

Rugăciunea necurmată este arma cea mai puternică în drumul desăvârșirii sufletești. Sfânta rugăciune este aceea care coboară asupra omului darul Duhului Sfânt. Taina rugăciunii nu se îndeplinește în anumite ore hotărâte, căci toată vremea ce rămîne în afara acestora este timp pierdut. Rugăciunea trebuie făcută deci neîncetat. Din citirea Sfintelor Scripturi vine lumina înțelegerii, care, după aceea, se schimbă cu dumnezeiască schimbare. Trebuie a ne instrui în așa fel ca mintea să ajungă a pluti oarecum în Legea Domnului, după călăuzirea căreia se cuvine a ne întocmi și viața. Când omul își într-armează sufletul cu cuvîntul lui Dumnezeu, el se umple de acea înțelepciune care-l ajută să deosebească ce este bine și ce este rău. Citirea să se facă în singurătate și toată luarea-aminte să fie adîncită în adevărurile Sfintei Scripturi, din care să primească într-însul acea căldură care pornește izvorul lacrimilor, căci acestea încălzesc pe om în întregime și-l umplu de daruri duhovnicești care-i înviorează mintea și inima mai mult decît orice cuvinte.

Sfîntul Serafim de Sarov

www.sophia.ro

ISBN 978-973-136-440-7

9 789731 364407

editura
Σοφία

SFÎNTUL TEOFILACT AL BULGARIEI

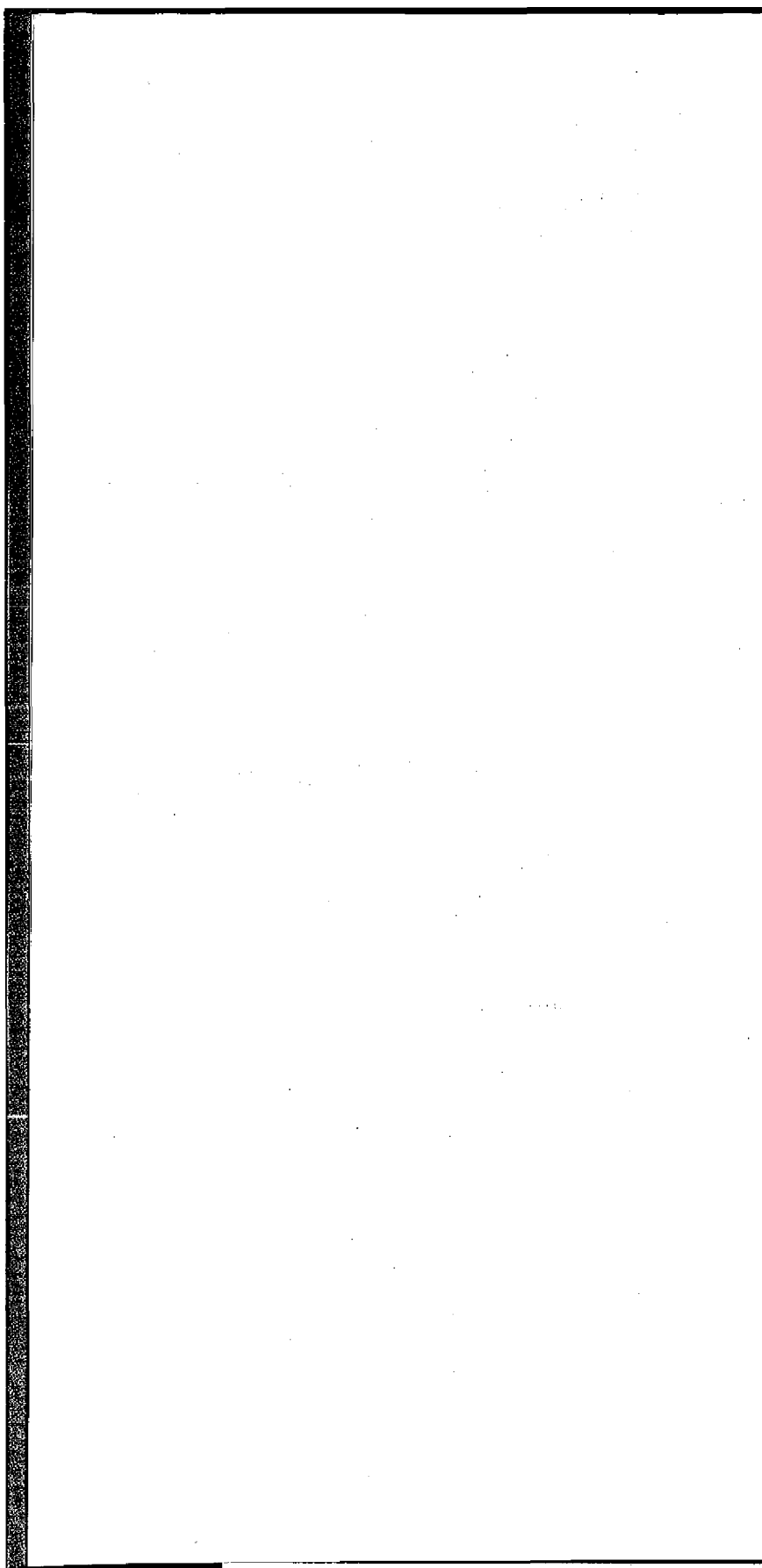
TÎLCUIREA EPISTOLELOR CĂTRE TESALONICENI, TIMOTEI, TIT ȘI FILIMON

TÎLCUIRI LA SFÎNTA SCRIPTURĂ

SFÎNTUL TEOFILACT, ARHIEPISCOPUL BULGARIEI

**TÎLCUIREA EPISTOLELOR CĂTRE
TESALONICENI, TIMOTEI, TIT ȘI FILIMON**

**TÎLCUIREA
EPISTOLELOR CĂTRE
TESALONICENI, TIMOTEL,
TIT ȘI FILIMON**

ALE SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

Întreptarea tălmăcirii, note ale ediției și înainte-cuvîntare:
Florin Stuparu

Σοφία

București

Pricina epistolei întâi către Tesaloniceni, după Teodorit și Icumenie numai¹

Tesalonicul este mitropolia, adică maica tuturor cetăților Machidoni-ei², care a primit mîntuitoarea propovăduire prin învățatura marelui Pavel într-o vreme cînd Evreii ce se aflau în Tesalonic grăiau împotriva lui și îl vrăjmășuiau. Și, abia izbăvindu-se de vrăjmășiile Evreilor, Pavel a fugit din Tesalonic și s-a dus în Veria, iar de acolo a mers la Atena, precum mărturisesc *Faptele* (capitolul 17). Și, aflîndu-se acolo, fiindcă avea grijă de ucenicii săi Tesaloniceni, l-a trimis la dînșii pe fericitul Timotei, ca să-i întărească în credință și să-i facă mari de suflet întru vrăjmășiile pe care le ispiteau de la potrivnicii Evrei. Și, întorcîndu-se de acolo, Timotei i-a arătat lui Pavel că Tesalonicenii aveau credință statornică, dar le trebuia învățatură și sfătuire la unele întrebări. Așadar, pentru această pricină s-a îndemnat Pavel de le-a scris epistola aceasta, după Teodorit. Iar Icumenie zice că a stat și altă pricină: „Fiindcă pătimise multe neazuri în Veria și în Filipii Machidoniei, Pavel – zice – se temea ca nu cumva Tesalonicenii, auzind cele ce a pățimit, să se smintească, socotind că a pățimit din slăbiciunea lui Hristos și a propovăduirii. Și, auzind că Tesalonicenii se întristau foarte pentru cei morți, îl trimite cu epistola aceasta pe Apostolul Timotei.

Și, mai întâi, îi întărește în credință, ca să nu se clatine pentru neazurile suferite, căci nu pătimiseră vreun lucru de mirare fiind supărați de către Evrei, care L-au omorît pe Însuși Domnul, căci însușirea Creștinilor³ este

¹ Însemnează că nici Hrisostom, nici Teofilact nu au pricina epistolei acesteia, precum au avut la epistolele de mai înainte. Ci doar Icumenie și Teodorit zic că Apostolul Pavel a scris epistola aceasta mai înainte decît pe toate celelalte. Și, după Meletie, aceasta s-a scris în anul 20 după înălțarea Domnului (tomul 1 al *Istoriei bisericești*). (n. aut.)

² Despre Tesalonic, înțeleptul Teodorit zice: „Tesalonicul este o cetate prea-mare și mult-norodită, fiind supusă neamului Machidonenilor, povățuitoare însă și a Tesaliei și a Ahaiei. [...]” (n. aut.)

³ Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din cei botezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israil*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (n. m.)

TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNTÎI CĂTRE TESALONICENI

a se necăji în viața aceasta. Și îi mai sfătuiește cum să petreacă, zicându-le că se cuvine a lucra lucru de mînă, precum au primit pildă de la el însuși, și să nu șadă nelucrători. Le scrie și despre cei morți și îi mîngîie, învățîndu-i a nu se întrista greu, fiindcă moartea celor ce adorm întru Hristos nu este pierzare, ci un prilej și o cale a învierii. Apoi, îi învață că ziua celei de a doua veniri a Mîntuitorului Hristos este nearătată și că prin urmare se cuvine a fi gata totdeauna și a nu lua aminte cînd cineva zice că știe cînd se va face ziua aceea. Și spune că, întru venirea Domnului, cei vii nu-i vor întrece pe cei morți mult mai înainte, fiindcă năpraznic [„pe neașteptate”, „deodată”, *n. m.*] se va face atît învierea aceloră, cît și schimbarea și neștricăciunea celor ce vor fi vii. Și, îndemnîndu-i să-și îndrepteze năravurile, și să se bucure întru nădejde, și să se roage și să mulțumească totdeauna Domnului, îi jură [„îi leagă cu jurămînt”, *n. m.*] să citească epistola aceasta tuturor fraților și așa o sfîrșește.

CAPITOLUL I

1. Pavel, Siluan și Timotei,

Pentru ce, scriind către Tesaloniceni, Apostolul Pavel îl numără împreună cu sine-și pe Timotei numaidecât la începutul epistolei, iar scriind Efesenilor nu face aceasta, cu toate că Timotei era cunoscut Efesenilor? Pentru că – precum mi se pare – voia să-l trimită pe Timotei la Efesenii îndată, și de aceea a socotit de prisos a-l numi pe Timotei pricinuitor al epistolei către ei, de vreme ce el avea să o ia în mâinile sale când urma să meargă în Efes. Iar aici nu s-a întâmplat așa, ci, fiindcă Timotei tocmai venise de la Tesalonic, Pavel l-a numărat împreună cu sine și zice că trimite epistola amândoi. Și îl pune mai înainte de Timotei pe Siluan¹ poate pentru că Timotei îi ceruse aceasta pentru smerita-cugetare, căci de trei ori fericitul Timotei îi urma lui Pavel, învățătorului său, care se numără pe sine împreună cu ucenicii săi.

Iar aici Pavel nu se numește pe sine nici „Apostol”, nici „rob” sau „slugă a lui Hristos”, precum obișnuiește a scrie în celelalte epistole, pentru că Tesalonicenii erau nou-învățați și nou-luminați și nu luaseră încă cercare a darurilor și a vredniciilor lui Pavel.

bisericii Tesalonicenilor

Cu toate că puțini Tesaloniceni erau Creștini și încă nu aveau alcătuire și întărire, totuși Pavel îi numește „biserica”, mîngîindu-i cu acest nume, fiindcă acesta însemnează de cele mai multe ori mulțime adunată.

Întru Dumnezeu-Părintele și Domnul Iisus Hristos:

¹ Însemnează că fericitul Teodorit zice așa: „Sila e numit aici «Siluan», căci pe Sila l-a ales Pavel și îl avea împreună cu sine după cearta cu Varnava, căci zice: «Alegînd lângă sine pe Sila, Pavel a ieșit» (Fapte 15:40). Pentru că Sila se afla împreună cu Pavel în Filipi, în Tesalonic și în Veria. Iar Sila și Timotei au rămas împreună în Veria, iar Pavel, lăsîndu-i pe ei acolo, s-a dus la Atena (Fapte 17:14).” Eu însă socotesc că – precum „Simeon” s-a făcut „Simon” după scurtarea zicerii (amîndouă acestea fiind numiri ale căpeteniei Petru), căci în a doua epistolă sobornicească a lui Petru se scrie așa la început: „Simon Petru”, iar Iacov „fratele Domnului” a zis despre Petru: „Șimon a istorisit cum Dumnezeu a avut grijă de la început să ia dintre «neamuri» un norod întru numele Său” (Fapte 15:14) – tot așa și numele „Siluan”, după scurtare, s-a făcut „Sila”. Sau că numele dezmiardat de la „Siluan” este „Sila”, cum și pe Priscila Pavel o numește „Prisca” întru cea către Romani – precum zice Teodorit –, măcar că și acum se citește „Priscila”, iar nu „Prisca”, în mai toate izvoadele. (n. aut.)

Fiindcă erau și biserici ale Elinilor și Iudeilor, Pavel, vrînd a osebi de acelea biserica Creștinilor din Tesalonic, adaugă aici și zice: „bisericii celei întru Dumnezeu-Părintele”. Mare vrednicie este însă a fi cineva întru Dumnezeu, căci cel ce este rob și lucrător al păcatului, acela nu este întru Dumnezeu. Și ia aminte că prepoziția „întru” s-a pus aici de Pavel și la Părintele, și la Fiul! Așadar să amuțească luptătorii de Duh Machidonieni, care, hulind Duhul cel Sfînt, zic că Acesta nu este de o ființă cu Părintele și cu Fiul, căci doar pentru Tatăl se dă prepoziția „din”, pentru Fiul prepoziția „prin”, iar pentru Sfîntul Duh doar prepoziția „întru”. Căci, iată, prepoziția „întru” se dă de Pavel și pentru Părintele, și pentru Fiul, și prin urmare se arată și dintru aceasta că Duhul Sfînt este de o ființă și cu Părintele, și cu Fiul.

Har vouă și pace!

Apostolul se roagă pentru Tesaloniceni ca mai mult să sporească întru dumnezeieștile daruri, dar și ca să aibă pace întru dînșii și să nu se mîndrească unul asupra altuia.¹

2. Mulțumim lui Dumnezeu totdeauna pentru voi toți,

Pavel începe înainte-cuvîntarea epistolei de la laudă, căci a mulțumi el lui Dumnezeu pentru Tesaloniceni arată că ei au isprăvit oarecari mari fapte bune, pentru care Dumnezeu Se slăvește și I se mulțumește. Cu mulțumirea aceasta, Apostolul îi învață totdeauna pe Tesaloniceni a cugeta smerit, fiindcă Dumnezeu este Acela care lucrează și isprăvește întru dînșii întregimea faptelor lor bune.²

făcînd pomenire de voi întru rugăciunile noastre,

A mulțumi Pavel lui Dumnezeu pentru Tesaloniceni se pricinuia din faptele lor bune, iar a-i pomeni întru rugăciunile sale se năștea din dragostea pe care o avea către ei.

3. neîncetat aducîndu-ne aminte de voi,

¹ Despre zicerea „har vouă”, vezi la capitolul 1 al celei către Corinteni, stih 3. (n. aut.)

² Iar Teodorit zice: „Mai întîi învățăm a mulțumi pentru bunătățile făcute nouă mai înainte, și apoi a cere cele de lipsă. Căci aceasta aflăm că o face dumnezeiescul Apostol pretutîndeni.” (n. aut.)

Zice: Nu numai cînd mă rog îmi aduc aminte de voi, ci și întru cealaltă vreme, totdeauna. Și aceasta este semn și dovadă a covîrșitoarei dragoste a marelui Pavel către Tesaloniceni.

de lucrul credinței,

Totdeauna – zice – îmi aduc aminte de lucrul credinței voastre, adică de starea pentru credință și de nevoița voastră. Căci acesta este lucrul credinței, a fi statornic orice Creștin și a nu se mîndri pentru credința sa, suferind bărbătește ispitele ce i se fac pentru credință nu numai cu cuvintele, ci cu fapta și cu lucrurile.

și de osteneala dragostei

Aici, s-ar nedumeri cineva, zicînd: Și ce osteneală este a iubi cineva, o, fericite Pavele? Iar el răspunde că a iubi cineva doar prin vorbe nu este osteneală, iar a iubi cu curăție, din inimă și prin fapte, aceasta cu adevărat este osteneală mare și multă, căci cum nu este osteneală cînd cineva suferă tot necazul și ispita pentru cel iubit de el? Deci și Tesalonicenii pătımiseră multe rele pentru dragostea lor către Pavel, precum oricine poate să afle din *Faptele Apostolilor*.¹

și de răbdarea nădejzii Domnului nostru Iisus Hristos

Zice: Frații mei iubiți, de mulți ani suferiți ispite și primejdii, dar aceasta se întîmplă fiindcă v-ați întărit și v-ați împuternicit cu nădejdea întru Domnul. Căci aceia credeau și nădăjduiau cu încredințare întru darurile și cununile bunătăților fitoare [„care sînt”, „care au ființă”, *n. m.*] și de aceea

¹ Căci citim la capitolul 17 al *Faptelor* că, aflîndu-se Pavel în Tesalonic – unde era sinagoga Iudeilor –, aceștia, văzînd că multă mulțime de Elini s-a înduplecat la cuvintele lui și au crezut, au făcut mare tulburare în tot Tesalonicul. Și, ducîndu-se ei la casa lui Iason și neaflîndu-i pe Creștinii ce crezuseră, i-au tras pe Iason și pe alții la stăpînitorul cetății, zicînd acestea cu strigare: „Aceia pe care i-a primit Iason au răzvrătit pe toată lumea și sînt aici de față. Atunci stăpînitorul, punînd la rînduială pentru aceasta, a luat destui bani de la Iason și i-a slobozit pe ei. Iar frații, noaptea, îndată l-au petrecut pe Pavel la Veria.” Pentru aceasta, vrednice de laudă sînt cele zise de fericitul Teodorit: „Lucru al credinței este a fi cineva adevărat și întărit întru primejdii, căci nu se cuvîne a se arăta credința numai în vreme de pace și de liniște, ci se cuvîne a ne ține de dînsa și întru învîforare. Tot așa și dragostea, nu are doar dobîndirea cea dulce, ci și osteneala cea covîrșitoare, fiindcă se cuvîne a suferi greșelile fratelui, chiar dacă zavistulește, chiar dacă se mînie, chiar dacă se înalță și dacă bolește de nemulțumire. De aceea a înjugat osteneala cu dragostea și a rînduit răbdarea împreună cu nădejdea.” (*n. aut.*)

răbdau ispitele. Căci Dumnezeu pentru aceasta îngăduia a fi ispitiți Creștinii la începutul credinței, ca să nu zică cineva că propovăduirea evangheliei¹ se întârea la împlinire, cu măgulirile și cu odihnele celor ce o primeau. Și, pe lângă aceasta, ca să se arate că sufletele celor ce credeau nu erau plecate de vreo înduplecare și limbuție a oamenilor, ci doar de puterea lui Hristos ce Se propovăduia.

Înaintea lui Dumnezeu-Părintelui nostru.

În două chipuri poți să înțelegi zicerea aceasta, iubitule: sau că noi, Apostolii, vă pomenim totdeauna înaintea lui Dumnezeu-Părintele pe voi, Tesalonicenii; sau că ne aducem aminte de lucrul credinței voastre, care stă înaintea lui Dumnezeu-Părintele. Zice: O, Creștinilor Tesaloniceni! – să nu socotiți că osteniți fără folos și fără câștig. Nu! – fiindcă toate faptele voastre stau înaintea lui Dumnezeu-Părintele, și de aceea El va răsplăti plățile faptelor voastre prea-împlinite.

4. Iubiți frați, știm alegerea voastră de la Dumnezeu;

Zice: O, iubiții mei frați! – ne aducem aminte de voi, căci știm că sînteți aleși de Dumnezeu întru credința lui Hristos mai mult decît numeroși alții. Și de unde e arătată aceasta – o, fericite Pavele! –, anume că Tesalonicenii sînt aleși de Dumnezeu? Aceasta o arată descoperit mai jos.

5. căci evanghelia noastră nu s-a făcut către voi numai în cuvînt,

Din aceasta – zice – este arătat că voi, Tesalonicenii, sînteți aleși de Dumnezeu, anume din faptul că Dumnezeu a slăvit și a mărit la voi propovăduirea evangheliei. Și – fiindcă noi nu v-am propovăduit numai cu cuvîntul, ci prin noi s-au făcut și semne și minuni – Dumnezeu a binevoit să credeți prin aceste semne că sînteți aleși și înainte-hotărîți ai Lui.

ci și întru putere.

Adică: Ați primit evanghelia cu semnele și cu minunile făcute prin noi atît pentru facerea de bine și ajutorarea celor ce au primit credința cu inimă mulțumitoare, cît și pentru pedeapsa și înțeleptirea celor neînduplecați și nemulțumitori.

¹ Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei* (cum se va arăta în amănunt ceva mai la vale), ci de buna vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (n. m.)

și întru Duhul Sfânt

Adică: Ați primit evanghelia cu înțelepciunea duhovnicească, iar nu cu cea din afară, trupească, a filozofilor. Sau zice: Ați primit evanghelia și credința cu Duhul cel Sfânt, Care Se dădea celor ce credeau și care grăiau în limbi străine, și prooroceau și făceau osebite minuni.

și întru multă încredințare,

Zice: Ați primit evanghelia cu necaz și cu rea pătimire. Căci – precum semnele, minunile, și împărțirea și darul Sfântului Duh se făceau pentru deplina încredințare a celor ce credeau, tot așa și necazurile pătimite pentru propovăduirea evangheliei erau mare adevărire și întărire a ei și a credinței.

precum știți în ce fel ne-am făcut între voi pentru voi.¹

Zice: Fraților, voi înșivă sînteți martori cum am petrecut și cum am umblat între voi, și cu cît de multă osîrdie v-am propovăduit evanghelia, fiindcă sînteți aleși de Dumnezeu. De aceea ne-am sîrguit să le săvîrșim și să le suferim pe toate pentru voi, căci cine nu ar pătimi ispite pentru cei iubiți ai lui Dumnezeu? Aici, Pavel arată că îi laudă, chiar dacă umbrît, fiindcă voiește mai întîi să-i laude pe Tesaloniceni.

6. Și voi v-ați făcut următori ai noștri și ai Domnului,

Aici, Apostolul îi îndeamnă și-i întărește pe Tesaloniceni, lăudîndu-i și aducîndu-le aminte că nici ei nu rămăseseră mai jos decît dînsul întru primejdii, ci i-au urmat. O, minune! – cîtă laudă a Tesalonicenilor este a se face ei următori ai învățătorului lor Pavel și ai Domnului nostru Iisus Hristos îndată ce au crezut! Cum s-au făcut însă următori ai Domnului? Așa, fiindcă și Domnul, multe pătimind, Se bucura, căci de voie venea la patimă, încît și zicea către Părintele Său, rugîndu-Se: „Părinte, a venit ceasul, proslăvește-L pe Fiul Tău!” (Ioan 17:1).²

¹ Iar Teodorit zice: „V-a înduplecat însă și mărimea primejdiilor pentru cele dumnezeiești aduse de noi. Căci zicerea «în ce fel ne-am făcut între voi pentru voi» arată primejdiile pe care le suferise pentru dînsii aducîndu-le mîntuitoria propovăduire.” (n. aut.)

² Și sînt multe alte semne prin care se dovedește bucuria Domnului întru pătimiri. A zice îndată ce a venit în lume: „Jertfă și punere înaintea nu ai voit, trup însă Mi-ai gătit” (Psalm 39: 9), adică: Trupul Meu l-al ales – o, Părinte! – a se face jertfă gătită și desăvîrșită – precum tîlcuiește Apostolul Pavel în *Epistola către Evrei* (Evrei 10:5); faptul că l-a numit pe

primind cuvîntul cu mult necaz, întru bucuria Sfîntului Duh,

Zice: Voi, Tesalonicenii, nu ați primit cuvîntul evangheliei doar cu necaz, ci cu mult necaz, adică cu multe primejdii. (Iar aceasta o vei afla din *Faptele Apostolești*, precum am zis înainte, în subînsemnarea stihului 3.) Însă – zice – ați primit necazul și primejdiile acestea bucurîndu-vă. Și, talmăcind cum se poate bucura cineva în necazuri, Apostolul a zis: „cu bucuria Duhului Sfînt”, pentru că – zice – Sfîntul Duh nu v-a lăsat să vă întristați pentru necazurile ce le suferiți, ci durerea era a trupului și a celor trupești, iar sufletului vostru i se dă bucuria de la Sfîntul Duh. Căci – zice – așa cum cei trei tineri, în mijlocul flăcării cuptorului, se răcoreau cu duhul acela ce șuiera, tot astfel vă bucură și pe voi Duhul Sfînt cînd vă află în primejdie, arătîndu-vă în fantazie [„închipuire”, *n. m.*] ca și cum răsplătirea viitoare din ceruri ar fi de față. Vezi așadar – o, cititorule! – că atunci se face cineva următor Domnului, cînd suferă primejdiile și necazurile cu bucuria Sfîntului Duh.

7. ca să vă faceți chip tuturor celor ce cred în Machidonia și în Ahaia.

Măcar că Pavel propovăduise evanghelia în Tesalonic, mitropolia Machidoniei, venind din Filipi și din celelalte cetăți ale Machidoniei, cu toate acestea Tesalonicenii străluceau întru fapta bună și întru primirea evangheliei într-atît, încît se făcuseră învățători și pildă întru toată Machidonia și Ahaia, adică în Moreea. Așadar după aceasta au urmat Tesalonicenii lui Pavel: fiindcă și Pavel, măcar că a crezut întru Hristos în urma tuturor, totuși i-a întrecut cu ostenele pe toți Apostolii mai dinainte. Și vezi – o, cititorule! – că Apostolul nu a zis că Tesalonicenii s-au făcut spre a crede ceilalți, ci că s-au făcut „chip” și învățători acelor după ce au crezut ceilalți, crezînd cum se cuvine a crede, cu căldură și cu inimă gata spre a primi ispitele și primejdiile pentru credință și pentru poruncile Domnului.

Petru „Satana” pentru că-L oprea a merge în Ierusalim ca să pătimească (*Matei 15:23*); S-a necăjit cînd să vină ceasul a pătimi, fiindcă aceasta însemnează zicerea: „Și cu botez am a Mă boteza, și cîta nerăbdare am pînă ce se va săvîrși” (*Luca 12:50*); a numi moartea „pahar”, care – după Sfîntul Teofilact – însemnează dulceața și bucuria pe care o simt cei ce beau vin: „Paharul pe care Mi l-a dat Mie Părintele, oare nu-l voi bea?” (*Ioan 18:11*); a alerga la miezul nopții și a Se duce în grădina care îi era cunoscută lui Iuda – precum îl cuiește Hrisostom; și a zice femeilor ce plîngeau să nu plîngă pentru Dînsul (*Luca 23:28*). Vezi în *Nevoințele Duhovnicești*, foaia 347 și în *Războiul nevăzut*, foaia 227, și alte semne ale bucuriei Domnului întru pătimiri. (*n. aut.*)

8. Căci de la voi s-a revărsat cuvîntul Domnului

Adică: O, frații mei Tesaloniceni! – vestea credinței și a faptei voastre bune a făcut propovăduirea evangheliei auzită și prea-vestită la toți și v-ați făcut învățători tuturor celorlalți credincioși. Iar zicerea „s-a revărsat” arată că: Precum trâmbița răsună strălucit și glasul ei ajunge la mare depărtare, tot așa și de la voi, Tesalonicenii, a răsunat propovăduirea evangheliei ca o trâmbiță și glasul ei a ajuns în locuri depărtate.¹

nu numai în Machidonia și în Ahaia, ci credința voastră către Dumnezeu a ieșit către tot locul,

Zice: Cu pilda voastră, ați umplut Machidonia și Moreea de cuvîntul evangheliei și ați umplut de mirare și de înspăimîntare tot locul, căci întru atît de puțină vreme ați arătat atîta credință fierbinte și covîrșitoare. Aceasta e spusă cu înfățișare retorică, de parcă ar vorbi pentru vreun lucru însuflețit și viu.

încît a nu avea noi trebuință de a grăi ceva.

Atît de mare și de lucrătoare este vestea credinței voastre – zice –, în-cît oamenii nici nu ne mai așteaptă să zicem ceva despre voi, ci, de cîte ori începem a vă lăuda pentru a-i îndemna la aceeași rîvnă a credinței voastre, ei ne-o iau înainte și povestesc faptele voastre cele bune, și noi le auzim de la dînșii.

9. Căci ei vestesc cum am fost primiți la voi

Chiar ei vestesc și zic că, deși venirea noastră la voi a fost plină de nenumărate morți, voi nu v-ați smintit întru noi, nici nu v-ați răcit pentru re-lele și primejdiile pe care le-am cercat cînd eram acolo. Și ei spun că, deși ați căzut în felurite primejdii pentru noi (și vezi despre aceasta la capitolul 17 al *Faptelor* și subînsemnarea de mai înainte la stihul 3 al capitolului acestuia), nu v-ați întors fața de către noi, ci atîrnați de noi ca și cum ați fi dobîndit din partea noastră nenumărate bunătăți.

Și se vede că venirea aceasta a lui Pavel în Tesalonic a fost cea de a doua, căci înțîia dată fusese gonit de acolo pentru tulburarea Evreilor, și

¹ Iar Teodorit zice: „A zis: «de la voi s-a revărsat cuvîntul Domnului» nu pentru că de acolo ar fi luat început propovăduirea, ci fiindcă osîrdia lor pentru cele dumnezeiești se făcuse mult-vestită și pe mulți îi pornise spre a revărsa lumii cinstiri ale lui Dumnezeu.” (n. aut.)

se dusesse în Veria. Și după aceea s-a dus iarăși în Tesalonic și atât de bine a fost primit de Tesaloniceni, încît aceia voiau chiar a-și pune sufletele în primejdie pentru el.¹

și cum v-ați întors către Dumnezeu de la idoli, ca să slujiți Dumnezeului celui adevărat

Zice: Ceilalți ne vestesc cu ce lesnire și multă căldură ați crezut voi, Tesalonicenii, fără a spune noi ceva pentru voi. Iar aici, povestind, Apostolul îi sfătuiește pe Tesaloniceni fără greutate și fără supărare, fiindcă le aduce aminte cu o frumoasă metodă de la ce rătăcire și păgînătate a mincinoșilor și morților idoli au venit la buna-cinstire de Dumnezeu și la dreapta cunoștință a adevăratului și viului Dumnezeu, și astfel îi sfătuiește să viețuiască cu această bună cinstire și cunoștință de Dumnezeu.²

10. și să-L așteptați pe Fiul Lui din ceruri (pe Care L-a sculat din morți), pe Iisus, pe Cel ce ne-a izbăvit de urgia viitoare.

Și aceste cuvinte ale lui Pavel au aceeași metodă cu cele de mai sus, căci tot în chip de povestire îi învață dumnezeiescul Apostol pe Tesaloniceni să-L aștepte pe Fiul lui Dumnezeu, Care are să vină să ne slobozească de urgia viitoare. Și prea-mare mîngîiere este celor ce se necăjesc că Cel ce a murit, și S-a sculat, și a înviat și Se află acum în cer va veni într-o doua venire și că pe noi, cei ce ne necăjim acum, ne va slobozi de viitoarea ur-

¹ Și poate că a doua venire a lui Pavel în Tesalonic se arată, măcar că umbrit, din *Faptele Apostolești*, care zic: „Iar după ce a încetat tulburarea (cea din Efes), chemîndu-i pe ucenici și săruffîndu-i, Pavel a ieșit ca să meargă în Machidonia. Și, trecînd prin părțile acelea și mîngîindu-i pe ei cu mult cuvînt, a venit în Elada” (capitolul 20, stîh 1). Iar în Machidonia se află și Tesalonicul, fiind mitropolie a ei. Însă, pentru că din cuvîntul ce îl zice însuși Pavel în capitolul 2 al acestei epistole se vede că nu a mers a doua oară în Tesalonic – căci așa zice acolo: „Pentru aceasta am voit a veni către voi eu, Pavel, o dată și de două ori, și ne-a împiedicat Satana” (capitolul 11:18) – însemnăm și aceasta, că, după ce a mers în Elada și a șezut acolo trei luni, Pavel și-a făcut socoteala să se întoarcă prin Machidonia în Siria. Iar dacă a mers într-adevăr în Machidonia nu se știe [căci zice așa]: „(Făcînd trei luni în Elada) și făcîndu-se asupra lui vrăjmășie de către Evrei cînd urma a se duce în Siria, și-a făcut socoteala de a merge prin Machidonia” (*Fapte*, capitolul 3) (n. aut.)

² Iar Teodorit zice: „Apostolul ne-a învățat învederat cum se cuvine a înțelege zicerea «ca să Te cunoască doar pe Tine, adevăratul Dumnezeu» (Ioan 17:3). Căci nu L-a oșebit de Fiul, ci de cei ce nu sînt dumnezei. Pe Acesta L-a numit «Cel ce este Dumnezeu viu și adevărat», viu adică pentru că aceia nu sînt vii, și adevărat pentru că aceia se numeau «dumnezei» în chip mincinos.” (n. aut.)

gie, adică de munca veșnică ce va să fie, fiindcă noi I-am bine-plăcut prin credință și prin viața noastră neprihănită, iar pe cei ce ne necăjesc nu-i va milui cu îndurare, ci îi va osîndi în muncă. Și – fiindcă cele rele și supărătoare erau de față la îndemîină, iar cele bune și îmbucurătoare doar se nădăjduiau și nu erau de față – Pavel mărturisește aici că Tesalonicenii aveau mare credință, fiindcă ei așteptau și nădăjduiau viitoarele bunătăți cu adevărită, fără a se îndoii cît de puțin pentru ele.¹

---

¹ Același Teodorit zice: „Se cuvine dar a ști că nu dumnezeiasca fire a Celui unuia născut s-a sculat din morți, căci aceasta este nepăuimitoare. Nici că Iisus este un alt Fiu, osebit de Cel unul născut, ci este același cu adevărat (după ipostas [«persoană», *n. m.*]). El a pățimit ca om și a înviat ca om (adică după firea omenirii Sale).” (*n. aut.*)

CAPITOLUL II

1. Căci voi înșivă știți, fraților, că venirea noastră la voi nu s-a făcut zadarnică.

Zice: Cu adevărat, mari sînt și isprăvile noastre, însă nici noi nu am avut către voi socoteli omenești și venirea noastră la voi nu a fost deșartă și zadarnică. Adică: Nu am venit la voi fără primejdii și fără ispite, nici fără a avea oarecare lucru statornic. Căci – precum am zis – de multe ori primejdiile întăresc propovăduirea credinței și, fără primejdii, credința ar fi fost deșartă și zadarnică. (Vezi și la stihul 5 al capitolului întâi al acesteia, unde zice: „și întru multă încredințare”.)

2. Ci, mai înainte pătimind și ocărîndu-ne în Filipi – precum știți – am cutezat întru Dumnezeu nostru a grăi către voi evanghelia lui Dumnezeu întru multă nevoie.

Zice: Din primejdii, am căzut în primejdii. Căci, izbăvindu-ne de primejdiile, bătăile și închisorile pătimate mai întâi în Filipi (căci în Filipii Machidoniei a fost bătut și închis în temniță Pavel împreună cu Sila, precum mărturisesc *Faptele*, capitolul 15), am căzut – zice – întru alte primejdii, cînd am venit în Tesalonic să vă propovăduim evanghelia. Căci Evreii, tulburînd norodul și pe stăpînitori, ne-au făcut să ne depărtăm de acolo în Veria cu multă primejdie, cu nevoie și cu frică (precum se vede în capitolul 17 al *Faptelor*). Vezi însă, iubitule, cum Pavel Îi afierosește totul lui Dumnezeu, zicînd: „am cutezat întru Dumnezeu nostru”, adică: Întărîndu-ne de Dumnezeu, ne-am înfățișat în cetatea voastră, Tesalonicul, ca să vă propovăduim evanghelia.

3. Căci mîngîierea noastră nu este dintru amăgire,

Zice: Învățătura și propovăduirea noastră¹ nu este din amăgire, adică nu amăgește pe nimeni, ci pe toți îi învață calea cea dreaptă a mîntuirii. Căci cei ce amăgesc nu se dau pe sine-și în primejdii și rele pătimiri, ci la desfătări și bancheturi, iar eu m-am dat pe sine-mi în rele pătimiri și primejdii ale vieții numai ca să vă mîntuiesc cu învățătura mea. Prin urmare, este arătat că învățătura mea nu amăgește pe nimeni, căci eu, învățînd, nu sufăr primejdii pentru lucrări omenești și vremelnice, ci pentru unele dumnezeiești și veșnice.

¹Așa a înțeles „mîngîierea” și Teodorit. (n. aut.)

nici din necurăție,

Adică: Eu nu învăț vreun lucru necurat și spurcat, cum învață și fac vrăjitorii și fermecătorii.

nici cu vicleșug,

Zice: Nici nu învăț vreun lucru care să pricinuiască răzvrătire și scornire, precum a făcut Tevda, despre care este scris în *Fapte*: „Căci, înainte de zilele acestea s-a ridicat Tevda zicînd că el este cineva, căruia i s-au alăturat un număr de bărbați ca la patru sute, care a fost ucis, și toți cîți l-au ascultat au fost risipiți și nimiciți” (*Fapte* 5:36).

4. ci, după cum ne-am cercat de Dumnezeu a ni se încredința evanghelia, așa grăim,

Zice: Dumnezeu ne-a cercat și ne-a ales ca să ni se încredințeze propovăduirea evangheliei, și nu ne-ar fi ales dacă nu ne-ar fi știut vrednici. Deci noi așa rămînem, cum am fost aleși de Dumnezeu pentru propovăduirea afit de mare a evangheliei.¹

nu căutînd a plăcea oamenilor, ci lui Dumnezeu, Celui ce ne cercă inimile.

Zice: Grăim evanghelia nu ca să plăcem vouă sau altor oameni, ci pentru că voim să plăcem lui Dumnezeu, Care cercetează cele ascunse ale inimii noastre – căci zicerea „cercă” însemnează aici „cercetează”. Sau zice aceasta, că Dumnezeu primește și încununează inimile, adică așezarea din lăuntru a omului, nu arătarea cea din afară; căci nici un om viclean cu inima, amăgitor și necurat nu poate plăcea lui Dumnezeu.

5. Căci niciodată nu ne-am arătat întru cuvînt de măgulire, precum știți,

Fiindcă mai înainte Apostolul i-a lăudat pe Tesaloniceni, pentru a nu lăsa lauda lor sub bănuială, aici zice așa: Niciodată nu v-am măgulit, ca să

¹ Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Nu ne-am pus învățători hirotonisiți de noi înșine – zice –, ci evanghelia ni s-a încredințat de către Dumnezeu. De aceea, toate le zicem și le facem ca sub mărturia lui Dumnezeu, căci știm că nici una din mișcările sufletului nu este neștiută de El. Iar zicerea «precum ne-am cercat de Dumnezeu» este în loc de: «fiindcă I s-a părut Lui».” (*n. aut.*)

vă amăgesc – căci măgulirea este însușirea acelor care caută să amăgească pe cineva. Deci, precum nu v-am măgulit altă dată, tot așa nu vă măgulesc nici acum.

nici cu porniri de lăcomie, Dumnezeu e martor.

Zice: Nici nu v-am propovăduit din iubire de argint, pentru a lua bani de la voi.¹ Că nu v-am măgulit niciodată, voi înșivă sînteți martori; iar că nu sînt iubitor de argint e martor Însuși Dumnezeu, Care știe așezările inimii mele, fiindcă aceasta [lăcomia] vă este necunoscută vouă, fiind o patimă ascunsă a inimii.

6. Nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții,

Apostolul nu a zis: „nu am dobîndit cinste de la voi”, ca să nu se creadă că îi ocărăște. Ci zice: Noi nu am căutat vreo slavă și cinste de la voi, cu toate că evanghelia cere a fi cinstiți Apostolii propovăduitori de către Creștinii ce o ascultă. Căci, dacă oamenii aduc multă cinste solilor ce mijlocesc pentru împărații pămîntești, cu cît mai vîrtos se cuvine a fi cinstiți solii Împăratului ceresc, cum erau Pavel și ceilalți Apostoli? Deci – zice – cum ne vom face lucrarea noastră pentru a dobîndi slavă, de vreme ce nu voim să fim cinstiți nicidecum ca niște învățători și Apostoli, nici de către voi, nici de către alții? Aceasta este de necrezut și nu se poate întîmpla!

7. deși puteam fi cu greutate, ca Apostoli ai lui Hristos.

Zice: Noi puteam fi cu greutate, adică în cinste, în slavă și în mare cuviință și să luăm de la voi toate cele trebuincioase și de nevoie pentru hrana vieții noastre. Căci dregătoria noastră cere acestea, fiind trimișii lui Hristos, adică sîntem soli și slujitori ai Împăratului ceresc și avem stăpînire de la Domnul să viețuim din evanghelie, că El Însuși a zis: „Vrednic este lucrătorul de hrana sa” (Matei 10:10). Totuși – zice – nu ne-am folosit de stăpînirea aceasta.

Ci ne-am făcut blînzi în mijlocul vostru,

Zice: Am fost blînzi între voi, fără a vă pricinui vreo greutate și supărare. Sau zice: Am fost între voi ca niște prunci (precum se află întru alte

¹ Și Teodorit zice: „Iar «lăcomie de averi» a numit propovăduirea pentru bani.” (n. aut.)

izvoade) adică fără răutate, smeriți și ne iubitori de slavă, căci pruncii nu cugetă vreo iubire de slavă sau altă asemenea răutate. Și zicerea „în mijlocul vostru” are această înțelegere: Eu, Pavel, m-am făcut ca unul dintre voi, adică asemenea cu voi întru toate, fără a lua vreo rînduială mai înaltă, precum cerea dregătoria apostoliei mele.

precum doica îi încâlzește pe copiii săi.

Cu aceste cuvinte, de trei ori fericitul Pavel arată iubirea părintească pe care o avea către Tesaloniceni. Oare – zice, doica îi măgulește pe copiii ce-i hrănește ca să ia de la dînșii slavă? Ba! Oare cere bani de la copiii cei mici? Nu! Oare le este lor grea și însărcinatoare? Ba! Doica este chiar mai blîndă către copii decît însăși maica lor cea adevărată. Deci, așa cum se arată doica față de copiii cei mici pe care îi crește și îi hrănește, tot astfel ne-am arătat și noi, Apostolii, către voi. Și astfel se cuvine a se arăta orice învățător și propovăduitor al evangheliei către Creștinii ucenici ai lui: adică blînd și blajin, îmbrățișîndu-i și sărutîndu-i pe cei ce-l ocărăsc, la fel cum doica îi îmbrățișează și îi sărută pe copiii pe care îi hrănește și îi crește, chiar dacă o și lovesc aceia.¹

8. Astfel ținîndu-ne de voi, bine-voim a vă da nu numai evanghelia, ci și sufletele noastre²,

¹ Teodorit zice însă că Pavel o numește aici „doică” chiar pe maică. Și vezi – o, cititorule! – că dumnezeiescul Pavel l-a covîrșit și pe Moisi întru iubirea îndurătoare către norod și că a ajuns la adevărata iubire și dragoste de oameni a lui Dumnezeu. Căci știm cum văzătorul de Dumnezeu Moisi, necăjindu-se, se jeluia pentru norodul lui Israil și zicea către Dumnezeu acestea: „Oare eu am luat în pîntece tot norodul acesta? Oare eu i-am născut pe aceștia? Căci îmi zici: Ia norodul acesta în sînul tău, precum ridică doica pe cel ce-l alăptează, și-l du în pămîntul pe care cu jurămînt l-am făgăduit părinților lui” (*Numeri* 11:12). Iar Pavel, îndurătorul și prea-iubitorul de frați, nu zice asemenea cuvînte jeluitoare și oarecum cîrtoare, ci, urmînd îndurărilor lui Dumnezeu cele ca de maică și de părinte, zice către Creștini cuvinte foarte dulci: „Ne-am făcut în mijlocul vostru ca o doică ce-și încâlzește copiii.” Căci tot așa a stat și Dumnezeu către norodul israilitean: ca o doică și maică, sau ca un părinte iubitor de fii, Dumnezeu i-a hrănit și i-a purtat în brațele Sale pe Israiliteni în pustie patruzeci de ani întregi, precum este scris: „și cum a făcut în pustiul acesta, unde, cum ai văzut tu, Israil, Domnul Dumnezeul tău te-a purtat tot drumul ce l-ați străbătut pînă ce ați sosit la locul acesta, cum poartă un om pe fiul său, pînă ce ați venit la locul acesta” (*Deuteronomul* 1:31). (*n. aut.*)

² Nu putem trece sub tăcere cuvintele cu adevărat țesute cu aur ale Hrisostomului celui numit cu dar, care poruncește așa în partea morală a zicerii acesteia despre prietenie și despre adevăratul, bunul și credinciosul prieten: „Trebuie a-l iubi pe cel ce te iubește încît a-ți da și sufletul, dacă ți l-ar cere și ar fi cu puțință. Ce zic «a-l cere»? Tu însuți se cuvine

„Ținându-ne de voi”, adică: „astfel sîntem legați și împlețiți cu voi prin iubire”. Deci zice: Nu numai că n-am luat de la voi nimic, dar, de ar fi cu puțință, bine-voim – adică foarte voim – să vă dăm chiar sufletele noastre. Prin urmare, a le da Pavel evanghelia Tesalonicenilor a fost un lucru cinstit, iar a-și da și sufletul pentru dînșii a fost o faptă de o înfricoșată dragoste, pe care o arată mai departe:

căci v-ați făcut iubiți nouă.

Pentru a nu părea că Tesalonicenii sînt datori a-l cinsti pentru că oste-nește pentru dînșii – cum va spune mai departe –, Pavel zice aici așa: Fra-

a alerga să i-l dai! Căci nimic, nimic nu e mai dulce decît dragostea de acest fel, aceasta neavînd nimic mîhnitor. Cu adevărat, prietenul credincios este doctorie de viață; cu adevărat, prietenul credincios este acoperămînt tare! Căci ce nu ar face prietenul cel curat? Cîtă îndulcire nu i-ar face prietenului său și cît folos, cîtă păzire? Dacă ai vorbi de mii de visterii, nimic nu ar fi vrednic față de adevăratul prieten. Văzîndu-și prietenul, prietenul se bucură, se veselește și se împletește de el cu o împletire sufletească ce are negrăită îndulcire. Numai dacă își aduce aminte de prieten se deșteaptă și se într-aripează cu mintea. Vorbesc despre prietenii cei adevărați – de un suflet, aceia care aleg chiar a muri pentru cei pe care îi iubesc cu căldură. Rogu-vă să nu socotiți că am vorbit despre prietenii cei prost înțeleși, despre părtașii meselor, care sînt prieteni numai după numire. Dacă cineva are un prieten adevărat, va cunoaște ce spun. Chiar dacă l-ar vedea în toate zilele, nu se satură de el și îi roagă aceleași lucruri ca și lui însuși. Eu știu pe cineva care, avînd un prieten, îi ruga pe sfinții bărbați mai întîi pentru acela. Atît de mult înseamnă prietenul cel bun, încît, pentru dînsul, iubim și locul, și vremea. Căci, precum trupurile cele strălucite slobod lumină în jurul lor, tot așa și prietenii își lasă harul în locurile în care merg. Și de multe ori lacrimăm și suspinăm ajungînd în locurile acelea, aducîndu-ne aminte de zilele întru care ne aflam împreună cu prietenii. Nu se poate arăta în cuvînt cîtă dulceață pricinuieste înfățișarea prietenului (și doar aceia știu, care au cercat cu ispita), și a cere și a lua dar de la un prieten fără bănuială. Cînd ne poruncesc prietenii, atunci le cunoaștem har; iar cînd se îngreuiază, atunci ne scîrbim. Nu avem nimic care să nu fie al acelora. De multe ori, chiar dacă defăimăm toate cele de aici, totuși nu voim a ne duce, pentru aceia. Prietenul cel adevărat este mai poftit chiar decît lumina. Și nu te mira! – căci ne este mai bine a se stinge soarele decît a fi lipsiți de prieteni, ne este mai bine a petrece în întuneric decît a fi fără prieteni. Cum așa?! Eu spun că mulți, deși văd soarele, se află întru întunericul întristării; iar dacă s-ar învrednici să aibă prieteni, nu ar ajunge în necaz. Vorbesc de prietenii cei duhovnicești, care nu cinstesc nimic mai mult decît prietenia. Unul ca acesta era Pavel, care și-ar fi dat sufletul cu dulceață, chiar dacă nu i-ar fi fost cerut, și ar fi căzut în gheenă cu dulceață. Așa trebuie a iubi: cu așezare înfocată! Voiesc a da o pildă de prietenie: Prietenii, aceia după Hristos, îi întrec pe părinți și pe fii! Aceasta este prietenia: a nu socoti cineva că ceea ce are este al său, ci al aproapelui. Și unde este cu puțință – zici tu – a se afla unul ca acesta? Ba, nu e cu puțință, fiindcă nu voim! Căci, dacă am voi, ar fi foarte cu puțință, pentru că altminteri Hristos nu ne-ar fi poruncit și nu ar fi vorbit despre dragoste așa cum a făcut-o. Mare lucru este prietenia și nimeni nu ar putea ști cît este de mare, nici a-l arăta vreun cuvînt, afară de cercarea singură” (*Cuvîntul al 2-lea la cea dintîi către Tesaloniceni*). (*n. aut.*)

ților, nu vă spun acestea pentru nimic altceva, ca să iau vreo plată de la voi, decît numai pentru dragostea voastră.

9. Fraților, aduceți-vă aminte de ostenele și de trudele noastre: căci lucrînd noaptea și ziua, pentru a nu îngreui pe careva din voi, v-am propovăduit evanghelia lui Dumnezeu.

Nu a zis: Fraților, aduceți-vă aminte de facerile de bine primite de la mine – ci: Aduceți-vă aminte de ostenele mele, și nu de simple ostenele, ci de trude, adică de ostenele făcute cu multă silință și cu sudori, și că lucrăm lucru de mîină nu numai ziua, ci și noaptea¹, ca să nu îngreuiem pe

¹ Fericitul Pavel arată în multe alte părți ale epistolelor sale că lucra lucru de mîină, cum e scris în *Faptele Apostolilor*: „După acestea, Pavel, plecînd din Atena, a venit în Corint. Și, găsind un Iudeu cu numele Acvila, de neam din Pont, venit de curînd din Italia, și pe Priscila, femeia lui, pentru că poruncise Claudiu ca toți Iudeii să plece din Roma, a venit la ei. Și, pentru că erau de aceeași meserie, a rămas la ei și lucrau, căci erau făcători de corturi.” (*Fapte* 18:1-3). Și nu numai Pavel lucra și slujea, ci toți Apostolii, precum o zice ei înșiși în *Așezămintele* lor: „Fiindcă și noi, îndeletnicindu-ne în cuvîntul evangheliei, totuși nu ne lenevim de lucrări. Căci unii dintre noi sînt pescari, alții făcători de corturi, și alții lucrători de pămînt, ca niciodată să nu fim fără lucru” (*Așezămintele*, cartea a doua, capitolul 63). Și ce zic? Însuși Stăpînul tuturor și Domnul nostru Iisus Hristos a făcut lucru de mîină, meșteșugul teslăresc cel subțire [„împlărie”, *n. m.*], pînă la vîrsta de treizeci ani. Căci nu doar S-a numit „fiu al teslarului Iosif” – precum zice Evanghelistul Matei: „Au nu este acesta fiul teslarului?” (*Matei* 13:55) –, ci chiar a fost teslar, precum zice Evanghelistul Marcu: „Au nu este acesta fiul Mariei, teslarul?” (*Marcu* 6:3). Iar Domnul și dumnezeieștii Lui Apostoli lucrau meșteșug [din aceste pricini]: 1) Ca să-și scoată hrana vieții lor nefîngreuind pe cineva, căci sărac a fost și Domnul (vezi la zicerea „bogat fiind, pentru noi a săracit”, *2 Corinteni* 8:9, în subînsemnare), și Apostolii Lui, și prin urmare avea trebuință să lucreze, 2) ca să dea milostenie la săraci din osteneala lor, 3) ca să dea dajdiile împărătești ce cădeau asupra-le, 4) ca să dea și dajdiile preoțești, 5) ca să-i învețe pe oameni să nu aibă meșteșugul drept un lucru necinstit și defăimat, ci să-l socotească un lucru cinstit și legiuit de Dumnezeu; căci mulți bogați și stăpînitori fără de socoteală ajung întru atîta mîndrie, încît le e rușine nu numai a lucra meșteșug, ci și de a vorbi cu meșteri. De aceea, chiar unii care au fost meșteri mai înainte, după ce se îmbogățesc, leapădă meșteșugul și își petrec viața fără lucrare, 6) ca să-i învețe pe oameni cu fapta că meșteșugul și lucrarea de mîină, oricît ar fi de smerite, nu sînt rele și nu-l pot opri pe om de la mîntuire, 7) și, cea mai de pe urmă, ca să-i învețe pe toți meșterii să nu folosească vicleșuguri, amăgiri, furtișaguri, minciuni și jurăminte în meșteșugurile lor, ci să le lucreze cu curăție și cu frică de Dumnezeu, urmînd Domnului și Apostolilor Lui. Așadar – dacă Stăpînul Îngerilor și dumnezeieștii Săi Apostoli lucrau meșteșuguri de mîină și nu ședeau fără lucrare, înăcar că aveau voie a se hrăni din propovăduirea evangheliei, cum le rînduise Domnul – cu cît mai vîrtos se cuvine ca toți Creștinii – și cei sfințiți cu preoția, și credincioșii bărbați și femei – să aibă meșteșuguri și să nu șadă fără lucrare. Căci din nelucrare se nasc tîlhăriile, vicleșugurile, eresurile și răutățile cele mai multe, precum zice înțeleptul Sirah: „Multă răutate i-a învățat pe oameni nelucrarea” (*Sirah* 33:32). Iar din meșteșuguri se naște orice faptă bună și buna

careva din voi. O, minune! Cîtă sîrguință și osîrdie arată de trei ori fericitul Apostol al Domnului! – mai întîi, ca să dea pildă Creștinilor să lucreze, și al doilea pentru a nu sminti pe cineva, dînd bănuiala că propovăduiește evanghelia ca să adune arginți. Și, zicînd că lucrează ca să nu-i îngreuienze, arată că Tesalonicenii Creștini erau săraci și nu aveau chip a-i hrăni pe Apostoli. De aceea scrie Pavel Filipenilor: „Căci și în Tesalonic, o dată și încă o dată mi-ați trimis cele spre trebuință” (*Filipeni 4:16*); și iarăși: „cînd am ieșit din Machidonia, nici o biserică nu a împărtășit mie cuvînt de dare și de luare, decît numai voi” (la fel, 15).¹

10. Voi sînteți martori și Dumnezeu

Luîndu-Se spre adevărarea cuvîntului, Dumnezeu este martor vrednic de crezare și singur. Însă, fiindcă oamenilor le este neștiut dacă într-adevăr mărturisește Dumnezeu, Pavel îi cheamă aici ca martori pentru cele zise mai sus și pe Tesalonicenii înșiși, către care a vorbit.²

cum cu cuvioșie,

rînduială în lume. De aceea, chiar Pavel poruncește a nu petrece cineva împreună cu oamenii nelucrători, zicînd: „Vă poruncim, fraților, întru numele Domnului Iisus Hristos, a vă osebi de tot fratele ce umblă fără rînduială, iar nu după predania pe care a luat-o de la noi” (*2 Tesaloniceni 3:2*). De aceea poruncește și a nu mîncea cineva dacă nu lucrează, zicînd: „Dacă cineva nu voiește să lucreze, nici să nu mănînce” (*2 Tesaloniceni 3:10*).

Și este arătat că Domnul și Apostolii plăteau dajdiile împărătești și preotești din lucrarea mîinilor lor, căci cum ar fi fost cu puțință ca Domnul să-i învețe pe alții a plăti acestea (zicînd: „Dați chesarului cele ale chesarului!” *Matei 22:21*), și El însuși să nu le plătească? Și cum ar fi fost cu puțință ca Pavel și ceilalți Apostoli împreună cu el să zică: „Dați tuturor datorii: celor cu dajdia, dajdie; celui cu birul, bir” (*Romani 13:7*), iar ei să nu le dea? Iar că Domnul și Apostolii plăteau și dările preotești, se arată din *Evanghelia*, căci Domnul a plătit drahmele celor ce le cereau, atît pentru Sine, cît și pentru Petru, care era întîi-născut, căci zice: „Avînd statirul acesta, dă-l lor pentru Mine și pentru tine” (*Matei 17:27*). Iar că drahma cea îndoită era dare preotească ce se da Arhierieilor Evreilor, o mărturisește capitolul al doilea al *Numerilor*. Și Domnul a plătit împreună cu Apostolii dările acestea pentru a da pildă Creștinilor, ca și ei să plătească fără cîrtire și cu mulțumire. (*n. aut.*)

¹ Drept aceea, nici Tesalonicenii, nici Corintenii, nici alții, nu-i dădeau lui Pavel cele de trebuință, decît numai Filipenii. Dar poate că s-ar nedumeri cineva și ar întreba: Dacă, aflîndu-se în Tesalonic, Pavel lucra, pentru ce-i mai trimiteau lui Filipenii cele de trebuință și el de ce le oprea? La acestea răspundem că Filipenii îi trimiteau fără a cere el și că Pavel nu le oprea pentru sine, ci pentru a le împărtăși săracilor. Căci vezi la filcuirea stihului 10 al capitolului 4 al celei către Filipeni, cînd lua și cînd nu lua Pavel, frumoasă fiind. (*n. aut.*)

² Pentru aceasta a zis și Fotie: „Voi sînteți martori pentru cele ce ați văzut [zice Apostolul], iar pentru cele ce nu le-ați văzut este martor Dumnezeu, Cel ce le știe pe toate – pentru că nu voia să le rămîna lor a primi vreo bănuială.” (*n. aut.*)

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că am săvârșit tot ce trebuia. Căci aceasta arată zicerea „cu cuvioșie”, în loc de: „cu toată evlavia către Dumnezeu”.

și cu dreptate

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că le-am săvârșit pe toate fără a cere vreo dare de bani.

și cu neprihănire

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că le-am săvârșit pe toate fără a da vreunui din voi pricină de defăimare și de sminteală.

ne-am făcut față de voi, cei ce credeți,

Aici, Pavel încheie cele zise mai sus, zicînd: Căci Dumnezeu e martor împreună cu voi că ne-am făcut, adică am petrecut, între voi, credincioșii Creștini, cu cuvioșie, cu dreptate și fără prihană. Fiindcă Pavel se numea între cei necredincioși „necuvios”, „nestatornic”, „semănător de cuvinte” și cu alte osebite numiri.

11. precum știți.

Aici, Apostolul îi cheamă iarăși ca martori pe Tesalonicenii înșiși, lucru care este semn că nu vorbește mîndrindu-se și fălindu-se în zadar.

Ca un părinte pe fiii săi, așa v-am rugat și v-am mîngîiat pe fiecare din voi.

Într-adevăr, ce lucru minunat este că de trei ori fericitul Apostol Pavel nu lasă nemîngîiat pe nici un Creștin, ci-i vorbește și-l mîngîie pe fiecare în chip potrivit, după vrednicia și împrejurarea lui, așa cum un părinte iubitor de fii îl mîngîie pe fiecare din iubiții săi fii! Și zice: O, Tesalonicenilor! – îl îndemnăm pe fiecare din voi să rabde bărbătește ispitele. Și nu căutăm slavă de la voi, ci facem aceasta din dragoste. Și, mai sus; s-a asemănat cu doica și cu maica, iar acum se aseamănă pe sine-și cu un tată, ca să arate cu această numire dragostea și purtarea de grijă pe care le avea pentru Creștini, și smerenia și lipsa de mîndrie a socotinței sale. Căci care tată se mîndrește împotriva copiilor săi? Negreșit, nici unul!

12. Și am mărturisit ca să umblați cu vrednicia lui Dumnezeu, Celui ce v-a chemat la a Sa împărăție și slavă.

A zice Pavel că „mărturisea”, anume că-i îndatora și le porunca Tesalonicenilor să umble „după vrednicia lui Dumnezeu, Celui ce i-a chemat”, aceasta este o învățătură mustrătoare.¹ Și zice: De vreme ce vă și mustram, este arătat că nu v-am lingușit. Și, fiindcă mai sus a zis că îi mîngîia ca un părinte, aici zice după urmare că „mărturisea”, adică îi cheazășua, zicînd: De ce nu vă mustram cu asprime, ci cu blîndețe de părinte, și pentru ce? Ca să umblați și să petreceți după cuviința lui Dumnezeu, Care v-a chemat la slava și la împărăția Sa. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea marelui Pavel, căci, povestindu-le ce zicea și făcea cînd era în Tesalonic, totodată îi învață și îi mîngîie pe Tesaloniceni. Căci zice: Dacă Dumnezeu v-a chemat la împărăția Sa, se cuvine ca voi să suferiți necazurile și ispitele ce vi se întîmplă, ca, prin necazurile de acest fel, să intrați întru împărăția aceea, căci zice: „Prin multe necazuri trebuie să intrăm întru împărăția lui Dumnezeu” (*Fapte* 14:11). Iar cuvintele de acest fel sînt totodată și învățătură, și mîngîiere.

13. Pentru aceasta și noi mulțumim lui Dumnezeu neîncetat, că, luînd voi cuvîntul ascultării de Dumnezeu de la noi, l-ați primit nu ca pe un cuvînt al oamenilor, ci (precum este adevărul) ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu,

Aici, dumnezeiescul Pavel îi laudă pe Tesaloniceni, căci nu zice doar: „noi am făcut fără prihană toate lucrările noastre”, ci și: „voi v-ați arătat vrednici de propovăduirea mea apostolească”. Adică zice: Auzindu-ne că vă învățăm, voi nu ați ascultat învățătura noastră la întîmplare, ci luați aminte la dînsa ca și cum v-ar fi învățat Însuși Dumnezeu. Căci „cuvînt al ascultării de Dumnezeu” numește propovăduirea evangheliei, pentru că prin ascultare se credea într-însa, și de aceea zicea Pavel în altă parte: „Cum vor crede, dacă nu vor auzi?” (*Romani* 20:14)².

¹ Iar Teodorit zice: „Foarte potrivit a pus acestea trei: ruga, mîngîierea și mărturisirea. Căci trebuie a aduce nu numai mîngîiere celor ce se întristează, ci și a-i înfricoșa cu aducerea aminte a relelor ce îngrozesc pe cei ce viețuiesc cu trîndăvire. (*n. aut.*)

² Și Fotie îl cuiește „cuvînt de ascultare” așa: „Nu se putea a fi toți învățători a ceea ce se propovăduia, căci Însuși Domnul zicea: «Fericiți – cei ce nu au văzut, și au crezut» (*Ioan* 20), adică primind buna cinstire de Dumnezeu prin auz. Și zice: «cuvîntul lui Dumnezeu de la noi», adică: De la noi l-ați primit, dar nu era cuvîntul nostru, ci al lui Dumnezeu.” Iar Teodorit zice că, primind cuvintele lui Pavel drept cuvinte ale lui Dumnezeu, Tesalonicenii dobîndiseră dar proorocesc și prooroceau, vorbeau în limbi străine și săvîr-

care se și lucrează întru voi, cei ce credeți.

De unde este arătat – zice – că ați primit cuvîntul nostru ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu? Din faptul că acest cuvînt se lucrează întru voi, adică din înseși faptele pe care le faceți. Căci, dacă nu ați fi primit cuvîntul nostru ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu, negreșit nu ați fi suferit atîtea mari ispite cu vitejie de inimă. Căci, precum Pavel a arătat mai sus că nu era lingușitor și amăgitor, de vreme ce suferea atîtea primejdii, tot așa se dovedea că este statornică și credința Tesalonicenilor, pentru că aceia răbdaseră și răbdau primejdii și necazuri.

14. Căci voi, fraților, v-ați făcut următori bisericilor lui Dumnezeu ce sînt în Iudeea în Hristos Iisus,

Zice: Voi, Tesalonicenii, ați urmat bisericilor din Iudeea ale Creștinilor ce au crezut dintre Evrei. Căci de aceea a adăugat Pavel zicerea „în Hristos”, ca să nu socotească cineva că a numit „biserica” sinagogile necredincioșilor Evrei, ci bisericile credincioșilor Creștini.

căci și voi ați pățimit aceleași de la cei de o seminție cu voi, precum și aceia au pățimit de la Iudei,

Aici, mare este mîngîierea lui Pavel către Tesaloniceni, zicînd: Căci – dacă Evreii din Ierusalim, deși erau rîvnitori ai *Legii* lor părintești, au suferit totuși atîtea patimi și ispite chiar de la Iudeii din neamul lor¹ după ce au crezut în Hristos – cu atît mai vîrtos sînteți datori a suferi pentru credința lui Hristos voi, Creștinii din Tesalonic, oricîte patimi și primejdii vor urma. Și chiar acest lucru este nu puțină dovadă că propovăduirea evangheliei este adevărată și încredințată, anume a pătimi Evreii credincioși atîtea ispite pentru propovăduirea pe care o goneau mai înainte.

15. de la cei ce L-au omorît și pe Domnul Iisus

șeau minuni de mirare, căci aceasta însemnează cuvîntul ce l-a zis: „care se și lucrează întru voi, cei ce credeți”. (n. aut.)

¹Însemnînd aceasta, Pavel zicea către Creștinii Iudei ce erau în Ierusalim: „Aduceți-vă dar aminte mai întîi de zilele în care, după ce ați fost luminați, ați răbdat luptă grea de suferințe, parte făcîndu-vă privescite cu ocările și cu necazurile îndurate, parte suferînd împreună cu cei ce treceau prin unele ca acestea. Căci ați avut milă de cei închiși, iar răpirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie, bine știînd că voi aveți o mai bună și statornică avere” (Evrei 10:32-34). Pentru aceasta zice și Teodorit: „Pilda este de ajuns spre mîngîiere, căci asemănarea pătimirii aduce destulă mîngîiere.” (n. aut.)

Zice: Și ce mirare este că necredincioșii Evrei au făcut răutăți Creștinilor de o seminție cu dînșii, de vreme ce L-au omorât chiar și pe Însuși Domnul Iisus Hristos? Și vezi, iubitele, cât de mare mîngîiere este a se împărtăși cineva întru pătimiri cu Hristos? De aceea și obișnuiește Pavel a zice întru toate ispitele și necazurile cuvîntul acesta, anume că cei ce suferă ispite se fac părtași ai pătimirii Domnului „întru credința de a-L cunoaște pe El, și puterea învierii Lui și împărtășirea patimilor Lui, închipuindu-mă cu moartea Lui” (*Filipeni 3:10*); și iarăși: „Deci acum să ieșim către Dînsul afară din tabără, ocară Lui purtînd-o” (*Evrei 3:12*).

și pe Proorocii lor,

Zice: Iudeii nu L-au omorât numai pe Domnul, ci și pe Proorocii lor. Dar ar zice cineva că Iudeii L-au omorât pe Domnul pentru că nu L-au cunoscut că era Dumnezeu. Dar ce? Nu i-au cunoscut nici pe Proorocii lor, ale căror cărți și le au și le citesc? Îi cunoșteau, cu adevărat! Atunci cum de i-au omorât? Din pricina împietririi și a înrăutățirii inimilor lor. Drept aceea, este arătat că Iudeii nu fac rău numai pentru că ar avea rîvnă lăudată spre apărarea adevărului, ci mai ales pentru că turbează spre pierderea adevărului.

și pe noi ne-au gonit;

Zice: Nu numai că Iudeii i-au omorât pe Domnul și pe Prooroci, ci ne-au gonit și pe noi, Apostolii Domnului și învățătorii voștri. Deci pentru aceasta se cuvine ca și voi, ucenicii noștri, să căutați totdeauna la pilda noastră, a învățătorilor voștri, și așa să suferiți cu bărbăție ispitele. Căci, dacă pe noi ne-au gonit și ne-au făcut atîtea rele, negreșit urmează a vă goni și a vă face rău și vouă, precum a zis Domnul: „Dacă pe Mine M-au gonit, și pe voi vă vor goni” (*Ioan 15:20*).

și sînt neplăcuți lui Dumnezeu.

Iudeii – zice – nu plac lui Dumnezeu, căci cum ar plăcea lui Dumnezeu-Părintelui cei ce L-au omorât pe Fiul Său și pe Proorocii Lui și care ne gonesc și ne fac rău și nouă, Apostolilor Lui?

16. Căci tuturor oamenilor sînt împotrivă, oprindu-ne a grăi „neamurilor”¹ ca să se mîntuiască,

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadele lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de „Israil”, înțîiul *norod ales* al lui Dumnezeu. Acum, „Israil” este *norodul Creștinilor*. (*n. m.*)

Zice: De vreme ce trebuie să propovăduim tuturor neamurilor, în întreaga lume, mîntuitoarea propovăduire a evangheliei, iar Iudeii împiedică propovăduirea aceasta, e arătat că ei sînt vrăjmași și pizmuitori ai tuturor oamenilor, ai lumii întregi, cu desăvîrșire. Căci, cu adevărat, desăvîrșită și fără asemănare pizmuire este a opri cineva mîntuirea de obște a oamenilor.

spre a se împlini păcatele lor.

Zice: Toate acestea le-au făcut Iudeii – mai înainte Proorocilor, al doilea lui Hristos și al treilea nouă, Apostolilor lui Hristos – ca să se arate că ei păcătuiesc desăvîrșit, fără mîrginire, că au ajuns la măsura cea mai desăvîrșită și mai de margine a răutății, care este cu neputință a mai crește. Pentru aceasta le-a zis lor și Domnul: „Iar voi ați plinit măsura părinților voștri” (*Matei 23:32*).¹

Dar la sfîrșit a ajuns urgia asupra lor.

Adică: Evreilor nu le va mai urma slobozire din robia pe care o suferă acum, nici moștenirea pămîntului Ierusalimului, precum s-a întîmplat mai înainte, cînd s-au slobozit din robia Egiptului, și au moștenit pămîntul făgăduinței, și apoi s-au slobozit din robia Vavilonului și s-au întors la Ierusalim.² Nu! – zice – nu se va mai întîmpla așa și acum, ci urgia lui Dumnezeu a ajuns asupra lor, și pînă la sfîrșit va rămîne asupra-le și ni-

¹ Iar Fotie tîlcuiește zicerea aceasta așa, zicînd: „Iar acestea le-au făcut din vechi Proorocilor, și acum lui Hristos și nouă, ca să se desăvîrșească păcatele lor.” Iar Icumenie zice: „Iudeii făceau totul cu scopul de a păcătui. Adică știau că păcătuiesc, și păcătuiau «spre a-și împlini – zice – păcatele lor», ca și cum ar fi fost datori adică a păcătui.” Însemnează însă că împlinirea păcatelor este cînd cineva ajunge la plinirea cea mai de pe urmă și mai de margine a păcatului, asupra căreia nimeni nu poate să mai adauge ceva, precum a tîlcuit mai sus Sfințitul Teofilact. Pentru aceasta a zis *Sfînta Scriptură* și despre Amorei: „Încă nu s-au împlinit păcatele Amoreilor pînă acum” (*Facerea 15:16*), pe care o tîlcuiește așa: „Încă nu a lipsit – zice – cuvios dintre dîșșii, nu sînt încă împliniți întru păcate.” Iar oarecari dascăli zic că împlinirea păcatului este acea măsură a păcatului pe care nu o mai suferă Dumnezeu, ci o pedepsește cu asprime și cu urgie. (*n. aut.*)

² S-ar părea că aici Sfinții Părinți s-au înșelat, căci – iată! – Iudeii nu numai că și-au dobîndit iarăși slobozenia și împărăția (în 1947), dar stăpînesc întreaga lume și, mai mult, se pregătesc să-și înalțe capiștea în Ierusalim. Fapte care au fost de altfel proorocite și ele de către Sfinții Bisericii lui Hristos, precum Sfințul Andrei cel Nebun pentru Hristos sau Sfințul Nil Izvoritorul de Mir. Nedumerirea se dezleagă – pe cît mi se pare – dacă vom înțelege că Iudeii vor rămîne pînă la sfîrșit în robia satanei, căruia i s-au vîndut cînd ei toți i-au zis lui Pilat: „Sîngele Lui (adică al lui Hristos) să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri!” Este adevărat că mulți dintre ei se vor întoarce la Hristos în ultima clipă, dar nu

ciodată nu vor vedea slobozenie. Și, zicînd „urgia”, cu articol, este arătat că urgia aceasta a lui Dumnezeu era datorată lor, înainte-cunoscută și înainte-proorocită.¹

Așadar, după ce mai sus i-a mîngîiat pe Tesaloniceni, arătînd că au mulți părtași întru ispite, Apostolul îi mîngîie și acum, zicînd aici că Iudeii, care îi necăjesc, se vor osîndi de Dumnezeu pentru necazurile pricinuite lor.

17. Noi însă, fraților, rămînînd orfani de voi un ceas de vreme –

Cu aceste cuvinte, Pavel arată covîrșitoarea dragoste pe care o avea către Tesaloniceni. Și, mai sus, Pavel a zis că, precum tatăl își iubește fiii și doica pe cei ce-i alăptează, tot așa și el îi iubește pe Creștinii din Tesalonic, iar aici se aseamănă pe sine – după Teodorit – cu un copil care rămîne orfan fără de vreme de născătorii săi pe care îi caută, căci e lipsit de ei. Apostolul a vorbit în acest fel ca să arate cît îi iubea pe ei și, pe lîngă aceasta, să arate umbrît mîhnirea Tesalonicenilor pentru despărțirea de el. Și zice: Nici nu se poate zice că am fost despărțiți de voi multă vreme, și că de aceea v-ați întristat. Nu! – am fost osebiți atît de puțînă vreme cît pare a fi trecerea unui ceas.²

---

vor mai fi niciodată „Israil”, norod al lui Dumnezeu, căci „Israil” sîntem acum noi, Creștinii cei adunați din toate neamurile.

Și nici Ierusalimul nu este al lor, căci acolo se pogoară în fiecare an Sfînta Lumină a Învierii Domnului, ca să nu mai zicem că însăși iudaica Organizație a Națiunilor Unite nu le recunoaște stăpînirea cetății întru care Hristos Iisus Se va pogori „cu putere și cu slavă multă”. (n. m.)

¹ Căci Amos Proorocul a zis despre dînșii: „Pentru trei păcate ale lui Israil, ba chiar pentru patru, nu Mă voi întoarce, fiindcă ei L-au vîndut pe Cel Drept pentru arginți” (capitolul 2, stihul 6). Și Teodorit tîlmăcește zicerea „la sfîrșit” așa: „nu vor mai dobîndi chemarea înapoi”. Iar mai ales *Dumnezeiasca Scriptură* zice despre dînșii așa: „Casa lui Israil a căzut, și nu se va mai scula!” (Amos 5:10). Și Osie Proorocul zice: „Și a zis lui: Pune-i numele «Lo-Ruhama» (cea neubită), căci de acum încolo nu voi mai avea milă de casa lui Israil, ca să-i iert păcatele” (Osie 1:2). Iar aceasta se înțelege că Iudeii nu vor mai lua slobozenie din robia în care se află acum, nu că nu vor crede încă o dată, fiindcă mulți dintre dînșii au să creadă întru Hristos în vremea sfîrșitului lumii, precum zice Apostolul. Și vezi tîlcuirea și subînsemnarea zicerii: „Orbirea s-a făcut lui Israil din parte, pînă ce va intra tot numărul celor din «neamuri». Și atunci se va mîntui tot Israilul” (Romani 11:25, 26). (n. aut.)

² Căci dragostea, cînd este fierbinte și adevărată, arată prea scurtă vremea petrecută împreună cu cel iubit, și îndelungată pe cea întru care acela este depărtat. De aceea a zis Teologul Grigorie: „Cu adevărat, celor ce se iubesc, toată viața li se pare o zi.” [...] Despre aceasta citim la *Facere*, acolo unde zice: „Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani, și au fost înaintea sa ca niște puține zile, pentru că a iubit-o pe dînsa” (*Facerea* 29:20). [...] (n. aut.)

cu fața, nu cu inima –

Zice: Frații mei, nu ne-am despărțit de voi cu inima, nici cu dragostea, ci doar cu fața, cu înfățișarea trupească¹. Însă, măcar că totdeauna vă am în inima mea și vă port în chip gândit întru pomenirea mea, totuși mă mîhnesc pentru că nu vă privesc și trupește. Și ia aminte la aceasta, că cei ce iubesc cu căldură au trebuință a privi și înfățișarea trupească a iubitului lor prieten, căci, din privirea trupească, dragostea se ațîță și se aprinde mai mult.

ne-am sîrguit mai mult, întru mult dor, a vedea fața voastră.

Zice: Mă silesc mai mult decît o fac iubiții cei despărțiți pentru o vreme. Dar pentru ce mă silesc? Ca să văd fața voastră cu mult dor. Vezi – o, cititorule! – dragostea fierbinte a lui Pavel?! Pentru că el nu dorește să meargă în Tesalonic pentru altceva, decît numai pentru a vedea fața iubiților săi fii Creștini.

18. Pentru aceea am voit să venim la voi, îndeosebi eu, Pavel, o dată și încă o dată, dar ne-a împiedicat satana.

Ce zici, o, fericite Pavele? Satana te-a împiedicat? Da – zice –, m-a împiedicat, pentru că nu era lucrul și voia lui Dumnezeu. Căci Romanilor le scria că Dumnezeu l-a oprit să meargă la Roma (*Romani* 1:13). Iar dumnezeiescul Luca zice în *Fapte* că Duhul cel Sfînt i-a oprit pe Pavel și pe Sila a grăi cuvîntul evangheliei în Asia (*Fapte* 15:6). Ci și în epistola a doua către Corinteni Pavel zice că a fost oprit de Duhul cel Sfînt să meargă în Corint (vezi la stihul 17 al capitolului 1 al acelei epistole). Iar aici zice că toată împiedicarea de a merge în Tesalonic a fost numai a lui satana, fiindcă a adus asupra lui ispite înfricoșate și neașteptate, după dumnezeiasca depărtare.² Vezi însă, iubitele, cum se împodobeste Pavel și își dă înțîfietate

¹ Pentru aceasta a zis fericitul Teodorit: „Bună este și adăugirea: «cu fața, nu cu inima» [zicînd]: În locul lipirii voastre și a privirii simțite, mă îndulcesc neîncetat cu privirea cea din gînd.” (n. aut.)

² Fiind întrebat despre zicerea aceasta a lui Pavel, marele Vasilie răspunde că unele fapte întru Domnul se săvîrșesc doar cu judecata și voia sufletului, iar altele se înfăptuiesc și prin trup, cu osîrdie și cu răbdare. Iar satana nu poate opri lucrurile care se săvîrșesc și stau doar întru voia sufletului. De multe ori însă, Dumnezeu îngăduie și lasă a fi oprite acelea care se săvîrșesc și se isprăvesc cu lucrare trupească, spre cercarea și spre dova omului care este oprit: anume dacă acela se mută de la scopul cel bun pe care îl avea, vădindu-se că este lesne schimbător, precum semințele semănate pe piatră, care degrabă primesc cuvîntul cu bucurie, dar, cînd urmează necaz și ispită, îndată se leapădă; sau

întru dragostea Creștinilor din Tesalonic. Căci – zicînd: „eu, Pavel” – arată că el îi iubește pe Tesaloniceni mai mult decît ceilalți Apostoli împreună cu el, zicînd: Ceilalți Apostoli împreună cu mine se sîrguiau a veni la voi, ci eu chiar m-am apucat să vin, dar am fost împiedicat de satana, fiindcă nu a fost voia Domnului.

19. Căci care este nădejdea, sau bucuria sau cununa laudei noastre?

Oare cuvintele acestea ale fericitului Pavel nu sînt acelea ale unei maici prea-iubitoare de fii, căreia i se ard măruntaiele cînd vorbește cu copilașii ei cei mici și prea-iubiți? Așa, cu adevărat! Și sînt încă mai iubitoare de fii! Și socotește, iubitele, că lui Pavel nu i s-a părut de ajuns spre a-și arăta căldura dragostei să zică numai: „voi, Tesalonicenii, sînteți nădejdea mea”, ci a adăugat: „voi sînteți și bucuria mea”; și nu s-a îndestulat nici cu aceasta, ci a zis încă: „sînteți și cununa mea”; și, iarăși, nu s-a mulțumit nici cu aceasta, ci a adăugat, zicînd: „cununa laudei”. Adică: Pentru voi nădăjduesc că mă voi noroci a cîștiga mai multă îndrăzneală către Hristos. Și de aceea mă bucur, că sînteți nu numai cunună a mea, ci și cunună a laudei mele, căci voi vă veți face mie cunună de slavă și de strălucire și acum, și la judecata ce va să fie.¹

Au nu veți fi și voi înaintea Domnului nostru Iisus Hristos întru venirea (Lui)?

Zice: Altă nădejde, bucurie și cunună de laudă a mea nu va fi întru a doua venire a Domnului decît numai voi, Creștinii Tesaloniceni. Dar ce? – doar Tesalonicenii sînt nădejdea, bucuria și cunună ta, o, fericite Pavle? Ba! – ne răspunde – nu sînt doar aceștia, ci și ceilalți Creștini care au crezut în Hristos prin propovăduirea mea. Căci nu a zis: „au nu voi”, ci: „au nu și voi”, ca să arate că și ceilalți Creștini sînt cununa lui împreună cu Tesalonicenii.

dacă rămîne la scopul său cel bun, dovedindu-se că are sîrguință întru isprăvile sale. Așa s-a dovedit însuși Apostolul acesta, care, după ce și-a pus ca scop să meargă la Roma și a fost oprit, precum a mărturisit (*Romani* 1:13), totuși nu a încetat de la țelul lui pînă ce nu l-a isprăvit și a mers la Roma. [Dumnezeu îngăduie aceste împiedicări] și pentru ca acela ce stăruie întru scopul lui să arate că are răbdare, precum a fost Iov” (*Hotărîrea* 275 din cele pe scurt). (n. aut.)

¹ Întru o unire a zis și înțeleptul Teodorit: „De vreme ce s-a asemănat pe sine-și cu o maică ce-și apleacă pruncii la sîn, Pavel vorbește graiurile ei, căci maicile obișnuiesc a-i numi pe copiii cei încă tinerei «nădejde», «bucurie» și cele de acest fel.” (n. aut.)

20. Căci voi sînteți slava și bucuria noastră.

Cu adevărat, mare și minunată slavă a lui Pavel era a-I aduce lui Hristos, mîntuită prin credință, atît de numeroasa biserică a cetății celei mari a Tesalonicului, și una atît de aleasă întru faptele cele bune.

CAPITOLUL III

1. Drept aceea, nemaiputînd răbda, am bine-voit a rămîne în Atena singur.

Zice – după Teodorit: De aceea, fiind împiedicat a veni la voi și nesuferind covîrșirea purtării voastre de grijă, am bine-voit, adică am ales a rămîne la Atena.¹

2. Și l-am trimis pe Timotei, fratele nostru, și slujitorul lui Dumnezeu și lucrătorul împreună cu noi întru evanghelia lui Hristos,

Atîta purtare de grijă avea fericitul Pavel pentru ucenicii săi Creștini, încît, atunci cînd era oprit de oarecari împrejurări și nu putea să-i vadă, trimitea pe alții în locul său ca să-i cerceteze. Pentru aceasta l-a trimis și pe Timotei la Tesaloniceni, fiindcă el era împiedicat a merge la dînșii. Și Pavel zice multe laude pentru Timotei, nu atît ca să-l cinstească pe el, cît pe Tesaloniceni; căci cu laudele acestea arată că pentru dragostea lor l-a osebit de lîngă sine și de la lucrul slujbei lui apostolești pe Sfințitul Timotei, care-i era de atîta vreme un atît de trebuincios împreună-lucrător întru evanghelia lui Hristos.

ca să vă întărească și să vă mîngîie în credința voastră,

De vreme ce Tesalonicenii se tulburau și se întristau pentru că Pavel, învățătorul lor, pătimea rău și era supărat de către necredincioși, ei aveau trebuință de întărire împotriva tulburării și de mîngîiere pentru această întristare a lor, ca nu cumva, din multa tulburare și întristare, să se împruțineze cu sufletele și să cadă din credință. Fiindcă ispitele și necazurile învățătorului nu fac puțină tulburare și întristare ucenicilor, precum se face întristare și tulburare între ostași cînd arhistrategul lor e rănit în război.

3. ca nici unul să nu se clatine întru necazurile acestea,

Aici, Apostolul tâlcuiește cum urma a-i folosi pe ei întărirea ce avea a se face de către Timotei, și zice: Timotei are să vă pricinuiască folosul ca

¹ Iar *Faptele* arată cînd a rămas Pavel în Atena: anume după ce a fugit din Tesalonic și s-a dus în Veria, și de acolo s-a dus la Atena: „Iar cei ce-l însoțeau pe Pavel l-au dus pînă la Atena. Și, luînd ei porunci către Sila și Timotei, ca să vină la el cît mai curînd, au plecat. Iar în Atena, pe cînd Pavel îi aștepta, duhul lui se îndîrjea în el, văzînd că cetatea este plină de idoli” (*Fapte* 17:15, 16). Și, din *Faptele Apostolești*, se vede că nu a trecut multă vreme de cînd Pavel se depărtase de Tesalonic pînă ce a trimis epistola aceasta. (*n. aut.*)

nici unul dintre voi să nu se clatine, adică să se tulbure și să se trîndăvească pentru ispitele mele. Fiindcă, în vremea ispitei și a necazurilor, diavolul îi trîndăvește și-i slăbănogeste pe cei neîntăriți, aducîndu-le aminte de odihna trupului, ca să-i facă să fugă desăvîrșit de necazul mîntuitor de suflet pe care îl pățimesc. Iar unii au zis că „a se clăti” este aici în loc de: „a se tulbura” de la pilda cîinilor care, cînd se lingușesc și se gudură către om, își clatină cozile. Deci Apostolul le zice să nu se tulbure pentru necazuri și să-și iasă din socoteala de mai înainte, ci să le sufere cu statornicie și fără tulburare.

căci singuri știți că spre aceasta sîntem puși.

Să ascultăm ce zice aici Sfîntul Apostol, că noi, Creștinii, „spre aceasta sîntem puși”, adică spre aceasta ne-am sortit și ne-am rînduit. Spre ce anume? Spre a pătimi rău și a fi clevetiți. Fiindcă Pavel nu a zis acestea numai pentru sine și pentru Apostoli, nu! – ci pentru toți Creștinii. Deci, de vreme ce noi, Creștinii, ne-am rînduit spre a pătimi, ce lucru de mirare este dacă ne necăjim? Drept aceea, nu se cuvine a ne tulbura nici pentru ispitele și necazurile trecute și nici pentru cele ce urmează să le pătimim, de vreme ce acest lucru ne este potrivit.

4. Căci și cînd eram la voi, mai înainte vă spuneam că avem să ne necăjim, cum s-a și făcut și ați văzut.

Mare mîngîiere a ucenicilor este a le spune mai înainte învățătorul lor necazurile pe care au să le pătimească, pentru că ei nu se mai tulbură cînd vin acelea, de vreme ce le așteptau. Căci cineva se tulbură atunci cînd necazurile vin năpraznic, în chip neașteptat. Pentru aceasta zice Apostolilor și Stăpînul Hristos: „Și v-am spus acum, mai înainte de a se face, ca, atunci cînd se va face, să credeți” (Ioan 14:29). Și Proorocul David a zis: „Gătitu-m-am, și nu m-am tulburat” (Psalmul 118). Și Pavel nu a spus numai aceasta Tesalonicenilor mai înainte, care s-a și împlinit cu lucrul, ci și multe altele, care și ele s-au făcut faptă.

5. De aceea și eu, nemairăbdînd, l-am trimis

O, fericite Pavele! – dacă le-ai spus mai înainte Tesalonicenilor că ai să fii necăjit și că ei nu se cuvine a se supăra pentru necazurile ce urmează a le pătimi, de ce-l trimiți acum la dînșii pe Timotei? Din multa dragoste – zice – fac aceasta, fiindcă cei ce iubesc bănuiesc încă și lucrurile ce sînt încredințate și adevărate. Iar pe lîngă aceasta – zice – erau și multe ispitele Tesa-

lonicenilor, și covârșirea lor m-a înspăimîntat. De aceea nu a zis: Mustărindu-vă ca pe niște nerăbdători și neîntăriți, l-am trimis pe Timotei – ci: „neputînd a suferi¹ mai mult”, ceea ce e semn de mare prietenie și dragoste.

spre a cunoaște credința voastră,

Aici, unii întreabă: Oare pentru ce Pavel, cel ce s-a suit pînă la al treilea cer și a auzit graiuri negrăite, nu știa așezările sufletești ale Tesalonicenilor, ci-l trimite pe Timotei să cunoască credința lor? Dezlegarea întrebării acesteia este să zică cineva că sfinții – atît cei mai dinainte de Hristos, cum au fost Proorocii, și Apostolii de după Hristos și ceilalți – nu le știau pe toate, ci numai cîte le descoperea Dumnezeu. Căci nici Elisei nu a cunoscut că a murit fiul Sunamitencii, și de aceea a și zis: „Domnul a ascuns de mine, și nu mi-a vestit” (4 *Împărați* 4:27). Încă și Ilie socotea că a rămas singur întru Israil slujind adevăratului Dumnezeu, cu toate că erau șapte mii de bărbați cinstitori de Dumnezeu (3 *Împărați* 10:18). Și Proorocul Samuil, cel mai dinainte de Ilie și de Elisei, s-a învățat de Dumnezeu să nu caute la fața lui Eliav, înfiul frate al lui David, căci acela nu urma să împărătească: „Și a zis Domnul către Samuil: Să nu cauți la fața lui, nici întru mărimea statului lui, că l-am defăimat pe el. Căci Dumnezeu nu privește la față, ca omul” (1 *Împărați* 16:7). Și, așa cum Proorocii nu le știau pe toate, tot astfel și Apostolii, pentru ca nici ei să nu se mîndrească, și nici ceilalți să socotească lucruri mari despre dînșii. Și, pe lîngă acestea, pentru ca nici noi să nu putem zice acum că sfinții aceia au isprăvit fapta bună fiind mai presus de firea omească, și din cugetarea aceasta să cădem întru lenevire, ci să cunoaștem că nici aceia nu dobîndeau totdeauna ajutorul lui Dumnezeu. Căci numai uneori ei au darul lui Dumnezeu în inima lor după lucrare, deși îl au neîncetat după deprindere și putere², pentru a săvîrși faptele bune și cu ostenele lor.

¹ Însemnează că și din cuvîntul acesta se arată că Pavel a trimis epistola aceasta nu după multă vreme de cînd plecase din Tesalonic, fiindcă nu ar fi suferit să treacă multă vreme. Iar dumnezeiescul Hrisostom adaugă și acestea, zicînd: „O, minune! – cîtă iubire de fii a lui Pavel: nu îi păsa lui de neazuri, nici de vrăjmășii, căci socotesc că el a rămas atunci trei luni în Elada – precum zice Luca, în *Fapte* 20:3 – făcîndu-se vrăjmășuire asupra lui de către Iudei. Așadar, nu-i păsa de primejdii, ci se îngrijea de ucenici. Vezi că i-a întrecut pe toți părinții firești? Căci noi, aflîndu-ne întru neazuri și primejdii, pe toți îi scoatem din pomenire, iar el într-atît se temea și se cutremura pentru fii, încît, întru primejdii fiind, l-a trimis totuși la dînșii pe singurul ce îl avea de mîngîiere, și părtaş și împreună-lucrător, pe Timotei” (*Cuvîntul 4* la aceasta). (*n. aut.*)

² S-a zis că sfinții nu au totdeauna darul lui Dumnezeu întru lucrare, ci după deprindere și putere, la fel cum meșteșugul se află totdeauna în sufletul meșterului după deprindere și putere, iar cu lucrarea numai atunci cînd el își face meșteșugul. Și adeverează aceasta ma-

ca nu cumva să vă fi ispitit ispititorul

Zice: Nu am bănuț că v-ați clătinaț din credința din pricina ispitelor, ci numai că v-ați supărat. Vezi – o, cititorule! – că a se tulbura cineva întru ispite este lucru al diavolului? – mai ales cînd alții se tulbură și se smintesc pentru că frații lor pățimesc rău, precum i s-a întîmplat lui Iov. Căci diavolul a ispitit-o și a tulburat-o pe femeia lui pentru că el pătimea, și de aici ea l-a îndemnat să-L hulească pe Dumnezeu și să moară, zicînd: „Ci zi un grai către Domnul și sfîrșește!” (Iov 2:9). Căci diavolul îi ispitește pe oameni ca să știe dacă îi va birui, cum se vede aceasta de la Iov.¹ Și, cu toate că nu știe dacă îi va birui, spurcat și obraznic fiind, tot îi lovește și le dă război. Și, dacă vede socoteala oamenilor slabă și neputincioasă, stăruie întru război; iar dacă o vede puternică, fuge rușinat.²

și osteneala noastră să se facă zadarnică.

Iar dacă Tesalonicenii ar fi clătinați întru credința, ce pagubă ai tu, o, fericite Pavele? Osteneala ta are plata desăvîrșită la Dumnezeu. Cu adevărat – zice – așa este, dar eu, din multa dragoste ce am către ucenicii mei, socoteam că osteneala mea se face deșartă și zadarnică.

6. Acum însă, venind Timotei de la voi și binevestindu-ne credința și dragostea voastră

Zice: Așteptîndu-ne să vă urmeze vouă, Tesalonicenilor, a vă clătina din credința și a vă tulbura întru ispite, s-au întîmplat însă cele dimpotrivă, căci, venind de la voi, Timotei ne-a arătat credința și dragostea voastră. Și

---

rele Vasilie, zicînd așa: „Precum meșteșugul se află întru cel ce l-a dobîndit, tot așa e darul Sfîntului Duh întru cel ce l-a primit, adică este de față pururea, dar nu cu lucrare neîncetată. Fiindcă și meșteșugul este în meșter cu puterea (adică după deprindere), iar cu lucrarea numai atunci cînd se lucrează. Tot așa și Sfîntul Duh este de față întru cei vrednici cu adevărat de-a pururea, dar lucrează după trebuință, fie în proorocii, fie în tămăduiri, fie întru alte lucrări ale puterilor” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 16). (n. aut.)

¹ De unde se arată aceasta? Din cuvintele zise de diavolul către Dumnezeu despre Iov, precum zice Hrisostom: „Căci diavolul a zis către Dumnezeu că, de-l va lipsi pe Iov de avuțiile lui și va schingiui trupul lui, acela are să hulească, zicînd: «Dar ia întinde-Ți mîna și atinge-Te de osul și de carnea lui! Să vedem dacă nu Te va blestema în față!» (Iov 1:5), adică: «negreșit Te va huli». Dar s-a făcut cea dimpotrivă, căci Iov, în loc de a huli, a slavoslovit și l-a mulțumit lui Dumnezeu mai mult.” (n. aut.)

² Iar Hrisostom adaugă aici că diavolul ne dă război cu toate că nu știe dacă ne va birui, iar noi nu-i dăm război chiar dacă știm că avem să-l biruim. Zice: „Acela năvălește asupra noastră neștiind dacă ne va birui, iar noi, știind că îl vom birui foarte, nu sîntem treji” (*Cuvîntul 4 la aceasta*). (n. aut.)

vezi, iubitele, bucuria pe care a primit-o fericitul suflet al lui Pavel! Căci nu a zis că Timotei „a vestit”, ci că „a bine-vestit”, adică: „ne-a adus veste bună și pricinuitoare de bucurie”, afit de mare bunătate socotea adevieria și întărirea ucenicilor săi întru credință. Ci și întru dragostea lor se bucură de trei ori fericitul Pavel, căci și acesta era semn al credinței lor.

și că aveți bună pomenire pentru noi totdeauna, dorind a ne vedea, precum și noi dorim să vă vedem.

Zice: Timotei ne-a bine-vestit și că ne pomeniți cu laudă și cu orații. Auziți cuvintele acestea voi, Creștini care sînteți ucenici și ascultători ai dascărilor și ai propovăduitorilor dumnezeieștilor evanghelii, și învățați-vă din acestea ca și voi să-i pomeniți totdeauna cu laude și cu orații pe dascălii care vă învață cuvîntul lui Dumnezeu, pentru că din aceasta voi aveți a vă folosi mai mult decît dascălii voștri. Și mare mîngîiere și bucurie a urmat Tesalonicenilor afind că Pavel știe că ei îl iubesc, fiindcă din această cunoștință se adăuga dragostea lui Pavel către dînșii.

7. Pentru aceasta, fraților, ne-am mîngîiat de voi întru necazul și nevoia noastră

O, minune! – marele Pavel cunoștea har și mîngîiere a sa că Tesalonicenii, ucenicii săi, nu se clătinau în credință! Nu mai simt – zice – cele întristătoare, ci m-am mîngîiat, nu pentru unul sau două, ci pentru toate necazurile ce le sufeream, fiindcă bucuria voastră s-a făcut de o măsură cu ele, adică a biruit toate nevoile, necazurile și împrejurările mele.

prin credința voastră.

Zice: O, iubiții mei frați! – voi m-ați întărit. Măcar că era cu totul dimpotrivă: căci, de vreme ce Pavel nu se biruise de ispite, el i-a întărit pe Tesaloniceni, iar nu Tesalonicenii pe el; dar Pavel pune întărirea și lauda sa în seama lor, zicînd: Prin credința voastră cea statornică, voi nu m-ați lăsat să simt ispitele și necazurile pe care le sufeream.

8. Căci acum viețuim, dacă voi stați întru Domnul.

Apostolul nu a zis numai: „ne-am mîngîiat”, ci și: „viețuim, dacă voi stați întăriți întru credința Domnului”, ca astfel să arate că socotea smin-teala Tesalonicenilor ca moarte a sa și, dimpotrivă, sporirea și adevieria lor întru Hristos era socotită de el înviere și viață a sa.

9. Căci ce mulțumire Îi putem da lui Dumnezeu pentru toată bucuria cu care ne bucurăm pentru voi înaintea Dumnezeului nostru?

Zice: Frații mei, atât e de mare bucuria pe care am primit-o întru voi, încît nu-I putem mulțumi lui Dumnezeu după vrednicie pentru ea, de vreme ce isprava și fapta voastră bună o socotim că este dar al lui Dumnezeu, căci cugătarea credinței voastre celei atât de bărbătești nu este a sîrguinței sau a suflutului omenesc. De aceea, fiind îndatorați a-I mulțumi lui Dumnezeu pentru că v-a dăruit un asemenea dar, nu aflăm să-I aducem mulțumire vrednică.¹

10. Noaptea și ziua ne rugăm peste măsură spre a vedea fața voastră

O, cititorule! – vezi covîrșirea dragostei fericitului Pavel? Căci mai presus de măsură se ruga lui Dumnezeu ca să-i vadă pe ucenicii săi Tesaloniceni, așa cum un plugar, de pildă, cînd aude că holda pe care a arat-o și a semănat-o este plină de roade, dorește a merge să o vadă, ca mai mult să se bucure cu privirea ei de față.

și a plini lipsurile credinței voastre.

Pentru ce a zis Pavel mai sus că Tesalonicenii stau întăriți întru credință, iar acum zice că trebuie să plinească lipsurile credinței lor? Răspundem că Tesalonicenii nu primiseră încă toată învățătura și nu aveau deplinătatea întru toate dogmele credinței, ci aveau trebuință a învăța mai cu scumpătate cele despre învierea celor adormiți și altele asemenea. Pe lîngă acestea, între Tesaloniceni erau și mulți învățători mincinoși. De aceea așadar a zis Pavel că aveau lipsuri în credință. Deci, mai sus, Apostolul a zis că-l trimite pe Timotei să-i întărească și să-i adevereze întru credință fiindcă se temea pentru credința Tesalonicenilor, iar aici zice că acela îi va desăvîrși, adică îi va întocmi arătîndu-i împliniți și fără lipsuri. Iar împlinirea este un lucru mai mult de învățătură decît de adevărire în credință, de vreme ce zicem și că gătim și cîrpim haina ce are vreo mică lipsă și rupere, iar nu pe aceea cu totul spintecată sau întreg-sănătoasă.²

11. Și Însuși Dumnezeu-Părintele nostru și Domnul nostru Iisus Hristos să bine-voiască a îndrepta calea noastră către voi!

¹ Iar Teodorit zice încă: „Mărima bucuriei biruie cîntarea de laudă a limbii, căci zice: «Nu I-am putut aduce lui Dumnezeu laudă potrivită cu bucuria pe care am primit-o de la voi!»” (n. aut.)

² Teodorit zice că Apostolul plînea lipsurile credinței Tesalonicenilor și prin scrisorile pe care le trimitea lor. (n. aut.)

Aceasta este însușire a covârșitoarei dragoste a marelui Pavel: nu numai a-L ruga pe Dumnezeu să-i vadă pe Tesaloniceni, ci chiar a scrie rugăciunea în epistolă. Cu adevărat, acesta a fost lucrul unui suflet înfocat și nerăbdător! Prin aceasta, dumnezeiescul Apostol se și dezvinovățește totodată către Tesaloniceni, arătându-le că nu se lipsește de dînșii pentru lenevirea sa, ca și cum le-ar zice: O! – de ar ridica Dumnezeu-Părintele și Domnul nostru Iisus Hristos ispitele și împiedicările care mă trag din toate părțile și de ar netezi calea să vin și să vă dobîndesc pe voi!

12. Iar pe voi Domnul să vă înmulțească și să vă prisosească cu dragostea unuia către altul și către toți,

Vezi, iubitele, dragostea nestăpînită a dumnezeiescului Pavel? Vezi întreg-înțeleapta turbare a dragostei pe care o avea către ucenicii săi? Căci el se roagă să se înmulțească Creștinii și să prisosească atât întru dragostea unora către alții, cât și întru dragostea către toți oamenii. Fiindcă aceasta este însușirea dragostei către Dumnezeu: a-i iubi pe toți oamenii deopotrivă și fără osebite, privind la firea lor cea una, iar nu la voile lor cele multe și osebite; iar dacă cineva îl iubește pe unul, iar pe altul nu-l iubește, dragostea lui nu este după Dumnezeu, ci după om.¹

precum și noi pe voi,

Zice: Lucrul dragostei noastre s-a făcut și l-am arătat în faptă, iar acum ne rugăm lui Dumnezeu ca și lucrul dragostei voastre să se facă și să-l arătați în faptă, fiindcă ne aveți ca măsură și pildă de dragoste pe noi, învățătorii voștri, adică: precum v-am iubit noi, așa se cuvine a ne iubi și voi.

13. ca să întărească inimile voastre neprihănite întru sfințenie, înaintea Dumnezeului și Părintelui nostru, întru arătarea Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu toți sfinții.

Cu cuvintele acestea, dumnezeiescul Pavel le arată Tesalonicenilor că dragostea aduce folos chiar celor ce iubesc, iar nu celor iubiți de dînșii. Și

¹ Pentru aceasta zice și preamarele Maxim: „Dragostea cea desăvârșită nu despică firea cea una a oamenilor după socotințele lor osebite, ci de-a pururea privește la aceea una, și pe toți oamenii îi iubește deopotrivă: pe cei osîrdnici îi vede ca prieteni, iar pe cei răi îi iubește ca vrăjmași, făcîndu-le bine, răbdîndu-i îndelung și suferînd cele ce vin asupra sa de la dînșii. Ea nu socotește răul nicidecum, ci îl suferă pentru aceia, ca și pe ei să și-i facă prieteni, de ar fi cu putință; iar de nu, din așezarea sa nu cade, arătîndu-și roadele pururea deopotrivă către toți oamenii” (capitolul 71, întru a doua sută din cele despre dragoste). (n. aut.)

zice: O, de ar prisosi Domnul dragostea voastră, ca să întărească inimile voastre neprihănite!¹ Iar Pavel Îl numește aici „Domn” pe Sfântul Duh – precum a înțeles și marele Vasilie² – căci cine altul îi va întări pe Creștini neprihăniți înaintea lui Dumnezeu-Părintele întru venirea Mîntuitorului Hristos, decît numai Duhul cel Sfînt? Și nu a zis doar: „să vă întărească”, ci: „să întărească inimile voastre”, căci – după cuvîntul Domnului – „din inimă ies cugetările cele rele, uciderile, prea-curviile, curviile, tîlhăriile, mărturiile mincinoase și hulele, și acestea sînt care-l spurcă pe om” (*Matei 15:19*). Prin urmare, este cu puțință ca omul să nu facă nici un rău cu lucrul, dar să fie rău după inimă, adică: atunci cînd pizmuieste, și viclenește, și pomenește răul și are dogme rele și răzvrătite în inima lui. Iar cu adevărat neprihănit este acel om care își are inima curată de patimile acestea, avînd sfințenie. Căci, înțelegîndu-se cu deosebire, „sfințenia” este întreaga-înțelepciune. La fel, „necurăția”, înțelegîndu-se și mai cu deosebire, este curvia și prea-curvia. Îndeobște însă și după cuprindere, se numește „necurăție” orice păcat, și orice faptă bună se numește „sfințenie”. Iar dumnezeiescul Pavel voiește să fim fără de prihană înaintea lui Dumnezeu-Părintele (căci aceasta este și se zice faptă bună adevărată și curată, aceea care se face plăcută înaintea lui Dumnezeu, iar nu înaintea oamenilor, căci judecata și plăcerea oamenilor este greșită), voiește așadar să fim astfel și întru această viață, dar să ne aflăm fără de prihană și întru venirea Mîntuitorului Hristos, căci de Acesta avem a fi judecați înaintea Părintelui. Deci zice: O, de v-ar întări Duhul cel Sfînt să fiți fără prihană și nepîrțiți și acum, și atunci, precum au fost toți sfinții!

¹ Lucru vrednic de însemnat este ceea ce zice dumnezeiescul Hrisostom. Căci, povestind o dată dumnezeiescul părinte, a arătat că dragostea îi face pe oameni neprihăniți și întru toate nevinovați, iar un prieten de-al lui, auzind cuvîntul, i-a zis că, într-adevăr, dragostea către frați îi poate opri pe oameni de la prea-curvie, de la zavistie, de la vrăjmășie și de la alte asemenea patimi; dar cum este cu puțință a-i opri de la curvie? Iar dumnezeiescul Hrisostom i-a răspuns că îi poate opri și de la curvie. Căci – zice – dacă omul o iubește după Dumnezeu pe femeia cu care curvește, nu numai că nu va mai curvi cu dînsa, dar chiar se va sili a o opri și despre alții care caută să curvească cu dînsa. Prin urmare, cel ce curvește o urăște pe curvă după suflet, și de aceea curvește cu dînsa; iar cel ce o iubește după Dumnezeu va căuta să o slobozească din curvie. Cu aceste cuvinte vorbește sfințul: „Căci, dacă cineva iubește femeie curvară, nu doar că nu se mai adaugă pe sine la păcat, dar chiar se ispitește a o opri și de către ceilalți bărbați. Drept aceea, a curvi cu dînsa este dovadă că o urăște foarte, iar lucrul celui ce o iubește cu adevărat este a o opri de acea spurcată amestecare” (*Cuvîntul al 4-lea la aceasta*). (n. aut.)

² Marele Vasilie a zis aceasta întru *Despre Sfîntul Duh*, capitolul 21, unde urmează a zice: „Pe Care «Domn» Îl roagă să întărească inimile neprihănite întru sfințenie ale credincioșilor din Tesalonic înaintea lui Dumnezeu-Părintele nostru, întru venirea Domnului nostru? Să ne răspundă cei ce-L pun pe Duhul Sfînt împreună cu duhurile slujitoare, care se trimit spre slujbă! Dar nu au ce răspunde!” (n. aut.)

CAPITOLUL IV

1. De aici, fraților, vă poftim și vă rugăm întru Domnul Iisus ca, așa cum ați luat de la noi în ce chip se cuvine a umbla și a plăcea lui Dumnezeu, așa să sporiiți tot mai mult.

Zice: Frații mei, fiindcă v-am poruncit mai sus despre cele ce se cuvin și despre năravurile potrivite Creștinilor, ascultați acum și pentru cele ce trebuie a le auzi totdeauna. Căci „de aici” aceasta însemnează, adică „totdeauna”, „în toată vremea de acum înainte”.

Vezi însă – o, cititorule! – smerita cugetare a fericitului Pavel: căci el nu se socotește vrednic de crezare a-i ruga pe Tesaloniceni singur, ci Îl ia împreună cu sine și pe Stăpînul Hristos, ca și cum le-ar zice că Hristos îi roagă în locul lui. Iar zicerea „ați luat” arată că Pavel îi învățase nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte și prin lucruri. Și zice: Pentru ce vă rugăm? Pentru a spori mai mult, adică pentru a avea mărimea de suflet să faceți ceva mai mult decît ceea ce v-am poruncit, să întreiiți poruncile mele. Căci, așa cum pămîntul nu odrăsleşte numai sămînța semănată într-însul, ci o înmulțește prin rod, tot astfel și sufletul nu e dator a sta numai pînă la poruncile primite de la învățători, ci a le și covîrși.

2. Căci știți ce fel de porunci v-am dat prin Domnul nostru Iisus Hristos.

„Poruncă” se zice pentru relele care pricinuiesc muncă atunci cînd se fac, iar cînd nu se fac nu pricinuiesc nici o laudă. Sînt însă și unele lucruri pe care nu se cuvine a le porunci cineva, adică a le opri cu îngrozire și înspăimîntare, ci trebuie lăsate la socotința ascultătorilor, cum este a da cineva toate avuțiile sale săracilor¹, rămînînd sărac. Fiindcă pentru feciorie

¹ Ia aminte că a da averea săracilor nu este sfătuire, ci poruncă, fiindcă așa ne-o dă Domnul, zicînd tuturor: „Vindeți avuțiile voastre și dați-le ca milostenie!” (Luca 12:33); și iarăși: „Cine nu se va lepăda de toate avuțiile sale nu poate să-Mi fie ucenic” (Luca 24:33). Și dumnezeieștii Părinți mărturisesc aceasta împreună. Căci marele Vasilie, în cuvîntul despre cei bogați, zice așa: „Domnul a rînduit porunca cea dintîi ca pe ceva de nevoie, zicînd: «Vinde avuțiile tale și dă săracilor!»” Iar Hrisostom, care în alte părți spune că a-ți da averile ca milostenie nu e poruncă, în cuvîntul despre feciorie zice așa: „Sîntem datori a le vinde, căci și aceasta ni s-a poruncit.” Iar Teologul Grigorie, în cuvîntul despre iubirea de săraci, nedumerindu-se dacă cuvîntul pe care l-a zis Domnul tînărului acela este lege sau numai sfătuire, se pleacă a hotărî că este mai mult poruncă decît sfătuire: „Porunca aceea care a hotărît și a legiuit desăvîrșirea tînărului întru a-și da avuțiile săracilor să nu fi fost oare nevoie a iubirii de oameni, ci alegere? Oare să nu fi fost lege, ci

a zis Domnul: „Cel ce poate (adică cel ce voiește cu lucrul) a încăpea, să încapă!” (Matei 19:12).

Deci, pentru că urma să le poruncească Tesalonicenilor prin viu glas cu multă îngrozire pentru oarecari lucruri, Pavel nu mai scrie acelea aici, ci numai le aduce aminte de ele. Și iar Îl pune pe Hristos mijlocitor al poruncilor sale, zicînd: Nu v-am poruncit ale mele lucruri, ci ale lui Hristos sînt cele poruncite! Prin urmare, de veți asculta de ele și le veți păzi, ascultați de Însuși Stăpînul Hristos. Iar de nu le veți asculta și le veți călca, de Însuși Hristos vă lepădați și nu ascultați.¹

3. Căci aceasta este voia lui Dumnezeu: sfințenia voastră.

Adică: Voia lui Dumnezeu este curăția trupului și întreaga-înțelepciune. Sfîntul Apostol poruncește pentru întreaga-înțelepciune și pentru curăție și cînd scrie către Corinteni, și către Timotei, și către Evrei, fiindcă pofta trupească cea rea este o patimă tiranică și de aceea are trebuință de multe și dese doctorii și învățături ca să se potolească.

Să vă depărtați de toată curvia,

Zice: Fraților, Dumnezeu voiește să vă depărtați de toată curvia, fiindcă multe sînt chipurile păcatului trupesc – pe care Sfîntul Apostol nici nu a voit să le spună în parte, ci le-a cuprins cu nume obșteșc.² Însemnează că Teodorit are „de toată curvia”, iar unele izvoade nu o au.

îndemnare? Foarte mult bănuiam aceasta, dar mă tem că cei din sîngă, «iezii», și «caprele» și cei ce se ocărăsc de către Cel ce va sta Judecător se vor osîndi cu această rînduială, nu pentru că au răpit, nici pentru că au jefuit, sau au prea-curvit sau au făcut altceva din cele oprite, ci pentru că nu L-au odihnit pe Hristos prin săraci.” Vezi și cuvîntul al 13-lea din *Hristoiitia*. Iar ce osebite are porunca de învățatură, vezi la stihul 11 al capitolului 4 al celei dintîi către Timotei. (n. aut.)

¹ Însemnează că – după Teodorit – cuvintele acestea ale Apostolului: „prin Domnul nostru Iisus Hristos”, sînt de ajuns să înfrunte hula lui Arie și a lui Evnomie. Căci, dacă după dîșii prepoziția „prin” îi arată pe slujitori, atunci înseamnă că Domnul Iisus Hristos a fost slujitor al lui Pavel, căci prin Domnul Iisus a adus acela porunca. Iar dacă și ei fug de hula aceasta și mărturisesc că Pavel este rob, iar Domnul este Domn, este deci arătat că Pavel folosește prepozițiile fără osebite.

² Din cuvîntul acesta al Apostolului se trage încheierea că și malahia, în orice chip s-ar face, și oricare altă necurăție, se numește mai cuprinzător „curvie”. Și ce zic acestea, de vreme ce Domnul a numit „prea-curvie” și pofta de femeie ce se face în inimă, zicînd: „Tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, iată, a prea-curvit cu ea în inima sa” (Matei 5:25). Pentru aceasta, și dumnezeiescul Maxim zice cuvintele acestea, care, pe cît sînt de înfricoșate, pe atît sînt de adevărate: „Precum trupul are ca lume lucrurile, așa și mintea

4. ca să știe fiecare dintre voi a-și păzi vasul său întru sfințenie și cinste,

Aici, dumnezeiescul Apostol numește „vas” trupul omului¹. Deci, când noi păzim întreaga-înțelepciune și trupul nostru este întru sfințenie, atunci îl avem ca o avuție a noastră. Iar când, dimpotrivă, trupul nostru este necurat, atunci îl are păcatul ca avuție, fiindcă trupul face ceea ce poruncește păcatul, și pentru aceasta se face rob supus păcatului. La fel, trupul nostru se află întru cinste atunci când păzește întreaga-înțelepciune și fuge de toate păcatele trupești. Prin urmare, păcatul este necinste. Și ia aminte la acest „a ști” pe care-l zice aici Pavel, căci acesta însemnează că întreaga-înțelepciune și fecioria trupului se isprăvește din învățatură și iscusință. Unde sînt dar maniheii și marchioniții, care bîrfesc zicînd că trupul este rău și necurat din fire și că nu este cu putință a se face curat nicidecum, cu nici un chip?

5. nu întru patima poftirii,

Adică: Aceasta este voia lui Dumnezeu, ca tot Creștinul să-și aibă trupul lipsit de poftă pătimașă. Pentru că este și poftă nepătimașă, aceea după lucrurile dumnezeiești și duhovnicești. De aceea s-a și numit Daniil Proorocul „bărbat al doririlor”, adică al doririlor Duhului Sfînt. Sau, Apostolul numește „patimi de poftă” toate pricinile ce aprind pofta, precum este desfătarea, bogăția, nelucrarea mîinilor, lenevirea, pătimașa mișcare a simțirilor și mai ales a vederii. Și zice: Fiecare din acestea se poate numi „patimă de poftă”. Prin urmare, și noi, dacă voim să fim întreg-înțelepți și să păzim fecioria, se cuvine a nu primi nici o patimă care aprinde pofta trupească.

are ca lume noimele [«înțelesurile», *n. m.*]. Și, precum trupul curvește cu trupul muerii, așa și mintea curvește cu înțelegerea muerii prin nălucirea trupului aceleia, căci își vede chipul trupului împreună cu chipul muerii după gînd. Tot la fel, se răzbină după gînd și asupra chipului celui ce l-a mîhnit, prin chipul trupului său. La fel se întîmplă și la celelalte păcate. Căci, ce face trupul cu lucrarea în lumea lucrurilor, acelea le face și mintea în lumea înțelegerilor” (capitolul 53 din nota a treia despre dragoste). (*n. aut.*)

¹ Și Teodorit a înțeles așa „vasul”, zicînd: „Unii au înțeles că «vasul» este femeia, soția. Iar eu socotesc că a numit așa trupul fiecăruia, căci nu dă legea numai celor căsătoriți.” Iar Sfîntul Mitrofan – înțelegînd zicerea căpeteniei Petru, care zice: „Voi, bărbaților, de asemenea, trăiți înțelepțește cu femeile voastre, ca fiind făpturi mai slabe, și faceți-le parte de cinste, ca onora care, împreună cu voi, sînt moștenitoare ale harului vieții” (1 Petru 3:7) – înțelegînd aceasta așadar, Sfîntul Părinte zice că Pavel vorbește aici de femeia oricărui bărbat, pe care bărbatul se cuvine a o avea cu cinste, adică se cuvine a o cruța, a se înfrîna și a nu se amesteca cu dînsa după sațiu. Una, pentru că femeia este neputincioasă din fire; și alta, pentru că este moștenitoare a darului vieții împreună cu bărbatul său. Iar unii adaugă că, de multe ori, din neastîmpărata amestecare, moare femeia. (*n. aut.*)

cum fac „neamurile”, care nu-L cunosc pe Dumnezeu.

Fiindcă nu-L cunosc pe Dumnezeu, „neamurile” (păgînii) nu au nădejde de răsplătire, și de aceea își dăruiesc toate mișcărilor îndulcirii trupești și pentru dînsa lucrează.

6. Să nu întreceți măsura și să nu lăcomiți întru lucrul fratelui,

Mai sus, Apostolul a vorbit despre tot chipul curviei, iar acum vorbește osebit despre prea-curvie, numind-o „lăcomie” și călcare de lege. Și o numește așa după cum se cuvine, căci Dumnezeu a dat femeie fiecăruia și a pus legi și hotare firii, adică a se împreuna fiecare doar cu femeia sa. Drept aceea, se face lăcomie întru împreunare, și anume lăcomie împotriva fratelui, cînd cel ce are femeie o lasă și prea-curvește cu femeia fratelui său.¹

de vreme ce Domnul este judecător răsplătitor pentru toate acestea, cum v-am spus și v-am mărturisit și mai înainte.

Zice: O, fraților! – să nu socotiți că zic acestea numai pentru femeile ce au bărbați Creștini, căci le zic și pentru femeile celor necredincioși. Și nu se cuvine a le avea de obște nici pe femeile fără bărbați și slobode. Pentru că Domnul răzbună și osîndește toate aceste păcate trupești, și cîți le fac nu vor rămîne nepedepsiți, ci vor lua înmîit îndoită osîndă pentru reaua lor lucrare și îndulcire întru acestea. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea lui Pavel: mai întîi, i-a rugat pe Tesaloniceni; al doilea, i-a mustrat în chip dojenitor, zicînd că fac ca neamurile care nu-L cunosc pe Dumnezeu; al treilea, din silogisme² (sau socoteli) a arătat necuviința prea-curviei, numind-o „lăcomie”; și, în sfîrșit, îi înfricoșează cu judecata și răsplătirea lui Dumnezeu și le aduce aminte că au auzit de multe ori de la dînsul acestea.

7. Căci Dumnezeu nu ne-a chemat spre necurății, ci spre sfințenie.

8. Drept aceea, cel ce defaimă nu defaimă omul, ci pe Dumnezeu, pe Cel ce ne-a dat Duhul Său cel Sfînt.

¹ Iar dumnezeiescul Hrisostom dovedește că „prea-curvar” se zice nu numai bărbatul ce păcătuiește cu femeie măritată, ci și cel însurat care păcătuiește cu femeie slobodă, pentru că o nedreptățește pe femeia sa cu împreunarea cu femeia nemăritată, sfîntul zicînd așa: „Și nu este prea-curvie numai cînd un bărbat păcătuiește cu femeie măritată, ci chiar și cu una lăsată și slobodă. Căci, fiind el legat cu femeie, lucrul este prea-curvie. Căci, chiar dacă aceea ce prea-curvește nu este legată, tu ești legat! Ai călcat legea! – ai nedreptățit «trupul tău», adică pe femeia ta” (*Cuvîntul al 5-lea la aceasta*).

² Judecată, „raționament”, cum zicem noi astăzi. (*n. m.*)

Fiindcă mai sus a zis: Tu, cel ce prea-curvești, îl nedreptățești pe fratele tău – și că Dumnezeu Se răzbună asupra nedreptății acesteia, Apostolul lățește aici înțelegerea cuvântului și arată că – măcar și necredincios de ar fi bărbatul a cărui femeie prea-curvește – totuși Creștinul ce ar face preacurvia aceasta se va munci negreșit. Fiindcă Dumnezeu – zice – te va pedepsi pe tine, preacurvarule, nu pentru a-i răzbuna bărbatului necredincios al celei ce a prea-curvit cu tine, ci pentru a-Și răzbuna Lui-Și, fiindcă este Dumnezeu, Cel ce te-a chemat spre curăție, iar tu, prin necurăția ta, L-ai ocărit pe El, Care ți-a dat Duhul cel Sfânt.¹ Drept aceea – măcar de ar fi o roabă sau femeia împăratului, dar măritată, aceea cu care ai prea-curvi – păcatul este unul și același, fiindcă unul și același este Dumnezeu care S-a ocărit – fie prin roabă, fie prin împărăteasă – și El este Cel care te va osîndi pentru că ai spurcat Duhul cel Sfânt ce ți L-a dat prin Sfântul Botez.

Să înțelegi zicerea aceasta și într-alt chip: Dumnezeu Își răzbună Lui-Și și ne pedepsește fiindcă ne vede că, întru aceste păcate trupești – de curvie, prea-curvie și celelalte – Îl defăimăm mai mult pe El decât pe oameni. Căci, când voim să facem curvie, sau prea-curvie sau alt păcat trupesc, ne silim să nu ne vadă ochii oamenilor, dar Îl defăimăm pe Dumnezeu, Care ne vede.

9. Iar despre iubirea de frați nu avem trebuință a vă scrie,

Aici, Apostolul nu vorbește despre dragostea pentru toți oamenii, ci despre aceea către frații Creștini. Și face sfătuirea după forma retorică a luării, zicînd: Nu avem trebuință a vă scrie vouă, Creștinilor, despre dragostea către frații voștri. Și zice aceasta pentru două pricini: una, că atît de firească este iubirea de frați, încît nu are trebuință de nici o învățătură, căci lucrurile prea-mari, firești și de nevoie sînt arătate tuturor; și alta încă, pentru ca să-i îndemne cu forma aceasta pe Tesaloniceni mai mult spre iubirea de frați, deștepîndu-i a nu se arăta mai jos decât socotința lui pentru dînsii că ei, luînd-o mai înainte, au isprăvit fapta bună a iubirii de frați.

¹ Și nu numai Dumnezeu Se răzbună și-i pedepsește pe cei ce prea-curvesc sau curvesc cu femeia necredincioasă – Agareancă [„musulmană”, adică din Agar, mama lui Ismail, *n. m.*], sau Evreică sau altceva –, ci și Biserica lui Hristos îi însărcinează pe unii ca aceștia cu mai mari certări și canoane decât pe ceilalți prea-curvari și curvari care curvesc sau prea-curvesc cu față [„persoană”, *n. m.*] drept-slăvitoare, pentru satanica spurcăciune ce au primit-o de la femeile necredincioase și de la eretice. După Canonul 51 al lui Kitru și după a 47-a răspundere a lui Valsamon, unii ca aceștia nu se cuvine a fi miruiți a doua oară cu Sfîntul și Marele Mir, precum fac oarecari duhovnici neînvățați, pentru că Sfîntul Mir se dă încă o dată la cei ce s-au lepădat o dată de drept-slăvitoarea credință și apoi s-au întors iar la dînsa, dar nu și la unii ca aceștia. (*n. aut.*)

căci voi sînteți învățați de Dumnezeu să vă iubiți unii pe alții.

O, cititorule! – vezi ce laudă scrie aici Pavel, zicînd: Frații mei Creștini, pe Dumnezeu Îl aveți învățător al acestei fapte bune a iubirii de frați. Aceasta striga și Isaia, proorocînd: „Și-i voi pune pe toți fiii tăi învățați de Dumnezeu” (*Isaia 54:13*). Și Ieremia a zis: „Și nu se vor mai învăța unul pe altul și frate pe frate, zicînd: Cunoașteți pe Domnul! – căci toți de la sine Mă vor cunoaște, de la mic pînă la mare” (*Ieremia 31:34*). Încă și Domnul a zis: „Vor fi toți învățați de Dumnezeu” (*Ioan 6:45*).¹

10. Căci aceasta și faceți față de toți frații care sînt întru toată Machidonia.

Apostolul nu zice doar că: „voi, Tesalonicenii, sînteți învățați de Dumnezeu”, ci: „din faptele voastre știu că sînteți învățați de Dumnezeu”. Și arată aici Machidonia pentru că Tesalonicul era mitropolie [„capitală”, *n. m.*] a Machidonieii.

11. Vă rugăm însă pe voi, fraților, să prisosiți mai mult și să rîvniți a vă liniști, a face fiecare cele ale sale și a lucra cu mîinile voastre, precum v-am poruncit,

Zice: Că sînteți iubitori de frați, prea-bine o știu. Iar acum vă rog să și prisosiți, adică să adăugați la iubirea de frați și la milostenie și mai mult să vă îndemnați la aceasta. Deci, ori fă stare aici și citește de la alt început aceasta: „a vă liniști și a face cele ale voastre”; ori unește zicerea „să rîvniți” cu zicerea „să vă liniștiți, să faceți ale voastre și să lucrați cu mîinile”, adică: Fraților Creștini, vă rugăm – zice – să rîvniți a vă liniști, a face cele de trebuință ale voastre și a lucra cu mîinile, precum v-am poruncit,²

¹ Și spune că erau „de Dumnezeu învățați” să se iubească unii pe alții, fiindcă erau învățați de Fiul lui Dumnezeu – Care a zis: „Poruncă nouă vă dau: Să vă iubiți unul pe altul!” (*Ioan 13:34*) – și de Dumnezeu-Părintele, Care a zis în *Testamentul Vechi*: „Să-I iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși!” (*Levitic 19:18*). Iar Teodorit zice: „Aici, Pavel numește «iubire de frați» iubirea dării de bani, pentru care Tesalonicenii nu au trebuință de sfătuire, fiindcă această faptă bună li s-a dat de la Dumnezeu.” (*n. aut.*)

² La Icumenie, zicerea aceasta se tîlcuiește așa: „Pentru ce să rîvniți? Pentru a vă liniști și a vă face trebile voastre, ca și cum ar zice: Nu vă rușinați că ați sărăcit pentru Hristos, ci să socotiți aceasta rîvnă, anume că vă liniștiți, și vă faceți trebile voastre și lucrați cu mîinile.” Iar Teodorit o tîlcuiește așa: „Se întîmplă că unii aveau rîvnă și dădeau celor nevoiași cele trebuincioase, iar aceia, pentru rîvna acestora, se leneveau să mai lucreze. Deci pe aceia i-a lăudat în chip potrivit, iar pe aceștia i-a sfătuit cele potrivite. Și potrivit

Din cuvîntul acesta, dumnezeiescul Apostol arată că aceia ce sînt nelucrători sînt și iscoditori și oameni tulburători, căci împotriva liniștirii este tulburarea, și împotriva îngrijirii de trebile tale este iscodirea. Așadar, zicîndu-le Creștinilor să lucreze cu mîinile lor meșteșuguri, Pavel îi rușinează pe aceia care defaimă lucrările de mînă, trupești, și le caută numai pe cele duhovnicești. Căci omul, fiind îndoit (adică suflet și trup), se cuvine să aibă și lucrare îndoită, trupească și sufletească. Deci voi – o, lipsiților de minte! – care defăimați lucrările cele trupești și de mîini, spuneți dar, poate lucra cineva postul cu mîinile sale, sau culcarea pe pămîntul gol, sau citirea, sau rugăciunea? Nu, cu adevărat! Deci dumnezeiescul Apostol vorbește aici despre meșteșugul și lucrul de mînă cel trupesc, iar nu pentru lucrarea duhovnicească a minții. Iar meșteșugul și lucrarea de mînă (rocodelia) sînt mai mult duhovnicești, fiindcă se lucrează pentru a-i împărtăși pe alții cu milostenie, adică să dea fraților celor săraci. Iar milostenia, pe lîngă că este faptă bună trupească, este încă și faptă bună duhovnicească, de vreme ce se naște din dragostea cea după duh. Dar Tesalonicenii erau săraci, căci li se răpiseră averile de către înșși compatrioții lor, Iudeii cei necredincioși, și nu aveau de unde să dea săracilor, și de aceea îi îndatorează Apostolul să lucreze, pentru a-i putea milui pe cei lipsiți. Iar dacă le poruncește să lucreze acestora, cărora li se răpise averile pentru Hristos, cu mult mai mult poruncește să lucreze ceilalți Creștini, care nu au pătimit aceasta.

12. ca să umblați cu bun chip către cei din afară și să nu aveți trebuință de nimic.

Adică: O, Creștinilor! – de aceea se cuvine a lucra meșteșug, pentru a vă aduna cele de nevoie, ca să nu umblați cu chip necuviincios și să vă arătați fără rînduială și pricinuitoari de sminteală către cei din afară (necredincioși), cerînd milostenie de la alții. Și frumos nume a pus Apostolul, fiindcă, în loc de „a nu sminti”, a zis: „a nu umbla fără cuviință”¹, ca să nu-i înfrunte. Căci – zice – dacă credincioșii Creștini se smintesc cînd văd vreun om sănătos și

a numit «rîvnă» lucrarea: căci cei ce se puteau hrăni și fără să lucreze, nesuferind însă a vieții astfel, își chiverniseau viața din lucrarea mîinilor pentru iubirea de frați a celor de o credință.” Din cuvintele acestea ale dumnezeiescului Pavel, Teodorit trage încheierea că se cuvine a lucra lucru de mînă și meșteșuguri nu numai săracii care nu au înlesnirea vieții, ci și bogații și cei ce au chipul chivernisirii, căci lucrarea mîinilor frămîntă trupul și îl întărește, adună mintea, liniștește simțurile și-l strînge pe om. (n. aut.)

¹ Și Teodorit zice așa pentru aceasta: „A nu umbla fără cuviință» însemnează a nu viețui întru nelucrare, a nu cîștiga cele de trebuință din lucrare, ci a alege viața cerșetorească și a aștepta milostenie de la ceilalți.” (n. aut.)

bun de lucru cerînd milostenie (numindu-l „neguțător de Hristos”, căci face negoț cu numele lui Hristos ca să adune bani), cu mult mai vîrtos se smințesc de acesta neamurile cele necredincioase.

13. Nu voim a nu ști voi, fraților, despre cei ce au adormit,

Aici, dumnezeiescul Apostol pornește cuvîntul despre înviere. Căci, deși le vorbise Tesalonicenilor despre aceasta și mai înainte, aici le arată și le descoperă o noimă tainică despre înviere. Sau Tesalonicenii aveau toată cunoștința despre înviere, dar poate se tînguiau mai mult decît se cuvine pentru frații lor răposați, și Apostolul îndreptează greșeala aceasta acum. Căci multe lucruri ne întristează cînd nu le știm, iar după ce le aflăm, ne slobozim de întristarea lor, și de aceea zice Pavel: „nu voiesc a nu ști voi, fraților”. Și nu a zis: „pentru cei ce au murit”, ci: „pentru cei ce au adormit”, de la însuși acest nume al celor adormiți întru Hristos fiind arătat că au să se scoale, căci cel ce doarme e firesc să se și scoale.

ca să nu vă întristați ca ceilalți, care nu au nădejde.

Zice: Aceia se cuvine a se întrista și a se tîngui cu covîrșire [„peste măsură”, *n. m.*] pentru morții lor, cei care nu au nădejde (ce nădejde? a învierii morților pe care-i plîng), adică necredincioșii și păgînii, iar nu voi, Creștinii, care aveți nădejde că vă veți scula cu nesticăciune și cu slavă. Să auzim așadar noi, Creștinii, cuvintele acestea ale Apostolului! Căci, dacă-i plîngem „cu amar” (după Hrisostom) ori „fără măsură”¹ (după Teo-

¹ Pentru aceasta zice și Teodorit: „Nu oprește întristarea desăvîrșit, ci o leapădă pe aceea fără măsură și mîngie cu nădejdea învierii.” Iar ritorul cel aurit al Bisericii dovedește și poruncește în multe părți că nu se cuvine a plînge Creștinii cu amar și a se întrista fără măsură pentru rudeniile lor ce au adormit, scriind el cuvinte întregi despre aceasta. Astfel, în cuvîntul al patrulea la aceea către Evrei, îi oprește pentru multă vreme de la Biserica lui Hristos, ca pe niște slujitori la idoli, pe cei care-și plîng soții morți chemînd bocitoare ca să-i bocească; la fel le afurisește (adică le oprește de la Biserică) și pe femeile acelea bocitoare. Și zice așa: „De va năimi cineva pe bocitoarele acestea, (...) îl voi opri pe acela de la Biserică pentru multă vreme, ca pe un slujitor la idoli. Căci, dacă Pavel îl numește «slujitor la idoli» pe lacomul de averi, cu mult mai vîrtos [se numește așa] cel ce aduce asupra celui credincios obiceiurile slujitorilor la idoli. (...) Și pe ticăloasele acelea le oprim prin voi a nu se băga niciodată la ducerile [«în mormîntările», *n. m.*] credincioșilor morți, ca să nu le silim a-și boci cu adevărat răutățile lor.” Și pentru ce – o, Creștine! – să plîngi cu amar și să te tînguești peste măsură pentru cei adormiți? Nu auzi cum cîntă Biserica laude și mulțumiri lui Dumnezeu pentru moartea celor adormiți? Iar acestea ce sînt altceva, decît numai semne de bucurie și de veselie? Nu vezi cum aprindem făclii luminoase, și cu acestea îi petrecem din lumea aceasta pe cei ce au adormit ca pe niște

nevoitori și ostași? Iar făcliile ce însemnează altceva, decât bucuria și veselia pe care o dobîndim pentru că Dumnezeu i-a slobozit pe frații noștri din ostenele vieții acesteia și îi odihnește în viața ce va să fie? Așa hotărăște aceasta Ioan cel cu limba aurită, zicînd: „Spune-mi, ce vor făcliile cele strălucite? Au nu îi petrecem pe aceștia ca pe niște nevoitori? Și ce vor cîntările? Au nu-L slăvim pe Dumnezeu și-I mulțumim că i-a încununat pe cei ce s-au dus, că i-a izbăvit de ostenele, că i-a scos din robie și-i are lîngă Sine? Au nu pentru aceasta sînt laudele? Au nu pentru aceasta sînt cîntările de psalmi? Acestea toate sînt ale celor ce se bucură, căci zice: «Dacă se bucură cineva, să cînte!» (Ioan 5:13)” (în cuvîntul al patrulea la cea către Evrei). În altă parte, același Ioan tîlcuiește mai curat ce însemnează cele săvîrșite pentru cei adormiți, căci, în cuvîntul despre cei ce plîng cu amar pentru cei săvîrșiți, zice așa: „Îi petrecem pe cei adormiți cu psalmi și cu laude, ca astfel să ne arătăm mulțumirea către Stăpînul Hristos pentru moartea lor. Și-i îmbrăcăm pe răposai cu giulgiuri și cu haine noi, ca astfel să arătăm îmbrăcămîntea cea nouă a nestricăciunii pe care au să o primească. Turnăm peste ei unt-de-lemn, crezînd că acesta li se va face merinde și ajutor spre viața de acolo. Îi întovărășim cu tămîlieri și cu făclii luminoase, cu ele însemnînd că s-au izbăvit de întunericul și de putoarea acestei vieți și s-au dus către lumina cea adevărată și către buna mireasmă cea pururea vecuitoare. Așezăm mormîntul lor și trupul lor către răsărit, arătînd cu aceasta învierea pe care o vor dobîndi.”

Și dumnezeiescul Dionisie Areopagitul zice că „adevăratul Creștin nu se întristează cînd vine moartea, ci se bucură, și se veselește că a ajuns la sfîrșitul nevoițelor acestei vieți și cu multă îndulcire de suflet intră pe calea învierii ce va să fie. Iar casnicii și rudeniile celui adormit în acest chip se bucură, și-l fericesc pe acela că a ajuns la sfîrșitul biruinței și-I mulțumesc lui Dumnezeu, pricinuitoarelor acestei biruințe, rugîndu-L să-i învrednicească și pe ei a ajunge la un asemenea sfîrșit. Apoi, ridicîndu-l pe cel adormit, îl aduc la arhieru ca să-i dea cununile biruinței. Iar arhierul îl primește pe cel adormit vesel și cu bucurie și săvîrșește pentru dînsul cele obișnuite și legiuite” (capitolul 7 din *Despre ierarhia bisericească*). Frații mei, ați văzut ce rînduială săvîrșește Biserica lui Hristos pentru cei ce au adormit întru Dînsul? Ați auzit cum se cuvine să primească moartea adevăratul Creștin și în ce chip se cuvine să se poarte rudele la adormirea lui? Deci vă rog, spuneți-mi, la o asemenea sfîntă rînduială mai încap plîngerii, lacrimi amare și tînguiuri peste măsură? Negreșit, acestea sînt cu totul nevrednice de o sfîntită și cuviincioasă rînduială ca aceasta a Creștinilor și de credința celor ce nădăjduiesc învierea.

Și mai adaugă încă și aceasta, anume că rămășițele Creștinilor (adică trupul cel mort) nu se cuvine a fi îngropate în biserică sfîntită, precum zice Ioan al Kiprului și Valsamon, la întrebarea 38. Căci – de vreme ce Canonul 73 al Soborului al șaselea ecumenic poruncește a nu rămîne să doarmă cineva nici în catehumele bisericilor, vii fiind – cu mult mai vîrtos nu se cuvine a rămîne în biserică morții cei plini de putoare și de putrejune. Iar cum că arhierii, și toți preoții și credincioșii se cuvine a-l săruta pe cel adormit, mărturisește dumnezeiescul Dionisie Areopagitul: „Săvîrșindu-se aceasta, ierarhul însuși îl sărută pe cel adormit, și apoi toți cei de față. Căci dulce și cinstit este tuturor celor după chipul lui Dumnezeu cel ce s-a săvîrșit întru viața dumnezeiască” (capitolul 8 din *Despre ierarhia bisericească*). Prin urmare, obiceiul de a nu-l săruta pe cel adormit preoții ce au să slujească liturghia este iudaic și străin de Creștini, căci Evreii aveau obiceiul de a socoti lucrul necurat a se atinge de trup mort. Așadar, unii ca aceștia să se îndrepteze, iar de nu, să se cerceteze de către părinții duhovnicești și de sfîntii arhierii. La fel se cuvine a fi certați și muierile și bărbații care merg și plîng asupra mormintelor morților lor. De asemenea, și cei ce nu vor să meargă să asculte liturghia și restul slujbei din biserică unde se îngroa-

pă vreo rudenie de-a lor. Mai adăugăm în această subînsemnare că – așa cum nu se cuvine a plînge cu amar și a se tîngui Creștinii mai mult decît se cuvine pentru rudele moarte (precum zic aici atît dumnezeiescul Apostol, cît și tîlcuitorii dumnezeiescului Apostol, Hrisostom și Teodorit) – tot așa și dimpotrivă, nu se cuvine ca aceiași Creștini să rămîină fără împreună-pătîmire, fără mîhnire și fără simțire la morțile rudele lor, fiindcă aceasta este însușire a fiarelor celor nesimțitoare, iar nu a oamenilor cuvîntători și simțitori. Căci, așa cum este un lucru covîrșitor a-i plînge cu amar pe cei morți, tot astfel, a nu-i plînge nicidecum este o lipsă, iar covîrșirea și lipsa sînt deopotrivă de rele și de prihănite. Se cuvine a se mîhni și a lăcrima puțin Creștinii la morțile rudelor lor pentru trei pricini: 1) Pentru că moartea nu este lucru și lucrare a lui Dumnezeu – să nu fie! –, ci faptă și lucrare a diavolului și a păcatului. Și nu este nici ispravă firească, ci afară de fire, căci zice Solomon: „Dumnezeu nu a făcut moartea” (*Înțelepciunea* 1:13) și: „Dumnezeu l-a zidit pe om spre nestrîcăciune, iar moartea a intrat în lume din pizma diavolului” (*Înțelepciunea* 2:23). Așadar, trebuie să-l plîngem pe cel ce moare fiindcă s-a lipsit de lumina vieții, care este lucrare a lui Dumnezeu, precum poruncește și Sirah, zicînd: „Plînge pentru morți, că le-a lipsit lumina” (*Sirah* 22:9). 2) Pricina cea mai însemnată pentru care se cuvine a se mîhni puțin Creștinii pentru moartea rudelor este că ei au păcătuit, oameni fiind, iar păcatul desparte sufletul de Dumnezeu și pentru aceasta este vrednic de mîhnire și de lacrimi. Și, cu cît a fost mai rea viața acelor, cu atît mai mult se cuvine a ne mîhni pentru ei, mai ales dacă nu au apucat a se pocăi, mărturisindu-se și împărtășindu-se cu Dumnezeieștile Taine. Căci unora ca aceștia li se potrivesc cele zise de Sirah: „Fiule! Pentru cel mort varsă lacrimi și, ca și cum ai fi pățimit grele încercări, începe plîngerea. Și după cuviință acoperă tu trupul lui și nu trece cu vederea înmormîntarea lui. Amară plîngere fă și fierbinte tînguire” (*Sirah* 38:16-18). Căci Dumnezeu Se îmblînzește către cei morți pentru întristarea și lacrimile ce se varsă pentru păcatele lor de către cei vii. 3) Și, cea mai de pe urmă: căci – dacă dobitoacele cele necuvîntătoare se mîhnesc din fire, iar multe chiar și lăcrimează cînd se despart una de alta – cu cît mai vîrtos se cuvine a se mîhni cu măsură oamenii cei cuvîntători pentru despărțirea de rudele lor ce au murit? Căci a zis unul dintre Părinți: „Eu am văzut și vietăți lăcrimînd cînd s-au despărțit de soții lor.” Iar cele zise au fost adevărate de Domnul, Care a lăcrimat pentru moartea lui Lazăr, pentru a ne da pildă și a ne legiuir să nu fim fără împreună-pătîmire și cu totul nemîhniți pentru moartea rudelor noastre, dar nici să fim iubitori de întristare și mult-plîngători pentru dînșii. Aceasta o adevărează și marele Vasilie, zicînd așa: „Trecînd cu vederea pretutinderi slăbiciunea noastră, Domnul a cuprins patimile cele de nevoie cu oarecare măsuri și hotare, ferindu-ne de lipsa de împreună-pătîmire și de sălbătîcirea de fiară și lepădînd iubirea de întristare și multa plîngere ca pe o faptă rea. Pentru aceasta, lăcrimînd pentru prieteni, El a arătat împărtășirea firii omenești și ne-a slobozit de covîrșirea pentru amîndouă, adică: nici cu totul a ne slăbănogi către patimi, nici a fi lipsiți de simțire către cele mîhnitoare.” Și iarăși: „Așa, nici lacrima Domnului nu este leguire spre a plînge, ci măsură prea-bine închipuită și canon spre a osebi cele întristătoare cu scumpătate, după cum se cuvine, cu bună cuviință rămîinînd întru hotarele firii. Deci nici femeilor, nici bărbaților nu li se dă voie iubirea de întristare și multa lăcrimare, ci doar cît s-ar răcori de cele mîhnitoare, [adică] a slobozi puține lacrimi și suspinuri, și aceasta cu liniște și fără glas, nici rupîndu-și hainele sau aruncînd țărîină asupra-le, nici făcînd altceva din acele necuviincioase prostii omenești” (cuvinte despre mulțumire). Deci, la morțile obișnuite ale Creștinilor, se cuvine a ne mîhni și a lăcrima măsurat, iar la morțile sfinților nu se cuvine a ne mîhni nicicum, ci a ne bucura duhovnicește și a-i prăznui, fiindcă acei sfinți sînt învederat biru-

dorit) pe frații noștri adormiți întru Hristos, ne facem asemenea cu păgînii și cu cei necredincioși, care nu au nădejde de înviere. Dar ce, o, fericite Pavele? De aceea nu voiești a rămîne Tesalonicenii întru neștiință despre cei ce au adormit, numai pentru a nu se întrista? De ce nu zici mai bine că nu voiești aceasta pentru ca ei să nu se osîndească în muncă? Ne răspunde așa: Le zic să nu se întristeze peste măsură pentru cei adormiți pentru că această întristare le pricinuieste osînda muncii.

14. Căci, de credem că Iisus a murit și a înviat, așa și Dumnezeu pe cei adormiți cu Iisus îi va aduce împreună cu El.

Zice: Precum Dumnezeu L-a sculat pe Domnul Iisus, Cel ce a pățimit și a murit trupește, tot așa ne va scula și pe noi. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul zice cu îndrăzneală despre Domnul că a murit, fiindcă învierea Lui s-a făcut deja; iar despre noi, de vreme ce învierea noastră nu s-a făcut încă, zice: „cei adormiți”, ca să arate că ne vom scula și vom învia, căci zice David: „Au doar cel ce doarme nu va adăuga să se scoale?” (*Psalms 40:9*).¹ Iar zicerea „pe cei adormiți cu Iisus îi va aduce” se înțelege în două chipuri: sau că îi va aduce „prin Iisus”, anume că Iisus Se va face mijlocitor al învierii lor și-i va înfățișa înaintea Părintelui; sau că „adormiți” se unește cu zicerea „cu Iisus”, adică: Dumnezeu va aduce întru slava și întru împărăția Sa pe cei ce au adormit cu Iisus, adică pe Creștinii cei credincioși și drepti. Fiindcă dreptii Creștini, avîndu-L locuind în inima lor pe Hristos prin dar, adorm și mor cu Iisus. Deci Pavel vorbește aici despre învierea din parte, adică despre învierea cu slavă a credincioșilor, care se va face împreună cu Domnul, despre învierea dreptilor celor ce s-au săvîrșit întru credință și în dar. Căci pe aceștia îi va aduce Dumnezeu împreună cu Însuși Iisus, adică îi va răpi din toate părțile lumii, pe nori, împreună cu

itori ai păcatului, ai celui ce este vrednic de întristare și de multe lacrimi, și moartea sfinților este pricinuire învederată a adevăratei vieți. (Vezi și subînsemnarea Canonului 83 al sinodului 6, în *Canonicul nostru*). (n. aut.)

¹ Și înțeleptul Fotie zice aceasta: „Pentru ce, cînd vorbește despre Hristos, Pavel numește «moarte» moartea Lui, iar cînd vorbește despre sfîrșitul nostru, o numește «adormire», iar nu «moarte»? Căci, pomenind de sfîrșitul oamenilor de trei ori întru același cuvînt, niciodată nu-l numește «moarte», ci «adormire», ca să mîngîie durerea. Căci, unde s-a făcut învierea, cutează a numi sfîrșitul «moarte»; iar acolo unde învierea rămîne încă întru nădejde, îl numește «adormire», prin aceasta mîngîindu-ne și dîndu-ne bune nădejdi, căci acela ce doarme negreșit se va scula, fiindcă nici moartea nu este nimic altceva decît un somn îndelungat” (*Amfilohia*, întrebarea 187). Aceleași le zice și dumnezeiescul Hrisostom la zicerea aceasta a Apostolului, pe care Fotie le-a luat întocmai. (n. aut.)

Domnul. Așadar Pavel vorbește aici despre învierea din parte, despre care Tesalonicenii nu știau, iar nu despre aceea obștească, a tuturor oamenilor, căci despre aceasta știau. Deci acum Apostolul voiește să-i mîngîie pe Creștini, dovedindu-le că învierea credincioșilor are să se facă cu cinste și cu slavă multă, și din aceasta să-i înduplece a nu se întrista pentru cei adormiți. Căci toți oamenii – și credincioșii, și necredincioșii – au să învieze cu adevărat, însă nu toți cu slavă și cu cinste, ci doar cei credincioși, adică cei ce au credința întovărășită cu faptele bune, adică dreptii.

15. Căci aceasta vă grăim cu cuvîntul Domnului,

Fiindcă vrea să spună un lucru de mirare, Apostolul îl face vrednic de crezare prin cuvîntul Domnului. Și zice: O, Creștinilor! – ceea ce voi zice nu e de la mine, ci am aflat-o de la Domnul nostru Iisus Hristos. Căci insuflatul de Dumnezeu Pavel a auzit cuvîntul acesta aievea și fără mijlocire chiar de la învățătorul său Hristos, adică prin descoperire și prin insuflare dumnezeiască, cum a fost și acela: „Mai fericit este a da decît a lua” – precum se zice la *Fapte* (*Fapte* 20:15). Iar celelalte cuvinte le zicea prin lumina Sfîntului Duh, dar nu erau înseși zicerile Sfîntului Duh.¹

că noi, cei vii care vom fi rămași întru venirea Domnului, nu-i vom întrece pe cei adormiți,

Marele Pavel zice aici, cu alte cuvinte, ceea ce zicea în epistola înția către Corinteni, adică: „întru o cirtă, în clipeala ochiului” (*1 Corinteni*

¹ Căci sfinții teologi zic că – așa cum cineva poate trimite o scrisoare în două chipuri: sau să-i spună scriitorului chiar cuvintele pe care vrea să le scrie, sau să-i spună doar noima [„înțelesul”, *n. m.*] și să-l lase pe scriitor să alcătuiască scrisoarea cu cuvintele sale – tot așa – zic aceia – se întîmplă și cu Sfîntul Duh. Adică: sau a dictat toate cuvintele *Dumnezeieștilor Scripturi* – atît pe ale celei vechi, cît și pe ale celei noi, a cărei parte este și epistola aceasta a dumnezeiescului Pavel – precum mărturisesc purtătorul de Dumnezeu Ignatie, Iustin, Clement Alexandrinul, Atinoghen și dumnezeiescul Hrisostom. Sau, [Sfîntul Duh a dictat doar] cele mai puternice și mai întărite cuvinte ale *Scripturilor* – precum zic Dionisie Alexandrinul, dumnezeiescul Ieronim și Teofilact – iar cuvintele istorice s-au scris într-adevăr din porunca și lumina Sfîntului Duh, dar cu cuvintele celor ce le-au scris. Însă osebirea dintre aceste două socotințe este foarte mică, fiindcă amîndouă cugetă că părțile cele mai de căpetenie ale *Scripturilor* s-au insuflat și s-au dictat de către Sfîntul Duh. Și, – de vreme ce Duhul cel Sfînt, fiind de față și sălășluit întru dumnezeieștii scriitori, nu i-a lăsat pe aceștia a se rătăci – [înseamnă că] tot ce se află întru *Dumnezeieștile Scripturi* (prin urmare și ce e scris în epistolele Apostolului Pavel) sînt graiuri ale lui Dumnezeu insuflate de El, iar „Dumnezeu este adevărat” (*Romani* 3:4). De aceea și zice Apostolul Pavel că „toată *Scriptura* este insuflată de Dumnezeu” (*2 Timotei* 3:16). Și vezi mai pe larg în subînsemnarea Canonului 85 al Sfinților Apostoli din *Canonicul* nostru [*Pidalionul*, *n. m.*], (*n. aut.*)

15:52). Căci, de vreme ce părea a fi greu și mai presus de hotarele firii a se scula morții cei putreziți și stricați cu mult înainte, Pavel zice că cei ce vor fi încă vii atunci nu o vor lua înaintea aceloră întru înviere, adică nu-i vor întrece întru a se schimba și a se face nestricați.¹ Nu! – ci toți se vor face nestricați întocmai, întru acea clipeală. Căci, așa cum Îi e lesne lui Dumnezeu a-i face nestricați pe cei încă vii și întregi, tot atât de lesne Îi e a-i face nestricați, întru aceeași clipeală, și pe cei morți cu mult mai înainte și topiți întru cele patru stihii [pământul, aerul, apa și focul, *n. m.*]. Însă, zicînd: „noi, cei vii”, Pavel nu înțelege aceasta pentru sine (fiindcă el nu urma a fi în viața aceasta pînă la învierea de obște), ci pentru acei Creștini ce se vor afla vii atunci, căci pentru aceasta a adăugat zicerea „cei rămași întru venirea Domnului”. Iar fericitul Metodie (în cuvîntul despre înviere) înțelege prin acest „vii” sufletele, iar „adormiți” zice că a numit trupurile, învășînd că, întru înviere, sufletele cele vii nu o vor lua înaintea trupurilor lor cele stricate cu mult înainte. Căci trupurile se vor scula, ca să le dobîndească sufletele², de vreme ce acestea rămîn și se află pînă la venirea Domnului, ele fiind nemuritoare. (Vezi și tîlcuirea stihului 51 și 52, capitolul 15, ale celei dintîi către Corinteni.)

16. căci Însuși Domnul – întru poruncă, întru glasul Arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu – Se va pogori din cer,

Zice: Creștinilor, nu fiți necredincioși la ceea ce vă zic, căci Însuși Domnul va porunci aceasta. Și cum o va porunci? Prin glasul Arhanghelului³ ce

¹ Însemnează, că – după înțeleptul Ghenadie – și schimbarea și nestricăciunea celor vii va să se facă îndoită, anume: a celor drepti în viața veșnică, iar a celor păcătoși în munca veșnică (cuvînt manuscris despre a doua venire). (*n. aut.*)

² Aici, se cuvine să înțelegem zicerea „mai întîi” după rînduială, iar nu după vreme, căci – după Ghenadie al Constantinopolei cel de mai sus – „împreună se vor scula și trupurile moarte mai înainte, și într-însele se vor sălășlui sufletele, și cei vii vor primi (tot atunci) schimbarea întru trupurile lor” (*Cuvînt despre a doua venire*). Și iarăși: „Morții se vor scula cu puterea dumnezeiescului glas întru o cirtă, încît învierea lor se va face împreună cu glasul, adică glasul Îi va învia și ei, înviind, ei Îl vor auzi” (la fel). (*n. aut.*)

³ Gheorghe Coresi, Gheorghe Singhelul și mulți alții zic că Arhanghelul acesta ar fi începătorul Mihail, și adeverează aceasta de la Proorocul Daniil. Căci Arhanghelul Gavriil, grăind cu Daniil, îi zice așa: „În vremea aceea se va scula începătorul cel mare Mihail, cel ce stă asupra fiilor norodului tău, (...) și mulți (în loc de «toți») din cei ce dorm în țărna pământului se vor scula, unii spre viața veșnică, iar alții spre ocară și spre rușinare veșnică” (*Daniil 12:1*). Dar care va fi glasul Arhanghelului Mihail? Fericitul Hrisostom arată că va fi graiul acela pe care l-a zis Domnul în *Evanghelie*: „Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: Iată, Mirele vine, ieșiți întru întîmpinarea Lui!” (*Matei 25:5*). Aceasta o zice și

stă asupra Îngerilor celor mai de jos, care le va zice: Gătiți-i pe toți morții, căci Judecătorul este de față! – adică a ajuns. Și multe vor fi trâmbițele, dar Judecătorul Se va pogori întru trâmbița cea mai de pe urmă. Apostolul zice aceasta și întru cea dintâi către Corinteni: „Nu toți vom adormi, dar toți ne vom schimba întru o cirtă, în clipeala ochiului, la trâmbița cea mai de pe urmă. Căci va trâmbița, și morții se vor scula nestricați și noi ne vom schimba” (*I Corinteni 15:51, 52*). Căci, așa cum Dumnezeu-Părintele avea Înger slujitor cu trâmbiță când S-a pogorât în muntele Sinai, tot astfel și Fiul, întru a doua venire și pogorîre a Sa ca Împărat și Dumnezeu, va avea Îngeri slujindu-I și trâmbiță. Se înțelege însă și așa, anume că porunca lui Dumnezeu va face pămîntul să dea afară trupurile morților schimbate întru nestricăciune, iar glasul Arhanghelului va face ca alți Îngeri slujitori să-i adune la un loc pe toți morții ce se află în toate părțile pămîntului, după ce se vor scula din morminte.¹ Și înțeleptul Teodorit adaugă: „Iar dacă în muntele Sinai, când s-a făcut doar o măsurată răsulare, norodul nu a suferit covârșirea temerii – ci [Iudeii] au zis către marele Moisi: «Grăiește tu către noi, să nu grăiască Dumnezeu, ca să nu murim» (*Ieșire 20:19*) – apoi cine va suferi glasul ce va fi atunci?!”

și cei morți întru Hristos se vor scula întîi,

Zice: Mai întîi se vor scula cei morți întru Hristos, adică credincioșii și dreptii Creștini, de vreme ce ei vor fi răpiți de nori la înălțime, ca să mear-

---

Teodorit. Iar Chiril al Ierusalimului zice că „Arhanghelul va striga și va zice tuturor: Sculați-vă spre întîmpinarea Domnului!” (în *Cateheze*, capitolul 15). (*n. aut.*)

¹ Această a doua tîlcuire a zicerii apostolești este mai potrivită și mai unită cu cuvintele *Evangeliei*, fiindcă prin „glas”, adică prin porunca Fiului lui Dumnezeu, au să se scoale morții, precum zice chiar El: „Va veni ceasul întru care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui, și cei ce au făcut cele bune vor merge întru învierea vieții, iar cei ce au lucrat cele rele întru învierea judecării” (*Ioan 15:28*). Și tot Domnul a zis că cei ce se vor scula prin glasul Lui se vor aduna într-un loc prin trâmbițele Îngerilor: „Și va trimite pe Îngerii Săi cu mare glas de trâmbiță, și-i vor aduna pe cei aleși din cele patru vînturi, de la o margine la alta a cerului” (*Matei 24:31*). Și însemnează că înțeleptul Fotie și Icumenie au înțeles că „trâmbița” arată Puterile îngerești. Căci – așa cum trâmbița nu are nimic al său, ci doar ceea ce suflă într-însa trâmbițașul – tot astfel și trâmbițele lui Dumnezeu, neavînd nimic al lor, nu cutează a glăsuî de cît ceea ce le-ar porunci, prin Arhanghel, Stăpînul cel de obște și Făcătorul a toate. Alți Părinți zic însă că vor răsuna atunci și trâmbițe. Și însemnează că însuflarea trâmbițelor e acea întîi însuflare dătătoare de viață a lui Dumnezeu, precum zice dumnezeiescul Grigorie Palama (în cuvîntul la Duminica lăsăturii de carne). Căci, așa cum s-a făcut viu Adam prin însuflarea aceea, tot astfel, prin suflarea trâmbițelor îngerești, se vor face vii strănepoții cei morți ai lui Adam, măcar că învierea va fi săvîrșită chiar de glasul și porunca lui Dumnezeu, cum am zis mai înainte. (*n. aut.*)

gă spre întâmpinarea Împăratului Hristos, Care va să vină cu putere și cu slavă multă. Iar necredincioșii și păcătoșii se vor scula în urma lor, fiindcă ticăloșii [„nefericiții”, *n. m.*] aceștia nu vor fi răpiți de nori ca să meargă întru întâmpinarea înfricoșatului Judecător, ci vor aștepta venirea Lui rămânând jos.¹

17. apoi noi, cei vii ce vom fi rămas, ne vom răpi în nori împreună cu aceștia, spre întâmpinarea Domnului, în văzduh, și așa totdeauna împreună cu Domnul vom fi.

Zice: Deși mai întâi se vor scula morții, totuși și noi, cei vii (adică Creștinii cei dreپți care se vor afla vii atunci, căci pe aceia îi arată Pavel prin persoana sa, precum am zis mai sus²), așadar, chiar dacă se vor scula mai întâi cei morți, totuși Creștinii cei dreپți și vrednici ce se vor afla vii atunci, schimbându-se îndată, au să se răpească și ei în nori asemenea cu cei ce s-au sculat din morți, mergând spre întâmpinarea Domnului în văzduh. Căci, așa cum Hristos, după ce S-a sculat din morți, S-a înălțat la ceruri pe nori – căci zice: „Norii L-au luat pe El de la ochii lor” (*Fapte 1:9*) – tot la fel se vor înălța și Creștinii ce au viețuit după Hristos, cu același car, adică cu aceiași nori, cu care S-a înălțat și Hristos. Dar poate s-ar nedumeri cineva și ar zice: Dacă Hristos are să Se pogoare, de ce-i mai răpește sus pe Creștinii cei dreپți? La aceasta răspundem că îi înălță pentru cinste și pentru slavă. Căci – așa cum un împărat, când urmează să intre în vreo cetate, este întâmpinat de cei cinstiți și slăviți, iar cei osândiți nu ies afară, ci-l așteaptă pe împărat înăuntru, ca să fie judecați – așa va fi și atunci, și dreپții se vor răpi în nori și vor merge cu îndrăzneală spre întâmpinarea Domnului. Iar după Judecată au să rămână uniți pururea cu Împăratul Hristos (uni-re care este capul tuturor bunătăților), împreună împărățind și împreună

¹ Iar Teodorit zice că Apostolul îi numește aici „morți întru Hristos” nu numai pe cei ce au crezut în evanghelie [„buna veste” a lui Hristos, *n. m.*], ci și pe cei ce au crezut în *Legea Veche* și pe dreپții ce au strălucit înainte de *Lege* și s-au săvârșit întru credința lui Hristos care era să vină. Despre aceștia zicea și în cea către Evrei: „Și toți aceștia, mărturisii fiind prin credință, n-au primit făgăduința, pentru că Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun, ca ei să nu ia fără noi desăvârșirea” (*Evrei 11:39, 40*). Iar în cea către Corinteni scria așa: „Hristos ca începătură, apoi cei ai lui Hristos (adică cei de dinainte de *Lege*, cei din *Lege* și de după *Lege* care s-au îndreptat în credința lui Hristos), apoi sfârșitul” (*1 Corinteni 15:23*). (*n. aut.*)

² Despre aceasta, înțeleptul Ghenadie a zis așa: „Pavel se numără pe sine împreună cu «cei vii», adică cu cei pururea vii, zicând cuvântul acesta pentru vremea sfârșitului a toate și vorbindu-le tuturor ca și cum ar fi de față” (la fel). (*n. aut.*)

slăvindu-se cu El în veci.¹ Iar păcătoșii, chiar Creștini de vor fi, rămîn jos, ticăloșii, rușinați și fără îndrăzneală, și, după ce se vor judeca, au să se ducă în munca cea veșnică.²

¹ Despre aceasta, Dionisie Areopagitul, ucenicul dumnezeiescului Pavel, tîlcuind zicerea aceasta a dascălului său: „pururea împreună cu Domnul vom fi”, zice așa: „Și atunci cînd ne vom face nestricăți și nemuritori și vom ajunge la starea cea după chipul lui Hristos și la fericire, vom fi «pururea împreună cu Domnul», după cuvîntul acesta. Și ne vom umple de dumnezeiasca arătare a Lui cea văzută întru prea-curatele teorii [„vederi duhovnicești”, n. m.], care ne va cuprinde cu strălucirea prea-luminoasă ca pe ucenici la dumnezeiasca schimbare la față [a Domnului]. Și ne vom împărtăși de lumina Sa gînditoare întru nepătimire și cu minte nematerialnică și de unirea cea mai presus de moarte, întru necunoscutele și fericitele vederi ale razelor celor mai presus de lumină, întru dumnezeiasca urmare a minților celor cerești” (*Despre numele dumnezeiești*, capitolul 1). (n. aut.)

² Iar dumnezeiescul Hrisostom aduce la aceasta și altă asemănare, zicînd: „Așa cum copiii cei vrednici ies cu trăsura ca să-l întîmpine și să-l sărute pe părintele lor iubitor de fii cînd vine acasă, iar casnicii care au greșit rămîn în lăuntru, tot astfel va fi și atunci. Oare ce tremurare va fi, ce frică, celor ce vor rămîne pe pămînt?! Căci zice: „Una (adică o femeie) se va răpi, iar alta se va lăsa; și unul se va lua, iar altul se va lăsa” (*Matei 24*, stih 40). Cum va fi sufletul acelora cînd îi vor vedea răpiți pe cei aleși, iar pe sine-și lăsați? Oare nu-i va cutremura aceasta în chip mai înfricoșat decît toată gheena? Și să socotim că aceasta este de față acum doar cu cuvîntul, căci, dacă moartea năpraznică pricinuită de cutremurul cetății îngrozește sufletele noastre într-atît, cînd vedem pămîntul crăpînd, oare ce va fi cu sufletul atunci? Să ne înfricoșăm – rogu-vă! – și să ne temem ca și cum acestea se petrec acum” (*Cuvîntul al 8-lea* la aceasta către Tesaloniceni). Și iarăși zice: „Văzut-ați cîndva pe cei duși la moarte? Ce socotiți a fi cu sufletul lor atunci? Eu am auzit pe mulți zicînd că cei chemați înapoi de la locul cel de moarte pentru iubirea de oameni a împăratului nici nu-i vedeau pe oameni, sufletul lor fiind cu totul înspăimîntat, și îngrozit și ieșit din minte. Deci, dacă moartea trupească ne înfricoșează așa, oare ce vom pătimi cînd se va înfățișa cea veșnică?” (la fel). Iar Teodorit zice: „Și Domnul ne-a învățat, zicînd întru *Sfințitele Evanghelii* că «doi se vor afla în pat: unul se va lua, și altul se va lăsa. Două vor fi la moară: una se va lua, și una se va lăsa. Doi vor fi în țarină: unul se va lua, și altul se va lăsa» (*Luca 18:34*). Cu «patul», Domnul i-a arătat pe cei bogăți și iubitori de desfătare; cu «moara», i-a arătat pe cei săraci, pe robi sau slugi; iar cu «țarina» a arătat viața cea plugărească și lucrătoare de pămînt. Și, prin acestea, ne-a arătat că fiecare viețuire și stare a vieții are și pe cei ce se mîntuiesc, și pe cei ce se osîndesc la munci. Căci, din fiecare fel de viață a oamenilor, cei buni și care păzesc poruncile lui Hristos au să se răpească de nori și vor merge spre întîmpinarea Domnului, adică se vor mîntui; iar cei răi și călcători ai poruncilor au să rămînă jos, adică au să se muncească.”

Și însemnează că slava aceea și darul Duhului pe care le iau încă de aici sufletele sfinților are să acopere trupurile lor după înviere și să le răpească la cer, pentru ca și trupurile să se odihnească și să se bucure veșnic împreună cu sufletele întru împărăția lui Dumnezeu, precum zice marele Macarie: „Slava cu care se îmbogățesc sufletele sfinților încă de aici va acoperi și va îmbrăca trupurile lor cele goale întru înviere și le va răpi la cer. Și atunci ei se vor odihni și cu sufletul, și cu trupul, întru împărăția lui Dumnezeu pentru vecie. Căci, zidindu-l pe Adam, Dumnezeu nu i-a pus lui aripi trupești ca păsărilor, fiindcă urma să-i dea după înviere aripile Duhului, ca prin acelea să se ușureze și să se răpească

18. Drept aceea, mîngîiați-vă unul cu altul întru cuvintele acestea.

Zice: Frații mei Creștini, mîngîiați-vă cu aceste cuvinte și nu plîngeți pentru rudele voastre cele adormite întru Hristos mai mult decît se cuvine, adică așa cum fac necredincioșii și cei care nu nădăjduiesc învierea, nestricăciunea și slava veșnică.¹

unde va voi cu adevărat Duhul. Iar aceste aripi gînditoare s-au dat sufletelor sfinților încă de acum, ca să le înalțe pe ele către cugetarea cea cerească” (*Despre înălțarea minții*, capitolul 2). Drept aceea, dacă nu va lua aripile acestea, nimeni nu se va răpi la ceruri. Pentru aceasta, dumnezeiescul Simion Metafrastul, tălmăcind cuvintele cele duhovnicești ale marelui Macarie, zice că „ceea ce a învîstierit cineva în lăuntru acum, aceea va înfățișa afară atunci. Căci, așa cum rodul pomilor este în lăuntru lor iarna, iar în vreme de vară iese afară, tot așa și chipul și închipuirea Sfîntului Duh cea dumnezeiască dintru sfinți, care s-a închipuit în inima lor încă din viața aceasta, va face atunci și trupul lor după dumnezeiasca închipuire, luminat și ceresc. Iar acoperămîntul cel întunecat al duhului lumesc, care a acoperit de acum sufletul păcătoșilor și al celor necurați și a făcut mintea lor întunecată și urîță cu grozăvia patimilor și a păcatului, acest întunecat acoperămînt – zic – va arăta atunci și trupul păcătoșilor – vai! – întunecat și plin de toată rușinea” (capitolul 140 din *Filocalie*). (n. aut.)

¹ Însemnăm aici nedumerirea aceasta: Pentru ce Pavel, vorbind despre învierea dreptilor ce se vor scula spre viața veșnică, nu a grăit și despre învierea păcătoșilor, a celor ce se vor duce în munca veșnică? Spre dezlegarea nedumeririi acesteia răspunde înțeleptul Fotie și zice că nu a făcut aceasta din trei pricini: „1) Fiindcă scopul Apostolului a fost să-i mîngîie pe întristații Tesaloniceni pentru născătorii și rudele lor cele adormite, și de aceea nu se cuvenea ca, împreună cu cele veselitoare, să le amestece și pe cele întristătoare. Căci, dacă ar fi vorbit despre învierea păcătoșilor și despre veșnica lor muncă și osîndă, i-ar fi întristat mai mult pe aceia. 2) Pentru că vorbea unor Creștini credincioși, iar Creștinii credincioși, cînd viețuiesc după poruncile stăpînești, nu primesc nici o cercare de muncă, ci se duc întru bucuria și veselia pururea vecuitoare. Prin urmare, nu se cuvenea a vorbi celor credincioși despre munca păcătoșilor și a necredincioșilor și a amestecarea aducerea aminte a relelor străine cu slava și cu desfătarea gătită credincioșilor. 3) Iar a treia și cea mai de pe urmă pricină e că Dumnezeu a făcut învierea după întîiul scop chiar pentru mîntuirea tuturor oamenilor, pentru nestricăciunea lor, pentru negrăita lor slavă și bucurie și pentru dobîndirea tuturor veșnicelor bînătăți. Căci munca iadului a gătit-o pentru diavolul și pentru îngerii aceluia, precum zice Domnul în *Evanghelii*, iar nu pentru oameni. Iar dacă unii, cu răutățile lor, aleg iadul cel gătit pentru diavolul în locul bunătăților celor veșnice, aceasta vine din alegerea lor cea rea. Pentru aceasta și Pavel, tălmăcind firea aceasta a învierii și scopul pentru care o va face Dumnezeu (fiindcă învierea nu se face cu dinadinsul pentru muncire și schinguire, ci pentru răsplătire și dăruiri), pentru aceasta nici nu pomenește aici despre munca păcătoșilor celor ce au să învieze”. (n. aut.)

CAPITOLUL V

1. Iar despre ani și despre vremi, fraților, nu aveți trebuință a vă scrie,

Zice: O, fraților! – este de prisos și nu folosește a ști anii și vremile întru care se va face sfârșitul lumii, fiindcă Domnul nu a arătat aceasta nici Apostolilor Săi, atunci când, apropiindu-se, ei L-au întrebat, zicând: „Doamne, au întru acest an vrei să așezi împărăția lui Israil?” Căci a zis către dînșii: „Nu este al vostru lucru a ști anii sau vremile, pe care Părintele le-a pus întru a Sa stăpînire” (*Fapte 1:6*).¹ Însă poate că Apostolul Pavel aflase a ști și vremea sfârșitului lumii, din graiurile cele negrăite pe care le-a auzit în rai.

2. Căci voi știți bine că ziua Domnului va veni așa, ca un fur noaptea.

O, cititorule! – vei înțelege că „ziua Domnului” însemnează atît obștescul sfârșit a toată lumea, cît și sfârșitul cel osebit al fiecăruia, care este moartea, fiindcă amîndouă aceste zile sînt neștiute cînd vin. Și necunoașterea zilei morții ne e de folos în multe chipuri, precum zice Hrisostom. Mai întîi, pentru că, dacă omul și-ar cunoaște ziua cea mai de pe urmă, s-ar sili a face tot păcatul în celelalte zile ale vieții sale, ca apoi să se pocăiască la sfârșit. Al doilea, fiindcă mulți, chiar de ar ști că au să moară mîine – să zicem –, tot le-ar face mulțime de răutăți vrăjmașilor lor, și mai că s-ar desfăta în sîngele lor, fiind deznădăjduiți că nu vor mai fi vii. Al treilea, că, de ar ști cînd au să moară, oamenii care se iubesc s-ar strica mîhnindu-se și întristîndu-se. Al patrulea, că, de ar fi cunoscut sfârșitul omului, dreptii nu ar avea atîta plată pentru primejdiile și ispitele pe care le suferă. Căci, știind că nu au să moară acum, ci în urmă, adică după atîția ani, nu s-ar teme pentru viața și pentru trupul lor; iar acum, fiindcă sfârșitul este neștiut, dacă vor birui fără întristare primejdiile la care se dau, prin aceasta se face arătata fapta lor cea după Dumnezeu. De pildă, și acei trei tineri sînt mai lăudați și mai vrednici de mirare căci, deși nu știau dacă vor birui, dacă vor stinge para focului din cuptor și dacă vor mai fi vii după aceea, totuși nu s-au închinat chipului ridicat de Navuhodonosor și, arătînd aceasta, îi ziceau

¹ Domnul a zis încă: „Iar despre ziua și ceasul acela, nimeni nu știe, nici Îngerii din cer, nici Fiul, decît numai Părintele” (*Marcu 13:32*). Însă unii dascăli mai noi zic că Domnul, spunînd că nimeni nu știe anii, vremile, ziua și ceasul sfârșitului lumii, a arătat un timp mai mult cuprinzător decît ceasurile, zilele, vremile și anii, și trag încheierea că sfârșitul a toată lumea se va face în veacul acesta al optulea, întru care ne aflăm acum. Însă și aceasta este neștiută. (*n. aut.*)

împăratului: „Dumnezeul nostru din ceruri, Căruia noi Îi slujim, ne poate scoate din cuptorul focului ce arde și a ne izbăvi din mînile tale, împărate. Și, dacă nu (dacă nu va voi să ne izbăvească din cuptor), să-ți fie cunoscut ție, împărate, că dumnezeilor tăi tot nu vom sluji și nu ne vom închina chipului pe care l-ai ridicat” (*Daniil 3:17*).

Deci zice: Așadar pentru aceste pricini vine moartea asupra fiecărui om în chip neștiut și fără veste, asemenea furului noaptea, cum și știți – o, Tesalonicenilor! – din cuvintele pe care le-a zis Domnul în *Evangelhie*: „De ar ști stăpînul casei în ce ceas vine furul, ar priveghea și nu ar lăsa să-i fie spartă casa. Deci și voi fiți gata, că nu știm în ce ceas va veni Fiul omului” (*Luca 12:39*).

3. Iar cînd zic: „pace și liniște”, atunci năpraznic vine asupra lor pierzătorul, precum chinuirea nașterii la aceea ce are în pîntece, și nu vor scăpa.

De vreme ce aceia care-i necăjeau și le pricinuiau ispite Creștinilor Tesaloniceni se aflau în bună norocire și stare, Pavel îi mîngîie cu cuvintele acestea pe cei supărați, zicînd: Frații mei, să nu socotiți că necredincioșii aceia care vă necăjesc vor scăpa de dumnezeiasca urgie și de pieire! Nu! – fiindcă asupra lor va veni pieirea în chip neștiut, aducînd împreună cu sine multe amărăciuni și necazuri¹, asemeni durerilor de naștere, care aduc multă amărăciune femeii celei îngreunate. Despre aceasta zice, pe de o parte, Isaia: „Vor veni asupra lor chinuiri ca asupra femeii ce naște” (*Isaia 13:8*), iar pe de altă parte, Ieremia: „Ne-au cuprins necazuri și chinuiri ca pe aceea ce naște” (*Ieremia 6:24*).² Însă poate că s-ar nedumeri cineva, întrebînd: De vreme ce Ilie³ și Arhistrategul Mihail vin fără de veste asupra

¹ Unora ca aceștia li se potrivește ceea ce zice Ieremia: „Pace, pace! – și unde este pacea?” (*Ieremia 2:14*) și ceea ce zice Iezechil: „Pentru că au amăgit norodul Meu, zicînd: Pace, pace! – și nu este pace” (*Iezechil 13:10*). Și iarăși: „Nu sînt cei ce proorocesc asupra Ierusalimului și cei ce văd pace lui. Și nu este pace – zice Domnul” (la fel, 10). (*n. aut.*)

² Iar Teodorit zice că, „pentru nevestire și neștiință, Pavel a adus pilda celei îngreunate în chip foarte potrivit. Căci – precum aceea știe că este îngreunată, dar nu știe vremea chinurilor – tot așa și noi știm că Domnul a toate Se va arăta, dar nu am învățat nicicum care este vremea aceea și deci trebuie să o așteptăm pururea.” Ci și Teofilact zice aceasta mai înainte. (*n. aut.*)

³ Însemnăm aici că – auzindu-L pe Domnul zicînd că Ilie a venit (*Marcu 9:13*) și că „acesta este Ilie, cel ce are să vină” (*Matei 11:14*), care au fost zise despre Ioan Botezătorul – unii au socotit că Ilie nu va veni. De aceea, noi arătăm aici în scurt cele despre aceasta. 1) Mai întîi, că *Dumnezeiasca Scriptură* mărturisește arătat și curat că Proorocul Ilie are să vină, cum zice Proorocul Maleahi, ca din partea lui Dumnezeu: „Iată, Eu vi-l

voi trimite pe Ilie Tesviteanul mai înainte de a veni ziua Domnului cea mare și arătată, care va așeza inima tatălui către fii și inima omului către aproapele său, ca să nu vin Eu și să bat pământul năpraznic” (*Maleahi* 4). 2) Dumnezeuieștii Părinți mărturisesc aceasta într-un glas. Căci dumnezeiescul Hrisostom, în *Cuvîntul al 57-lea la Matei*, zice anume: „*Sfintele Scripturi* arată două venituri ale lui Hristos: pe aceasta care s-a făcut și pe ceea ce se va face. Și spun că înainte-mergător al celei de-a doua va fi Ilie, precum al celei dintîi a fost Ioan, pe care Hristos l-a numit și «Ilie», nu pentru că ar fi fost într-adevăr Ilie, ci pentru că plinea slujba aceluia. Ci, tulburîndu-se de aceasta, cărturarii ziceau: Dacă Acesta ar fi Hristos, ar fi trebuit să apuce mai înainte Ilie – precum spun ucenicii către Domnul. Deci care este dezlegarea pe care a adăugat-o Hristos? Anume că Ilie va veni mai înainte de a doua Lui venire, și că acum a venit «Ilie», adică Ioan. Pentru aceasta și zicea: «Ilie (Tevviteanul) va veni și le va face pe toate.» Care «toate»? Cele pe care le spune Proorocul *Maleahi*.” Și, povestînd zicerea din *Maleahi* de mai sus, Hrisostom adaugă așa: „A zis aceasta arătînd așadar că Ilie Tesviteanul va veni mai înainte de a doua venire a Domnului, cînd va fi și Judecata, și arată încă și pricina venirii sale. Și care e pricina? Ca, venind, să-i facă pe Evrei să creadă întru Hristos și să nu piară toți năpraznic cînd va veni El.” Acestea le zice Hrisostom. Iar Kiril al Alexandriei, țilcuind zicerea de mai sus a lui *Maleahi*, zicea așa: „Dovadă a blîndeței și a răbdării de către Dumnezeu a răului este și că îl va trimite mai înainte pe Ilie Tesviteanul să ne strălucească după vremi, vestînd tuturor celor ce sînt în lume că, iată, sosește Domnul. Și dumnezeiescul Prooroc vine mai înainte după trebuință, fiindcă sîntem întru multe păcate. Și-i aduce întru o însuflețire pe toți cei de pe pămînt, pentru ca, aducîndu-ne împreună pe toți întru unirea credinței și smulgîndu-ne din sîrguințele spre mîrșăvire, să alegem a împlini bunătatea, și astfel să ne mîntuim la venirea Domnului.” Țilcuind această zicere a lui *Maleahi*, înțeleptul Teodorit al Chirului zice așa: „Zicînd: «Eu vi-l voi trimite pe Ilie Tesviteanul», a adăugat, însemnînd vremea: «mai înainte de a veni ziua Domnului cea mare și arătată», adică ziua celei de-a doua venituri. Și învață cele ce va face marele Ilie venind, anume că «va întocmi inima tatălui către fii și inima omului către aproapele». Și, arătînd scopul pentru care Ilie vine mai înainte, a adăugat: «ca nu, venind Eu, să bat pământul năpraznic», adică: Ilie va veni mai înainte, pentru ca nu, aflîndu-vă Eu pe voi toți (adică pe Evrei) întru necredință, să vă trimit întru nesfîrșita muncă. Căci Ilie – zice – vă va spune și vă va încredința – o, Evreilor! – de venirea Mea, ca să vă uniți fără de îndoială și stînjenire cu cei ce au crezut în Mine din «neamuri», făcînd astfel Biserica Mea cea una. Căci «părinți» îi numește pe Evrei, ca pe cei mai înainte chemați; iar «fii» numește «neamurile», ca pe cei mîntuiți în urma acestora.” Și Sfințitul Teofilact al Bulgariei, afară de cele țilcuite la zicerea aceasta apostolească, zice și la țilcuirea *Evangeliei* lui Matei, capitolul 17, că: „Zicînd că va veni Ilie, Domnul arată că acela nu a venit încă, dar va veni ca înainte-mergător al venirii a doua și-i va așeza către credința lui Hristos pe toți Evreii care se vor afla ascultători, așezîndu-i ca pe niște căzuți în părinteasca soartă.” Și întru țilcuirea *Evangeliei* lui Marcu, capitolul 9, zice la aceeași pricină: „Venind mai înainte, Ilie le va așeza pe toate» este în acest fel: Cînd va veni, Ilie Tesviteanul va face pace nesupușilor Evrei și va căuta să-i aducă la credință.” Și, după puține, zice iarăși: „Căci Ilie le va întocmi pe toate, și atunci toți Evreii care vor asculta de el nu vor mai fi nesupuși, ci vor crede întru propovăduire.” Și împreună mărturisesc pentru aceasta și Sfinții Efrem, și Ipolit, și alți Părinți. Iar a treia pricină și cea mai de pe urmă este că toată Biserica lui Hristos slăvește de obște că Proorocul Ilie va veni înaintea celei de a doua venituri a lui Hristos, zicînd aceasta în multe părți ale troparelor pomenirii lui din fiecare an. Iar că nu s-a făcut încă așezarea tuturor, cum au zis unii cu greșeală, ci are să se facă întru sfîrșitul a toată lu-

Iudeilor (căci mai ales aceștia îi necăjeau și-i supărau pe Tesaloniceni, cum a zis mai sus Pavel, în capitolul 2, stih 14), cum zice aici Apostolul că vor veni și asupra „neamurilor” celor necredincioase? Răspundem la aceasta că Antihrist și Ilie vor fi semn al sfârșitului a toată lumea, dar nu și al venirii lui Hristos, pentru că aceasta va fi fără de veste și neștiută. Căci și femeia îngreunată știe cu adevărat că are să nască, dar nu știe când și în ce zi îi vor veni durerile nașterii, și de aceea multe femei nasc fiind în șapte și în opt luni, iar altele umblînd pe cale, fără a ști mai înainte ceva. Deci, așa cum pe femeile îngreunate le apucă năpraznic [„fără veste”, „deodată”, *n. m.*] nesuferitele dureri ale nașterii și se smulg de durerile pîntecelui în vreme ce joacă sau rîd, într-acest chip și sufletele oamenilor acelora care se desfătează sau benchetuiesc se vor rupe de dureri și de frică cînd va veni acea zi înfricoșată a Judecării, și nu vor scăpa.¹

4. Iar voi, fraților, nu sînteți întru întuneric, ca ziua să vă apuce ca un fur.

Zice: O, frații mei Creștini! – voi nu aveți viață întunecată și fapte necurate, ca să vă temeți că ziua aceea are să vă afle ca un fur. Dar ce? Au moartea nu va veni fără știre și asupra acelora, chiar dacă nu sînt întunecați și necurați? Așa, moartea va veni fără știre, năpraznic, și asupra acestora, dar nu le va pricinui vreo întristare. Căci, pe cei ce sînt deștepți și se află întru lumină, furii nu pot să-i vatăme, deși intră în casa lor. Iar pe aceia care dorm, cînd intră în casa lor, cu lesnire îi dezbracă tîlharul și se duce.

mea, a adevărit-o și Domnul, zicînd cele de mai sus, că „Ilie va veni și le va așeza pe toate”. Aceasta e adevărită însă și de căpetenia Petru, care zice despre Mîntuitorul Hristos: „(...) pe Care trebuie a-L primi cerul pînă la vremile așezării tuturor, precum a grăit Dumnezeu din veac, prin gura Sfinților Săi Prooroci” (*Fapte 3:21*). Ci și Teologul Grigorie zice (în cuvîntul al doilea teologic) că Dumnezeu va fi „toate întru toți” în vremea așezării. Și purtătorul de Dumnezeu Maxim și Sfîntul Grigorie al Nissei zic că așezarea se va face la sfîrșitul lumii, ca și Sfîntul Teofilact, mai sus. (*n. aut.*)

¹ Și pildele pe care le-a adus Domnul arată neștiința zilei aceleia, precum zice Teodorit: „Și, precum a fost în zilele lui Noe, așa va fi venirea Fiului Omului. Căci, precum în zilele acelea dinainte de potop, oamenii mînceau și beau, se însurau și se măritau, pînă în ziua cînd a intrat Noe în corabie, și n-au știut pînă ce a venit potopul și i-a luat pe toți, la fel va fi și venirea Fiului Omului” (*Matei 24:37-39*); și iarăși: „Luați aminte de sine-vă, nu cumva să se îngreueze inimile voastre cu benchetuiri, cu beții și cu griji lumești, și fără de veste să vie asupra-vă ziua aceea. Căci ca o cursă va veni peste toți cei ce șed pe fața a tot pămîntul” (*Luca 22:34*). Și, fiindcă „ziua Domnului” se numește și moartea fiecăruia – cum a tîlcuit mai sus Sfîntul Teofilact – pildele acestea – aînt cea a Apostolului despre femeia îngreunată, cînt și cea a Domnului – se potrivesc și la neștiința și năprasna morții. (*n. aut.*)

5. *Căci voi toți sînteți fii ai luminii și fii ai zilei;*

Precum se numesc „fii ai gheenei” cei ce fac fapte vrednice de gheena, cum a zis Domnul către farisei: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici, care înconjurați marea și uscatul ca să faceți un prozelit și apoi îl faceți pe el fiu al gheenei mai îndoit decît voi” (*Matei 23:15*); la fel, precum se numesc „fii ai nesupunerii” cei nesupuși și neascultători: „(...) pentru care vine urgia lui Dumnezeu peste fiii nesupunerii” (*Efeseni 5:6; Coloseni 3:6*), tot așa se numesc „fii ai luminii și ai zilei” cei ce fac „faptele luminii și ale zilei”, adică faptele cele bune.¹

nu sîntem ai nopții, nici ai întunericului.

Adică: Noi, Creștinii, fiind fii ai luminii și ai zilei, adică ai cunoștinței de Dumnezeu și ai faptei bune, nu sîntem fii ai nopții și ai întunericului, adică ai rătăcirii și ai păcatului. Căci lumina și întunericul, ziua și noaptea, sînt potrivnice cu desăvîrșire între dîsele, și nu se pot uni niciodată.

6. *Deci să nu dormim ca și ceilalți, ci să priveghem și să fim deștepți.*

Zice: Noi, Creștinii, să nu ne lenevim despre faptele bune, ci să priveghem și să fim treji, adică să luăm aminte bine de noi înșine. Căci întinde-re și creștere a privegheerii este deșteptarea și luarea-aminte. Fiindcă este cu puțință a priveghea cineva, însă a nu fi deștept și a nu lua aminte, ci a-și lăsa mintea să alerge înapoi și încolo spre cele zadarnice. Și e ca și cum Pavel ar zice: Frații mei Creștini, să facem faptele cele bune cu trezvie și cu luare-aminte!

7. *Căci cei ce dorm, dorm noaptea; și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată. Iar noi, fiind ai zilei, să fim treji,*

Aici, Pavel îi numește dormind pe cei ce se află întru păcate, fiindcă aceștia sînt nemișcați și nelucrători întru fapta bună și fac totul de parcă s-ar năluci și ar visa. Căci astfel sînt toate lucrările vieții acestora, adică nălucite și neipostatice, neosebindu-se de visuri în nici un chip. Și Apostolul o numește aici „beție” nu numai pe ceea ce se face de vinul mult, ci și beția care se pricinuieste din toate patimile și păcatele. Căci aceasta în-

¹ Iar Teodorit zice: „De vreme ce a zis mai sus că nu știm vremea venirii lui Hristos, dar știm că negreșit are să fie, Pavel numește aici neștiința venirii «întuneric», iar «zi» cunoștința acesteia. (n. aut.)

tunecă mintea cea stăpînitoare și deslușirea și-l face pe om să iasă afară din cuvîntul cel drept după fire. Despre beția aceasta a zis Isaia: „Vai celor ce se îmbată fără de vin!” (*Isaia 28:1*).¹ Deci voi, Creștinii, nu se cuvine – zice – a fi astfel, dormind de lenevire și îmbătîndu-vă de patimi, fiindcă voi nu sînteți ai întunericului și ai nopții, ci ai luminii și ai zilei, prin a doua naștere cea de ziuă a Sfîntului Botez² și prin luminata lucrare a poruncilor lui Dumnezeu.

8. îmbrăcîndu-ne cu zaua credinței și a dragostei

Nu e destul – zice – numai a priveghea și a lua aminte Creștinul, ci se cuvine a fi și într-armat. Căci, de va fi Creștinul deștept și luător aminte, dar nu va avea arme, degrabă îl vor omorî tîlharii demoni și patimile. Și, zicînd: „zaua (cămășă de fier) a credinței și a dragostei”, Pavel însemnează cu aceasta dogmele credinței și viața cea îmbunătățită, și aceasta este a fi deștept Creștinul și a lua aminte după adevăr. Însă nu se cuvine a avea Creștinul credința și dragostea aceasta oricum, ci a le avea precum poartă ostașul zaua pe pieptul său; căci pe aceasta nu o poate pătrunde sabia sau altă armă, ci ea se află asupra pieptului ca un zid de cetate și oprește loviturile din afară ale vrăjmașilor, nelăsînd a intra în trupul și în inima Creștinului nici una din săgețile cele înfocate ale diavolului și ale patimilor.

și coif, nădejdea mîntuirii.

Precum coiful (adică învelitorul de fier al capului) păzește cu de-adin-sul partea cea mai însemnată a omului, acoperind capul și nelăsînd să-l lovească vreoa armă a vrăjmașilor, tot așa păzește mintea Creștinilor și nădejdea, care este puterea sufletului cea mai de căpetenie și i se face mîn-

¹ Vezi și la subînsemnarea zicerii „să nu vă îmbătați de vin” (*Efeseni 5:18*) de cîte feluri este îmbătarea. (*n. aut.*)

² De aceea, și Teologul Grigorie numește Sfîntul Botez „plăsmuire de zi”, potrivit că celei de noapte, zicînd: „Și trei nașteri ne zice nouă cuvîntul: pe cea trupească, pe cea din botez și pe cea din înviere. Dintre acestea, una este de noapte, și roabă și pățimașă, iar alta de zi, și slobodă și dezlegătoare de patimi” (*Cuvînt la botez*). Tîlcuind [acest cuvînt], înțeleptul Nichita zice așa: „Nașterea trupească este «de noapte», căci noaptea este chiar vremea împreunării nunții. Și e «roabă» fiindcă o stăpînește patima, căci nunta este din iubire de îndulcire. Iar nașterea din botez este «de zi», căci zice David: «Ziua se vor plăsmui», fie pentru că de cele mai multe ori botezul se săvîrșește ziua, fie pentru curăția și strălucirea lui. Și această naștere nu este numai slobodă de patimi, ci și pierzătoare a patimilor”. (*n. aut.*)

tuitoare acestuia, nelăsînd a intra într-însul vreun cuget rău de îndoială. Și vezi – o, cititorule! – că și aici Apostolul Pavel le poruncește Creștinilor să dobîndească acestea trei: credința, nădejdea și dragostea, la fel cum le scria și Corintenilor, zicînd: „Iar acum rămîn credința, nădejdea și dragostea, acestea trei” (1 Corinteni 13:13).

9. Căci Dumnezeu nu ne-a pus spre urgie, ci spre ocrotire de mîngîiere, prin Domnul nostru Iisus Hristos

10. ce a murit pentru noi, ca – ori de priveghem, ori de dormim – împreună cu El să viețuim.

Zice: Pentru aceasta se cuvine ca noi, Creștinii, să fim înarmați cu credința, cu nădejdea și cu dragostea, căci Dumnezeu nu ne-a pus, adică nu ne-a rînduit, să cîștigăm urgia și osîndirea Lui, ci pentru a ne ocroti, a ne strînge lîngă Sine-Și și a ne mîntui, dîndu-L pe Fiul Său spre moarte pentru mîntuirea noastră. Prin urmare, și noi sîntem datori ca, în primejdiile pe care le cercăm, să nădăjduim că vom lua pentru dînsule mari bunătăți de la Dumnezeu. Căci, dacă am crezut că Dumnezeu nu L-a cruțat pe unul născut Fiul Său pentru dragostea noastră, urmează a nădăjdui cu mult mai mult că Dumnezeu ne va slobozi și de primejdiile și de necazurile pe care le pătimim. Pe lîngă acestea, e de urmare să privim la pilda Fiului lui Dumnezeu și să-L iubim pe El și pe frații noștri. Căci pentru aceasta – zice – a murit Hristos, ca noi – Creștinii, ucenicii Lui – să viețuim împreună cu Hristos, ori deștepți de vom fi, adică vii atunci cînd va veni, ori dormind, adică morți mai înainte de venirea Domnului – după Teodorit –, cum scria Pavel și în altă parte: „Deci, ori de sîntem vii, ori de vom muri, ai Domnului sîntem” (Romani 14:8). Căci, mai sus, Apostolul a înțeles prin „somm” lenevirea, iar prin „priveghere” luarea-aminte; iar aici, „somm” numește moartea, iar „priveghere” viața. Deci înțelegere este astfel: Nu vă temeți, fraților, de primejdiile și de morțile trupești! Căci, chiar de vom muri pentru Hristos, avem să viețuim împreună cu El, fiindcă și Hristos, Care ne-a iubit atît de mult încît a și murit pentru dragostea noastră, viază și are să ne învie și pe noi.

11. De aceea, mîngîiați-vă unii pe alții și zidiți-vă unul pe altul, precum și faceți.

Vezi, iubitele, ce scrie aici marele Apostol? Deci pentru ce tu, fratele meu Creștin, ori de ce rînduială și treaptă ești, pentru ce pui pricină și

zici: Eu nu sînt dascăl, și pentru aceasta nu sînt dator a-l zidi și a-l sfătui pe fratele meu cele spre mîntuirea sa? Auzi ce zice dumnezeiescul Pavel? Zidiți-vă și îndreptați-vă unul pe altul! Fiindcă învățătorii nu sînt de ajuns, căci sînt prea puțini, spre a-i sfătui și a-i îndrepta pe toți Creștinii, ci trebuie ca fiecare Creștin să-l sfătuiască și să-l îndemne pe fratele său cu smernie și cu dragoste la cele folositoare și mîntuitoare.¹

12. Și vă rugăm pe voi, fraților, să-i cunoașteți pe cei ce ostenesc întru voi

Fiindcă a zis mai sus: Zidiți-vă unul pe altul! – pentru a nu socoti Tesalonicenii că i-a suit la vrednicia de învățători, și din aceasta să se mîndrească asupra învățătorilor, dumnezeiescul Apostol zice acum așa: Frații mei, deși v-am îndemnat să vă zidiți și să vă sfătuiți cele folositoare unul pe altul, eu vă rog totodată să-i cinstiți pe învățătorii voștri. Fiindcă învățătorii și propovăduitorii cuvîntului lui Dumnezeu suferă multe osteneli pentru învățătura Creștinilor, osteneli pe care le va ușura puțin cinstea și ocrotirea pe care le-o veți aduce voi.²

și pe mai-marii voștri întru Domnul care vă sfătuiesc.

Căci – dacă voi, Creștinii, îi cinstiți și îi ocrotiți pe mai-marii voștri cei din afară [din afara Bisericii, *n. m.*], care vă apără și vă ajută întru lucrurile omenești și lumești – cu mult mai vîrtos sînteți datori a-i cinsti și a mărturisi har (adică a mulțumi) mai-marilor din lăuntru [din Biserică, *n. m.*], care vă apără și vă ajută la lucrurile dumnezeiești și duhovnicești, cum sînt arhieriei, preoții, duhovniciei și sfinții învățători. Căci zicerea „întru Domnul” aceasta însemnează, în loc de: Acești apărători din lăuntru ai voștri (adică cei bisericеști, precum s-a zis mai sus), nu vă sprijină și nu vă ajută la lucruri lumești, ci la cele ale Domnului, pentru că se roagă pentru voi și

¹ Iar că fiecare Creștin este dator a-l sfătui pe fratele său cele spre mîntuire, vezi în cartea *Hristoitia*. (*n. aut.*)

² Același Apostol a zis despre aceasta: „Preoții care povățuiesc bine să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc în cuvînt și întru învățatură” (*1 Timotei 5:15*). Și toți Apostolii zic, în *Așezămintele lor*: „Pe cel ce-ți grăiește cuvîntul lui Dumnezeu îl vei slăvi, și îți vei aduce aminte de el ziua și noaptea și îl vei cinsti nu ca pe pricinătorul nașterii tale, ci ca pe unul ce s-a făcut pricinător de a-ți fi bine ție. Căci unde este învățătura după Dumnezeu, acolo Dumnezeu este de față. Vei căuta în toate zilele fața sfinților, ca să te odihnești întru cuvintele lor” (cartea a 7-a, capitolul 10). Iar Pavel poruncește și în epistola către Evrei ca Creștinii să-și aducă aminte de povățuitorii lor, adică să-i pomenească, ajutîndu-i la trebuințele lor trupești și urmînd faptele lor (*Evrei 13:7*). (*n. m.*)

pentru că v-au născut a doua oară prin Sfântul Botez. Apoi, vă cercetează, vă învață, vă sfătuiesc, sînt doctori ai sufletelor voastre și, în miezul nopții de-i veți chema să vină la voi acasă pentru vreo trebuință duhovnicească, vin fără lenevire. Frații mei Creștini, vedeți ce apărare primiți de la arhieriei, de la preoți și de la părinții și învățătorii voștri duhovnicești? Deci, pentru apărarea aceasta, cinstiți-i și ocrotiți-i și voi pe ei.

13. Și să-i socotiți cu prisosință întru dragoste, pentru lucrul lor.

Zice: Frații mei Creștini, să nu-i iubiți oricum pe mai-marii voștri bisericești și pe părinții voștri duhovnicești, ci să-i iubiți cu prisosință, adică cu multă căldură, cum îi iubesc și fiii pe născătorii lor trupești. Fiindcă cel ce-L iubește pe Hristos, acela îl va iubi și pe sluga și liturghisitorul lui Hristos, oricum ar fi – fie bun, fie rău –, de vreme ce printr-însul se împărtășește cu Preacuratele Taine. Și – dacă tu, Creștine, cînd iei vreo femeie bogată și de neam bun, îl iubești și îl cinstești pe acela ce ți-o pricinuieste – cu cît mai vîrtos îl vei iubi și îl vei cinsti pe arhierul și pe preotul care ți-au pricinuit împărăția cerului? Pentru aceasta, luați aminte bine, fraților, și nu-i defăimați pe duhovniceștii și sfințiții voștri părinți! Căci, iată, auziți ce zice Pavel: Să-i cinstiți pentru lucrul și vrednicia pe care o au și pentru apărarea ce v-o fac.

Să aveți pace întru sine-vă!

Întru alte izvoade, se află așa: „Să aveți pace cu dînșii!”, adică: Să aveți pace cu învățătorii voștri duhovnicești! Iar întru altele se află: „întru sine-vă”. Însă noima¹ se îndreptează după amîndouă acestea. Căci – de vreme ce știa că învățătorii sînt urîți de mulți oameni și mai ales de păcătoșii ce nu se îndreptează, fiindcă aceia îi mustră și îi opresc de la cele rele – Apostolul poruncește aici să nu se poarte Creștinii cu dușmănie către învățătorii lor, ci să fie în pace și să aibă dragoste și supunere către dînșii nu numai pe dinafară, ci și între sine-și, adică cu așezarea cea din lăuntru a inimii lor.

14. Și vă rugăm pe voi, fraților, înțelepțiți-i pe cei fără de rînduială!

Aici, Pavel vorbește către învățătorii, care au vrednicia de a propovădui cuvîntul lui Dumnezeu. Și zice: Voi, învățătorii, să nu certați cu stăpînire și cu obrăznicie norodul lui Hristos cel fără rînduială, ci să-l înțelepțiți cu blîndețe. Fiindcă omul fără de minte și sumeț, cînd e certat, se face mai

¹ Așa a tîlcuit zicerea aceasta și Teodorit, scriind: „cu dînșii”. (n. aut.)

obraznic și nu dobândește nici un folos din certarea cea iute. Iar „fără rînduială” sînt toți cei ce nu fac legea rînduită de Dumnezeu: cel ce este bețiv, sau ocăritor, sau lacom de averi, și de obște oricine păcătuiește, pentru că iese afară din legea rînduită de Dumnezeu.¹

Mîngîiați-i pe cei împuținați cu sufletul!

Împuținat cu sufletul este Creștinul acela care nu suferă ispita, ci îndată obosește și se deznădăjduiește, care se aseamănă cu sămînța ce a căzut pe piatră, despre care a zis Domnul: „Iar cei ce s-au semănat pe piatră, cînd aud, primesc cuvîntul cu bucurie. Dar, neavînd rădăcină, pentru o vreme cred, iar în vreme de ispită se leapădă” (*Luca 8:15*). Deci Apostolul le poruncește învățătorilor să-i mîngîie pe cei mici de suflet și puțin credincioși și să întărească împuținarea lor de suflet cu dumnezeiescul cuvînt.²

Sprîjiniți-i pe cei neputincioși!

¹ Același Teodorit zice: „I-a numit așa pe acei ce viețuiesc cu nelucrare, ca pe unii ce nu păzesc rînduiala. Și a poruncit a nu-i urî, ci a-i sfătui pe aceștia. Și în altă parte Apostolul îi numește «fără rînduială» pe cei nelucrători.” (*n. aut.*)

² Pentru aceasta scrie și dumnezeiescul Isidor Pelusiotul către Episcopul Teodosie, zicînd: „O, prea înțeleptule! – ispitește-te să îmblînzești primejdiiile celor ce cad în ispite cu îndurare și cu blîndețe și, silindu-i cu cuvînt blînd spre a se veseli, dezvelește rădăcinile întristării. [...]” (epistola 330). De aceea îi și mustră Teologul Grigorie pe prietenii lui Iov, cu dreptate, pentru că s-ar fi convenit ca ei să-l mîngîie pe acesta întru împlîrile lui cele mari, iar ei, în loc de aceasta, îl ocărau și îl mîhneau că pătîmește pentru păcatele sale. Căci, chiar dacă ar fi pătimit pentru păcatele sale, se cuvenea a-i mîngîia întristarea cu cuvinte mîngîietoare, iar nu a i se face mîngîietori răi. Cu aceste cuvinte zice Sfîntul Teolog: „Iar (Iov) «avea pe cei mai adevărați dintre prieteni, mîngîietori de rele» (*Iov 15:1*), nu vindecători, precum zice el însuși. Căci aceștia vedeau patima, dar, neștiind taina pătîmirii, bănuiau că rana e pedeapsă a răutății, nu cercare a faptei bune. Și nu socoteau și nu se rușinau ocărînd patima cea rea, deși, chiar dacă [Iov] ar fi suferit pentru răutate, ei trebuiau a-i înțelepți mîhnia cu grai de mîngîiere” (*Cuvînt la marele Atanasie*). Pentru aceasta se jeluiește și Proorocul David că nu a văzut pe nimeni a se mîhni împreună cu el și a-l mîngîia întru necazul său, zicînd: „Și am așteptat pe cel ce s-ar mîhni împreună cu mine, și nu a fost; și pe cel ce m-ar mîngîia, și nu l-am aflat” (*Psalom 68:25*). Și iarăși zice: „și au adăugat asupra durerii rănilor mele” (la fel, 31). Pentru aceasta și Dumnezeu poruncește preoților *Legii Vechi* să mîngîie norodul, zicînd așa: „Mîngîiați, mîngîiați norodul Meu – zice Dumnezeu. Preoți, grăiți inimii lui Israil, mîngîiați-o, căci s-a sfîrșit smerenia sa” (*Isaia 40:1, 2*). Ce zic? Însuși Dumnezeu, milostivindu-Se către cei mici de suflet și întristați, îi mîngîie pe ei ca o maică iubitoare de fii, precum zice singur: „Precum ar mîngîia o maică, așa și Eu vă voi mîngîia pe voi” (*Isaia 66:13*). De aceea Se și numește de Sfîntul Apostol „Părinte al îndurărilor și Dumnezeu a toată mîngîierea” (*2 Corinteni 1:3*). (*n. aut.*)

Adică: Să-i sprijiniți pe cei neputincioși în credință! – precum Apostolul scrie și în altă parte: „iar pe cel slab în credință primiți-l” (*Romani 14:1*).

Răbdați îndelung către toți!

Aici, Apostolul îi unește pe toți cei de mai sus și zice: O, fraților, răbdați-i îndelung și suferiți-i pe cei fără de rînduială, și pe cei puțini de suflet și pe cei neputincioși, fiindcă aceasta, adică îndelunga răbdare, vă este făgăduința cea prea-potrivită, care poate să-i rușineze și să-i smerească pe toți, chiar pe oamenii cei mai sălbatici și mai neîmblînziiți, spre a asculta cu osîrdie învățătura voastră.¹

15. Vedeți să nu răsplătească cineva vreunui rău pentru rău,

Dacă se cuvine a nu răsplăti Creștinii cu rău răul făcut lor de alții, cu cât mai virtuos se cuvine a nu răsplăti cu rău binele făcut de aceia? Și cu mult mai virtuos se cuvine a nu începe ei să facă rău aceluia care nu le-au făcut rău și nu i-au păgubit nimic! Căci acestea sînt departe de viețuirea Creștinilor. Pentru aceasta Pavel scria și în altă parte, zicînd: „nimănui răsplătind rău pentru rău” (*Romani 7:17*), și iarăși: „Nu te birui de rău, ci biruie răul cu bunătate” (la fel, 21), ale căror tîlcuiri vezi-le.

ci totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți.

Nu este destul – zice – doar a nu răsplăti Creștinii rău pentru rău, ci, pe lîngă aceasta, se cuvine a le face și bine aceluia care le-au făcut rău și a-i binecuvînta pe cei ce i-au nedreptățit. Căci aceasta însemnează Apostolul cu ceea ce a zis: Urmați binele cu dinadinsul și sîrguiți-vă a face bine cu covîrșire unul altuia, adică Creștinilor de o credință cu voi, și tuturor, adică necredincioșilor și păgînilor.²

16. Totdeauna bucurați-vă!

Adică: Bucurați-vă, chiar dacă vă aflați întru ispite și în necazuri! Vezi însă, iubitele, că, după ce le-a zis mai sus Creștinilor că nu trebuie să răs-

¹ Iar Sfîntul Marcu zice că, „atunci cînd răutatea unuia îi vatămă pe mulți, nu se cuvine a mai răbda îndelung, ci a înfrunta răutatea unuia pentru folosul celor mulți. Căci nu trebuie a căuta folosul său cineva, ci pe al celor mulți, ca să se mîntuiască, fiindcă fapta bună împărțită în multe părți este mai folositoare decît aceea despre o singură parte” (*Despre cei ce socotesc că se mîntuiesc din fapte*, capitolul 314). (n. aut.)

² Pentru aceasta poruncește și Domnul, zicînd: „Iubiți-i pe vrăjmașii voștri! Faceți bine aceluia care vă urăsc!” (*Matei 5:44*). (n. aut.)

plătească rău pentru rău, Apostolul le zice acum să se și bucure. Căci Creștinul care va învăța să nu răsplătească cuiva cu rău, ci mai ales să facă bine aceluia care l-au scîrbit și i-au făcut rău, Creștinul acesta de unde și de la cine are să se scîrbească? Negreșit, el nu se mîhnește din nici o parte, ci se bucură totdeauna.¹

17. Rugați-vă neîncetat! Mulțumiți întru toate! –

Aici, Pavel le arată Creștinilor calea și meșteșugul prin care se pot bucura totdeauna, și acestea sînt: rugăciunea și mulțumirea către Dumnezeu în toată vremea. Căci cel ce se va obișnui să vorbească împreună cu Dumnezeu prin rugăciune și să-I mulțumească Lui totdeauna, este arătat că totdeauna va avea în inima sa bucurie necurmată.²

¹ Zice și Hrisostom: „Nu vedeți că, lovind cu boldul, albina moare? Prin acea mică insectă, Dumnezeu ne învață a nu-l scîrbi pe aproapele, fiindcă noi vom primi moartea mai întîi. Căci, lovindu-i pe aceia, poate că-i vom scîrbi o vreme, dar noi nu vom mai fi vii, precum nici vietatea aceea” (*Cuvîntul al 10-lea* la această epistolă). Vezi și tîlcuirea și subînsemnarea stihului 4 de la capitolul 4 al aceleia către Filipeni. Iar că este cu puțință a se bucura cineva totdeauna întru Domnul, vezi tot la subînsemnarea zicerii „Bucurați-vă totdeauna întru Domnul!” (*Filipeni 4:4*).

² Pentru aceasta, toți Creștinii – mici și mari, bărbați și femei, mai ales partea călugărească – se cuvine a se ruga totdeauna: și cînd își lucrează rocodelia, și cînd mîncă, și cînd umblă, și cînd fac vreo treabă, uneori zicînd cu gura, iar alteori cu mintea și cu inima, această scurtă rugăciune: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!” Și cu această rugăciune să-și dreagă toate meșteșugurile lor ca și cu sare, precum poruncește marele Vasilie, zicînd: „Drege toate lucrurile ca și cu sare!” (epistola întîi). Căci astfel se blagoslovesc toate pricinile lor și se sfințesc gurile și inimile lor prin sfîntul nume al Domnului nostru Iisus Hristos. Pentru aceasta poruncește și dumnezeiescul Hrisostom tuturor meșterilor, zicînd: „Meșter cu mîinile ești? Șezînd, cîntă, căci mare împreună-vorbitor este psalmul!” Zice și marele Macarie: „Creștinul este dator a avea pomenirea lui Dumnezeu totdeauna, căci scris este: «Să-L iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta!» (*Deuteronomul 6:5*) Să nu-L iubească pe Domnul numai cînd intră în casa de rugăciune (adică în biserică), ci să aibă pomenirea și dragostea pentru Dumnezeu și cînd umblă, și cînd vorbește, și cînd mîncă. Căci de orice lucru s-a legat inima cuiva și către care îl trage pe el pofta, acel lucru este dumnezeu al lui, iar dacă inima îl dorește pe Dumnezeu totdeauna, Acela este Domnul inimii lui” (*Cuvîntul al 48-lea*, capitolul 3). Zice și Proorocul David: „Bine-voi-cuvînta pe Domnul în toată vremea. Pururea lauda Lui în gura mea!” (*Psalm 33*, stih 1), pe care marele Vasilie o tîlcuiește așa: „În toată vremea», adică nu numai întru bunele norociri ale vieții, ci și în vremile cele supărătoare. Învățîndu-se de aici, Apostolul zice: «Bucurați-vă și rugați-vă neîncetat, întru toate mulțumiți!» Se pare că Proorocul poruncește ceva cu neputință, căci cum poate fi lăudat Dumnezeu totdeauna de gura omului? La aceasta răspundem că este și gură gînditoare în lăuntru omului, ce se hrănește împărtășindu-se de cuvîntul vieții, care este «Pîinea ce S-a pogorît din cer». Deci este cu puțință a Se numi Dumnezeu pururea, odată ce lauda s-a întipărit în partea cea stăpînitore

18. căci aceasta este voia lui Dumnezeu, în Iisus Hristos, pentru voi.

Creștine, cum îți vei mulțumi lui Dumnezeu totdeauna? Dacă vei cunoaște – zice – că aceasta voiește Dumnezeu, adică a fi totdeauna și întru tot lucrul mulțumitor către Dînsul, fiindcă totdeauna ți se face bine de către El întru Iisus Hristos, adică prin facerea de bine a Domnului Iisus. Căci Însuși Iisus Hristos Se face împreună-lucrător cu noi chiar pentru a-I mulțumi totdeauna lui Dumnezeu, fiindcă noi nu putem face aceasta de sine. [Așadar] Însuși Iisus Hristos ne-a învățat și a mulțumi, în *Sfînta Evanghelie*.¹

19. Duhul să nu-L stingeți!

20. Proorociile să nu le defăimați!

De vreme ce viața aceasta este noapte și întuneric, Dumnezeu ne-a dat ca făclie să ne luminăm și să putem umbla pe Duhul cel Sfînt, adică darul

a sufletului și oarecum a pecetluit înțelegerea despre Dumnezeu. După apostoleasca sfătuire, cel osîrnic le poate face pe toate spre slava lui Dumnezeu, ca toată fapta, și tot graiul, și toată lucrarea să aibă putere de laudă gînditoare. Căci – ori de mîncîcă, ori de bea, ori de face ceva – cel drept le face pe toate spre slava lui Dumnezeu. Dormind el, inima lui priveghează, după cel ce a zis în *Cîntarea Cîntărilor*: «Eu dorm, dar inima mea priveghează», căci de multe ori nălucirile din vis sînt isprăvi ale înțelegerii din vremea zilei.” Încă și Sfîntul Diadoh zice: „Cînd îngrădim toate ieșirile minții noastre cu pomenirea lui Dumnezeu, [aceasta ajunge a fi] luarea-aminte a ei. Deci trebuie a-i da ei ca întregă lucrare numai aceasta: «Doamne, Iisuse Hristoase...»” (capitolul 59). Iar dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu trebuie a găsi pricină, zicînd că nu e cu putință a crește cineva (întru fapta bună) de vreme ce se îndeletnicește cu lucruri lumești și nu se află aproape de casele de rugăciune. Căci poți ridica jertfelnicul oriunde te-ai afla. Nu te împiedică locul, nici nu te oprește vremea. Chiar dacă nu pleci genunchii, chiar dacă nu-ți bați pieptul și nu-ți ridici mîinile către cer, arată gîndul fierbinte, și ai isprăvit întreaga rugăciune. Chiar șezînd în dugheană și cosînd piei, cînd nu poți intra în biserică, îți este cu putință a-ți întinde sufletul către Stăpînul și a face rugăciune întinsă. Și înfricoșat este cuvîntul pe care l-a zis un bătrîn: «Dacă monahul se roagă numai atunci cînd stă întru rugăciune, el nu se roagă nicicum.»” (la *Everghetinos*). Iar că se cuvine a și mulțumi întru tot lucrul, vezi tîlcuirea zicerii „faceți-vă bine-mulțumitori” (*Coloseni* 3:15). Iar marele Vasilie scrie un întreg cuvînt despre mulțumire, dovedind că nu este cu neputință a mulțumi totdeauna și pentru fiecare lucru. (*n. aut.*)

¹ Unde ne-a învățat pe noi aceasta Domnul? Mai întîi, cu lucrul și cu pilda, cînd, mulțumind, a blagoslovit cele cinci pîini și a împărțit tainele, și după ce a cinat seara, în Joia cea Mare, căci zice: „Lăudînd (adică mulțumind), a ieșit în Muntele Măslinilor” (*Matei* 26:30). Și, al doilea, cu cuvîntul pe care l-a zis cînd Samarineanul acela vindecînd de lepră s-a întors mulțumind, zicînd: „Au nu zece s-au curățit? Iar cei nouă unde sînt? Nu s-a aflat întorcîndu-se să dea slavă lui Dumnezeu decît numai acesta de alt neam?” (*Luca* 17:17). Căci, cu cuvîntul acesta, îi mustră pe cei nouă leproși care se curățiseră ca pe niște nemulțumitori și îl laudă pe Samarineanul cel mulțumitor, învășîndu-i pe toți să mulțumească lui Dumnezeu pentru bunătățile și facerile de bine pe care le dobîndesc neîncetat de la El. (*n. aut.*)

Sfîntului Duh. Prin faptele lor cele bune, unii au făcut făclia aceasta, darul Sfîntului Duh, mai luminătoare, cum au fost toți sfinții; iar alții au stins-o prin nelucrarea faptelor bune și mai ales prin lipsirea milosteniei. Așa au fost cele cinci fecioare nebune care și-au lăsat candelile fără unt-de-lemn, sau acela care a curvit în Corint cu mama sa vitregă, care a turnat în candela sa noroiul păcatului. Pentru aceasta zice aici Pavel: Să nu stingeți Duhul – adică darul Sfîntului Duh pe care l-ați luat prin Sfîntul Botez! O, Creștinilor! – zice – închideți ușile casei voastre, adică simțurile trupului vostru, ca să nu intre printr-însele duhul păcatului și să stingă candela și darul Duhului! Nu puneți asupra darului acesta al Duhului țărîna și cenușă, adică griji pămîntești, lumești, ca să nu se stingă¹, ci mai ales adăugați în candelile voastre „unt-de-lemn”, adică fapte bune, și mai cu osebite milostenia, ca să păziți Darul totdeauna nestins. Să nu ascundeți și să îngropați scînteia dumnezeiescului dar în țărîna și cenușa patimilor și a grijilor pămîntești, ci mai ales adăugați aștare și lemne și, suflînd cu osîrdie și cu dragoste, aprindeți-o în văpaie mare!

Aceasta se mai țilcuiește și altfel. Între Tesaloniceni se aflau și Prooroci adevărați ai lui Dumnezeu, dar și unii mincinoși și, pentru că nu puteau să-i osebească, Tesalonicenii își întorceau fețele de către toți. De aceea, Pavel le zice: Cu această întoarcere a voastră, să nu stingeți Duhul, adică darul Duhului dintru Proorocii adevărați, nici să defăimați proorociile care se fac de la Duhul Sfînt.

21. Toate ispitiți-le; țineți ce e bun,

Poate că Tesalonicenii ar fi zis: Dar ce – o, fericite Pavele? Avem să-i primim ca adevărați și pe proorocii mincinoși? De aceea, Pavel le răspunde: Nu, să nu-i primiți! – ci să le ispitiți și să le judecați cu cercare amănunțită pe toate, și să țineți, adică să cinstiți și să îmbrățișați ceea ce vi se arată bun, anume proorociile cele adevărate.

22. de tot răul să vă feriți.

¹ Zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Iar pe aceasta o stinge viața cea necurată. Căci, dacă cineva ar turna în candela luminii apă sau țărîna, ori dacă nu ar turna nimic din acestea, dar ar lipsi untul-de-lemn, ea s-ar stinge, și tot așa se întîmplă și cu darul Duhului” (*Cuvîntul al 11-lea* la aceasta). Și iarăși zice, în altă parte: „Căci, așa cum lumina candelii se ține cu untul-de-lemn și se stinge dacă acesta se cheltuiește, tot astfel și darul Duhului rămîne ca și cum s-ar revărsa în unt-de-lemn flacăra lui dacă asupra sufletului nostru se toarnă fapte bune și multă milostenie; iar dacă acestea nu sînt, darul se duce și se stinge” (tomul 9, *Cuvîntul al 55-lea*). (n. aut.)

Zice: O, Creștinilor! – depărtați-vă nu numai de unul sau altul dintre rele, ci de obște de tot răul, adică și de proorocul mincinos, și de tot păcatul, mic sau mare, vrednic de iertat sau de moarte.¹

23. Însuși Dumnezeuul păcii să vă sfințească pe voi desăvârșiți,

După sfătuire și învățătură, fericitul Pavel obișnuiește a pune rugăciune, precum face și aici, rugându-se pentru Tesaloniceni să aibă pace din amîndouă părțile, și din sfătuirea sa, și din ruga sa către Dumnezeu. Ce va să zică însă „desăvârșiți”? Adică întregi și după trup, și după suflet, precum zice și mai jos.

și duhul vostru, și sufletul și trupul întreg să se păzească neprihănit întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos.

Zice: Frații mei, bine-voiască Dumnezeu a se păzi duhul, adică darul Duhului pe care l-ați luat prin Sfîntul Botez. Căci, dacă vom păzi făclia acestui dar strălucită și nestinsă, prin faptele cele bune, noi, Creștinii, vom păzi sufletul și trupul nostru neprihănite și curate și astfel vom intra în camera cerească a Mirelui asemeni celor cinci fecioare înțelepte. Iar Sfîntul Grigorie al Nisei, tîlcuind zicerea aceasta, zice așa: „De vreme ce omul este alcătuit din fiecare fel de suflet – adică și din cel firesc, și din cel simțitor (care sînt în om numai ca niște puteri, iar nu ca ființă), și din cel gînditor (ce are ființă ipostatică [«personală», *n. m.*] și nemuritoare) – înseamnă că Apostolul a numit «duh» sufletul cel gînditor și rațional, iar prin «suflet» a arătat puterea cea simțitoare, iar prin «trup» a arătat puterea omului cea firească și viața.” Deci Pavel roagă să se păzească Tesalonicenii Creștini curați după toate puterile sufletului și să fie bine-plăcuți lui Dumnezeu întru toate.²

24. Credincios este Cel ce v-a chemat pe voi, Care va și îndeplini.

Vezi, iubitele, smerita cugetare a marelui Pavel? Fiindcă mai sus s-a rugat pentru Tesaloniceni, acum zice: Fraților, să nu socotiți că prin rugăciunile mele aveți să vă mîntuiți! Nu! – ci prin bunătatea și mila lui Dumnezeu, Cel ce v-a chemat. Căci, de vreme ce v-a chemat spre mîntuire, El

¹ Iar Teodorit tîlcuiește aceasta așa: „Le-a cuprins împreună totodată și pe cele dogmatice, și pe cele morale.” (*n. aut.*)

² Vezi și subînsemnarea zicerii „străbătînd pînă la despărțirea sufletului și a duhului” (*Evrei 4:12*). (*n. aut.*)

este credincios, adică adevărat, și va face după voia și după chemarea Sa și vă va mîntui cu adevărat.

25. Fraților, rugați-vă pentru noi!

La fel, vezi și aici, iubitele, smerita cugetare a prea-fericitului Pavel, căci Apostolul cel atît de mare și de minunat cerea spre ajutorul său rugăciunea Tesalonicenilor!¹

26. Îmbrățișați-i pe toți frații cu sărutare sfîntă!

De vreme ce se afla departe și nu putea să-i îmbrățișeze el însuși pe Creștini și să-i sărute cu gura sa, Pavel le poruncește celorlalți să împlinească această lipsă și să-i sărute pe frați în locul lui, ca și cum le-ar zice: O, Tesalonicenilor! – sărutați-i pe toți Creștinii în locul meu! – cum obișnuim a zice și noi: Frate, sărută-l pe cutare prieten din partea mea! Însă – fiindcă este și sărutare vicleană (cum a fost aceea a lui Iuda), și sărutare rea (ca aceea a curvelor și a curvarilor) – Apostolul a poruncit să îi sărute cu sărutare sfîntă și curată de tot vicleșugul și de toată trupeasca iubire.²

27. Vă jur pe voi cu Domnul să se citească epistola către toți sfinții.

Aici, Apostolul le poruncește Tesalonicenilor să citească scrisoarea aceasta tuturor Creștinilor din Tesalonic, zicînd: Vă jur să citiți scrisoarea mea tuturor, ca să vă învăț și să vorbesc cu voi prin aceasta – ceea ce era semnul unui dar fierbinte și al unei mari dragoste a lui Pavel. Și îi jură pe Tesaloniceni să o citească tuturor ca, și de ar defăima ei porunca lui, să o păzească totuși de frica jurămîntului. Căci jurămintele le erau foarte groaznice și înfricoșate Creștinilor cei buni, iar nouă, Creștinilor de acum, jurămintele nu ne pricinuesc nici o frică, și de aceea vai nouă!³ Vezi însemna-

¹ Iar Teodorit tîlcuiește aceasta așa: „Și a zis aceasta nu numai pentru ca să primească ajutorul rugăciunii, ci și ca să-i învețe a fi smeriți.” (n. aut.)

² Vezi frumoasa tîlcuire a sărutării la capitolul 13 al celei de-a doua către Corinteni, stih 12. (n. aut.)

³ Vrednică de însemnat este povestirea pomenită la tîlcuirea zicerii acesteia de către dumnezeiescul Hrisostom, zicînd că oarecare față vrednică de crezare i-a povestit despre o doamnă care avea un rob pîngărit și rău, avînd muiere. Și fiindcă era văduvă și nu-l putea pedepsi pe robul cel rău, care îi pricinuia multe pagube în casă, doamna aceea a hotărît să-l vîndă unui alt domn. Dar, socotind că este lucru necuviincios a o despărți pe femeie de robul acela care-i era bărbat, a socotit să-i vîndă împreună pe amîndoi. Văzîndu-se însă întru nenorocire, roaba a mers și a rugat-o pe o altă doamnă (care a și povestit prici-

rea la zicerea „mă jur pe lauda voastră” (1 Corinteni 15:31), unde se vede că Pavel face jurăminte.

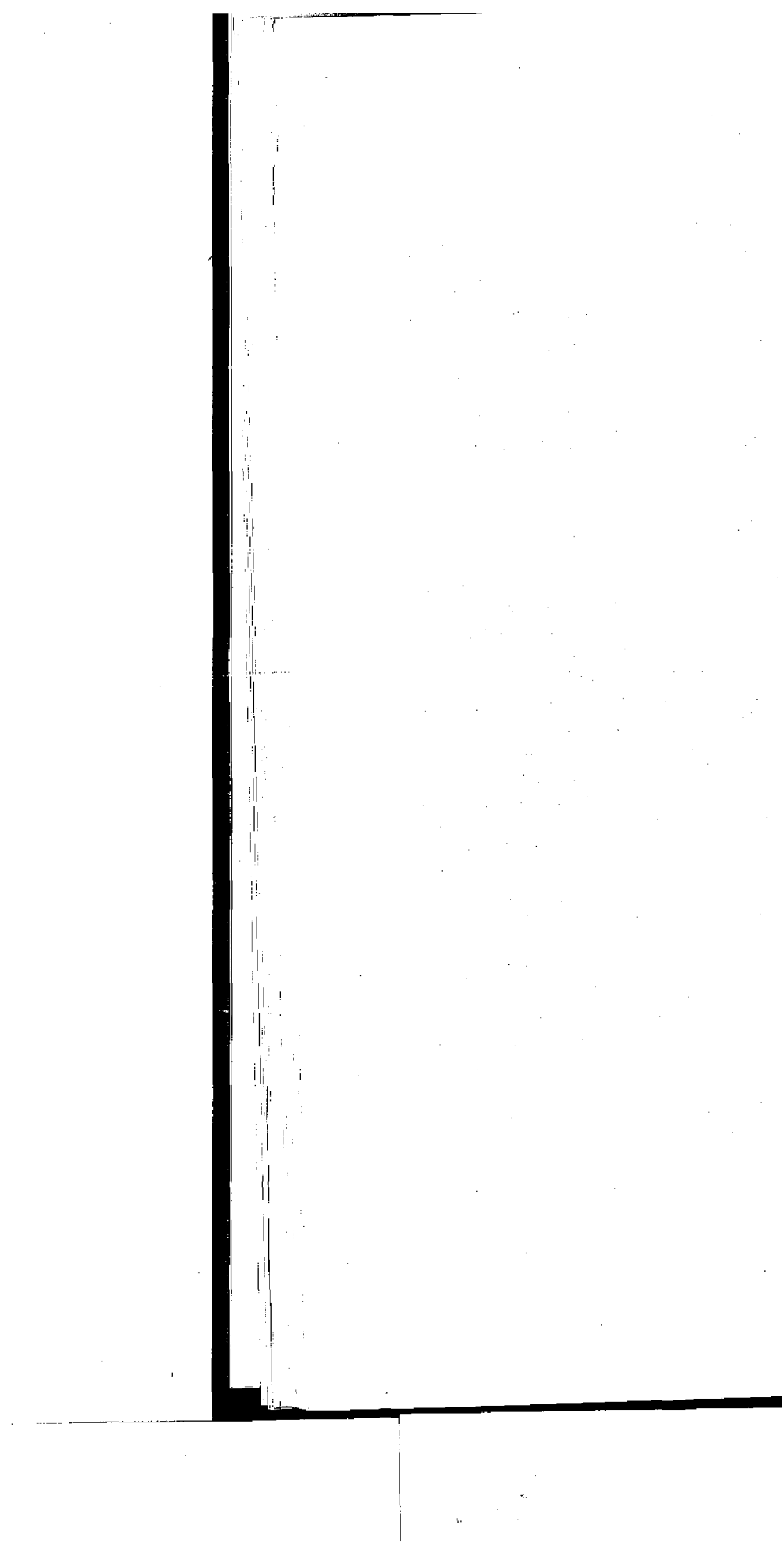
28. Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi! Amin!¹

Zice: Toate bunătățile vi le-a dăruit darul Domnului Iisus. De aceea, sîr-guiți-vă, fraților, pentru a trage de la Iisus încă mai îmbelșugat dar dumnezeiesc. Cum și cu ce chip? Unul blînd, adică viețuind după vrednicia bunătăților Lui celor viitoare. Și – o! – de ne-am învrednici și noi, fraților, a fi păziți de darul acesta de toată calea și împiedicarea păcatului, ca să viețuim spre slava Părintelui, și a Fiului și a Sfîntului Duh, Căruia se cuvine toată slava în veacurile veacurilor! Amin!

Această întîi epistolă către Tesaloniceni s-a scris din Atena.

na aceasta Sfîntului Hrisostom), punînd-o mijlocitoare către doamna sa ca să nu o vîndă. Și, fiindcă a cheltuit multe cuvinte rugînd-o pe doamna aceea, dar nu a isprăvit nimic, la urma urmei i-a zis și aceasta: „Așa îl vei vedea pe Hristos în ziua Judecării, să nu treci cu vederea rugămîntea mea!” Și, zicînd acestea, roaba s-a dus. Iar doamna aceea s-a înduplecat cu adevărat să mijlocească pentru ea către stăpînă, însă, din pricina grijilor casei, a uitat. Seara și-a adus însă aminte de jurămîntul roabei, și s-a umilit foarte și, sculîndu-se, a mers la doamna aceea și a rugat-o, și într-un sfîrșit a înduplecat-o să n-o vîndă pe roabă. Și întru acea noapte doamna aceea a văzut cum se deschid cerurile de năprasnă și pe Hristos, afit cît îi era cu puțință a-L vedea o femeie. Și s-a învrednicit de aceasta pentru că a păzit jurămîntul săracei roabe. Apoi, dumnezeiescul Hrisostom urmează și zice că a spus această povestire ca să-i înduplece pe Creștini să nu defaime jurămintele cu care îi jură cineva, și mai ales săracii cerșetori. Și să-i miluiască atunci cînd îi roagă și îi jură, zicîndu-le: „Miluiește-mă, frate, ca să te mîntuiești! Fă-mi darul acesta, ca să fii iertat!” sau: „O, doamnă! – ajută-mi, ca să-L vezi pe Hristos.” Și dumnezeiescul Părinte le muștră pe femeile și pe bărbații care nu se înduplecă spre aceste jurăminte, și nu-i miluiesc, și nu-i ajută pe săraci și pe cei ce au trebuință și nu se milostivesc către ei cînd aceia le aduc aminte de numele lui Hristos. Iar dacă le zic: „Să vă trăiască născătorii și ochii voștri, miluiește-mă!”, sau: „Să trăiești, doamna mea, ajută-mi mie!”, sau: „Să-ți trăiască copiii, sau boierul tău!”, sau, dacă le jură pe frumusețea lor, îndată le sare inima, și se îndură și miluiesc! Iar dacă săracul le jură cu Domnul, îl trec cu vederea neajutat. Însemnăm aici și aceasta, că nu se cuvine a jura pe cineva Creștinii nici cu numele lui Dumnezeu, nici pe viața aceluia, nici întru altceva, fiindcă – după Teologul Grigorie – „prea-rău lucru este a da și a lua jurămînt. Și – precum nu se cuvine a face jurămînt cineva nici pe cer, nici pe pămînt, nici pe capul său, cum a zis Domnul – tot astfel nu se cuvine a-i jura nici pe alții cu acestea. Dar, dacă îi jură alții pe dînșii, trebuie a păzi jurămîntul.” (n. aut.)

¹ Însemnează că zicerea aceasta: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi! Amin!”, este orația pe care fericitul Pavel obișnuia să o scrie cu mîna sa în fiecare epistolă – precum zice Teodorit la sfîrșitul tîlcuirii celei de-a doua epistole către Tesaloniceni – și este în locul zicerii „Fiți sănătoși!” pe care obișnuim a o scrie noi acum la sfîrșitul scrisorilor noastre. (n. aut.)

**TÎLCUIREA
CELEI DE A DOUA EPISTOLE
CĂTRE TESALONICENI¹**

A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

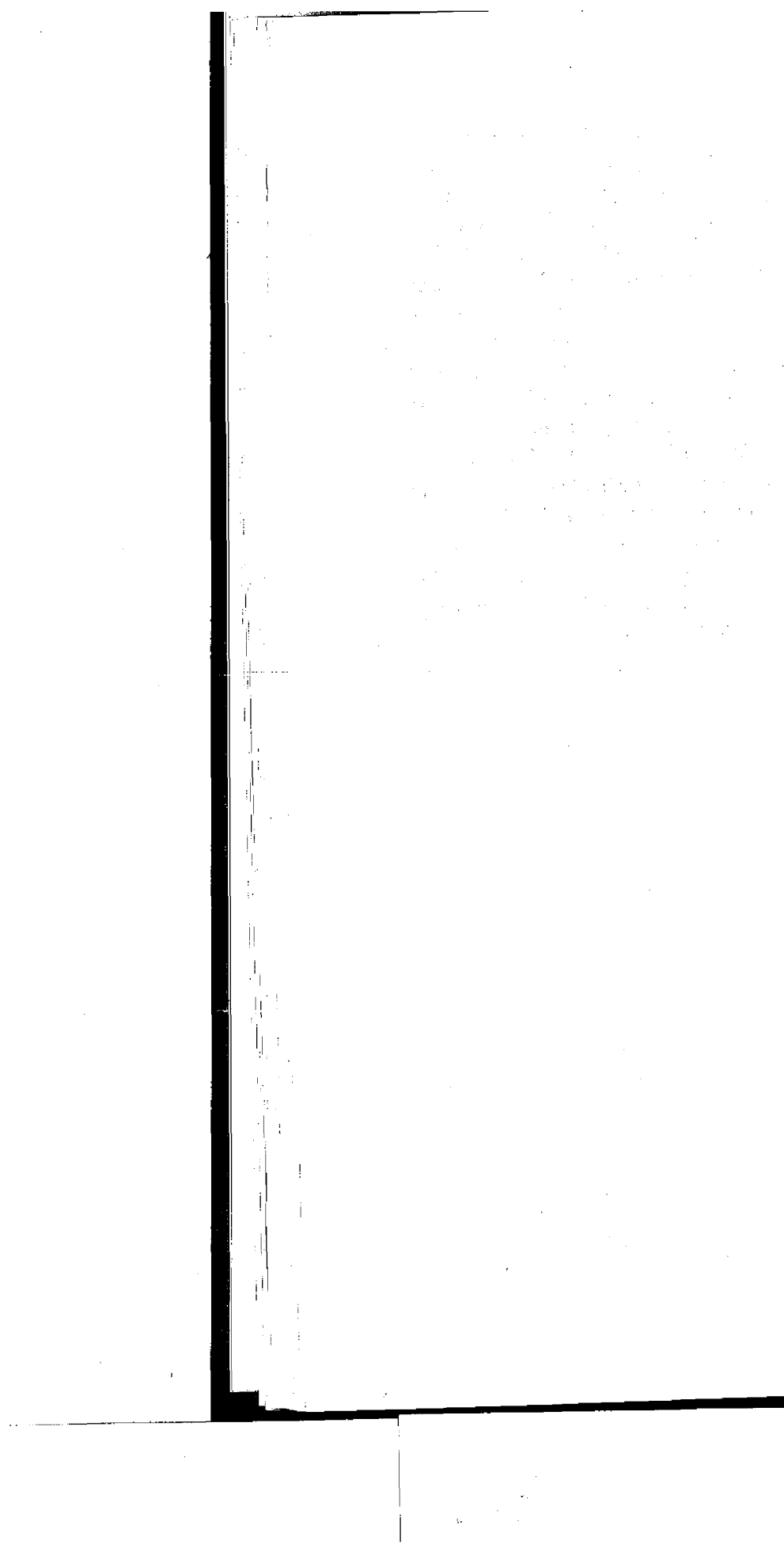
¹ Însemnează că trimiterea aceasta este a doua dintre toate trimiterile scrise de Pavel, adică după cea dintâi către Tesaloniceni, precum zice Teodorit în precuvîntarea epistolelor lui Pavel. Și, după Meletie, aceasta s-a scris puțin în urma celei dintâi, adică în anul 20 (în *Istoria bisericească*). (n. aut.)

Pricina celei de a doua epistole către Tesaloniceni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie

Pricina pentru care fericitul Pavel trimite această a doua scrisoare către Tesaloniceni este aceasta:

Întru cea dintâi epistolă către ei, dumnezeiescul Apostol le-a scris că se sîrguia și dorea să-i vadă, zicînd: „Am dorit să venim la voi (adică eu, Pavel) o dată și de două ori, dar ne-a împiedicat Satana” (*1 Tesaloniceni* 2:18). Deci, fiindcă nu a ajuns să meargă la Tesaloniceni ca să împlinească lipsurile credinței lor și dorul ce avea, Apostolul scrie către dînșii această a doua scrisoare, plinind lipsa venirii sale. Iar că nu a mers la Tesalonic după ce a scris întîia scrisoare este arătat din faptul că întru aceea nu le-a scris cînd se va face venirea Domnului, fiindcă nū le era de nevoie, iar acum le scrie despre aceasta. Deci este arătat că nu a mers la Tesalonic, căci, de ar fi mers, le-ar fi arătat prin viu glas, și nu ar fi trebuit să le mai scrie aici. Și le scrie aici despre întrebarea aceasta fiindcă acum era nevoie, de vreme ce oarecari amăgitori și înșelători ziceau că fusese a doua venire a lui Hristos. Și – ce e mai rău – oamenii aceia stricători spuneau în chip mincinos că Pavel ar fi zis unele cuvinte despre aceasta și plăsmuiau oarecari epistole ca scrise și trimise de el. Și, pe lîngă acestea, bîrfeau că prin descoperire de la Sfîntul Duh au învățat ceea ce spun. Iar acestea le făcea și le meșteșugea diavolul, ca să slăbească credința Creștinilor. O dată, pentru că din cuvintele aceloră Se arăta mincinos Hristos, căci El a dat în *Evanghelie* semnele celei de-a doua veniri a Sa, care încă nu s-a făcut. Și, alta încă, pentru că cei care îi credeau se mîngîiau mult întru necazurile lor cu nădejdea învierii, nădăjduind că vor lua plățile cele vrednice de faptele lor bune și de credința lor și că îi vor vedea pe necredincioșii ce îi necăjeau că-și iau dreapta și cuvenita osîndă. De aceea, diavolul i-a pus pe slujitorii lui să învețe că judecata și venirea lui Hristos era de față, ca, prin această învățătură mincinoasă, să arate că nu va mai fi nici o altă răsplătire credincioșilor celor buni, nici judecată și osîndă de muncă celor necredincioși și răi, și astfel să stingă nădejtile credincioșilor Creștini, ale sfinților, și să-i facă pe cei necredincioși și vrăjmași ai propovăduirii încă mai aspri asupra credinței Creștinilor.

Deci pentru toate acestea s-a îndemnat fericitul Pavel a scrie epistola aceasta. Și, mai întâi, primește și laudă credința, și creșterea lor [întru faptele bune] și răbdarea necazurilor pentru Hristos și-i mîngîie zicînd că se va face izbîndire [„răzbunare”, *n. m.*] de la Dumnezeu împotriva acelor ce îi nedreptățesc. Iar a doua, îi învață să nu se tulbure despre venirea Domnului și să nu se înduplece a crede pe nimeni, chiar dacă acela ar zice că grăiește prin Duhul Sfînt sau prin scrisorile lui [ale lui Pavel, *n. m.*], și să nu socotească nicidecum că Acesta [Hristos] este de față. Căci – zice – venirea Domnului nu se va face pînă nu va veni mai întâi apostasia (adică răzvrătirea, nesupunerea [împotriva Domnului Hristos, *n. m.*]), după care va urma venirea lui Antihrist, fiul pierzării, cu semne și minuni mincinoase și amăgitoare, după lucrarea lui Satana. Apostolul îi sfătuiește apoi să stea întăriți în credință și să țină predaniile învățate de la el și le poruncește a nu se împărtași și a nu petrece împreună cu cei fără de rînduială și nelucrători, ci să-i lepede pe unii ca aceia, fiindcă sînt iscoditori și amăgitori. Și, poruncindu-le să-i lepede din adunarea lor pe aceia ce nu ascultă cuvintele lui și rugîndu-le lor pacea, sfîrșește epistola scriind dedesubt cu însăși mîna sa că aceasta e semn al adevăratelor sale scrisori.

CAPITOLUL I

1. Pavel, Siluan¹ și Timotei, bisericii Tesalonicenilor, întru Dumnezeu-Părintele nostru și întru Domnul nostru Iisus Hristos:

Dumnezeiescul Apostol a început la fel și cea dintâi epistolă către Tesaloniceni. De aceea, vezi acolo tâlcuirea făcută la aceste cuvinte, ca să nu zicem și aici aceleași lucruri.

2. Har vouă și pace de la Dumnezeu-Părintele și de la Domnul Iisus Hristos!

Cînd Dumnezeu îi dă darul Său vreunui om, aceluia nu-i urmează nici un lucru întristător, ci toate cele potrivnice care ar urma asupra lui se tolesc și el rămîne mai presus de toate. Pentru aceasta, cunoscînd cît de mare este darul lui Dumnezeu și ce isprăvi minunate săvîrșește în sufletele celor împărtășiți de el, fericitul Pavel roagă Tesalonicenilor pentru acest dar. Căci, dacă darul s-ar fi aflat la dînșii, nu avea să mai simtă nici o ispită; iar cînd ar fi avut și pacea lui Dumnezeu în sufletul lor împreună cu dumnezeiescul dar, negreșit aveau să rămîna pașnici și neclintiți întru ispitele ce li s-ar fi întîmplat. Pe lîngă aceasta, Apostolul le aduce aminte Tesalonicenilor de dumnezeiescul dar ca și ei – aducîndu-și aminte de acela, de către care s-au mîntuit – să se mîngîie cînd le vor veni necazuri și, încredințați fiind din relele mai mari pătimate în trecut, să nu se deznădăjduiască în cele mai mici ce aveau să le urmeze.²

3. Datori sîntem a-I mulțumi lui Dumnezeu totdeauna pentru voi, fraților, precum se cuvine,

Aici, dumnezeiescul Apostol îi învață pe Tesaloniceni trei lucruri: întîi, că nu se cuvine a ne cunoaște har nouă înșine pentru bunătățile pe care le vom isprăvi, ci lui Dumnezeu, și să nu ne mîndrim, socotind de la Domnul

¹ Că acest Siluan este cel numit în *Fapte* „Sila”, după scurtarea numelui, vezi la cea dintîi către Tesaloniceni, capitolul 1, stih 1.

Însemnează că – după Teodorit – zicerea „întru Dumnezeu-Părintele nostru” se potrivește cu ceea ce scriem noi în epistolele noastre, de pildă: „Gheorghé, lui Constantin, să se bucure întru Domnul!” Iar Pavel învață și aici puterea cea de o potrivă a Fiului cu Tatăl. Căci, zicînd: „întru Dumnezeu-Părintele”, urmează a zice: „și întru Domnul Iisus Hristos”. Și iarăși, zicînd: „de la Dumnezeu-Părintele nostru”, a adăugat: „și de la Domnul Iisus Hristos”, arătînd că aceleași bunătăți ni se dau și de la Părintele, și de la Fiul. (*n. aut.*)

² Despre zicerea „har vouă”, vezi la cea dintîi către Corinteni, capitolul 1, stih 3. (*n. aut.*)

toate cele ale faptei bune; al doilea, că cele pătimate de Tesaloniceni nu erau vrednice de plîns și de lacrimi, ci mai ales de mulțumire către Dumnezeu, încît se cuvinea ca ei să se bucure de aceasta și să-I mulțumească lui Dumnezeu, nu să se întristeze; și, al treilea, îi învață că nu se cuvinea ca vreun Creștin să-i zavistuiască¹ pe cei ce sporesc întru fapta bună, ci să se bucure și să-I mulțumească lui Dumnezeu pentru sporirea lor. Drept aceea, cei ce se mîhnesc și, din zavistie, îi grăiesc de rău pe frații lor pentru că sporesc, aceștia Îl hulesc pe Însuși Dumnezeu, Care dăruiește fraților sporire.²

Iar zicerea „precum se cuvinea” a zis-o ca să ne învețe să nu ne mîndrim cînd mulțumim lui Dumnezeu pentru sporirea celorlalți, ca și cum am fi făcut vreun lucru mare. Căci, mulțumind lui Dumnezeu pentru fapta bună a celorlalți, facem ceea ce se cuvinea și ceea ce e drept și datorie a noastră; și de aceea a și numit „datorie” mulțumirea aceasta. Și, cu zicerea „precum se cuvinea”, ne învață să-I mulțumim lui Dumnezeu nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte, căci aceasta este mulțumirea cuvenită lui Dumnezeu.³

căci credința voastră crește foarte

Cînd potopul ispitelor pentru credință vine peste noi, dar nu ne afundă, atunci este semn adevărat că credința noastră a crescut și s-a făcut mai înaltă și mai presus de ispite, și de aceea nu se afundă de dînsule. Tot așa, și cînd s-a făcut potopul acela vechi peste toată lumea, munții și dealurile înalte s-au acoperit de apă, dar nu cu atîta lesnire și puhoi ca șesurile și dealurile mai joase. De aceea a zis și Pavel: „credința voastră crește foarte”, adică nu doar: „crește”, ca să arate covîrșirea înălțimii credinței Tesalonicenilor.

și se înmulțește dragostea fiecăruia dintre voi față de toți ceilalți,

Vezi, frate, cît de fierbinte dragoste trebuie să aibă Creștinii?! Căci ei nu se cuvinea a-l iubi pe un frate, iar pe altul nu, ci trebuie a avea aceeași dragoste către toți frații lor. Căci, cînd Creștinii îi iubesc numai pe unii frați ai lor, nu pe toți, aceasta nu este dragoste adevărată și după Dumnezeu, ci mai ales este dezbinare și despărțire. Căci – dacă tu, Creștine, îi iubești pentru Dumnezeu pe frații tăi – iubește-i pe toți, nu doar pe unii, căci și Dumnezeu, pentru Care

¹ Zavistia este invidia amestecată cu ură pentru cel invidiat. (n. m.)

² Pentru aceasta a zis înțeleptul Fotie: „Dacă trebuie a mulțumi pentru isprăvile făcute de alții, ce vor pătimi aceia care-i zavistuiesc pe cei ce le ispitesc?” (n. aut.)

³ Iarăși Fotie zice că aici se cuvinea a înțelege așa: Sîntem datori a-I mulțumi mult lui Dumnezeu totdeauna, precum se cuvinea Celui ce dă mari daruri. (n. aut.)

îi iubești, nu este Dumnezeu numai al unora, ci este al tuturor oamenilor. Iar dacă tu îi iubești numai pe unii, iar pe alții nu, să știi că această dragoste a ta este prietșug omenesc, iar nu iubire dumnezeiască. Și vezi – o, cititorule! – că unirea Creștinilor prin dragoste folosește foarte mult întru a suferi necazurile, căci îi face a se mîngîia unii pe alții și a le socoti mai mici.

3. încît noi înșine ne lăudăm întru voi în bisericile lui Dumnezeu

În cea dintîi epistolă către ei, Apostolul le zicea Tesalonicenilor acestea: Afita știu toți faptele cele bune și isprăvile voastre, încît nu mai e nevoie a le spune noi către dînșii. Atunci, cum zice aici că se laudă pentru ei în toate bisericile Creștinilor? Dezlegarea nedumeririi acesteia este arătată din însăși zicerea Apostolului, căci nu a zis: „îi învățăm pe ceilalți pentru voi”, ci: „ne lăudăm”. Deci – zice – dacă noi mulțumim lui Dumnezeu și ne lăudăm către oameni pentru voi, cu cît mai mult se cuvine a face aceasta voi înșivă? Adică: Frații mei, cu cît mai mult se cuvine ca să-I mulțumiți voi lui Dumnezeu, și să vă lăudați întru necazurile pe care le pătimiți, și să nu vă întristați pentru dînsele și să nu cîrțiți?

pentru răbdarea voastră, și pentru credința și necazurile pe care le suferiți

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că Tesalonicenii se ispитеau și se necăjeau de mulți ani, fiindcă răbdarea nu se cearcă [„probează”, *n. m.*] dacă e încredințată și adevărată în două-trei zile, ci în vreme îndelungată. Și răbdare este a suferi cineva cu mulțumire înainte de a dobîndi făgăduințele de la Dumnezeu.¹ Iar aici, Pavel arată marea răbdare a Tesalonicenilor care suferiseră goane și necazuri. Căci ei, viețuind împreună cu vrăjmașii cei neîmpăcați ai credinței, care erau chiar Evreii cei de o seminție cu dînșii, tre-

¹ Pentru aceasta mărturisesc și dumnezeieștii Prooroci că dumnezeieștile daruri și cereștile bunătăți se dau oarecum ca o plată a răbdării celor ce rabdă. Căci Isaia zice: „Iar cei ce rabdă pentru Dumnezeu vor primi tărie, și se vor într-aripe ca niște vulturi; vor alerga, și nu vor osteni; vor umbla, și nu vor flămîzni” (capitolul 40:31). Și David zice: „Iar cei ce-L așteaptă pe Domnul, aceia vor moșteni pămîntul” (*Psalms* 39:9). Și Sirah zice către Dumnezeu pentru aceasta: „Dă plată celor ce Te așteaptă pe Tine!” (capitolul 37:16). Drept aceea, frații mei Creștini, deși Domnul nu ne dă ceea ce-I cerem și nu ne slobozește din ispите îndată, trebuie să-L așteptăm, și El va veni spre ajutorul nostru mai curînd. Așa ne adeverează Solomon, zicînd: „Așteaptă-L pe Domnul ca să-ți ajute ție” (*Pilde* 8:12). Și Avacum zice: „De va lipsi (Domnul adică), așteaptă-L pe El, căci va veni și nu va zăbovi” (capitolul 2:3). (*n. aut.*)

buiiau să aibă credință statornică, mai ales că pătimeau acestea la începutul propovăduirii și în vremea când erau săraci și scăpătați. De aceea, trebuie a se rușina de acești Tesaloniceni unii Creștini săraci ai vremii acesteia care, pentru puțin ajutor și apărare de la necredincioși și eretici, își schimbă, ticăloșii, credința și dreapta lor slăvire, și se fac – vai! – necredincioși și eretici și, pentru o îndulcire vremelnică, primesc, ticăloșii, o osîndire veșnică.

5. spre dovada dreptei judecări a lui Dumnezeu, pentru a vă învrednici voi împărăției Sale,

Cu cele zise mai sus, dumnezeiescul Pavel i-a mîngîiat pe întristații Tesaloniceni, mai ales zicînd: Mulțumim lui Dumnezeu și ne lăudăm pentru voi. Iar acum îi mîngîie chiar mai cu osebite, căci le zice că au să se sloboadă de cele necăjitoare, iar cei ce îi necăjesc au să fie pedepsiți de Dumnezeu, acestea fiind cele ce tot omul necăjit dorește să audă. Iar înțelegerea cuvîntului este astfel: Voi, fraților, suferiți necazurile ca să se arate dreapta judecată a lui Dumnezeu, așadar ca să vă învredniciți împărăției cerurilor. Căci, cînd vă va încununa Dumnezeu pe voi, cei necăjiți, și îi va pedepsi pe cei ce vă necăjesc, atunci se va vedea dreapta Lui judecată. Și aceasta este încă o mare mîngîiere, a le spune Pavel că nu se vor încununa de Dumnezeu numai în dar, ci și cu dreptate, avînd împărăția Lui oarecum ca o răsplătire a osteneților și a sudorilor lor.¹

pentru care pătimiți.

Zice: Frații mei, voi pătimiți nu pentru că cei ce vă necăjesc sînt mai puternici decît voi, ci fiindcă voi, din necazurile și ispitele acestea, cîști-gați împărăția cerurilor. De aceea, este nevoie a face negustoria aceasta cu osteneți și cu necazuri, iar nu cu odihnă și fără osteneală, fiindcă prin multe necazuri trebuie să intrăm noi întru împărăția cerurilor (*Fapte 14:22*) – precum a zis același Apostol în altă parte.

6. De vreme ce drept este la Dumnezeu a răsplăti necaz celor ce vă necăjesc,

7. iar vouă, celor necăjiți, odihnă,

Aici, acest „de vreme” nu este stînjenitor, adică nu însemnează stînjenire și îndoială, ci este mai mult adevăritor, adică însemnează adevări-

¹ Despre aceasta, vezi la subînsemnarea zicerii „deci mi se păstrează cununa dreptății” (2 *Timotei* 4:8), unde vorbim mai pe larg. (*n. aut.*)

re, în loc de: „fiindcă drept este la Dumnezeu”. Căci, dacă la oameni este drept a-i pedepsi pe cei răi și a-i încununa pe cei buni, cu mult mai virtos este drept a face aceasta prea-dreptul Dumnezeu. Vorbind unii cu alții, și noi obișnuim a zice că, dacă Dumnezeu îi urăște pe cei răi și ocîrmuiește lucrurile cu purtarea Sa de grijă, negreșit va izbîndi asupra lor. Așa zice și Pavel aici, după acest obicei obștesc: Este drept a răsplăti necaz celor ce necăjesc, și odihnă celor necăjiți – urmînd apoi a zice cineva: De vreme ce aceasta este cu dreptate, atunci Dumnezeu va da necaz celor răi și odihnă celor îmbunătățiți.¹ Însă necazurile pe care le pătimesc Creștinii de la cei necredincioși sînt vremelnice, dar necazurile și pedepsele pe care au să le ia necredincioșii de la Dumnezeu nu sînt așa, nu! – ci acelea vor fi veșnice și nesfîrșite. Tot la fel, odihnele pe care au să le dobîndească de la Dumnezeu Creștinii nu sînt vremelnice, precum sînt necazurile pe care le pătimesc acum, ci acelea vor fi veșnice și nesfîrșite.

împreună cu noi, întru arătarea Domnului Iisus din cer, împreună cu Îngerii puterii Sale,

Iată, aici, Apostolul aduce și altă mîngîiere Tesalonicenilor, anume că vor fi părtași ai cununilor împreună cu însuși Pavel, cel ce a isprăvit atît de multe lucruri minunate. Iar „arătare” a Domnului numește a doua venire a Lui, mîngîindu-i și prin aceasta pe Tesaloniceni, căci zice: Acum, Hristos este ascuns, însă nu vă întristați de aceasta, căci negreșit Se va arăta cu stăpînire, ca Dumnezeu și Stăpîn. Căci va veni din cer, care este apropiat al lui Dumnezeu, după Isaia, ce zice: „Cerul îmi este scaun, și pămîntul așternut picioarelor Mele” (capitolul 66:1). Și va veni întovărășit de Îngeri înfricoșați, fiindcă aceștia sînt „Îngerii puterii”, adică puternici. Drept aceea – zice – pentru ce voi, Creștinii, să obosiți de întristare, de vreme ce avem un astfel de Stăpîn mare și înfricoșat, ai Cărui slujitori sînt Îngerii puterii? Deci mîngîiați-vă, frații mei, căci cei ce vă necăjesc și vă fac rău acum vor primi negreșit izbîndire și pedeapsă de la Dumnezeu, și nu vor scăpa de aceasta.

8. în văpaia focului izbîndind celor ce nu-L cunosc pe Dumnezeu și nu ascultă evanghelia² Domnului Iisus.

¹ Și Teodorit zice într-o unire că acest „de vreme ce” este adevăritor, iar nu de stînje-nire și de îndoială. „Căci și noi – zice – obișnuim a spune, întărindu-ne: «de este aceea adevărată, precum și este».” (n. aut.)

² Unde e scris cu literă mică, nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (n. m.)

Mai sus, Apostolul le-a zis Tesalonicenilor că Dumnezeu va izbîndi celor care îi necăjeau și le făceau rău, iar acum zice cuprinzător că El va izbîndi tuturor acelor care nu-L cunosc și nu cred în adevăratul Dumnezeu. Și prea-înțelepțește pune o pricină, zicînd că izbînda lui Dumnezeu se va face asupra tuturor necredincioșilor și necinstitorilor de Dumnezeu cu adevărat, zicînd: Căci – chiar dacă Dumnezeu nu ar izbîndi necredincioșilor Săi vrăjmași pentru noi, fiindcă ne necăjesc și ne fac rău – le va izbîndi însă pentru Sine-Și negreșit, fiindcă nu ascultă propovăduirea evangheliei Lui. Cu acest cuvînt, Apostolul îi încredințează pe Tesaloniceni că negrăit se vor osîndi de către Domnul necinstitorii Lui. Iar cu cuvîntul zis mai sus, anume că, pentru dragostea, cinstea și slava Tesalonicenilor, Dumnezeu va da necaz și munci necredincioșilor ce-i necăjesc, îi mîngîie iarăși pe aceștia. Și vezi, iubitele, că, dacă Dumnezeu îi osîndește pe aceia care doar nu ascultă evanghelia Lui, cu mult mai vîrtos îi va osîndi pe aceia care nu numai că nu ascultă evanghelia, dar îi opresc și pe alții să o asculte, cum erau cei care-i necăjeau pe Tesaloniceni. Iar zicerea „în focul văpăii” se unește fie cu cea următoare, la genitiv-dativ¹, așa: „în văpaia focului dînd izbîndire celor necredincioși și nesupuși”; fie se unește cu cea zisă mai înainte, adică: „întru arătarea Domnului Iisus, care se va face în focul văpăii”², precum mărturisește și David, zicînd: „Foc înaintea Lui va merge și va arde împrejur pe vrăjmașii Lui” (*Psalms* 96:3). Și Daniil zice: „Rîu de foc trecea înaintea Lui” (capitolul 7:10). Și vezi – o, cititorule! – cum a zis Pavel: „în foc”, nu luminînd, ci arzînd numai. Fiindcă focul doar are să-i ardă pe cei păcătoși, fără să-i lumineze însă; iar pe cei drepecți, cu totul dimpotrivă, adică doar îi va lumina, dar nu îi va arde.³

9. Ei vor lua ca osîndă pieirea veșnică

¹ Caz gramatical al substantivului. (*n. m.*)

² Dar alcătuirea și înțelegerea pricinii se îndreptează și așa cum se află. Căci zicerea „în focul văpăii” se unește cu zicerea „Domnul Iisus dînd izbîndă”, fiindcă în foc de văpaie va da Domnul izbîndă celor ce nu-L cunosc pe Dumnezeu. (*n. aut.*)

³ Tîlcuind acea zicere psalmică: „Glasul Domnului, cel ce taie para focului” (*Psalms* 40:28), așa zice și marele Vasilie: „Socotesc că prin glasul Domnului se taie focul cel gătit spre munca diavolului și a îngerilor lui. Și, de vreme ce în foc sînt două puteri, una arzătoare și una luminătoare, lucrarea cea iute și arzătoare a focului le rămîne celor vrednici de ardere, iar cea luminătoare și strălucitoare se va sorti strălucirii celor ce se veselesc. Deci glasul Domnului taie și împarte para focului, care, ca neluminătoare, este focul muncii, iar ca nearzătoare e lumina odihnei.” Însemnează însă că cei fericiți vor dobîndi nu numai lumina aceasta zidită – de care zice aici marele Vasilie –, ci și lumina cea nezidită a Dumnezeirii, aceea ce îi va face fericiți. (*n. aut.*)

Unde este acum ereticul Orighen și următorii lui, care băsmesc că munca [iadului] are sfârșit? Să-l audă acum pe Pavel cum spune aici că munca e „veșnică”, adică nesfârșită, urmînd cuvîntului Domnului, Care zice către cei păcătoși: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic!” (Matei 25:4). Atunci cum socotiți voi, origheniștii, că munca cea veșnică e vremelnică?

de la fața Domnului și de la slava țării Lui,

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată lesnirea cu care-i va osîndi Domnul pe necinstitorii de Dumnezeu, adică pe păgîni, zicînd: E destul numai a Se arăta Domnul, și îndată toți necredincioșii se vor osîndi în muncă. Și – zice – doar fața Domnului și arătarea Lui le va fi lumină și fericire celor bine-cinstitori de Dumnezeu și dreptilor, iar păgînilor și păcătoșilor le va fi întuneric și muncă. Fiindcă Domnul nu va mai veni ca un om simplu, ci cu slavă mare și cu putere, ca Dumnezeu; și nici slava Lui nu va fi fără putere, nici puterea Lui fără de slavă. Cum am zice, Hristos va veni ca un împărat puternic și Dumnezeu slăvit, precum El Însuși a zis mai înainte: „Atunci Îl vor vedea pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere și cu slavă multă” (Matei 24:30).

10. cînd va veni să Se slăvească întru sfinții Săi

Domnul – zice – va veni să Se slăvească întru sfinții Săi, dreptii Creștini. Fiindcă slavă a lui Hristos va fi a vedea necredincioșii și nesupușii de acum că acei Creștini pe care acum îi bat și îi necinstesc sînt slăviți în ziua Judecării, de vreme ce slava pe care o va da atunci Hristos Creștinilor va fi și slavă a Sa. Căci – așa cum Creștinii sînt bogăție și avuție a lui Hristos, pentru care se și numesc „norod ales” al Său, cum zice Pavel: „Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne aleagă norod ales al Lui” (Tit 2:14) – tot astfel va fi slavă a lui Hristos Însuși a dobîndi Creștinii bunătățile Lui cele viitoare.¹

și a Se minuna întru toți cei ce au crezut

Domnul va veni ca să Se „minuneze întru toți cei ce au crezut”, adică prin toți Creștinii care au crezut într-Însul, fiindcă prepoziția „întru” se în-

¹ Sau – după *icumenie* – Domnul Se va slăvi atunci întru sfinți fiindcă aceștia Îl vor slăvi văzîndu-L șezînd întru părinteasca slavă ca Dumnezeu și Judecător al tuturor. Sau, Domnul Se va slăvi întru sfinții Săi pentru că sfinții îi vor face pe Îngeri să-L slăvească pe Dumnezeu, văzînd aceștia de cîte daruri și de cîtă slavă i-a învrednicit El pe oamenii cei pămîntești, de lut. (*n. aut.*)

țeleg aici în loc de „prin”. Căci, cînd Hristos îi va învrednici pe Creștinii cei jalnici în viața aceasta și goniți de către toate neamurile necredincioase, cînd îi va învrednici – zic – de atîta strălucire și slavă a Sa, atunci Se va arăta slăvit și se va cunoaște că mare este puterea Lui. Aceasta se înțelege încă și altfel: Cînd Creștinii se vor înfățișa cu slavă în ziua Judecării – aceia care au pățimit atîtea rele ca să se lepede de credința lor, și nu s-au lepădat – atunci Se va arăta Domnul minunat și slăvit întru dînșii, precum este scris: „Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi” (*Psalm 67:38*); și iarăși: „Minunate a făcut Domnul sfinților celor din pămîntul Lui” (*Psalm 15:2*).

(că s-a crezut mărturia noastră pentru voi) în ziua aceea.

Zice: Dumnezeu va fi minunat în ziua Judecării, pentru că propovăduirea noastră, a Apostolilor (căci pe aceasta o numește mărturie), s-a crezut de către voi, și astfel v-ați făcut vrednici de a moșteni bunătățile ce se vor da atunci Creștinilor credincioși și drepti. Și bine a zis: „în ziua aceea”¹, de vreme ce atunci se va vedea cu adevărat care sînt adevărații Creștini; fiindcă acum mulți se fățarnicesc a fi credincioși și zic că sînt Creștini, dar atunci se vor arăta cîți au fost Creștini și cu fapta, păzind adică nu numai credința, ci și poruncile Domnului. Pentru aceasta zice și înțeleptul Sirah: „Mai înainte de sfîrșit, să nu fericiți pe nimeni!” (*Sirah 11:28*).

II. Pentru aceasta ne și rugăm totdeauna pentru voi, să vă învrednicească Dumnezeul nostru de chemarea Sa

Cum? Nu erau chemați Tesalonicenii de Dumnezeu? Pentru ce zice Pavel aici să-i învrednicească de chemarea Sa? Cu adevărat, erau chemați! Dar Apostolul nu vorbește aici despre chemarea dintîi, aceea a dumnezeiescului dar, căci mulți sînt chemați după aceea, precum a zis Domnul: „Mulți sînt chemați, dar puțini aleși” (*Matei 20:16*). Fiindcă și cel ce purta haine întinate s-a chemat la nuntă, dar a fost trimis în întunericul cel mai din afară (*Matei 22:11*). La fel, și cele cinci fecioare nebune s-au chemat de Dumnezeu, dar nu au intrat în camera de nuntă (*Matei 25:12*). Deci Pavel numește aici „chemare” pe aceea adevărată prin faptele bune², precum și adevărata

¹ Întru un glas cu sfințitul Teofilact, și fericitul Teodorit unește zicerea „în ziua aceea” cu zicerea de mai sus, adică: „a Se slăvi întru toți cei ce au crezut”, iar nu cu zicerea „că s-a adevărit mărturia noastră pentru voi”. (*n. aut.*)

² În altă parte, Pavel a numit „chemarea” aceasta „chemare sfîntă”, zicînd: „Aceluia ce ne-a mîntuit și ne-a chemat cu chemare sfîntă” (*2 Timotei 1:9*). Iar care este chemarea

credință este aceea adevărată prin faptele bune, fiindcă – după Iacov „fratele Domnului” – „fără fapte, credința este moartă” (Iacov 2:20).

și să plinească toată bunăvoința bunătății

Zice: Aceasta numesc eu „chemare a lui Dumnezeu”, a se împlini la voi, Creștinii, toată bună-voința lui Dumnezeu, adică toată plăcerea și voia Lui cea dinții și cu de-adinsul¹, ca să faceți tot binele și să fiți desăvârșiți precum vă voiește El, fără a lipsi de la voi vreo faptă bună. Cu aceste cuvinte, Apostolul smerește cugetarea Tesalonicenilor, ca ei să nu se mîndrească întru multele laude pe care le-au primit, căci Pavel arată aici că nu erau încă desăvârșiți.

și lucrul credinței întru putere,

Zice: Fraților, Dumnezeu vă va da deplina răbdare a goanelor. Cum și în ce chip? Întru putere, adică împuternicindu-vă și întărindu-vă în credință. Fiindcă răbdarea este lucru și ispravă a credinței, încît cel ce nu are răbdare arată că nu are nici lucrul și isprava credinței.

12. ca să se slăvească numele Domnului nostru Iisus Hristos întru voi, și voi întru dînsul,

Zice: Fraților, dacă se vor face întru voi cele zise mai sus, întru voi se va slăvi numele Domnului în viața aceasta. Căci, cînd vor vedea oamenii că suferiți toate ispitele și necazurile pentru dragostea Stăpînului Hristos, negreșit această răbdare a voastră va fi slavă a numelui lui Hristos. Căci oamenii se vor îndemna a zice că Hristos este atît de bun, încît Creștinii, robii Lui, pătinesc și mor pentru numele Lui; și atît de puternic, încît, pe Creștinii ce cred într-Însul, îi împuternicește spre a suferi atîtea necazuri cu bucurie și cu mărire de suflet. Și zice: Ci și voi, Creștinilor, vă veți slăvi întru numele lui Hristos, fiindcă v-ați aflat atît de credincioși, încît a suferi toate relele pentru numele Stăpînului nostru Hristos; căci slava robului

---

cea sfîntă vezi la subînsemnarea zicerii acesteia: „ca să nu primiți darul lui Dumnezeu în deșert” (2 Corinteni 6:1). Astfel încît, din aceste cuvinte, se trage încheierea că două sînt chemările, cea dinții și cea adevărată prin fapte: cea dinții este toată a dumnezeiescului dar, iar cealaltă este și a alegerii și a faptelor noastre bune. (n. aut.)

¹ Că voia lui Dumnezeu cea înții povățuitoare (adică a se mîntui tot omul) se zice „bună-voință”, vezi la subînsemnarea zicerii: „spre a cerca voi care este voia cea bună, bine plănuită și desăvârșită a lui Dumnezeu” (Romani 12:2). (n. aut.)

este a fi credincios stăpînului său. Aceasta se înțelege și altfel, adică: necazul cel mare pentru Hristos este slavă pentru că îi face mai străluciți pe Creștinii care se necăjesc pentru Dînsul; și, cu cît se dau mai mult ispitelor și morții, pe atît ei se arată a fi mai presus de ispite și de moarte.

după darul Dumnezeuului nostru și al Domnului Iisus Hristos.

Zice: Și aceasta este ispravă și dar al lui Dumnezeu – anume a Se slăvi El întru noi, și noi întru El – iar nu ispravă și faptă bună a noastră. Fiindcă Dumnezeu Se slăvește întru noi pentru că noi Îl cinstim pe El mai întîi de toate, ca pe cel mai dulce și mai presus de toate; iar noi, la rîndul nostru, ne slăvim întru Dumnezeu, căci luăm de la Dînsul putere să răbdăm toate ispitele cu mulțumire.

CAPITOLUL II

1. Și vă rugăm pe voi, fraților, să nu vă clătinați degrabă din min- te pentru venirea Domnului nostru Iisus Hristos și pentru adunarea noastră la Dînsul,

Pavel nu arată cînd se va face venirea Domnului și totodată învierea din morți, dar învață aici că venirea lui Hristos și învierea nu era atunci. Căci, precum am zis la pricina epistolei acesteia, erau oarecari amăgitori și înșelători în Tesalonic care ziceau că atunci era vremea sfîrșitului a toată lumea și a venirii Domnului. Și nu este puțină mîngîiere a spune Pavel aici că toți dreptii Creștini se vor aduna cu Hristos și că vor fi totdeauna împreună cu El, precum a zis în înția epistolă către Tesaloniceni (capitolul 4:17). Căci și Domnul a zis: „Unde va fi stîrvul, acolo se vor aduna și vulturii” (Matei 24:28); și iarăși: „Și-i va trimite pe Îngerii Săi, și-i vor aduna pe cei aleși ai Săi dintru cele patru vînturi, de la o margine a cerurilor pînă la alta” (Matei 24:31). Căci, îndată ce se vor scula dreptii Creștini, vor fi răpiți de nori și se vor aduna lîngă Hristos și vor rămîne totdeauna împreună cu El, fiindcă aceasta însemnează zicerea „și adunarea noastră cu Dînsul”. Deci zice: O, fraților Tesaloniceni! – ce vă rugăm? Să nu vă clătinați și să nu vă abateți nicidecum din minte, adică din dreapta-cugetare și din socoteala pe care o aveți pînă acum.

2. și să nu vă tulburați – nici prin Duhul,

Adică: Fraților, vă rugăm să nu vă tulburați prin vreo proorocie. Căci amăgitorii aceia, fățarnicindu-se că sînt prooroci, îi amăgeau pe Creștini, zicînd că atunci era vremea venirii lui Hristos.

nici prin cuvînt,

Adică: Fraților, să nu vă tulburați prin vreo învățătură ce se face prin viu grai!

nici prin scrisoare pornită ca de la noi,

Zice: Să nu vă tulburați nici dacă vor plăsmui scrisorî, zicînd că ar fi trimise de către mine, Pavel. Căci aceia sînt amăgitori și mincinoși și vor să-și întărească cuvintele cu minciuna.

zicînd că ziua Domnului a și sosit.

Zice: Fraților, nu vă tulburați că ar fi sosit ziua Domnului, adică venirea lui Hristos.

3. Să nu vă amăgească cineva în nici un chip!

Nimeni – zice – să nu vă amăgească pe voi că acum ar fi vremea venirii lui Hristos, măcar și prooroc sau învățător de s-ar socoti acela, măcar și de ar zice: Eu am scris aceasta!

Căci, de nu va veni mai întâi apostasia și de nu se va descoperi mai întâi omul păcatului, fiul pierzării,

Zice: Venirea Domnului nu se va face dacă nu va veni mai întâi apostasia, adică Antihrist. Și l-a numit pe acesta „apostasia” fiindcă el este însăși lepădarea, căci are să apostazieze, adică are să depărteze de la Hristos pe atât de mulți, încât, de ar fi cu puțință, să-i depărteze și pe cei aleși. La fel, l-a numit pe Antihrist încă și „om al păcatului”, pentru că el nu numai că are să facă tot păcatul, ci și pe ceilalți are să-i arunce în păcat. Tot astfel, îl numește pe Antihrist încă și „fiu al pierzării”, pentru că și el însuși are să piară, dar și pe mulți îi va pierde. Dar cine este acesta? Oare Satana? Ba! – ci este un om¹ care va fi îmbrăcat cu toată lucrarea Satanei.

4. potrivnicul, care se va înălța mai presus de tot ce Se zice sau Se cinstește ca Dumnezeu,

Zice: Antihrist îi va aduce pe oameni la politeism² și la slujirea la idoli – ce-i va pierde pe toți zeii și cinstirile lor, adică pe idoli – și numai pe sine-și are să se propovăduiască drept „Dumnezeu”.³

Încât să șadă el în Biserica lui Dumnezeu ca Dumnezeu,

¹ Și Severian zice încă despre Antihrist: „Satana vine întru om în întregime după urmarea Mîntuitorului.” Iar Teodorit zice așa: „L-a numit «omul păcatului» fiindcă va fi om cu firea, primind însă întru sine toată lucrarea diavolului.” Și, mai jos, zice: „Căci vrăjmașul diavol va urmări firea oamenilor, adică înomenirea Mîntuitorului nostru Dumnezeu. Și, precum Mîntuitorul a lucrat mîntuirea noastră luînd firea omenească, tot așa acela, alegînd un om puternic a primi toată lucrarea lui, prin acela se va ispiti să-i amăgească pe toți oamenii, numindu-se pe sine «Hristos» și «Dumnezeu» și vădind minciuna celor ce se numesc «dumnezei», minciună pe care el o întărea în vremile trecute.” (n. aut.)

² Slujirea multor zei, păgînism. (n. aut.)

³ Chiar așa a zis și Teodorit îfîlcuind zicerea aceasta. (n. aut.)

Zice: Antihrist are să şadă nu numai în biserica lui Dumnezeu ce este în Ierusalim, ci şi în fiecare biserică şi locaş al lui Dumnezeu.¹

arătându-se pe sine-şi că este Dumnezeu.

Nu a zis că Antihrist doar are să spună că este Dumnezeu, ci va arăta lucruri şi semne mari, silindu-se să le dovedească tuturor, în chip amăgitor, că este chiar Dumnezeu.

5. Nu vă aduceţi aminte că vă spuneam acestea chiar pe când mă aflam la voi?

Din aceste cuvinte, se arată că fericitul Pavel a predat prin viu glas, nescrise, multe şi mari lucruri ucenicilor săi Creştini. De asemenea, aici se face arătat că era nevoie a le zice adesea Creştinilor acele cuvinte pe care le mai spusese şi înainte, adăpîndu-i iarăşi cu aceleaşi învăţături. Căci Tesalonicenii, care auziseră cuvintele acestea de la Apostolul Pavel cînd el

¹ Iar Teodorit zice: „«Locaş al lui Dumnezeu» a numit toate bisericile, întru care [Antihristul] va răpi şederea înainte [«arhieria» (cine aude, acela să priceapă!), *n. m.*], ispitindu-se a se arăta pe sine-şi Dumnezeu.” Şi dumnezeiescul Daniil a spus dinainte acestea: „Şi nu va lua aminte la dumnezeii părinţilor lui (...) şi nu va băga în seamă nici un alt dumnezeu, căci el se va ridica deasupra tuturor” (*Daniil 11:37*), în loc de: „se va numi pe sine «dumnezeu tare»”. O, cititorule! – însemnează la cuvintele acestea ale Apostolului două lucruri: 1) Dumnezeiescul Apostol, zicînd aici mai cu deosebire despre cel ce se numeşte „Antihrist” că „se va descoperi omul păcatului, fiul pierzării”, arată că Antihrist este un om anume, precum zic şi tîlcuitorii lui Pavel, iar nu un neam întreg de oameni, o împărăţie. Aşadar, în zadar şi în deşert zic unii că Antihrist cel mult-vestit este cutare neam şi împărăţie, adică mulţi oameni. Cum pot fi doi înşi acel singur şi unul Antihrist propovăduit aici de marele Pavel? Cum poate fi unul mai mulţi şi chiar foarte mulţi? Aceasta este o zicere prea-arătat împotrivică întru sine, şi neîntărită şi răsturnată de sine însăşi, cu neputinţă a se învoi şi a se adevăra, nu numai despre toate făpturile ce se află pretutîndeni, ci şi despre oameni şi despre însuşi Ziditorul tuturor, a Cărui putere se propovăduieşte nemărginită, precum toţi metafizicii [„filosofii”, *n. m.*] şi toţi teologii mărturisesc cu o singură gură. Căci nici chiar Dumnezeu nu poate face din una două sau mai multe. 2) Aici, dumnezeiescul Apostol zice că Antihrist are să se arate ca Dumnezeu, iar sfinţii tîlcuitori zic că are să se numească pe sine „Dumnezeu”. Iar cei de mai sus, zicînd că mult-vestitul Antihrist este un neam şi o împărăţie, vorbesc învederat în deşert şi mint, căci nu se zice că el s-ar numi „dumnezei”, mai multe neamuri. Şi – precum se vede – aceia s-au răpit [bag seamă] mai sus de trei ceruri, şi au văzut, şi au auzit şi li s-au descoperit priviri şi auzuri mai tainice şi mai înalte decît Apostolului Pavel! De aceea [pasămite] nu vor să vadă şi să audă aceste cuvinte ale lui, prin care arată cine va fi acela care se va numi „Antihrist” îndeosebi. Şi am zis aşa fiindcă, îndeobşte, toţi cei ce se pun împotriva evangheliei lui Hristos se numesc „antihrişti” – căci zice: „Şi acum mulţi antihrişti s-au făcut” (*1 Ioan 2:18*) – adică înainte-mergători sau închipuitori ai lui Antihrist, însă nu chiar însuşi acel Antihrist. (*n. aut.*)

se afla în Tesalonic, aveau nevoie a le auzi iarăși prin scrisoarea aceasta, ca să se întărească în inima lor. Căci zice: Fraților, nu vă spun vreun lucru nou și de mirare, nu! – ci tot ceea ce vă ziceam și altă dată. Și Apostolul face cuvîntul rușinător, întrebînd: Nu vă aduceți aminte cum vă spuneam acestea? Le-ați uitat degrabă?

6. Și acum știți ce-l oprește să se descopere la vremea sa.

Ce oprește, ce ține și împiedică venirea lui Antihrist? Unii (dintre care Severian) zic că este darul Sfîntului Duh care-l ține și-l oprește pe Antihrist ca să nu vină încă, iar cînd acest dar se va împuțina mult și se va ridica din mijloc, atunci va veni și Antihrist. Iar alții (cu care împreună-glăsuiește și marele Ioan Hrisostom) zic că [piedica] este împărăția Romanilor. Căci, dacă nu se va strica împărăția Romanilor, Antihrist nu află vreme și slobozenie să facă ceea ce voiește. De aceea, Pavel grăiește umbrit și nu zice arătat că Antihrist are să vină după împărăția Romanilor, căci nu voia a lua asupra sa vrăjmășii zadarnice și primejdii nefolositoare. Căci, dacă ar fi zis arătat că împărăția Romanilor se va doborî puțin mai în urmă, împăratul Romei l-ar fi pierdut îndată, ca pe un om pricinuitor de stricăciune. Și, împreună cu dînsul, i-ar fi pierdut și pe Creștinii ce erau în Roma, zicînd că aceia se bucură pentru stricarea și pierderea împărăției Romanilor și pentru că ar fi spus despre dînsa aceste rele propovăduiri.

Și este arătat că Pavel nu numește „oprire” darul Sfîntului Duh. Mai întîi pentru că, de ar fi fost chiar așa, nu se cuvenea ca Apostolul să spună aceasta nedescoperit și întunecat, ci luminat și arătat. Iar al doilea că, de vreme ce Antihrist s-ar arăta cînd ar lipsi darurile Sfîntului Duh, atunci el ar fi trebuit să se arate deja, căci darurile Sfîntului Duh au lipsit din vechime. Și vezi – o, cititorule! – că Pavel nu a zis că Antihrist se va arăta „cîrînd”, ci: „la vremea sa”, prin acest cuvînt lăsînd nearătată vremea întru care va veni acela.¹

¹ Despre aceasta a zis și Fotie: „Întru vremea sa», adică va veni atunci cînd i se va îngădui lui vremea cea hotărîtă de Dumnezeu. Căci, de nu ar fi ținut [de Dumnezeu], [Antihristul] ar veni chiar acum, fiindcă vicleanul [diavol] răcnește asupra credincioșilor și dorește răul lor, dar e ținut și oprit.”

Iar Teodorit tâlcuiește zicerea aceasta așa: „Unii au înțeles că [pe Antihrist] îl oprește împărăția romană, iar alții că darul Sfîntului Duh. Dar nu e cu puțință ca darul Sfîntului Duh să lipsească desăvîrșit! Căci, dacă am fi lipsiți de ajutorul duhovnicesc al Duhului, cum am mai putea birui meșteșugirile aceluia [ale Antihristului]? [Cît despre] împărăția romană, pe aceasta nu o va moșteni vreoa altă împărăție. Căci, prin a patra «fiară», dumnezeiescul Daniil a însemnat împărăția romană, și întru aceasta a răsărit «cornul cel mic», care închipuie răz-

Pentru că taina fărădelegii se și lucrează,

Apostolul îl numește „taină a fărădelegii” pe Nero, fiindcă acesta era chip al lui Antihrist, fiind necurat și spurcat și căuta să se spună despre el că e Dumnezeu.¹ Și Pavel îl numește „taină” fiindcă Nero se împotriva tuturor zeilor, dar nu în chip arătat și cu obrăznicie, așa cum se va împotrivi Antihrist. Iar înțelegerea cuvântului întreg al Apostolului este astfel: mai înainte de a veni vremea lui Antihrist, s-a arătat altul, care nu e mult mai prejos întru răutate decât Antihrist însuși. Așadar ce e de mirare că Antihrist se află de față și acum, însă umbrat și nedescoperit? Iar Pavel a vorbit despre Nero fără a-i arăta numele nu pentru că îi era teamă, ci ca să ne arate să nu luăm asupra-ne vrăjmășii și primejdii fără folos când nu e vreo nevoie.²

boiul împotriva sfinților, despre care dumnezeiescul Apostol a zis cele de mai înainte. Mi se pare că dumnezeiescul Apostol nu a zis nimic altceva decât aceea zisă și de alții, pe care o socotesc a fi adevărată, anume că Dumnezeu a toate a îngăduit să-l lase pe Antihrist în vremea sfârșitului a toată lumea. Deci hotărârea lui Dumnezeu îl ține [pe Antihrist] a nu se arăta acum. Și socotesc – zice Teodorit – că zicerea aceasta are și altă înțelegere. Căci – de vreme ce Apostolul știa acel cuvânt al Domnului, anume că sfârșitul va fi după ce evanghelia se va propovădui la toate neamurile – văzînd el [Pavel] că încă stăpînea credința în idoli, a zis că mai întîi se va pierde puterea slujirii la idoli, și pretutindeni va străluci mîntuitoarea propovăduire și atunci va veni Antihrist, potrivit cu adevărului.” (n. aut.)

¹ Primul Roman care s-a numit pe sine-și „zeu” a fost sodomitul Julius Caesar cel pleșuv („bărbatul tuturor femeilor și femeia tuturor bărbaților din Roma”, cum a zis nu știu ce prieten de-al lui). Caesar acesta (primul împărat Roman, de la care avem chiar numele de „Chesar”, iar Slavii pe acela de „Țar”, dar și „cezariana”, operația prin care pruncul Julius a venit pe lume), acest Caesar – zic – și-a făcut, primul în Roma, chip cioplit din marmură și templu al lui însuși. Iar ca Mare Preot al Romei ce era, se închina de ziua lui și propriei statui. Se mai înțelege ceva din viața de zi cu zi a străbunilor noștri Latini? Nimic, cu desăvîrșire! De pildă, care erau legăturile de rudenie dintre Nero, cel pomenit mai sus, și mama sa de sînge, care îi era totodată nevastă? Sau dintre Gaius („cel vesel”), zis „Caligula” („Săndăluță”, dacă mi-aduc aminte bine) și sora lui de sînge, care de asemenea îi era țitoare. (Ca să nu mai pomenim de calul tînarului împărat, patruped ce era: coleg de Senat cu patricienii vechilor familii romane.)

Romanii au mai dat „istoriei” și încă alți oameni-zei. De pildă, Augustus („Slăvitul”, de unde avem luna cu același nume, zisă și „Gustar”). A mai fost o fiară cu chip omenească – dar nu Roman, ci Machidonean elenizat – Antioh Epifanie, general moștenitor al lui Alexandru zis „cel Mare”. Acest Antioh (despre care vezi în cărțile Macaveilor) a pîngărit Biserica lui Dumnezeu din Ierusalim, silindu-i pe arhierii Legii să se închine idolilor „Zeus”, „Venera” și – ultimul pe listă, cu voia dumneavoastră – „Antioh Epifanie”. (n. m.)

² Tîlcuind aceasta, Teodorit zice așa: „Unii au zis că «taină a nelegiurii» a fost numit Nero, căci s-a făcut lucrător al păgînatății. Însă eu socotesc că Apostolul a numit așa eresurile ce s-au ivit, căci, prin acelea, diavolul i-a făcut apostatați (adică i-a depărtat de la adevăr) pe mulți, [și Pavel arată astfel] pieirea amăgirii. Și i-a numit pe aceștia «taină a nelegiurii» ca pe unii ce aveau cursa nelegiurii ascunsă, în vreme ce Antihristul îi va depărta pe oameni de la Dumnezeu în chip învederat. De aceea a și numit Apostolul venirea

pînă cînd ceea ce o oprește acum va lipsi din mijloc. Și atunci se va descoperi cel fără de lege,

Adică: Antihrist va veni atunci cînd se va ridica din mijloc împărăția Romanilor. Căci, atîta vreme cît ține frica de împărăția aceasta, nimeni nu se va supune lesne lui Antihrist, iar cînd împărăția aceasta se va strica, Antihrist va năvăli asupra nestăpînirii (anarhiei) și se va sili să răpească stăpînirea oamenilor și stăpînirea lui Dumnezeu. Căci, precum s-au stricat împărățiile ce au fost mai înainte de aceea romană – împărăția Mezilor s-a stricat de cea a Perșilor, cea a Perșilor de a Elinilor și Machidonenilor, iar cea a Elinilor de a Romanilor – tot așa, împărăția Romanilor se va strica de Antihrist; și toate acestea sînt povestite cu multă luminare de Daniil (Daniil 6).

Unii însă (printre care și Teodorit, cum am zis în subînsemnare) înțeleg că „ceea ce-l oprește” este slujirea la idoli. Căci – zic ei – Antihrist va veni atunci cînd va înceta amăgirea ce stăpînește lumea și slujirea de idoli se va stinge, cum a zis și Domnul: „Și se va propovădui evanghelia aceasta a împărăției întru toată lumea, spre mărturie tuturor neamurilor, și atunci va veni sfîrșitul” (Matei 24:14). Iar alții (precum Sfîntul Ghenadie al Constantinopolei și Teodorit) au înțeles că „ceea ce-l oprește” e hotărîrea lui Dumnezeu. Pentru că – zic ei – cînd se va plini hotărîrea lui Dumnezeu care ține și oprește venirea lui Antihrist și cînd va veni vremea cea rînduită de Dumnezeu, atunci se va arăta acela.

Și am zis mai sus că alții (precum e Severian) au înțeles că opritorul e Sfîntul Duh. Căci, cînd Sfîntul Duh se va ridica din mijloc și va lipsi, pentru multa răutate a oamenilor, atunci va găsi loc să se arate Antihrist. Și aceștia zic că „taina fărădelegii”, adică taina lui Antihrist, a început încă din vremea lui Pavel, fiindcă marele vrăjitor Simon și Nicolae, începătorii eresurilor, lucrau faptele lui Antihrist. Căci și Evanghelistul Ioan a zis: „Ați auzit că Antihrist vine, iar acum mulți antihriști s-au făcut” (1 Ioan 2:18); și iarăși: „Acesta este Antihrist, care se leapădă de Tatăl și de Fiul” (la fel, 22); și iar: „Mulți amăgitori au intrat în lume. Cel care nu mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup e amăgitor și Antihrist” (2 Ioan 7). La fel, toți urmașii lui Simon și Nicolae – precum au fost Marchion și Montanos, care se numeau pe sine-și „mîngîietori”, și toți ceilalți eretici (rău-slujitori) – urmau faptele lui Antihrist. Însă tu – o, cititorule! – primește ca mai adevărată tălmăcirea Sfîntului Hrisostom.

---

lui «descoperire», căci ceea ce făcea în trecut pe ascuns, pe aceea o va propovădui atunci în chip învederat și arătat.” (n. aut.)

8. pe care Domnul Iisus îl va topi cu Duhul gurii Sale și îl va pierde cu arătarea venirii Sale.

Pavel aduce degrabă mîngîierea, zicînd că Domnul îl va pierde pe Antihrist. Căci – așa cum focul arde vietățile cele mici chiar înainte de a veni, încă departe fiind – tot astfel și Stăpînul Hristos, doar cu porunca Sa, adică cu suflarea cea plină de Sfîntul Duh, îl va pierde pe Antihrist și doar cu arătarea Sa îl va face nelucrător și cu totul nemișcat; fiindcă, îndată ce Se va arăta, va opri amăgirea și rătăcirea aceluia.¹

9. Iar venirea aceluia este după lucrarea lui Satana,

Cu aceste cuvinte¹ Apostolul ne învață cine va fi Antihristul, anume că va fi un om care îl va avea pe Satana lucrînd într-însul și printr-însul.

tot felul de puteri, făcînd semne, și grozăvii mincinoase,

Adică Antihristul va arăta tot felul de puteri, dar nu adevărate, ci toate faptele lui vor fi spre amăgirea și înșelăciunea oamenilor care le vor vedea. Căci va face semne și grozăvii mincinoase, care îi vor aduce în minciună și în rătăcire pe cei ce vor lua aminte la ele. Și Pavel spune acestea dinainte, ca să nu se amăgească oamenii ce se vor afla în vremea lui Antihrist.

10. întru toată amăgirea nedreptății întru cei pieritori,

Zice: Antihrist se va arăta înfricoșat în toate privințele și prin stăpînire, și prin sălbăticia și neomenia de fiară, și toate lucrările lui le va face ca să-i amăgească și să-i nedreptățească pe oameni, oprindu-i și păgubindu-i de mîntuirea lor. Și – ca să nu se nedumerească cineva, zicînd: Și pentru ce să îngăduie Dumnezeu a veni amăgitorul acela, dacă atîția oameni au să se păgubească și să se vatăme de dînsul? – Pavel răspunde la această nedumerire, zicînd: să nu te temi de aceasta – o, Creștine! – căci Antihristul are tărie și putere, dar nu asupra credincioșilor, a celor aleși, ci asupra celor necredincioși și pieritori, care ar rămîne nesupuși credinței și evangheliei lui Hristos chiar dacă nu ar veni Antihrist.

pentru că nu au primit dragostea adevărului, ca să se mîntuiască.

¹ Iar că Domnul îl va pierde pe Antihrist doar cu cuvîntul Său dinainte vestește și Proorocul Isaia, zicînd: „Ieși-va toiag din rădăcina lui Iesei și din rădăcină va odrăsli floare. Și Se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu.” Iar mai jos zice: „Și, cu Duhul prin buzele Sale, îl va pierde pe cel necinstitor” (Isaia 11:1). (n. aut.)

Aici, Apostolul Îl numește „dragoste a adevărului” pe Hristos. Căci Hristos este amîndouă acestea – și dragoste, și adevăr – și a venit în lume pentru că-i iubește pe oameni și ca să le arate lor adevărul. Iar cu aceste cuvinte Pavel arată în chip ghicitoresc că Antihrist va avea mai multă tărie întru Evrei, fiindcă Evreii nu L-au primit pe Hristos și nu au crezut într-Însul. De aceea le și zicea lor Hristos: „Eu am venit întru numele Părintelui Meu, și nu Mă primiți. Dar, de va veni altul întru numele său, pe acela îl veți primi” (Ioan 5:43).

11. Și pentru aceasta le va trimite Dumnezeu lucrare de amăgire spre a crede minciuna,

Aici, zicerea „Dumnezeu va trimite” se înțelege în loc de: „Dumnezeu Se va depărta”, ca să vină lucrare de amăgire la cei ce nu au crezut.¹ Vezi însă – o, cititorule! – că necredincioșii s-au întors mai întîi de către adevăr, și atunci Dumnezeu i-a părăsit, și pe ei i-a stăpînit minciuna. Iar „lucrare de amăgire” numește faptele pe care le va face Antihrist ca să-i amăgească pe oameni; sau și pe Antihrist l-a numit „lucrare a amăgirii”, căci el însuși va fi lucrare a Satanei pentru a-i amăgi pe mulți.

12. ca să fie osîndiți toți cei care nu au crezut adevărul, ci au bine-voit întru nedreptate.

De vreme ce necredincioșii ar fi tot nesupuși chiar dacă nu ar veni Antihrist, Pavel a zis: „să fie osîndiți” fără răspundere [„apărare” se zice acum, n. m]. Fiindcă ce răspuns ar mai avea de dat necredincioșii, și mai ales Evreii? Negreșit nici unul! Căci – de vor zice: Nu am crezut în Hristos pentru că ucenicii Lui Îl propovăduiau ca Dumnezeu, iar noi am auzit că unul este Dumnezeu, de Care s-au făcut toate făpturile – de vor zice așa, noi le vom răspunde: Atunci cum ați crezut în Antihrist, care se făcea pe sine și Dumnezeu? Căci Hristos înălța la Tatăl toate lucrările Sale, zicînd: „Eu am venit întru numele Tatălui Meu, și nu Mă primiți” (Ioan 5:43); iar Antihrist va spune că toate sînt lucrări ale sale, căci zice Domnul: „De va veni cineva întru numele său, pe acela îl veți primi” (la fel). Iar dacă necredincioșii vor pune ca pricină că au văzut semne și minuni, și de aceea au crezut întru Antihrist, noi le vom răspunde: Și Hristos a făcut multe și mari minuni! Și

¹ Și Teodorit îl cuiește așa: „Dumnezeu le va trimite lucrare de amăgire» e în loc de: «va îngădui amăgirea», ca să se arate că sînt iubitori ai răutății. Căci nu Dumnezeu va trimite aceasta, ci El o va topi cu cuvîntul gurii Sale.” (n. aut.)

atunci, de ce nu ați crezut într-Însul? – mai ales că Hristos Se propovăduise de către Prooroci ca mîntuitor al lumii, iar Antihrist se vestise că este fiu al nelegiuirii și al pieirii. Așadar, pentru toate acestea, necredincioșii au să se judece, rămînînd fără răspuns. Căci, lăsînd adevărul, „au bine-voit”, adică le-a plăcut și cu bucurie s-au adăugat „întru nedreptate”, adică făcătorului de stricăciune Antihrist, care a adunat la sine toată nedreptatea sufletelor omenești, fiind însăși nedreptatea.

13. Iar noi sîntem datori a mulțumi totdeauna lui Dumnezeu pentru voi, frații mei cei iubiți de Domnul,

Fiindcă mai sus a spus lucruri înfricoșate, care puteau să cutremure mintea și inima, Pavel îndulcește acum și mîngîie inimile Creștinilor, zicîndu-le: Cele spuse să fie înfricoșate și îngrozitoare celorlalți, adică necredincioșilor celor pieritori, asupra cărora au putere, adică asupra cărora au să se lucreze acestea. Și noi, Apostolii, sîntem datori a-I mulțumi totdeauna lui Dumnezeu pentru voi, frații mei Creștini. Și, dacă noi mulțumim pentru voi, cu mult mai vîrtos sînteți datori a-I mulțumi lui Dumnezeu voi înșivă pentru sine-vă!

căci Dumnezeu v-a ales din început spre mîntuire, întru sfințenia Duhului și în credința adevărului,

Zice: Pentru aceasta mulțumim, că Dumnezeu v-a ales și v-a hotărît spre a vă mîntui, cunoscîndu-vă dinainte că sînteți vrednici de mîntuire. Cum și în ce chip? Cu sfințenia Sfîntului Duh, adică: Dumnezeu – zice – v-a mîntuit fiindcă v-a sfințit prin Duhul Său.

Apoi – pentru a nu întreba cineva: Dar ce, oare nu am avut și noi vreo lucrare spre a ne mîntui? – Pavel zice mai departe: „și întru credința adevărului”, adică: Noi am primit în inima noastră credința lucrurilor adevărate, căci nu am crezut în oarecari minciuni, ci întru adevăr. Încă și într-alt chip a zis aceasta Apostolul, anume pentru că noi, Creștinii, după sfințenia Duhului pe care am luat-o prin botez, avem trebuință de multă și mare credință, ca să nu ne clătinăm din dogmele și cuvintele creștinismului.

14. la care v-a chemat prin buna-vestire a noastră, spre cîștigarea slavei Domnului nostru Iisus Hristos.

Ca să nu se mîndrească Tesalonicenii auzind de credință și socotind că au primit credința în Hristos pentru că ar fi adus și ei ceva spre mîntuirea

lor, Pavel zice aici așa: Frații mei, chiar aceasta, a primi voi credința, este dar și faptă a lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu v-a chemat la aceasta. La care aceasta? Adică spre a vă mîntui prin sfințenia Duhului și a credinței. Astfel, deși ați crezut, totuși credința voastră este dar al lui Dumnezeu, Care v-a chemat spre a crede. Căci, dacă nu ați fi fost chemați de Dumnezeu prin cuvîntul evangheliei și al propovăduirii noastre apostolești, cum v-ați fi mîntuit? Și, neauzind, cum ați fi crezut? – căci zice: „Cum vor crede ceea ce nu au auzit?” (*Romani* 10:14). Vezi însă – o, cititorule! – că Hristos nu socotește a fi puțină slavă a Sa mîntuirea noastră, căci slavă a bunului Dumnezeu este a fi mulți Creștini care se mîntuiesc. Deci cine nu va iubi un Dumnezeu și stăpîn ca acesta? Sau cine nu va iubi slava unui atît de bun stăpîn, slavă care este mîntuirea noastră?

15. Deci, fraților, stați și țineți predaniile pe care le-ați învățat prin cuvînt și prin epistola noastră.

Din cuvintele acestea ale lui Pavel, se face arătat că Apostolii predau ucenicilor lor Creștini multe lucruri și pricini nu numai prin scrisori, ci și nescris, prin cuvînt, adică prin viul glas, și că toate – adică și cele scrise, și cele predate de ei prin cuvînt – sînt la fel de vrednice de crezare și de adevărate. Pentru aceasta socotim și credem vrednice de crezare și adevărate și predaniile Bisericii, cum zice, împreună cu dumnezeiescul Teofilact, și Hrisostom: „Drept aceea, și predania Bisericii o socotim vrednică de crezare. Și, dacă este predanie, mai mult nu căuta!”¹ Iar prin acest „stați” zis

¹ Pentru aceasta, marele Dionisie Areopagitul numește „ființă a ierarhiei bisericești” nu numai *Dumnezeieștile Scripturi*, ci și predaniile apostolești și ierarhicești ale Bisericii, zicînd așa în *Despre ierarhia bisericească*, capitolul 1: „Căci cuvintele predate de Dumnezeu sînt ființă a ierarhiei noastre bisericești. Și numim cuvinte prea-cinstite toate dumnezeieștile noastre sfințite slujbe care s-au dat în cărțile cele sfințit scrise și teologice noi. La fel, și pe toate cele învățate de sfințiții bărbați cu o învățătură mai nematerialnică și oarecum apropiată de cereasca ierarhie, [predate] din minte în minte, prin cuvînt nescris de către povătuitorii noștri.” Zice și marele Vasilie: „Din învățăturile și propovăduirile ce se păzesc în Biserică, pe unele le avem din învățătură scrisă, iar pe altele predate de către Apostoli în taină [«nescris», *n. m.*], și unele, și altele avînd aceeași tărie către buna-cinstire de Dumnezeu. Căci, de ne-am ispiti să ne lepădăm de cele nescrise, zicînd că nu ar avea mare putere, am greși, păgubind evanghelia întru cele mai de căpetenie [ale sale]” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 27). Și iarăși zice: „Zicere apostolească socotesc a fi și rămînera întru predaniile cele nescrise, căci zice: «Vă laud pentru că totdeauna vă aduceți aminte de mine și țineți predaniile precum vi le-am dat» (*1 Corinteni* 11:2). Și aceasta: «Țineți predaniile pe care le-ați luat, ori prin cuvînt, ori prin scrisoarea noastră!» (*2 Tesaloniceni* 2:15).” Pentru aceasta, al 7-lea Sfînt Sinod a toată lumea fi anatematizează pe

aici, Pavel arată că erau mulți în Tesalonic care se clătinau întru cele ale credinței și în predaniile Apostolului și aveau trebuință de întărire.

16. Însuși Domnul nostru Iisus Hristos și Dumnezeu-Părintele nostru, Cel ce ne-a iubit și ne-a dăruit mîngîiere veșnică și nădejde adevărată,

17. să mîngîie inimile voastre și să vă întărească întru tot lucrul și cuvîntul bun.

După învățatură, fericitul Pavel obișnuiește a se ruga lui Dumnezeu, fiindcă rugăciunea este adevăratul ajutor pe care-l poate da învățătorul ucenicilor săi. Așa face Apostolul și aici, ca și cum le-ar zice Tesalonicenilor așa: „Cu adevărat, eu v-am vorbit și v-am învățat, dar toată învățătura este lucru al lui Dumnezeu.” Și unde sînt acum arienii, care zic că Fiul e mai prejos decît Tatăl fiindcă, la Taina Botezului, Fiul Se numește după Tatăl? Să-l asculte pe Pavel zicînd dimpotrivă, căci aici L-a numit mai întîi pe Fiul și abia apoi pe Tatăl.¹ Dar ce mîngîiere zice că e veșnică? Nădejdea bunătăților celor viitoare, căci aceasta ține și mîngîie inimile Creștinilor care se mîhnesc pentru ispite. Iar Dumnezeu a dat Creștinilor această nădejde ca har (dăruire), fără a se osteni ei cu nimic. Și Pavel a zis aceasta ca să smerească cugetarea Tesalonicenilor. Vezi însă, iubitele, că Apostolul deșteaptă mintea Creștinilor prin rugăciune și pune semnele și zăloagele purtării de grijă a lui Dumnezeu către om, zicînd așa: Dacă Dumnezeu a dat mîngîiere veșnică aceluia care nu s-au ostenit cu nimic, cu cît mai virtos va da mîngîierea aceasta celor care ostenesc și suferă ispite pentru

---

cei ce calcă predaniile Bisericii, zicînd: „Dacă cineva leapădă vreo predanie bisericească, scrisă sau nescrisă, să fie anatema!” (*Practici*, 8). Același sinod scrie și în epistola către Alexandrini: „Toate cele afară de predania bisericească și de însemnarea sfinților și pururea pomeniților Părinți, izvodite și făcute din nou, sau cele ce se vor face după aceea, să fie anatema!” Aceasta se află tipărită și în *Triod*, la *Duminica Dreptei-slăviri*. Predaniile Bisericii se întăresc și din ceea ce scrie Pavel către Timotei: „Și cele ce ai auzit de la mine, cu mulți martori de față, acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții” (2 *Timotei* 2:2). La fel, și din ceea ce a zis mai înainte: „Nu vă aduceți aminte că, încă fiind la voi, vă spuneam acestea?” (2 *Tesaloniceni* 2:5). Iar de cîte feluri este predania, vezi la subînsemnarea Canonului al 26-lea al marelui Vasile, în *Canonul [Pidalionul, n. m.] nostru. (n. aut.)*

¹ Zice și Teodorit: „Iar prin aceasta, înfruntă hula lui Arie și a lui Evșevie și învață arătat că rînduiala numelor nu arată nici o osebite a vredniciei. Căci aici L-a rînduit pe Fiul mai înainte decît pe Părintele, neînvățînd că Fiul e mai mare decît Tatăl, ci, prin schimbarea rînduielii, arătînd cîntea cea de o potrivă.” Iar că rînduiala numirilor începătoare de viață și Prea-Sfintei Treimi se cuvine a se păzi și a nu se schimba, vezi la subînsemnarea zicerii „și același Dumnezeu este Cel ce lucrează toate întru toți” (1 *Corinteni* 12:6). (*n. aut.*)

credință? Deci să aveți bune nădejdi, Creștinilor! Și zice: Bine-voiască Iisus Hristos și Dumnezeu-Părintele a mîngîia inimile voastre și a vă întări întru tot lucrul și cuvîntul bun! – căci aceasta este mîngîierea Creștinilor, a face vreun lucru bun, și a grăi vreun cuvînt bun și a face tot ce este bine-plăcut lui Dumnezeu. Sau, zice și aceasta: Mîngîierea veșnică este a vă întări pe voi Dumnezeu atît în dogmele cele drepte ale credinței, cît și în lucrurile cele bune, încît a nu fi purtați încoace și încolo și doborîți de ispite. Căci cel ce este întărit, acela suferă vitejește orice ar pătîmi și nu se clatină nicicum. Căci, păzind dreptele dogme, el este încredințat că are să moștenească bunătățile viitoare; iar avînd viață bună și pătimind nu ca un făcător de rele, ci ca un rob al lui Dumnezeu, se bucură și se veselește pentru aceasta.

CAPITOLUL III

1. De aceea fraților, rugați-vă pentru noi, ca să curgă și să se slăvească cuvântul Domnului ca și la voi

Mai sus, Pavel L-a rugat pe Dumnezeu a se întări Tesalonicenii, iar acum îi roagă pe Tesaloniceni să se roage pentru dînsul nu pentru a nu pătimi și a nu se primejdi (căci spre aceasta era rînduit, spre a pătimi), ci pentru ca propovăduirea să curgă înainte și să se slăvească. Și, împreună cu rugăciunea pe care o cere de la Tesaloniceni, Pavel le adaugă și laudă, zicînd: „precum curge și se slăvește propovăduirea și cuvîntul lui Dumnezeu întru voi”, adică: Fraților, rugați-vă ca toți necredincioșii să se supună a asculta propovăduirea evangheliei cum ați ascultat-o voi. Așadar, Pavel nu se roagă pentru nici un lucru al său, ci numai pentru cele ale lui Dumnezeu.

2. ca să ne izbăvim de oamenii cei necuviincioși și răi. Căci credința nu este a tuturor,

Aici, Pavel vorbește despre cei ce grăiau împotriva propovăduirii și a dogmelor evangheliei – cum erau faurul Alexandru, argintarul Dimitrie și toți ceilalți ca ei –, căci pe aceștia îi arată Pavel umbrît cînd zice „că nu este a tuturor credința”. Adică: Nu toți cred în evanghelie, ci numai cei vrednici – cum ar zice cineva, de pildă, că nu este al tuturor oamenilor a se face ostași împărătești, ci doar al acelor ce sînt iscusiți spre aceasta.¹ Cu aceste cuvinte, Pavel îi deșteaptă și-i mîngîie pe Tesaloniceni, arătîndu-le că au

¹ Iar Coresi spune că zicerea „credința nu este a tuturor” arată că ea nu este a celor trupești sau sufletești, ci a sfinților, care sînt mai presus de cei trupești și sufletești, fiindcă sfinții este departe de pămînt și de lucrurile pămîntești. Căci credința nu este un dar al lui Dumnezeu precum proorocia, sau darul limbilor și al facerilor de minuni, ci precum o faptă bună. Ea este dar începător al lui Dumnezeu, dar care-i cheamă pe toți spre a crede. Și este dar povățuitor și ajutător, și nu după învoire, fiindcă nu Dumnezeu, ci omul crede. Așadar, credința este un lucru amestecat din [ceva] mai presus de fire împreună cu ceva firesc, adică din darul lui Dumnezeu și din fireasca voie a omului, căci mai întîi Dumnezeu luminează și cheamă, iar apoi așteaptă împreună-învoire a alegerii noastre. Ci și adevărarea în credință este de la Dumnezeu. De aceea, Teodorit tîlcuiește zicerea Apostolului așa: „Aceasta s-a zis și în altă parte: «Înduplecarea nu e a Celui ce cheamă» (Galateni 8), căci însușirea lui Dumnezeu este a chema, iar a noastră a ne îndupleca. Așa zice și Domnul în sfințitele *Evanghelii*: «De însetează cineva, să vină la Mine și să bea» (Ioan 7:37) și: «De voiește cineva a veni în urma Mea, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie!» (Luca 9:23). Căci [Dumnezeu] nu silește [la credință], ci socotința [omului] o cere [pe aceasta].” (n. aut.)

atîta îndrăzneală către Dumnezeu, încît pot înlesni învățătorului lor propovăduirea evangheliei. Și, totodată, Apostolul le mai arată în ascuns și multe primejdii pricinuite lui de cei ce se împotriveau propovăduirii, ceea ce era destul a-i mîngîia pe ucenicii lui, căci ei se încredințau că și Pavel, învățătorul lor cel atît de mare, pătimește și se luptă cu primejdii și cu ispite.

3. dar credincios este Domnul, Care vă va întări și vă va păzi de cel viclean.

Fiindcă, mai sus, a zis: „Dumnezeu v-a ales spre mîntuire”, Apostolul zice aici așa: Dumnezeu, Cel ce v-a ales, este credincios și adevărat și negreșit va săvîrși ceea ce a început întru voi. Și El vă va întări, precum L-am rugat mai sus, pentru a nu vă clătina; și vă va păzi, ca să nu ia putere asupra voastră Satana (căci acesta este „vicleanul”) și să vă biruiască.

4. Sîntem încredințați întru Domnul pentru voi că faceți și veți face cele poruncite vouă.

De vreme ce le-a zis mai sus Tesalonicenilor că Dumnezeu este credincios și că va săvîrși ceea ce a început întru ei, pentru a nu socoti ei că mîntuirea este cu totul un lucru al lui Dumnezeu, lenevindu-se din pricina aceasta, Pavel cere și acum ca datorie a Creștinilor să lucreze și ei spre mîntuirea lor, ca și cum le-ar zice: Într-adevăr, Dumnezeu este credincios și adevărat, și negreșit va face lucrul Său, dar numai dacă vă veți face și voi lucrul vostru și veți păzi poruncile pe care vi le-am dat. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea lui Pavel. Căci nu a zis doar: „sîntem încredințați întru voi”, ci a adăugat: „întru Domnul”, adică: Sîntem desăvîrșit încredințați întru iubirea de oameni și puterea Domnului că Acesta vă va împuternici! – ca astfel să arate că se cuvine a afirma de Dumnezeu totul cu desăvîrșire. Și nu a zis: „desăvîrșit ne încredințăm întru Domnul”, ci: „Ne încredințăm întru voi că faceți și veți face cele poruncite vouă”, ca nu cumva Creștinii, afirmînd totul de Dumnezeu, să se lenevească și să rămîna nelucrători. Căci, cu adevărat, se cuvine să le așteptăm pe toate de la Dumnezeu, dar să lucrăm și să ne nevoim și noi. Și Pavel nu s-a mulțumit să zică numai: „faceți cele poruncite de mine”, ci a adăugat: „și în viitor”, ca să arate astfel că fapta bună și paza poruncilor stăpînești și apostolești se cuvine a se afla totdeauna la Creștini, pînă la răsufarea lor cea mai de pe urmă.

5. Iar Domnul să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu și întru răbdarea lui Hristos!

Aici, Apostolul se roagă iarăși pentru Tesaloniceni, ca să arate astfel câtă purtare de grijă are pentru dînșii. Căci, avînd a-i muștra și a-i certa pe unii dintr-înșii, mai întîi le moaie inimile cu rugăciuni, arătîndu-le că îi ceartă din multa iubire pentru ei. Deci zice: Bine-voiască Domnul a îndrepta inimile voastre, adică a le face cuvioase, încît a nu se abate din dreptate. Căci sînt multe lucruri care-i abat și-i scot pe Creștini din calea cea dreaptă a lui Dumnezeu, cum ar fi banii, slava, îndulcirile, necazurile și ispitele. Acestea și încă multe altele sînt cele care nu ne lasă pe noi, Creștinii, să umblăm drept întru „dragostea lui Dumnezeu”, adică să-L iubim pe Dumnezeu precum se cuvine. Iar zicerea „întru răbdarea lui Hristos” se înțelege astfel: „ca și noi să răbdăm patimile precum le-a răbdat Hristos”; sau așa: „să-L așteptăm pe Hristos cu răbdare și cu nădejde și să nu ne deznădăjduim, ci să credem cu adevărită că El are să împlinească negreșit ceea ce ne-a făgăduit”. Și, zicînd să avem răbdare, Pavel înțelege că noi, Creștinii, se cuvine să răbdăm cu mulțumire și cu mărire de suflet necazurile, primejdiile și ispitele. Și a unit răbdarea împreună cu dragostea fiindcă aceasta înseamnă a-L iubi cineva pe Dumnezeu, a răbda pentru El necazurile ce i se întîmplă și a nu se tulbura. Și ia aminte că marele Vasilie a înțeles că „Domnul” este aici Duhul cel Sfînt.¹

6. Și vă poruncim vouă, fraților, întru numele Domnului nostru Iisus Hristos,

De multe ori am spus că Pavel numește „poruncă” învățătura cea aspră.² De aceea, și aici numește „poruncă” aspra învățătură ce avea a o face, zi-

¹ Cuvintele marelui Vasilie sînt acestea: „Deci am aflat la Apostol, întru cea de a doua către Tesaloniceni, zicîndu-se: «Domnul să îndrepteze inimile voastre spre dragostea de Dumnezeu și întru răbdarea lui Hristos.» Cine este «Domnul» ce îndreptează spre dragostea lui Dumnezeu și întru răbdarea necazurilor? Să ne răspundă cei ce Îl fac pe Sfîntul Duh rob! Căci, dacă ar fi vorbit despre Tatăl, Pavel trebuia să zică: «Domnul să vă îndrepteze întru dragostea Sa»; iar dacă ar fi vorbit despre Fiul, trebuia a zice: «întru a Sa răbdare». Deci să caute care altă Față [«Persoană», *n. m.*] este vrednică a Se cinști cu numirea «Domnului!»” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 21).

Zice și Teodorit: „Avem nevoie de amîndouă: și de așezare bună, și de ajutorul de sus. Și Proorocul s-a rugat pentru a dobîndi acestea: «Îndreptează pașii mei în cărările Tale!» (*Psalms 16:5*). Iar dumnezeiescul Apostol ne-a arătat Prea-Sfînta Treime, căci a vorbit de «Domn», de «Dumnezeu» și de «Hristos». Și este arătat că «Domn» L-a numit pe Prea-Sfîntul Duh; așa le-a scris și Corintenilor: «iar Domnul este Duhul» (*2 Corinteni 3:17*).” (*n. aut.*)

² Vezi despre aceasta stihul 2, capitolul 4, al celei dintîi către Timotei și stihul 2, capitolul 4, al celei dintîi către Tesaloniceni. (*n. aut.*)

cîndu-le Creștinilor să nu șadă fără lucru. Și, pentru a face porunca mai înfricoșată și mai aspră, zice: Nu eu vă poruncesc să nu ședeți fără lucru, ci Hristos! – căci Domnul nu a zis nicăieri a petrece întru nelucrare Creștinii, ucenicii Săi.¹

să vă feriți de orice frate care umblă fără rînduială

Zice: O, Creștinilor, vă poruncesc să vă osebiți de orice Creștin – de ar fi el bogat, sau sărac, sau chiar sfînt – care umblă fără rînduială, adică își petrece viața fără lucrare de mîină. Și să nu petreceți împreună cu acesta, fiindcă cei ce petrec nefăcînd lucru de mîină trebuincios pentru viața omească de cele mai multe ori cad în glume, în rîșuri și în nebăgare de seamă de viață. Despre aceasta a zis și Sirah: „Multă răutate (adică «toată răutatea», precum tîlcuiesc cei mai mulți dascăli) a învățat nelucrarea” (*Sirah* 33:32). Iar răutățile acestea sînt nerînduială, care nu se potrivește vieții Creștinilor.² Dar pentru ce sînt nerînduială? Pentru că nelucrarea însăși este cea dintîi nerînduială, cei nelucrători ieșind din rînduiala pusă lor de Pavel, dascălul neamurilor și Apostolul Domnului, care zice mai departe:

și nu umblă după predania luată de la noi.

Ce va să zică cu acest „și nu umblă după predania pe care a luat-o de la noi”? Adică: Dacă nu lucrează meșteșug și lucru de mîină, aceasta este afară din predania pe care eu, Apostolul Domnului, am predat-o nu prin cuvinte

¹ Ci mai ales cu pilda Sa i-a învățat pe Creștini să nu stea nelucrători, ci să lucreze lucru de mîină. Căci însuși Domnul era teslar, cum zice Evanghelistul Marcu: „Au nu este acesta teslarul, fiul Mariei?” (*Marcu* 6:3). Și vezi tîlcuirea stihului 9, capitolul 2, al celei dintîi către Tesaloniceni și subînsemnarea de acolo, fiind pe larg. Vezi și subînsemnarea zicerii „pentru noi a sărăcit, bogat fiind” (*2 Corinteni* 8:9). Vezi încă și silogismul al doilea al cugetării 23 din *Nevoințele* duhovnicești și cuvîntul 8 al *Hristoittiei* Creștinilor.

Și vezi că porunca dată de Pavel aici, a face Creștinii lucru de mîină, o dă Hristos însuși, precum tîlcuiesc și dumnezeiescul Hrisostom, și Sfîntul Teofilact, și cum zice chiar Pavel mai înainte, la stihul 12. Atît este de mare bunătatea de a lucra Creștinii și atît de mare răutate e a nu lucra. (*n. aut.*)

² De aceea, toți Apostolii dau această poruncă Creștinului care nu șade să lucreze meșteșug, ci umblă fără rînduială încoace și încolo și iscodește pe unul și pe altul, zicînd ei așa: „Să nu fii ca un zburător și ca unul dintre cei ce aleargă fără cuvînt [aici, «scop», *n. m.*] în căi, numiți «tocători de vreme» de către cei ce greu viază. Ci, luînd aminte de meșteșugul și de lucrul tău, caută cele iubite lui Dumnezeu și, aducîndu-ți aminte de cuvintele lui Hristos, cugetă-le neîncetat. Căci zice *Scriptura*: «În Legea Lui să cugeți ziua și noaptea!», adică umblînd în țarină sau șezînd în casă, culcîndu-te și sculîndu-te, ca întru toate să pricepi” (*Cartea întîi, capitolul 4 din Așezămintele Sfinților Apostoli*). (*n. aut.*)

goale, ci prin fapte. Fiindcă eu m-am făcut pildă și închipuire pentru a lucra voi, Creștinii toți, lucrând cu mâinile mele meșteșugul corturilor.¹

7. Căci voi înșivă știți cum se cuvine a ne urma, fiindcă nu am făcut nerînduială între voi, nici pîine nu am mîncat în dar de la cineva,

Zice: Creștinilor, voi înșivă știți că nu am umblat fără rînduială între voi, adică nu am petrecut fără lucrare de mîină. Căci Pavel numește „nerînduială” nelucrarea, cum a făcut și mai sus. Și așa este cu adevărat, căci Dumnezeu l-a rînduit pe om de la început așa, cînd l-a așezat în rai ca să-l lucreze și să-l păzească: „Și l-a luat – zice – Domnul Dumnezeu pe omul zidit de El și l-a pus în raiul desfătării, ca să-l lucreze și să-l păzească” (*Facere* 2:15).² Și Dumnezeu i-a făcut omului mîinile, picioarele și celelalte mădulare nu ca să le aibă nelucrătoare, ci să lucreze cu ele. Drept aceea, cel ce nu lucrează este călcător al rînduiei acesteia a lui Dumnezeu. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul a numit „dar” mîncarea ce i se da ca hrană de către Tesaloniceni, cu toate că aceasta nu era dar. Căci el le propovăduia evanghelia lui Hristos, iar cel ce propovăduiește evanghelia lucrează, și lucrătorul „este vrednic de hrana sa”, precum a zis Domnul (la *Matei* 10:10). (Citește și tîlcuirea capitolului 9 al celei dintîi epistole către Corinteni.)

8. ci lucrînd noaptea și ziua întru osteneală și trudă,

Vezi – o, cititorule! – cîte porunci și covîrșiri pune Pavel aici: fiindcă nu zice că a lucrat numai cu osteneală, ci și cu trudă, care este mai grea decît osteneala; și că a lucrat nu numai ziua, ci încă și noaptea.³

¹ Și Teodorit zice: „Nu o numește «predanie» pe aceea prin cuvinte, ci pe aceea prin fapte.” (*n. aut.*)

² Tîlcuind aceasta, marele Vasile zice: „Cu adevărat, făcîndu-l pe om, Dumnezeu nu a voit ca acesta să fie nelucrător și nemișcat, ci lucrător întru cele ce se cuvin, poruncindu-i lui Adam să lucreze și să păzească raiul. Și, după căderea din rai, i-a hotărît să-și mănînce pîinea întru sudoarea feței sale. Și de aici este arătat că cele zise către Adam s-au zis și către toți cei ce se vor naște dintr-însul” (așezămîntul al 4-lea din cele postnicești). Iar dumnezeiescul Hrisostom zice așa: „Pentru ce nu lucrezi? Dumnezeu ți-a dat mîini nu ca să iei de la alții, ci ca să dai altora” (*Cuvîntul al 5-a la această epistolă*). (*n. aut.*)

³ Iar Coresi zice că Apostolul Pavel lucra meșteșug ca să arate Creștinilor cum să scape de păcat. Pentru aceasta și Climent (în cartea întîii a *Așezărilor*), și Evsevîe (cartea a 5-a a *Istoriei*, capitolul 15), și Ighisip (capitolul 14) și Epifanie (la eresul al 80-lea) zic întru o unire că lucrarea mîinilor și osteneala picioarelor îl oprește pe om de la păcate. Pentru aceasta și Solomon, lăudînd-o pe femeia cea bărbată și lucrătoare, zice așa: „A gustat ea

spre a nu îngreua pe careva dintre voi.

„Greutate” este a lua de la oamenii care nu dau de voie și din inimă, ci de silă și fără inimă. Dar Apostolul vorbește aici de greutatea de a lua de la Tesaloniceni nu pentru că aceia nu ar fi voit să-i dea, ci pentru că erau săraci și lipsiți de cele de nevoie.

9. Nu doar că nu avem stăpînire, ci pentru a ne da vouă ca închipuire spre a ne urma.

Pavel putea să nu lucreze lucru de mîină, fiindcă se îndeletnicea cu lucruri mai mari, adică întru a propovădui evanghelia, avînd voie să se hrănească de la ucenicii Creștini pe care îi învăța. El însă nu voia să urmeze aceasta, ci lucra lucru de mîină, pentru a se hrăni și pe sine, și pe frații ce erau cu dînsul. Și de trei ori fericitul Apostol al Domnului făcea aceasta ca să-i învețe pe ucenicii săi Creștinii a-i urma lui, lucrînd și ei.¹

că este bine a lucra, și nu stinge toată noaptea candela ei” (*Pilde* 31:18), cuvinte prin care arată că aceea lucra ziua și noaptea. De aceea, și marele Antonie a auzit de la Domnul cuvintele acestea: „Antonie, voiești a plăcea lui Dumnezeu? Roagă-te! – iar cînd nu te poți ruga, ostenește cu mîinile!” Și într-adevăr, izvorul și pricina păcatului este nelucrarea și neîntrebuințarea mîinilor, pentru care și dumnezeiescul Hrisostom a zis aceasta: „Nimic nu e mai pîngărit decît petrecerea zadarnică, nimic mai rău decît nelucrarea, căci nelucrarea îi vatămă pe toți, și chiar pe înseși mădularele trupului” (*Cuvîntul al 35-lea la Faptele Apostolilor*). Și iarăși zice: „Ce e mai greșos decît omul ce nu are a face nimic? Ce e mai pîngărit? Ce e mai ticălos? Aceasta e mai rea decît zeci de mii de vrăjmași: a căsca și a zăcea cu fața în sus, șezînd totdeauna prin tîrg și privindu-i pe cei ce trec. Căci sufletul, avînd fire a se mișca totdeauna, nu suferă a se liniști. Lucrător l-a făcut Dumnezeu, și afară de fire îi este nelucrarea” (la fel). Și iarăși: „Care cal este folositor? Cel ce se desfătează, sau cel ce se iscusește? Care corabie? Aceea care înnoată, sau aceea ce nu umblă? Care apă? Aceea care curge, sau aceea ce stă? Care fier? Cel ce se poartă, sau cel ce nu se folosește? Oare cel ce se lucrează nu strălucește și nu se aseamănă cu argintul, în vreme ce celălalt se înnegrește, netrebnic fiind și pierzînd ceva din materia sa? Una ca aceasta se face și cu sufletul cel nelucrător: asupra lui se revarsă oarecare rugină și-i mîncă strălucirea și toate celelalte” (la fel). Același Hrisostom zice și în altă parte: „Așa cum pămîntul – cînd nu se seamănă și nu se sădește, odrăslește doar buruieni – tot astfel și sufletul, cînd nu are a face ceva din cele de trebuință, dorind a face, negreșit se dă pe sine la fapte rele” (*Cuvîntul al 7-lea la cea de a doua către Corinteni*). (n. aut.)

¹ Drept aceea, din această zicere, încheiem arătat că înția pricină pentru care fericitul Pavel lucra cu mîinile și se hrănea din lucrul mîinilor sale era ca să dea pildă tuturor Creștinilor să-i urmeze lui și să lucreze și ei. Iar a doua pricină pentru care făcea aceasta e că apostolii mincinoși îl defăimau zicînd că propovăduiește ca să ia bani de la ucenicii săi, cum spune în tot capitolul al nouălea al celei dintîi către Corinteni; și vezi acolo, la stihul zece. Despre aceasta vorbește și la capitolul unsprezece al celei de-a doua către Corinteni.

Dar e lucru vrednic de nedumerire pentru ce Domnul spune să nu ne îngrijim de cele de nevoie ale vieții – „Să nu vă îngrijiți ce veți mîncă și ce veți bea!” (*Matei* 6:25) și, în altă

10. Căci și când eram la voi vă porunceam aceasta: că, dacă cineva nu voiește a lucra, nici să nu mănînce!¹

Zice: Fraților Tesaloniceni, cînd eram la voi, v-am poruncit ca orice Creștin care nu voiește să lucreze și să slujească nici să nu mănînce. Deci, în epistola dintîi către Tesaloniceni, dumnezeiescul Apostol scrie mai moale despre lucrarea de mînă, iar întru aceasta a doua scrie mai aspru. Și după dreptate, căci – dacă Pavel lucra ziua și noaptea, cu toate că avea voie a se hrăni de la ucenicii săi – cu cît mai vîrtos se cuvenea a face aceasta ceilalți Creștini?

11. Căci auzim că unii umblă între voi fără rînduială, nimic lucrînd, ci iscodind.

De vreme ce mintea omului este pururea mișcătoare, adică se mișcă totdeauna și nu stă niciodată, cînd omul nu are vreun meșteșug și lucru de mînă folositor, ea urmează a se îndeletnici și a umbla în lucruri netrebnice și zadarnice, iscodind viata și petrecerea celorlalți, din aceasta căzînd în vorbe deșarte, în grăiri de rău, în glume și în nebăgare de seamă de viață – precum am zis mai sus. Deci, pentru a scăpa de toate aceste rele, se cuvine ca omul să lucreze vreun meșteșug și lucru de mînă. Căci, făcînd aceasta, nu numai că își strînge mintea și o oprește să alerge înapoi și încolo, dar își scoate și hrana și nu-i îngreuiază pe alții, luînd de la dînșii cele trebuincioase trupului său. Fiindcă nu se cuvine a-l milui și a-l ajuta cineva pe cel ce poate lucra, dar șade nelucrător, nevrînd să lucreze.² Dar ce pune ca

parte: „Nu lucrați pentru mîncarea cea pieritoare, ci pentru aceea ce rămîne în viața veșnică!” (Ioan 6:27) – iar Apostolul ne poruncește aici cu totul dimpotrivă, să purtăm grijă și să lucrăm? Această nedumerire o dezleagă marele Vasilie, zicînd: „S-a oprit desăvîrșit a purta de grijă sau a lucra cineva pentru sine-și. Dar trebuie a lucra și a se îngriji cu de-adinsul pentru trebuința celui de aproape, mai ales că Domnul primește sîrguința pentru cei afierosiți Lui, și pentru această purtare de grijă făgăduiește Împărăția Cerurilor” (hotărîrea 207 pe scurt). Iar dumnezeiescul Hrisostom adaugă, zicînd că este cu putință să și lucreze meșteșug cineva, și a nu se îngriji pentru hrana vieții, dacă nădăjduiește cu totul întru Dumnezeu, Care satură pe tot dobitocul. Iar eu zic că mai ales prin lucrarea meșteșugului scapă omul de îngrijirea vieții, de vreme ce, cîștigîndu-și cele de trebuință, prin aceasta poartă de grijă și se liniștește cu cugetul. (n. aut.)

¹ Însemnează că – după Teodorit – Apostolul nu a zis acest „nici să nu mănînce” către cei ce dau [milostenie], ci către cei ce viețuiesc cu nelucrare. Iar pe cei ce dau, îi sfătuiește, după puține cuvinte, a nu căuta la trîndăvirea acelora, ci să facă milostivirea lor cu folos. (n. aut.)

² Vezi și socotința lui Climent Stromatul și a Sfinților Apostoli, la subînsemnarea stihului 10, capitolul 4, al celei către Filipeni. Zice însă și Hrisostom: „Iar milostenia se dă doar acelora care nu se pot îndestula din lucrarea mînilor lor și celor ce-i învață [pe al-

pricină leneșul și trîndavul? Eu sînt pustnic. — zice —, eu mă rog lui Dumnezeu, eu postesc și împlinesc cu aceasta osteneala lucrului de mîină. Către care răspundem: mai întîi, că rugăciunea și postul nu sînt lucru de mîină, iar Pavel vorbește aici arătat despre lucrarea de mîină; al doilea, răspundem: Tu, cel ce zici acestea, poți — împreună cu nevoința pustniciei, cu rugăciunea și cu postul — să faci și lucru de mîină. Și, de vreme ce defaimi lucrarea mîinilor, pentru aceasta te osîndești ca un nelucrător. Dar zic unii că, dacă Apostolul poruncește să lucreze toți, de ce nu se silesc să lucreze dascălii și propovăduitorii cuvîntului lui Dumnezeu? Către aceia răspundem că dascălii au o lucrare mai mare și mai grea decît lucrarea mîinilor și, pe lîngă aceasta, treaba lor îi oprește a lucra cu mîinile. Iar tu, nevoitorul cel liniștit, nu ai nici o astfel de oprire, și înseamnă că păcătuiești, căci te lenevești și nu lucrezi lucru de mîină.¹

12. Unora ca aceia le poruncim și-i rugăm, pentru Domnul nostru Iisus Hristos,

Fiindcă i-a muștrat pe Creștinii din Tesalonic — zicîndu-le: „vă îndatorăm”, adică: „vă învățăm aspru” — Apostolul îndulcește iarăși cuvîntul și adaugă zicînd: „vă rugăm”. Și nu numai noi — zice —, ci-L punem mijlocitor al rugămînții noastre și pe Domnul Iisus Hristos Însuși. În acest chip, Pavel face rugămîntea sa încă și mai înfricoșată și mai vrednică de crezare.

ții] și care se îndeletnicesc cu totul întru cuvîntul învățăturii” (cuvîntul al 5-lea la această epistolă). (n. aut.)

¹ Din zicerea aceasta a Apostolului, se înțelege că iscodirea se naște din nelucrare și că cei care șed fără lucru sînt iscoditori. Iar iscodirii îi urmează viclenia, grăirea de rău și alte nenumărate răutăți, despre care vezi la citirea a patra a *Iscusiunțelor duhovnicești*, în partea a doua. Pentru aceasta, cu adevărat aurit era acela care-i aseamănă pe cei ce lucrează meșteșug cu albinele cele iubitoare de osteneală care slujesc, iar pe cei nelucrători cu trîntorii care nu lucrează ca albinele, ci șed nelucrători totdeauna. Și — așa cum albinele, făcînd mierea cea dulce, nu se hrănesc doar pe sine din aceea, ci și pe oameni, și-și folosesc ostenele spre sănătatea și spre îndulcirea trupului mai-marilor lumii, a stăpînitorilor și împăraților, precum zice Parimistul — tot astfel cei ce lucrează meșteșugurile nu viețuiesc doar ei singuri din lucrul mîinilor lor, ci toți oamenii se înlesnesc prin meșteșugurile lor și lumea toată se iconomisește cu ostenelele lor. Și dimpotrivă — așa cum trîntorii, nelucrînd, mănîncă din mierea albinelor și viază din străine ostenele — tot astfel cei ce nu lucrează, neavînd meșteșug din care să se hrănească, caută la mîinile celorlalți și viază din ostenele străine. Se poate oare afla o viață mai netrebnică decît aceasta? Pentru aceasta, și Solomon îi îndeamnă pe leneși să urmeze albinei celei iubitoare de osteneală, zicînd: „Mergi — o, leneșule! — la albină, și vezi cît este de lucrătoare și cît de cinstit își face lucrarea sa, din a cărei ostenele împărații și cei de obște capătă sănătate. Dorită este tuturor și cinstită, măcar că e neputincioasă cu tăria, dar covîrșește cinstindu-se cu înțelepciunea (adică cu meșteșugul)” (*Pilde* 6:8). (n. aut.)

ca, lucrînd cu liniște, să-și mănînce pîinea lor.

Pavel cere de la Creștini amîndouă acestea ca îndatorire: adică să se și liniștească atunci cînd umblă fără rînduială, căci liniștea este potrivnică nerînduiei; și să lucreze și să slujească, dacă șed fără lucru, căci lucrarea mîinilor este potrivnică nelucrării. Dar pentru ce să lucreze și să slujească Creștinii? Ca să-și mănînce – zice – „pîinea lor”, adică cea cîștigată cu osteneala mîinilor lor, și să nu mănînce pîine străină. Căci Creștinii care sînt sănătoși nu se cuvine a căuta la mîinile altor oameni și a se hrăni din sudori și ostenele străine.

13. Iar voi, fraților, să nu slăbiți făcînd binele!

Vezi, iubitele, cum s-au muiat îndată părinteștile îndurări ale fericitului Pavel? Căci degrabă s-a mîhnit și l-a durut inima pentru cei leneși și nelucrători, ca și cum le-ar zice Tesalonicenilor acestea: Creștinilor, osebiți-vă de cei ce petrec în nelucrare și nu slujesc! Și să nu petreceți împreună cu dînșii, dar nici să-i lăsați să moară de foame, ci dați-le cele de trebuință! Dar cineva ar zice: Dar ce, dacă nelucrătorul și cel ce nu slujește nu ar voi să slujească și să lucreze, nădăjduind că eu îl hrănesc, ci ar rămîne întru nelucrarea sa? Apostolul le răspunde acelora: Destul îți este a nu petrece împreună cu acela și a nu-i da intrare și îndrăzneală, cu aceasta arătîndu-i că urăști nelucrarea și trîndăvia lui. Iar dacă nici așa nu se va îndrepta și nu se va îndupleca să lucreze și să slujească, să nu te mîinii asupra lui, ci fă-i bine cu ajutorul tău, după putință.¹

14. Iar dacă cineva nu ascultă de cuvîntul vostru prin scrisoare, însemnați-l

Unii (cum este și Teodorit) citesc zicerea „vostru” ca pentru fața întîia, adică „nostru”, și de aceea înțeleg zicerea așa: Oricine ar fi acela ce nu ascultă de cuvîntul nostru, al Apostolilor, care vi se grăiește prin această epistolă, să-l însemnați și să-l aveți osebit și despărțit de împreună-petrecerea voastră. Iar fericitul Ioan Hrisostom a citit zicerea ca pentru fața a doua (adică: „cuvîntul vostru”) și ne dă să înțelegem așa: Pe oricine nu ascultă cuvîntul vostru, prin care ziceți ceea ce ați fost învățați în această epistolă a mea, pe acel nesupus însemnați-l și să nu petreceți împreună cu el.

¹ Și Teodorit tîlcuiește așa, zicînd: „Trîndăvia acelora să nu biruiască dărnicia voastră.” (n. aut.)

și nu vă amestecați cu dînsul, ca să se rușineze.

Vezi, iubitele, ce mare folos se pricinuieste aceluia care e osebit de împreună-petrecerea cu frații lui Creștini? Anume a primi întru sine rușine, de la care i se pricinuieste îndreptarea. Căci, dacă a lua milostenii de la alții pricinuieste rușine celui ce ia, cu mult mai vîrtos se întîmplă aceasta cînd ia milostenie fiind despărțit de împreună-petrecerea cu frații săi Creștini. Căci, la Creștinii cei vechi, osebirea (adică despărțirea) de împreună-petrecerea cu frații se socotea mare pedeapsă și osîndă, iar acum despărțirile acestea se socotesc a fi nimic de către Creștinii vremii noastre. Vezi însă – o, cititorule! – că, dacă se cuvine a se despărți Creștinii de cel ce doar șade, adică nu lucrează și nu slujește¹, cu cît mai vîrtos urmează a se despărți de ceilalți oamenii răi care păcătuiesc învederat? Pentru aceasta, același Pavel scria în altă parte: „Iar acum v-am scris a nu vă amesteca împreună cu vreun frate care e sau curvar, sau lacom de averi, sau slujitor la idoli, sau ocărîtor, sau bețiv sau răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu mîncăți împreună!” (1 Corinteni 5:21).²

15. Dar să nu-l socotiți vrăjmaș, ci sfătuiți-l ca pe un frate.

Mai sus, zicînd că cel ce nu lucrează se cuvine nici să nu mănînce, Pavel s-a temut ca nu cumva cei nelucrători să moară de foame și de aceea a zis mai departe să nu ne oprim a le face bine. Tot astfel și acum, fiindcă a zis să nu petreacă Creștinii împreună cu aceia, s-a temut ca nu cumva despăr-

¹ Drept aceea, pentru cel leneș, care nu lucrează, poruncește Pavel Creștinilor ceea ce zice aici, adică a nu petrece împreună cu el. (n. aut.)

² Însemnează că afurisenia (despărțirea) se făcea în trei feluri de către cei vechi: ori se afurisea, adică se oprea, păcătosul numai de la împărtășirea Sfintelor Taine, acela stînd și rugîndu-se cu ceilalți Creștini în biserică; fie se afurisea, adică se despărțea, și de adunarea Creștinilor și de împreuna-petrecere cu dînșii, cum se arată din zicerea Apostolului; fie, în sfîrșit, se afurisea clericul de ceilalți clerici, adică: arhierul de ceilalți arhierii, presviterul de presviteri și diaconul de diaconi. Și vezi Canonul 10 al Sfinților Apostoli din Canonicul grecesc. La fel se cuvine a se face și acum afurisirea de către Sfinții Arhierii, ca să pricinuiască folos și îndreptare celor afurisiți, adică cu neîmpărtășirea Sfintelor Taine și cu scoaterea din biserică, iar nu cu afurisirea, adică cu despărțirea, de Sfînta și cea de o ființă Treime și cu blestemul de a rămîne cel afurisit nedezlegat și neiertat nici după moarte, cum se obișnuiește a se da scrisoarea de afurisenie și de blestem, căci afurisenia aceasta nu se osebește cu nimic de anatema. Iar dumnezeiescul Hrisostom zice că Creștinii din vremea noastră nu socotesc vreun mare rău nepetrecerea Creștinilor împreună cu cei răi și că aceasta le pricinuieste celor răi un atît de mare folos. Căci, cel ce curvise în Corint cu mama sa vitregă, fiind despărțit de Creștini, s-a folosit și s-a silit atît de mult, în-cît Pavel a zis pentru dînsul: „Destul îi este certarea aceasta” (2 Corinteni 2:6). (n. aut.)

țirea aceasta să-i lepede desăvârșit pe frații lor și să-i facă să se deznădăduiască. De aceea, acum zice: O, Creștinilor! – să nu-i socotiți ca pe niște vrăjmași pe cei nelucrători și leneși, ci să-i sfătuiți ca pe niște frați ai voștri. Dîndu-le cele de trebuință, sfătuiți-i frățeste, ca să se îndrepteze și să lase lenevirea, fără să-i ocărăți și să-i înfrunțați, ca ei să se folosească de la voi trupește și sufletește. Căci cel ce sfătuieste un frate nu arată meteahna lui înaintea celorlalți, ci, luîndu-l deosebi, îl sfătuieste cum să se îndrepteze cu blîndețe și cu dragoste frățescă. Și zice: Creștinii să se mîhnească și să-i doară inima nu pentru că dau milostenie celor leneși și nelucrători, ci pentru că aceia calcă legea lui Dumnezeu, și să plîngă pentru dîșii ca pentru niște neputincioși și bolnavi cu sufletul. Să asculte cuvintele acestea aceia care nu numai că nu dau milostenie celor nelucrători, ci încă îi și ocărăsc și îi împrășcă cu pietre. Ce faci, o, omule? Acela este sărac pentru tine, adică pentru ca tu să vindecî rănile sufletului lui cu iubirea de oameni și cu milostenia ce i-ai da-o. Iar tu îl gonești cu pietre?! De cîtă nesimțire, de cîtă necunoștință este o astfel de faptă?!

16. Și Însuși Dumnezeuul păcii¹ să vă dea pacea totdeauna, întru tot ceasul.

În toată epistola sa, alături de sfaturi, dumnezeiescul Pavel pune și rugăciuni. Așa cum oamenii obișnuiesc a pune peceti, semne și încuietori deasupra arginților și a altor lucruri de mare preț, tot astfel punea și fericitul Pavel rugăciunile către Dumnezeu deasupra sfaturilor și învățăturilor celor aurite și de mult preț pe care le da Creștinilor, ca pe niște peceti ale celor zise. Aceasta face și aici, fiindcă urmau a se face între Tesaloniceni gîlcevi și prigoniri de vorbe pentru pricinile zise mai sus. Căci cei ce nu lucrau, despărțindu-se de adunarea Creștinilor, puteau să se facă mai îndărătnici, iar cei ce lucrau și își cîștigau traiul vieții puteau să nu mai dea cu osîrdie [milostenie] celor nelucrători. De aceea, Apostolul se roagă ca Tesalonicenii să aibă pace totdeauna, căci aceasta este ce se caută de Creștini, încît a nu avea prilej de a se sminti despre nici o parte, nici din cuvînt, nici din lucru. Și zice: Căci astfel, avînd pace – o, Creștinilor! – îi veți îndrepta pe cei nelucrători lesne și fără greutate. Căci nici un lucru nu ne ajută atîta spre a isprăvi cele ce voim și spre a-i îndrepta pe frați precum chipul și cuvîntul cel pașnic și netulburat, prin care arătăm că nu-i certăm și nu-i înfruntăm cu vrăjmașie pe aceia ce greșesc.

¹ Pentru ce Se numește „Dumnezeu al păcii”, vezi la tîlcuirea capitolului 4, stih 9, al celei către Filipeni și la subînsemnarea de acolo. (n. aut.)

Domnul fie cu voi toți!

Ceea ce cere Pavel în această rugăciune, Însuși Domnul a făgăduit ucenicilor Săi, zicînd: „Și iată, Eu sînt cu voi în toate zilele” (*Matei 28:20*). Iar Apostolul zice: Creștinilor, dacă Domnul este cu voi toți – adică și cu cei ce nu lucrează, și cu cei ce lucrează –, negreșit vă vor veni toate bunățile, căci Domnul îi va îndrepta pe cei nelucrători și îi va întări pe cei lucrători.

17. Salutarea cu mîna mea, a lui Pavel.

Aici, numește „salutare” rugăciunea zisă mai sus¹, ca să arate că orația scrisă cu însăși mîna sa era cîștig și rugă duhovnicească, iar nu doar un semn de iubire.

Acesta este semnul meu în orice scrisoare, așa scriu.

Zice: Pentru a nu se răstălmăci epistolele mele de oarecari mincinoși și amăgitori (căci mulți făceau aceasta, cum am zis la început, la pricina epistolei acesteia), iscălesc aici cu însăși mîna mea, și acesta este semnul cel adevărat și cunoașterea oricăreia din epistolele mele pe care le trimit la voi ori la alții.

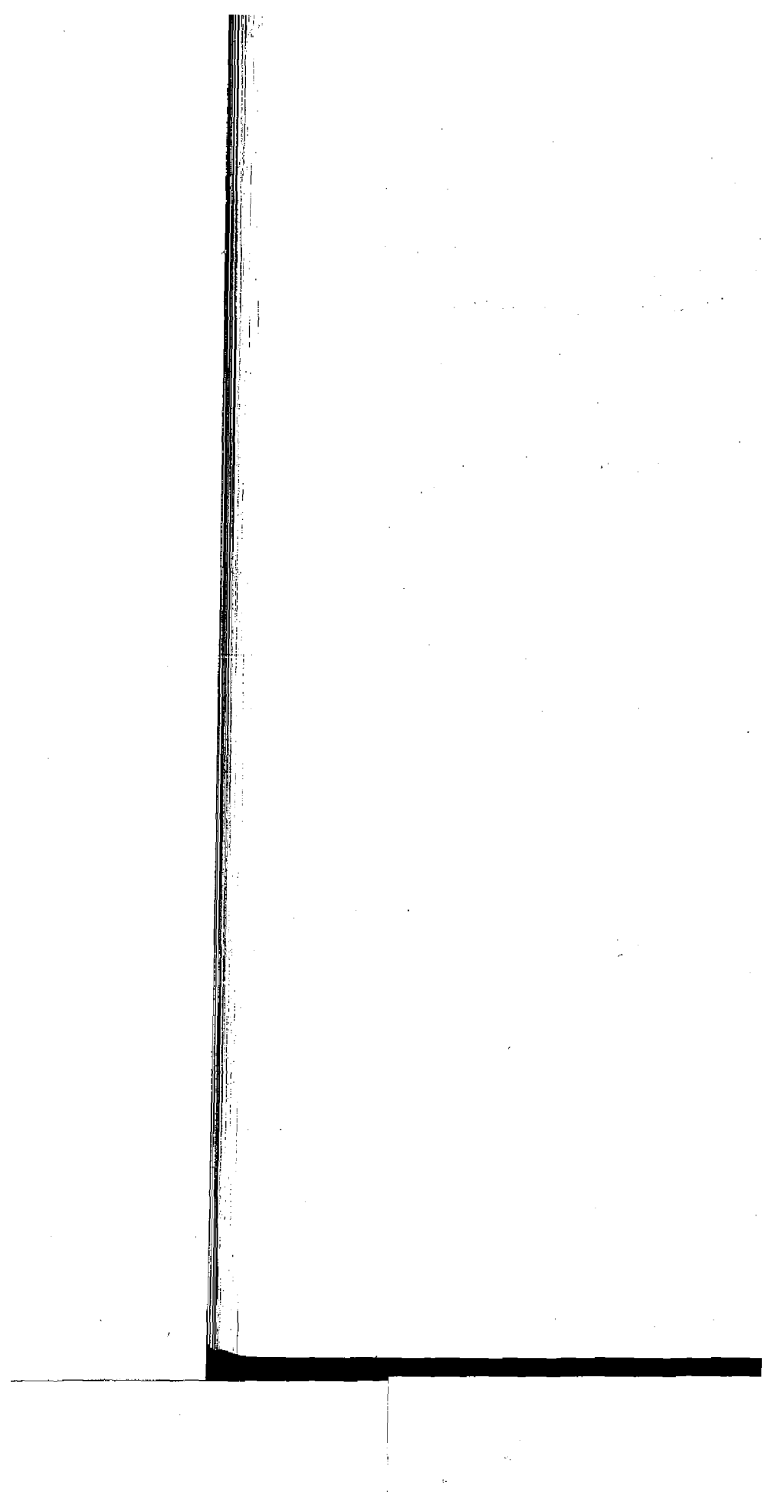
18. Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi toți! Amin!

De la dar a început epistola aceasta Apostolul, și tot cu darul face sfîrșitul ei, cuprinzînd și întărind toate cuvintele dintr-însa din amîndouă părțile ca și cu două ziduri puternice și înalte, și punînd temelii tari și acoperămînt încredințat. Și zice: Creștinilor, dacă darul Domnului primit prin botez este cu voi, dar ce v-a mîntuit, el va trece cu vederea toate neputințele voastre, căci aceasta este însușirea dumnezeiescului dar. Și el va fi cu voi dacă nu îl veți alunga din sufletele voastre cu răutățile, și cu ura de frați și cu celelalte păcate ale voastre. Căci darul lui Dumnezeu locuiește în sufletele cele bine-alegătoare, care au smerenie și iubire de frați. O! – de am dobîndi și noi,

¹Iar Teodorit zice că „salutare” numește blagoslovenia de la sfîrșit, adică: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos fie cu voi toți! Amin!” Și, tîlcuind, Teodorit zice: „Și a adăugat aceasta pentru cei ce cutezau a purta epistole plăsmuite, învășîndu-ne să căutăm iscălitura lui, căci zice: Acesta este semnul epistolelor mele, căci eu însumi scriu salutarea. Deci, de aici, învățăm că dumnezeiescul Apostol obișnuia a scrie zicerea «Darul Domnului nostru Iisus Hristos fie cu voi toți! Amin!» în loc de: «Fiți sănătoși!»” (*n. aut.*)

cei ce citim acestea, astfel de suflete bine-alegătoare, care să arate iubire de frați și să-i sfătuiască pe frații ce greșesc, iconomisind în toate chipurile cu puțință îndreptarea lor cu pace; și astfel să fim păziți de darul Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce ne-a ales și ne-a adus lui Dumnezeu-Părintele întru Sfântul Duh, Căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum, și pururea și în veacurile veacurilor! Amin!

Această a doua epistolă către Tesaloniceni s-a scris din Atena.

TÎLCUIREA
EPISTOLEI ÎNTÎI CĂTRE TIMOTEI
A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfintul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către

Nicodim Aghioritul

Pricina epistolei întâi către Timotei¹, după Hrisostom, Teodorit², Teofilact³ și Icumenie⁴

Acest Timotei a fost unul din cei mai adevărați și mai aleși ucenici ai Apostolului Pavel. Și a fost atât de lipit de dragostea învățătorului său, încât a primit ca Pavel să-l taie împrejur din iconomie, măcar că Pavel propovăduia altora a nu se tăia împrejur și, pentru tăierea împrejur, i-a stat împotriva Apostolului Petru.⁵ Și dumnezeiescul Apostol îl laudă pe Timotei în multe părți ale epistolelor sale.⁶ Și i-a scris această epistolă fiindcă în Efes, unde Timotei a fost cel dintâi episcop, erau niște Creștini⁷ care păzeau cele iudaice și se apucau să-i amăgească pe cei mai proști [„simplici”, „neștiutori”,

¹ După Meletic, trimiterea aceasta s-a scris în anul 25 după înălțarea Domnului (în *Istoria Bisericească*). (n. aut.)

² Episcop al Kirului, în veacul al cincilea. (n. m.)

³ Sfințitul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, cu scaunul la Ohrida, care a trăit în veacul al XI-lea. (n. m.)

⁴ Episcop de Trica, pe la anul 990. (n. m.)

⁵ Vezi la capitolul 16 al *Faptelor*, stihurile 1-2, unde se zice că Timotei a fost fiul unei femei Iudee credincioase și al unui tată Elin, care avea bune mărturii de la frații din Listra și din Iconiu. Pavel a voit ca acesta să vină împreună cu el și, luându-l, l-a tăiat împrejur, din pricina Iudeilor care erau în acele locuri, căci toți știau că tatăl lui era Elin” (n. aut.)

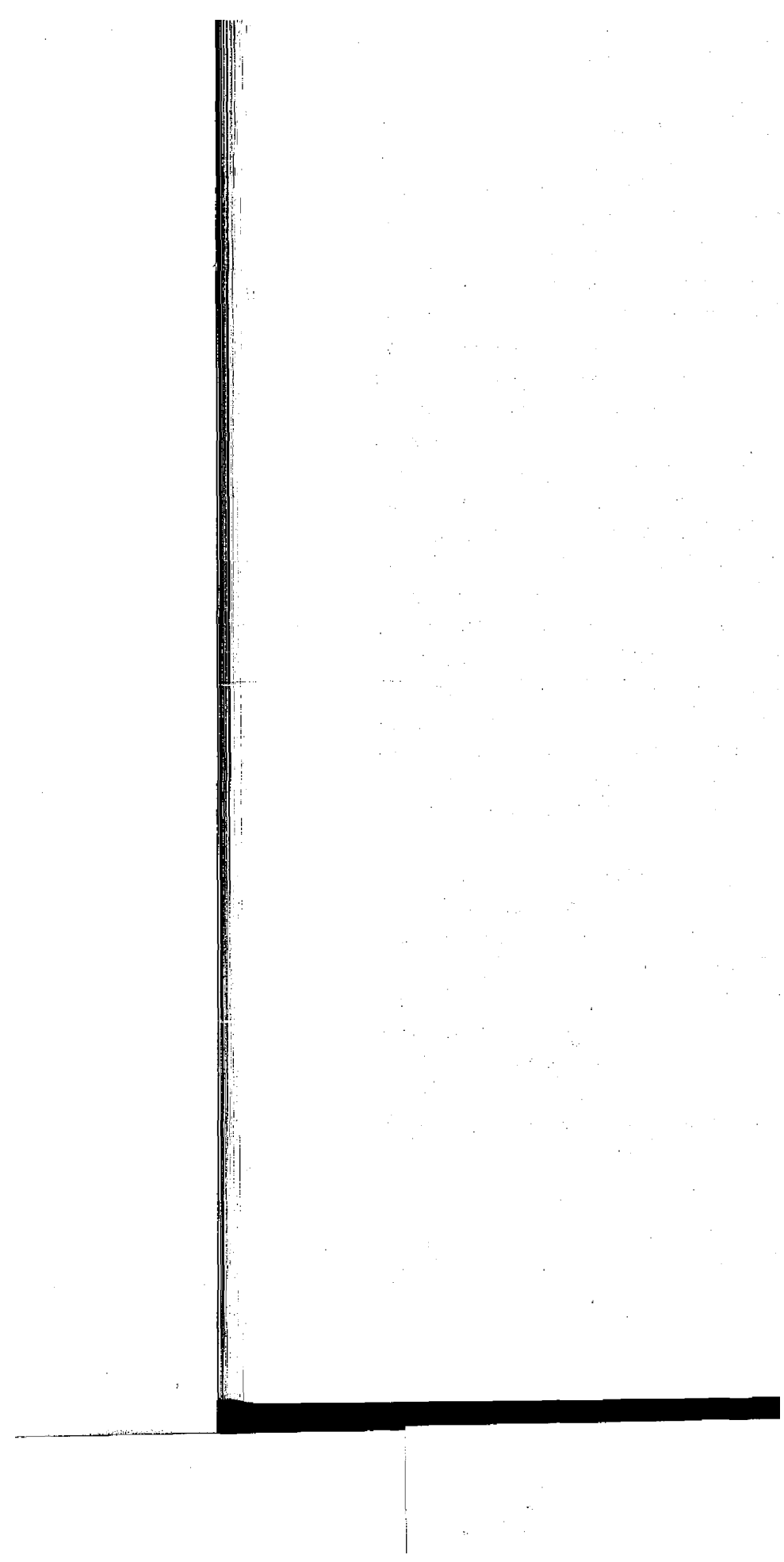
⁶ Drept aceea, le scria Filipenilor despre Timotei așa: „Dar încercarea lui o cunoașteți, căci împreună cu mine a slujit evanghelia, întocmai ca un copil lângă tatăl său” (*Filipeni* 2:22). Iar Corintenilor: „Pentru aceasta l-am trimis la voi pe Timotei, care este fiu al meu iubit și credincios întru Domnul” (*1 Corinteni* 2:17). Și iarăși: „Nu cumva să-l defaima cineva, căci lucrează ca și mine lucrul Domnului” (16:11). Iar către Evrei scria despre dînsul: „Cunoașteți pe fratele Timotei slobod” (*Evrei* 13:23). Iar Hrisostom zice: „Și minunile ce se fac acum arată îndrăzneala lui” (în înainte-cuvîntarea tîlcuirii epistolei acesteia). Și poate că Hrisostom înțelege prin „minuni” pe acelea care se fac prin sfințele moaște ale Apostolului Timotei, care atunci se aflau în biserica Sfinților Apostoli din Constantinopole, mutate din Efes cu porunca împăratului Constantie prin marele mucenic Duca Artemie al Alexandriei. (n. aut.)

⁷ Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din ceibotezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israel*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (n. m.)

n. m.], propovăduind că se cuvine a păzi *Legea cea Veche*. Marele Pavel îi aduce aminte de aceasta lui Timotei, care știa credința întru Hristos, și îl învață despre *Lege*, poruncindu-i să îi oprească și să-i certe pe aceia ce vorbeau afară de dreapta învățătură. Căci însuși Pavel i-a dat satanei pe Imeneu și pe Alexandru, ca să învețe a nu huli. Și, după ce i-a adus aminte lui Timotei de aceasta, îi rînduiește și unele canoane bisericești: 1) despre rugăciune: cum, unde și pentru ce se cuvine a se ruga Creștinii; 2) că femeile se cuvine a tăcea în biserică și a nu învăța [pe alții], ci mai ales a se învăța; 3) cine și cum se cuvine a fi episcopii, presviterii [preoții] și diaconii; 4) câți ani se cuvine să aibă văduvele cînd se numără împreună în ceata văduvească a Bisericii, și care se cuvin a fi; 5) că cei tineri se cuvine a păzi întreaga înțelepciune și mai bine a se căsători decît a viețui rușinați; 6) că se cuvine să poruncească bogaților să nu cugete înalt și să nu nădăjduiască în bogăția lor; 7) îl îndeamnă să nu mai bea apă și să ia aminte la învățătură, căci vor veni vremuri cînd unii se vor depărta de la credință; 8) îl învață că mîncările sînt curate și că se cuvine a se păzi de prigonirile în cuvinte și de întrebările necurate, întru care lăudîndu-se, unii s-au lepădat de credință. Și la urmă, învățîndu-l cum se cuvine a stăpîni și a ocîrmui norodul, sfîrșește epistola.

Dar poate că s-ar nedumeri cineva pentru ce Pavel nu i-a scris epistole nici lui Sila, nici lui Varnava, nici lui Climent, nici lui Luca, nici altuia din aceia care se aflau împreună cu el întru propovăduire, ci numai lui Timotei și lui Tit? La această nedumerire, cineva ar zice că Pavel îi avea pe aceia încă umblînd împreună cu sine, iar acestora (adică lui Timotei și lui Tit) le încredințase biserici și eparhii și trebuia să le scrie ce se cuvenea să facă și să-i mîngîie cu epistolele sale. Iar dacă te nedumerești – o, cititorule! – de ce Pavel nu îi făcuse pe Apostolii aceștia desăvîrșiți întru toată înțelepciunea, ci iarăși le scrie și îi gătește după ce le încredințase apărarea și oblăduirea norodului, îți răspundem: mai întîi, că nimeni nu este desăvîrșit, ci, chiar învățător de ar ajunge cineva, tot are nevoie a fi povățuit întru multe de către cei mai desăvîrșiți. Și, de altfel, de vreme ce Biserica (norodul lui Hristos) fusese alcătuită de curînd, nu-i era lesne unui episcop a rîndui și a pecetlui toată învățătura, prin viu glas, în sufletele Creștinilor. Și ia aminte că învățătura epistolei acesteia nu este dintre cele mici, ca să se potrivească ucenicilor și celor ocîrmuiți, ci este una de mare cuviință, ce se potrivește învățătorilor și păstorilor.¹

¹ Însemnează că epistola aceasta este a cincea după vremea în care și-a scris Pavel epistolele, după cele două către Tesaloniceni și după cele două către Corinteni – precum zice Teodorit în înainte-cuvîntarea epistolelor lui Pavel. (*n. aut.*)

CAPITOLUL I

1. Pavel, Apostolul lui Iisus Hristos, după porunca lui Dumnezeu Mântuitorul nostru

Fiindcă urmează a-i da lui Timotei legiuiri și rînduieli, Pavel se vestește pe sine Apostol încă de la începutul epistolei, ca să facă cuvîntul său vrednic de crezare, ca și cum ar zice: Nu voi grăi de la sine-mi, ci voi zice cuvintele lui Hristos, ale Celui ce m-a trimis să propovăduiesc. Așadar – o, Timotei! – vezi să nu te arăți neascultător! Și, fiindcă dregătoria de apostol era mare, pentru a nu arăta că se mîndrește cu aceasta, mai departe zice: „după porunca lui Dumnezeu”, adică: Nu am răpit – zice – dregătoria apostolească, ci aceasta e datorie a mea neapărată, eu împlinind poruncă dumnezeiască. Căci zicerea „după poruncă” este mult mai lucrătoare decît zicerea „chemat” pe care o zice în alte epistole, adică: „Pavel, chemat Apostol” (*Romani 1:1*). Nu se vede însă în nici un loc din *Scripturi* să-i fi poruncit lui Pavel Dumnezeu-Părintele, ci Hristos, Care i-a zis: „Mergi, că Eu te voi trimite la «neamuri»¹, departe” (*Fapte 22:21*) și: „Să nu te temi, Pavele, că trebuie să stai înaintea chesarului” (*Fapte 27:24*). La fel zice despre Pavel și Duhul cel Sfînt: „Osebiți-i Mie pe Varnava și pe Saul pentru lucrul la care îi chem” (*Fapte 13:2*). Dar poruncile Fiului și ale Duhului sînt și ale Părintelui, căci ființa și cinstea Lor este întocmai la fel, precum se arată și din următoarele cuvinte:

și a Domnului Iisus, nădejdea noastră.

Vezi – o, cititorule! – că porunca dată lui Pavel este și a Tatălui, și a Fiului? Căci și David a zis despre Tatăl: „nădejdea tuturor marginilor pămîntului” (*Psalm 64:6*) și însuși Pavel zicea aceasta, în alt loc: „am nădăjduit în Dumnezeu cel viu” (*1 Timotei 4:10*). Iar aici, el îl numește „nădejde a noastră” pe Hristos, ca noi să învățăm că toate însușirile firești ale Tatălui sînt și ale Fiului, după ceea ce El e Dumnezeu. Și la vreme convenită a alăturat Pavel aici numirile acestea, adică pe a „Mîntuitorului” la Tatăl și pe a „nădejdi” la Fiul. Căci învățătorul și păstorul se luptă cu multe greutăți și ispite, de vreme ce tot războiul diavolului și al oamenilor răi și păgîni se face împotriva lui; fiindcă învățătorul și păstorul, biruind și obosindu-se,

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadele lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de „Israil”, înțîiul *norod ales* al lui Dumnezeu. Acum, „Israil” este norodul Creștinilor. (*n. m.*)

va cădea mai cu lesnire și astfel se vor birui și ucenicii păstoriți de el, precum este scris: „Bate-voi păstorul, și se vor risipi oile” (*Zaharia 13:7*). De aceea, Pavel îl mângâie aici pe învățătorul și păstorul Timotei și-i zice: O, Timotei! – nu se cuvine a te întrista pentru ispite, fiindcă nu avem ca mîntuitor un om, ci pe Însuși Dumnezeu-Tatăl, Care ne va mîntui de primejdii și de ispite în grabă. Și, chiar dacă nu ne vom mîntui curînd de primejdiile acestea, totuși trebuie să nădăjduim cele bune, căci nădejdea noastră este ne-rușinată, fiind Însuși Hristos. Căci noi, oamenii, ne mîngîiem și putem să suferim primejdiile în două chipuri: sau pentru că scăpăm de acestea curînd, sau pentru că avem bune nădejdi a scăpa de ele în viitor.

2. Lui Timotei, adevăratului fiu întru credință:

Adică: Ție, Timotei, celui ce te-ai născut ca fiu al meu prin credință, îți zic: Har fie ție, milă și pace! Căci aici, prepoziția „întru” este în loc de „prin”, cum descoperit zice Pavel în alt loc: „căci prin evanghelie¹ v-am născut” (*1 Corinteni 4:15*).²

Și, laudîndu-l pe Timotei, nu l-a numit numai „fiu”, ci „fiu adevărat”, ceea ce se înțelege în două chipuri: o dată, că Timotei păzea asemănarea cu Pavel mai mult decît ceilalți ucenici ai acestuia; apoi, că Pavel îl iubea pe Timotei cu adevărat. Și prea-înțelepțește a pus zicerea „întru credință”, ca mai mult să-l îndemne pe Timotei către aceasta. Căci zice: Dacă tu – o, Timotei! – ai arătat de la început atît de multă credință, încît prin aceasta te-ai făcut fiu al meu cu adevărat, cu mult mai vîrtos se cuvine să te înarmezi cu credința acum și să nu te birui, nici să te tulburi de ispite! Fiindcă aceasta este însușirea credinței celei statornice, a nădăjdui pentru cele viitoare, anume că are să se sloboadă de ispite și că nu va cădea.

har, milă, pace

Nicăieri nu a pus Pavel mila la începutul scrisorilor sale, decît numai aici. Și a făcut aceasta pentru două pricini. Întîi, ca să se roage mai mult pentru fiul său duhovnicesc, pentru Timotei, din multa iubire părintească

¹Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (*n. m.*)

²Pentru aceasta zice și înțeleptul Teodorit: „Foarte potrivit a însoțit credința cu [prepoziția «prin»], care arată afirmarea. Pentru că nu firea, ci credința l-a făcut pe Timotei fiu al lui Pavel, căci, crezînd în dumnezeiasca propovăduire, el s-a învrednicit a-l numi pe dumnezeiescul Apostol «tată».” (*n. aut.*)

pe care o avea către dînsul, pentru care se temea și tremura cum tremură orice părinte pentru fiul său. De aceea îi și porunca să se îngrijească de stomacul său și să nu bea apă. Și alta, ca să arate că învățătorii și păstorii norodului au trebuință de mai multă milă decît ceilalți oameni.¹

de la Dumnezeu-Părintele nostru și de la Domnul Iisus Hristos Domnul nostru.

Cu aceste cuvinte, Pavel îl mîngîie iarăși pe Timotei, zicînd: Dacă Dumnezeu este Părintele nostru, e arătat că El ne poartă de grijă ca pentru fiii Săi, astfel încît ne va milui și ne va dărui darul Său, încît toți să fim dăruiți de către El și să avem pace despre vrăjmașii noștri.

3. Pe cînd mă duceam în Machidonia, te-am rugat să rămîi în Efes,

O, cititorule! – vezi blîndețea și bunătatea fericitului Pavel, căci nu vorbește către Timotei ca un învățător, ci ca un prieten rugător, zicînd: „te-am rugat”, iar nu: „ți-am poruncit”. Căci învățătorii se cuvine a folosi un asemenea dulce cuvînt către adevărații și iubiții lor ucenici, iar către ucenicii răi și neadevărați, se cuvine a folosi alte cuvinte, înfruntătoare și aspre. Și Pavel îl rugase pe Timotei să rămînă în Efes fiindcă epistola trimisă Efesenilor nu era de ajuns ca să-i îndrepteze, oamenii obișnuind a se arăta defăimători către scrisorile neînsuflețite. Sau poate că l-a rugat pe Timotei să rămînă în Efes încă mai înainte de a trimite epistola către Efesenii. Însă este nedumerire și întrebare dacă, rugîndu-l să rămînă în Efes, Pavel l-a așezat pe Timotei în scaun ca episcop al Efesului. Și se vede că așa a fost, căci zice mai departe:

ca să poruncești unora să nu învețe învățături străine,

Pavel nu i-a zis lui Timotei: „să-i rogi”, ci: „să le poruncești”, cuvînt care este mai aspru. Și nu i-a arătat anume pe cei ce învățau lucruri străine, ca, prin vădire, să nu-i facă mai fără de rușine. Iar a învăța lucruri străine este a aduce învățături mincinoase și plăsmuite în lăuntru dreptei și adevăratei învățături a evangheliei. Căci erau oarecari apostoli mincinoși din-

¹ Despre zicerea „har vouă”, vezi la capitolul 1, stih 3, al celei dintîi către Corinteni. Acolo zice doar: „har vouă”, iar aici: „har, milă și pace”, adică: Eu, Pavel, zic ție, lui Timotei, să-ți fie har, milă și pace – în loc de: Te salut și te îmbrățișez – pe care obișnuim noi a le scrie la începutul epistolelor. (n. aut.)

tre Iudei care învățau cele ale *Legii* pentru iubirea de slavă, voind a fi numiți învățători.

4. nici a lua aminte la basme

Aici, Apostolul nu numește „basmе” *Legea cea Veche* – să nu fie! –, ci păzirile iudaice și dogmele mincinoase și de rea socotință.¹

și la genealogii nesfârșite,

Apostolii cei mincinoși din Iudei numărau înșirînd strămoșii și răs-strămoșii neamului lor, ca să capete slavă și cinste. Și a numit numărătoarea neamurilor acestora „nesfârșite genealogii” fie pentru că neamurile lor se suie pînă la multe vremi vechi, fie pentru că acestea nu aveau nici o margine și sfîrșit lesne de cuprins cu mintea.² E de înțeles însă că Pavel îi arată aici în chip ghicitoresc și pe Elini, căci basmele și genealogiile zeilor și ale eroilor lor mincinoși erau însușiri ale Elinilor, care cercetau genealogiile Pelopidelor de la „Pelops” și ale Checropidelor de la „Checrops” și altele ale altora.³

care dau mai mult întrebări decît iconomia lui Dumnezeu cea întru credință.

Adică: Dumnezeu a iconomisit să-i primească pe toți oamenii – și pe Iudei, și pe „neamuri” – prin credință. Iar cei mai sus ziși pun întrebări care dezleagă iconomia aceasta a lui Dumnezeu. Sau, zice că Dumnezeu a voit a ne face daruri mari și mai presus de fire, arătînd întru noi o iconomie minunată și nepovestită. Și credința primește această iconomie a bunătății lui Dumnezeu, iar genealogiile de mai sus nu o primesc, ci pricinuiesc numai întrebări, prigoniri și nedumeriri de vorbe, de pildă: Dar cum este cu putință a se face aceasta? Și: Cum putem să credem bunătățile ce au să fie? – și altele asemenea. Deci întrebările prigonitoare în cuvînt și nedumeriri-

¹ Și Teodorit zice așa: „Însă «basmе» nu a numit învățătura *Legii*, ci tilcuirea ei iudaică”. (n. aut.)

² Același Teodorit zice că cei ce crezuseră din Iudei, mîndrindu-se pentru cunoștința *Testamentului Vechi*, îi întrebau pe Creștinii din „neamuri”, înfrunțîndu-i că pe niște ne-învățați întru cuvintele dumnezeiești și apucîndu-se să-i înduplece a păzi petrecerea vieții după *Lege*. Și ei numărau neamurile lui Avraam și ale lui David, cercetînd dacă Hristos S-a născut cu adevărat din aceștia după trup. (n. aut.)

³ Și Coresi zice că Evreii cercetau genealogiile, cum se vede în cartea lui Ezdra și a lui Neemia, căutînd să afle din care neam are să Se nască Mesia, adică Hristos, iar acum nu se mai îngrijesc pentru ele, pentru că Hristos a venit. (n. aut.)

le de acest fel gonesc credința, care este „o învoire fără îndoială a inimii”, cum o hotărăște marele Vasilie.¹ Însă poate cineva ar zice: Atunci, de ce a zis Domnul: „Căutați, și veți afla!” (Matei 7:7) și: „Cercetați Scripturile!” (Ioan 5:39)? La care răspundem că Domnul a zis: „căutați!” ca să cerem de la Dumnezeu cererile noastre cu dor fierbinte, nu ca să căutăm răspuns la întrebări prigonitoare și la nedumeriri nebunești. La fel, a zis: „cercetați Scripturile!”, ca să învățăm și să știm amărunțimea² Scripturilor, și astfel să încetăm nedumeririle și întrebările prigonitoare.

5. Iar scopul poruncii este dragostea din inimă curată,

Zice: O, fiul meu Timotee! – dacă tu le poruncești celor păstoriți de tine să nu predea alte învățături, vei sădi întru dînșii dragostea. Și iarăși, dacă vei sădi în inimile lor dragostea, negreșit va pieri dintre dînșii orice dogmă rău-slăvitoare și stricăță. Căci, mai înainte, se afla între dînșii zavistie, neafându-se dragostea; iar apoi, din zavistie, se naștea între dînșii iubirea de stăpînire și de slavă; și, din iubirea de stăpînire, se naștea a voi să învețe cuvinte răzvrătite și strîmbe și din aceasta se pricinuiau eresuri. Ci acum, dimpotrivă, sădindu-se între dînșii dragostea, toate acestea se strică. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel cere ca îndatorire a Creștinilor să aibă dragoste curată și adevărată nu numai în cuvinte, ci și cu inima, anume cu ini-

¹ Așa zice marele Vasilie: „Credința este o învoire fără îndoială a celor auzite întru încredințarea adevărului celor propovăduite cu darul lui Dumnezeu” (*Cuvînt despre credință*, în cele postnicești). Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Să nu luăm dar aminte la întrebări, fiindcă de aceea ne numim «credincioși», pentru a crede fără îndoială cele ce se zic. Căci, dacă cele ce se zic ar fi omenești, ar trebui să le iscodim cu de-adinsul; dar, de vreme ce sînt ale lui Dumnezeu, trebuie numai a le cinsti și a le crede. Iar de nu vom crede, nu ne vom îndupleca nici că este Dumnezeu, căci cum știi că este Dumnezeu dacă Îi ceri dare de seamă? Aceasta este cea dintîi dovadă a cunoașterii lui Dumnezeu, a crede întru cele ce se zic fără dovadă și arătări. Aceasta o știau și Elinii, căci credeau în zei cu toate că nu aveau dovezi. Și ce zic de zei? Făceau aceasta față de un om vîrăjitor și fermecător, Pitagora, care spunea: «Eu am zis!», ținîndu-și gura cu degetul [peste] buzele strînse, și tuturor celor ce treceau le porunca să tacă, la capîște fiind scrisă deasupra tăcerea” (*Cuvîntul înții* la aceasta). Căci Egiptenii [de la care învățase Pitagora eresurile sale drăcești, *n. m.*] aveau deasupra ușii capîștilor un idol ce se chema „Arpocrat”, care-și ținea mîna la gură, arătînd cu aceasta că cei ce intrau acolo trebuie să tacă și să nu întrebe, nici să facă cunoscute tainele religiei lor. Despre aceasta, potrivit a zis și dumnezeiescul Diadoh: „Cercetîndu-l, adîncul credinței se învăluie, iar privindu-se cu așezare simplă, se limpezește. Căci, fiind adîncul credinței, apa uitării relelor nu suferă a fi privită de înțelegerile cele iscoditoare, iar cu simplitatea minții înotăm prin apele ei, ca astfel să ajungem la limanul vocii lui Dumnezeu” (capitolul 22). (*n. aut.*)

² Adică: „cele mărunte”. Așa e firesc. „R”-ul s-a ivit prin atracția „n”-ului, și a ieșit „amărunțime”. (*n. m.*)

mă curată, nevicleană, neumbrită de fățarnicie, ci alcătuită cu o astfel de așezare, încît să împreună-pătimizească relele întîmplări ale aproapelui.

din conștiință bună și din credință nefățarnică,

De vreme ce dragostea se întinde și între oamenii cei răi, căci și furii îi iubesc pe furi și curvarii pe curvari – dragoste care nu se face din conștiință bună, ci rea și vicleană; nici din credință nefățarnică și adevărată, ci fățarnică și mincinoasă –, Pavel zice aici că dragostea Creștinilor trebuie a se naște din conștiință bună și din credința nefățarnică întru Dumnezeu. Căci cel ce crede în Dumnezeu cu adevărat, fără fățarnicie, acela niciodată nu rabdă a ieși din adevărata dragoste, care îi iubește și-i îmbrățișează pe toți – și buni, și răi. Iar dragostea celor răi este mincinoasă și de aceea ei nu-i iubesc pe toți, ci chiar îi urăsc și le fac rău celor mai mulți. Aceasta e pricina pentru care furii și ucigașiiucid și răpesc lucrurile aproapelui lor. Și, din această zicere a Apostolului, trebuie a încheia că cine nu are dragostea aceasta nu este Creștin.¹

6. de la care greșind, unii s-au abătut în vorbe deșarte,

„A greși”, adică a nu nimeri, se zice despre aceia ce nu nimeresc cînd dau cu arcul, aruncînd săgeți la țintă. Așadar, Apostolul zice că și aici, la viețuirea după Hristos, fiecare Creștin trebuie să nimerească de-a dreptul la semnul și ținta creștinismului. Și care este aceasta? Credința cea curată și dragostea! Însă unii Creștini – zice – n-au nimerit și, greșind ținta aceas-ta a credinței și a dragostei, s-au povîrnit și au căzut în cuvinte zadarnice². Dar cum au căzut? O spune mai departe:

7. vrînd a fi învățători ai Legii,

Adică: Au căzut în cuvinte zadarnice pentru că bolesc din iubire de stă-pînire și au în inimă îndrăgire de slavă, dar nu ar fi fost așa dacă ar fi avut dragoste și credință în sufletul lor.³

¹ De aceea zice Coresi că dragostea de acest fel, care se naște din inimă curată și din conștiință bună, defaimă moartea ca pe un lucru de nimic. Pentru aceasta, murind, Avva Ilarion zicea (după Ieronim): „O, suflete! – nu te teme a ieși din trup, căci, iată, șaptezeci de ani ai slujit lui Dumnezeu.” Și Pavel zicea: „Nevoința cea bună m-am nevoit, calca am săvîrșit-o, deci mi se păstrează cununa dreptății” (2 Timotei 4:7). Și mucenicii socoteau moartea o desfătare. (n. aut.)

² Iar Icumenie zice că ceea ce numea mai sus „întrebări și genealogii”, acum numește „cuvinte zadarnice”. (n. aut.)

³ Iar Teodorit zice că aceștia erau din Iudei și nu erau învederat potrivnici ai credinței, ci credeau în Domnul, dar stricau învățătura evanghelică și socoteau cugetările lor a fi mai înțelepte decît dumnezeieștile cuvinte ale Scripturilor. (n. aut.)

neînțelegînd nici cele ce zic, nici cele despre care adeverează.

Aici, dumnezeiescul Apostolul îi defaimă pe învățătorii de cele străine, zicînd că nu știau scopul *Legii Vechi*, nici vremea pînă la care stăpînea și domnea *Legea*. Atunci, dacă ei greșeau din neștiință, de ce îi osîndești – o, fericite Pavele? Îi judec – zice – fiindcă neștiința lor este de voie și e pricinuită din iubirea lor de stăpînire și dintru a nu voi să aibă dragoste către frații lor. Și, fiindcă voiesc – zice – să fie puitori și învățători de *Lege*, se orbesc de patima iubirii de slavă și nu cunosc care este scopul *Legii*. Prin urmare, ei înșiși sînt pricinuitoarii neștiinței lor și pentru aceasta sînt vrednici de osîndă. Dar pentru care lucruri adeverează? Poate pentru curățările, spălările și celelalte luări-aminte pe care le rînduia *Legea*.

8. Știm însă că *Legea* este bună dacă cineva o folosește legiuit,

Zice: Știm că *Legea cea Veche* a lui Dumnezeu este bună și sfîntă, însă dacă e folosită legiuit, anume dacă cineva nu doar îi tîlmăcește cuvintele, ci o împlinește și cu faptele. Căci cel ce învață cele ale *Legii*, dar nu le face, acela folosește *Legea* în chip nelegiuit. Sau, după altă tîlmăcire, cineva folosește *Legea* în chip legiuit atunci cînd se povățuiește prin *Lege* către Dătătorul și Împlinitorul *Legii*, Hristos. Fiindcă *Legea*, neavînd putere să-i îndrepte pe oameni, îi trimitea și îi povățuia pe cei ce o păzeau la Hristos, Cel care îndreptează. Și acesta a fost tot scopul și sfîrșitul *Legii*, să-i povățuiască pe oameni la Hristos, căci zice: „Sfîrșitul *Legii* este Hristos” (*Romani* 10:4). Deci acela folosește *Legea* în chip legiuit (adică așa cum poruncește însăși *Legea*), care-L alege mai bine pe Hristos decît *Legea*.

9. Știînd că *Legea* nu-i este pusă dreptului,

Zice: Nu omului cel drept i s-a pus *Legea*, fiindcă dreptul nu așteaptă să învețe de la *Lege* că se cuvine a face binele, ci știe aceasta din conștiința sa cea bună din lăuntru și din darul Duhului ce locuiește în inima sa, și de aceea nici nu se teme de pedeapsă. Și să înțelegi că aici Apostolul îl numește „drept” pe omul ce a săvîrșit fapta bună, și care urăște răutatea și iubește bunătatea nu pentru frica și pedeapsa *Legii*, ci pentru binele și fapta bună însăși. Pe acela care face fapte bune mai mari decît cel învățat de *Lege*, fiindcă acesta nu primește a avea ca pedepsitor și învățător *Legea cea Veche*, care îngrozește [„amenință”, *n. m.*] să-i schingiuiască pe cei ce o calcă. Nu! – ci are o cugetare vitează și mărire de suflet întru sine, cu care

covîrșește *Legea* cea copilărească, adică potrivită copiilor și începătorilor. Căci, de pildă, doctorul nu s-a făcut ca să-i vindece pe cei sănătoși, ci pe cei bolnavi și răniți; nici zăbala nu s-a făcut pentru calul cel blînd și supus, căci acela merge drept și fără zăbală, ci pentru cel sălbatic și nesupus.¹ La fel, nici *Legea* nu s-a făcut pentru cei sănătoși și drepecți, ci pentru păcătoșii cei nesupuși și neputincioși.

ci celor nelegiuți, și nesupușilor, și necinstitorilor, și păcătoșilor, și ocăritorilor de părinți, și ocăritorilor de mame și ucigătorilor de oameni;

10. curvarilor, sodomiților, filharilor, mincinoșilor și călcătorilor de jurămînt

Aici, Apostolul înșiră păcatele după fel, ca să-i înduplece să se rușineze pe cei din Iudei. Căci *Legea* avea putere asupra răilor de acest fel, și Iudeii ce urmau *Legea* aveau toate aceste păcate. Căci cum nu erau necinstitori de Dumnezeu Iudeii, care adeseori se închinau idolilor și-i jertfeau pe fiii lor demonilor? Căci zice: „Au jertfit pe fiii și pe fiicele lor dracilor” (*Psalm 105:35*). Sau cum nu erau ucigași aceia care îi împoșcau cu pietre pe Moisi, pe Aaron, pe Iisus al lui Navi și pe Halelo? – căci zice: „Toată adunarea a zis să-i ucidă pe aceștia” (*Numeri 14:10*). Și cei ce îi ucideau pe Prooroci (*Cartea a 3-a a împărașilor 19:10*)? Și cei ce își aveau mîinile pline de sîngiuri? – căci zice: „Mîinile voastre sînt pline de sîngiuri” (*Isaia 1:15*). La fel, Iudeii erau încă și ocăritori de părinți, cum mai ales Avesalom a stat asupra tatălui său David. Și erau nesupuși și fără de lege și aveau toate celelalte rele pe care le numără aici Apostolul una după alta, cum va înțelege aceasta cineva dacă va citi istoria *Sfintei Scripturi*. Așadar pentru această pricină s-a dat *Legea* Iudeilor celor păcătoși, ca să oprească răutatea lor, lucru pe care Pavel îl însemna și în altă parte, zicînd: „Deci ce e *Legea*? Ea s-a adăugat pentru călcare” (*Galateni 3:19*). Iar dreptii nu au nevoie de *Legea cea Veche*, fiindcă ei nu se abat să calce poruncile și nu fac păcatele cele zise.

și a tot ce se împotrivește învățaturii celei sănătoase

Cu toate că patimile și răutățile zise mai sus erau de ajuns, totuși Apostolul nu s-a mulțumit numai cu acelea, ci a zis și cuprinzător îndeobște că

¹ Iar Coresi mai zice cum Hrisostom tâlcuiește că dreptul nu este sub *Lege*, ci deasupra *Legii*. [...] (n. aut.)

Legea s-a rînduit asupra oricărei alte patimi care este împotriva sănătoasei învățături a evangheliei. Și, din zicerea aceasta a Apostolului, se arată că toate patimile zise mai sus își au intrarea și începutul din dogme rele și stricate, fiindcă acestea sînt potrivnice dreptelor și sănătoaselor dogme ale evangheliei.

11. după evanghelia slavei fericitului Dumnezeu

Zicerea aceasta se unește cu cea de mai sus, așa: „și a tot ce se împotrivesc învățurii celei sănătoase care este după evanghelie”. Dar de ce numește Pavel evanghelia „evanghelie a slavei”? El zice așa pentru aceia ce se rușinau și socoteau a fi necinste goanele pentru evanghelie și patimile pentru Hristos. Deci Pavel arată prin acest cuvînt că a pătîmi cineva și a fi gonit pentru Hristos este slavă. Sau, zice „evanghelie a slavei” și pentru că aceasta pricinuieste slava ce va să fie în ceruri, zicînd: Deși patimile au rușine în viața aceasta, totuși au slavă și cinste întru cea viitoare, iar slava aceasta ne-o bine-vestește și ne-o arată evanghelia [buna-vestire a lui Hristos, *n. m.*], căci orice bună-vestire e o veste pricinuitoare de bucurie a bunătăților viitoare, nu a celor de față. Sau, numește „slavă a lui Dumnezeu” slujba și credința întru Dumnezeu, și dogma și cugetarea cea bine-cinstitoare de Dumnezeu pe care le învață propovăduirea evanghelică.¹

care mi s-a încredințat mie.

Zice: Mie mi s-a încredințat propovăduirea evangheliei, iar nu apostolilor mincinoși, căci „evanghelia” lor este evanghelie de rușine, nu de slavă.

12. Și har cunosc lui Hristos Iisus Domnul nostru, Cel ce m-a împu- ternicit,

Fiindcă a zis mai sus: „evanghelia care mi s-a încredințat mie”, ca să nu pară că se mîndrește și se fălește, Apostolul pune aici totul în seama lui Dumnezeu, zicînd: Lui Hristos Iisus să-i fie har, Celui care mi-a dat pu-

¹ Tîlcuind aceasta, Teodorit zice: „A arătat că cele de nevoie ale *Legii* sînt unite și învoite cu evanghelia, iar acestea sînt: «Să nu prea-curvești!», «Să nu ucizi!», «Să nu furi!» și cele ca acestea. Iar de prisos ale *Legii* sînt cele despre jertfe, și zile, și morți, și leproși, și cele asemenea, a căror împlinire a însoțit-o cu locul cei ațerosit, adică cu Ierusalimul. Căci acolo a zis să se adune [Iudeii] și să facă acele trei mari praznice – Paștele, Cincizecimea și Înfigerea corturilor – și celelalte obiceiuri ale *Legii*, ca, desființîndu-se acela [Ierusalimul cu Biserica lui Solomon, *n. m.*], să se arate și desființarea acestora.” (*n. aut.*)

tere să iau asupra-mi sarcina evangheliei. Căci a sta cineva să se lupte în toate zilele cu primejdii aducătoare de moarte nu este însușire a neputinței omenești, ci a puterii dumnezeiești. Acest cuvînt smerit al lui Pavel este cu adevărat smerită-cugetare, iar smerenia noastră e numai cuvîntare de smerenie, adică noi nu avem smerenie în cugetul nostru, ci numai în cuvinte.¹

că m-a socotit credincios și m-a pus în slujbă pe mine,

Poate că cineva ar fi zis: Dacă totul este al lui Dumnezeu și noi nu aducem nimic, atunci de ce Dumnezeu l-a făcut pe Pavel atît de mare și de minunat, iar pe Iuda nu? Ca să surpe împotrivirea aceasta, dumnezeiescul Apostol zice: Hristos nu m-a împuternicit la împlinire, adică fără judecată, ci pentru că m-a aflat credincios, adică vrednic de a mi se încredința această bună-vestire. Și a zis: „Hristos m-a socotit credincios”, cu aceasta umbrind iarăși fapta sa bună, zicînd: Nu spun că am fost credincios, ci că Hristos m-a judecat că sînt astfel. De unde este arătată aceasta? Pentru că m-a pus, adică m-a rînduit în slujbă; căci cum m-ar fi rînduit, dacă nu ar fi cunoscut că sînt vrednic pentru aceasta? Așa fac și iconomii caselor mari ale stăpînitorilor, fiindcă și aceia cunosc har stăpînitorilor lor pentru că le-au încredințat iconomia și ocîrmuirea averilor. Iar semnul iconomiei acesteia este a se arăta ei mai credincioși și mai iscușiți decît toți ceilalți casnici. De aceea i-a zis Dumnezeu lui Anania despre Pavel: „Mergi, căci vas al alegerii Îmi este acesta, a purta numele Meu înaintea «neamurilor», și a împăraților și a fiilor lui Israil” (*Fapte 4:15*). Deci Pavel era iscusit spre a purta numele lui Hristos, dar a luat și putere de la Hristos spre a săvîrși aceasta. Căci cel ce voiește a purta numele cel mare al lui Hristos trebuie să aibă multă și mare putere, încît să poată sădi acest sfînt nume în sufletele oamenilor. Și acela poartă numele lui Hristos, care înțelege, zice și face toate înțelegerile, cuvintele și faptele lui după vrednicia numelui lui Hristos, adică cel ce folosește toate lucrurile sale cu sfințenie, precum sfînt este și numele lui Hristos pe care îl poartă. Iar cel ce nu face așa nu poartă numele lui Hristos, căci cum ar purta numele lui Hristos acela care nu-L are pe Hristos

¹ Pentru aceasta scria și dumnezeiescul Isidor Pelusiotul, zicînd: „Fii smerit cugetător, nu smerit cuvîntător!” (în epistole). Se cuvine însă a se smeri cineva și cu cuvîntul, și cu chipul, căci din aceasta vine și la smerenia cugetării. Căci cugetarea și sufletul se smeresc și se înnoiesc din lăuntru după chipul și mișcările din afară ale trupului și cu mult mai vîrtos după cuvinte, precum zice Ioan al *Scării*. Iar Teodorit zice că, spunînd mai sus că i s-a încredințat evanghelia lui Dumnezeu, Pavel și-a adus aminte de goanele sale de mai înainte împotriva Bisericii și de aceea l-a mulțumit lui Dumnezeu și a zis: „Har cunosc lui Hristos, Celui ce m-a întărit.” (*n. aut.*)

întru sine?¹ Deci Pavel era credincios și întru toate, căci nu-și însușea nici un dar al Stăpînului său Dumnezeu, ba chiar isprăvile sale le aferosea lui Dumnezeu. Pentru aceasta zicea: „Mai mult decît toți m-am ostenit, însă nu eu, ci darul lui Dumnezeu cel împreună cu mine” (1 Corinteni 15:10); și alte asemenea cuvinte zice în multe părți ale epistolelor sale, punîndu-le pe toate în seama lui Dumnezeu.

13. pe cel ce mai înainte eram hulitor, gonaci și ocărător.

O, cititorule! – vezi că și aici prea-fericitul Pavel mărește mila făcută de Dumnezeu cu dînsul, talmăcind viața ce o avea mai înainte de a crede în Hristos, și cu această arătînd desăvîrșita smerită-cugetare. Căci, cînd îi muștră pe ceilalți Evrei, care erau vrednici de toată muștrarea, nu zice împotriva lor vreun asemenea cuvînt, nu-i numește „hulitori, gonaci și ocărători”. Iar cînd vorbește despre sine, se numește singur cu aceste numiri ocărătoare, zicînd: Nu numai că eram hulitor și necredincios întru Hristos, dar și pe cei ce erau bine-cinstitori de Dumnezeu și credincioși în Hristos îi goneam, neîngrădindu-mi păcatul doar pînă la mine însumi. Și nu doar că îi goneam pe cei ce credeau în Hristos, dar o făceam cu ocară și cu asprime, bătîndu-i pe Creștini, legîndu-i, închizîndu-i, și necinstindu-i și bine-voind întru omorîrea lor. El însuși o zicea către Domnul: „Doamne, ei știu că eu duceam la închisoare și băteam prin sinagogi pe cei care credeau în Tine. Și, cînd se vărsa sîngele mucenicul Tău Ștefan, eram și eu de față, și încuviințam uciderea lui și păzeam hainele celor care îl ucideau” (Fapte 22:19, 20). Și în altă parte zice: „Eu am prigonit pînă la moarte această cale, legînd și dînd la închisoare bărbați și femei” (la fel, stih 4).

Dar am fost miluit, căci neștiind am lucrat întru necredință.

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că era vrednic de pedeapsă, dar a fost miluit de Dumnezeu. Dar pentru ce nu s-au miluit de Dumnezeu și ceilalți Evrei? Fiindcă nu păcătuiau întru neștiință, ci întru multă cunoștin-

¹ Pentru aceasta zice și Hrisostom: „Așa cum ostașii ce poartă semnul împărătesc, numit de obicei «steag», au nevoie de multă tărie și iscusință pentru a nu-l da vrăjmașilor, tot astfel, cei ce poartă numele lui Hristos nu numai în război, ci și în vreme de pace, au trebuință de multă putere ca să nu-l dea defăimătorilor, ci să-l poarte bine și să țină crucea. Căci, cu adevărat, e nevoie de multă tărie pentru a purta numele lui Hristos, fiindcă cel ce zice, sau face sau cugetă ceva nevrednic nu l-a purtat și nu-l are pe Hristos întru sine. Iar cel ce îl poartă îl face cinstit nu prin tîrg, ci prin ceruri, și toți Îngerii se înfricoșează cinstindu-l și lăudîndu-l” (Cuvîntul al 3-lea la epistola aceasta). (n. aut.)

ță, căci zice Evanghelistul Ioan: „Totuși și dintre boieri au crezut mulți în El, dar nu mărturiseau din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniți din sinagogă. Căci au iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu” (12:42, 43). Și încă Domnul a zis către dînșii: „Cum puteți voi să credeți, cînd primiți slavă unii de la alții, iar slava care vine de la singurul Dumnezeu nu o căutați?” (Ioan 5:44). Chiar și Iudeii ziceau: „Vedeți că nimic nu folosiți? Iată, lumea s-a dus în urma Lui” (Ioan 12:19). Și în toate părțile *Evangheliilor* se vede că Iudeii erau ispitiți de patima iubirii de stăpînire și a iubirii de slavă, și aceasta nu îi lăsa să creadă în Hristos. Și socotește aceasta din cele întîmplute. Căci Hristos a iertat păcatele slăbănogului, zicîndu-i: „Iartă-ți-se păcatele tale!” (*Luca* 5:20), iar Iudeii mărturiseau că aceasta nu o poate face decât Dumnezeu: „Cine poate ierta păcatele – ziceau ei – decât singur Dumnezeu?” (la fel, stih 21). Și, cu toate că singuri au mărturisit așa, totuși nu au crezut într-Însul. Deci de ce nu au crezut? Din necunoștință? Ba, ci din patimile și din răutatea lor! Însă poate ar întreba cineva: Unde era Pavel mai înainte de a crede? Răspundem că – după dumnezeiescul Hrisostom și după Sfințitul Teofilact – el era lîngă Gamaliil, acel prea-știutor al *Legii*, și nu era amestecat cu norodul cel mult. Fiindcă Gamaliil era om liniștit și petrecea osebit, astfel încît și Pavel, ucenicul lui, era la fel. Aceasta o mărturisește către Iudei însuși Pavel, zicînd: „Eu sînt bărbat Iudeu născut în Tarsul Chilichiei, crescut și hrănit în cetatea aceasta lîngă picioarele lui Gamaliil, învățat după amărunchimea *Legii* părintești” (*Fapte* 22:3).¹ Atunci de ce-i închidea Pavel pe Creștini? Pentru

¹ Însemnează că Evstratie, presviterul bisericii celei mari, istorisește că acest Gamaliil a fost unchiul Sfîntului Nicodim, prietenul de noapte al Domnului și gospodarul Lui, care după aceea I s-a făcut și prieten de zi, prin mucenicie. Căci amîndoi – și Gamaliil, și nepotul său Nicodim – au fost botezați de Apostolii Petru și Ioan și, aflînd Iudeii că fericitul Nicodim s-a botezat, l-au bătut și l-au schingiuit cu multe bătăi, întru care, nevoindu-se cu statornicie, pururea pomenitul s-a săvîrșit după puțin și a luat cununa muceniei. Iar Calist Xantopol, în sinaxarul Duminicii Mironosițelor, zice că Sfîntul Nicodim, mai întîi decât toți, a scris o carte în care arată patimile și învierea Domnului, căci era din adunarea Iudeilor și știa cu amărunchimea sfaturile și cuvintele lor. Despre Nicodim scrie și Grigorie Teologul, zicînd acestea: „Deși ești cinstitor de noapte al lui Dumnezeu, cu miruri îngroapă-L pe El” (*Cuvînt la Paști*), pe care Nichita Scoliașul o tîlcuiește așa: „Nicodim a iubit în mintea sa cunoștința lui Hristos, dar își cruța trupul de pătîmîri și de lovirile demonilor ca un fricos, tăgăduindu-se de frica Iudeilor. Și mare lucru este ca un asemenea om să primească a cugeta bine despre Hristos și a nu grăi cuvinte hulitoare. Și cel ce vorbea despre Stăpînul cu bună-cinstire de Dumnezeu îngroapă trupul Stăpînului stropindu-l cu miruri care slobozeau duhovniceasca mireasmă.”

Însemnează că, împreună cu Evstratie cel de mai sus, aceleași lucruri le zice și Nichita, ritorul Paflagon, despre învățătorul de *Lege* Gamaliil, unchiul mucenicului Nicodim. Anu-

că vedea crescînd propovăduirea lui Hristos și de aceea rîvnea după *Lege*, cum singur zice către Iudei: „rîvnitor fiind al lui Dumnezeu, precum și voi sînteți astăzi” (la fel). Drept aceea – ca să încheiem totul – Pavel nu credea în Hristos din rîvna neștiutoare către Dumnezeu, iar Iudeii nu credeau din pricina patimii iubirii de stăpînire și de slavă. Dar cum se face că Pavel nu-L cunoștea pe Hristos, el fiind învățat cu amărănțime întru știința *Scripturilor* și a *Legii*, precum a mărturisit mai sus? Răspundem că pentru aceasta se și mustră fericitul pe sine aici că avea necunoștința pe care i-o născuse necredința; de aceea zice că s-a miluit de Dumnezeu, căci întru neștiință a lucrat.

14. Și a prea-prisosit darul lui Dumnezeu împreună cu credința și cu dragostea cea în Hristos Iisus.

După ce a zis mai sus multe și mari cuvinte despre iubirea de oameni a lui Hristos – că l-a miluit, în vreme ce el era vrednic de cea mai cumplită și mai covârșitoare pedeapsă –, Apostolul zice aici că Hristos nu numai l-a miluit și l-a izbăvit de pedeapsă, ci l-a și învrednicit a-l face fiu, și frate, și prieten al Său și împreună-moștenitor al împărăției Sale, atît de mult și de covârșitor a prisosit darul iubirii de oameni al lui Hristos asupra fericitului Pavel. Dar, pentru a nu zice cineva că darul lui Dumnezeu lucrează totul și astfel se surpă alegerea și stăpînirea de sine a omului [„libertatea”, *n. m.*], Apostolul adaugă: „împreună cu credința și cu dragostea”, ca și cum ar zice: Cu adevărat, darul lui Hristos a prisosit întru mine, însă și eu am adus credință și dragoste. Credință, pentru că am crezut că Hristos mă poate mîntui; iar dragoste, pentru că L-am iubit pe Hristos din toate puterile mele. Și Hristos – zice – mi S-a făcut pricinuitoar al dragostei către Dumnezeu, iar nu *Legea*. Cu cuvintele acestea, Apostolul arată că fiecare Creștin

---

me că s-au botezat amîndoi și că Nicodim s-a săvîrșit întru bătăi. El adaugă că și fiul lui Gamaliil, Avelvus cu numele, s-a botezat și și-a sfîrșit viața întru feciorie, necăsătorit. Iar sfințitele rămășițe ale acestora s-au pus în trei racle, care s-au așezat în locul unde era și raclea cu prea-cinstitele moaște ale înțîului mucenic și arhidiacon Ștefan. Iar cînd, după multe vedenii și descoperiri, s-au aflat moaștele Sfîntului Ștefan, s-au aflat și moaștele acestora (*Cuvînt la dezgroparea moaștelor Sfîntului Ștefan*). Întru același cuvînt, Nichita adaugă că Gamaliil, fiind cunoscut, și iubit și rudenie a Sfîntului Ștefan (căci – zice – amîndoi erau din seminția lui Veniamin, ca și Pavel și Nicodim), după ce s-a dezgropat sfîntul trup al lui Ștefan din pietrele grămădite asupra iui, Gamaliil i-a rugat pe Sfinții Apostoli să-i dea trupul înțîului mucenic, ca să-l îngroape în satul lui, nefiind departe de Ierusalim, și Apostolii s-au înduplecat rugămintii sale. Și el, luînd trupul cu cinste, l-a dus acolo și l-a îngropat, făcînd plîngere mare asupra îngropării lui, precum este scris: „Iar bărbați cucernici l-au îngropat pe Ștefan și au făcut plîngere mare pentru el.” (*Fapte 8:2*). (*n. aut.*)

se cuvine a-I aduce lui Hristos credință și dragoste, pentru că din dragostea pentru Hristos se nasc lucrarea și păzirea poruncilor Lui, precum El Însuși a zis: „Dacă Mă iubiți, poruncile Mele păziți-le!” (Ioan 14:15). Și cel ce nu-L iubește pe Hristos, acela nici nu păzește poruncile Lui: „Cel ce nu Mă iubește, acela nu ține nici cuvintele Mele” (la fel, stih 24).¹

15. Vrednic de credință și de toată primirea este cuvîntul că Iisus Hristos a venit în lume ca să-i mîntuiască pe păcătoși,

De vreme ce mai sus a zis că Dumnezeu l-a miluit deși era gonaci, și hulator și ocăritor, Apostolul zice aici așa: Să nu vă mirați, nici să nu credeți mărimea aceasta a Domnului ce mi s-a făcut mie, căci pentru aceasta a venit în lume Iisus Hristos, ca să-i mîntuiască pe toți păcătoșii. Deci credincios este cuvîntul acesta al propovăduirii și vrednic a fi primit de toți. Căci nu se cade a ne îndoii de propovăduirea iconomieii întrupării, fiindcă mari și slăvite sînt bunătățile ce ni s-au dăruit prin aceasta; ci se cuvine a se crede și a se primi de fiecare, pentru că bunătatea Celui ce dă darurile acestea este nemărginită. Acest cuvînt al lui Pavel îi privește și pe Iudeii care iau aminte și de *Legea cea Veche*, arătîndu-le că, fără credința lui Hristos, este cu neputință a se mîntui.

dintre care cel dintîi sînt eu.

Pentru ce zice Apostolul, în alt loc, că a fost fără prihană după dreptatea *Legii* (*Filipeni* 3:2), iar aici se numește pe sine „cel dintîi dintre păcătoși”? Pentru că, asemănîndu-se cu dreptatea întru Hristos, dreptatea în *Lege* este păcat, iar nu dreptate, căci a rămas nelucrătoare și nu mai are vreme a lucra acum. Căci aceea a fost dreptate cît a avut vreme, și lucra la fel cum și luna sau făclia luminează pînă ce e vreme de noapte; iar cînd s-a arătat și a strălucit Hristos, s-a făcut ziuă și a ascuns dreptatea *Legii*, precum soarele ascunde luna și făclia. Prin urmare – așa cum greșește și este fără socotea-

¹ Zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Căci e nevoie nu numai de credință, ci și de dragoste. Fiindcă și acum sînt mulți care cred că Hristos este Dumnezeu, dar, neîbindu-L, nu fac poruncile Lui. Căci cum [le-ar face], cînd cinstesc mai mult banii, nașterea, norocul, luările-aminte, menirile? Și spune-mi, de vreme ce viețuim spre ocara Lui, ce dragoste este? Măcar așa să-L iubească cineva pe Hristos, ca pe un prieten fierbinte și înfocat. (...) Dumnezeu nu ne-a lepădat pe noi, care-l eram vrăjmași (deși ne făcuse nenumărate faceri de bine și purtări de grijă), ci L-a dat pe Fiul Său chiar atunci cînd mai mult L-am nedreptățit. Iar noi, după ce ne-am învrednicit de atîtea, și ne-am făcut prieteni ai Săi și printr-Însul am dobîndit toate bunătățile, nici așa nu L-am iubit ca pe un prieten. Și atunci, ce nădejdi mai avem?” (*Cuvîntul al 3-lea* la aceasta către Timotei). (*n. aut.*)

lă cel ce întrebuițează făclia ziua, cînd soarele strălucește – tot astfel greșește și cel ce întrebuițează *Legea Veche* după ce Hristos a venit în lume. Și într-alt loc arată acest înțeles, zicînd despre *Lege*: „Și nici măcar nu este slăvit ceea ce era slăvit în această privință (adică *Legea Veche*), din pricina slavei celei covîrșitoare (a lui Hristos adică)” (2 *Corinteni* 3:10). Și vezi tîlcuirea acesteia.

16. Ci pentru aceasta m-am miluit, ca mai întîi întru mine să arate Iisus Hristos toată îndelunga Sa răbdare, spre închipuirea celor ce vor crede întru Dînsul, spre viața veșnică.

Iubitule, vezi aici marea smerită-cugetare a fericitului Pavel, pentru care zice: Eu am fost miluit de Dumnezeu pentru a nu se deznădăjdui nici un păcătos, care ar avea bune nădejdi văzînd că m-am mîntuit eu, cel mai păcătos dintre toți oamenii. Și, cu aceste cuvinte, se arată pe sine că nu era vrednic de iertare, ci că a dobîndit iubirea de oameni a lui Dumnezeu pentru mîntuirea celorlalți. Și nu a spus doar: „ca Hristos să arate întru mine îndelungă-răbdare”, ci: „toată îndelunga-răbdare”, ca și cum ar fi zis: Eu, nemărginit păcătuind, aveam nevoie de toată nemărginita milă a lui Dumnezeu și de toată iubirea Lui de oameni pentru a fi iertat, nu doar de o parte, precum ceilalți păcătoși. Și zice: „spre închipuire”, însemnînd: „spre pilda și îndemnarea celorlalți necredincioși ce ar voi să creadă în Hristos”, adică: Hristos m-a miluit și m-a mîntuit, ca, avîndu-mă pildă pentru ceilalți necredincioși, aceia să creadă și ei într-Însul și să se mîntuiască.¹

17. Iar Împăratului veacurilor – nesticatului, nevăzutului, singur înțeleptului Dumnezeu – cinste și slavă în veacurile veacurilor! Amin!

Fiindcă mai sus a zis multe și mari cuvinte și noime despre Fiul și că Acesta îi mîntuiește pe cei deznădăjduiți, precum fusese el însuși, că să nu

¹ Frumoasă este și pilda ce o aduce la aceasta înțeleptul Teodorit, zicînd: „Dacă într-un spital cu mulți bolnavi deznădăjduiți că își vor mai dobîndi sănătatea, un doctor l-ar lua pe unul din bolnavii aceia care ar fi în primejdie de moarte, și i-ar da doctorii și l-ar face sănătos, el dă tuturor celorlalți bolnavi nădejdea că și ei au să dobîndească dorita sănătate. Tot astfel – zice fericitul Pavel – și Stăpînul Hristos, doctorul sufletelor, făcîndu-Se om pentru mîntuirea oamenilor, m-a luat pe mine, cel mai fără de lege decît toți, și, aducîndu-mă în mijloc, nu numai că m-a curățat de păcatele și de fărădelegile mele dinainte, dar m-a și îmbogățit cu mari daruri. Și așa, prin mine, a arătat tuturor oamenilor îndelunga Sa răbdare cea nemăsurată, ca nici unul dintre cei ce au nelegiuit foarte, privind la pilda mea, să nu se deznădăjduiască de mîntuirea sa. (n. aut.)

socotească cineva că Tatăl este lipsit de acestea, dumnezeiescul Apostol arată aici slavă și mulțumire către Tatăl, numindu-L „Împărat al veacurilor, nestruciat, nevăzut și înțelept”, numiri convenite lui Dumnezeu-Părintele, care sînt și ale Fiului, pentru că și Fiul este Împărat în veacuri nesfîrșite.¹ Căci, dacă El este făcător și ziditor al veacurilor („fiindcă printr-Însul – zice – a făcut veacurile”, *Evrei* 1:2), cum nu va fi El și împărat nestruciat al veacurilor, și nevăzut după dumnezeire și singur înțelept, căci El este înțelepciunea Tatălui? Și acestea sînt totodată și ale Sfîntului Duh, căci Pavel a zis că Tatăl e „singur înțelept” nu spre osebire de Fiul și de Sfîntul Duh, de Cei de o ființă cu El – să nu fie o astfel de hulă! –, ci spre osebirea fapturilor celor cuvîntătoare ale Îngerilor și ale oamenilor. Fiindcă și Îngerii și oamenii au înțelepciune, însă Pavel arată că doar Dumnezeu este chiar înțelept, ca izvor și pricină a înțelepciunii, iar cîte fapte au înțelepciune o au după împărțire de la Dumnezeu. Și se cuvine a da lui Dumnezeu cinste și slavă nu numai prin cuvinte, ci și prin lucruri și prin fapte bune. Căci slava și cinstea ce se dă lui Dumnezeu prin cuvinte arată doar că sîntem bine-cunoscători și mulțumitori lui Dumnezeu, iar slava și cinstea ce se aduce lui Dumnezeu prin faptele noastre cele bune arată că, pe lîngă acestea, sîntem și următori lui Dumnezeu, lucru care este mult mai mare decît cel dintîi. Și Dumnezeu cere de la noi această slavă prin cuvinte ca să-L iubim, să luăm aminte de El și să ascultăm poruncile Lui cu supunere, urmîndu-I și prin fapte, din toate acestea folosindu-ne noi înșine, cei care Îl slavoslovim. Tot așa, cel ce se minunează și cunoaște slava soarelui, tot el se folosește, pentru că se bucură vîzînd lumina lui și o dobîndește spre a umbla și a lucra felurite meșteșuguri. Precum, dimpotrivă, cel ce nu cunoaște slava soarelui se păgubește el însuși mai întîi, fiindcă nu vede lumina și nu o întrebuițează întru lucrare.²

¹ Însemnează că Sfîntul Pavel a împrumutat această zicere de la Moisi, care zice: „Împărăți-va Domnul în veac și în veacul veacului” (*Ieșirea* 15:18). Tîlcuind aceasta, purtătorul de Dumnezeu Maxim a zis: „Împărăția lui Dumnezeu este un lucru mai presus de veacuri, căci nu e iertat a zice că a început sau că se va ajunge de veacuri” (capitolul 86 din suta a doua a celor teologice). Vezi și subînsemnarea la capitolul 4, stîh 20, al celei către Filipeni, frumoasă fiind, despre mulțumire. (*n. aut.*)

² Iar Teodorit spune că dumnezeiescul Pavel zice mulțumirea și slavoslovia către întreaga fire a Dumnezeirii, mutîndu-se de la o Față [„Persoană”, *n. m.*] a Prea-Sfintei Treimi – adică de la Stăpînul Hristos, pe Care mai nu L-a numit dătător al bunătăților –, mutîndu-se așadar la obștimea firii [dumnezeiești], ca să arate că bunătățile acelea s-au dat cu bunăvoința lui Dumnezeu-Părintele și cu împreună-lucrarea Sfîntului Duh. Fiindcă „Împărat al veacurilor” este nu numai Tatăl, ci și Fiul și Sfîntul Duh, sfîntul Apostol numindu-L „veșnic” și pe Acesta: „care prin Duhul veșnic” (*Evrei* 9:14). La fel, însușirea nestrucăciunii și

18. Această poruncă îți încredințez, fiule Timotei,

Fiindcă a zis: „poruncă”, iar porunca este o învățătură aspră – cum am spus și altă dată – și se face în chip domnesc și stăpînesc, Pavel a adăugat îndată: „fiule Timotei”, ca și cum i-ar zice: Nu îți dau această poruncă cu stăpînire, ci ca un părinte iubitor fiului său cel prea-iubit. Și a zis: „o încredințez” ca să arate grija ce se cuvine a avea Timotei spre a păzi porunca aceasta, ca pe un zălog și vistierie împărătească. Și, pe lîngă acestea, să arate că darurile pe care le avem nu sînt ale noastre, ci ale lui Dumnezeu, și prin urmare sîntem datori a le păzi cu scumpătate.

după proorociile făcute mai înainte pentru tine,

Fiindcă dregătoria preoției, și a învățării și a povățuirii norodului este mare și înaltă, e nevoie ca acela ce o primește să fie ales de sus, de la Dumnezeu. Pentru această pricină, și preoții și arhierii cei vechi se făceau din proorocii dumnezeiești, adică de către Sfîntul Duh. Iar dacă se ia mai pe larg, proorocia nu este numai a spune despre cele viitoare, ci și despre cele de față, dar ascunse. Astfel, ce a zis Duhul cel Sfînt despre Varnava și Pavel a fost proorocie, adică: „Osebiți-Mi pe Varnava și pe Saul pentru lucru la care i-am chemat” (*Fapte 13:2*).¹ La fel s-a judecat și Timotei a fi arhieru, de sus, de către dumnezeiescul Duh. Și, de vreme ce aici se vorbește de „proorocii”, mai multe deci, poate că și celelalte ale lui Timotei s-au făcut prin proorocii dumnezeiești: cînd a fost ales a fi ucenic al lui Pavel, cînd s-a tăiat împrejur și cînd s-a hirotonit episcop. Deci dumnezeiescul Pavel zice: Îți poruncesc după proorociile făcute pentru tine mai înainte. Adică: Timotei, privind eu la proorociile de mai înainte și oarecum povățuindu-mă de acelea, ca pe un fiu al meu te sfătuiesc ce se cuvine să faci ca să viețuiești după vrednicia acelor proorocii și ele să nu te rușineze. Iar

aceea a nevederii sînt și ale Fiului, și ale Duhului. Prin urmare, numele „Dumnezeu” pe care îl zice aici este al întregii Sfînte Treimi, căci nici [una dintre Persoane] nu este Dumnezeu în afara Prea-Sfîntei Treimi. (*n. aut.*)

¹ Astfel, dumnezeiescul Hrisostom zice că proorocie a fost a-l afla Samuil pe Saul, care era ascuns în acel vas: „Și a întreat iarăși Samuil pe Domnul: Va veni el oare aici? Iar Domnul a zis: Iată-l, se ascunde printre vase. Atunci, au alergat și l-au luat de acolo” (*1 Împărați 10:22, 23*). Iar după Părinții cei trezviți, a vedea prin dumnezeiescul dar cele ascunse ale vremii de față se numește „străvedere”; iar a vedea dinainte ceea ce se va face, fără a spune însă, e numită „înainte-vedere”; iar „proorocie” este a zice dinainte ce va fi, descoperind prin cuvînt și celorlalți. Unii zic însă că „proorocie” se numește ceea ce spune mai înainte cu mulți ani cele ce or să se facă, iar aceea care spune ce va fi după puțină vreme este „hipofithie” (adică tîlcuirea dumnezeieștilor meniri). (*n. aut.*)

Icumenie zice că aici Apostolul a folosit o formă săritoare, care se citește așa: Fiule Timotei, îți încredințez porunca aceasta, să te lupți lupta cea bună după proorociile ce s-au zis pentru tine.

ca să te lupți într-însele lupta cea bună,

Zice: O, fiul meu Timotei! – ce-ți poruncesc? Să te lupți întru cele proorocite pentru tine, adică să nu ieși afară dintr-însele nici cât de puțin, ci, precum acele dumnezeiești proorcii te-au ales spre a fi ucenic și arhieru, așa să umbli și să te lupți lupta cea bună și războiul cel bun. Fiindcă este și luptă și sînt războaie rele și osîndite, atunci cînd cineva își arată mădularele trupului și puterile sufletului ca arme ale păcatului și necurăției. Și Pavel a vorbit de luptă și de război ca să arate că toți Creștinii se află într-un război strașnic și nevăzut asupra demonilor și a patimilor, dar mai ales și mai cu deosebire învățătorul, și arhieru și apărătorul norodului. De aceea, trebuie ca acela să stea treaz, cu luare-aminte, și să nu arate nici o slăbiciune și lenevire.

19. avînd credință și bună conștiință,

Zice: O, fiul meu Timotei! – să nu socotești că îți este destul numai a te face arhieru cu proorcii dumnezeiești. Nu! – ci se cuvine ca și tu să ai credință, ca prin aceasta să îndreptezi cuvîntul adevărului. Și se cuvine să ai și bună conștiință, adică să dobîndești viață neprihănită, căci buna conștiință se naște din viața fără de prihană. Și astfel, cu această viață neprihănită și cu buna conștiință, vei putea să-i aperi și pe alții; căci, așa cum se cuvine ca arhistrategul (adică începătorul oștii) să fie mai întîi bun ostaș, tot astfel și învățătorul și păstorul dumnezeiesc trebuie să aibă mai întîi el însuși faptele bune pe care le cere de la ucenici și de la cei păstoriți de el. Iar din aceasta învățăm că și noi, măcar învățători sau arhieru de am fi, nu trebuie să lepădăm sfaturile și învățăturile celor mai mari decît noi în înțelepciune și faptă bună. Căci, dacă Apostolul Timotei a primit sfaturi și porunci fiind învățător și păstor, cu cât mai vîrtos sîntem datori a le primi noi?¹

pe care lepădîndu-le, unii au căzut din credință.

¹ Iar purtătorul de Dumnezeu Maxim îl cuiește zicerea aceasta așa: „Credința cea mare este un adevăr ținător și întăritor, minciună neavînd, iar buna conștiință se poartă cu puterea dragostei, ca una ce nu are nici o călcare de poruncă” (capitolul 34 din suta a patra a celor teologice). (n. aut.)

Zice: Pierzînd această bună conștiință, unii au pierdut și credința, după cum se și cuvenea. Fiindcă, atunci cînd viața este necurată și răzvrătită, din aceasta se nasc și dogme răzvrătite, căci cei ce duc viață necurată și păcătoasă, ca să nu fie bîntuiți de frica muncii ce va să fie, se înduplecă a crede că toate ale Creștinilor sînt minciuni¹ și așa, ticăloșii, cad din credință și o pierd. La fel, și cel ce leapădă credința cea simplă și lasă totul întru cugetările lui-și se răstoarnă și se primejduiește în dogmele credinței. Căci credința este liman lin și neînvăluit, liniștind și limpezind mintea; iar cugetările și întrebările sînt valuri ce răpesc mintea cînd încoace, cînd încolo, ca pe o corabie jalnică, pe care la sfîrșit fie o lovesc de pietrele greșelilor, fie o îneacă desăvîrșit prin pieirea necinstirii de Dumnezeu.

20. Dintre aceștia sînt Imeneu și Alexandru,

Vezi – o, cititorule! – că învățătorii de cele străine lepădaseră credința cea simplă și înduplecarea inimii cea fără îndoire, urmînd cugetărilor mincinoase și întrebărilor sofistice și viclene? Deci – zice Apostolul – tu – o, Timotei! – să nu te trîndăvești cînd îi vezi pe acești învățători de cele străine învățînd afară de dogmele bine-cinstitoare de Dumnezeu ce stau împotriva lor.²

pe care i-am dat satanei, ca să fie pedepsiți și să nu hulească.

Dacă satana îi pedepsește și îi înțelepțește pe alții să nu hulească întru Dumnezeu, atunci cum de nu se înțelepțește și pe sine, spre a nu huli el însuși? Iar dacă nu se înțelepțește pe sine, este arătat că nici pe alții nu-i înțelepțește pentru a nu huli întru Dumnezeu. Și, vrînd să arate aceasta, Pavel

¹ Întru o unire zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Cînd viața este deznădăjduită și osîndită, ea naște dogme asemenea, și se pot vedea mulți care din aceasta au căzut în rîndul relelor și s-au abătut în elinism” (*Cuvîntul al 5-lea la aceasta*). Și înțeleptul Teodorit zice: „Viața cea stricată se face de multe ori temei pagînatății, și unii, nesuferind mustrarea conștiinței, s-au lepădat de atot-cuprinzătoarea pronie a lui Dumnezeu, în locul ei crezînd în noroc și în meniri. Fiindcă viața cea lăudată se cuvine a fi însoțită și de credință, căci «conștiința bună» numește viața împodobită cu întreaga-înțelepciune și cu dreptate.” Vezi și subînsemnarea zicerii: „Și, precum nu au cercat a-L avea pe Dumnezeu întru cunoștință (...)” (*Romani 1:28*). (*n. aut.*)

² Acest Imeneu zicea că învierea morților s-a și făcut, precum se arată din cea de a doua epistolă către Timotei (capitolul 2:17). Iar Alexandru se vede că a fost Iudeul pe care Iudeii l-au pus să răspundă norodului pentru tulburarea ce s-a întîmplat în Efes, cum mărturisesc *Faptele Apostolilor* (capitolul 19:33). Și acest Alexandru i-a pricinuit multe rele lui Pavel, precum singur mărturisește acesta (*2 Timotei 4:14*). (*n. aut.*)

nu a zis: „ca să-i pedepsească satana”, ci: „ca să fie pedepsiți”; fiindcă satana¹ nu-i pedepsește pentru a nu huli, ci aceasta rămîne să o facă ei înșiși. Căci – așa cum oamenii cei răi care se află pe lângă stăpînitari, deși sînt plini de nenumărate răutăți, totuși pricinuesc înțelepțirea altora – tot astfel și diavolul, fiind el însuși cu totul rău, îi face pe oameni a se înțelepți prin bîntuirea ce le-o pricinuesc după depărtarea lui Dumnezeu. Însă de ce nu i-a pedepsit chiar Pavel pe acei nelegiuți, cum a făcut cu acel prooroc mincinos, cu Iudeul Variisus, care își zicea „Elima Vrăjitorul” (*Fapte* 13:6), sau precum i-a pedepsit Petru pe Anania și pe Safira? Răspundem că Pavel făcea aceasta din două pricini. Întîi, pentru ca împreună cu aspra pedeapsă a acelora să se unească și mai marea necinste, căci mare necinste le era a fi pedepsiți de satana. Și alta, ca să se arate că Pavel este atît de mare, încît îi poruncește și lui satana însuși, el (Apostolul) arătîndu-se astfel mai înfricoșat către cei nesupuși. Sau – mai bine zis – Apostolii îi pedepseau ei înșiși pe cei necredincioși, ca să învețe aceia că nu se pot ascunde de ei. Căci Anania era necredincios și cerca și ispita credința, și pentru aceasta l-a pedepsit Petru; la fel era și Variisus, și pentru aceasta a fost pedepsit de Pavel. Iar pe cei ce mai întîi crezuseră, dar apoi se abătuseră de la credință, Apostolii îi dădeau lui satana, ca să le arate că rămăseseră nevătămați de demoni nu pentru fapta lor bună, ci din păzirea Sfinților Apostoli. Sau, putem să înțelegem aceasta și altfel, anume că Apostolii nu îi pedepseau ei înșiși pe cei ce voiau să se îndrepte, ci doar pe cei ce rămîneau neîndreptați. Dar în ce chip îi da Pavel satanei pe cei răi? Mai întîi, îi lepăda afară din Biserica lui Hristos, izgonindu-i din turma Creștinilor, și apoi îi da lupului diavol descoperiți. Căci, așa cum cortul cel vechi [al *Legii*] era acoperit de nor, tot astfel e acoperită acum Biserica lui Hristos de Duhul cel Sfînt. Deci oricine va fi scos afară din Biserica lui Hristos prin afurisire s-a izgonit totodată și de sub acoperămîntul Prea-Sfîntului Duh, ticălosul acela făcîndu-se așadar mai lesne biruit și supus sub mîna diavolului. Iată ce rea este și ce înfricoșată putere are certarea afurisirii! Și Însuși Dumnezeu îi pedepsește pe cei ce păcătuiesc, dîndu-i în osebite boli și rele pătămiri ale trupului, pentru care zice Pavel: „iar judecîndu-ne, ne pedepsim de către Domnul” (*1 Corinteni* 11:32).² Vezi însă, cititorule, că este hulă a iscodi cineva lucrurile

¹ Ce va să zică numele „satana” și celelalte numiri ale diavolului, vezi la subînsemnarea stihului 15 al capitolului 7 al celei de-a doua către Corinteni. (*n. aut.*)

² Însemnează că, de multe ori, Dumnezeu îi pedepsește și prin Îngerii cei buni pe cei ce păcătuiesc, după socoteala sîntei teologii și după *Sfînta Scriptură*, care arată aceasta în mai multe locuri. Dar pedepsește și prin demonii cei răi, după cum e scris: „Trimis-a

dumnezeiești, mai presus de fire, cu silogisme¹ firești, omenești, căci este ocară și necinste a lui Dumnezeu și a celor dumnezeiești și mai presus de fire. Vezi și tâlcuirea și subînsemnarea zicerii „unul ca acesta să se dea satanei cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos” (*1 Corinteni 5:5*).

---

asupra lor urgie și necaz prin îngerii Săi” (*Psalms 70:54*); și după cea a lui Iov: „de vor fi mii de îngeri aducători de moarte” (*Iov 33:23*). Și Sinesie zice că Dumnezeu Se folosește de puterile făcătoare de rău ca unelte pentru a-i pedepsi pe cei ce păcătuiesc. Deci, și Îngerii, și demonii se fac unelte ale pedepsei și ale urgiei lui Dumnezeu către cei răi, dar cu socoteală foarte osebită: adică Îngerii aduc pedepsele spre vindecarea și folosul celor pedepsiți, ca să se supună cu ascultare poruncilor lui Dumnezeu; iar demonii pedepsesc spre răsplătirea celor pedepsiți.

Iar Teodorit zice că Apostolul nu a arătat felul hulei fiindcă Timotei știa aceasta. Și zice: „I-a dat pe aceștia diavolului nu ca unui învățător al celor bune, ci ca unui amar pedepsitor. Căci, fiind ei despărțiți de trupul Bisericii și dezbrăcându-se de dumnezeiescul dar, amare bătăi primeau de la cumplitul vrăjmaș – căzând în boli, în patimi cumplite, în pagube și în străine primejdii – fiindcă acestea îi sînt iubite vrăjmașului și izbînditorului, după Proorocul (*Psalms 8:3*). Și astfel, văzînd vătămarea pricinuită din hulă, aceia își schimbau socoteala.” Iar că demonul se bucură muncindu-i pe oameni, mărturisește și Sfîntul Vasilie, zicînd: „Nimic nu e mai dulce urîtorului de oameni, decît a-i întrista și a-i munci pe ei în felurite chipuri.” (*n. aut.*)

¹ Judecată, „raționament”, cum zicem noi astăzi. (*n. m.*)

CAPITOLUL II

1. Mai întâi de toate, te rog să se facă rugăciuni, cereri, rugi, mulțumiri pentru toți oamenii, pentru împărați și pentru cei ce sînt în dregătorie,

Adică: Se cuvine ca tu, care ești cel dintîi în Biserică, să te rogi pentru toți oamenii¹ întru slujba și rugăciunea de toate zilele ce se face către Dumnezeu. Căci preotul este ca un părinte al întregii lumii și stă înaintea lui Dumnezeu purtînd de grijă tuturor, precum face și Dumnezeu, fiindcă preotul este al lui Dumnezeu. Vezi însă – o, cititorule! – că darul evangheliei era întins întru toată lumea, spre osebite de rugăciunile Iudeilor, care nu se aduceau lui Dumnezeu pentru toți, cum se aduc acum rugăciunile Creștinilor. Și Pavel nu a zis de la început să ne rugăm pentru împărați, ca să nu se creadă că îi măgulește, ci după ce a spus să ne rugăm pentru toți oamenii. Căci, chiar dacă împărații ar fi necredincioși, tot se cuvine a ne ruga pentru dînșii, fiindcă atunci cînd Apostolul scria acestea împărații erau necredincioși. Și două bunătați se pricinuesc dintru a ne ruga noi, Creștinii, pentru toți oamenii și pentru împărații necredincioși. Mai întâi, pentru că vrăjmașia și ura noastră, a credincioșilor, către necredincioși se potolește și încetează, căci nici un Creștin nu-l poate vrăjmași și urî pe acela pentru care se roagă. Și, al doilea, pentru că și necredincioșii se fac mai buni, prefăcîndu-se din necredința lor și îmblînzindu-și răutatea și sălbăticia prin ajutorul rugăciunilor Creștinilor, și nu se mai arată ca niște fiare față de

¹ Însă poate că zicerea „mai întâi de toate” e în loc de: O, Timotei! – mai înainte de toate faptele tale să fie aceasta, a te ruga pentru toți oamenii! – și celelalte. Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Teodor Studitul: „Din această împreună-pățimire, fericitul Apostol îi plîngea pe vrăjmașii crucii lui Hristos, rugîndu-se întru necurmată durere a inimii. Din aceasta îl plîngea pe Israil Proorocul Ieremia, și plîngerile le-a lăsat în scrierile sale. Din aceasta striga marele Moisi către Dumnezeu: «De vei lăsa păcatul lor, lasă-l! Iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta!» Și, cu adevărat, (îmblîndu-se de această împreună-pățimire, fiecare din sfinți se ruga foarte pentru alții; prin urmare și noi, dacă iubim să umblăm în urma lor, să nu luăm aminte numai le cele pentru noi, ci să ne rugăm și pentru lume, fiindu-ne milă și îndurîndu-ne pentru cei ce duc viață răzvrătită, pentru cei rușinați de eresuri, pentru cei strînși în rătăcire, pentru cei întunecați dintre «neamuri» și – în scurt – pentru toți oamenii, după porunca Apostolului.”

Ci și Sfîntul Isaac [Sirul], întrebat fiind care este inima cea milostivă, răspunde: „Arderea inimii pentru toată făptura – și pentru oameni, și pentru păsări, și pentru dobitoace, și pentru demoni și pentru toată zidirea. (...) [Cineva trebuie] să aducă în tot ceasul rugăciune cu lacrimi și pentru cele necuvîntătoare, și pentru vrăjmașii adevărului și pentru cei ce-l vatămă sau îl păgubesc, ca să se păzească și să-i curățească” (*Cuvîntul 81*). Iar că se cuvine a ne ruga pentru păgîni și eretici, marele Dionisie Areopagitul arată descoperit, în epistola către Demofil, pe care citește-o. (*n. aut.*)

noi. Căci socotește, iubitule, ce mare și minunat lucru este a auzi necredincioșii, care-i gonesc și-i taie pe Creștini, că aceia ce sînt goniiți și sfîșiați de dînșii se roagă lui Dumnezeu pentru ei.

Și Apostolul a scris „rugăciuni”, „cereri” și „rugi” pentru mai multa înțelegere, acestea toate fiind unul și același lucru pe care îl cerea de la Timotei să-l facă neapărat, adică să se roage pentru toți. Iar unii¹ au luat aminte că numirile acestea se oselesc între dînsele, și zic că „cererea” este rugăciunea către Dumnezeu pentru izbăvirea de oarecari lucruri întristătoare, „rugăciunea” e cererea bunătaților, iar „ruga” e jeluirea asupra păgînilor, sau asupra nedreptăților sau asupra celor neîndreptați. Vezi însă, iubitule, că Apostolul ne poruncește nouă, Creștinilor, să-I mulțumim lui Dumnezeu și pentru bunătațile pe care le dăruiește celorlalți, anume pentru că-Și răsare soarele și celor răi, și celor buni; și pentru că-i satură pe toți de bunătațile pămîntului, chiar pe cei necredincioși și pe cei ce hulesc împotriva Lui. Și, din această mulțumire, ne îndemnăm spre dragoste și spre iubirea de frați și ne unim împreună cu toți oamenii. Căci cel ce mulțumește pentru bunătațile fratelui său, acela se silește să-l și iubească. Iar dacă sîntem datori să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru bunătațile pe care le-a dat fraților noștri, cu cît mai mult sîntem datori să-I mulțumim pentru bunătațile dăruite nouă înșine?!

2. ca să petrecem viață lină și liniștită

De vreme ce se putea întîmpla ca sufletul Creștinului să se tulbure auzind porunca lui Pavel de a se ruga pentru împărați în vremea Sfințelor Taine, Apostolul arată aici cîștigul ce se naște din aceasta, ca măcar așa să primim sfatul lui, căci zice: Împărații se oștesc și au războaie pentru ca noi, supușii lor, să fim fără grijă și să avem liniște și slobozenie. Deci cum nu este lucru nedrept ca aceia să-și primejduiască viața pentru paza și liniștea

¹ Acesta este Teodorit, care așa hotărăște „cererea”, „rugăciunea” și „ruga”. Iar Fotie zice că a cîștigat la dumnezeiescul Hrisostom (în cuvîntul la Nașterea Domnului) că „cerere” se zice cînd cineva îl roagă pe Dumnezeu pentru vreun lucru; „rugăciune”, cînd îl laudă pe Dumnezeu; „mulțumire”, cînd mărturisește darul lui Dumnezeu pentru cele ce a dobîndit; „ruga”, cînd se jeluiește lui Dumnezeu împotriva celor ce l-au nedreptățit, chemîndu-L spre izbîndire. Și zice că a se jeli nu este rugă, ci întrebare pentru a primi răspuns, cum îl întrebă Dumnezeu pe Ilie: „Ce zici tu aici, Ilie?” Iar Proorocul răspunde: „Rîvnind, am rîvnit Domnului atot-țitorului” și celelalte. Și aici nu este rugă, ci întrebare și răspuns care s-au făcut jeluire. Și de unde este arătată aceasta? Ascultă-l pe Pavel zicînd: „Sau nu știți ce zice *Scriptura* despre Ilie? Cum se roagă lui Dumnezeu împotriva lui Israel?” (*Romani* 11:3). Drept aceea, jeluirea nu este nici cerere, nici rugă. (*n. aut.*)

noastră, iar noi, supușii lor, nici măcar buzele să nu ne deschidem pentru a ne ruga pentru dînșii?

Întru toată buna-cinstire de Dumnezeu și în curăție.

Apostolul a adăugat cuvîntul acesta ca să arate că slobozenia și liniștea ce urmează războaielor date de împărați se face multor Creștini pricină de desfătare și de păcat trupesc, iar din acestea la rîndul lor se nasc dogme rele. Așadar zice: Noi, Creștinii, se cuvine să ne rugăm ca împărații să aibă pace, ca să ne petrecem și noi viața sub oblăduirea lor, dar nu în desfătări și în păcate trupești, ci cu toată buna-cinstire de Dumnezeu, adică nu numai cu buna-cinstire a dogmelor, ci și cu buna-cinstire a viețuirii și a faptelor noastre. Căci este bună-cinstire de Dumnezeu și aceea prin viețuire și prin fapte, despre care zice Pavel: „(Iudeii) mărturisesc că Îl știu pe Dumnezeu, dar cu faptele Îl tăgăduiesc” (*Tit* 1:16); și iarăși: „S-a lepădat de credință și este mai rău decît un necredincios” (*I Timotei* 5:8). Sau, zicerea „întru toată buna-cinstire” se înțelege în loc de: „cu toată prea-curata și drept-slăvitoarea credință, care este departe de toate eresurile și de toată reaua-slăvire”. Și zice: Să ne petrecem viața nu numai cu această bună-cinstire, ci și cu toată cucernicia; adică nu numai cu depărtarea de necurăția trupească, ci și cu toată fapta bună.¹ Deci se cuvine ca noi, Creștinii, cînd avem pace

¹ Și Teodorit zice că pentru împărați, care se îngrijesc pentru pace, și noi ne împărtășim de liniște și împlinim în odihnă legea bunei-cinstiri de Dumnezeu. Iar cu buna-cinstire de Dumnezeu a însoțit și cucernicia, învățîndu-ne că credința are trebuință de fapte. Tot așa, Iudeii robiți în Vavilon au scris celor rămași în Iudeea să se roage pentru Navuhodonosor și Valtazar. Și unde e scrisă aceasta? *La Varuh*, unde citim: „Și (Iudeii ce se aflau în Vavilon) plîngeau, și posteau și se rugau înaintea Domnului. Și au adunat argint după cît putea mîna fiecăruia și au trimis în Ierusalim la Ioiachim, fiul lui Helchie, fiul lui Salom preotul, și la preoți și la tot poporul care s-a aflat cu el în Ierusalim cînd a luat el vasele bisericii Domnului, care s-au scos din templu să se întoarcă în pămîntul lui Iuda în ziua a zecea a lunii Sivan; vase de argint, pe care le-a făcut Sedechia, fiul lui Iosie, regele lui Iuda după ce Navuhodonosor, împăratul Babilonului, i-a scos din Ierusalim, ca robi, pe Iehonia, cu căpeteniile, cu făurarii, cu dregătorii și cu poporul de rînd, și i-a dus în Babilon. Și au zis: Iată, am trimis la voi argint cu care să cumpărați arderi de tot și jertfe pentru păcat și tămîie. Și faceți miresme, și aduceți-le pe jertfelnicul Domnului Dumnezeului nostru și vă rugați pentru viața lui Navuhodonosor, împăratul Babilonului, și pentru viața lui Valtazar, fiul lui, ca să fie zilele lor ca zilele cerului pe pămînt. Și va da Domnul putere, și va lumina ochii noștri, și vom trăi sub umbra lui Navuhodonosor, împăratul Vavilonului, și sub umbra lui Valtazar, fiul lui, și vom sluji lor zile multe și vom afla har înaintea lor” (*Varuh* 1:6-12).

Însemnăm aici și aceasta, că atît marele Vasilie, cît și dumnezeiescul Hrisostom, scriu în sfințitele lor *Liturghii* că în vremea pomenirilor (după cîntarea *Axionului*) se roagă pentru „iubitii de Hristos, și bine-cinstitorii de Dumnezeu și prea-credincioșii împărați”.

În războaiele din afară asupra trupului, să avem pace și în războaiele din lăuntru asupra sufletului, viețuind cu toată buna-cinstire de Dumnezeu și cucernicia, căci atunci vom avea liniște și odihnă. Căci sînt trei războaie: cel al varvarilor și al păgînilor, cel al vrăjmașilor noștri și cel al patimilor sufletești. Și războiul varvarilor e biruit și potolit de puterea împăraților, cărora se cuvine a le ajuta și noi cu rugăciunile noastre. Iar celelalte două războaie, acela al vrăjmașilor noștri și acela al patimilor noastre, sîntem datori a le birui și a le potoli noi înșine. Războiul vrăjmașilor noștri se cuvine potolit cu blîndețe, cu îndelunga noastră răbdare și prin rugăciunea pentru cei ce ne necăjesc, căci scris este: „În loc de a mă iubi, m-ai clevetit, iar eu mă rugam” (*Psalm 140:2*) și: „Cu cei ce urau pacea, eram pașnic” (*Psalm 119:6*). Iar războiul patimilor din inima noastră se cuvine să-l biruim și să-l potolim cu armele dreptății, adică cu faptele bune potrivnice patimilor noastre și mai ales cu arma sfințitei rugăciuni.

3. Căci acesta este lucru bun și primit înaintea Mîntuitorului nostru Dumnezeu,

Aceasta – zice – este bună și bine-primită înaintea lui Dumnezeu. Care? Adică a ne ruga pentru toți, și pentru Elini și pentru eretici, fiindcă toți oamenii au aceeași fire. Și aceasta este primită și lui Dumnezeu.

adică hotărît pentru împărații Creștini drept-slăvitori, iar nu pentru necredincioșii necinstitori de Dumnezeu sau pentru eretici, cum a tîlcuit mai sus Sfințitul Teofilact împreună cu dumnezeiescul Hrisostom, spunînd că Pavel zice aici să ne rugăm pentru împărații necredincioși în vremea Tainelor. Dar – fiindcă și dumnezeiescul Hrisostom zice în vremea mai sus arătată așa: „Încă îți aducem această slujbă cuvîntătoare pentru toată lumea”, rugăciune pe care o repetă și în ecteniile, împreună cu marele Vasilie, anume: „pentru pacea a toată lumea” – așadar, fiindcă se roagă astfel, socotesc că nu este greșeală dacă preotul va zice și în vremea Dumnezeieștii Liturghii această rugăciune pentru împărații necredincioși sau chiar eretici, adică: „pentru pacea și buna așezare a împăraților noștri”, șa și noi să petrecem întru pacea lor viață pașnică și liniștită, întru toată buna-cinstire de Dumnezeu și cucernicie.

Iar dumnezeiescul Hrisostom, urmînd înainte, dovedește că, atunci cînd zicem rugăciunea „Tatăl nostru”, ne rugăm și pentru cei necredincioși, zicînd așa sfîntul: „Cînd zic: «Făcă-se voia Ta precum în cer și pe pămînt», nu se înțelege nimic altceva decît că ne rugăm pentru necredincioși. Cum? În cer nu este necredincios nici unul, nici unul nu greșește. Deci, de ar fi numai pentru cei credincioși, nu ar fi avut cuvînt ceea ce șa zice: căci – dacă cei credincioși urmau a face voia Lui, iar necredincioșii nu – voia Lui nu ar mai fi ca în cer. Dar ce zice? Precum în cer nimeni nu este rău, tot așa să nu fie nici pe pămînt, ci trage-i pe toți – zice – către frica Ta, fă-i îngerii pe toți oamenii, chiar de ne-ar fi vrăjmași și luptători!” (*Cuvîntul al 6-lea la această epistolă*). Iar eu socotesc că și marele Vasilie – zicînd în ierurgia sa, la vremea arătată mai sus: „Pomenește, Doamne, toată începătoria și stăpînirea!” – cuprinde și începătoria și stăpînirea necredincioșilor și a ereticilor. (*n. aut.*)

4. Care voiește a se mîntui toți oamenii și a veni la cunoștința adevărului.

Zice: Dacă Dumnezeu voiește a se mîntui toți oamenii, atunci și tu, Timotei, să voiești aceasta și fiecare Creștin, urmînd lui Dumnezeu. Iar dacă voiești a se mîntui toți, atunci trebuie să te rogi pentru toți. Dar ce zici tu, Creștine? De vreme ce Dumnezeu voiește a se mîntui toți și a veni la cunoștința¹ adevărului, ce trebuință mai este de rugăciunile mele? Iar eu îți răspund că rugăciunile tale ajută mult oamenilor necredincioși, căci îi trag să te iubească. Pentru că rugăciunile tale nu te lasă să-i urăști și pentru că din ele urmează a veni și ei la credința lui Hristos și a se mîntui. Căci aici, prin „mîntuire”, se cuvine să o înțelegi, iubitele, pe aceea prin credință, adică pe aceea sufletească, nu trupească, fiindcă aceasta este mîntuire adevărată. Iar Apostolul zice că Dumnezeu voiește ca toți să vină la „cunoștința adevărului”, adică la cunoștința credinței cea după Dumnezeu, căci doar aceasta e adevărată și, mai mult, este însuși adevărul.

5. Căci unul este Dumnezeu, unul este și mijlocitorul între Dumnezeu și oameni: omul Iisus Hristos,

După ce a zis că Dumnezeu voiește a se mîntui toți, Apostolul dovedește aceasta aici, zicînd: Pentru aceasta, Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său în lume ca mijlocitor, ca să-L împrietenească pe Dumnezeu-Tatăl cu oamenii. Dar ar întreba cineva: Și atunci de ce nu se mîntuiesc? Răspundem: Pentru că nu vor!

Zicînd însă: „unul este Dumnezeu”, Pavel nu-L desparte și nu-L osebește de Fiul – să nu fie! –, ci zice așa spre osebirea idolilor și a zeilor min-

¹ Însemnează că Meletie Pigas zice (în *Despre creștinism*, tomul 3), că aici e vorba de cunoștința cea din parte, astfel: „Dumnezeu însuși a semănat întru toți oamenii înțelegerea și știința că este Dumnezeu. De aceea se și zice că aceia care au ajuns la cunoștința adevăratului Dumnezeu «au venit întru cunoștință».” [Deci] cunoștința de Dumnezeu se afla în firea tuturor celor cuvîntători, cum arată cuvîntul prin acel glas: „Pentru aceasta ne-am învățat a ști că Dumnezeu este în lăuntru fiecareia.” Tot același zice (în *Despre Creștinism*, tomul 1 sau *Cartea 1*): „Așadar, Dumnezeu îi mîntuiește pe aceia pe care voiește, și nu-i mîntuiește pe cei care nu voiesc. Și nu voiesc cei «tari în cerbice», cei «netăiați împrejur cu inima», cei împietriți la inimă. Pentru aceasta zicea și Domnul: «Ierusalime, Ierusalime, care-i omori pe Prooroci și-i ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine! De cîte ori am voit să-i adun pe fiii tăi precum cloșca își adună puii sub aripile sale, și nu ai voit!» (Matei 23:37).” Așa zice Pigas despre cunoștință. Iar Sfîntul Teofilact, tîlcuind zicerea „și rugîndu-ne să vă desăvîrșiți întru cunoștința adevărului Lui” (*Coloseni 1:9*), prin „cunoștință” a înțeles știința cea desăvîrșită. (n. aut.)

cinoși ai Elinilor. Căci e arătat că Fiul este Dumnezeu, El fiind și mijlocitorul, de vreme ce mijlocitorul este între doi și e dator a se împărtași cu amîndoi după fire. Deci, de vreme ce Fiul este mijlocitor între Dumnezeu și oameni, El Se împărtașește de amîndoi, fiind și Dumnezeu, și om, avînd așadar două firi întru un singur ipostas [„persoană”, *n. m.*]. El nu este doar Dumnezeu, fiindcă oamenii nu L-ar fi primit ca mijlocitor dacă ar fi venit la ei astfel, de vreme ce nici fața lui Moisi nu au putut să o vadă fără învelitoare. Dar nu este nici doar om, fiindcă trebuia a vorbi și a mijloci către Dumnezeu. Pavel nu a vorbit aici arătat despre dumnezeirea lui Hristos, pentru că atunci stăpînea politeismul (adică mulțimea zeilor), și Elinii ar fi socotit că el cugetă și dogmatisește mulți dumnezei. Și, zicînd: „unul este Dumnezeu”, înțelege că nu sînt doi [osebind între Persoanele Sfintei Treimi], precum zicea și în altă parte: „Un Dumnezeu-Părintele (...) și un Domn Iisus Hristos” (*1 Corinteni* 8:2); iar aici zice: „un Dumnezeu și un Mijlocitor între Dumnezeu și oameni”. Iată cîtă evlavie și sfială are Apostolul pentru Dumnezeu, nevrînd a da bănuială de politeism!¹ De aceea nu

¹ Pentru aceasta zicea și marele Vasilie: „Sau să se cinstească prin tăcere cele negrăite, sau cu bună-cinstire de Dumnezeu să se numere cele sfinte: un Dumnezeu-Tatăl, un Fiu născut și un Duh Sfînt. Pe fiecare din Persoane o vestim ca una, iar cînd trebuie a le număra împreună, nu ne abatem către înțelegerea politeistă. Căci nu numărăm după alcătuirii, de la una făcînd creștere către mai multe, zicînd: «una, două, trei [firi]», nici: «întîi, al doilea și al treilea»; căci zice: «Eu sînt unul Dumnezeu», iar de al doilea Dumnezeu nu am auzit. Căci, închinîndu-ne Dumnezeului din Dumnezeu, mărturisim osebirea Ipostasurilor, dar rămînem la monarhie [«unică stăpînire», *n. m.*] nerăspîndindu-ne teologia [«vederea de Dumnezeu», *n. m.*] în mulțime dezbinată. Fiindcă un [singur] chip se vede întru Dumnezeu-Tatăl și întru Dumnezeu-Unul născut, [chip] unit întru neschimbarea dumnezeirii. Dar cum de nu sînt doi dumnezei, dacă este «unul» și «unul»? Pentru că se zice «împărat» și «chip al împăratului», dar nu sînt doi împărați” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 18). Și dumnezeiescul Hrisostom zice: „Unul și unul sînt doi, dar nu zicem aceasta, deși cugetul o socotește. Aici nu zici: Unul și unul sînt doi, ci [întrebi] ceea ce nici cugetul nu bănuiește: dacă a născut, dacă a pățimit?” (*Cuvîntul al 7-lea la epistola de față către Timotei*). Iar Coresi, tîlcuind zicerea aceasta, spune că Pavel a zis: „unul mijlocitorul Hristos” spre surparea lui Simon Vrajitorul și a ucenicilor lui Platon, care învățau că Îngerii și demonii sînt mijlocitori. De aceea, Pavel arată că unul este Mijlocitorul care a dezlegat păcatul strămoșesc. Însă nu ne înțoim că și Îngerii, și Proorocii, și Sfînții sînt mijlocitori într-un fel, dar întîi mijlocitor este doar Hristos, iar Îngerii ni se fac mijlocitori în al doilea rînd, prin mijlocitorul Hristos. Acestea le zice Coresi. Iar că Hristos mijlocește pentru noi pururea, zice foarte frumos înțeleptul Nicolae Cvasila, anume așa: „Căci El este mijlocitorul prin care s-au făcut toate bunătățile cele date nouă de la Dumnezeu și care, mai mult, se dau de-a pururea. Căci nu a mijlocit și nu ne-a dat toate acelea pentru care a mijlocit și ne-a izbăvit o dată, ci de-a pururea mijlocește, dar nu cu oarecari cuvinte și rugi, cum fac solii, ci cu lucrul. Și care este lucrul? A ne uni cu Sine, și prin Sine a ne împărți darurile Sale, după vrednicia și măsura curăției fiecăruia dintre noi. Și, așa cum lumina dă a vedea

a pomenit nici de dumnezeirea Sfântului Duh, ca să nu fie socotit cinstitor de mulți dumnezei.

6. Cel ce S-a dat pe Sine ca preț de izbăvire pentru toți,

Zice: Iisus Hristos S-a dat pe Sine ca plată de izbăvire și de slobozire pentru toți oamenii: și pentru Evrei, și pentru „neamuri”. Și, dacă Hristos a murit pentru toți, cum să nu te rogi pentru toți tu, Creștinul următor lui Hristos? Vezi și zicerea „dîndu-Se pe Sine” și însemnează-o împotriva arienilor, care zic că Domnul S-a dat la moarte în chip silnic, iar nu de voia Sa. Și ce este cu prețul de izbăvire? Toată firea oamenilor era vinovată și sub osîndă, spre a se munci pentru păcatul strămoșesc, dar Hristos, răstignindu-Se, S-a dat pe Sine lui Dumnezeu ca plată de izbăvire în locul întregii firii, dezlegînd-o astfel pe aceasta de moarte și de muncă.¹

celor ce văd, tot astfel e nevoie a fi noi împreună cu Hristos de-a pururea, dacă vrem a viețui și a ne odihni cu totul. Căci omul nu poate să vadă fără lumină, iar fără Hristos nu este cu putință a avea în suflet adevărata viață și pace” (capitolul 64 al tîlcuirii Sfințitei Liturghii). Însemnează însă că, după teologi [„văzătorii de Dumnezeu”, *n. m.*], Hristos are însușire de mijlocitor mai mult decît desăvîrșită, căci cuprinde întru Sine firile cele osebite, adică pe a lui Dumnezeu și pe a oamenilor. Astfel, El nu este mijlocitor nici doar ca om, nici ca Dumnezeu gol de omenire, ci ca Dumnezeu-om. De aceea, El a împlinit canonul prin firea omenească, iar prin prea-dumnezeiescul ipostas l-a împlinit cu nemărginită cinstire. Și ipostasul lui Hristos s-a făcut – după scoliști – început al mijlocirii, iar firea Lui omenească s-a făcut început după care s-a desăvîrșit mijlocirea. Vezi și tîlcuirea și subînsemnarea zicerii „iar mijlocitorul nu este om” (*Galateni 3:20*). (*n. aut.*)

¹ Iar că Hristos S-a dat pe Sine ca preț de izbăvire și de răscumpărare pentru toți oamenii, luați robi de diavolul, El însuși o adeverează, zicînd: „Precum Fiul omului nu a venit ca să l se slujească, ci să slujească și să-Și dea sufletul ca preț de izbăvire pentru mulți” (*Matei 20:28*). Iar marele Vasilie (în tîlcuirea *Psalmului 48*, la acest stih: „Fratele nu izbăvește; izbăvi-se-va omul?”) zice: „Tot sufletul omenesc era supus sub jugul vicleniei celui rău, al vrăjmașului tuturor, căci [omului] i se luase slobozenia pe care o avea de la Cel ce îl zidise, fiind robit prin păcat. Și pentru toți cei robiți era nevoie de preț al izbăvirii către slobozenie. Dar nici fratele nu-l putea izbăvi pe frate, nici fiecare pe sine, pentru că trebuia a fi mult mai bun cel ce izbăvea decît cel stăpînit și robit și pentru că nici un om nu avea stăpînire de la Dumnezeu a se curăți singur de păcate, fiecare fiind vinovat. Căci toți au păcătuit și sînt lipsiți de slava lui Dumnezeu, îndreptîndu-se în dar cu dăruirea lui Hristos, prin izbăvirea întru Hristos Iisus Domnul nostru. Căci ce lucru atît de mare poate afla omul, ca să-l dea pentru izbăvirea sufletului său?! Ci S-a aflat Unul vrednic, Domnul nostru Iisus Hristos, Care a dat spre plată de izbăvire a sufletelor noastre sfîntul și prea-scurpului Său sînge ce s-a vărsat pentru noi toți ca preț cu care ne-am cumpărat”. Iar că nu diavolul a luat sîngele lui Hristos ca preț de izbăvire pentru păcatele noastre, ci Dumnezeu-Tatăl, vezi și la subînsemnarea zicerii „întru Care avem izbăvirea prin sîngele Lui” (*Efeseni 1:7*). Și vezi cum ceea ce a zis Domnul, că Și-a dat sufletul ca izbăvire „în locul multora”, Pavel zice așa: „Cel ce S-a dat pe Sine preț de izbăvire pentru toți”

mărturisire

Adică a făcut dar de izbăvire pentru toți oamenii prin mărturisire. Sau, Pavel tîlcuiește aici după alt înțeles care este prețul izbăvirii, și zice că e „mărturisirea”, adică patima și moartea prin cruce, fiindcă Hristos a venit să mărturisească adevărul pînă la moarte. Căci Hristos L-a arătat și pe Tatăl în lume (precum El Însuși a zis: „Am arătat numele Tău oamenilor”, *Ioan 17:6*), și a legiuit în lume adevăratele dogme ale buneii-cinstiri de Dumnezeu și ale credinței și adevărata și îngereasca viață.¹

în vremele Sale.

Adică la vremea cuvenită și potrivită, cînd a venit plinirea vremii celei cunoscute și hotărîte mai înainte de veacuri.

7. Spre aceasta am fost pus propovăduitor, și Apostol

Zice: Spre această mărturie a lui Hristos am fost rînduit de Dumnezeu ca propovăduitor și mărturisitor, adică pentru a propovădui în lume crucea și moartea lui Hristos. Și nu am fost rînduit să propovăduiesc numai într-un loc, ci am fost pus și Apostol, ca să umblu în toată lumea. Căci mare este dregătoria Apostolului și pentru aceasta Pavel ține la ea și o îmbrățișează.

(adevărat zic, nu mint) învățător al „neamurilor”,

Ca să facă cuvîntul vrednic de crezare, anume că într-adevăr este învățător al „neamurilor”, Pavel apucă înainte și zice că grăiește adevărul și nu

căci zicerea „mulți” se înțelege de *Dumnezeiasca Scriptură* în loc de „toți”; și vezi subînsemnarea zicerii „cei mulți au murit” (*Romani 5:15*).

Iar înțeleptul Fotie zice că plata izbăvirii, răscumpărarea pe care o dă cineva, e de trebuință pentru două lucruri. O dată, pentru a-i slobozi pe cei robiți; și alta, pentru a se face dar acelor care-i stăpînesc pe cei robiți. Deci sîngele Domnului s-a făcut numai izbăvire și slobozire a oamenilor robiți de diavolul, dar nicidecum dar al diavolului. [...] Aceste însemnări ale izbăvirii le pomenește și Nichita [Scoliaștul] pe marginea cuvîntului la Paști al Teologului Grigorie, de unde socotesc că a luat aceasta și Fotie. Și Fotie adaugă că numele izbăvirii nu se zice despre însuși sîngele Domnului, ci metaforic. Vezi și subînsemnarea zicerii „ca să ne izbăvească pe noi” (*Tit 2:14*). (n. aut.)

¹ Iar Teodorit zice că a numit patima „mărturie” mai întîi pentru nedreptatea junghierii, iar apoi pentru că-i are martori pe toți Proorocii și pe Iudeii ce ziceau: „Tu mărturisești pentru Tine, mărturia Ta nu este adevărată” (*Ioan 8:13*), la care El a răspuns: „Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc” (la fel, *12:49*). (n. aut.)

mente. Căci, de vreme ce ceilalți Apostoli se îngreuiiau a se face învățători și propovăduitori ai celor din „neamuri”, pentru că se îngrețosau de ei, Pavel zice: Eu m-am rînduit de Dumnezeu să fiu învățător al „neamurilor”. Drept aceea – zice – dacă Fiul lui Dumnezeu a murit pentru „neamuri” iar eu sînt învățător al lor, atunci nici tu – o, Timotee! – să nu te lenevești a te ruga pentru dînsule.

Întru credință și în adevăr.

O, cititorule! – vezi și aici zicerea aceasta: „întru credință”, adică: Nu cu silogisme omenești și cu dovezi logice sînt eu învățător al „neamurilor”, ci cu credință simplă și neiscoditoare. Apoi, ca să nu socotești că lucrul este amăgire și minciună, a zis și aceasta: „întru adevăr”, adică: Cele ce se învață și se predau de mine întru credință nu sînt amăgire și minciună, ci sînt întru adevăr.

8. Deci vreau ca bărbații să se roage întru tot locul,

De ce Domnul oprește a se ruga cineva oriunde s-ar întîmpla, iar Apostolul zice aici dimpotrivă? Căci Domnul oprește a se ruga oamenii prin ulițele cetăților și le poruncește să intre „în cămară”, adică în partea ascunsă a caselor, și să se roage acolo. Spre dezlegarea nedumeririi acesteia, răspundem că Domnul nu a oprit a se ruga Creștinii oriunde s-ar întîmpla, ci a zis aceasta ca să-i învețe a nu se ruga întru arătarea oamenilor pentru slavă deșartă. Și ascultă înseși cuvintele acestea ale Domnului: „Iar cînd te rogi, să nu fii ca fățarnicii, cărora le place să se roage stînd prin adunări și prin unghiurile ulițelor, ca să se arate oamenilor. (...) Cînd te rogi, intră în cămara ta!” (Matei 6:5). La fel, cînd zice: „Să nu cunoască stînga ta ce face dreapta” (Matei 6:3), nu înțelege aceasta pentru mîinile cele simțitoare, ci arată covîrșirea milosteniei celei fără slavă deșartă. De aceea, și Pavel zice aici ca bărbații să se roage în orice loc, fiindcă Hristos nu a oprit acest lucru. Și Apostolul a zis aceasta spre osebirea rugăciunii Evreilor, căci rugăciunea Evreilor era îngrădită într-un singur loc, adică în Biserica din Ierusalim, iar la noi, la Creștini, nu urmează așa, fiindcă darul dat nouă nu este hotărît de locuri. Căci, așa cum se roagă pentru toți oamenii, tot astfel Creștinul se roagă în toate locurile.¹ Pentru aceasta, și Domnul a zis către Samaritan-

¹ Deci, după cuvintele Domnului și ale Apostolului și după înțelegerea pe care o face acestora Sfîntul Teofilact, este iertat oricui a se ruga în tot locul, intrînd în „cămara sa”, adică strîngîndu-și mintea în inimă, și de acolo înălțînd rugăciunile sale la Dumnezeu. Iar Teodorit zice că, încă pe cînd mai stăpînea *Legea*, Proorocii vedeau înainte cele ale darului. Și-l

ca: „Femeie, crede-Mă că vine ceasul cînd nu vă veți mai închina Tatălui nici în muntele acesta, nici în Ierusalim” (Ioan 4:21).

ridicînd mîini cuvioase,¹

În cuvîntul acesta, Pavel învață că se cuvine a se cerceta nu locul întru care se face rugăciunea, ci chipul în care se face. Pentru că rugăciunea cere de la Creștin să aibă „mîini cuvioase” – adică curate de lăcomia de averi, de răpire, de nedreptate, de ucideri, de bătăi – și pline de milostenie.²

putem auzi pe dumnezeiescul David zicînd: „Binecuvîntați-L pe Domnul, toate lucrurile Lui, în tot locul stăpînirii Lui!” (Psalm 102:22). Încă și prin Proorocul Maleahi zice Dumnezeu a toate: „În tot locul aduceți tămîie și jertfă curată numelui Meu” (Maleahi 1:11). Iar a ridica mîini curate și a se ruga era însușire a preoților Testamentului Vechi, dar Apostolul poruncește tuturor oamenilor a face aceasta pentru că toți s-au făcut „norod ales, preoție împărătească, neam sfînt” (1 Petru 2:9). Și înțeleptul Teodorit nu a arătat unde este scris că a fost însușirea preoților a-și ridica mîinile întru rugăciune. Iar eu, cercetînd aceasta, nu am aflat-o descoperit și curat mărturisită în Testamentul cel Vechi, ci numai că: „ridicînd Aaron mîinile asupra norodului, i-a blagoslovit pe ei” (Levitic 9:22) și că Moisi a zis: „După ce voi ieși din cetate, voi întinde mîinile către Domnul” (Jeșirea 9:29). Ba chiar aflu că și cei ce nu aveau preoție își ridicau mîinile cînd se rugau, cum zicea David: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele, jertfa de seară” (Psalm 140:2). Și despre Solomon citim: „Și s-a sculat Solomon înaintea feței jertfelnicului și și-a întins mîinile sale către cer” (3 Împărați 8:22). (n. aut.)

¹ Hrisostom, Teodorit, Teofilact și multe izvoade așa au zicerea aceasta: „mîini cuvioase”. (n. aut.)

² Însemnează că două sînt chipurile atot-cuprinzătoare în care se cuvine a se ruga fiecare Creștin, chip din lăuntru și chip din afară. Și chip din lăuntru este cînd cineva se silеște a-și aduna mintea în inimă și a o face să ia aminte la cuvintele rugăciunii, nelăsînd-o să gîndească nici un alt lucru. Iar chipul din afară al rugăciunii se face cu osebite forme ale trupului: căci cel ce se roagă fie își pleacă în jos capul și își bate pieptul, ca vameșul; fie stă drept, cum a zis Domnul: „cînd stați rugîndu-vă” (Marcu 21:25); fie își pleacă genunchii – precum zic Faptele Apostolilor: „plecîndu-și genunchii săi (Pavel adică), s-a rugat împreună cu toți aceștia” (Fapte 20:36) – cum a făcut și Domnul în vremea patimii; fie își ridică mîinile, cum zice David: „Ridicarea mîinilor mele, jertfa de seară”, și precum zice aici. Căci forma aceasta a rugăciunii, adică a-și ridica cineva mîinile cînd se roagă, se vede că este atît de nevoie, încît Sfinții Părinți și dascălii Bisericii chiar pentru aceasta au socotit și au alcătuit strane în biserică, pentru a-i ajuta pe Creștini, care se ostenesc țînîndu-și mîinile înălțate în toată vremea rugăciunii, așa cum și Moisi se ostenea a-și ține mîinile întinse asupra lui Amalic, ajutat de Or și Aaron (Jeșirea 17). Astfel, stranele îi fac pe Creștini a se ruga stînd în chipul crucii, prin cruce biruind patîmile și pe diavol, așa cum și Moisi l-a biruît pe Amalic rugîndu-se în chipul crucii. Și mai însemnăm aici că nu numai preoții cei vechi își spălau mîinile cînd intrau în biserică lui Dumnezeu să se roage – căci zice: „Își vor spăla mîinile și picioarele cu apă cînd vor intra în cortul mărturiei. Se vor spăla cu apă ca să nu moară” (Jeșirea 30:21) –, ci și preoții darului acestuia nou obișnuiesc a se spăla cînd vor să ierurghisească, zicînd: „Spăla-voi întru cei nevinovați mîini-

fără mînie și fără îndoită socoteală.

Creștinii sînt datori a se ruga fără mînie și fără îndoită socoteală, adică fără pomenire de rău și fără patimă asupra fraților, precum a zis și Domnul: „Cînd stați rugîndu-vă, lăsați orice aveți asupra cuiva!” (*Marcu 11:25*). Iar „socoteală îndoită” numește îndoiala, zicînd să nu se roage Creștinul cu îndoială și cu stîmjenire, ci să creadă cu adevărită că va lua de la Dumnezeu cererile sale cele folositoare, cum zice mai curat și „fratele lui Dumnezeu” Iacov: „Și să ceară întru credință, de nimic îndoindu-se. (...) Căci să nu socotească omul acela că va lua ceva de la Domnul (dacă se îndoiește)” (*Iacov 1:3*). Și Domnul zice: „Pentru aceasta vă zic: Toate cîte le cereți rugîndu-vă, să credeți că le veți lua și vor fi vouă” (*Marcu 11:24*). Și cum va crede Creștinul că are să ia cererile sale de la Dumnezeu? Dacă nu cere ceva lumesc, sau potrivit voii lui Dumnezeu sau nevrednic de cereasca împărăție, ci va cere toate cele duhovnicești și mîntuitoare și dacă se roagă cu mîini curate de toată fapta păcatului, fără mînie, fără pomenire de rău și fără îndoire, nerăspîndindu-se înapoi și încolo.¹

9. Asemenea și femeile,

Voiesc – zice – ca și femeile să ridice mîini cuvioase cînd se roagă, fără mînie și îndoită cugetare și fără a răpi și a se lăcomi la averi. Dar cum, și femeia răpește și se lăcomește la avuții? Negreșit! – atunci cînd îl silește pe bărbatul ei să-i cumpere pietre scumpe, podoabe aurite și alte scule zadarnice, deși nu răpește ea însăși, ci prin bărbat. Și femeia se lăcomește la avuții, căci haina ce o are mai mult decît îi trebuie o răpește de la alte femei sărace, care au trebuință de dînsa.

cinstite în podoabă, împodobindu-se cu sfiala și cu întreaga-înțelepciune,

le mele și voi înconjura jertfelnicul Tău, Doamne.” Și adăugăm împreună cu David, care se spăla și el, că nu numai preoții, ci toți norodnicii din vechime se spălau cînd aveau să se roage în biserică, precum mărturisește dumnezeiescul Hrisostom (*Cuvîntul al 73-lea la Ioan*). Mulți Creștini păzesc un asemenea obicei încă și acum, obicei cinstit care arată că se cuvine ca și mîinile cele gîndite ale sufletului să fie curate de toate păcatele. (*n. aut.*)

¹ Pentru aceasta, întrebînd cum poate cineva să se roage fără răspîndire, răspunde și marele Vasilie: „Va isprăvi aceasta dacă se va încredința desăvîrșit că stă înaintea lui Dumnezeu. Căci, dacă cineva își are vederea nerăspîndită cînd vorbește cu un stăpînitor și înainte-stătător, cu cît mai vîrtos își va avea mintea nerăspîndită cînd se roagă lui Dumnezeu, Cel care cearcă inimile și rărunchii, împlinind ceea ce este scris: «ridicînd mîini cuvioase, fără mînie și fără îndoială»” (hotărîrea 201 pe scurt). (*n. aut.*)

Cu aceste cuvinte, Apostolul cere de la femei ceva mai mult decît de la bărbați, anume ca ele să fie împodobite cu îmbrăcăminte cinstită și cuviincioasă, nu cu una iscodită (adică de modă) și împestrițată, căci hainele împodobite în multe feluri nu sînt cuviincioase și cinstite. Iar Pavel numește „podoabă” a fi femeia cucernică, acoperindu-și toate părțile cu sfială – și capul, și obrazul, și pieptul, și mîinile, și picioarele – și neavînd vreun mădular gol și descoperit, căci așa se înțelege cuvîntul Apostolului, adică a fi femeile acoperite cu sfială și cu întreagă-înțelepciune.¹

nu cu împletituri, sau cu aur, sau cu mărgăritare sau cu îmbrăcăminte de mult preț;

O, Creștino! – zice – tu vii în biserica lui Dumnezeu ca să te înfățișezi înaintea Făcătorului a toate și ca să te rogi. Atunci, cum folosești felurite împletituri de păr pe cap? Și cum înșiri mărgăritare pe capul și pe pieptul tău, și altele pe îmbrăcăminte și pe papucii tăi? Aceasta, adică a-ți avea picioarele împodobite cu mărgăritare, fiind cu adevărat o desăvîrșită ocară și nedreptate. Căci de unde cîștigi acestea? De la bărbat și din suspinurile săracilor, ale orfanilor și ale văduvelor, căci o dezbraci pe văduvă de cămașa ei cea cîrpită numai ca să calci tu pe mărgăritare.² Și oare nu este

¹ Întrebat fiind care este cinstita podoabă predată de Apostol, marele Vasilie răspunde că este aceea „folosită în scop cinstit și cuviincios și socotită după vreme, după chip, după față [„persoană”, *n. m.*], după trebuință. Căci cuvîntul nu judecă a urma cineva același și în vreme de iarnă, și în vreme de vară; nici a fi același chipul argatului și al celui ce se odihnește, al ostașului și al țaranului, sau al bărbatului și al femeii (hotărîrea 201 pe scurt). (*n. aut.*)

² Împreună cu împodobirile de mai sus se numără și podoabele femeilor înalt-cugetătoare, nebune, mîndre și ieșite din minte ale vremii acesteia, care, îndată ce cîștigă cinci parale, le cheltuiesc în zădărnicii și nebunii mincinoase, împodobindu-și capul cu multe tulpane, cu împletituri de păr străin și mincinos [peruci, *n. m.*], cu osebite pietre scumpe și mărgăritare; care își spînzură canafuri de aur ca niște cozi de cal, își pun multe împletituri și cusături aurii pe haine, poartă cercei la urechi, brățări la mîini, zgărzi la grumaji, inele în degete, colane aurite și de argint împodobite cu pietre și mărgăritare, prin care ticăloasele femei arată că singure își leagă mădularele cu lanțuri și se însărcinează cu o mulțime de pietre. Și, cu aceasta, nu se oselesc întru nimic de idolii „neamurilor”, care erau împodobiți cu argint și cu aur, precum zice Proorocul David. Sau – mai bine a zice – nu se oselesc întru nimic de mormintele împodobite și văruite, care par frumoase pe dinafară, iar în lăuntru sînt pline de oase moarte și împutite și de toată necurăția, precum a zis Domnul. De aceea, prin Isaia, Dumnezeu îngrozește aceste nebunești împodobiri, zicînd că are să le dezbrace de toată împodobirea pe femeile cele fără de minte și mîndre care poartă unele ca acestea și are să le smerească pentru această mîndrie a lor, zicînd așa: „Pentru că fiicele Sionului sînt atît de mîndre și umblă cu capul pe sus și cu priviri obraznice, cu pași domoli, cu zăngănit de inele la picioarele lor, Domnul va pleșuvi creștetul

o mare îndelungă-răbdare aceea pe care o arată Dumnezeu către tine, femeia împodobită? Nu este o mare suferire a lui Dumnezeu că nu te pedepsește precum ți se cade? Cu adevărat, mare e răbdarea lui Dumnezeu către tine! Tu – o, Creștino! – mergi la biserică să ceri de la Dumnezeu iertarea păcatelor tale, dar te împodobești ca și cum ai merge la jocuri și la nunți? Și cum poți – o, femeie nesocotită! – să suspini și să te umilești cu inima, purtând astfel de podoabe? Cinste umilinței tale! – sau – mai bine zis – vai de ea! Și cum te va asculta Dumnezeu, ticăloaso, cum te va auzi, îmbrăcată fiind cu lucrul săracilor? Deci nu te amăgi, soro, nu te amăgi! Căci, dacă porți haine împodobite, nici umilință nu poți să ai întru rugăciunea ta, nici Dumnezeu nu te va asculta ca să-ți ierte păcatele, ci mai mult te va osîndi, iar rugăciunea ta se va face întru păcat – după David (*Psalm 108:6*).

Și vezi că, dacă Pavel oprește de la femei podoabele ce sînt semne ale bogăției lor, cu cît mai vîrtos va opri de la dînsule împodobirile ce sînt semne de iscodire, precum: dresurile obrazului, frecările fălcilor, rumenelile, sulimanurile, zugrăvirea ochilor și a sprîncenelor, gingășelile glasului, mișcările iubețe ale ochilor și celelalte chipuri deznodate, care nu sînt însușiri ale femeilor Creștine, ci ale păgînelor, și nu ale fecioarelor și ale celor întreg-înțelepte, ci ale curvelor și ale celor stricate.¹

capului fiicelor Sionului, Domnul va descoperi goliciunea lor. În ziua aceea va lua Domnul toate podoabele: inele, sori, lunițe, cercei, brățări, vâluri, cununi, lăntișoare, cingătoare, miresme, talismane, inele, verigi de nas, veșminte de sărbătoare, mantii, șaluri, pungi, oglinzi, pînzeturi subțiri, turbane și tunici. Atunci vor fi, în loc de miresme, putreziciune; în loc de cingători, frînghie; în loc de cîrlionți făcuți cu fierul, pleșuvie; în loc de veșmînt prețios, zdrențe; și, în loc de frumusețe, pecete de robie. Locuitorii Sionului vor cădea de sabie și vitejii lui în războaie. Porțile fiicei Sionului vor scîrți și se vor jeli și, jefuită, ea va ședeă despuiată pe pămînt” (*Isaia 3:16-26*). (n. aut.)

¹ Și Hrisostom zice așa despre femeile ce se împodobesc: „Ce zici? Vii ca să te rogi lui Dumnezeu îmbrăcată cu haine și cu împletituri aurite? Au doar ai venit ca să joci? Ai venit să te rogi, și să ceri iertarea păcatelor și, rugîndu-te Stăpînului, să-L faci pe El milostiv! Atunci de ce te împodobești? Acestea nu sînt ale unei femei ce se roagă! Cum vei putea să suspini, cum poți lăcrima și a te ruga întins, de vreme ce ești împodobită astfel? Acestea sînt ale acrițelor și ale jucătoarelor, iar femeii cinstite nu i se cuvine nici una din acestea. (...) Deci nu urma curvelor!” (*Cuvîntul al 8-lea la aceasta către Timotei*). Vezi și stihurile Teologului Grigorie despre femeile ce se împodobesc. Vezi și cuvîntul al cincilea al *Hristoitiei*, scris deasupra așa: *Creștinii nu se cuvine a se împodobi*. Mai însemnează că – de vreme ce dumnezeiescul Apostol le oprește aici pe femei a se împodobi cu podoabe și cu juvaeruri, neam slab fiind ele și iubitoare de podoabă – cu cît mai vîrtos oprește a purta podoabe bărbații, care sînt neam bărbătesc și din fire defăimător al podoabelor muieresti? Pentru aceasta, într-adevăr, „muieroși”, „actori” și „pehlivani” trebuie a se numi bărbații îngîmfaiți care se împodobesc cu podoabele femeiești mai sus zise, și se cocoșesc umblînd, și se gingășesc, mîndrindu-se cu ele ca niște păuni cu penele lor cele

10. ci cu fapte bune, cum se cuvine femeilor ce făgăduiesc cinstire de Dumnezeu.

Zice: Se cuvine ca femeile Creștine să se împodobească cu fapte bune. Apoi, citește că așa se cuvine femeilor care-L cinstesc și-L cred pe adevăratul Dumnezeu. Dar zicerea aceasta se înțelege și într-alt chip, anume că cineva poate făgădui numai prin cuvinte că este cinstitor de Dumnezeu, și de aceea Pavel adaugă că se cuvine a fi cinstitor de Dumnezeu și cu faptele bune.

11. Femeia să învețe în liniște, întru toată supunerea.

Zice: Femeia Creștină nu se cuvine a fi cinstită și chibzuită numai în cele din afară și în îmbrăcăminte, ci pînă la glas. Prin urmare, femeia să nu grăiască și să nu învețe în Biserică, nu doar pentru celelalte, dar nici pentru lucrurile duhovnicești, ci numai să se învețe. Și se învață dacă rămîne întru liniște, precum același Apostol a arătat și în altă parte, zicînd: „Femeile voastre să tacă în biserică, fiindcă nu li se dă voie a grăi, ci să se supună, precum poruncește și *Legea*. Iar dacă voiesc a se învăța ceva, să-i întreb pe bărbații lor în casă” (*I Corinteni 14:34*).

12. Nu dau voie femeii a învăța, nici a-l stăpîni pe bărbat, ci a fi întru liniște.

Cu aceste cuvinte, Apostolul taie de la femei tot prilejul de vorbă. Căci mai sus a poruncit să tacă femeia, ca să nu se întîmple a grăi nici pentru pricinile binecuvîntate, iar aici zice ca femeia să nu-l învețe, nici să-l stăpînească pe bărbatul său. Drept aceea – fiindcă femeii i s-a poruncit de Dumnezeu să se supună bărbatului său, zicînd: „Către bărbatul tău (va fi) întoarcerea ta, și el te va stăpîni!” (*Facerea 3:16*) – se cuvine așadar ca femeia să stea în liniște, căci mai ales prin liniștirea și tăcerea aceasta își va arăta supunerea către bărbatul său. Să știi însă – o, cititorule! – că dumnezeiescul Pavel n-o oprește pe femeie a învăța în alt loc, ci doar în biserică. Căci nu a oprit a învăța femeia în deosebi, așa cum Priscila l-a catehizat pe Apolo (*Fapte*, capitolul 18) și cum orice femeie Creștină îl catehizează pe bărbatul său cel necredincios, după zisa lui Pavel: „Căci ce știi tu, femeie, dacă nu-ți vei mîntui bărbatul?” (*I Corinteni 7:16*), adică prin învățătura și catehizarea prin cuvînt.

împistrite sau – mai bine zis – precum cioara cea urîță din basm se fălea cu penele străine pe care le purta. Iar dacă cei ce se împodobesc cu haine strălucite și de mult preț sînt fețe bisericesti sau monahicești, eu nu mai pot să asemăn cu nimic necuviința aceasta, căci ea se află mai presus de orice chip și asemănare necuvenită. (*n. aut.*)

13. Căci Adam s-a zidit întâi, apoi Eva.

Zice: De vreme ce neamul bărbaților a luat întâia cinste cînd Dumnezeu i-a făcut pe ei, iar Eva s-a zidit a doua, femeile sînt datoare a avea a doua stare după bărbați și a li se supune. Căci ceea ce s-a făcut atunci cu Adam și cu Eva a rămas lege firească ce stăpînește întru tot neamul următor al bărbaților și al femeilor.

14. Și nu Adam s-a amăgit, ci femeia, amăgindu-se, a căzut în călcarea poruncii.

De ce nu s-a amăgit Adam? Pentru că *Scriptura* zice cum femeia, adică Eva, a zis către Dumnezeu: „Șarpele m-a amăgit, și am mîncat” (*Facerea* 3:13), iar Adam nu a zis: Femeia m-a amăgit!, ci: „Femeia mi-a dat din pom, și am mîncat” (*Facerea* 3:12). Și nu este același lucru a se îndupleca cineva să-l creadă pe unul din același neam și din aceeași fire cu dînsul și ajutor al său – precum s-a înduplecat Adam să o creadă pe Eva, cea de o ființă și ajutoare a sa – cu a se îndupleca unei fiare pe care ar avea-o roabă și supusă, cum s-a înduplecat Eva șarpelui cel supus și rob. Drept aceea, fapta Evei este amăgire¹, iar aceea a lui Adam nu. Deci după asemănarea amăgirii femeii a zis Apostolul că Adam nu s-a amăgit. A mai zis aceasta și dintr-o altă pricină, anume pentru că Adam nu a văzut pomul cunoștinței binelui și răului, ca să vadă că e bun de mîncare, și frumos ochilor a-l vedea și frumos a-l cunoaște (*Facerea* 3:6). Iar femeia, Eva, văzîndu-l, s-a amăgit și s-a înșelat de privirea lui și apoi, întinzîndu-și mîinile, a luat rodul și a mîncat, și astfel i-a dat și bărbatului său. Prin urmare, femeia s-a rătăcit pentru pofta pomului, iar Adam nu s-a rătăcit de pofta pomului, ci numai s-a înduplecat femeii sale. De aceea, Apostolul zice așa: De vreme ce femeia i-a pierdut pe toți oamenii fiindcă l-a învățat pe bărbat o singură dată, să nu mai învețe mai mult, nu numai aceea, ci tot neamul ei, fiindcă tot neamul femeilor este ușor la minte, și lesne de amăgit și ușor primește

¹ Pentru aceasta a zis și dumnezeiescul Grigorie al Nispei: „Femeia, amăgindu-se, a căzut în călcarea poruncii și în depărtarea de la Dumnezeu. Femeia a luat-o înainte cu neascultarea și de aceea ea s-a făcut [apoi] întâia martoră a învierii [Domnului], ca, prin credința învierii, să îndrepte răsturnarea pricinuită de călcarea poruncii. Și – precum la început femeia s-a făcut slujitoare a cuvintelor șarpelui și sfătuitoare a bărbatului, și astfel a adus vieții începutul și urmarea răului – tot așa, aducîndu-le ucenicilor cuvintele Celui ce l-a omorît [prin înviere] pe apostatul balaur, ea s-a făcut oamenilor începătoare de credință, credință prin care se stinge întâia hotărîre a morții” (*Cuvîntul al 12-lea împotriva lui Evnomie*). (n. aut.)

rătăcirea. Vezi însă – o, cititorule! – amărunțimea zicerii Apostolului. Căci nu a zis că Eva s-a amăgit, ci „femeia”, ca să arate că aici vorbește despre întreaga fire și neam al femeilor. Căci, așa cum din pricina lui Adam s-a omorît toată firea oamenilor născuți dintr-însul, tot astfel amăgirea și ușurătatea cugetării Evei a trecut la toată firea femeilor.

15. *Dar ea se va mîntui prin facere de copii,*

Cine se va mîntui, Eva? Ba! – ci femeia, adică firea femeilor. O, femeilor! – zice – nu vă întristați! Dumnezeu v-a dat și vouă prilej și pricină ca să vă mîntuiți. Și care este aceasta? Facerea de copii, adică a-i hrăni și a-i crește în chip creștinesc pe copiii ce îi veți naște. Fiindcă nu e nevoie doar a-i naște, ci a-i și învăța bine, cu învățătura și cu sfătuirea Domnului¹, căci aceasta este și se zice cu adevărat „facere de copii”. Iar dacă femeia mamă nu-și va crește copiii hrănindu-i bine și nu îi va învăța cu sfătuirea Domnului, atunci aceea nu este facere, ci mai ales stricare de copii, căci cu creșterea ei cea rea îi strică pe ticăloșii [„bieții”, *n. m.*] copii ai săi și sufletește, și trupește. Dar ce? Oare femeile nemăritate și fecioarele nu se pot mîntui și ele, ci sînt pierdute pentru că nu au copii? Cum? Femeile fără copii nu se pot mîntui cu faptele lor cele bune, ci numai prin facerea de copii? Ba! – ci zic că, pe lângă celelalte fapte bune, și buna-facere de copii le este femeilor pricină de mîntuire. Căci este arătat că buna creștere de copii are ca pricină fapta bună [întru credință, *n. m.*] a mamei care-i învață și pe copii să aibă aceeași faptă bună. Deci, din acestea zise, se face arătat că și fecioarele nemăritate și femeile sterpe se vor mîntui dacă au fapte bune, deși nu au născut și nu au crescut copii. Mi se pare însă că, de vreme ce a oprit-o pe femeie a-l învăța [pe bărbat], Apostolul o mîngîie acum pentru aceasta și-i dă ucenici pe care are voie să-i învețe, ca și cum i-ar zice: O, femeie! – dacă poțtești să-i înveți pe alții, învață-i pe copiii pîntecelui tău cu sfătuirea Domnului.

Iar unii – nu știi cum! – prin facerea de copii au înțeles nașterea Născătoarei de Dumnezeu, căci ea – zic ei – le-a mîntuit pe femei² născîndu-L

¹ Tîlcuind această zicere, și Fotie zice că femeia se va mîntui prin facerea de copii. „Căci – zice – buna creștere și purtarea de grijă cea iubitoare de Dumnezeu a mamei pentru fiii săi este o mare dreptate a femeii, prin care ea întoarce și șterge învățătura cea veche și greșită dată de Eva lui Adam, ce a pricinuit amăgirea aceluia. Fiindcă femeia poate zice: Cu adevărat, în vechime l-am învățat greșit și l-am amăgit pe bărbat, dar acum îi cresc și-i povățuiesc pe copiii mei fără greșală. Și, dacă acea amăgire și învățătură greșită m-au osîndit, buna-creștere a fiilor mei mă slobozește acum din osîndire” (*Amfilohia*, întrebarea 71). (*n. aut.*)

² Despre acestea pomenește și Fotie întru aceeași întrebare 71 din *Amfilohia*. (*n. aut.*)

pe Mîntuitorul Hristos. Această înțelegere este însă cu totul nepotrivită la următoarele cuvinte ale Apostolului. Și ascultă-le:

de va rămîne în credință,

Adică: Femeia se va mîntui dacă fiii ei vor păzi buna-cinstire și adevăratele dogme ale credinței, prin buna-creștere și învățătura pe care o vor fi dat lor.

în dragoste

Adică: Femeia se va mîntui dacă, prin buna-creștere dată de ea, fiii ei vor rămîne în dreapta și îmbunătățita viață. Căci nu e de ajuns pentru mîntuire credința fiilor, ci trebuie ca ei să aibă și viață bună și creștinească. Iar izvorul, pricina și capul vieții creștinești este îndoita dragoste, adică cea către Dumnezeu și cea către aproapele.

și întru sfințenie cu întreagă-înțelepciune.

Aici, Apostolul numește „sfințenie” curăția și fecioria trupului. Dar, de vreme ce nu toți sînt feciorelnici, a adăugat zicerea „cu întreagă-înțelepciune”, prin aceasta numind ferirea vremelnică de legiuita împreunare a bărbaților cu femeile. Sau, prin „întreagă-înțelepciune”, Pavel numește aici chiar cuviința îndulcirilor și buna rînduială a năravurilor. Deci femeia se va mîntui dacă, prin buna ei creștere, fiii săi vor rămîne întru feciorie și întru nestrucarea trupului, adică vor alege viața monahală, sau dacă vor rămîne întru întreaga-înțelepciune prin nuntă și nu se vor face curvari și prea-curvari. Dar ar zice cineva: Și dacă maica este rea, dar își va crește copiii bine? Oare are plată pentru această bună-creștere? Răspundem: Aceasta aproape că nu poate urma, căci, dacă maica este rea, negreșit are să-și crească și copiii rău. Căci pomul putred nu poate face roade bune, ci tot putrede, precum a zis Domnul: „Pomul putred face roade rele. (...) Pomul putred nu poate face roade bune” (*Matei 7:17*). Totuși, dacă maica, rea fiind, și-ar crește copiii cu adevărat bine, va lua plată de la Domnul pentru buna-creștere a copiilor ei. Dar dacă maica, bună fiind și avînd fapte bune, și-ar crește copiii rău, oare va primi pedeapsă de la Dumnezeu? Răspundem: Dacă maica se lenevește sau face har copiilor ei și nu-i învață bine, are să fie pedepsită negreșit, cum a pățit preotul Eli, care a făcut har fiilor săi și nu i-a certat cu asprime, precum este scris: „Și le-a zis: Pentru ce fa-

ceți voi asemenea lucruri, căci aud vorbe rele despre voi de la tot poporul Domnului? Nu, copiii mei, nu este bună vestea ce o aud eu despre voi, nu mai faceți așa!” (*1 Împărați 2:23, 24*).¹ Iar dacă maica ar face în tot chipul și s-ar sili să-și crească bine copiii, dar nu ar putea să-i îndrepte din pricina alegerii și a socotinței lor celei rele (ceea ce se întâmplă rareori), să știe maica aceea că nu se va osîndi, ci va lua plată de la Domnul pentru ostenele creșterii ce le-a dat, căci zice Dumnezeu, prin Iezechil: „Sufletul ce a păcătuit va muri, iar fiul nu va lua nedreptatea tatălui său, nici tatăl nu va lua nedreptatea fiului său. Dreptatea de la sine va fi dreptului, și nelegiuirea asupra nelegiuitului va fi” (*Iezechil 18:20*). Căci și Fiul lui Dumnezeu, cu toate că a făcut în toate chipurile și le zicea Iudeilor toate cuvintele și învățăturile, însă pe puțini i-a avut care s-au înduplecat Lui.

---

¹ Să audă acestea părinții cei fără cunoștință, care – în loc de a-și crește copiii cu învățatura și sfătuirea Domnului și în loc de a-i pune să învețe învățatura creștinească, și drept-slăvitoarele dogme ale credinței și moralurile creștinești ale vieții îmbunătățite; ca să poată rămîne pînă la sfîrșitul vieții în drept-slăvitoarea credință, și întru viața cea îmbunătățită, și întru sfințenie și întru întreaga-înțelepciune, precum poruncește aici dumnezeiescul Pavel – ei, nebunii, îi pun pe fiii lor să învețe turcește, franțuzește și alte limbi, nu pentru alt scop, ci doar pentru mîndrie și iubire de slavă, adică pentru a-i face pe fiii lor bogați și slăviți. Dar ce urmează din aceasta? Fiii lor, petrecînd împreună cu dascălii lor cei stricați și cu rele năravuri și adăpîndu-se în toată vremea cu apele lor cele turburi și otrăvitoare, își strică năravurile, ajung în nebăgare de seamă, sărăcesc din evlavia către Dumnezeu și către cele dumnezeiești și în sfîrșit se leapădă – vai! – de credința în Hristos, și, căutînd să învețe felurite limbi, se învață ateii. Vai de primejdia acestor fii și de trei ori vai și amar de născătorii unora ca aceștia, care, în loc de a se mîntui prin facerea de copii, precum scrie aici Pavel – au să se muncească pentru aceasta, după toată dreptatea! Căci mai bine le-ar fi fost ca fiii lor să fie păstori de vite și porcari, dar să aibă credință drept-slăvitoare și viață creștinească, decît a se face nobili, și boieri și domni, dar a-și strica firea și viața cea cuvenită Creștinilor! Căci, fiind păstori de porci, nu s-ar osîndi în munci, iar de-și vor strica credința și năravurile, negreșit se vor munci! (*n. aut.*)

CAPITOLUL III

1. Credincios este cuvântul.

Fiindcă era lucru de îndoială dacă maica ce și-a crescut copiii bine va dobîndi folos din fapta bună a fiilor săi și dacă se va mîntui astfel prin face-rea de copii, Pavel zice aici că cuvîntul acesta este adevărat și credincios, încît nimeni nu trebuie să se îndoiască de aceasta.¹

Dacă cineva pofteste episcopie, bun lucru pofteste.

Însemnăm că toate cele rînduite aici de fericitul Pavel lui Timotei despre episcop nu sînt din parte, osebite, ci obștești, și le rînduiește pentru toți oamenii. De aceea și zice: Eu nu opresc pe nimeni care pofteste să apere norodul și dorește a se face arhieru, fiindcă lucru bun pofteste, adică să se ostenească pascînd norodul lui Dumnezeu. Dar să nu poftescă numai stăpînirea, slava și domnia pe care le are dregătoria arhieriei. Pentru că și Moisi poftea numai lucrul și osteneala de a-i purta și a-i apăra pe Evrei, iar nu de a-i stăpîni și a dobîndi slavă. De aceea l-a și ucis pe Egipteanul acela care bătea un Evreu, fiindcă voia să-l apere și să-l ocrotească pe fratele său cel nedreptățit. De aceea se și numește „episcopie” vrednicia arhierului și arhierul se numește „episcop”, pentru că cercetează și poartă de grijă pentru toată turma sa.²

¹ Drept aceea, după sfințitul Teofilact, zicerea „credincios este cuvîntul” se unește cu cuvintele de mai sus, nu cu acestea de mai jos, adică cu zicerea „de pofteste cineva episcopie”. (n. aut.)

² Pentru aceasta, filcuind Canonul 58 al Sfinților Apostoli, zice și prea lăudatul Ioan Zonara că, dacă nu altceva, măcar numele ce îl au de „episcop”, ce însemnează „pîndar”, să-i îndemne pe episcopi a nu se lenevi, ci a se sîrgui să poarte de grijă turmei lor și să privegheze pentru aceasta. Căci Episcopii, cei ce șed la pîndă, se cuvine să privegheze și să vadă, nu să se lenevească și să dormiteze, căci pentru aceasta s-a și așezat sfințitul sindron (adică scaunul cel înalt) în Sfîntul Altar, ca arhierul, suindu-se și șezînd într-însul, să vadă de sus, ca dintr-un foișor, norodul supus lui și să-l cerceteze cu amăruntul. Și preoții, care șed împreună cu dînsul pe scaune, din aceasta se îndeamnă și ei a privi și a întocmi norodul, fiindcă s-au dat episcopului ca împreună-ostenitori. Aceași înțelegere o arată și scaunul arhierului, ce stă în biserică mai înalt decît celelalte, cu un cerdac de pînză, și pentru aceasta el se numește „sfințită pîndă”, după Ignatie Diaconul (în viața Patriarhului Nichifor). Vezi și tilcuirile canoanelor 1 și 58 apostolești, în *Canonicul [Pidalionul, carte a Cuviosului Nicodim, n. m.]* tipărit în elina nouă. Și însemnează că Teodorit zice că Pavel înțelege aici prin „episcop” pe presviter, cum am zis la capitolul întîi al celei către Filipeni, stih 1, unde Pavel nu învață despre presviteri, ci despre diaconi. Iar [Teodorit] zice că ceea ce legiuiește Pavel aici pentru presviteri, le legiuiește și pentru episcopi, căci mai întîi episcopii se cuvine să păzească legile acestea.

Aici, nu pot să trec sub tăcere tîlcuirea pe care o face la zicerea aceasta acea minune a muntelui Pelusiu – vorbesc de marele și dumnezeiescul Părinte Isidor –, fiind foarte frumoasă și mult-folositoare: „Zicînd: «Dacă cineva pofteste episcopia, bun lucru pofteste», nu a înțeles că oricine face bine dorind aceasta, ci că lucrul episcopiei e bun. [...] Căci zice: O, iubitorilor! – acest lucru se face cu greutate, este treabă, nu odihnă; grijă, nu desfătare; slujire, nu leguire tiranică de sine; apărare iconomică, nu stăpînire fără dare de seamă. Eu – zice – laud lucrul episcopiei cel mai presus de fire, căci este dumnezeiesc. Iar pe acela care-l iubește nu-l laud și nu zic că face bine, căci greșește. Nici cei foarte bine aleși nu trebuie să aibă în suflet iubirea aceasta [de arhierie], ci să o defaime cu toată puterea. Și vezi cum Apostolul – iscusit fiind la această nevointă, și vărsînd nenumărate sudori și suferind răni, bătăi, vrăjmășii și morți, ca nimic din cele încredințate lui să nu piară –, vezi așadar cum îi înfricoșează pe cei ce poftesc stăpînire, nefiind iscusii întru asemenea nevointe și privind doar la cinstea singură. Căci Pavel își clatină capul și strigă: Dacă cineva pofteste episcopie, să vadă ostenele și să ia aminte dacă va putea să le ducă; să vadă primejdiile, căci el rînduiește războaiele nevăzute asupra vrăjmașului, și să nu gîndească numai la cinste; să privească morțile, nu desfătarea; să socotească vrăjmășii, nu să vadă odihna. De voiește cineva a se ridica în scaunul acela – zice –, să știe că se hirotonește ca să se nevoiască, nu pentru a se desfăta cu neprimejduire. Căci cel ce a ajuns a cîștiga doar cinstea și toate celelalte ale episcopiei, dar îi trece cu vederea [pe cei păstoriți], va cădea aici în nenumărate muștrări, cîteodată ajungînd chiar la caterisirea de vrednicia lui; iar dincolo, la Înfricoșata Judecată, se va arunca de către nemitarnicul Judecător, pentru că, desfătîndu-se și adunînd bani, el i-a cheltuit pentru ale sale, iar pe cei goi, flămînzi și bolnavi i-a trecut cu vederea. Deci, gîndind acestea, să nu ne jucăm cu cele dumnezeiești, căci noi, abia ajungînd a da cuvînt pentru noi înșine, cum ne vom arăta dînd cuvînt pentru alții? Căci cei ce poartă dorul de acest fel în inima lor par a nu ști că aceasta [episcopia și arhieria] nu mai e precum era în vechime. Acum, dregătoria blîndeții a încăput în tiranie, iar atunci nu era așa; căci atunci păstorii mureau pentru oi, iar acum chiar ei omoară oile, nu junghiind trupurile – căci acesta ar fi un rău mai mic –, ci smintindu-le sufletele. Pe atunci, își înțelegeau trupurile, iar acum le fac să zburde cu desfătările. Pe atunci, își împărțeau avutul celor ce aveau trebuință, iar acum le răpesc pe cele ale săracilor. Pe atunci, se iscuseau întru fapta bună, iar acum îi izgonesc pe cei ce se nevoiesc întru fapta bună. Pe atunci, laudau curăția, iar acum – o, ce aș vrea să zic că au vrednicie! – dar nu mă lasă a mă liniști întristarea – credeți-mă! – deși voiesc. Ci, gîndindu-mă că trîndăvesc vrednicia lor cea atît de mare, mă întărit spre a zice că în vechime se alegeau la preoție iubitorii faptei-bune, iar acum iubitorii de argint; atunci, cei ce fugeau de mărirea vredniciei, iar acum cei ce aleargă la aceasta cu dulceață; atunci, cei laudați întru neavuție de bună-voie, iar acum cei lacomi de bună-voie; atunci, cei ce aveau înaintea ochilor dumnezeiasca Judecată, iar acum cei ce nici nu se gîndesc de aceasta; atunci, cei gata a fi bătuți, iar acum cei ce sînt gata a bate. Și ce trebuie a zice multe? Se pare că vrednicia aceasta a căzut din preoție în tiranie, din smerita-cugetare în mîndrie, din post în desfătare, din iconomie în stăpînire, căci ei nu socotesc a stăpîni ca niște iconomi, ci a răpi ca niște despoți. Deci cruțați-vă pe voi înșivă, toți cei ce aveți o asemenea poftă! – căci, celor ce aleg a vieții cu nevrednicia cinstei preoției, aceasta li se face adăugire a muncii; căci a pofti episcopie nu este lucru al oricui s-ar întîmpla, ci al celor ce-și îndreaptă viața după legile

2. Deci trebuie ca episcopul să fie neprihănit,

Adică cel ce pofteste a se face episcop, arhieru¹, se cuvine să aibă toată fapta bună, încît nimeni să nu poată avea vreo apucătură de a-l muștra, nici el însuși să fie muștrat de conștiință că ar fi făcut vreo greșală, mare sau mică. Drept aceea, oricine e muștrat de conștiință că a făcut vreun păcat, acela să nu dorească dregătoria episcopiei, de la care el însuși s-a izgonit și spre care s-a făcut nevrednic prin faptele sale cele rele. Căci cel ce se face începător și stăpînitor de norod trebuie a străluci cu fapta bună și cu înțelepciunea ca un soare luminător, pentru ca toți cei ce vor privi la dînsul să se lumineze și să se povățuiască pe calea faptei bune și a cunoștinței.²

lui Pavel. Deci, dacă acela privește întru sine cu amărîntime, să meargă cu bucurie către suirea acestei înălțimi. Iar de nu este la tine aceasta, nu te atinge de cele neatîns! – căci ia aminte, de foc te apropii, de cel ce topește materia!” (La Cuviosul Nicon, tomul I, cuvîntul 35). Și, dacă dumnezeiescul Isidor scria și sfătuia acestea întru acele vremi, cînd fapta bună înflorea și întinerea, iar răutatea se veștejea, cu mult mai vîrtos se cuvine a le scrie și a le sfătui cineva în vremile acestea, cînd răutatea înfloarește și fapta bună s-a veștejit și s-a împușinat! Pentru aceasta zice și marele Vasilie că oricine iubește a se face cleric, adică episcop sau preot, acela bolește de boala diavolului: „Postnicului nu i se cuvine nicidecum a pofți cliros (apărare de frați), căci iubirea de stăpînire este boală și vinovăție diavolească, fiind cunoașterea răutății celei mai mari a diavolului, căci și acela a căzut în patima mîndriei tot din această patimă, și cel stăpînit de dînsa bolește asemenea cu el” (în așezămîntul al 9-lea postnicesc).

Cine voiește, să citească și în capitolul 5:4 din *Teatru politic*, și de acolo va înțelege cît de grea și de ostenitoare este dregătoria arhieriei și a preoției. Pentru aceasta, cînd se îmbrăca cu haina de in, papa Urban al șaptelea zicea către cei ce erau de față: „Vedeți ce haină ușoară? Dar are o atît de covrîșitoare greutate!” Pentru aceasta, Grigorie Dialogul numea scaunul arhieresc „rug spinos”, iar dumnezeiescul Ambrozie i-a prea-obosit cu rugile sale pe toți înainte-stătătorii Mediolanului pentru a nu-i da episcopia bisericii, iar cuviosul Amonie și-a tăiat urechea pentru a se face neiscusit de vrednicia arhieriei și a zis că-și va tăia și limba de va fi silit la aceasta. (n. aut.)

¹Însemnează că – atît după canoanele Sfinților Apostoli, cît și după cele ale soboarelor ecumenice și localnice, adică după vechiul obicei – numele de „episcop” este obștesc și se zice pentru orice arhieru, sau patriarh, sau mitropolit sau arhiepiscop, nu numai pentru episcopii supuși mitropoliților, precum se întîmplă acum. (n. aut.)

²Ce zic? Acela care voiește să ia starea-înainte a norodului se cuvine a fi mai curat chiar decît soarele și să aibă faptă bună îngerească. Și cuvîntul meu e adevărat de Hrisostom, care zice: „Cuvîntul nu ne e despre voevozia [«conducerea», n. m.] oștilor sau despre împărăție, ci despre un lucru ce are trebuință de faptă bună îngerească, fiindcă sufletul preotului se cuvine a fi mai curat chiar decît razele soarelui, ca nu cîndva să-l lase pustiu Duhul cel Sfînt, astfel încît să poată zice: «Nu mai viez eu, ci Hristos viază întru mine»” (*Despre preoție*, cuvîntul al 7-lea). Tîlcuind zicerea aceasta a Apostolului, zice și Teodorit că „a fi neprihănit” înseamnă că cel ce se face episcop nu dă nici un prilej și pricină de muștrare. Încă și Hrisostom tîlcuiește numirea „neprihănit” așa (în altă parte): „Neprihănit este cel ce are toată fapta

bărbat al unei femei,

Omul însurat se grijește de ale lumii și episcopul nu se cuvine a se îngriji de acestea, iar Apostolul vrea ca episcopul să fie însurat și bărbat al unei singure femei? Unii zic la aceasta că Apostolul vrea ca episcopul să fie bărbat feciorelnic, care nu a avut femei¹, dar, de nu este feciorelnic, adică e însurat, măcar să aibă o singură femeie. Dar să o aibă cu atîta neîmpătimire, de parcă nu ar avea-o, adică să nu se robească întru pofta ei, plinind cuvîntul aceluiași Apostol, ce zice: „Iar cei ce au femei să fie ca și cum nu le-ar avea” (*1 Corinteni* 13). Dar Apostolul nu zice aceasta ca pe o legiuire – cum zice în alt loc că voiește și dorește ca toți oamenii să fie ca dînsul, adică feciorelnici și neînsurați: „Voiesc ca toți oamenii să fie ca mine” (*1 Corinteni* 6:7) –, ci o zice după pogorămînt și iconomie, căci creștinismul, fiind la început în vremea de atunci, cerea a se face o asemenea iconomie, fiindcă nu putea încăpea amărunțimea. Deci Apostolul zice că, de este cineva însurat, să se facă episcop, dar să aibă o singură femeie, nu două. Și spune aceasta pentru Evrei, la care se îngăduia poligamia (adică a avea mai multe femei). Iar unii au înțeles că „femeie” numește aici Biserica și că Apostolul poruncește a nu se muta episcopul de la o biserică la alta, ci să rămîină pînă la moarte la o singură biserică și la episcopia sortită lui, căci mutarea este prea-curvie. Însă ei zic aceasta fără socoteală și fără dreptate. Vezi și tîlcuirea Canonului 5 apostolic în *Canonicul [Pidalionul, n. m.]* nostru. Vezi și subînsemnarea zicerii: „bărbat al unei femei” (*Tit* 1:2).

bună, căci începătorul trebuie să fie mai strălucit decît tot cel strălucit și să aibă viețuire neîntinată, încît toți să-și închipuie viața privind către dînsul și către viața lui.” (*n. aut.*)

¹ Poate că zicerea „bărbat al unei singure femei” se înțelege și pentru cel ce și-a luat femeie, dar s-a despărțit de ea prin moarte și a rămas văduv. Căci și acesta se face episcop fără împiedicare, dacă are faptele bune arătate aici de Apostol. Iar marele Vasilie, tîlcuind zicerea aceea a lui Isaia: „Va lua Domnul de la Iudei și de la Ierusalim pe presviter” (*Isaia* 3:2), zice: „Între îngroziri [«amenințări», *n. m.*] este și luarea presviterului, căci nu¹mic folos aduce el fiind de față. Deci, presviterul e cel învrednicit de șederea mai sus și numărat în presviterie, sau cel ce poartă neprihănită însușirea presviterului? Adică mai ales neisplîtit de femeie sau bărbat al unei femei după legea Domnului, avînd fii credincioși și celelalte pe care le zice Pavel aici și în epistola către Tit (capitolul 1:2). (...) Acesta este presviterul pe care îl va lua Domnul de la norodul ce păcătuiește, ca pe unul ce are putere ca ostașul viteaz și judecătorul, cum ia tăria pîinii și tăria apei. Deci, cînd vei vedea că unii care sînt vrednici a se rîndui între presviteri sînt uitați sau trecuți cu vederea și în locul lor se pun cei nevrednici, să cunoști că Domnul l-a luat pe presviter de la norodul acela.” Iar mai jos zice: „Biserica să se roage să nu i se ia presviterul cel vrednic de numirea aceasta.” Am însemnat aici această zicere a marelui Vasilie fiindcă „episcopii” pomeniți aici de fericitul Pavel se înțeleg în loc de presviteri, precum am zis. (*n. aut.*)

treaz,

Adică cel ce urmează a se face episcop se cuvine a fi iute la minte, străbătător, ager, luător-aminte a nu se afunda în grijile și în scârbele lumii, ci totdeauna a fi deștept și treaz, pentru a le vedea pe toate și a sta privind asupra tuturor. Iar Teodorit îl cuiește că „cel treaz” e acela deștept și luător-aminte la ce se poate a face.

întreg-înțelept,

Adică cel ce se face episcop se cuvine a fi întreg-înțelept și a-și avea patimile domolite.¹

cucernic,

Cel ce se face episcop se cuvine – zice – a fi cucernic în năravuri, în forme și în mișcări, ca și prin vederea trupului să-și arate întreaga-înțelepciune a sufletului.²

¹ Pentru aceasta, îl cuind zicerea evanghelică: „Nu dați cele sfinte cîmilor!” (Matei 6), zice și dumnezeiescul Isidor Pelusiotul: „Iar unii zic – și nu afară de socoteală – că Domnul poruncește ca nici preoția să nu se dea celor înverșunați și necurați, ca să nu o ocărăscă și să năvălească asupra CELOR ce i-au hirotonisit, rupînd cucernica socoteală ce o aveau pentru dînșii” (în șirul îl cuirii la Matei). (n. aut.)

² Cei ce se fac arhieriei și preoți nu sînt datori numai a fi împodobiți și vrednici de cinstire ci înșiși, ci a avea împodobită în toate zilele și biserica întru care slujesc și a păzi cu bună cuviință toate veșmintele și vasele sfînte cu care ierurghisesc. Și – pentru a zice mai curat – preoții au datoria neapărată să păzească cu multă podoabă și curățenie Sfîntul Altar, curățindu-l și împodobindu-l adeseori. Sînt datori să acopere Sfînta Masă, fiind scaun al lui Dumnezeu, cu pînze curate, închipuind Tainele cele cu anevoie văzute și nepricepute ce se săvîrșesc peste ele. Și sînt datori ca asupra Sfîntei Mese să nu pună nimic altceva decît numai vasul ce ține dumnezeieștile Taine de peste an (care-L închipuie pe Însuși Hristos șezînd pe scaunul Său), dumnezeiescul Antimis (care însemnează giulgiul cu care Iosif și Nicodim au înfășurat trupul cel dumnezeiesc al Domnului), cartea liturghiei, *Sfînta Evanghelie* și sfeșnicele cu lumini (care închipuie luminarea cea de totdeauna a Sfîntului Duh). Și nu se cuvine a pune pe Sfînta Masă sfîntețele veșminte preoțești, nici cutia cu tămîie, nici altceva. Preoții sînt datori încă a nu-i lăsa pe mireni să intre în Sfîntul Altar, decît numai pe blagosloviții citeți, și atunci pentru trebuința sfîntei slujbe; nici să lase a aduce în Sfîntul Altar cărnuri fripte la Paști, căci Canonul 99 al Sfîntului sobor al 7-lea a toată lumea îi afurisește pe acei preoți care fac aceasta; nici să lase a băga în Sfîntul Altar colacii pe care-i aduc Creștinii la sfîntețele sărbători (decît numai prescurile ce trebuie pentru dumnezeiasca slujbă), ci să stea afară, la loc osebit, căci cele ce se aduc în Sfîntul Altar nu mai sînt iertate a se mînca acasă cu fierturi sau cu alte bucate obștești, după Canonul 5 al Patriarhului Nicolae al Constantinopolei. Cu această bună podoabă și curăție se cuvine a păzi preoții Sfîntul Altar, fiindcă acesta e partea cea mai din lăuntru a

iubitor de străini,

Unul ca acesta – zice – se cuvine a-i iubi pe străini și prin cuvinte, și prin fapte. Căci, de-și arată bunătatea doar către oamenii eparhiei sale, nu iubește fără patimă, ci iubește după hafîr și patimă. De aceea, se cuvine ca el să fie mult mai împărtășitor către cei străini decît către eparhioții săi, fiindcă aceasta îl arată a fi iubitor de frați.

destoinic să-i învețe pe alții,

Zice: Se cuvine mai ales ca acela ce dorește a se face episcop să știe și să aibă putere a învăța adeseori norodul său¹ din *Scripturi*. Pentru că toate

catapetesmei (ce se numește, după *Scriptură*, „Sfînta Sfințelor”) și strălucirea mai presus de ceruri a Împăratului slavei Dumnezeu. La fel, preoții sînt datori a păzi împodobită și curată toată biserica, grijind-o și măturînd-o adeseori – atît pe jos, cît și candelarele, făclile, sfeșnicele, analogele și stranele – de vreme ce este „biserica a Dumnezeului celui viu” (precum zice marele Pavel) și „cort ceresc întru care locuiește și umblă Dumnezeu” (precum zice Sfîntul Gherman). Preoții sînt încă datori a nu ierurghisi dumnezeieștile Taine cu antimisuri sparte și cîrpite, sau cu potire cîrpite cu ceară, sau cu învelituri rupte și prea-învechite și terfelite, sau cu bureți cu totul stricați, sau cu veșminte necurate, sau cu discuri foarte vechi și stricate. Deci, dacă vor împodobi biserica lui Dumnezeu în acest chip, preoții se vor face vrednici de blagoslovenia ce zice: „Sfîntește, Doamne, pe cei ce iubesc podoaba casei Tale!”, și cu toată dreptatea vor putea zice și ei ceea ce a zis David: „Rîvna casei Tale m-a mîncat” (*Psalms 68:12*). Iar dacă, dimpotrivă (care să nu fie!), se vor lenevi și nu vor curăța adeseori toată biserica lui Hristos și nu se vor îngriji a împodobi toate sfintele vase, și veșmintele și înveliturile sfîntului potir și ale sfîntului disc, vor primi blestemul pe care îl zice Proorocul Ieremia asupra celor ce fac sfînțitele slujbele ale Domnului cu lenevire: „Blestemat este cel ce face sfînțitele slujbe ale Domnului cu lenevire” (*Jeremia 48:10*). De aceea, este bine ca sfînții arhieriei să cerceteze bisericile preoților lor adeseori și să-i laude pe cei aflați silitori să-și păzească împodobirile sfintelor biserică ale lui Dumnezeu și ale sfînțitelor veșminte; iar pe cei aflați lenevindu-se și nepăzind cuvenita împodobire, să-i mustre și să-i canonisească cu certări potrivite, ca să se îndrepteze. (*n. aut.*)

¹ Pentru aceasta, și *Canonul 19* al Sfîntului Sobor al 7-lea a toată lumea orînduiește că episcopii și întîi-stătătorii norodului se cuvine să învețe norodul în fiecare zi, iar mai ales duminicile, alegînd din *Dumnezeieștile Scripturi* noimele adevărului cum le rînduiesc purtătorii de Dumnezeu dascăli ai Bisericii. Iar dacă episcopii și arhieriei nu au putere a învăța (ceea ce nu se cuvine a zice de fel, pentru necuviință), ei trebuie să cheme dascăli și sfînți propovăduitori din alte locuri și, dîndu-le cele spre viață, să așeze școli prin eparhiile lor și prin acelea să-și împlinescă datoria învățaturii față de norod. Iar dacă se lenevesc întru aceasta – și nici ei nu învață norodul, nici pe alții nu se îngrijesc a-i aduce pentru aceasta –, sînt cu adevărat vinovați de caterisire, precum poruncește *Canonul 58* al Sfîntilor Apostoli. Și vezi tîlcuirea Canonului apostolic de mai sus. Pentru aceasta, și *Canonul al 2-lea* al Sfîntului Sobor al 7-lea a toată lumea zice că cel ce nu știe – și nu simplu,

celelalte zise mai sus de fericitul Pavel sînt datori a le face și Creștinii supuși episcopului, iar a avea putere să învețe este însușirea episcopului și a arhierelui mai mult decît a altora.

3. nebăutor de vin,

Aici, Pavel nu-l numește „băutor de vin” pe cel bețiv (fiindcă aceasta ar fi fost foarte groasă), ci pe acela obraznic și ocărîtor. Deci cel ce se face episcop se cuvine a nu fi băutor de vin în acest fel, adică obraznic și ocărîtor, sau – după Teodorit – a nu bea mult vin, cum zice mai încolo fericitul Pavel pentru diacon: „neluînd aminte de mult vin”.

nebătăuș,

Aici, Apostolul nu-l numește „bătăuș” pe acela care lovește cu mîinile pe alții, căci acest lucru este cu desăvîrșire străin episcopului și-l caterisește de arhieria sa¹, ci-l arată pe acela care lovește fără vreme conștiința fraților săi, fie prin cuvinte, fie prin fapte.²

ci blînd, neluptător, neiubitor de argint,

Cu aceste cuvinte, Apostolul învață că acela ce se face episcop nu poate fi ocărîtor și bătăuș, ci numai blînd și blajin, fără a se gîlcevi cu cineva.

---

ci cu cercetare – *Psaltirea, Evanghelia, Apostolul*, toată *Dumnezeiasca Scriptură* și de asemenea *Sfințitele Canoane*, și nu viețuiește după dumnezeieștile porunci, unul ca acesta să nu se hirotonească. Și zice cu aceste cuvinte: „Hotărîm ca tot cel ce are a se alege la treapta episcopiei să știe negreșit *Psaltirea*, ca din aceasta să poată învăța pe tot clerul său. Și [hotărîm] a se cerceta negreșit de către mitropolit dacă este osrđnic a citi cercetător, nu în treacăt, *Sfințitele Canoane, Sfînta Evanghelie*, cartea dumnezeieștilor Apostoli și toată *Dumnezeiasca Scriptură*. Și a petrece dumnezeieștile porunci și a învăța pe norodul său. (...) Iar de s-ar îndoi și s-ar îngreua a face aceasta, să nu se hirotonească.” (n. aut.)

¹ Căci se caterisește episcopul, preotul sau diaconul care va ridica mîna și va bate vreun credincios sau necredincios, după *Canonul 27* al Sfinților Apostoli. Și chiar dacă episcopul, presviterul sau diaconul nu va bate cu mîna lui, ci-i vor pune pe alții să bată, și așa se caterisește, după *Canonul 9* al soborului întîi și al doilea. Vezi și tîlcuirea Canonului apostolic de mai sus în *Canonicul nostru*. (n. aut.)

² Iar Teodorit tîlcuiește zicerea „bătăuș” zicînd așa: „Nu-l oprește a certa la vremea potrivită, ci a o face fără trebuință, căci aceasta poruncește după puține, cînd îl vom auzi zicînd: «Pe cel ce greșesc, muștră-i înaintea tuturor!» (1 *Timotei* 5:20); și iarăși: «Muștră, ceartă, mîngîie!» (2 *Timotei* 4:2). Și, scriindu-le Galatenilor, el însuși le zicea așa: «O, Galateni fără de minte!» (1 *Galateni* 3:10). (n. aut.)

Și, fiindcă a zis mai sus că cel ce se face episcop trebuie să fie iubitor de străini, acum adaugă aici că acesta se cuvine a nu fi nici iubitor de argint, pentru că cel iubitor de străini este neiubitor de argint [pentru sine], dar nu se cuvine să învistierească și să iubească argintul [nici] pentru prilejul și pricina străinilor.¹

4. bine chivernisindu-și casa,

Zice: Cel ce se face episcop se cuvine a-și iconomisi bine casa: adică pe femeia sa, copiii, slugile, robii și rudeniile sale.² De aceea, și legile din afară zic că cel iconomisitor se poate face în grabă și [om] politic, adică cel ce știe a-și iconomisi casa cum se cuvine poate chivernisi cu înlesnire și o cetate întreagă.

avînd fii supuși cu toată cinstirea.

Cel ce dorește a se face episcop trebuie să aibă fii supuși lui cu toată cinstirea, de vreme ce el trebuie să poată da pildele faptei bune din casa sa. Căci cum ar crede că are să-i supună pe alții, dacă nu i-a supus pe fiii săi? Sau cum îi poate face cinstiți și ascultători pe alții el, care i-a lăsat pe înșiși fiii săi a viețui fără cinstire și nesupuși? Iar „toată cinstirea” înseamnă cinstirea în cuvinte, în forme și în fapte către toți oamenii, în toată vremea și în tot locul.

5. Căci, dacă cineva nu știe a fi cucernic în casa lui, cum va purta grijă de biserica lui Dumnezeu?

Zice: Cel ce dorește a se face episcop se cuvine să știe a purta grijă și a-și iconomisi casa, căci casa lui nu e altceva decît o biserică și o eparhie mică. Și, prin urmare, dacă nu va putea iconomisi o casă mică și leșne de înconjurat și de cunoscut, cum va ocîrmi o biserică și o eparhie mare și

¹ Același Teodorit îl cuiește că „blînd” este acela care suferă greșelile făcute față de el, însă nu trece cu vederea cînd se nedreptățesc alții. Pentru aceasta a zis Pavel, în alt loc, că „cel ce apără să aperse cu osîrdie” (*Romani 12:8*). Iar „neluptător” (adică negîlcevector) este acela care nu suferă a se gîlcevi pentru bani. Și „neiubitor de argint” zice că nu este neagonisitorul, ci acela care nu iubește banii; căci este cu puțință a avea cineva bani și a-i iconomisi precum se cuvine, adică a nu se robi lor, ci a-i stăpîni. (*n. aut.*)

² Pentru aceasta, și *Canonul 43* al soborului localnic din Cartaghena rînduiește să nu se hirotonească episcop, presviter sau diacon dacă nu-i va face mai înainte drept-slăvitori Creștini pe toți casnicii lui: rude, robi și roabe. (*n. aut.*)

cu anevoie de iconomisit?¹ Însă aici e o nedumerire. Căci Pavel cere ca datorie a credincioșilor a-și omorî mădularele de pe pământ, zicînd: „Omorîți mădularele voastre cele de pe pământ!” (*Coloseni* 3:5); și iarăși: „Iar cei ce sînt ai lui Hristos și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftetele” (*Galateni* 5:24). Și atunci, pentru ce Pavel le cere credincioșilor lucruri mari, desăvîrșita omorîre a patimilor și a trupului, iar episcopului îi cere lucruri mici și nevrednice de înălțimea cea atît de mare a arhieriei? – adică a nu fi ocărîtor, a nu certa fără vreme și altele ca acestea. Și – de vreme ce Hristos poruncește ca toți, episcopii și credincioșii, să-și poarte crucea și să-I urmeze Lui și zice că „păstorul cel bun își pune sufletul pentru dragostea oilor sale” (*Ioan* 10:11) – ar trebui așadar ca Apostolul să ceară de la episcop să aibă viață nepătimașă și desăvîrșită, îngerească, după cumpănirea înălțimii dregătoriei sale. Spre dezlegarea acestei nedumeriri, răspundem că puțini oameni s-ar fi aflat pe vremea aceea să aibă amărunțimea vieții pe care o cere dregătoria cea mare a arhieriei, căci credința era la început. Și, fiind nevoie de mulți episcopi pentru a păstori fiecare cetate, dumnezeiescul Apostol făcea pogorămînt, necerîndu-le episcopilor să aibă fapta bună cea desăvîrșită, ci una măsurată, ca și mulți alți Creștini. Dar acum, în vremile acestea – vai! –, unde am căzut noi, episcopii?! – căci nici umbră de această faptă bună măsurată, precum cere aici Apostolul, nu se află la noi! Milostiv fii, Doamne!

6. Să nu fie de curînd sădit,

Aici, Apostolul nu-l numește „de curînd sădit” pe cel tînăr – cum era Timotei, căci zice: „Nimeni să nu defaime tinerețea ta!” (*1 Timotei* 4:12) –, ci-l numește pe cel de curînd catehizat, adică apropiat la credința lui Hristos, și botezat și sădit în credința și în Biserica Lui, căci zice: „eu v-am sădit” (*1 Corinteni* 3:6), fiindcă mulți din Elini și din Iudei veneau la credință

¹ Potrivită este aici istoria scrisă de Plutarh în cele morale ale lui. Gorgias ritorul – zice –, după ce a încercat în multe chipuri să-i sfătuiască și să-i împace pe Elini, care erau tulburați, și după ce și-a folosit toată buna-lîmbuție retorică pentru pacea și învoirea obștească la praznicul olimpic –, a fost rîs de norodul cel iscoditor, căci unul a strigat: O, bărbați Atenieni! – socotiți de este vrednic a împăca un norod de zeci de mii unul ce are numai două femei în casa lui, o soție și o slujnică, și nu știe a le împăca, fiindcă ele totdeauna se sfădesc și se bat, se lovesc cu piciorul și se rănesc între dînsele! În același chip putem zice și noi despre cei ce caută cu nevrednicie a se sui la treapta cea mare a episcopiei și a preoției pentru a păstori o biserică și un norod de zeci de mii; aceștia nu știu a da lege și bună rînduială întru o casă mică, dar caută să dea legi și să pună bună regulă întru o întregă eparhie! (*n. aut.*)

și se botezau. Deci Apostolul zice că cel ce se face episcop se cuvine a nu fi de curînd botezat, ci a avea destulă vreme în credința lui Hristos, pentru a nu se sui îndată la o vrednicie aîft de mare.¹

¹ Același lucru îl rînduiește și înțitul Sfînt Sobor a toată lumea în al doilea canon al său, adică a nu se înălța cineva la treapta episcopiei îndată ce se botează, ci după mai multă vreme și cercare, aducînd spre mărturie zicerea aceasta apostolească: „nu de curînd să-dit” și celelalte. Și mai zice că cel ce se face episcop nu trebuie să aibă doar multă vreme petrecută în credința lui Hristos – precum zice aici Pavel –, ci și multă vreme petrecută întru citirea și cercetarea *Dumnezeieștii Scripturi* și, mai înainte de aceasta, se cuvine a avea ani mulți întru o viață îmbunătățită și întru o petrecere curată, cinstită și neprihănită, mărturisită de către toți. Pentru aceasta, în Sfînta Biserică a lui Hristos stăpînește din vechime obiceiul prea-sfînt de a nu se face arhieru decît cel care e monah, obicei pomenit de soborul ce s-a făcut în Sfînta Sofia, unde mitropolitul Chesareii și cel al Halchedoniei i-au zis trimisului papei Ioan: „În Răsărit, dacă cineva nu e monah, nu se face episcop sau patriarh.” Zice și Sfințitul Simeon al Tesalonicului: „Pe cei mai mulți din cei ce au să se facă episcopi, Biserica îi face mai înți monahi, și așa îi așază episcopi” (capitolul 266). Și prea-sfînt e obiceiul acesta, căci, în viața monahală, cel ce vrea să se facă episcop învață mai înainte faptele bune dumnezeiești și, după ce se curăță de patimi, poate curăța de acestea și norodul încredințat lui. Și, după ce se luminează mintea și inima lui în cunoștința *Dumnezeieștilor Scripturi* și prin cîștigarea lumatelor fapte bune, atunci luminează și turma lui Hristos dată în mîna lui. Și, după ce se face desăvîrșit întru cunoștința lui Dumnezeu și în viața cea îmbunătățită, atunci îi desăvîrșește și pe Creștinii supuși lui. Și, cu adevărat, cel ce se face preot trebuie să aibă faptele bune și puterea nevoitorilor ce locuiesc în pustietăți, pentru ca astfel, cu covîrșirea îmbunătățirii sale, să-și poată păstori turma bine și cu plăcerea lui Dumnezeu, mîntuind-o în staulul raiului. Și ce zic eu? Cel ce se face arhieru se cuvine a avea mai multă faptă bună chiar decît postnicii [„ascetii”, *n. m.*] și pustnicii [„trăitorii în pustie”, *n. m.*], căci are a se afla în mijlocul pricinilor patimilor, și în tulburările lumii și în grijile a atîtea și atîtea mii de suflete. Pentru aceasta, el are nevoie de mai multă luare-aminte și putere duhovnicească pentru a se păzi curat de toată spurcăciunea păcatului, decît postnicul, care totdeauna se află în liniște. Așa adeverează aceasta Hrisostom, zicînd: „Dacă înșiși cei ce locuiesc în pustie, care sînt scăpați de tulburările cetății și ale tîrgului și se îndulcesc totdeauna de liman și de liniște, nu vor să nădăjduiască în liniștea petrecerii aceleia, ci își adaugă nenumărate alte străji (...), oare de cîtă putere ar avea trebuință cel preoțit ca să-și poată răpi sufletul din spurcăciune și a-și păzi neatinsă frumusețea cea duhovnicească totdeauna? Căci acesta are trebuință de mai multă curăție decît acela” (*Despre preoție*, cuvîntul al 6-lea). Aceasta o zice și Cuviosul Isidor Pelusiotul: „Cei sfințiți cu preoția trebuie a fi mai sfinți și mai curați decît cei ce au apucat munții și pustietățile, căci aceștia poartă grijă și de ei înșiși, și de noroade, iar aceia numai de ei înșiși” (epistola 484 către episcopul Paladie).

Iar celor care – mai înainte de a se iscusi întru *Dumnezeieștile Scripturi*, și a se curăți de patimi, și a se lumina din fapte bune și a se desăvîrși întru cunoștința lui Dumnezeu și a dogmelor credinței – se fac arhieru și preoți și se apucă să-i curățească, să-i lumineze și să-i desăvîrșesc pe alții – vai! – ce li se întîmplă? Aceștia se fac neadevărați și doar din afară scriși „arhieru” și „preoți”, dar nevrednici de dregătoria lor. Unii ca aceștia se fac totodată și ucenici, și dascăli; și ostași, și voievozi; și vîslași, și cîrmuitori de corabie. Și, pentru a nu fi socotit că zic acestea de la mine, să vină în mijloc Teologul Grigorie și să le

ca nu cumva, umflându-se, să cadă în cursa diavolului.

Zice: Dacă cineva s-ar face învățător mai înainte de a fi ucenic, s-ar umfla – adică s-ar mândri – și ar cădea în cursă, adică în osînda și munca diavolului. Iar Teodorit zice că prin acest cuvînt Apostolul arată umbrît că din mîndrie a căzut diavolul.¹

7. Însă acesta trebuie să aibă și mărturie bună de la cei din afară,

Zice: Cel ce se face episcop se cuvine a fi mărturisit ca îmbunătățit cu fapte bune și de Elini, pentru ca nici ei să nu-l poată defăima pentru vreo greșeală, ci să se rușineze de el. Dar ce s-ar întîmpla dacă unul ca acesta ar părea îmbunătățit Elinilor, însă nu ar fi cu adevărat? Răspundem că e nevoie a se afla aceasta, pentru că Elinii, vrăjmași ai credinței și necredincioși, îi pîndesc cu defăimare și le află metehne chiar celor prea-amărunți întru fapta bună. Iar Pavel nu voiește mărturia aceasta de la Elini fără fapta bună a celui ce se face episcop, ci vrea ca acela să aibă [întîi de toate] fapte bune și apoi mărturie bună de la vrăjmașii credinței. De aceea nu a zis: „el trebuie să aibă mărturie”, ci: „și mărturie”, ca să arate această înțelegere prin adăugarea conjuncției „și”. Dar ce s-ar întîmpla dacă Elinii cei din afară l-ar grăi de rău pe acela ce se face episcop din zavistie? Răspundem că aceasta nu este cu putință, căci chiar Elinii se rușinează de cel ce are viață neprihănită. De aceea, cu adevărat, ei defaimă dogma lui, dar nu

zică cu limba sa retorică și înaltă: „Acestea sînt ale neadevăraților și greșit scrișilor «preoți», nevrednici de dregătoria lor, care, neavînd nimic al preoției, se arată deodată și ucenici, și dascăli ai bunei-cinstiri de Dumnezeu. Și, mai înainte de a se curăți pe ei înșiși, ei îi curătesc pe alții; ieri [erau] furi de cele sfinte, iar azi [sînt] sfințiți; ieri – afară din cele sfinte, iar azi povățuitori de Taine [...]” (*Cuvînt la marele Atanasie*). Și iarăși zice: „Drept aceea, cei mai mulți dintre noi (ca să nu zic că toți!) – mai înainte de a lepăda părul cel dintîi, pe care copiii îl tund cu foarfecele; mai înainte de a trece prin dumnezeieștile curți, mai înainte de a cunoaște măcar numirile sfințitelor cărți, mai înainte de a ști măcar însușirile *Testamentului Nou* și ale celui *Vechi* (și încă nu zic: mai înainte de a ne spăla de noroi și de slujile sufletului pe care ni le-a plămădit răutatea) –, așadar dacă, mai înainte de acestea, ne-am iscusit în două-trei graiuri din cele bine-cinstitoare de Dumnezeu (și acestea din auz, nu din citire!), sau dacă am vorbit în scurt cu David, sau dacă am strîns rasa împrejurul nostru (bine sau pînă la brîu), dacă am filosofat (...), îndată sîntem înțelepți, dascăli și înalți întru cele dumnezeiești, și întru cele dintîi ale cărturarilor și ale legiuitorilor, și ne hirotonim pe noi înșine a fi cerești și căutăm a fi numiți de către oameni «Ravi, ravi!»” (în cuvîntul apologetic). (*n. aut.*)

¹ Și *Sfînta Scriptură* mărturisește aceasta, zicînd către diavolul, prin împăratul Tirului: „Pentru că s-a înălțat inima ta și ai zis: Dumnezeu sînt eu! (...) S-a înălțat inima ta pentru frumusețea ta” (*Iezechil 28:2*). [...]. (*n. aut.*)

și viața lui, cum și despre Apostoli nu ziceau că sînt curvari și înverșunați, ci amăgitori, ceea ce era defăimare a propovăduirii credinței, nu a vieții lor. Și, chiar de am socoti că cel ce se face episcop e clevetit și defăimat în chip mincinos, se cuvine ca el să nu se facă episcop, căci nu trebuie a tulbura și a sminti sufletele unora din pricina episcopului, care urmează a fi luminător al celorlalți, căci așa zice: „Să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune” (*Matei 5:12*). Iar dacă se cuvine ca episcopul să aibă mărturie de la vrăjmașii credinței, cu cît mai mult se cuvine a o avea de la iubitorii credinței, adică de la Creștini?¹ Pentru aceasta zice și Hrisostom: „Pe cel ce are viață neprihănită, și aceia (adică Elinii) îl cinstesc și îl răsplătesc. Iar dacă trebuie a avea [cinste] de la vrăjmași, cu mult mai vîrtos trebuie a o avea de la prieteni” (*Despre preoție*, cuvîntul al 4-lea).

ca să nu cadă în ocară

Zice: Cel ce se face episcop trebuie să aibă bună mărturie de la Elinii și necredincioșii din afară; căci, neavînd-o, vor fi ocărîți și defăimați de dînsii, iar ocară și defăimarea aceasta cad asupra întregii Biserici și, pe lîngă celelalte rele ce pricinuieste, se face și oprire a propovăduirii Evangheliei.

și în cursa diavolului.

Adică: Cel care vrea să se facă episcop, dar nu are mărturie bună de la cei necredincioși, negreșit poate cădea în cursa diavolului, adică necredincioșii au să-l omoare degrabă, ori el va cădea întru păcatele acelora.² Dar

¹ De aceea, rău și fărădelege fac arhierii și duhovnicii care, cînd vor să dea mărturie vreunui ce va să se facă diacon, se mulțumesc doar întru mărturisirea aceluia și nu amîină pricina ca să-i întrebe pe Creștinii care-i știu viața și petrecerea și să ia mărturie de la dînsii. Ci duhovnicii îi dau mărturia îndată, dar ce urmează? Vai! – cele dumnezeiești se lucrează cu nesfințenie, și de multe ori acela se suie și la treapta prea-dumnezeieștii și înfricoșatei preoții fiind necurat și nevrednic pentru dînsa. Căci el, fiind tînăr și înnebunindu-se de slava oamenilor, își ascunde păcatele și nu le arată, numai ca să cîștige slava pe care o dorește; iar duhovnicii cred cuvintele lui ca niște orbi și fără de minte și-l dau – vai! – pe Fiul lui Dumnezeu în mîinile celui spurcat și nevrednic. Cîtă muncă au să dobîndească unii ca aceștia eu nu pot zice! Milostiv, milostiv fie Dumnezeu! (*n. aut.*)

² Iar Teodorit zice că cel ce nu are bună mărturie va cădea întru păcatele pentru care este defăimat, fiindcă diavolul va face tot meșteșugul pentru a-l arunca întru dînsule. Adaug aici și cele vrednice de pomenire zise de dumnezeiescul părinte al nostru Isidor Pelusiotul. Căci acesta, punînd împreună toate faptele bune înșirate aici de Pavel pe care se cuvine a le avea cel ce se hirotonește episcop, zice: „Pe care dintre acestea le-au ispră-

și numai aceasta, a fi el pricină și pildă de sminteală înaintea multora, și numai aceasta – zic – este cursă a diavolului.

8. Diaconii de asemenea

De ce i-a lăsat Pavel pe preoți, și nu a zis nimic despre ei, precum cere rînduiala? Răspundem că cele zise mai sus despre episcopi și arhieriei sînt potrivite și preoților, căci și lor li s-a încredințat învățătura și apărarea Bisericii la fel ca și arhieriei, și doar cu treapta hirotoniei sînt mai prejos decît arhieriei. Drept aceea, ca să nu zică aceleași lucruri, Apostolul nu a mai vorbit osebit despre preoți¹, ci zice numai despre diaconi că sînt datori a avea aceleași fapte bune ca și episcopii, adică: a fi și ei neprihăniți și fără pată, treji, întreg-înțelepți, împodobiți cu buna purtare, iubitori de străini, destoinici a învăța, nebăutori de vin, nebătuși, ci blînzi, negîlcevitori, ne iubitori de argint, nu de curînd sădiți și avînd mărturie bună și de la cei din afară.

cucernici,

Zice: Pe lîngă acestea, se cuvine ca diaconii să fie cucernici în purtări și vrednici de cinstire la chip.²

vit cei mulți ce doresc lucrul de neatîns al episcopiei? Oare viața neprihănită? Oare multa deșteptare, încît au ochiul sufletului neadormit? Oare strălucit-au cu o asemenea întregă-înțelepciune, încît nu numai mințile să-și aibă întregi, ci, chiar tîcînd, să-i înțeleptească și pe cei lipsiți și înnebuniți întru amestecările necurăției? Nu este la dînsii o asemenea împodobire! Oare pot să-i înspăimînte pe cei de față [doar] după umblet, după căutătura ochiului și după glas? Căci cel ce se norocoște de episcopie trebuie a se vedea de pretutindeni ca o statuie a întregii iubiri de înțelepciune. Oare sînt ei atît de iubitori de străini, încît pe toți cei necunoscuți să-i cheme în casă pentru a-i ospăta? Oare au isprăvit cuvîntul de învățătură din îndeletnicirea citirii, ca să vină peste ei pogorîrea de sus a darului și să locuiască în inima lor izvoare de cuvinte duhovnicești? Oare strălucesc cu atîta blîndețe, încît să nu se fi întăritat niciodată asupra cuiva? Oare sînt atît de ne iubitori de argint, încît să împartă celor nevoiași chiar cele ce au cu dreptate? Și oare sînt atît de nepomenitori de rău, încît să-i sufere încă și pe cei ce îi ocărăsc și le caută pricină în zadar?" (la același Nikon, tomul I, cuvîntul 55). (n. aut.)

¹ Și las a zice că în vremile apostolești episcopii se numeau „presviteri” și presviterii „episcopi” (despre care vezi la capitolul I al celei către Filipeni, stih 10), și de aceea cele zise de Pavel pentru episcop se înțeleg întocmai și pentru presviter. Vezi și subînsemnarea zicerii „de poștește cineva episcopie” (I Timotei 3:10). (n. aut.)

² Pentru a se păzi cuvîntul Apostolului de a fi diaconii cucernici în purtări, atît soborul din Neochesaria, cît și cel de-al șaselea a toată lumea rînduiesc a nu se hirotoni diaconi mai tineri de douăzeci și cinci de ani, adică în vîrstă tinerească și cucernică. (n. aut.)

neîndoîți în cuvinte,

Zice: Nu se cuvine ca diaconii să fie vicleni și amăgitori, adică să zică unele, să cugete în inima lor altele și iarăși altele să zică cu buzele lor. Și să nu zică unele unuia, și altele altuia, ci să-și aibă limba împodobită cu adevărul – precum zice Teodorit.

neluînd aminte la vin mult, nu mîrșavi agonisitori,

Apostolul nu a zis că diaconii se cuvine a nu fi bețivi, căci acest lucru este cu totul necuviincios și nevrednic de vrednicia lor; ci a zis să nu bea vin mult, peste ceea ce trebuie. Căci, deși nu s-ar îmbăta bînd mult vin, totuși multa băutură tîmpește deșteptarea și puterea sufletului, întunecă mintea și slăbănogeste trupul. De aceea zice Sirah: „Amărăciunea sufletului este vinul mult” (31:34) și: „Nu te îmbăta cu vin, căci pe mulți i-a pierdut vinul!” (31:29). Pentru aceasta, nici preoții *Legii Vechi* nu beau vin cînd intrau în biserică.¹ Iar „mîrșav agonisitor” este acela care nu lasă nici un cîștig pe care l-ar dobîndi prin orice mijloace, chiar din precupie [„speculă”, *n. m.*], chiar din dobîndă și camătă ori prin alt meșteșug defăimat și osîndit.² Însă tu, cititorule, să înțelegi că „mîrșav cîștigător” este iubitorul de argint.

¹ Căci așa poruncește Dumnezeu: „Și a grăit Domnul lui Aaron, zicînd: Vin și băutura bețivă nu veți bea, tu și fiii tăi după tine, cînd veți intra în cortul mărturiei sau cînd veți merge către jertfelnic, ca să nu muriți. Acesta este așezămînt veșnic în neamul vostru, ca să puteți deosebi cele sfinte de cele nesfinte și cele necurate de cele curate” (*Levitic* 10:9). Și Iezechil zice: „și vin nu vor bea preoții” (*Iezechil* 46:21). Încă și Solomon poruncește acestea, zicînd: „Nu se cuvine regilor să bea vin și conducătorii băuturi bețive, ca nu cumva, bînd, să uite *Legea* și să judece strîmb pe cei sârmani” (*Pilde* 31:4, 5). Și mai ales preoții și arhieriei se cuvine a nu bea mult vin, sau rachiu sau alte băuturi bețive, ca să nu se tulbure puterea cea stăpînitoare și deslușitoare a minții lor și, din aceasta, să cadă în vreo greșeală și fărădelege. De aceea, tîlcuind zicerea aceea a lui Isaia: „Vai celor ce beau vin și puternicilor care dreg băuturi bețive!” (*Isaia* 5:22), zice și marele Vasilie: „Se cîvine ca slujitorii cuvîntului dumnezeiesc, cei cărora li s-a încredințat purtarea de grijă a oamenilor, să se depărteze cu totul de cele ce tulbură mintea cea stăpînitoare. Căci, cînd intră mult vin, ca un tiran alergînd din vîrfurile cel mai de sus asupra cetății celei din margine, el face în suflet negrăite tulburări și fărădelege, necrușînd nici o poruncă. Ci, lovînd cugetul, tulbură și amestecă toată buna-cuviință ce se află într-însul din învățătură, pornind rîsuri necuvenite, glas tulburător, mîinii obraznice, poște neînfrîmate, streche [o boală a vitelor, *n. m.*] și nebulie către toată îndulcirea cea fără de lege. De aceea, să nu bea vin cei puternici! (...) Deci – dacă ți s-a încredințat iconomia Tainelor, cuvîntul înțelepciunii, puterea cunoștinței, iar tu îți porți sufletul afundat în vin – cum nu te-ar plînge Proorocul cu dreptate că, avînd tărie duhovnicească, o faci neputincioasă cu nemăsurarea vinului?” (*n. aut.*)

² De aceea, și *Canonul 9* al celui de-al șaselea sobor a toată lumea fi oprește pe clerici să aibă crîsmă și să vîndă într-însa, iar de nu vor înceta, să fie caterisiți. Iar patriarhul Luca

9. avînd taina credinței întru curată conștiință.

Adică diaconii, pe lângă dogmele drepte ale credinței, se cuvine a-și avea și viața neprihănită, căci conștiința curată se naște din petrecerea cea neprihănită, precum am arătat la zicerea „avînd credință și bună conștiință” (1 Timotei 1:19).

10. Dar și aceștia să se cerceteze mai înainte, apoi, neînvinovățiți fiind, să se diaconească.

Zice: Așa cum, mai sus, am cerut de la cel ce urmează a se face episcop să nu fie „sădit de curînd”, adică nou botezat, tot astfel cer și de la diaconi a nu se hirotoni necercetați, ci după ce se vor cerceta destulă vreme și se vor arăta neprihăniți. Căci – așa cum un domn stăpînitor de casă nu încredințează purtarea de grijă a casei unui rob cumpărat de curînd, mai înainte ca el să se arate ales și credincios cu trecerea de vreme – tot așa se cuvine ca arhierul să nu încredințeze treapta diaconiei celor de curînd botezați, mai înainte de a se arăta ei, cu vremea, credincioși și bine-aleși.¹

11. Femeile, de asemenea, să fie cucernice,

Pavel nu vorbește aici despre femeile de rînd, ci despre diaconițe, fiindcă în vremea aceea era lucru prea de nevoie și trebuincios a se face diaconițe dintre femei în Biserică.² Căci, de nu ar fi vorbit despre diaconițe, ci de obște despre femei, ce trebuință era să le amestece aici, în cuvîntul despre diaconii bărbați? Aceasta era nepotrivită.

neclevetitoare,

Se cuvine ca acelea ce urmează a se face diaconițe să nu fie grăitoare de rău, așa cum obișnuiesc femeile a grăi de rău și a defăima umblînd din casă în casă, vorbind pe ascuns și spunînd metehnele uneia către alta.

---

fi oprește încă a sluji la dughene vînzătoare de miruri, sau la băi (adică la feredee), fiindcă acestea sînt pricinuitoare de minciuni și de cîștiguri mîrșave. Iar pe diaconi fi oprește și de a se ocupa cu meșteșugul doctoricesc. Iar că cei preoți nu se cuvine a lua dobînzi și camătă, o mărturisesc multe canoane dumnezeiești. Și vezi îtlcuirea Canonului 44 apostolic în *Canonicul* nostru și în cartea noastră de mărturisire. (n. aut.)

¹ Iar Teodorit nu înțelege zicerea „să se cerceteze” pentru cei de curînd botezați, ci de obște, pentru toți cei care vor să se diaconească: „Mai întîi – zice – se cuvine a fi cercetată viața acestora și apoi să dobîndească duhovnicescul dar.” (n. aut.)

² Despre diaconițe și despre slujbele lor, vezi la subînsemnarea stihului 6 al capitoului 9 al celei dintîi către Corinteni, la îtlcuirea Canonului 19 al soborului întîi a toată lumea, a *Canonului* 14 al celui de al șaselea sobor și subînsemnarea *Canonului* 40 (la fel), în *Canonicul* nostru. (n. aut.)

treze,

Zice: Se cuvine ca diaconițele să fie treze, adică deștepte și cu luare-aminte. Pentru că neamul femeiesc este ușor la minte și lesne de amăgit, dar ele trebuie să fie cu luare-aminte, deștepte și agere, pentru a nu se amăgi de nimeni.¹

credincioase întru toate.

Se cuvine – zice – ca diaconițele să aibă statornicie și încredințare atît în cuvintele, cît și întru faptele lor.

12. Diaconii să fie bărbați ai unei singure femei,

Vezi, iubitul, că Apostolul cere de la diaconi aceeași faptă bună ca și de la episcopi, căci și diaconii sînt datori a fi curați și neprihăniți întru toate.

chivernisindu-și bine fii.

Dumnezeiescul Apostol cere de la episcopii și diaconii ce au femei ocîrmuirea și purtarea de grijă a fiilor, ca nu cumva, din pricina acelor fii, Creștinii să se smintească, și să-i defaime pe născătorii lor cei sfințiți și prin urmare să grăiască de rău vrednicia cea mare și dumnezeiască a preoției.²

13. Căci cei ce slujesc bine își agonisesc bună treaptă și multă îndrăzneală în credința cea întru Hristos Iisus.

Zice: Diaconii care vor păzi vrednicia diaconiei și vor lucra bine își agonisesc bună treaptă, adică sporire și înaintare în vrednicie. Căci cei ce

¹ Zice Teodorit: „Așa cum a zis despre diaconii bărbați – să nu fie îndoiți în cuvinte, ci cucernici și treji –, tot astfel poruncește Apostolul să fie și diaconițele: cucernice și treze, nu clevețitoare.” (n. aut.)

² Pentru aceasta poruncește și soborul localnic din Cartaghena, prin al său canon al șaptesprezecelea, ca fiii preoților să nu facă sau să privească teatre, zicînd: „Copiii preoților să nu facă, nici să privească priveliști lumești.” Pentru aceasta poruncește și Dumnezeu ca fiica preotului, de va curvi, să se ardă, zicînd: „Fiica de preot, dacă se va spurca a curvi, [fiindcă] spurcă numele tatălui său, în foc se va arde” (Levitic 21:9). Tîlcuind aceasta, dumnezeiescul Hrisostom zice că, de va păcătui, mai multă pedeapsă ia fiica preotului decît celelalte femei și fiice ale norodnicilor [„poporenilor”, n. m.], [și aceasta] „pentru preoția părintească” (Despre preoție, cuvîntul al 6-lea). Căci, pentru celelalte femei care ar fi curvit, Dumnezeu porunca să fie ucise cu pietre (Levitic 22:21). Iar fiica preotului, dacă curvea, se ardea cu foc, aceasta fiind o pedeapsă mai mare decît uciderea cu pietre. (n. aut.)

se arată bine-aleși și treji în dregătoriile și treptele mai de jos, cum este aceea a diaconiei, se vor sui curînd la vrednicii și trepte mai înalte, adică se vor face presviteri și episcopi. Și astfel vor dobîndi multă îndrăzneală în credință, adică se vor face slăviți nu în dregătorii lumești, nici în bogăție și în alte lucruri zadarnice, ci întru toate lucrările și cuvintele credinței, anume în dregătoriile din lăuntru. Așa, au fost sfinți care au strălucit în Biserică făcîndu-se presviteri și episcopi din diaconi.¹

14. Îți scriu acestea nădăjduind să vin către tine curînd.

15. Iar de voi întîrzia, ca să știi cum trebuie să petreci în casa lui Dumnezeu,

Pentru ca ucenicul său Timotei să nu se mîhnească, socotind că îi scrie cu amăruntul din pricină că nu va veni să-l vadă, fericitul Pavel ridică aici bănuiala și întristarea aceasta din inima lui și îi zice: O, Timotei! – nu-ți scriu acestea pentru că nu aș veni să te văd, căci voiesc să vin. Ci îți scriu ca, de se întîmplă să întîrzii, să ai învățătură și povățuire cum se cuvine a petrece în Biserica lui Dumnezeu. Și bine a zis: „nădăjduind”, căci, de vreme ce era mișcat de către Sfîntul Duh, nu știa unde îl va porni să meargă Duhul; și, de aceea, cu dreptate se îndoiește dacă va întîrzia să ajungă la Timotei sau chiar de va mai merge.

care este Biserica Dumnezeului celui viu,

Zice: O, Timotei! – să nu zici că oamenii alcătuiesc și fac Biserica! Nu! – căci aceasta este Biserică (adunare) a Dumnezeului celui viu, adică a Celui înfricoșat și puternic a răsplăți, și nu a vreunuia mort și neputincios, cum sînt dumnezeii Elinilor.

stîlp și întărire a adevărului.

Cu aceste cuvinte, Apostolul cumpănește [„compară”, *n. m.*] Biserica noastră, a Creștinilor, cu Biserica Iudeilor. Și zice că aceasta din urmă cuprindea închipuiri și umbre: cum erau clopoștii, și florile cele mici țesute în veșmintele arhiereului și însuși arhiereul, care era și el o închipuire; asemenea erau și jertfele ce se jertfeau la biserică. Iar Biserica Creștinilor

¹ Iar Teodorit zice că, de-și vor ocîrmi bine vrednicia lor, măcar că aceasta este cea mai de jos, diaconii vor dobîndi totuși în viața viitoare treapta cea mai de sus și îndrăzneală către Hristos. (*n. aut.*)

este întărire a adevărului, fiindcă toate cele săvârșite într-înșea sînt încredințate și adevărate și nimic nu este într-înșea umbrît și închipuitor, cum erau cele ale *Legii* și ale vechii Biserici. Căci, în locul clopoștelor, [Biserica noastră] are strălucita propovăduire a evangheliei; în locul trandafirilor țesuți, aceasta are viață aspră din pricina înfrînării și a postului, dar în lăuntru cuprinde rodul faptei bune; și, în locul vechiului arhiereu muritor, Îl are pe Fiul lui Dumnezeu; iar în locul jertfelor de necuvîntătoare, avem cuvîntătoarea¹ și marea jertfă, Trupul lui Hristos cel de viață făcător și dumnezeiesc.

16. Și, cu adevărat, mare este taina bunei-cinstiri de Dumnezeu:

Cu adevărat, mare este taina bunei-cinstiri [a „ortodoxiei”, *n. m.*] de Dumnezeu, anume iconomia întrupării Dumnezeu-Cuvîntului făcută pentru noi, fiindcă nimeni nu se îndoiește de ea. Dar cum e taină, dacă toți o știu? Răspundem că nu o știu toți, de vreme ce sînt mulți care nu o cred. Și, chiar de am zice că o știu toți, o știu acum, după ce evanghelia s-a propovăduit în mai toată lumea, dar mai înainte nu le era arătată tuturor.² Dumnezeiasca înomenire este însă taină și după alt înțeles, adică: toți știu că Dumnezeu S-a întrupat, dar nu știu *cum* S-a întrupat, căci aceasta este ascunsă și necunoscută tuturor oamenilor și Îngerilor, și de aceea este taină.

¹ „Rațională”, de la „logos”=„cuvînt”, „rațiune” – Hristos fiind Dumnezeu-Cuvîntul, „Logosul” Dumnezeului-Tată. (*n. aut.*)

² Iar că taina dumnezeieștii înomeniri este pururea nefînțeleasă – și nu numai de teologii cei desăvârșiți, ci chiar de cele dintîi rînduiele ale fericirilor Îngeri – mărturisesc gurile cele mișcate de Sfîntul Duh ale sfințirilor teologi. Căci dumnezeiescul Dionisie zice așa: „Și teologia [«cunoașterea lui Dumnezeu», *n. m.*] cea mai arătată decît toate, dumnezeiasca naștere [omenească] a lui Iisus, este negrăită de nici un cuvînt și necunoscută de vreo minte, nici de cel dintîi între fericirile Îngeri [Sfinții Îngeri sînt doar «minți», făpturi de gînd, căci nu au trup materialnic, *n. m.*]” (*Despre numirile dumnezeiești*, capitolul 2). Iar în epistola către Gaius zice: „Dar Hristos este ascuns și după arătare, sau – ca să zic lucrul cel mai dumnezeiesc – și întru arătare, căci și aceasta s-a ascuns întru Iisus.” Iar Teologul Grigorie zice așa: „Și ce însemnează «legătura încălțăminteii» pe care nu o dezleagă acela care-L botează pe Iisus? Poate cuvîntul venirii în trup, a căruia nici cea mai din margine [înțelegere] nu e lesne de dezlegat, nu doar celor încă trupești și pruncești întru Hristos, dar nici celor avînd Duhul, ca Ioan [Botezătorul]” (*Cuvînt la botez*). Zice și marele Maxim: „Taina cea mare a înomenirii rămîne pururea taină [...], căci chiar și ceea ce s-a arătat rămîne totuși cu totul ascunsă, de nici un cuvînt cunoscîndu-se cum este. Fiindcă Dumnezeu, Care e mai presus de ființă și mai presus de om, fiind iubitor de oameni, S-a făcut om din ființa oamenilor cu adevărat, dar chipul cum S-a făcut om rămîne de-a pururea negrăit, căci S-a făcut om mai presus de om” (capitolul 12 din suta a 3-a a celor teologice). (*n. aut.*)

Vezi însă, Creștine, covârșitoarea dragoste arătată nouă de Dumnezeu: fiindcă taina cea ascunsă a cunoștinței și sfatului Său dumnezeiesc cu totul ne-a arătat-o nouă, celor de pământ și smeriți.

Dumnezeu S-a arătat în trup.

Fiindcă mai sus, legiuind despre preoți, Pavel nu a zis nimic din cele scrise în *Levitic* despre preoții *Legii Vechi*, acum zice aici așa: Să nu se mire nimeni dacă nu spun cele de mică cuviință grăite de *Legea cea Veche*, de vreme ce taina și darul nostru, al Creștinilor, sînt mari și înalte, nu smerite și pămîntești cum au fost acelea ale Evreilor. Căci aici, întru darul evangheliei, S-a arătat oamenilor Dumnezeu. Cum S-a arătat însă? Cu trup omenesc, căci, după dumnezeire, fusese nevăzut și nearătat. Despre aceasta, Teodorit zice: „Căci, fiind Dumnezeu și Fiu al lui Dumnezeu și avîndu-Și firea nevăzută, S-a făcut arătat tuturor prin înomenire și ne-a învățat să-I cunoaștem amîndouă firile, căci [Apostolul] zice că dumnezeiasca fire s-a arătat în trup.”¹

S-a îndreptat întru Duhul,

Această zicere se înțelege în două feluri. O dată, că Fiul lui Dumnezeu, săvîrșind totul pentru mîntuirea oamenilor, nu i-a înduplecat pe cei împietriți și nesupuși, dar El S-a îndreptat, fiindcă Și-a făcut toată lucrarea Sa și n-a lăsat nimic din ceea ce privea mîntuirea oamenilor. Apoi, de vreme ce „păcat nu a făcut, nici vicleșug nu s-a aflat în gura Lui” (*Isaia 3:9*), Fiul lui Dumnezeu a fost singurul dintre toți oamenii care S-a arătat drept, sfînt și fără de păcat. Și a adăugat: „întru Duhul”, căci dreptii *Legii* erau supuși în duh de robie, *Legea* avînd temeri și certări, și nu aveau Duhul înfierii și al slobozeniei. Iar Domnul a îndeplinit toată dreptatea *Legii* – căci zicea către Botezătorul: „Lasă acum, că așa ni se cuvine, a plini toată dreptatea” (*Matei 3:15*) – a împlinit – zic – toată dreptatea întru Duhul Sfînt, fiindcă era de o ființă cu Duhul și Îl avea nedespărțit, aflîndu-Se întru El din fire. Și prin El ne împărțea și nouă și ne îndrepta întru același Duh, căci dreptii

¹ Însemnează că – după Sfîntul Grigorie al Nisei (în *Cuvîntul al 10-lea asupra lui Evnomie*) – Pavel Îl numește „Dumnezeu” pe Hristos, curat și descoperit, în trei locuri: în cea către Romani, acolo unde zice: „(...) ai căroră au fost părinții și dintru care este Hristos după trup, Cel ce este peste toate Dumnezeu binecuvîntat în veacuri. Amin!” (capitolul 9, stih 5); aici, la această zicere; și în cea către Tit, acolo unde zice: „așteptînd fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos” (*Tit 2:13*). (n. aut.)

evangeliei sînt cu adevărat duhovnicești și-i întrec cu multă covîrșire pe dreptii *Legii celei Vechi*.¹

a fost văzut de Îngeri,

O, taină! Zice: Împreună cu noi, oamenii cei pămîntești, și Îngerii cei cerești L-au văzut întrupat pe Fiul lui Dumnezeu, pe Care mai înainte nu Îl vedeau după firea dumnezeirii, căci zice Evanghelistul Matei: „Iată, Îngerii au venit și-I slujeau Lui” (capitolul 4, stih 11). Și – ca să zic peste tot cuprinzător – Îngerii I-au slujit Domnului de cînd S-a născut și pînă ce S-a înălțat. Pentru că, la nașterea Sa, Îngerii Îl lăudau, strigînd: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, întru oameni bună-voire!” (*Luca* 2:14). Iar la înălțarea Sa Îngerii slujeau, căci zice: „Și iată, doi bărbați au stat înaintea lor (a Apostolilor), în îmbrăcăminte albă, care au zis: Bărbați

¹ Iar Climent tîlcuiește așa: „«S-a îndreptat întru Duhul», căci – deși celor trupești și grei la inimă nu li s-a părut că Hristos Se îndreptează, zicînd ei: «Iată om mîncător și băutor de vin!» – totuși S-a îndreptat întru cei întăriți cu Duhul lui Dumnezeu, căci zice: «Am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia Născut» (*Ioan* 1).” Iar de la dumnezeiescul Chiril al Alexandriei, care tîlcuiește această zicere la fel cu Sfințitul Teofilact, luăm aceasta: „Deci «S-a îndreptat întru Duhul» e în loc de: S-a îndreptat duhovnicește, nu după *Lege*. Căci, deși împlinea poruncile, nu le împlinea după *Lege*, ci duhovnicește.” Iar Teodorit tîlcuiește așa: „«S-a îndreptat întru Duhul», de vreme ce prin dumnezeiescul Duh săvîrșea minunile, căci zice: «dacă Eu fi scot pe draci cu Duhul (...)» (*Matei* 12:28). Deci, prin facerile de minuni, s-a dovedit și s-a arătat că este Dumnezeu adevărat și Fiu al lui Dumnezeu, încît și sutașul de la Cruce, văzînd pămîntul cutremurîndu-se și întunericul acoperînd lumea, a strigat: «cu adevărat Fiu al lui Dumnezeu este Acesta» (*Marcu* 15:39).” Iar pe lîngă socotințele acestea ale sfinților teologi, adaug a mea socotință și eu, lepădătura, anume că Iisus Hristos „S-a îndreptat întru Duhul” pentru că s-a dovedit întru toată lumea că a fost drept, sfînt și fără de păcat întru Duhul și prin Duhul, adică prin pogorîrea și venirea peste Apostoli și peste credincioși a Sfîntului Duh. Căci, dacă nu ar fi venit Sfîntul Duh peste Apostoli după înălțarea lui Iisus, El S-ar fi arătat nu numai mincinos, pentru că nu L-ar fi trimis pe Sfîntul Duh așa cum făgăduise, ci S-ar fi arătat că a fost și păcătos. Căci El Îl rugase pe Tatăl să-L trimită pe Sfîntul Duh („Îl voi ruga pe Tatăl, și El vă va da Mîngîietor”) și, dacă nu ar fi fost ascultat de către Tatăl, ar fi însemnat că nu fusese drept, căci Dumnezeu nu-i ascultă pe cei păcătoși. Iar prin venirea Sfîntului Duh peste Apostoli, s-a dovedit în toată lumea că Iisus nu numai că a fost adevărat întru făgăduințele Sale, ci și drept și fără păcat, de vreme ce a fost primit de Tatăl și ascultat de El și pentru că Iisus S-a dus la Tatăl și nu Se mai vede, ci în locul Lui S-a coborît la oameni Duhul cel de o ființă cu El. Această înțelegere a mea se întemeiază chiar pe cuvintele acelea ale Domnului: „De folos vă este ca Eu să Mă duc. Căci, de nu Mă voi duce, Mîngîietorul nu va veni la voi; iar de Mă voi duce, Îl voi trimite pe El la voi. Și, venind Acela, va vădi lumea pentru păcat, pentru dreptate și pentru judecată. Pentru păcat, căci ei nu cred întru Mine; și pentru dreptate, căci Eu merg la Tatăl Meu, și nu Mă veți mai vedea” (*Ioan* 16:7). Iar vădirea lumii făcută de Mîngîietorul pentru dreptatea lui Iisus este una și aceeași cu ceea ce zice Pavel aici, anume că Iisus „S-a îndreptat întru Duhul”. (*n. aut.*)

Galileeni, ce stați căutînd la cer? Acest Iisus Care S-a înălțat de la voi la cer, va veni așa cum L-ați văzut ducîndu-Se la cer" (*Fapte* 1:11).

S-a propovăduit la „neamuri”, a fost crezut în lume

Zice: Taina economiei întrupării Dumnezeu-Cuvîntului s-a propovăduit și „neamurilor” celor deznădăjduite și defăimate. Și nu numai că s-a propovăduit, dar a și fost crezută de toată lumea, acest lucru fiind mare semn al puterii și adevărului propovăduirii și al Fiului lui Dumnezeu în Care se crede.

[și] S-a înălțat întru slavă.

Zice: Domnul S-a înălțat cu slavă, o dată pentru că S-a înălțat șezînd pe nori și Îngerii Îi slujeau, și alta pentru că nu S-a înălțat ca Ilie, spre cer, ci chiar în cer, și a șezut mai presus de toată începătoria, și stăpînia și puterea Îngerilor fără de trup. Și las a zice că și a Se înălța Domnul cu trup este de la sine o mare slavă.¹

¹Teodorit îl cucuiește zicerea „S-a înălțat întru slavă” așa: „[Înălțarea] s-a făcut mai înainte de propovăduire, și Apostolul a pus-o la sfîrșit ca să învețe că propovăduirea s-a crezut după cuviință, de vreme ce Acela care a poruncit să se facă aceasta este în ceruri și șade de-a dreapta [Tatălui]. Astfel, [Pavel] pomenește [aici] economia [întrupării] și, prin duhovnicescul dar, seceră mai dinainte spinii eresurilor pe care Valentie, Vasilid, Marchion și Mani aveau să le semene pe ascuns. Căci toți aceștia, luptîndu-se cu *Vechiul Testament*, tăgăduiau înălțarea trupului [lui Hristos], rămînînd [totodată] întru felurite alte rătăcirii. [De aceea] era nevoie [ca Apostolul] să spună mai înainte cele despre acestea.” (*n. aut.*)

CAPITOLUL IV

1. Iar Duhul zice anume

Adică: Duhul cel Sfânt dinainte spune luminat și arătat, iar nu întunecat și umbrat, precum *Legea* și *Proorocii*.¹

că, în vremile cele mai de pe urmă, unii se vor depărta de la credință,

Fiindcă a zis mai sus că unii s-au primejduit sufletește întru cele ale credinței și au pierit, Apostolul zice aici așa: O, Timotei! – să nu te miri că se află unii Creștini care păzesc și acum obiceiurile iudaice și vor să țină cele ale *Legii Vechi*, căci va veni vremea când cei ce par Creștini vor face mai rele decât acestea. Și Pavel nu zice acestea pentru Iudei, căci aceștia erau și atunci, în vremile vechi, ci pentru ereticii care s-au făcut pe urmă, precum marchioniții, engratiștii și toți ceilalți pogorători din moștenirea cea rea a acestora. Vezi însă, iubitul, cum Pavel a zis că ereticii vor borî socotelile lor cele rele după ce se vor depărta de la credință, pentru a arăta că credința este ca o ancoră și, dacă o va pierde cineva, se răstoarnă cu corabia și se afundă în pieire – după dumnezeiescul Hrisostom.

luînd aminte la duhurile rătăcirii și la învățăturile demonilor,

Zice: Mișcați de demoni, ereticii aceștia au să defaimă mîncările și nunta, zicînd că sînt rele. Cu aceste cuvinte, Apostolul arată umbrat și toate celelalte eresuri, fiindcă toate s-au făcut din rătăcirea și din învățătura demonilor. Dar nu le arată descoperit, și anume, ca să nu le semene în sufletul celor ce vor citi sau vor auzi epistola aceasta. Din parte, a arătat doar eresul marchioniților și al engratiștilor (adică al „înfrînaților”, cum se numeau singuri) și al maniheilor², care defăimau mîncările și nunta, eres ce începuse de curînd sau era să înceapă.

2. întru fățarnicia unor cuvinte mincinoase,

¹ Iar Teodorit îl cuiește așa: „Căci Duhul zice aceleași lucruri ca și Domnul și Dumnezeu-ul Puterilor, cu dumnezeiască cuviință, deci și Duhul cel Sfânt este Dumnezeu.” Dar ar întreba cineva: Prin cîc vorbește mai înainte Duhul cel Sfânt? Răspundem că poate prin însuși Pavel, căci din lăuntru proorocia, locuind în inima lui, cele ce aveau să fie. (*n. aut.*)

² Maniheii, ucenici ai lui Mani (216-276), urau lumea și trupul, pe care le socoteau rele, și pe Dumnezeu, și El socotit a fi rău. Pentru ei, Satan era „dumnezeul cel bun” și singurul care putea să libereze de suferință neamul omenesc. (*n. m.*)

Adică zice: Ereticii aceștia nu mint din neștiință, ci, cunoscînd că sînt minciuni, se fățarnicesc că învață lucruri adevărate și credincioase.

arși fiind în conștiința lor. Ei opresc nunta

Ereticii aceștia – zice – sînt oameni cu viață rea și stricată și, cunoscînd că au multe necurății, conștiința lor poartă ca pe niște înfierări neșterse chipurile și pecetea vieții lor celei necurate (căci înfierarea este atunci cînd cineva pecetluiește și însemnează cu un fier înfocat vreun dobitoc sau vreun mădular al omului).¹ De aceea, ei defaimă și osîndesc nunta, zicînd că este rea; căci, de ar fi avut viață curată, negreșit urma să fie curată și conștiința lor, și nu ar fi defăimat nunta, pe care Dumnezeu a blagoslovit-o. Căci cel cu stomacul sănătos și bun laudă mîncările, zicînd că sînt bune și nevătămătoare; iar acela al cărui stomac e vătămat și stricat defaimă mîncările, zicînd că sînt vătămătoare, în loc să-și învinovățească stomacul plin de umori stricate și vătămătoare. Dar ce, nu-i oprim și noi pe unii să se căsătorească? Să nu fie a-i opri! Ci îi sfătuim să petreacă întru feciorie și în chipul monahal pe aceia care nu vor a se căsători. Căci, deși fecioria este mai cinstită și mai bună, totuși nici nunta nu este necinstită și rea, precum nici argintul nu este necinstit și rău din pricină că aurul e mai bun și mai cinstit decît el. Fiindcă un lucru e mai cinstit decît alt lucru cinstit, nu decît unul necinstit; și este mai bun decît alt lucru bun, nu decît unul rău. Deci cel ce poate (adică voiește), să aibă aurul – care e mai cinstit și mai bun, anume fecioria – și să se facă monah, căci zice Domnul: „Cel ce poate (adică cel ce voiește în chip lucrător) a încăpea, să încapă” (*Matei 19:12*). Iar dacă nu poate (adică nu voiește), să aibă argintul cel cinstit și bun, anume nunta, și să se căsătorească, fiindcă zice: „Cinstită este nunta întru toate și patul neșpurcat” (*Evrei 13:4*).²

¹ Fiindcă „arsură” este și aceea pe care o fac doctorii [cînd] ard cu foc și deschid [o infecție]. Pentru aceasta, putem înțelege că și ereticii de care e vorba erau arși întru conștiință, fiind necurați și spurcați. Iar Teodorit zice că „arși întru conștiință” arată necurăția lor cea mai de pe urmă, căci locul arsurii moare și pierde simțirea pe care o avea mai înainte. (*n. aut.*)

² Ori să se răspundă și așa: Noi nu oprim pe cineva de la căsătorie pentru că nunta ar fi rea și necinstită! Nicidecum! – ci fiindcă nunta le pricinuieste necazuri celor înfășurați cu legăturile ei, pentru neapăratele griji și trebuințe ale vieții, precum a zis și Pavel: „Unii ca aceștia vor avea necaz în trup. Eu însă vă cruț pe voi” (*I Corinteni 7:28*). Și îndemnăm spre feciorie fiindcă ea este mai înaltă decît nunta și-i poate arăta bine-plăcuți lui Dumnezeu mai cu lesnire pe cei ce viețuiesc întru dînsa. Și vezi subînsemnarea zicerii apostolești de mai sus, ca să cunoști cîte greutăți au cei căsătoriți întru a se mîntui. (*n. aut.*)

3. și se depărtează de unele mîncări, pe care Dumnezeu le-a făcut spre împărtășirea celor credincioși

Însemnează că graiul „a se depărta” nu atîrnă de zicerea „oprind”, pentru că iese o înțelegere potrivnică, ci trebuie să adăugăm din afară zicerea „sfătuiind a se depărta de unele mîncări”. Căci sus-numiții eretici îi sfătuiau pe Creștini a se depărta de unele mîncări, zicînd că sînt rele¹, despre care Apostolul zice că Dumnezeu le-a făcut pentru credincioși. Dar poate că cineva s-ar nedumeri, zicînd: Și cum? Nu le-a zidit Dumnezeu și pentru hrana celor necredincioși? Răspundem: Ba da! – Dumnezeu le-a făcut și pentru cei necredincioși, dar ei înșiși se opresc de la acestea, și nu vor să le mănînce. Dar ce, nu este oprită desfătarea mîncărilor? Răspundem că, într-adevăr, mult este oprită desfătarea, dar nu și „împărtășirea mîncărilor”, adică hrănirea. Căci una este desfătarea – adică întrebuițarea nemăsurată și rea a mîncărilor, făcîndu-se spre îndulcire și spre îmbuibare – și alta e împărtășirea de hrană – adică măsurata și dreapta întrebuițare a mîncărilor, luîndu-se spre trebuința și ținerea trupului. Dar nici desfătarea mîncărilor nu se oprește pentru că ar fi necurată, ci fiindcă deznoadă sufletul, și slăbănogeste trupul și îl face să zburde și să se îndulcească în patimi din pricina nemăsurării.

și a celor ce au cunoscut adevărul.

Zice: Dumnezeu a făcut bucatele ca să le mănînce credincioșii Creștini și cei ce au cunoscut adevărul. Cu cuvîntul acesta, Apostolul arată că obiceiurile Iudeilor au fost chipuri și umbre, iar ale Creștinilor sînt adevăruri și lucruri. Căci, o dată, Iudeii erau opriți a mînca multe feluri de vietăți și de mîncări² nu pentru că ar fi fost necurate, ci pentru a-și opri desfătarea.

¹ Iar Icumenie spune că noima iese dreaptă chiar dacă zicerea rămîne așa, nefiind vorba de o greșeală a scriitorului [„copistului”, *n. m.*] – prețum au zis unii –, nici de o scăpare din vedere a lui Pavel. [...] Și însemnează că – după Teodorit – ereticii aceștia ziceau că nunta și cele mai multe din mîncări sînt spurcate ca să-L ocărăscă pe Făcătorul lor. Unii ca aceștia au fost mai întîi maniheii, iar apoi evstațienii. Și vezi *Canonul 1* al soborului din Gangra. Și dumnezeiescul Epifanie zice (la *Eresul 23*) că Satornil a defăimat nunta zicînd că este de la satana, ceea ce zice și Irineu (cartea întîi, capitolul 23, împotriva eresului lui Satornil). (*n. aut.*)

² Ce dobitoace le-a poruncit Dumnezeu Evreilor să nu mănînce și pe care să le mănînce, vezi la capitolul 11 al *Leviticului* și la capitolul 14 al *Deuteronomului*. Și pentru ce se numeau „necurate” dobitoacele care nu se mîncau, vezi la subînsemnarea stihului 14 al capului 14 al celei către Romani. (*n. aut.*)

Iar al doilea – nejunghiind, nici mîncînd vietățile oprite, ci numai oile, boii și vacile – pentru a cunoaște ce fel de dumnezei aveau Egiptenii¹, și astfel să se încredințeze a nu se închina acelora, căci nu este nimeni atît de nebun încît să se închine ca unor dumnezei dobitoacelor pe care le junghie și le mîncă. Deci, prin „adevăr”, vei înțelege aici ori credința în Hristos, ori adevărul arătat de Pavel cu următoarele cuvinte:

4. Căci toată făptura lui Dumnezeu este bună

Acesta este adevărul pe care Pavel a zis mai sus că l-au cunoscut cei credincioși, anume că toate cele făcute de Dumnezeu sînt bune, precum mărturisește Moisi, zicînd: „Și a văzut Dumnezeu toate cîte a făcut și, iată, erau bune foarte” (*Facerea* 1:31). Zicînd însă „toată făptura”, Apostolul a înțeles aici bucatele ce se mîncă de oameni. Cu aceasta, apucă mai înainte și dezrădăcinează eresul maniheilor și al celorlalți eretici care ziceau că materia lumii este nefăcută, și fără de început, și rea și început al tuturor relexor. [Și de aici încheiau] că toate mîncările, fiind dintru aceea, sînt rele și ele. [Iar Apostolul zice] dimpotrivă, că toată materia este făcută în timp și că e bună, fiind făptură a lui Dumnezeu.²

și nimic nu e de lepădat dacă se ia cu mulțumire,

5. căci se sfințește prin cuvîntul lui Dumnezeu și prin rugăciune.

Aici, cineva ar putea zice că, de vreme ce mîncarea se sfințește prin cuvîntul lui Dumnezeu și prin mulțumire, înseamnă că e necurată și spurcată, și de aceea se sfințește. La aceasta răspundem că nici o mîncare nu este necurată în sine, ci Pavel a zis aceasta după pogorămînt și îngăduință. Căci,

¹ Căci Egiptenii se închinau ca lui Dumnezeu unui bou bălțat, pe care îl numeau Apis. De aceea, și idolul pe care l-a turnat Aaron în pustie din cerceii de aur ai Evreilor s-a închipuit ca un vițel (sau bou), căci – precum zice Avva Macarie – inima și pofta Evreilor se pleacă spre slujirea bouului căruia se închinau Egiptenii. Egiptenii se închinau și oilor, și de aceea se îngreșau de păstori – cum este scris, că „uriciune erau înaintea Egiptenilor păstorii de oi” (*Facerea* 43:32) –, căci păstorii pasc oile – ziceau ei – ca să le taie și să le mînce. Despre aceasta zice și Teodorit: „Căci Dumnezeu i-a poruncit lui Moisi a l se jertfi Lui cele pe care Egiptenii le făceau dumnezei; adică vițel, țap și oaie (din cele cu cîte patru picioare); și turturea și pui de porumbel (din cele zburătoare)” (la începutul tîlcuirii *Leviticului*). (n. aut.)

² Vezi în *Despre numirile dumnezeiești*, capitolul 4, unde dumnezeiescul Dionisie dovedește că materia este bună pentru că e făcută de Cel bun, pentru că e de nevoie spre întocmirea întregii lumi, pentru că hrănește firea, pentru că are împărtășire de felurime [deosebire a elementelor, n. m.] și de frumusețe și pentru celelalte. (n. aut.)

mai întîi, zice: Nici o mîncare și făptură a lui Dumnezeu nu este spurcată și necurată în sine – iar apoi adaugă: Chiar dacă am socoti că mîncarea este necurată, tu, Timotei, ai vindecarea necurăției mîncării, și care este aceasta? A pecetlui mîncarea cu semnul Crucii, și a-I mulțumi lui Dumnezeu și a-L slăvi chemînd numele Lui. Căci mulțumirea către Dumnezeu curățește toate mîncările, iar cel nemulțumitor către Dumnezeu, care nu mulțumește pentru mîncări, este necurat și spurcat și el, și mîncările lui.¹ Însă unii ar putea să întrebe: Oare poate cineva să sfințească și să facă curată o mîncare jertfită idolilor, adică din jertfă idolească, prin chemarea și mulțumirea către Dumnezeu? Răspundem că poate, însă numai dacă nu știe că este jertfită idolilor. Căci, dacă știe și mănîncă dintr-însa, este necurat el, nu pentru că aceea jertfită idolilor este necurată de sine, ci pentru că acela a călcat legea (cea apostolească), ce poruncește Creștinilor să nu mănînce de la masa demonilor.² Drept aceea, alegerea sau voia ta, Creștine, s-a spurcat pentru că nu ai vrut să ascuți legea Apostolilor, iar nu pentru că jertfa idolilor ar fi fost necurată din fire. Căci Apostolul zice: „Știu și sînt încredințat întru Domnul Iisus că nimic nu e spurcat de sine-și, fără numai celui ce socotește a fi spurcat, aceluia este spurcat” (*Romani* 14:14). Iar despre cele jertfite idolilor, zice: „Știm că idolul e nimic, (...) dar unii, avînd conștiința ido-

¹ De aceea, mai înainte de a mîncă și după ce mănîncă, Creștinul se cuvine a-I mulțumi lui Dumnezeu, a-și face cruce și a se ruga lui Dumnezeu, pricinuiitorul a toată hrana trupească și sufletească. De aceea a mulțumit și Domnul mai înainte de Cină și după Cină, precum spun dumnezeieștile *Evanghelii*, căci zice: „Lăudînd, a ieșit în Muntele Măslinilor” (*Matei* 26:30). Și ia aminte că – după Sfinții Evangheliști și după Sfîntul Chiril al Alexandriei – mulțumirea și binecuvîntarea, luîndu-se din alăturare ca un singur nume, însemnează același lucru, adică rugă și chemare a numelui dumnezeiesc. Căci ceea ce zic Matei (la capitolul 14) și Luca (la capitolul 9) – anume că Hristos „luînd cele cinci pîini, a blagoslovit – Ioan a zis-o (la capitolul 7) așa: „Luînd pîinile, a mulțumit.” Iar Sfîntul Chiril zice: „Se cuvine a însemna că, în loc de «mulțumind», Matei a zis: «blagoslovind», dar scrierile sfinților nu se oselesc nicidecum, căci Pavel le-a zis pe amîndouă întru o arătare, anume că «toată mîncarea este bună și nici una de lepădat dacă se ia cu mulțumire, căci se sfințește prin cuvîntul și prin mulțumirea către Dumnezeu». Pentru că, într-adevăr, se blagoslovește ceea ce se sfințește prin mulțumirea și prin rugăciunea pe care obișnuim pururea să o facem la masă” (cartea a treia, tomul 4 la *Ioan*). (Vezi și la Evstratic Arhent, în cuvîntul despre Taina Evharistiei [„evharistia”=„mulțumire”, *n. m.*], foaia 122.) Și însemnează, cititorule, că, în loc de: „toată făptura lui Dumnezeu este bună”, Sfîntul Chiril a citit: „toată mîncarea”. (*n. aut.*)

² Căci Sfîntul Apostol poruncește și legiuiește acestea Creștinilor în chip arătat: „Dar ce zic? Căci ce este idolul? Sau jertfa idolească ce este? (loc de: «nimic este»!). Ci (zic) că cele ce jertfesc neamurile, diavolilor le jertfesc, iar nu lui Dumnezeu. Și nu voiesc să fiți și voi părtași demonilor, căci nu puteți bea și paharul Domnului, și paharul demonilor; nu puteți a vă împărtași din masa Domnului, și [totodată] din masa demonilor” (*1 Corinteni* 10:19). Vezi și tîlcuirea stihului 14 al capitolului 14 al celei către Romani și tîlcuirea zicerilor acestora la cea dintîi către Corinteni. (*n. aut.*)

lului, mănîncă și acum cele jertfite idolilor ca jertfă idolească și, conștiința lor fiind neputincioasă, se spurcă” (1 Corinteni 8:4, 7).

6. Arătînd acestea fraților, vei fi bun slujitor al lui Iisus Hristos,

Zice: O, Timotei! – dacă îi vei sfătui și-i vei învăța acestea pe frații Creștini, te vei face slujitor bun, lăudat și ales al lui Iisus Hristos. Care „acestea”? Anume: că taina dumnezeieștii înomeniri este mare și înaltă, că cel ce se depărtează de mîncări și de nuntă socotindu-le necurate este amăgit de demoni și toate celelalte pe care le-a zis mai sus. Dar ce va să zică aceasta: „arătînd”? Adică sfătuiindu-i pe frați, nu poruncindu-le sau rînduindu-le, fiindcă nu se cuvine a se afla la episcopi și la arhierii poruncă și stăpînire, ci numai învățatură și sfătuire.¹

hrănindu-te cu cuvintele credinței și ale buneii învățături căreia ai urmat.

După ce i-a zis mai sus lui Timotei să-i sfătuiască, adică să-i hrănească, pe ceilalți cu dumnezeieștile cuvinte, dumnezeiescul Apostol îi zice acum și lui: Tu însuși – o, Timotei! – hrănește-te cu cuvintele credinței², adică citește-le, cugetă-le și rumegă-le adeseori, precum și vietățile ce se numesc „curate” rumegă și mestecă încă o dată hrana mîncată mai înainte, amărînd-o pentru a fi mai hrănitoare. Așadar îi zice lui Timotei să se hrănească cu cuvintele credinței arătînd astfel necontenita citire și luare-aminte ce se cuvine a avea întru acestea. Căci, așa cum în toate zilele mîncăm hrana cea simțită pentru a ne hrăni trupește, tot astfel se cuvine ca în toate zilele să ne hrănim și gînditor, cu dumnezeieștile cuvinte, ca să ne hrănim sufletește.

7. Iar de basmele cele spurcate și băbești ferește-te

Adică: Sfătuieste-i și învață-i cele zise mai sus pe credincioșii tăi Creștini, iar cu Evreii și cu Elinii să nu vorbești nicidecum, fiindcă nu este cu putință a-i folosi. Trebuie a vorbi cu dînșii – zice – doar dacă se întîmplă ca vreunul

¹ Despre aceasta, marele Vasile a zis: „[...] Căci a porunci supușilor este însușirea împăraților, iar a sfetnicului e să-i înduplece pe cei ce voiesc pentru cele folositoare. Drept aceea, nimeni dintre noi să nu se socotească pe sine ca stăpînitor, ci ca sfetnic dat de Dumnezeu norodului. (n. aut.)

² Despre aceasta, tîlcuind zicerea „De acum nu voi mai bea din rodul viei pînă cînd îl voi bea nou împreună cu voi întru împărăția Tatălui Meu”, Grigorie Teologul zice așa: „(...) Și care este băutura și îndulcirea? [Învățătura credinței.] [Și] lucrul nostru este a învăța, iar al [învățătorului] a ne învăța, spunînd ucenicilor săi cuvîntul, dar învățătura este hrană și aceluia ce hrănește” (Cuvînt la Paști). (n. aut.)

din Creștini să se smintească întru credință socotind că te-ai feri de ei din pricină că nu le poți răspunde. Iar Pavel numește „basmе” luările-aminte evreiești¹, [și aceasta] fie pentru că Iudeii le schimonosiseră și nu le păzeau cum sînt scrise în *Lege*, fie pentru că acestora le trecuse vremea. Căci, după ce a venit Hristos, ele erau de prisos și fără vreme, așa cum – de pildă – de prisos și fără vreme îi este unui bărbat desăvîrșit de treizeci de ani să voiască a suge lapte din țîță, căci cum nu ar fi unul ca acesta vrednic de rîsul tuturor? Deci a numit „băbești” luările-aminte ale Evreilor ca pe unele ce îmbătrîniseră și se învechiseră asemenea unor babe zbîrcite de bătrînețe. Iar „spurcate” le-a zis pentru că sînt necurate, ca unele ce-i opresc pe oameni de la credința cea curată întru Hristos. Căci aceste luări-aminte evreiești supuneau către patima fricii și a robiei sufletul Creștinilor, al acelora ce se făcuseră mai presus de frică și de robie, ceea ce e cu adevărat o îndemnare necurată.

și te iscusește întru buna-cinstire de Dumnezeu.

Buna-cinstire de Dumnezeu este credința cea curată și viața cea dreaptă.² Deci dumnezeiescul Pavel îi zice lui Timotei să se iscusească întru acestea ostenindu-se neîncetat, căci cel ce se iscusește se nevoiește a vărsa sudori chiar fără să aibă lupte.

8. Căci iscusirea trupească spre puțin este folositoare,

Unii zic că iscusirea trupească este postirea, dar nu este așa, căci postirea este iscusință duhovnicească. Deci Pavel înțelege aici prin „iscusință trupească” nevoința care pricinuieste sănătate trupului, iscusință ce are multe osteneli, însă puțin folosește, adică își întinde folosul numai pînă la trup și pînă la o vreme doar, nu pentru totdeauna.³

¹ Iar Teodorit zice că „basmеle” sînt învățăturile prin care Evreii au tîlcuit a două oară *Scriptura*, în cartea numită *Mişna*. (n. aut.)

² Dumnezeiescul Maxim hotărăște că buna-cinstire de Dumnezeu este „știința și cunoștința cea nemincinoasă a celor ce se cuvin” (capitolul 38 din suta a 5-a a celor teologice). Iar Petru Damaschinul zice: „Buna-cinstire de Dumnezeu nu arată o singură faptă bună, ci numește împlinirea tuturor poruncilor dintru a bine-cinsti, adică a sluji bine. Căci din credință [se pricinuieste] frica, iar din aceasta buna-cinstire – după Proorocul Isaia” (la foaia 605 din *Filocalia*). Fiindcă unul din cele șapte daruri ale Sfîntului Duh – zice – este duhul bunei-cinstiri de Dumnezeu” (capitolul 11:2). Și, privindu-se mai cu osebite, buna-cinstire de Dumnezeu însemnează toată lucrarea duhovnicească – după același Petru (la fel). Iar Teodorit zice că Pavel a numit „iscusire întru buna-cinstire de Dumnezeu” viața cea lăudată. (n. aut.)

³ Iar mie mi se pare că nevoința aceasta a trupului ar fi plecarea genunchilor, închinăciunile, culcarea pe fața pămîntului, lucrarea mîinilor, ostenelile și sudorile ce se fac

iar buna-cinstire de Dumnezeu este folositoare către toate, avînd și făgăduința vieții de acum, și a aceleia viitoare.

Zice: Buna-cinstire de Dumnezeu este folositoare întru toate și trupului, și sufletului. [Astfel,] în viața aceasta, ea îl însănătoșește și-l bucură pe om, căci cel ce nu-și știe nici o greșeală întru conștiința sa se bucură și se veselește încă de aici, nădăjduind cu încredințare că va primi făgăduințele bunătaților viitoare; iar acolo, în celălalt veac, dobîndește adevărata viață și fericire. Și, cumpănind nevoița trupească cu buna-cinstire de Dumnezeu, Apostolul arată că aceasta din urmă o covîrșește pe prima.¹

9. Credincios este cuvîntul și vrednic de toată primirea,

Adică: Cuvîntul este adevărat și vrednic de a fi crezut de toți, fiind fără de îndoială. Care cuvînt? Acela că buna-cinstire de Dumnezeu folosește și aici, și acolo. Fericitul Pavel grăiește cuvîntul acesta în multe locuri ale epistolei de față, fără a arăta pentru care pricină este vrednic de crezare, ci îl zice numai dogmatic-hotărîtor, de vreme ce îi scrie lui Timotei, care nu avea trebuință de dovezi pentru a se încredința.²

10. fiindcă spre aceasta și ostenim și sîntem ocărîți, căci am nădăjduit în Dumnezeu cel viu,

pentru slujbele de nevoie ale trupului și – în scurt – toată nevoița practică prin care se domolește și se supune dreptului cuvînt cugetarea cea sălbatică a trupului. Însă – precum zice Coresi – Apostolul voiește ca această nevoița a trupului să fie măsurată [...], [căci] – precum ziceau și dumnezeieștii Nil și Maxim – puțină purtare de grijă pentru trup duce la mai multa purtare de grijă pentru suflet. Iar Maxim (în cuvîntul pentru viețuirea monahală) zice în chip deosebit că mica nevoița a trupului și mica purtare de grijă pentru el îl fac pe acesta organ [„instrument”, *n. m.*] îndemînat și lesnicios spre duhovniceștile plecări și voințe ale sufletului, fiindcă trupul nu se mai luptă împotriva sufletului, ci îi ajută acestuia. Ci atunci se luptă împotriva, cînd nu se iscusește, ci se desfată și se răsfată, făcîndu-se ca un cal nedomolit care nu se supune zăbalei și frului” (la Coresi). (*n. aut.*)

¹ Dumnezeiescul Maxim zice așa: „Să nu ai toată zăbava pentru trup! – ci hotărâște-i lui nevoița cea după putere și întoarce-ți toată mintea către cele din lăuntru, căci «nevoița trupească pentru puțin este folositoare, iar buna-cinstire de Dumnezeu este de folos către toate» și celelalte (capitolul 73 al sutei a patra din cele despre dragoste).” Iar Sfîntul Chiril al Alexandriei zice așa: „«Buna-cinstire de Dumnezeu» este nemincinoasa cunoștință despre Hristos, și fericitul Pavel, scriindu-i să se nevoiască întru aceasta, îi descoperă lui Timotei că ea e mai bună decît strălucirea întru fapte, (...) precum însuși Mîntuitorul a zis către Părintele Său cel din ceruri: «Aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis» (Ioan, 17:3)” (cartea 1-a din tîlcuirile cele frumoase). (*n. aut.*)

² Iar Teodorit tîlcuiește așa: „Fiindcă a pomenit de viața ce va să fie, iar aceasta e un lucru ce nu se vede, de nevoie a numit cuvîntul «credincios» și «vrednic de crezare», ca pe unul ce e împodobit cu adevărul. [...]” (*n. aut.*)

Cu aceste cuvinte, Pavel arată care este buna-cinstire de Dumnezeu, anume aceea a adevăraților Apostoli ai Domnului, și în ce chip are ea nădejdele vieții viitoare. Căci zice: Noi, Apostolii Domnului, ostenim și sîntem ocărîți de către oameni fiindcă nădăjduim ca Dumnezeu cel viu să ne dea răsplătirile. Căci pentru ce altceva ne rupem și pătimim rău, decît numai pentru că așteptăm să primim bunătățile ce vor fi, pe care Dumnezeu cel viu ni le va da după moartea noastră? Fiindcă și ostașii împăratului pămîntesc își primejdiesc viața pentru acela, dar de multe ori își pierd plata, împlîndu-se ca împăratul lor să moară într-aceia vreme; iar Împăratul nostru Dumnezeu, fiind viu pururea, ne dă răsplătirile și plățile osteneții noastre totdeauna și nu este chip a nu le dobîndi noi pe acestea cîndva.

Care este Mîntuitor al tuturor oamenilor, mai ales al celor credincioși.

Dumnezeu – zice – voiește a se mîntui toți oamenii: aici, în viața aceasta, prin credința și darul Său; iar acolo, în viața cealaltă, prin dobîndirea slavei și a fericirii Sale. Însă are mai multă purtare de grijă și sîrguință pentru credincioșii drept-slăvitori Creștini. Căci, dacă Dumnezeu nu ar voi să-i mîntuiască pe Creștini în viața aceasta prin deosebita Sa purtare de grijă și prin darul Său, cum ar putea suferi ei să nu moară, de vreme ce se bîntuiesc de către toți necredincioșii și păgînii? Iar cu acestea, fericitul Pavel îl îndeamnă pe Timotei a suferi primejdiile și ispitele, zicîndu-i: O, fiul meu Timotei! – nu te slăbănogi, nici nu te întrista din pricina ispitelor, de vreme ce Dumnezeu este mîntuitor al tuturor oamenilor. Nici nu chema – zice – ajutorul oamenilor, ci nădăjduiește întru Dumnezeu, Care este viu de-a pururea și mîntuitor al oamenilor, și de aceea te va mîntui și pe tine și va păzi viața ta.

II. Poruncește-le acestea și învață-le!

Pentru a se isprăvi, unele lucruri au nevoie doar de învățatură și de sfătuire, iar altele de poruncă aspră. De pildă, pentru a nu răpi cineva, nu e nevoie de învățatură și sfătuire, ci de poruncă, adică răpirea trebuie oprită cu stăpînire și asprime; iar a da cineva toate averile sale săracilor, sau a păzi fecioria sau cum se cuvine a crede, acestea au trebuință de învățatură și de sfătuire blîndă.¹ De aceea îi și scrie aici Apostolul lui Timotei despre amîndouă, zicînd: „poruncește și învață”. Și, într-alt chip, cînd oamenii fac un lucru știind că este rău, atunci e nevoie de poruncă aspră; iar cînd îl fac ne-

¹ Vezi despre aceasta la stihul 2 al capitolului 4 al celei dintîi către Tesaloniceni și la subînsemnarea de acolo. (n. aut.)

știind că e rău, atunci au trebuință de învățătură și de sfătuire blîndă. Deci zice: O, Timotei! – poruncește și învață turma ta cele zise mai sus, adică a se iscusi spre buna-cinstire de Dumnezeu. Și – după Teodorit – cu această bună-cinstire să aștepte răsplătirile nevoițelor lor și să privească la Puitorul de nevoie și Dătătorul de cununi, Hristos.

12. Nimeni să nu defaime tinerețea ta,

De vreme ce mulți socotesc tinerețea lucru vrednic de defăimare, dumnezeiescul Pavel zice către Timotei așa: Poruncește cu stăpînire, și nimeni să nu te defaime pentru că ești tînăr cu vîrsta¹, căci nu se cuvine ca învățătorul și păstorul să fie defăimat de către ucenicii din turma sa. Dar cineva ar zice: Și dacă Timotei poruncește cu stăpînire, unde este blîndețea cerută învățătorului și păstorului? Răspundem că învățătorul se cuvine a nu se mînia pentru ocările făcute asupra lui, ci trebuie să fie blînd; iar pentru mîntuirea altora, se cuvine a fi aspru și a porunci cu îndrăzneală. Sau, Pavel îi zice lui Timotei aceasta: Dacă vei arăta viață cinstită și îmbunătățită, nimeni nu va defăima tinerețea ta, ci mai ales o vor lăuda, de vreme ce – după Solomon – „Înțelepciunea este la om adevărata căruntețe și vîrsta bătrîneții înseamnă o viață neîntinată” (*Înțelepciunea lui Solomon* 4:9).

ci fă-te pildă credincioșilor

Adică: O, Timotei! – fă-te Creștinilor pildă și canon (adică dreptar) al viețuirii celei bune.

în cuvînt,

¹ De multe ori se întîmplă că cei tineri sînt mai înțelepți decît cei mai bătrîni și prin urmare îi judecă, îi învață și-i ocîrmuiesc pe aceia. Astfel, tînărul Elihu s-a arătat cel mai înțelept dintre cei trei prieteni ai lui Iov, care erau mai bătrîni decît el, pentru care și zice: „Eu sînt tînăr și voi sînteți bătrîni, de aceea m-am sfiit și m-am temut să vă dau pe față gîndul meu. Mi-am zis: Vîrsta trebuie să vorbească și mulțimea anilor să ne învețe înțelepciunea. Dar duhul din om și suflarea Celui Atotputernic dau priceperea. Nu cei bătrîni sînt înțelepți și nici moșnegii nu sînt cei ce înțeleg todeauna dreptatea” (*Iov* 32:6-9). Așa, și Solomon s-a făcut împărat la 12 ani, și ocîrmuia tot norodul lui Israil și a făcut în chip minunat judecata cea cu anevioie de dezlegat (precum o numește purtătorul de Dumnezeu Ignatie) a celor două femei curve, aflînd al căreia dintre ele era pruncul cel viu. Așa s-a făcut împărat al Ierusalimului Iosie, fiind de 8 ani. Așa, Proorocul Daniil i-a judecat și i-a osîndit în Vavilon pe acei doi bătrîni înverșunați pe cînd era copil tinerel. Și Dumnezeu a zis către Ieremia: „Nu zice: Eu sînt mai tînăr, căci la cîți te voi trimite, la toți vei merge și tot ce-ți voi porunci vei grăi” (*Ieremia* 1:7). Ci și Ioas era de șapte ani cînd a împărățit (*4 Împărați* 14:21). (*n. aut.*)

Adică: Fă-te pildă Creștinilor cu cuvîntul, încît a le vorbi cu lesnire celor ce te vor întreba și a avea cuvîntul gata, precum poruncește și căpetenia Petru: „Fiți gata totdeauna să răspundeți oricui vă cere socoteală despre nădejdea voastră” (1 Petru 3:15).¹

în petrecere,

Adică: Fă-te pildă cu petrecerea (sau cu rînduiala) bisericească.

întru dragoste,

Adică: Fii pildă cu dragostea cea către toți!

întru Duhul,

Adică: Fii pildă Creștinilor întru așezarea duhovnicească, încît a nu te mîndri cu acestea.

întru credință,

Adică: Fii pildă Creștinilor în dreapta și în neîndoita credință, care, cînd cineva crede în Dumnezeu, se arată și pentru lucrurile cele cu neputință...

întru curăție.

Adică: Fii pildă credincioșilor cu curăția și fecioria trupului și cu întrea-ga înțelepciune.

13. Pînă ce voi veni, ia aminte la citire,

Dacă dumnezeiescul Pavel îi poruncește Apostolului Timotei să ia aminte la citirea *Dumnezeieștii Scripturi*, ce trebuie să facem noi, cei ce sîntem departe de desăvîrșirea aceluia? Și se înțelege că însuși Pavel urma a lua aminte și a se îndeletnici cu adevărat întru citirea *Dumnezeieștilor Scripturi*, de vreme ce le poruncea aceasta altora.² Și, prin cuvîntul acesta: „pînă

¹ Sau zice să fie pildă în cuvînt fiindcă totdeauna cuvîntul lui era „împodobit cu dar și dres cu sare”, precum poruncea în altă parte același Pavel, ca să dea har celor ce-l ascultă, și era depărtat de tot cuvîntul deșert și de glumă. (*n. aut.*)

² Prea de nevoie și prea-folositoare este spre mîntuire citirea *Scripturilor* tuturor Creștinilor, și mai ales arhierilor și preoților. Credincioșilor, pentru că dumnezeiescul Hrisostom îi mustră pe Creștinii norodnici că se lenevesc întru citirea *Scripturilor*. Și – surpînd pricinuirea pusă de ei, căci zic: Eu nu sînt între monahi, ci am femeie și copii și port grija

ce voi veni”, îi dă bune nădejdi lui Timotei că-l va vedea pe învățătorul și părintele său duhovnicesc, fiindcă era de așteptat ca Timotei să-l fi cerut pe Pavel, rămânând orfan de el. Dar de ce a zis: „pînă ce voi veni”? Pentru că Timotei, fiind tînăr, ar fi putut să nu știe multe și să aibă nevoie de venirea lui Pavel, care să-l învețe fără mijlocire, prin viu glas. De aceea îi zice: Pînă ce voi veni, citește *Scripturile*, și din ele vei învăța legile și canoanele pe care se cuvine a le păzi. Iar cînd voi veni, te voi învăța și celelalte.

la mîngîiere

casei – el zice: „Aceasta le-a stricat pe toate, socotința voastră că doar monahilor li se cuvine citirea *Dumnezeieștilor Scripturi*, în vreme ce voi aveți trebuință de ea mult mai mult decît aceea, căci mai ales celor care se învîrtesc în mijlocul războaielor, primind răni în toate zilele, le trebuie doctorii. Iar a nu citi, socotind că e de prisos, este un lucru mult mai rău, căci aceste graiuri sînt ale cugetării satanice” (*Cuvîntul al 2-lea la Matei*). Și acest Părinte are și un cuvînt scris deasupra așa: *Cum că este trebuincioasă citirea Scripturilor*.

Citirea este prea de nevoie mai ales arhierilor și preoților, și de aceea scrie Pavel zicerea de mai sus arhierelui Timotei. Același lucru îl poruncește și purtătorul de Dumnezeu Ignatie ierodiaconului Antiohiei, zicînd: „Ia aminte la citire, ca nu doar să cunoști legile, ci să le tîlmăcești și celorlalți” (*Epistola către Antiohieni*). Și dumnezeiescul Ambrozie îi îndeamnă pe preoții lui Dumnezeu a avea pururea în mîini *Scriptura*. Iar istoricul Vufii povestește că marele Vasilie și Grigorie Teologul au șezut în pustie citind *Scripturile* vreme de treisprezece ani. Pentru aceasta și Dionisie, arătătorul celor ascunse, zice că, așa cum prin „ierarhie” se numește împodobirea ierilor [„preoților”, *n. m.*], tot astfel cel ce zice „ierarh” îl însemnează pe bărbatul cel dumnezeiesc, știutor al întregii sfințite cunoștințe (în capitolul I din *Ierarhia* bisericească).

Iar dumnezeiescul Hrisostom zice: „Cu adevărat – dacă Pavel ia aminte la citire (căci nu mic folos se adună din *Scripturi*), iar noi ne lenevim și să o auzim în treacăt – oare de cîtă muncă sîntem vrednici?” (*Cuvîntul al 13-lea la aceasta*). Și Dumnezeu poruncește ca tot începătorul și stăpînitorul de norod să scrie pentru sine *A doua Lege* și să o citească totdeauna: „Cînd se va sui pe scaunul începătoriei sale, trebuie să-și scrie pentru sine cartea legii acesteia din cartea care se află la preoții leviților. Și să fie aceasta la el, și el să o citească în toate zilele vieții sale, ca să învețe a se teme de Domnul Dumnezeuul său” (*Deuteronomul 17:18*). Și se cuvine a citi cu luare-aminte și cu chibzuire, ca nu numai să citească, ci să și cunoască ce citește, precum a zis Filip către famenul [împărătesei Candachia]: „Oare cunoști cele ce citești?” (*Fapte 8:30*). Pentru aceasta, vrednică de laudă este zisa lui Teofil, episcopul Alexandriei: „Lucrul celor foarte puțini dintre cei ce s-au aferosit a fi toată viața întru cercetarea *Dumnezeieștilor Scripturi* este a putea să urmeze cu judecată dogmele ce se cuprind într-însele și a le înțelege gîndul mai adînc”. Pentru aceasta a zis și Domnul: „Cercetați *Scripturile!*” – și nu le citiți în treacăt, căci citirea lor în treacăt nu hrănește, nu învie sufletul și nu-i pricinuieste pricepere. Și, ca să nu se întîmple a pătimi și noi ceea ce a zis Domnul – anume că „la cel ce aude cuvîntul împărăției, dar nu-l înțelege, vine vicleanul și răpește ce s-a semănat în inima lui” (*Matei 13:19*) – avem nevoie așadar să citim *Scripturile* împreună cu tîlcuirea lor, fiindcă dumnezeieștii Părinți – și mai ales Ioan Hrisostomul – nu în zadar au ostenit cu dragoste întru tîlcuirile cele strălucite și aurite ale *Sfintei Scripturi*. (Despre citirea *Scripturilor* vezi și la locul al treilea al sfătuirii noastre către sfîntul episcop al Ianinelor.) (*n. aut.*)

Zice: O, Timotei! – ia aminte și te îndeletnicește întru mîngîierea celor întristați și a celor ce se află întru neputință, în primejdii și în ispite.

și la învățătură.

Adică: Ia aminte și te îndeletnicește întru învățarea tuturor Creștinilor pentru fiecare pricină și lucru al faptei bune sau al răutății. (Vezi și la zicerea: „destoinic să învețe”, la capitolul 3:2 al acesteia).¹

14. Nu te lenevi de darul ce este întru tine, care ți s-a dat prin proorocie

Aici, Pavel numește „dar” pe acela de a învăța (și poate pe acela al arhieriei), pe care Timotei îl primise atunci cînd a fost făcut episcop, prin proorocie însă, căci el primise darul acesta prin porunca și prin dumnezeiasca învățătură a Sfîntului Duh – precum am zis mai sus. Și vezi tîlcuirea zicerii „după proorociile zise pentru tine” (capitolul 1, stih 18, al acesteia).

cu punerea mîinilor presviterilor.

Aici, Pavel îi numește „presviteri” pe episcopi, fiindcă episcopii îl hirotonească pe arhieriu (după întîiul *Canon* al Sfinților Apostoli), iar nu presviterii, adică preoții. Dar în vremea aceea și episcopii se numeau „presviteri”, fără osebite, și presviterii „episcopi”.² Și vezi – o, cititorule! – ce lucru mare și înfricoșat poate face punerea mîinilor asupra arhierilor, căci dă aceluia ce se hirotonește darul cel atot-puternic al Prea-Sfîntului și a toate săvîrșitorului Duh.

15. Acestea cugetă-le, întru acestea deprinde-te,

Pavel îi poruncește lui Timotei pentru acestea de multe ori, ca să arate că, mai mult decît ceilalți Creștini, episcopul este dator a se sîrgui și a se îndeletnici întru dînosele totdeauna.

ca sporirea ta să fie arătată întru toate.

Zice: O, fiul meu Timotei! – cugetă și află-te totdeauna întru acestea pe care ți le poruncesc! Pentru ce? Pentru ca sporirea ta după Hristos să fie

¹ Iar Teodorit zice: „Mîngîierea se osebește de învățătură, pentru că aceasta din urmă aduce fără împiedicare multe învățături osebite, iar mîngîierea este a-i mîngîia pe cei întristați și a-i schimba cu sfaturile pe cei mînioși.” (n. aut.)

² Despre aceasta, vezi la capitolul 1 al celei către Filipeni, stihul întîi, la zicerea „împreună cu episcopii”. (n. aut.)

arătată întru toate lucrurile, adică nu numai în viața cea îmbunătățită, ci și în cuvîntul învățaturii. Și vezi – o, cititorule! – că Pavel voia ca Timotei, fiul său duhovnicesc, să sporească și să se facă mare și minunat și întru ocîrmuirea episcopiei.

16. Ține-te și pe tine, și învățătura! Rămîi întru acestea!

Adică: Ia aminte la tine însuși și totodată învață-i și pe alții.

Căci, făcînd aceasta, te vei mîntui și pe tine, și pe cei ce ascultă de tine.

Zice: O, fiule Timotei! – de vei face ce îți poruncesc, te vei mîntui și pe tine, și pe cei ce te ascultă. Fiindcă cel hrănit cu cuvintele învățaturii *Dumnezeieștilor Scripturi* se folosește el însuși mai întîi, căci chiar întru acea vreme cînd îi învață pe alții el singur se umilește – precum zice Icumenie – și se rușinează a se face vinovat pentru acelea de care îi ferește pe alții.¹

---

¹ Pentru aceasta a zis dumnezeiescul Nil: „Se cuvine a grăi bine și celui ce nu face bine, ca să înceapă lucrurile cele bune rușinîndu-se de cuvinte.” (*n. aut.*)

CAPITOLUL V

1. Să nu-l înfrunți pe presviter, ci roagă-l ca pe un părinte;

Aici, Pavel nu-l înțelege prin „presviter” pe preot, ci pe orice om bătrîn. Deci zice: Tu, Timotei, să nu-i înfrunți pe cei bătrîni! Dar, dacă bătrîni au trebuință de îndreptare, ce se cuvine să faci? Se cuvine – zice – să-i îndemni a se îndrepta cu blîndețe și cu rugă, ca pe niște părinți ai tăi, căci și Dumnezeu ne poruncește să-i cinstim pe bătrîni și să ne sculăm înaintea lor: „De fața bătrînului te vei scula și vei cinsti fața celui mai bătrîn” (*Levitic 19:32*).

2. pe cele bătrîne, ca pe niște maici.

Adică: O, Timotei! – pe femeile bătrîne îndeamnă-le spre fapta bună cu dulceață, ca pe niște maici ale tale. Căci a înfrunța și a certa este lucru greu, mai ales cînd cineva tînar îl înfruntă pe unul bătrîn, căci atunci sumeția și obrăznicia este întreită: mai întîi, chiar pentru însăși înfruntarea; al doilea, pentru că acela înfruntă fiind tînar; și, al treilea, pentru că-l înfruntă pe un om bătrîn. Deci, fiindcă este lucru îngreuietor a-i înfrunța în acest chip pe bătrîni și pe bătrîne, Pavel îi zice lui Timotei să vindece lucrul acesta și să-l facă cu dulceață și cu blîndețe cînd îi învață pe bătrîni și pe bătrîne.¹

Pe cele mai tinere, ca pe niște surori,

De vreme ce vîrsta tinerilor este mai mîndră din fire și nu primește lesne muștrările, Apostolul îi zice aici lui Timotei așa: Cînd le înveți pe femeile mai tinere, să dregi învățătura cu liniștire și cu blîndețe și astfel să le îndemni către fapta bună ca pe niște surori ale tale.²

¹ Despre aceste bătrîne pomeneste și *Canonul al 11-lea* al Soborului din Laodichia [...]. Aceste femei le puneau pe celelalte în rînduială în biserică, [învățîndu-le] cum să se poarte; dar, fiindcă o făceau spre cîștig mîrșav și mîndrie, lucrul acesta a fost oprit de canonul pe care l-am pomenit. Și vezi tîlcuirea și subînsemnarea lui în *Canonicul* nostru cel grecesc. Despre bătrînele acestea scriu și *Așezămintele Apostolilor*, zicînd: „Fecioarele, văduvele și bătrînele să șadă mai întîi decît toate” (cartea a doua, capitolul 17). Și însuși Pavel scrie aceasta în epistola către Tit, zicînd: „La fel, bătrînele să se poarte cu sfințită cuviință, nu clevetitoare, nu robite la mult vin, învățătoare, ca să le înțeleptească pe cele tinere” (*Tit 2:3*). Și unii au zis – nu bine! – că Pavel le înțelege aici prin „bătrîne” pe presvitere, pe femeile preoților, numindu-le așa – zic ei – cum și mai sus i-a numit „presviteri” pe bătrîni. (*n. aut.*)

² Iar marele Vasile zice că Apostolul învață aici să nu-i certăm pe bătrîni și pe bătrîne, căci aceștia, pentru vîrsta cea bătrînească, nu fac fapte rele și vrednice de certare. Iar cînd bătrînul sau bătrîna va greși – zice – și va face aceeași greșeală ca și un tînar, atunci se cuvine să cercetăm greșeala aceea, vîzînd dacă e meteahnă firească vîrstei. De pildă,

Întru toată curăția.

Fiindcă vorbirea cu femeile tinere naște bănuiele, iar episcopul se cuvine să vorbească și cu acestea când va cere trebuința, Pavel zice aici către Timotei să vorbească cu ele cu toată curăția – și a simțirilor, și a cuvintelor –, adică să se păzească nu numai de păcatul căderii cu dînsese, ci și de a da prilej de rele bănuiele și de sminteală celor ce-l văd sau îl aud. Însă dumnezeiescul Apostol scrie acestea nu pentru trebuința lui Timotei, căci acela era nepătimaș și mai presus de pofta trupească, ci pentru noi, cei mai din urmă, ca să luăm aminte la sine-ne pentru a nu da prilej de bănuială.

3. Pe văduve cinstește-le, pe cele cu adevărat văduve.

De ce nu vorbește aici Apostolul despre feciori și fecioare? Poate pentru că acolo, în Efes, încă nu se înființase această tagmă a fecioarelor. Și-i poruncește lui Timotei să le cinstească și să le poarte de grijă văduvelor mai întîi pentru că acestea nu au bărbați care să le poarte de grijă, și al doilea pentru că văduvia este lucru de ocară și urît oamenilor. De aceea, văduvele au trebuință să dobîndească de la episcop multă cinste și purtare de grijă. Așa este cu puțință ca adevărata văduvă, fiind vrednică, să nu mai fie văduvă, chiar neavînd bărbat, fiindcă dobîndește purtare de grijă de la episcop, zicerea „cinstește” înțelegîndu-se așa: Miluiește-le, poartă-le de grijă și dă-le cele de nevoie adevăratelor văduve, care sînt vrednice de purtare de grijă.¹ Iar care sînt cele cu adevărat văduve și vrednice de purtarea de grijă vei înțelege din cuvintele lui Pavel de mai jos.

---

lenevirea și trîndăvia sînt metehne mai firești ale răcelii bătrînești, iar tulburarea, sumețirea și nestatornicia minții sînt metehne mai firești ale tineretii celei fierbinți. Prin urmare, cînd tînărul sau tînăra va cădea în greșeala lenevirii și a trîndăviei, se cuvine a fi certat mai aspru decît bătrînii și bătrînele, pentru că greșeala aceasta nu este însușire a vîrstei lor; iar cînd bătrînul sau bătrîna va cădea în greșeala tulburării, a sumeției și a nestatorniciei minții, se cuvine a se certa (adică a se canonisi) mai greu decît cei tineri, pentru că greșeala aceasta nu este a vîrstei lor (*Hotărîrea* 82 pe scurt). La fel, dacă un bătrîn este curvar, prea-curvar sau neînțelegător, se cuvine a se canonisi și a se pedepsi mai mult decît un curvar, prea-curvar sau neînțelegător tînăr, pentru că metehnele acestea sînt nepotrivite la vîrsta bătrînilor, iar la vîrsta celor tineri sînt firești. Pentru aceasta a zis și Sirah: „Trei neamuri a urît sufletul meu și foarte m-am scîrbit de viața lor: săracul trufaș, bogatul mincinos și bătrînul prea-curvar greșind întru neștiință” (*Sirah* 25:3, 4). De aceea a zis și Dumnezeu către cei șase bărbați cu topoare în mîini, care voiau să omoare norodul din Ierusalim, să înceapă a tăia de la cei bătrîni: „Să începeți de la locul Meu cel sfînt! Și au început ei cu bătrînii care erau înaintea bisericii” (*Iezechil* 9:6). (*n. aut.*)

¹ Spre mai multa înțelegere a zicerii apostolești, însemnăm aici că în vremea aceea vechi văduvele care erau cu adevărat văduve, adică erau lipsite de fii sau nepoți, se fîgădu-

4. Iar dacă vreo văduvă are fii sau nepoți, aceștia să se învețe mai întâi buna-cinstire de Dumnezeu

Adică: Să-i învețe pe aceia a-și cinsti maica, sau moașa [„bunica”, *n. m.*], și să o hrănească și să-i facă bine. Căci aceasta însemnează aici zicerea „buna-cinstire de Dumnezeu”, adică fiii să odihnească bătrînețele maicii lor celei văduve și nepoții de fii sau de fiice pe moașa lor văduvă. Fiindcă vrednicia născătorilor este dumnezeiască și de aceea se numește „bună-cinstire de Dumnezeu”; încît, dimpotrivă, a nu o hrăni fiii pe maica lor, sau nepoții pe moașa lor, este necinstire de Dumnezeu.¹

și să răsplătească născătorilor, căci aceasta este primită înaintea lui Dumnezeu.

Zice: Se cuvine ca fiii să răsplătească și să mulțumească maicii lor și nepoții moașei lor (căci pe acestea le numește „născători”) prin cuvinte și prin fapte. Vezi însă, iubitule, înțelepciunea lui Pavel, cum el aduce în mijloc buna conștiință, căci din aceasta fiecare fiu și nepot se îndeamnă a răsplăti născătorilor săi pentru nașterea, pentru hrana și pentru creșterea pe care i-au dat-o. Pe lângă acestea însă, Apostolul adaugă și silogisme și mărește lucrul, zicînd că aceasta este primită și bine-plăcută înaintea lui Dumnezeu.

5. Cea cu adevărat văduvă și singură nădăjduiește întru Dumnezeu

Mai sus, Apostolul i-a zis lui Timotei să le cinstească pe „adevăratele văduve”. Iar acum – după ce le-a pus în rînduială pe cele nu chiar văduve, adică pe acelea ce au copii, care sînt datori a le hrăni și a le odihni la bătrînețe pe maicile lor –, acum așadar zice și care este cu adevărat văduvă,

---

iau a nu se mărita a doua oară și se numărau în biserică în ceata văduvelor, hrănindu-se din veniturile și tainurile bisericii. Se lua însă aminte și vremea întru care se rînduiau în ceata văduvelor, ca să fie în vîrstă de șaizeci de ani. Și, dacă se măritau a doua oară după ce se număraseră în ceata văduvească, erau afurisite a nu se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine pînă nu s-ar fi despărțit de nelegiuita nuntă. Dar, dacă se numărau mai înainte de vîrsta a șaizeci de ani și se măritau a doua oară, li se îngăduia a-și avea bărbatul, însă nu se mai hrăneau de la biserică. Toate acestea le zice marele Vasilie în ‘al său *Canon 24*, a cărui tîlcuire citește-o în *Canonicul* nostru. Iar dintre aceste văduve se hirotoneau și diaconitele, pentru care vezi și subînsemnarea Canonului 40 al soborului șase a toată lumea, în același *Canonic*. (*n. aut.*)

¹ Pentru aceasta a zis și Sirah: „Cît de hulit este cel ce părăsește pe tatăl său și blestemat de Domnul cel ce o mînie pe maica sa!” (capitolul 3:16). (*n. aut.*)

anume aceea ce nu are nici un apărător și purtător de grijă – nici fiu, nici nepot –, ci nădăjduiește doar întru Dumnezeu. Deci pe aceasta se cuvine a le cinsti și a le milui episcopul cu darea tuturor celor de nevoie dintru ale bisericii și ale episcopiei.

și zăbovește întru cereri și întru rugăciuni noaptea și ziua.

Văduvă cu adevărat – zice – este aceea care stăruie întru cereri și rugăciuni noaptea și ziua, și pe drept cuvânt, căci, neavînd alt ajutor și purtător de grijă, doar la Dumnezeu năzuiește să o ajute. Și, zicîndu-le că Îl au pe Dumnezeu în loc de orice ajutor și purtător de grijă pămîntesc, Pavel le mîngîie pe aceste văduve, ca să nu se întrista ele, ca unele cu totul fără purtare de grijă. Și zice: O, văduvă fără de fiu! – chiar dacă văduva cu copii are plată de la Dumnezeu, totuși fă-ți și tu lucrul tău, căci nu este mai mic, de vreme ce, în locul tuturor, Îl ai apărător și purtător de grijă pe Dumnezeu.

6. Iar ceea ce se desfătează, vie fiind, a murit.

De vreme ce multe femei văduve iubesc văduvia și nu vor a lua al doilea bărbat doar ca să aibă mai multă slobozenie să-și facă voile și poftele, Pavel zice aici că văduva ce se desfătează, adică se răsfăță și benchețuiește, deși pare că viază cu viața aceasta simțită, a murit însă cu sufletul. Vezi însă – o cititorule! – că, dacă Apostolul nu iartă să se desfăteze și să se răsfete femeile, a căror fire este slabă și neputincioasă, cu cît mai virtuos nu iartă a se desfăta bărbații? – care după numele lor sînt fire bărbată și puternică?

7. Și poruncește-le acestea, ca să fie neprihănite.

O, cititorule! – vezi că (după Teodorit) fericitul Pavel voiește să fie lege aceasta, adică a nu se desfăta și răsfăța văduvele, atît cele ce se numără în ceata văduviei bisericești, cît și celelalte? Pentru că nu lasă la alegerea lor a nu se desfăta – ca pe un lucru nici bun, nici rău –, ci oprește aceasta ca pe un păcat. Căci zicerea „poruncește”¹ aceasta însemnează, adică: O, Timotei! – cu asprime să le oprești pe văduve a cuteza să se desfete și să se răsfete, ca să fie cu totul neprihănite.

¹ Vezi ce deosebire e între poruncire și învățătură sau sfătuire la stihul 2 al capitolului 4 al celei dintîi către Tesaloniceni și la stihul 11 al capitolului 4 al acesteia. (n. aut.)

8. Iar dacă vreuna nu poartă grijă de ai săi și mai ales de casnicii săi,

Zice: Văduva care se desfătează a murit după suflet, de vreme ce toată purtarea sa de grijă o cheltuiește pentru sine. Căci se cuvine ca ea să poarte grijă pentru ai săi – adică pentru frații săi după Duh, credincioșii Creștini – și mai ales pentru casnicii săi – adică pentru rudele sale după trup – și să arate toată îngrijirea pentru sufletul și trupul lor.¹

s-a lepădat de credință

O, fericite Pavele! ← cum și pentru ce s-a lepădat de credința lui Hristos văduva care nu poartă de grijă Creștinilor de o credință cu dînsa și rudelor sale după trup? Fiindcă – zice – faptele ei nu sînt ale unei Creștine care crede în Dumnezeu; căci, dacă ar crede întru Dumnezeu, L-ar asculta pe El, Care zice: „Nu te lenevi pentru cei ai credinței și neamului tău! Nu-i trece cu vederea pe cei ai seminției tale!” (*Isaia 58:7*). Și însuși Pavel zice, în altă parte: „Ei mărturisesc că Îl știu pe Dumnezeu, iar cu faptele Îl tăgăduiesc” (*Tit 1:16*).

și este mai rea decît cel necredincios.

Cum este mai rea decît cel necredincios văduva care nu poartă de grijă fraților săi de o credință și rudelor sale trupești? Fiindcă cel necredincios,

¹ Iar Climent, înțelegînd zicerea lui Pavel în chip tropologic (adică spre îndreptarea năravurilor), zice așa (în partea a șaptea a tîlcuirilor): „De ai săi și de casnici poartă de grijă acela care se îngrijește totodată și de sine, tăindu-și patimile.” Iar Teodorit zice: „Pavel a zis aceleași lucruri și despre maici, și despre fii. Căci se cuvine ca și maicile să poarte de grijă pentru fii și să-i învețe buna-cinstire de Dumnezeu, și, la fel, aceia trebuie să le aducă născătorilor odihna cuvenită.” Și – fiindcă unii monahi, vrînd a purta grijă pentru părinții lor cei trupești, pricinuiesc că Apostolul poruncește aici să purtăm de grijă rudelor noastre – așadar fiindcă pun înainte această pricină fiind monahi iubitori de trup, către ei răspunde marele Vasile, zicînd: „Dumnezeiescul Apostol a zis aceasta celor lumești, care au bogăție materialnică și pot mîngîia sărăcia rudenilor. (...) Și – ca să zic mai în scurt – o zice către cei vii, iar nu către cei ce au murit, căci aceștia sînt nevinovați de o asemenea îndatorire. Pentru că tu ai murit cu adevărat și te-ai răstignit lumii toate; lepădîndu-te de bogăția cea materialnică, ai iubit necîștigarea, și te-ai așerosit lui Dumnezeu și te-ai făcut avuție a Lui. Deci ești slobod de toată aducerea către rudenii ca un mort, căci, fiind fără avuții, nu ai nimic de dat” (*Așezămîntul postnicesc 29*). Însemnează că, tălmăcind mai anume zicerea aceasta a Apostolului (în tetrastihurile iambice), Teologul Grigorie zice așa: „De este cu putință – [zice Apostolul] –, fii bun cu toți, iar mai mult cu cei de aproape, căci cine te-ar crede a fi bun față de străini tu, care nu ești drept față de cei cărora le ești dator?” (*n. aut.*)

chiar dacă nu poartă de grijă străinilor, poartă de grijă măcar rudelor sale, urmînd legea cea firească; iar văduva aceasta (și orice alt Creștin asemenea ei) nici pentru rudele sale nu poartă grija, stricînd legea lui Dumnezeu și totodată nedreptățind legea firii. Cine dar va nădăjdui că o asemenea Creștină și un asemenea Creștin sînt cu adevărat iubitori de oameni și de străini, de vreme ce se arată cu neomenie către ai lor înșiși? Negreșit, nici unul! Iar de se întîmplă ca aceștia să miluiască vreun străin, cum nu se va socoti că fac aceasta doar din slavă deșartă? Și – o, cititorule! – socotește că, de vreme ce acela care nu poartă de grijă pentru cei de o credință cu dînsul și pentru rudele sale este mai rău decît cel necredincios, oare cu ce se va ase-măna unul care îi și nedreptățește? Mai socotește încă și aceasta, că nu-i este destul Creștinului a se mîntui, dacă, îmbunătățit fiind, nu le învață și nu le sfătuiește și pe rudele sale, pentru ca și ele să se mîntuiască.

9. Văduva să se aleagă nu mai tîndră de șaiszeci de ani, fiind femeie a unui singur bărbat;

Fiindcă a zis mai sus că văduva ce se desfătează și nu poartă de grijă pentru casnicii și rudele sale este nevrednică a se număra în catalogul văduvelor și a se hrăni din biserică (despre care vezi subînsemnarea stihului 3 al acestui capitol), dumnezeiescul Apostol învață aici și ce fapte bune se cuvine a avea aceea care se va număra în ceata văduvelor. Și mai întîi zice că aceea nu trebuie să aibă mai puțin de șaiszeci de ani, urmînd a spune și pricina pentru aceasta. Însă cei șaiszeci de ani nu sînt de ajuns pentru a o face pe văduvă vrednică a se număra în ceata celor hrănite de biserică, și de aceea, în al doilea rînd, Pavel îi cere ca datorie a fi dintr-o singură nuntă, nu din două. Fiindcă o însoțire după lege este semn de întreagă-înțelepciune și de cinstire, arătînd că aceea, iubind întreaga-înțelepciune și curăție, nu s-a mai măritat a doua oară. Ascultă însă și celelalte fapte bune pe care le cere Pavel de la o asemenea văduvă¹:

mărturisită întru fapte bune:

Aceasta este însușirea aleasă care o face pe văduvă vrednică de a se număra în catalogul văduvelor și a se hrăni din biserică, adică a fi mărturisită de către toți că are fapte bune și viață îmbunătățită. Și ascultă cum Apostolul număra mai jos faptele ei cele bune osebite și după fel:

¹ Iar Icomenie zice că, de nu va avea faptele bune de mai jos, femeia să nu se pună în catalogul cetei văduvești, chiar de șaiszeci de ani fiind. (*n. aut.*)

dacă a hrănit copii,

Aceasta nu înseamnă că maica trebuie să-și crească copiii cum s-ar întâmpla, ci să-i crească bine, cuviincios, cum a zis mai sus Pavel, anume că femeia se va mîntui prin facere de copii dacă copiii ei, fiind bine crescuți, vor rămîne în credință, întru dragoste și întru sfințenie cu întreagă-înțelepciune (capitolul 2:15).¹

dacă a găzduit străini,

O, cititorule! – vezi că Apostolul a pomenit mai întîi de hrănirea copiilor și abia apoi de găzduirea străinilor. Pentru ce? Ca să arate că se cuvine a face bine mai întîi casnicilor și rudelor, și abia apoi străinilor. Și este arătat că văduva, oricît de săracă și fără avere ar fi, tot are casă pentru a primi și a găzdui străini; fiindcă nu este cu putință să locuiască afară, în văzduh, fără acoperămînt.

dacă a spălat picioarele sfinților,

Pavel zice acest cuvînt fiindcă multe văduve (sau alte femei) îi găzduiesc pe frații săraci, dar nu-i slujesc ele însele, ci prin slujnicile lor. Deci – vrînd ca aceea ce e văduvă cu adevărat să fie lucrătoare și slujitoare – iar nu leneșă și trîndavă, Apostolul îi poruncește aici să slujească singură și să nu spele picioarele fraților străini cu mîinile slujnicilor sale, ci chiar cu ale ei. Fiindcă nelucrarea și trîndăvia trupului sînt însușite mai vîrtos văduvei ce se desfătează și se răsfăță, iar nu aceleia cu adevărat văduvă și singuratică. Pavel zice aceasta încă și după alt chip, anume pentru a nu se întâmpla ca vreo văduvă să pună de pricină că este atît de lipsită, încît nu are nici casă pentru a-i primi și a-i odihni pe străini. [Astfel,] îi zice: Dacă tu, văduva, nu ai avea nici casă pentru a-i primi pe străini, măcar spală picioarele fraților străini, căci aceasta nu are trebuință de cheltuială.² Iar aici

¹ Pavel face cu văduva mai același lucru pe care l-a făcut și Dumnezeu cu Avraam. Căci – așa cum Pavel o primește pe văduvă în tagma văduvelor dacă și-a crescut bine copiii, tot astfel i-a făgăduit Dumnezeu lui Avraam să-l facă mare și să blagoslovească „neamurile” întru dînsul, fiindcă avea să-și crească bine fiii, poruncindu-le să păzească poruncile lui Dumnezeu [precum este scris]: „Avraam însă va fi făcîndu-se în neam mare și mult, și se vor blagoslovi întru dînsul toate neamurile pămîntului, căci am văzut că va rîndui fiilor săi și casei sale după dînsul. Și vor păzi căile Domnului făcînd dreptate și judecată, ca să aducă Dumnezeu peste Avraam toate cîte a grăit către dînsul” (*Facerea* 18:18) (*n. aut.*)

² Iar Climent (în partea a șaptea a tîlcuirilor) tîlcuiește zicerea „dacă a spălat picioarele sfinților” așa: „dacă a săvîrșit pentru sfinți, fără de rușinare, slujbele cele mai proaste și cele mai de pe urmă.” (*n. aut.*)

Apostolul îi numește „sfinți” pe toți Creștinii care au credință dreaptă și viață îmbunătățită, cu toate că nu fac minuni și semne.

dacă a ajutat celor necăjiți,

Zice: Vrednică a se hrăni de la biserică este văduva aceea care a ajutat celor necăjiți cu bani, cu apărare și cu mijlocire. Iar dumnezeiescul Hrisostom zice că – de vreme ce, mai sus, Apostolul i-a cerut văduvei celei adevărate să spele picioarele sfinților – el arată aici și ale căror sfinți, adică ale celor necăjiți și nu de mult cunoscuți. Căci se poate a fi unii Creștini sfinți și îmbunătățiți care să viețuiască însă cu îmbelșugare, fiind slujiți de toți. Iar Teodorit zice: „Pavel nu caută cîtimea dării, ci felul voinței, precum s-a întîmplat cu văduva din *Sfințitele Evanghelii*, [care și-a dat] cei doi bani ai ei.” (n. aut.)

dacă a urmat întru tot lucrul bun.

Zice: La fel, este vrednică a se hrăni de la biserică și văduva aceea care, deși nu a putut face bine ea însăși, s-a împărtășit totuși [de acesta], ajutînd-o pe altă femeie care lucra binele. Căci Apostolul îndeamnă ca văduva să facă slujbă trupească, adică să aștearnă pat, să facă bucate, să-i odihnească pe frați și să facă celelalte slujbe la care sînt mai îndemînatice femeile.

11. Iar de văduvele mai tinere ferește-te!

Dar de ce nu rînduiește nimic dumnezeiescul Apostol pentru vremea fecioarelor – adică de cîți ani trebuie să fie acestea cînd își făgăduiesc viața întru feciorie, cu toate că ele au mai mare nevoie și război al trupului – și rînduiește doar despre vremea văduvelor? Răspundem că Apostolul a făcut aceasta după cuviință. Căci pentru fecioare, la care nevoița și războiul se fac din marea osîrdie a sufletului și din multa fierbințeală a inimii, Pavel nu a trebuit să rînduiască vremea. Și după alt chip încă: de vreme ce Pavel cere de la fecioare să aibă buna apropiere către Domnul cu nerăspîndire și să poarte grijă de cele ale Domnului (*I Corinteni 7*), el le cere multă scumpătate, iar din aceasta se face arătată și vremea vîrstei lor.¹ Iar Pavel s-a îndemnat a rîndui vremea văduvelor ce se hrănesc de la biserică la șaizeci

¹Deși dumnezeiescul Apostol nu rînduiește despre vîrsta fecioarelor, o face marele Vasilie, zicînd ca acestea să se numere în ceata fecioarelor după șaisprezece sau șaptesprezece ani ai vîrstei lor (*Canonul 18*). Iar soborul al șaselea a toată lumea, auzind că Biserica a sporit și că au sporit și Creștinii întru paza poruncilor lui Hristos, rînduiește ca

de ani pentru că multe văduve mai tinere, numărându-se în ceata văduvelor după ce făgăduiseră a nu se mărita a doua oară, își călcaseră făgăduința și căzuseră, aceasta dîndu-i pricină Apostolului să legiuiască despre vîrsta lor.¹ Iar acolo, la fecioare, nu s-a întîmplat așa ceva, și deci nu a fost nevoie să rînduiască despre vîrsta lor.

Căci, cînd zburdă împotriva lui Hristos, vor să se mărite.

Adică: Acelea care se vor număra în ceata văduvelor în biserică mai înainte de 60 de ani, cînd zburdă – adică atunci cînd se gingășesc muierăște, cînd înnebunesc, cînd se trîndăvesc și se mîndresc împotriva lui Hristos, neprimind a-L așea ca Mire – vor să se mărite, fiindcă nu au ales întreaga-înțelepciune cea întru feciorie cu statornica judecată a cugetului lor. Vezi, iubitule, că și văduva Îl are ca mire pe Hristos, logodindu-se cu Dînsul ca și fecioara cea nemăritată? – căci zice: „V-am logodit unui Bărbat, fecioară curată să vă înfățișez lui Hristos” (2 Corinteni 11:2).²

12. Ele au judecată, căci au călcat credința dintîi.

Aici, Apostolul numește „credință” tocmeala și învoiala, zicînd: Văduvele acestea au arătat mincinoasă învoiala și făgăduința dată lui Hristos de a nu se mărita a doua oară și, de aceea, au osîndă.

13. Și totodată se învață a fi fără de lucru, umblînd din casă în casă;

Zice: Pe lîngă că au judecată și osîndă fiindcă s-au măritat a doua oară, văduvele acestea mai fac încă și alt păcat, pentru că se învață a fi nelucrătoare, umblînd dintr-o casă într-alta. Căci, prin „nelucrare”, a arătat orice răutate, cum zice și Sirah: „Multă răutate a arătat nelucrarea” (capitolul 33:32). Prin urmare, nelucrarea este necuviincioasă nu numai la bărbați, ci și la femei.

și nu numai nelucrătoare, ci și bîrfitoare și iscoditoare, grăind cele necuviincioase.

---

acestea să se numere în catalogul fecioarelor după zece ani ai vîrstei lor (vezi și subînsemnarea stihului 36, capitolul șapte, al celei dintîi către Corinteni). (n. aut.)

¹ Pentru aceasta zice și marele Vasilie: „Dacă se vor număra în ceata văduvească a bisericii văduve mai tinere de 60 de ani care apoi se vor mărita, greșeala este a noastră, nu a lor, căci le-am numărat fiind mai tinere” (Canonul 24). (n. aut.)

² Și Teodorit îl cuiește zicerea „vor zburda” în loc de: Dobîndind purtarea de grijă a bisericii și luînd fără îngrijire cele pentru trebuința trupului, ele se hrănesc totodată cu nelucrare, iar nelucrarea aduce răutatea. (n. aut.)

Răutățile acestea urmează muierilor nelucrătoare după cuviință. Căci, înconjurînd din casă în casă, ele nu fac altceva decît să fure cuvinte de la o femeie și să le ducă la alta. Iar din aceasta, ele urmează negreșit a cădea în iscodire, cercetîndu-le pe toate. Și, din iscodire, urmează a cădea în bîrfiri, căci vor să spună altora toate cuvintele și toate pricinile oamenilor.

14. Voiesc deci ca văduvele mai tinere să se mărite, să facă copii și să stăpînească o casă,

Zice: După scopul dinții, eu nu vreau ca văduvele mai tinere să-și calce făgăduințele pe care le-au făcut de a nu se mărita a doua oară. Dar – zice – de vreme ce ele vor să o facă, vreau și eu aceasta, făcînd pogorămînt neputinței lor.¹ Căci mai bine le este a face copii și a stăpîni o casă – adică a hrăni și a crește copii, a lucra și a-și chivernisi casa și familia – decît a umbla înconjurînd prin casele celorlalți, bîrfind și stînd nelucrătoare. Și, zicînd să facă copii văduvele, Pavel arată într-acest cuvînt că și celelalte femei trebuie să se mărite tot pentru scopul acesta, adică pentru a-l aduce lui Dumnezeu mai multe suflete mîntuite [prin nașterea de copii] și prin buna-hrănire și creștere a acestora.

nici un prilej dînd potrivnicului pentru ocară.

15. Căci unele s-au abătut acum în urma lui satana.

¹Mie mi se pare că Pavel nu vorbește aici despre văduvele mai tinere care au dat făgăduință a nu se mărita a doua oară. Căci mai sus i-a zis lui Timotei să se ferească de văduvele mai tinere de 60 de ani, și pentru aceasta îngăduie ca ele să se mărite a doua oară, ca și cum ar zice: Voiesc ca văduvele mai tinere de 60 de ani să nu se scrie în catalogul văduvesc, să nu se hrănească din biserică și să nu dea făgăduință că nu se vor mărita a doua oară. Ci vreau să se mărite și ele, să facă copii și să stăpînească a lor casă – și celelalte. Și Icumenie se unește cu socotința aceasta, zicînd: „Bine ar fi dacă, alegîndu-se, văduvele nu s-ar mîndri împotriva lui Hristos și nu ar călca înția credință. Dar, de vreme ce fac aceasta, atunci să nu se chezăuiască lui Hristos, și să se mărite. Căci aceea nu este greșeală (adică a păzi făgăduința), iar cealaltă (a făgădui și a se lepăda de făgăduință) este necuvioșie. (...) Căci, dacă se vor mărita de-a dreptul, nechezăuindu-se mai întîi lui Hristos, nu vor cădea în prilej de ocară.” Iar Teodorit zice așa: „Acolo unde dumnezeiescul Pavel zice: «voiesc», Novat [un eretic] zice: «nu voiesc» (căci acesta nu primea a doua nuntă). Însă Pavel zice și pentru ce voiesște, anume ca acelea, supuse fiind bărbaților și zăbovind întru purtarea de grijă a casei, să scape de vătămarea (adică de păcatul) pe care îl naște nelucrarea.” Fără numai dacă cineva ar voi a zice că Pavel vorbește despre văduvele ce au apucat să dea făgăduință și s-au numărat în catalogul văduvesc al bisericii fiind mai tinere de 60 de ani, și care caută să se mărite a doua oară nesuferind războiul trupesc. Fiindcă greșeala aceasta nu este a lor, ci a celor ce le-au numărat în ceata văduvelor mai înainte de a avea 60 de ani, cum a zis marele Vasilie puțin mai înainte. (n. aut.)

Fiindcă mai sus a zis că voiește ca văduvele mai tinere să se mărite a doua oară și să-și ocîrmuiască a lor casă pentru a nu le da voie și slobozenie să se desfete și să se răsețe, Apostolul le cere aici ca, măritîndu-se, să nu dea prilej potrivnicului diavol sau vrăjmașilor credinței să le defaime. Și zice așa: Tu, văduvo măritată a doua oară, poartă atîta grijă de casa ta, încît nici tu să-ți vatâmi sufletul din aceasta, nici altora să te faci pricină de vătămare. Și, de altfel, Apostolul arată aici curat scopul pentru care face pogorămînt și îngăduie să se mărite a doua oară văduvele mai tinere, adică pentru a nu-i da prilej diavolului să-și bată joc de ele pentru că, din pricina nestatorniciei tinereții lor, s-ar face prea-curve fiind mirese ale lui Hristos. Pentru aceasta, zice: Eu le pun pe dînsele sub jugul nunții pentru a nu avea voie și slobozenie să fie nelucrătoare, iscoditoare și bîrfitoare, umblînd din casă în casă, iar nu pentru că aş voi ca văduvele mai tinere să nu păzească întreaga-înțelepciune și să se mărite a doua oară. Căci, de nu le-ar urma re-lele acestea, nici eu nu le-aş opri a rămîne văduve toată viața lor. Așa a zis același Pavel și în altă parte: „Zic însă celor necăsătoriți și văduvelor că bine le este lor dacă vor rămîne ca și mine” (1 Corinteni 6:8).

16. Iar dacă vreun credincios sau credincioasă are [în casă] văduve, să le îndestuleze pe ele,

Zice: Dacă vreun credincios Creștin are maică, sau moașă [„bunică”, precum am zis, *n. m.*] sau vreo altă rudă văduvă, să o hrănească și să o mi-luiască el, nu biserica. Și, zicînd: „credincios sau credincioasă”, Apostolul arată că văduvele se cuvine a fi hrănite de rudele credincioase, dacă le au, iar nu de cele necredincioase, ca să nu se arate din aceasta că cei credincioși au nevoie de cei necredincioși.¹ Apoi, zicînd și aceasta: „să le îndestuleze”, arată că se cuvine a li se da acestor văduve numai spre îndestulare, nu și spre desfătare și îmbogățire.

ca biserica să nu fie îngreunată și să le poată îndestula pe cele cu ade-vărat văduve.

Drept aceea, credincioșii Creștini ce hrănesc vreo rudenie văduvă de-a lor, pricinuiesc cu aceasta două bunătăți: una, pentru că ajută mult biseri-

¹ De unde se vor hrăni însă văduvele care au rude necredincioase? E arătat că de la biserică, așa cum zice Teodorit: „Căci Pavel voiește ca văduvele ce se osebesc de rudeniile lor trupești necredincioase și sînt împodobite cu credință să se împărtășească de purtarea de grijă a bisericii.” (*n. aut.*)

ca, ușurînd-o de greutatea hrănirii văduvelor lor; și alta, pentru că biserica, ușurîndu-se de greutatea acestora, le poate hrăni mai cu îndestulare pe adevăratele și singuraticile văduve, care nu au nici un apărător și rudenie.

17. Presviterii care își țin bine dregătoria să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc în cuvînt și întru învățături.

Care sînt cei ce își țin bine dregătoria a spus Domnul, zicînd: „Păstorul cel bun își pune sufletul său pentru oi” (*Ioan* 10:11), adică păstor bun este acela care, pentru purtarea de grijă și mîntuirea oilor sale, nu-și cruță nici viața. Deci, unii ca aceștia fiind și cei preoțiți, se cuvine – zice – ca ei să ia de la Creștini îndoită cinste. Iar „cinste” numește aici odihna și darea celor de nevoie către viață, așa cum se va arăta din cuvintele următoare. Căci se cuvine ca învățătorii să aibă toată îndestularea celor de nevoie, pentru a nu zăbovi spre adunarea acestora, oprind cuvîntul și învățătura lui Dumnezeu. Tot așa, leviții și preoții *Legii Vechi* se hrăneau de norod și se îndeletniceau numai întru sfințitele lucrări ale bisericii și întru citirea și învățătura dumnezeieștii *Legi*.¹ Și zice că învățătorii preoți se cuvine să dobîndească îndoită cinste și dare a celor de nevoie prin asemănare [„comparație”, *n. m.*] cu darea ce se face văduvelor sau diaconilor. Sau, „îndoire” este aici în loc de: „mulțime” sau de: „mai mult” – precum zice Teodorit. Unde sînt acum cei ce zic că proiestosul bisericii nu are trebuință de cuvînt și de învățătură, ci de lucru și de faptă? Auzi cum Apostolul Pavel cinstește aici mai cu deosebire și mai ales cuvîntul și învățătura, căci Creștinii au trebuință nu numai de lucrul și de fapta proiestosului, ci și de învățătura și de cuvîntul lui, mai mult decît de orice altceva. Căci, cînd cuvîntul e despre dogme, atunci ce lucru are atîta putere precum acel cuvînt? Negreșit, nici un lucru! Deci cere cu îndatorire ca învățătorii și sfințiții propovăduitori să aibă cuvînt, însă nu cuvîntul cel falnic ce se face spre arătare, avînd numai podoaba din afară, ci pe acela care este plin de puterea *Dumnezeieștilor Scripturi* și de duhovniceștile noime, chiar dacă s-ar zice cu grăire proastă [„simplă”, *n. m.*], neretică.

¹ Căci așa zice Dumnezeu despre leviți: „Preoții, leviții și toată seminția lui Levi nu vor avea parte și moștenire cu Israil; aceștia să se hrănescă cu jertfele Domnului și cu partea Lui. Iar moștenire nu va avea el între frații lor, căci Însuși Domnul este moștenirea lui, precum i-a grăit El. Iată ce să se dea preoților de la popor: cei ce aduc ca jertfă boi sau oi să dea preotului spata, falcile și stomacul. De asemenea, pîrga de la grîul tău, de la vinul tău și de la unt-de-lemnul tău, pîrga de lînă de la oile tale să i-o dai lui, că pe el l-a ales Domnul Dumnezeuul tău din toate semințiile tale ca să stea înaintea Domnului Dumnezeului tău și să slujească întru numele Domnului, el și fiii lui în toate zilele” (*A doua Lege* 18:1-5). (*n. aut.*)

18. Căci zice Scriptura: „Nu vei lega gura bouului ce treieră” (A doua Lege 15:4) și: „Vrednic este lucrătorul de plata sa” (Luca 10:7).

Pentru a adevăra cele zise mai sus, dumnezeiescul Apostolul aduce aici două mărturii, una din *Scriptura cea Veche* (anume că nu vei lega gura bouului ce treieră snopii tăi) și alta din *Evangelhie* (că cel ce lucrează este vrednic a-și lua plata ce i se cuvine). Vezi însă – o, cititorule! – că amîndouă aceste mărturii cer cu îndatorire ca învățătorul să ostenească și să obosească întru învățătură, pentru că treieratul este mai ostentor decît celelalte lucrări de mîna, mai ales pentru arșița soarelui. Drept aceea, și învățătorul se cuvine a fi gata spre arderea soarelui și spre alte nevoi și ostenești.¹ Osteneala mare este și a fi argat; drept aceea, și învățătorul se cade a osteni și a nu căuta odihne și desfătări. Pentru că și argatul este vrednic de simbria și de meritul său, precum zice Luca: „Vrednic este lucrătorul de plata sa”, pe care Matei o zice: „Vrednic este lucrătorul de hrana sa” (*Matei 10:10*), căci, dacă argatul este vrednic de simbria, cu mult mai vîrtos este el vrednic de hrană. Iar cel ce nu este lucrător nu e vrednic de nici una din acestea.

19. Pîră asupra presviterului să nu primești,

Aici, cineva poate zice: Nu se cuvine a primi pîră asupra presviterului, adică a bătrînului, dar se cuvine a o primi asupra tînărului sau a altcuiva. Ci să nu fie a avea cuvîntul acest fel de înțelegere! Ci e ca și cum Pavel ar zice: O, Timotei! – să nu primești pîră asupra cuiva, și mai ales asupra presviterului. Și nu a zis: „să nu-l osîndești”, ci: „nici pîră măcar să nu primești”, fiindcă oamenii bătrîni, pentru vîrsta lor bătrînească, greșesc mai puțin decît cei tineri. Vezi și subînsemnarea zicerii: „pe cele mai tinere, ca pe niște surori (...)” (*I Timotei 5:7*), ca să înțelegi pentru care greșeli se cuvine a fi certați bătrînii.

fără numai de la doi sau trei martori.²

Fiindcă mulți se osîndesc cu nedreptate, numai din bănuială, Pavel zice aici că se cuvine a fi doi sau trei martori care să mărturisească greșeala omului bătrîn, și atunci să se primească pîra asupra lui și să se facă osîndirea lui. Căci tot așa poruncește și *Legea cea Veche*: „Pe gura a doi și a trei martori

¹ Vezi și la cea dintîi către Corinteni, capitolul 9, stih 9. (*n. aut.*)

² Și care sînt martorii primiți și care cei neprimiți, vezi la tîlcuirea Canonului 75 apostolesc și la subînsemnarea lui, în *Canonicul* nostru. (*n. aut.*)

va sta tot graiul” (*A doua Lege* 19:15).¹ Iar de vor minți chiar și trei martori, ce se cuvine a face? Răspundem că rareori se întîmplă a minți cîte trei, și [dacă se întîmplă] e cu puțință să se arate aceasta din judecata și cercetarea pricinei pentru care mărturisesc aceia. Iar cînd greșelile pentru care se face pîra sînt ascunse, sînt destui și numai doi să mărturisească. Dar ce trebuie a se face dacă greșelile sînt vădite, dar nu sînt martori ca să mărturisească, ci este doar o rea bănuială asupra bătrînului? Răspundem că de aceea a zis mai sus că se cuvine a avea presviterul mărturie bună și de la cei din afară (*1 Timotei* 3:7), ca să nu se osîndească doar dintr-o rea bănuială.

20. Pe cei ce greșesc, înfruntă-i înaintea tuturor, ca și ceilalți să aibă frică.

Prin „greșiți”, fericitul Pavel îi înțelege aici pe cei ce stăruie întru păcat și nu se pocăiesc. Deci zice: O, Timotei! – pe cei care, cercetîndu-i, îi vei afla că păcătuiesc și nu se pocăiesc, înfruntă-i aspru și tare, nu pentru a-ți odihni mînia, ci pentru ca ceilalți, auzind, să se înțeleptească de frică. Și se cuvine ca episcopul să fie înfricoșat, căci, așa cum este lucru obraznic și sumeț a osîndi la întîmplare, tot astfel și dimpotrivă, este lucru vătămător de suflet ca o ciură a nu-i înfrunta pe vinovații care păcătuiesc, pentru că boala păcatului lor se lățește și omoară mulți oameni. Dar cum a zis Domnul în *Evangheli* că, „de-ți va greși fratele tău, mergi și muștră-l între tine și el singur” (*Matei* 18:15)? Răspundem că Domnul îngăduie a se muștra acela și în fața obștii, de va rămîne în greșeală și nu se va căi, fiindcă zice: „De nu va asculta de dîșii (adică de doi sau de trei), spune-l Bisericii”, adică obștii celor mulți, ca toți aceia să-l înfrunte. Ci ar zice cineva: Dar ce? Nu pricinuieste episcopul sminteală celor mulți dacă îl muștră înaintea obștii pe cel ce păcătuiește? Răspundem că, dimpotrivă, mai mult îi smintește acela pe oameni dacă e văzut că păcătuiește și nu este muștrat la vedere. De aceea, și Dumnezeu i-a adus în mijloc și i-a pedepsit învederat pe Faraon, pe Navuhodonosor și pe mulți alții, ca să se înțeleptească viața celorlalți, căci zice: „Bătîndu-se stricătorul, cel nebun va fi mai înțelept” (*Pilde* 19:25).

¹ Iar din cuvîntul zis de Teofilact și de dumnezeiescul Hrisostom mai înainte – adică din acesta: „El trebuie a avea încă și mărturie bună de la cei din afară” – se vede că aici „presviterul” se poate înțelege a fi și preotul. Ci și Teodorit zice arătat: „«Presviterul» este aici preotul. Căci *Legea* poruncește ca tot graiul să stea pe doi sau trei martori, și nu mai puțin – zice – se cuvine a face aceasta cînd e vorba de preoți. Fiindcă se întîmplă ca aceștia, avînd încredințată purtarea de grijă a bisericii, să fi mîhnit pe unii din cei ce păcătuiesc, și apoi aceia, din mîhnire, să le meșteșugească clevetirea. Deci trebuie ca aceasta să fie întîmpinată de numărul martorilor.” (*n. aut.*)

21. Te mărturisesc înaintea lui Dumnezeu, și a Domnului Iisus Hristos și a aleșilor Îngeri

După ce i-a scris mai sus lui Timotei pentru multe pricini și după ce i-a zis cum să-i judece pe presviteri și pe cei ce păcătuiesc, Pavel îl chează și este aici foarte mult, chemînd pentru cuvîntul său martori înfricoșați, fiindcă nu se rușina de el, măcar că Timotei era Apostol, și împreună-părtaș al propovăduirii și fiu iubit al său. Căci – dacă Pavel a zis cuvîntul acesta înfricoșat pentru sine-și: „Nu cumva, propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic” (*1 Corinteni 9:27*) – cu mult mai vîrtos nu se rușina de Timotei. Și Pavel îi cheamă și pe Tatăl, și pe Fiul ca martori că și-a făcut datoria și i-a poruncit cele de cuviință lui Timotei, pentru ca acesta, făcînd vreun lucru afară de cuviință, să rămîină fără răspundere la Judecata ce va să fie. Dar pentru ce pricină, împreună cu Tatăl și cu Fiul, îi ia martori și pe Îngeri? Adică de ce aduce ca martori, împreună cu Ziditorul, și zidiri-le? Pentru că la Judecata ce va să fie vor sta de față și Îngerii, zburînd împrejurul Stăpînului lor Hristos, căci zice: „Cînd va veni Fiul omului întru slava Sa și toți sfinții Îngeri cu Dînsul (...)” (*Matei 25:31*). [Și, de altfel,] oamenii obișnuiesc a aduce întru mărturie atît fețele [„persoanele”, *n. m.*] cele mari și covîrșitoare, cît și pe cele mici și înjosite. Astfel, Iacov și Lavan iau ca martori și pe Dumnezeu, și movila pe care au făcut-o din pietre, căci a zis Lavan către Iacov: „Iată, Dumnezeu e martor între mine și tine”; și iarăși: „Movila aceasta să fie astăzi martor între mine și tine” (*Facerea 31:34*). Încă și Moisi a zis: „Martor pun cerul și pămîntul” (*A doua Lege 8:19*). Căci Dumnezeu este atît de blînd și de milostiv, încît rabdă a se lua împreună cu Sine spre mărturie și robii și zidirile Sale. Iar „Îngeri aleși” a zis ca să arate că și demonii sînt îngeri, însă nu aleși, ci lepădați.

ca să păzești acestea fără sminteală, nimic făcînd după rugăminte.

Zice: Chem ca martori pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfinții Îngeri pentru ca tu – o, Timotei! – să păzești fără sminteală cele ce ți-am spus, adică să fii drept întru cei supuși ție, pentru a nu se face vreo sminteală. Ca să nu apuce cineva din cei ce se judecă să te cîștige în vreun fel și, din aceasta, să te facă a judeca greșit și a hotărî judecata spre apărarea lui mai înainte de convenita cercetare. Am chemat martori și ca să nu faci vreun lucru după rugămin-te, adică după împătımire, plecîndu-te dinainte spre una din părți.¹ [Adi-

¹ Așa tîlcuiește zicerea „după rugăminte” și marele Vasilie: „Deci cel ce știe adevă-rata dreptate și prin aceea s-a învățat a împărți fiecăruia, acesta poate îndrepta judecata,

că:] O, Timotei! – de te-ar pofti să-l ajuți vreunul dintru o parte a celor ce se judecă, să nu faci după pofta aceluia și să nedreptățești cealaltă parte, ci păzește dreptatea!

22. Nu îți pune mâinile pe nimeni în grabă,

Cu aceste cuvinte, Apostolul a venit la partea cea mai de frunte care ține și sprijină Biserica mai mult decât toate, adică la pricina despre hirotonii. Și zice: O, Timotei! – Să nu hirotonești pe nimeni în grabă – adică după întâia, sau a doua sau a treia cercetare –, ci după ce vei cerceta de multe ori cu amăruntul viața și petrecerea aceluia ce va să se hirotonească, fiindcă nu e lucru fără primejdie! Și că nu e fără primejdie, ascultă ce zice mai jos:

ca să nu te împărtășești de păcate străine!

Zice: O, Timotei! – Să nu hirotonești pe cineva în grabă! Pentru că te faci nu numai pricinuitor al păcatelor pe care le va face acela hirotonit de tine în acest chip (așa cum te împărtășești și de bunele isprăvi pe care le va face acela hirotonit de tine în chip legiuit); [deci nu numai atât,] dar te învinovățești încă și de păcatele trecute ale aceluia, pentru că le-ai trecut cu vederea, făcând întunericul lumină, și nu l-ai lăsat să se tînguiască și să plîngă pentru păcatele sale.¹

necăutînd la față [«persoană», *n. m.*]. Căci a cunoaște față și a face după rugăminte nu e lucru bun întru judecată, ci hotărîrile trebuie date de-a dreptul, nestrîmbate.” Iar Climent Stromatul (în partea a șaptea a tîlcuirilor) tîlcuiește zicerea „fără de sminteală” așa: „Adică fără a cădea cu judecată în vreo greșeală și în osînda neascultării”. Iar Icumenie zice: „Fără de sminteală», adică făcînd ceva dintru cele zise cu sumeție și prost, fără sfat ascuns [«judecată lăuntrică», *n. m.*].” Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Două poruncește Apostolul: să nu osîndească mai înainte de amărunta cercetare, pentru vrednicia de crezare a pîrîșilor; dar nici să întîrzie hotărîrea atunci cînd muștrările sînt învederate, făcînd har celui judecat și stricînd dreptatea. Și nu i-a rînduit pe Îngeri împreună cu Dumnezeu și cu Hristos ca pe unii de o cinste, ci ca pe niște robi. Căci de multe ori și noi îi punem pe cei mai mici și robi împreună cu cei mai mari și stăpîni și, fiind de față preoți și norodnici, zicem înaintea tuturor: «Te chezășuiesc!» Tot așa zice și fericitul Pavel: Te încredințez înaintea lui Dumnezeu, și a Hristosului Său și a slugilor Sale!” (*n. aut.*)

¹ Ci ar zice vreun arhieru: Și pentru ce să mă împărtășesc de greșeala și de certarea celui hirotonit de mine? Răspunzînd la aceasta, dumnezeiescul Hrisostom zice: „Așa te împărtășești de greșeala aceluia, pentru că tu i-ai dat stăpînire și preoție, el fiind rău și făcător de rău. Căci, așa cum cel ce dă sabie ascuțită în mîna unui nebun ieșit din minte se împărtășește de uciderile pe care le-ar face nebunul și îndrăcitul acela, tot astfel și cel ce va da stăpînirea preoției unui om rău și nevrednic trage asupra capului său focul tuturor păcatelor și cutezărilor aceluia. Căci, pretutindeni, cel ce dă rădăcina este pricina celor ce

Tine-te curat!

Aici, Apostolul îl sfătuiește pe Timotei pentru întreaga-înțelepciune și-i zice să se păzească pe sine curat și neîntinat de nici un păcat trupesc. Iar Teodorit tâlcuiește așa: „Nu te face vinovat de defăimare!”

23. De acum, nu mai bea apă, ci folosește puțin vin, pentru stomacul tău și pentru deseale tale îmbolnăviri.

Vezi, iubitele, câte osteneli ispitea Apostolul Timotei, avînd purtarea de grijă și ocîrmuirea mitropoliei Efesului? Și, iarăși, cîtă rea-pățimire suferă și cum se sfărîmă pe sine pururea-pomenitul bînd numai apă? Deci învață-te și tu, frate, și să nu te întristezi, nici să te scîrbești, cînd ești sfătuit pentru întreaga-înțelepciune și curăție a trupului. Căci, iată, și Apostolul Pavel poruncește pentru curăția și întreaga-înțelepciune a lui Timotei, care bea numai apă de atîta vreme, încît din această pricină se îmbolnăvea de multe ori, de trei ori fericitul. Dar Pavel nu i-a zis: „folosește vin”, ci a măsurat cuvîntul și a zis: „puțin vin”. Și iarăși nu s-a mulțumit, ci a adăugat și pricina pentru care îi iartă această puțină băutură de vin, zicînd: Îți îngădui aceasta pentru deseale tale boli – și nu simplu boli, ci dese, una peste alta – pentru *cahexia* (afllarea cea rea a sănătății) și pentru neputința stomacului; așadar, numai pentru sănătate, iar nu pentru desfătare și îndulcire. Fiindcă tinerețea are înfocare și curînd se pornește și se aprinde de vin, și de aceea se cuvine a fi departe de dînsa multa băutură a vinului. Dar de ce

---

răsar dintr-însa” (în cuvîntul despre preoție). Același Hrisostom zice arătat și în altă parte că, pentru păcatele pe care le fac sau le-au făcut cei ce s-au hirotonit cu nevrednicie, au să dea seamă și se vor pedepsi arhieriei ce i-au hirotonit, astfel: „Să nu-mi zici că a greșit presviterul sau diaconul! Fiindcă pricinile acestora vin asupra capului aceluia care i-a hirotonit” (*Cuvîntul al 3-lea la Faptele Apostolilor*). De aceea, același Hrisostom avea dreptate să zică acest cuvînt înfricoșat, anume că nu mulți dintre arhieriei și preoți se vor mîntui, ci cei mai mulți se vor munci! Pentru că vrednicia preoției – zice – are trebuință de suflet mare și de nenumărați ochi, arhierul și preotul împărțîșindu-se de păcatele făcute de alții. Și, dacă numai un singur Creștin rămîne neînvățat și necatchizat de aceștia și piere, el pierde mîntuirea arhierului și a preotului. [Și zice așa:] „Nu zic altminteri, ci, precum sînt și mă aflu, socotesc a nu fi mulți între preoți care se mîntuiesc, ci cu mult mai mulți sînt cei ce pier. Iar pricina este că [arhierul] are nevoie de suflet mare, avînd multe nevoi care îl scot din moralul său. Și-i trebuie lui ochi nenumărați din toate părțile. Și el este pricinuitorul păcatelor ce se fac de alții. Nu zic din celelalte nimic, dar, dacă numai unul s-a dus din viață neînvățat întru credință, oare nu a răsturnat toată mîntuirea acestuia? Căci pierea unui suflet este o pagubă atît de mare, încît nici un cuvînt nu o poate arăta” (*Cuvîntul al 3-lea la Faptele Apostolilor*). (n. aut.)

Pavel, cel ce învia morți doar cu ștergarele cu care își ștergea sudorile trupului¹, nu l-a vindecat pe Timotei, ci l-a lăsat să pătimească de boli? Răspundem că aceasta s-a făcut din economie: mai întâi, pentru a nu ne sminti noi când vedem că pătimește sfinții; al doilea, pentru a nu socoti că Apostolii și sfinții cei vechi au fost mai presus de firea noastră, ci să credem că erau oameni asemenea cu noi; și, al treilea, pentru ca nici Timotei să nu se mîndrească pentru faptele sale bune. Și pentru ce alte pricini se îngăduie a pătimi sfinții, arată pe larg fericitul Ioan Hrisostom la începutul cuvintelor numite *Andriante*². Se vede însă că dumnezeiescul Timotei era bolnăvicios și din fire, căci nu pătimea doar de stomac, ci și de altele. Pentru aceasta a și adăugat Pavel, zicînd: „pentru stomacul tău și pentru deseale tale boli”.

¹ *Faptele Apostolilor* zic: „Și Dumnezeu făcea prin mîinile lui Pavel minuni nemaifînlite, încît, dacă peste cei bolnavi se puneau numai ștergare sau șorțuri purtate de Pavel, bolile se depărtau de ei și duhurile cele rele ieșeau din ei.” (*Fapte* 19:11). (*n. aut.*)

² Necinstind Antiohienii „andrianzii” [sau, cum am zice noi: „androizii”, forme ome-nești, statui, *n. m.*], adică chipurile împăraților, oștile împărătești s-au pornit asupra lor ca asupra unor apostoți. Iar dumnezeiescul Hrisostom (pe atunci catehizator în Antiohia, mai înainte de patriarhatul său) mîngîia norodul cu aceste cuvinte numite *Andriante*. Așadar, în cuvîntul dinții al *Andriantelor*, adăugînd această zicere apostolească: „folosește puțin vin pentru stomacul tău”, Sfîntul Ioan numără unsprezece pricini pentru care pătimește dreptii, pe care le ai – o, prea-iubitule cititor! – într-această subînsemnare: „Dumnezeu sloboade să pătimească sfinții [din aceste pricini]: 1) Pentru a nu se mîndri ei de mărimea faptelor bune și a minunilor lor. 2) Pentru a nu socoti ceilalți că sfinții sînt dumnezei, mai presus de firea omenească, iar nu oameni. 3) Pentru a se arăta că puterea lui Dumnezeu biruiește prin sfinții ce se îmbolnăvesc și că propovăduirea evangheliei se leagă și crește prin aceștia. 4) Pentru ca răbdarea sfinților să se facă mai arătată și pentru a arăta ei că nu slujesc lui Dumnezeu pentru plată. 5) Pentru a ne înțelepți noi și a înțelege cele despre înviere, socotind că, de vreme ce oamenii nu-i lasă fără plată pe aceia care ostensesc pentru dînșii, cu mult mai vîrtos Dumnezeu nu-i va lăsa nefcununați pe cei ce pătimește și se nevoiesc pentru El, adică pe drepti și pe sfinți; și – dacă aceasta este adevărată, precum și este – negreșit va fi altă vreme după moarte întru care aceia vor dobîndi răsplătirile osteneților lor. 6) Pentru ca, privind la ispitele sfinților, să capete mîngîiere cei ce cad în ispite. 7) Pentru ca – atunci cînd învățătorii ne îndeamnă să urmăm fapta bună și nevointele sfinților, zicîndu-ne: Urmează lui Pavel! sau: Urmează lui Petru! – să nu ne lenevim a le urma, socotind, din pricina covîrșirii faptelor lor bune, că ei aveau fire osebită de a noastră. 8) Ca să învățăm a socoti că se cuvine să-i fericim pe sfinții ce se pedepsesc și să-i jelim pe ticăloșii păcătoși care se vorbesc de bine. 9) [Ca să învățăm] că necazul fi face mai aleși și mai străluciți pe cei ce se necăjesc, căci – după Apostolul – „necazul lucrează răbdarea, iar răbdarea cercare, iar cercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează” (*Romani* 5:7). Iar după Sirah: „[Precum] se cercă aurul în topitoare, așa este omul primit în topitoarea smereniei” (*capitolul* 2:5). 10) Ca, avînd cumva oarecari pete de păcat, să ne spălăm de ele prin ispite și prin necazuri, precum îi zicea Patriarhul Avraam bogatului acela, că „Lazăr și-a luat cele rele ale sale” (*Luca* 16:25). Iar a 11-a și cea mai de pe urmă pricină este ca, prin necazuri, să ne prisosească cununile și darurile; căci, cu cît mai multe vor fi necazurile, cu atît mai multe vor fi și darurile și răsplătirile. (*n. aut.*)

24. Păcatele unora sînt vădite, mai înainte mergînd la judecată; iar ale altora vin în urma lor.

Fiindcă, rînduind mai sus despre hirotonii, dumnezeiescul Apostol a zis: „Nu te împărtăși de păcate străine!” – era de așteptat să răspundă Timotei zicînd: „Apoi ce să fac dacă nu știu păcatele celor ce se hirotones?” Îndreptînd aceasta, Pavel zice că unii oameni fac păcate învederate, care îi „trag” la judecata lui Dumnezeu, adică îi osîndesc încă de aici, mai înainte de a muri, căci merg înaintea lor și îi cheamă la judecată. Și-i zice: Așadar tu – o, Timotei! – vei cunoaște aceste păcate, fiindcă sînt vădite. Iar alții – zice – fac păcate nearătate și ascunse, pe care tu – cercetîndu-le – le vei putea afla și le vei cunoaște – căci zicerea „vin în urma lor” această înțelegere arată. Deci – zice – și de aceste păcate ascunse poți să te păzești, și să nu-i hirotonești. Sau, să înțelegi aceasta și altfel, anume: Deși nu vei afla acum păcatele făcute de aceia pe ascuns, și-i vei hirotoni, tu vei fi nevinovat cu adevărat, iar ei nu se vor putea ascunde atunci, în ziua Judecării, fiindcă păcatele nu se topeșc împreună cu viața aceasta, ci rămîn și le urmează după moarte.¹ Iar marele Vasilie a înțeles că zicerea aceasta nu se unește cu cuvîntul despre hirotonii de mai sus [ci vorbește de altceva]. Astfel – zice – dacă unul curvește sau fură, păcatul curviei sale sau al furtișagului său îl trage la judecata lui Dumnezeu numai pe dînsul. Iar altul învață și pe alții să curvească, să fure și altele, înființînd, ticălosul, școala de răutăți pentru vătămarea sufletească a celor ce se învață. Deci acestuia îi urmează păcatul, căci păcatul nu se topește împreună cu dînsul, de vreme ce în urma lui rămîn aceia care i-au primit învățătura cea stricătoare de suflet. Unii ca aceștia au fost filosofii Elinilor și așa au lucrat toți începătorii eresurilor – Savelie, Arie, Machidonie, Nestorie și ceilalți – care au scris afară de dogmele cele drepte ale Bisericii. Căci aceștia se vor osîndi nu numai pentru că s-au rătăcit și au dobîndit cugetări eretice, dar și pentru că s-au făcut priecinuitori de rătăcire și de eres urmașilor lor.

¹ Iar Icumenie zice așa: „O, Timotei! – te vei împărtăși de păcatele făcute în chip arătat de aceia mai înainte de hirotonie fiindcă te-ai lenevit și nu ai cercetat ca să le afli, iar întru păcatele pe care le-au făcut după hirotonie nu ești părtaș, căci nu le poți ști.” Și același Icumenie zice că a citit la un sfînt și această tîlcuire: „Oamenii – zice – pe care păcatele îi trag dinainte la judecată sînt arătați tuturor, și deci să-ți fie arătați și ție! Iar de aceia ale căror păcate vin după ei te vei păzi vîzîndu-i dinainte cu ochiul tău cel străvăzător. Iar dacă vei face afară de aceasta, te vei împărtăși de păcatele lor.” Iar Teodorit tîlcuiește așa: „Nu toți păcătuiesc arătat, căci sînt unii care păcătuiesc și pe ascuns, însă ceea ce astăzi se ascunde se vedește cu vremea. Deci îngăduie așteptînd învățătura cea din ispită.” (n. aut.)

25. Tot așa, și faptele bune sînt vădite, și cele ce sînt altfel nu se pot ascunde.

Prea-mare mîngiere pricinuieste cuvîntul acesta celor ce săvîrșesc fapta bună, zicînd că faptele – bune și rele – sînt arătate fie aici, fie acolo, la Judecata viitoare, unde toate sînt goale și descoperite. Căci aceștia se mîngîie pentru că faptele lor bune nu rămîn ascunse, ci se vor arăta, și prin urmare ei se vor încununa.¹

---

¹ Cuvîntul acesta îi mîngîie pe cei îmbunătățiți, dar pe cei păcătoși îi întristează, pentru că nici răutățile lor nu vor rămîne ascunse, ci au să se arate și, prin urmare, ei au să-și primească osînda cuvenită. (*n. aut.*)

CAPITOLUL VI

1. Cîți sînt robi sub jug, pe stăpînii lor să-i socotească vrednici de toată cinstirea, ca să nu se hulească numele și învățătura lui Dumnezeu.

Zice: O, Timotei! – sfătuiește-i și învață-i pe robii Creștini să se supună stăpînilor lor, măcar necredincioși de vor fi aceia, și să-i cinstească cu toată cinstirea, atît prin cuvînt, cît și prin fapte. Și mai zice: Tu, rob Creștin al unui domn necredincios, să nu socotești că, fiind Creștin, ești slobod [față de el]. Într-adevăr, ești rob numai după împrejurări și după trup, și slobod după fire și după dar, căci a robi pentru numele lui Hristos este slobozenie. Dar, dacă domnul tău¹ cel necredincios va vedea că nu te supui și nu te pleci lui, va huli dogma credinței tale creștinești, zicînd că aceasta îi face pe oameni a se ridica și a nu se supune domnilor lor. Și, dimpotrivă, văzînd că i te supui de bună-voie, se va mira negreșit și va lăuda dogma credinței tale, zicînd că aceasta supune și face bune chiar năravurile cele mai rele și mai nesupuse ale robilor.

2. Iar cei ce au stăpîni credincioși, să nu-i defaima pentru că sînt frați, ci mai mult să robească pentru ei, de vreme ce primitorii facerii lor de bine sînt credincioși și iubiți.

Zice: Tu, robul cel credincios, să nu-l defaima pe domnul tău cel credincios pentru că îl ai frate prin Sfințitul Botez, ci chiar pentru aceasta să-l slujești, căci este Creștin iubit asemenea cu tine, după Duh fiind frate al tău, nu stăpîn. Și, pe lîngă acestea, socotește că stăpînul tău îți este făcător de bine, căci el poartă de grijă cum să te hrănească, cum să te îmbrace și cum să te învrednicească de celelalte lucruri de nevoie. Prin urmare, el, afară de banii dați ca să te răscumpere¹, mai are și alte multe drepturi asupra ta ca să-l slujești. Și, numindu-i „iubiți” pe stăpîni, Pavel scoate frica din inimile robilor, frică din pricina căreia robii se pornesc de multe ori spre ură asupra domnilor lor. Și, în locul temerii, aduce în inimile robilor dragostea pentru domnii lor. Și zice: Să slujească robii domnilor lor, pentru că li se face bine de către ei, purtîndu-li-se grija întru toate cele trebuincioase și de nevoie. [...]

¹ Din cuvîntul acesta al Sfințitului Teofilact, se arată că Apostolul, cînd pomenește în epistolele sale de „robi”, îi înțelege pe cei răscumparați de domnii lor, iar nu pe cei ce se numesc „slugi”, care slujesc adică cu leafă, căci aceștia nu se numesc chiar „slugi” (adică robi), ci „năimiți”. Iar despre robi și despre domni vorbim mai pe larg la capitolul 2 al celei către Efeseni, și vezi acolo după cîte chipuri se face cineva rob. Vezi și la subînsemnarea zicerii „Rob te-ai chemat? Să nu-ți pese!” (1 Corinteni 7:21). (n. aut.)

Acestea învață-le și mîngîie-i!

Mai sus, Apostolul i-a zis lui Timotei: „acestea poruncește-le”, iar aici îi zice să și mîngîie, fiindcă învățătorul nu se cuvine numai a grăi cu stăpînire și cu asprime, precum este zicerea „poruncește” – despre care am spus de multe ori¹ –, ci trebuie să vorbească și cu blîndețe, mîngîind cu dulceață. Căci învățătorul se aseamănă cu doctorul, care uneori moaie rana cu platuri moi, iar alteori o strînge cu platuri iuți.

3. Dacă cineva învață într-alt chip și nu se apropie de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura despre buna-cinstire de Dumnezeu, acela s-a mîndrit, nimic știind,

Vezi – o, cititorule! – că neștiința duce la mîndrie? Căci cel ce nu primește drepte și sănătoasele cuvinte ale evangheliei Domnului se umflă și se mîndrește, umflarea fiind o firească îngîmfare în sufletul cel neputincios și mîndru, precum este aprinderea și mînierea pentru rana trupească. Deci, dacă omul ar primi cuvintele Domnului, nu s-ar mîndri, căci Stăpînul nostru Hristos S-a smerit pe Sine într-atît, încît a spălat picioarele ucenicilor și ale vînzătorului Său, și tot El a zis: „Învățați de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima” (Matei 11:19). El i-a fericit pe cei smeriți cu Duhul, zicînd: „Ferițiți – cei smeriți (săraci) cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor” (Matei 5:7). El a învățat că vameșul s-a îndreptat din smerenia sa: „Zic vouă: Acesta s-a întors la casa lui mai îndreptat decît acela” (Luca 17:14). Deci cine nu știe și nu primește aceste învățături ale smeritei-cugețări, acesta negreșit se umflă și se mîndrește.²

4. Îmbolnăvindu-se întru întrebări și întru cuvinte de gîlceavă,

Deci a căuta cineva întrebări prigonitoare este boală a sufletului. Căci, unde nu este credință statornică, acolo toate sînt neputincioase și nu se nasc decît lupte de cuvinte prigonitoare și biruitoare [„răzbunătoare”, *n. m.*], fiind-

¹ Iar ce osebite are poruncirea de învățatură și de sfătuire vezi la stihul 2, capitolul 4, al celei dintîi către Tesaloniceni, și la stihul 11 al capitolului 4 al acesteia către Timotei. (*n. aut.*)

² Însemnează că – după purtătorul de Dumnezeu Maxim – „patima aceasta a umflării este blestemată. Ea e alcătuită prin unirea a două rele, mîndria și slava deșartă, din care mîndria tăgăduiește pricina [«cauza», *n. m.*] faptei bune și a fricii (adică pe Dumnezeu), iar slava deșartă face mincinoasă însăși firea și însăși fapta bună. Căci cel mîndru nu lucrează nimic după Dumnezeu și de la iubitorul de slava deșartă nimic nu se naște după fire (ci afară de fire adică)” (capitolul 4 din suta a 7-a din cele teologice). (*n. aut.*)

că un cuvînt îl surpă pe celălalt. Credința este ochiul sufletului și, cel ce nu-l are, acela nu vede și nu află adevărul, ci numai caută și pipăie ca un orb.

din care se nasc: zavistia, gîlceava, hule și rele bănuieli,

Zice: Din întrebările acestea și din gîlcevile în cuvinte se nasc dogme rele și stricate. Pentru că, atunci cînd ne prigonim în cuvinte, hulim; și, cînd cădem în întrebări și în cuvinte gîlcevitoare, bănuim despre Dumnezeu înțelegeri ce nu se cuvin.

5. frecări

Zice: Din întrebările acestea și din cuvintele gîlcevitoare, se nasc frecări, adică îndeletniciri zadarnice și deșerte cheltuieli de vreme. Căci numim „frecări” ceea ce fac oile rîfoase, care, frecîndu-se printre cele sănătoase, le umplu și pe acelea de boala lor. Tot așa, și cei ce se prigonesc în cuvinte, frecîndu-se de cei cu mințile sănătoase, îi strică și pe aceștia.¹

ale oamenilor stricați cu mintea și lipsiți de adevăr, care socotesc că buna-cinstire de Dumnezeu e un mijloc de cîștig.

O, cititorule! – vezi că prigonirile în cuvinte nasc și cîștig mîrșav? Și după cuviință, căci cei ce se prigonesc în cuvinte, avînd mai mulți ucenici decît ceilalți, adună de la dînșii argint. Și pentru aceasta se iscusesc mai mult în prigoniri de cuvinte, ca să dobîndească mai mulți ucenici și, prin urmare, să adune mai mulți bani.

Depărtează-te de unii ca aceștia!

Nu a zis: „luptă-te împotriva lor!”, ci: O, Timotei! – după ce îi vei sfătui o dată și de două ori, depărtează-te de dînșii, căci cînd și cum ai îndupleca niște oameni care se luptă pentru bani? Cu adevărat, nu îi vei îndupleca niciodată, fără numai dacă îi vei sătura de arginți. Pentru aceasta, fugi de dînșii ca de niște neîndreptați! La fel îi scria Apostolul și lui Tit, zicînd: „De omul eretic, după înțîia și a doua sfătuire, leapădă-te!” (capitolul 3:10).

¹ Înțeleptul Teodorit tîlcuieste acestea așa: „Cei ce se depărtează de la adevăr și urmează cugetărilor lor se ispitesc a învăța cele necuvenite, iar de aici urmează gîlceava și zavistia sau pizma. Iar din gîlceavă, se cutează hula asupra lui Dumnezeu, căci, izgonindu-se credința, izbucnesc bănuieli viclene. Iar de aici, se naște o ciumă care-i strică pe cei de aproape, căci aceasta însemnează «frecarea» celor stricați la minte.” (n. aut.)

6. Este însă câștig mare buna-cinstire de Dumnezeu cu îndestulare.

Zice: Cei ce se prigonesc în cuvinte socotesc rău că buna-cinstire de Dumnezeu și credința sînt câștig și agonisire de arginți. Buna-cinstire de Dumnezeu este câștig cu adevărat, dar nu precum socotesc aceia, adică acest câștig al buneii-cinstiri de Dumnezeu nu este atunci cînd cineva are bani, ci cînd nu-i are, fiindcă îndestularea doar cu cele de nevoie ale trupului este o bogăție mare și statornică a Creștinilor. Prin urmare, Creștinii cei bine-cinstitori de Dumnezeu și credincioși să nu se întristeze că nu au avuții și arginți¹, ci să se îndestuleze doar cu cele trebuincioase și de nevoie.

7. Căci nu am adus nimic în lume și e arătat că nu vom putea nici să ducem ceva;

Aici, marele Apostol arată și adeverează cuvîntul său chiar de la însăși firea, zicînd că dobîndirea și câștigul pe care le caută prigonitorii în cuvinte nu sînt nimic, căci, oricîți bani vor câștiga, banii lor vor rămîne aici, nu-i vor lua cu dîșii. Așadar – zice – ce trebuință avem noi, Creștinii, de cele de prisos și mai mult decît trebuința, de vreme ce nu putem lua dincolo nimic din acestea? Pentru aceasta zicea și Iov: „Gol am ieșit din pîntecele maicii mele, gol mă voi și duce” (capitolul 1).²

8. ci, avînd hrană și învelitori, cu acestea ne vom îndestula.

Aici, Pavel hotărăște ce este „îndestularea”, și zice că este a avea cineva atîta hrană cît îi e destul să-și hrănească trupul, fără a se desfăta și a ben-

¹ Iar Solomon fi mîngîie, zicînd: „A credinciosului este toată lumea avuțiilor, iar celui necredincios nici un bănuț” (*Pilde* 17:6). Și, cu adevărat, mare bogăție este Creștinilor a se numi „robi ai lui Hristos”, „Creștini” adică, și acest nume minunat le ajunge în loc de multele vistierii ale lumii și în locul tuturor împărățiilor. Pentru aceasta zice Dumnezeu către Isaia: „Domnul, Cel ce m-a zidit din pîntecele maicii mele rob Lui-Și (...) mi-a zis: Mare lucru este a te numi sluga Mea” (*Isaia* 49:6). Pentru aceasta zice și Cuviosul Petru Damaschinul: „Ajută necredinței mele, Doamne! – Cel ce mi-ai dăruit a fi [«a exista», *n. m.*] și a fi Creștin, căci mare lucru îmi sînt mie acestea!” „Mare lucru îmi este – zice Ioan Carpatinul – a mă numi monah și Creștin! – precum ai zis, Doamne, către oarecare din robii Tăi. Căci mare lucru îmi este că s-a chemat asupra mea numele Tău! Mai bună îmi este mie aceasta decît toate împărățiile pămîntului!” (în *Filocalie*, pagina 615). (*n. aut.*)

² Pentru aceasta a zis dumnezeiescul Anastasie Sinaitul: „Zice Domnul: «Și, dacă în aceea străină nu ați fost credincioși, cine vă va da ce este al vostru?» (*Luca* 16:12). «Străină» numește avuția banilor, căci nu ne-am născut cu bogăție, ci goi, după ceea ce scrie: «Nimic nu a adus omul în lume, și nici nu poate a lua ceva dintr-însa. Deci tot omul este străin din fire a se îmbogăți, căci din afară li se adaugă și li se întîmplă aceasta oarecărora» (*Întrebări și răspunsuri*, răspunsul 12). (*n. aut.*)

chetui. Și afită înbrăcăminte cît îi e destul ca să-și acopere trupul, adică să nu-l împodobască, iar acest acoperămînt îl poate face și o haină proastă.¹

9. Cei ce voiesc a se îmbogăți cad în ispite, în curse

Din pricina ispitelor care urmează celor ce vor să se îmbogățească în viața aceasta, Apostolul îi îndeamnă pe Creștini să nu se îmbogățească, zicînd: Las deoparte relele care vor urma în viața viitoare celor ce vor să se îmbogățească, și le zic numai pe acelea ce se vor întîmpla întru viața aceasta. Și nu a zis că în ispite și în curse cad cei ce se îmbogățesc, ci aceia care vor și doresc să se îmbogățească. Fiindcă este cu puțință a avea cineva bogăție de la strămoși și a o iconomisi bine, adică defăimînd-o și deșertînd-o în milostenii și întru alte faceri de bine, aceasta [însemnînd că el] voiește a nu se îmbogăți. Iar ceilalți cad în ispite și în curse [chiar fiind] săraci și din născători săraci, căci voiesc să se îmbogățească. Ei se depărtează de la credința în Dumnezeu și intră în primejdii sufletești și trupești pentru dorul bogăției și pentru că se tem de toți oamenii, bănuind că vor să le fure bogăția.

și în multe poște nebunești și vătămătoare,

Cei ce vor a se îmbogăți cad – zice – în multe poște nebunești și vătămătoare. Căci cum nu sînt nebunești poștele bogăților? Și cum nu e pof-

¹ De aceea a zis marele Vasilie că e nevoie de haine [doar] pentru a păzi trupul de ger iarna, iar vara de arșiță. „[Și atunci] – zice – ce deosebire este între a se îmbrăca cineva în [veșminte scumpe] sau proaste, [afită vreme cît nu-i lipsește] nimic pentru trebuința de iarnă și de de vară?” (*Cuvînt către tineri*). Pentru aceasta zice și *Scriptura* despre Iacov: „Și s-a rugat Iacov cu rugăciune, zicînd: De va fi Domnul Dumnezeu cu mine, și mă va păzi în calea aceasta în care merg și-mi va da pîine să mînc și haină să mă îmbrac” (*Face-reu* 28:20). Vezi, Creștine, că și acesta a cerut cele de nevoie, hrană și acoperăminte, iar nu ceva de prisos? Și Solomon a zis către Dumnezeu: „Să nu-mi dai bogăție și sărăcie, alcătuește-mi însă cele trebuincioase și de ajuns!” (*Pilde* 30:8). Iar Sirah zice că cele de nevoie și întăritoare ale vieții sînt acestea: apa, pîinea, îmbrăcăminte și casa: „Începutul vieții este apa, pîinea, haina ce acoperă rușinea și casa” (capitolul 29:21). Iar Climent Stromatul zice: „Nu cîștigarea celor de nevoie este vătămătoare, ci cîlmea cea peste măsură.” Iar Chiril al Alexandriei zice: „Doar al tinerilor este a se îmbrăca bine. Și dulceața [acestui lucru] este doar întru părere, amăgind ochiul.” Și marele Vasilie zice: „Măsura întrebuițării este neapărata nevoie, iar dacă [cineva] trece peste trebuință, o face fie din lăcomie, fie din iubire de îndulcire, fie pentru că bolește de slavă deșartă.” Și iarăși zice: „Scopul este unul: a avea destulă învelire trupului pentru iarnă și pentru vară.” Și iarăși zice Sfințitul Chiril al Alexandriei: „Ucenicul Mîntuitorului să se arate îndestulîndu-se cu foarte puțin, ca să fie cu adevărat ucenic. Prea-înțeleptul Pavel a poruncit zicînd: «Avînd hrană și învelitori, întru acestea ne vom îndestula.» Drept aceea, să se îndepărteze căutarea celor de prisos. [...] Și să se rînduiască trebuința celor de nevoie, nu mulțimea lor, hrana zic și îmbrăcămintele proaste, [care] sînt cel mai lesne de dobîndit [...]” (cuvîntul al 11-lea la Paști). (*n. aut.*)

tă? Cum nu sînt poftte nebunești ale bogaților a închide și a hrăni în ograda lor momițe [„maimuțe”, *n. m.*], mîțe sălbaticе, urși și alte fiare? Cum nu este poftă nebunească a hrăni pești în havuzuri, a împodobi caii cu rahturi [„valtrapuri”, *n. m.*] de aur, a avea așternuturi de mult preț și a sui apa pe casele lor? Cum nu este poftă nebunească a așterne dușumeaua casei din marmură în chipul porfirei și cu lespezi strălucite și străvăzătoare, încît a-și vedea fața într-însele ca în oglindă? Toate acestea sînt cu adevărat nebunești și vătămătoare, pentru că strică bogăția cea gîndită a sufletului și o cheltuiesc în deșert pe cea simțitoare. Și mulți din cei ce au voit a se îmbogăți au poftit a se face și tirani și stăpînituri; și, ridicîndu-se pentru aceasta asupra împăratului, s-au vătămat și s-au primejduit de viață.

care-i cufundă pe oameni în pieire și în pierzare.

Zice: Toate aceste poftte nebunești ale celor ce vor să se îmbogățească îi afundă într-atît pe ticăloșii aceștia, încît nu pot nici să-și ridice capul și să cugete că au suflet sau că este viață viitoare și răsplătire. Și îi afundă pe dînșii în pieire și în pierzare atît trupească, în viața aceasta, cît și sufletească, în cea viitoare.¹

10. Căci iubirea de argint este rădăcina tuturor răutăților

Zice: Iubirea de argint este rădăcina tuturor răutăților, fiindcă nu îi lasă nevătămați și nesupărați nici pe cei vii, nici pe cei morți, turbarea ei făcîndu-i pe unii a deschide pînă și mormintele și a dezbrăca trupurile morților. Iubirea de argint îi ridică pe fii împotriva născătorilor și pe frați împotriva fraților. Iubirea de argint îi face pe oameni să fure pînă și lucrurile afierosite lui Dumnezeu, adică îi face furi de cele sfinte. Scoate iubirea de argint din lume, și negreșit nu va mai rămîne între oameni nici război, nici vrajbă și nici curvie! Fiindcă pentru arginți se fac războaiele între împărați, pentru arginți urmează cele mai multe vrajbe între oameni și pentru arginți se pricinuiesc curviile, căci pentru arginți se vinde pe sine și curva.²

¹ Pentru aceasta, vrînd să arate multele răutăți pe care le pricinuește pofta bogăției, și înțeleptul Sirah îl fericește pe bogatul curat de păcatele ce urmează din bogăție, zicînd: „Fericit e bogatul ce s-a aflat fără prihană și care nu a umblat în urma aurului!” (capitolul 31:8). Însă, mai departe, înțeleptul nu se dumirește dacă se află în lume un asemenea bogat, și de aceea zice: „Cine este acesta? Și-l vom ferici, că a făcut lucruri minunate întru poporul său!” (31:9). Căci, după Isocrat, bogăția este slujitoare mai mult răutății decît facerii de bine. Vezi și subînsemnarea zicerii „Știu și a mă smeri, știu să am și de prisos” (*Filipeni 4:12*). (*n. aut.*)

² Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Căci din această rădăcină odrălesc și vărsări de sînge, și vrăjitorii, și răpiri, și lăcomii, și minciuni, și călcări de jurăminte și celelalte

și unii, poftind-o, s-au rătăcit de la credință

Zice: Iubirea de argint orbește mintea oamenilor și, întorcînd ochii cei gînditori către dînsa, nu-i lasă a vedea calea adevărului. Căci cum va crede iubitorul de argint în evanghelie, care legiuiește sărăcia? Negreșit, nu va crede! Iar din zicerea aceasta se trage încheierea că viața cea rea și pîngărită naște și dogme rele și-i face pe oameni necredincioși. Și vezi la zicerea „nu au cercat a-L avea pe Dumnezeu întru cunoștință” (*Romani 1:28*) și subînsemnarea zicerii „avînd credință și bună conștiință” (*1 Timotei 1:9*).

și s-a pătruns pe sine-și cu multe dureri.

Iubitorii de argint, — zice — s-au pironit pe sine-și întru multe dureri și scîrbe, căci, chiar în viața aceasta, o, cît se tînguiesc! — o, cît se chinuiesc și

feluri ale fărădefegii.” Pentru aceasta a zis și dumnezeiescul Hrisostom: „Căci ce rău nu se face pentru bani? Și mai ales nu pentru bani, ci pentru alegerea cea rea a celor care nu știu a-i întrebuința. (...) Deci ce rău nu se face pentru bani? Au nu lăcomiile de averi? Au nu răpirile? Au nu suspinurile? Au nu vrajbele? Au nu gîlcevilă? Au nu prigonirile în cuvinte? Au nu și-a întins ea mîinile chiar pînă la morți? Au nu le-a ridicat chiar și asupra părinților și a fraților? Oare nu au răsturnat cei stăpîniți de pofta aceasta toate legile firii și poruncile lui Dumnezeu? Oare judecătoriile nu sînt pentru aceasta? Deci ridică din mijloc iubirea de bani, și ai contenit războaiele, a încetat gîlceava, a încetat vrajba, a încetat sfada și prigonirea în cuvinte. Iubitorii de argint ar trebui goniți din lume ca niște stricători (sau ciumați) și lupi. Căci — așa cum furtunile potrivnice și strașnice, căzînd în noianul cel lin, îl răscolesc într-afît, încît și nisipul din adînc se amestecă cu valurile cele de sus — tot astfel le amestecă pe toate și iubitorii de bani. Iubitorii de bani nu cunosc nici un prieten (și de ce zic prieten? — nici pe Însuși Dumnezeu nu-L cunosc) fiindcă, stăpînindu-se de pofta aceea, au înnebunit. Titanii (după lexiconul lui Gazi, se zice că Titanii sînt fiii cerului și ai pămîntului, care locuiesc în Tartar, după mitologie, *n. aut.*) sînt chip al turbării, însă iubitorii de argint nu sînt ca ei, ci cu adevărat îndrăciți și ieșiți din minte” (*Cuvîntul al 17-lea la aceasta către Timotei*). Iar Sfîntul Maxim Postnicul zice: „Pricina a toată răutăatea este slava deșartă și îndulcirea. Iar cel ce nu le urăște pe acestea nu curăță patima” (capitolul 99 din *Despre legea duhovnicească*). Și iarăși: „Rădăcina tuturor răutăților s-a zis a fi iubirea de argint și e arătat că aceasta se înființează prin acelea” (la fel, capitolul 100), adică prin slava deșartă și prin iubirea de îndulciri. Ia aminte însă că — deși iubirea de arginți se alcătuiește prin slava deșartă și prin îndulcire (precum zice Marcu), adică, deși iubirea de argint se naște din acestea și este fiică a lor (fiindcă cel ce adună arginți face aceasta ca să cîștige slavă sau îndulciri) — după ce se cîștigă arginții, iubirea de arginți naște la rîndul ei slava deșartă și îndulcirea, și astfel fiica acestora se face lor și maică, și rădăcină — precum zice aici dumnezeiescul Apostol. Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Hrisostom, în tîlcuirea *Evangheliei* lui Matei, că, după [ispita] iubirii de îndulciri și aceea a iubirii de slavă, diavolul I-a dat război Domnului în munte cu iubirea de arginți, aceasta fiind mai puternică decît celelalte patimi. [Și zice așa:] „Știind [aceasta], vicleanul a pus la urmă răul cel mai puternic dintre toate, adică pofta mai multului.” Și tîlcuitorul cel nescris al evangheliei lui Matei zice: „Însă, din aceste trei ispite, mai tare decît cea a lăcomiei pîntecelui și a slavei deșarte este aceea a iubirii de bani” (la șirul tîlcuirii lui Matei, capitolul 4). (*n. aut.*)

plîng, numai ca să strîngă arginți! Și bine a zis Apostolul că „s-au pătruns”, căci grijile bogăției sînt ca niște spini și, ori din care parte i-ar apuca cineva, ei îi înghimpă mîinile, și i le sîngerează și multe dureri pricinuiesc inimii lui. De aceea a și asemănat Domnul grijile vieții cu spinii, în pilda despre sămîntă, zicînd: „Iar aceea care a căzut în spini sînt cei care aud, dar, ducîndu-se de grijile bogăției și ale îndulcirilor vieții, se îneacă și nu isprăvesc” (Luca 8:14).

II. Tu însă – o, omule al lui Dumnezeu! –

Cu adevărat, mare dregătorie este a se numi cineva „om al lui Dumnezeu”! Căci toți oamenii sînt „fiii lui Dumnezeu”, ca făpturi și ca zidiri ale Lui, dar „oameni ai lui Dumnezeu” sînt dreptii și sfinții, nu numai după temeiul zidirii, ci și după acela al apropierii.¹ Deci zice: O, Timotei! – dacă ești om al lui Dumnezeu, nu căuta nici un lucru din cele ce depărtează de la Dumnezeu, ci caută cele următoare:

fugi de acestea și vînează dreptatea,

Apostolul a pus amîndouă acestea cu întindere și cu covîrșire, căci nu i-a zis: Desparte-te de patimile zise mai sus și apropie-te de dreptate! – ci: Fugi de acelea cu toate puterile tale și vînează dreptatea cu toată puterea ta! Iar „dreptate” numește fapta bună cea peste tot cuprinzătoare, ca să-l învețe pe Timotei să nu se lăcomească la averi asemenea acelor care vor să se îmbogățească, despre care a zis mai sus.

buna-cinstire de Dumnezeu,

¹ De aici a luat prilej Teologul Grigorie a zice către marele Vasilie (în *Cuvînt la îngro-
parea tatălui*): „Omule al lui Dumnezeu, slugă credincioasă și iconom al tainelor lui Dum-
nezeu! (...)” Și Sfîntul Andrei al Ierusalimului a zis marelui Nicolae: „Omule al lui Dum-
nezeu și slugă credincioasă! (...), căci multe numiri ți-a pricinuit fapta bună.” De aceea, și
Teodorit tîlcuiește așa zicerea „omule al lui Dumnezeu”, zicînd: „Mare e lauda! Așa se nu-
mea și marele Ilie, așa s-au numit și mulți alții din Proorocii cei vechi. Nu pentru că ceilalți
oameni nu ar fi ai lui Dumnezeu, căci toți sînt făpturi ale lui Dumnezeu, dar cei ce au păzit
însușirile cele din început ale zidirii, aceia se numesc cu adevărat «oameni ai lui Dumne-
zeu». Iar că așa îi numește pe aceștia *Dumnezeiasca Scriptură* este arătat celor care o ci-
tesc, fiindcă zice: «Ce este mie și ție, omule al lui Dumnezeu?» (3 *Împărați* 17:18). Zicea
despre Elisei Sunamiteanca aceea, către bărbatul său: «Trimete-mi dar pe una din slugi și o
asină, și voi alerga către omul lui Dumnezeu» (4 *Împărați* 4:22). Și zice: «S-a făcut cuvîn-
tul Domnului către Șemaia, omul lui Dumnezeu» (3 *Împărați* 12:22). «A ridicat Proorocul
trupul omului lui Dumnezeu» (3 *Împărați* 13:29), zicea acel prooroc amăgitor despre pro-
orocul pe care îl omorîse leul pe cale.” (n. aut.)

Zice: O, Timotei! – vînează cu toate puterile tale buna-cinstire de Dumnezeu, adică adevărul dogmelor credinței.¹

credința,

Zice: Vînează credința, care este potrivnică întrebărilor și prigonirilor în cuvinte.

dragostea,

Zice: Vînează dragostea, adică petrecerea cea dreaptă și îmbunătățită, căci capul și deplinătatea petrecerii îmbunătățite este dragostea.

răbdarea, blîndețea.

Zice: O, Timotei! – vînează răbdarea și blîndețea! Pavel a pus aceste fapte bune după dragoste, căci din aceasta se nasc ele. Din dragoste se naște răbdarea, fiindcă dragostea „toate le suferă, toate le rabdă” (1 Corinteni 13:7) – după același Apostol. De asemenea, din dragoste se naște și blîndețea, căci „dragostea rabdă îndelung” (1 Corinteni 13:4) și „dragostea nu se întărită” (la fel), iar îndelunga-răbdare și blîndețea sînt mai tot una.

12. Luptă-te lupta cea bună a credinței,

Adică: Stai neclintit, nemișcat, luptîndu-te pentru credința lui Hristos atît cu puterea cuvintelor, cît și cu curăția vieții. Iar mai sus îi zicea lui Timotei să se iscusească: „Iscusește-te întru buna-cinstire de Dumnezeu” (1 Timotei 4:7).

apucă-te de viața veșnică,

Zice: O, Timotei! – iată plata și cununa pe care o vei lua pentru lupta credinței. Care este aceasta? Viața veșnică.

la care ai fost chemat

Zice: Fiindcă pentru aceasta ai fost chemat, pentru dobîndirea vieții veșnice.

și pentru care ai mărturisit buna mărturie înaintea multor martori.

¹ Despre buna-cinstire de Dumnezeu, vezi la tîlcuirea stihului 7, capitolul 4, al acestei epistole. (n. aut.)

Aici, Pavel laudă îndrăzneala și bărbăția lui Timotei, fiindcă Îl mărturisea pe Hristos în vremea primejdiilor. Sau, înțelege aici mărturisirea făcută întru catehizarea dinaintea botezului, prin care toți Creștinii mărturisesc că se leapădă de satana și se împreunează cu Hristos, mărturisire pe care o dăduse și Timotei când s-a botezat. Vezi însă – o, cititorule! – că nu e desul să aibă Creștinul numai mărturisirea credinței, ci e nevoie ca el să aibă și răbdarea de a rămîne totdeauna întru mărturisirea aceasta. Totodată, trebuie a avea și multă nevoiță, ca să nu se întîmple a se clătina din mărturisire și din credință.

13. Îți poruncesc înaintea lui Dumnezeu,

Cu aceste cuvinte, marele Pavel Îl cheamă ca martor pe Dumnezeu pentru trei pricini: întâi, pentru a crește frica în sufletul lui Timotei, ucenicul său, și din aceasta să-l facă mai încredințat; al doilea, ca să arate că poruncile nu sînt omenești, ci dumnezeiești; și, al treilea, pentru ca Timotei, avîndu-l totdeauna în minte pe martorul chemat de învățătorul său Pavel, adică pe Dumnezeu, să-și însușească și să-și deștepte inima cu această aducere aminte.

Cel ce le învie pe toate,

Cu acest cuvînt, Pavel îl mîngîie pe Timotei pentru primejdiile ce le suferea și îi aduce aminte de învierea ce va să fie, ca și cum i-ar zice: Să nu te temi de moarte – o, Timotei! –, fiindcă ești rob al lui Dumnezeu, Care, puțînd să le învie pe toate, va învia și morții.¹

și al lui Iisus Hristos, Care a mărturisit buna-mărturisire înaintea lui Pilat Ponțiu:

Aici, Pavel Îl aduce iarăși în mijloc pe Hristos, pe Învățătorul tuturor, îndemnîndu-l spre nevoiță pe ucenicul său Timotei de la pilda Acestuia.

¹ Sfîntul Teodorit face o iscoditoare tîlcuire la zicerea „toate”, zicînd: „Cei ce cuge-tă cele ale lui Arie, rău înțelegînd aceasta: «Toate printr-Însul s-au făcut» (Ioan 1:2), se prigonesc în cuvinte, între aceste «toate» punînd și pe Duhul. Ascultă-l acum pe Apostol, care zice: «Celui ce le învie pe toate», și spune-ne cum îl înțeleg ei [arienii, n. m.] pe acest «toate»? Oare și cele necuvîntătoare vor dobîndi înviere și, pe lîngă acestea, cele nefînsuflețite, adică pietrele, lemnele și cele asemenea lor? Este învederat că nu vor zice așa! Drept aceea, dumnezeiescul Apostol a lăsat să înțelegem acest «toate» după buna-cinstire de Dumnezeu. Deci, această zicere evanghelică: «Toate printr-Însul s-au făcut», se înțelege, precum se cuvine, pentru toate zidirile cele simțite și gîndite, iar nu pentru Duhul cel Sfînt, căci Acesta nu este zidire sau făptură, ca să Se zidească prin Fiul, El fiind nezidit și de o Ființă cu Fiul.” (n. aut.)

Zice: De vreme ce Hristos S-a făcut înții mărturisitor, atunci și noi, ucenicii și Apostolii lui Hristos, sîntem datori a-I urma și a mărturisi dumnezeirea Lui. Căci, cînd Pilat a zis către Hristos: „Ești tu împărat?”, El a răspuns: „Tu zici că sînt împărat! Eu pentru aceasta M-am născut și am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul. Tot cel ce este întru adevăr ascultă glasul Meu” (Ioan 18:37). Și a zis și a mărturisit încă multe altele despre dumnezeirea Sa, anume că era Fiul al lui Dumnezeu.¹

14. Să ții porunca neîntinată și neprihănită

Zice: O, Timotei! – îți poruncesc să păzești porunca curată și neprihănită, adică – după Teodorit – cele ce ți le scriu, fără a-ți pricinui ție însuși vreo spurcăciune nici pentru dogme de credință rele, amestecînd cu învățătura evanghelică vreo socoteală străină și eretică, nici pentru viață prihănită și fapte necuvenite.

pînă la arătarea Domnului nostru Iisus Hristos,

Adică: O, Timotei! – îți poruncesc să păzești porunca curată nu pînă la sfîrșitul vieții tale, ci pînă la arătarea și venirea Domnului nostru Iisus Hristos. Și nu zice așa pentru că Timotei avea să vieze pînă atunci, ci pentru a-l deștepta mai mult, aducîndu-i aminte de slava aceea înfricoșată cu care are să vină Domnul.

15. pe care o va arăta în vremile osebite

¹Toți Sfinții Apostoli și Mucenicii lui Hristos mărturisesc ceea ce a mărturisit și El. Căci Hristos a fost schingiuit și osîndit la moarte de cruce pentru că a mărturisit că este Fiul al lui Dumnezeu, atunci cînd Caiafa I-a zis: „Jură-Te pe Tine asupra Dumnezeului celui viu, ca să ne spui de ești Tu Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Iisus i-a răspuns: Tu ai zis. Și vă spun încă: De acum veți vedea pe Fiul Omului șezînd de-a dreapta puterii și vîenind pe norii cerului. Atunci arhiepiscopul și-a sffîșiat hainele, zicînd: A hulit! Ce ne mai trebuie martori? Iată, acum ați auzit hula Lui. Ce vi se pare? Iar ei, răspunzînd, au zis: Este vinovat de moarte!»” (Matei 26:62-66). Deci, așa cum Hristos S-a osîndit la moarte pentru această mărturisire, anume că este Fiul lui Dumnezeu, tot astfel toți mucenicii au fost schingiuiți și osîndiți la moarte pentru că L-au mărturisit pe Hristos Fiul al lui Dumnezeu. De aceea, cînd se varsă sînge mucenicesc, Părintele cel fără de început Se milostivește și-Și oprește mînia asupra lumii, căci, îndată ce vede sîngele acesta, Își aduce aminte de sîngele Fiului Său cel unul născut. Fiindcă sîngele Fiului și sîngele mărturisitorilor Săi – adică al Mucenicilor, al celor vechi, cît și al celor noi – au împărtășire și apropiere, de vreme ce s-au vărsat din aceeași pricină, adică pentru aceeași singură mărturisire că Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Iar Climent Stromatul (în a 7-a din tîlcuirile sale) zice că Hristos a mărturisit că este Fiul lui Dumnezeu și prin cele ce făcea. (n. aut.)

Pavel le numește „vremi osebite” pe acelea cuvenite și rînduite de Dumnezeu întru care va să vină Domnul. Deci zice: Nu te mîhni – o, Timotei! Căci, deși nu s-a făcut încă a doua și slăvita venire a lui Hristos, ea are să se facă negreșit, și atunci vei primi plățile sudorilor tale.

fericitul și singurul puternic,

Dumnezeiescul Apostol zice și aceste cuvinte spre mîngîierea lui Timotei, ca să-l facă a nu privi la bunătățile și la deșertăciunile vieții acesteia, ci numai la Dumnezeu, Care este însăși fericirea și izvorul a toată bunătatea, întru Care nu se află nici un lucru mîhnitor și nepriincios, ci toate sînt pricinuitoare de bucurie și cu totul veselitoare. Și, pe lîngă acestea, pentru a-l face să nu se teamă de împărați și de puternicii lumii acesteia, ci doar de Împăratul împăraților și de Puternicul tuturor puternicilor. Și Îl numește pe Hristos „puternic” ca să dea de înțeles că Hristos va arăta a doua Sa venire negreșit cu slavă, căci doar El este puternic.¹ Pavel zice toate acestea pentru Fiul, dar nu a adăugat zicerea „singur” spre deosebirea și despărțirea Lui de Părintele și de Duhul cel Sfînt – să nu fie! –, căci la fel de fericit, de puternic și de fără schimbare este și Părintele, și Duhul cel Sfînt. Ci a zis aceasta spre deosebirea de oameni și de cei numiți în chip mincinos „dumnezei”, care nu sînt nici puternici, nici fericiți cu adevărat.

16. Împăratul celor ce împărățesc și Domnul celor ce domnesc, Cel ce singur are nemurire,

¹ Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „A adevărit cuvîntul despre înviere, judecată și răsplătiri din cele cuvenite lui Dumnezeu. Astfel, numindu-L „fericit”, a arătat mai întîi neschimbarea Lui, căci cel fericit din fire nu primește nici o schimbare; apoi, puterea, zicînd că El este «singurul puternic, Împăratul celor ce împărățesc și Domnul celor ce domnesc»; apoi, nepieirea, căci pe aceasta o cunoaște doar Cel ce are nemurire. Apoi, neputînd a tîlcui însăși firea dumnezeiască, a arătat lumina dimprejurul ei, căci zice [mai departe]: «locuind în lumina cea neapropiată». Dar nici aceasta nu e potrivită lui Dumnezeu, căci El are fire nescrisă împrejur, iar dacă «locuiește» în lumină, înseamnă că Se cuprinde de ea. Ci [Apostolul ÎI] laudă [pe Dumnezeu] pe cît poate și-L vede pe cît ajunge; iar dacă lumina cea despre El e «neapropiată», cum ar putea fi El văzut? De aceea, Pavel a adăugat: «pe care nimeni din oameni nu L-a văzut.» [...] (n. aut.)

² Pentru ce Se numește Dumnezeu „împărat al împăraților și Domn a domnilor”? Marele teolog [„văzător de Dumnezeu”, n. m.] Dionisie Areopagitul zice așa (în *Despre numirile dumnezeiești*, capitolul 12): „Fiindcă Pricinuitorul tuturor este mai prea-desăvîrșit decît toate cu o covîrșire care le covîrșește pe toate, El e lăudat și numit «Sfînt al sfinților» și celelalte (adică și «Împărat al împăraților», «Domn al domnilor» și «Dumnezeu al dumnezeilor») după pricina cea mai presus izvoritoare și covîrșirea cea osebită. Cum ar zice cineva: Cît covîrșesc cele sfinte, sau dumnezeiești, sau domnitoare sau împărătești peste cele ce nu sînt astfel, [...] cu atîta covîrșea [aceea] peste toate cele ce sînt astfel [...]” (n. aut.)

Zice: Singur Hristos, ca Dumnezeu, are nemurire din ființă și din fire. Iar Îngerii, sufletele și demonii, deși se numesc „nemuritori”, nu au nemurire din fire, ci după dar¹. Și nu au nemurire izvoritoare, ci numai se împărtășesc de dînsa, după puțina împărțire a începătoarei și izvoritoare nemuriri a lui Dumnezeu.

locuind întru lumina cea neapropiată,

Dar lumina aceasta, întru care Apostolul zice că locuiește Fiul, se cuprinde oare de vreun loc? Și oare una este lumina, și alta este Dumnezeu, Care locuiește întru lumină? Și cum, de vreme ce Fiul este El Însuși lumină [a lumii]? O, cititorule! – vezi că, atunci cînd voim să spunem vreo noimă mare despre Dumnezeu, mintea noastră slăbește spre a înțelege și limba noastră spre a grăi? Iar lumina lui Dumnezeu se numește „neapropiată” pentru că nici o minte credincioasă, dar mărginită – ori a Îngerilor,

¹ Însemnează că și Sofronie al Ierusalimului, aducînd zicerea aceasta a Apostolului în mărturisirea de credință trimisă în scris la soborul al șaselea a toată lumea, zice că Îngerii sînt nemuritori după dar. Însă trebuie să știm că, deși Îngerii și sufletele cele cuvîntătoare nu mor și nu se topesc precum mor și se topesc trupurile, ele mor însă după alt chip. Căci, așa cum moare trupul cînd se desparte de suflet, tot astfel mor sufletele și Îngerii cînd se despart, prin păcat, de darul lui Dumnezeu, care este viața cu adevărat. Pentru aceasta, atît îngerii [căzuți], adică demonii, cît și sufletele cele cuvîntătoare ale oamenilor păcătoși au murit, despărțindu-se de darul lui Dumnezeu prin păcat, cum zice dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului despre sufletul cel cuvîntător: „Iar că sufletul cel cuvîntător este ca și cum s-ar omorî, deși are viață, ne-a învățat marele Pavel, scriind că «văduva ce se răsfată, deși vie, a murit» (I Timotei 5:6). [...] Ci și Domnul i-a poruncit oarecărui a lăsa morții să-și îngroape morții, numindu-i morți după suflet pe acei îngropători ce viază după trup.” Iar despre demoni zice acestea: „Fiindcă satana nu e numai duh mort, ci și omorîtor al celor ce se apropie [de el]. Căci cei ce s-au împărțășit (strămoșii adică) de murirea aceluia [cînd au călcat porunca] cea făcătoare de moarte [«cu moarte veți muri!»], n. m.] [ar fi murit numai decît și cu trupul], [...] dacă [satana] nu ar fi fost ținut cu purtarea de grijă și cu puterea cea bună, așteptînd hotărîrea Aceluia ce le poartă pe toate doar cu cuvîntul, putere fără de care nimic nu se săvîrșește din cele ce se săvîrșesc.” Dar s-ar nedumeri cineva și ar zice că, de vreme ce Îngerii și sufletele cele cuvîntătoare se fac moarte, atunci nici o făptură nu este nemuritoare, ci singur Dumnezeu. Răspundem că așa este cu adevărat, căci singur Dumnezeu este cu totul nemuritor după fire și după ființă, căci are viața cu totul neprefăcută și neschimbată, iar Îngerii și sufletele cele cuvîntătoare, neavîndu-și viața cu totul neprefăcută și neschimbată, nu au nici nemurirea după fire, ci după dar și împărțășire, și astfel se poate a fi lipsiți de dînsa în chipul arătat mai sus. [...] Și vezi că Apostolul înțelege poate despre viața lui Dumnezeu covîrșirea cea întru covîrșire, și vei înțelege că zicerea „Viu sînt Eu – zice Domnul” – s-a zis în chip potrivit despre Dumnezeu, Care singur are nemurire, avînd viața cea cu totul neprefăcută și neschimbată. Și să ne îndoim despre celelalte, cînd Însuși Hristos (după firea Sa omenească) nu a avut nemurirea Tatălui? – fiindcă a gustat moarte pentru noi toți.” (n. aut.)

ori a oamenilor – nu se poate apropia de ea, din pricina covârșitoarei și nemărginitei sale străluciri.¹

pe care nu L-a văzut și nu-L poate vedea nimeni dintre oameni,

Zice: După firea dumnezeirii, nimeni nu L-a văzut și nici nu-L poate vedea pe Fiul², iar după omenire S-a făcut văzut de oameni. Iar marele Ioan

¹ Iar marele Vasile, glasul Bisericii, tâlcuiește zicerea aceasta așa: „Căci [lumina] cea neapropiată este [aceeași] cu lumina cea adevărată de care vorbește Ioan: «Era lumina cea adevărată» (Ioan 1:9). Și cea adevărată este neapropiată, căci, neputând să se uite la slava luminii Fiului, Apostolii au căzut cu fețele la pământ pentru că El era lumină neapropiată.” Mai acestea le zice și fratele [Sfântului Vasile], dumnezeiescul Grigorie al Nissei, întinzându-se către Evnomie, cel ce zicea că una este lumina cea adevărată și alta cea neapropiată, astfel: „Apoi cine este așa de nătărău, încât a nu înțelege că cele ce se însemnează sînt același lucru? Iar cea adevărată și cea neapropiată sînt la fel de neapropiate celor ce înțeleg împotriva, căci, așa cum adevărul nu primește amestecarea minciunii, tot astfel nu primește neapropierea apropierea celui dimpotrivă” (*Împotriva lui Evnomie*, cuvîntul al 12-lea). Și iarăși zice: „Pavel zice că [Dumnezeu] locuiește în lumina cea neapropiată, [...] ceea ce e întocmai cu acea zicere evanghelică care spune că Tatăl este «întru Fiul». Căci Fiul este lumina adevărată și, de vreme ce adevărul este neapropiat de minciună, Fiul este așadar lumina neapropiată întru Care «locuiește» Tatăl, adică întru Care este Tatăl. Căci Pavel înțelege aici că Tatăl locuiește în lumina cea neapropiată” (la fel) – precum zice și Hrisostom. Iar Dionisie Areopagitul numește lumina neapropiată „întuneric dumnezeiesc”, fiindcă aceasta, pentru covârșitoarea luminare, și întunericul, din pricina covârșitoarei întunecări, sînt la fel de nevăzute de ochi. „S-au lăsat – zice – tăcerii celei învățătoare de taine tainele cele scumpe, și slobode și neprefăcute ale teologiei despre întunecarea cea mai presus de lumină, care prea-strălucеște în prea-întunecarea cea foarte strălucitoare, și cu totul nepipăită și nevăzută, umplînd foarte mințile cele fără de ochi cu strălucirile cele mai presus de frumoșe” (*Despre tainica teologie*, capitolul 1). Și iarăși: „După chipul acesta, și noi ne rugăm a ajunge la întunecarea cea mai presus de lumină și, prin nevedere și necunoștință, să vedem și să cunoaștem cunoștința cea mai presus de vedere. Căci, [aici], a nu vedea și a nu cunoaște este chiar a vedea și a cunoaște” (la fel, capitolul 11). Iar ceea ce zice Pavel aici este asemenea zicerii lui David: „Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină” (*Psalms 103*, stih 2). Deci lumina aceasta neapropiată a dumnezeirii se împarte către toți Îngerii și către toți cei fericiți, oarecum dregîndu-se [„potrivindu-se”, *n. m.*] prin mijlocirea trupului cel ipostaziat dumnezeiesc al Domnului. Despre aceasta, Teodorit a zis: „După înomenire, (Dumnezeu) nu S-a arătat nici Îngerilor întru asemănarea slavei, ci folosind învelirea trupului ca pe o îmbrăcăminte adevărată și vie” (dialogul întîi împotriva lui Eutihie). Și dumnezeiescul Chiril Alexandrinul zice: „Glasul Dumnezeu-Părintelui este bun și vrednic de laudă, însă [cu toate acestea], fiind stăpîniți de temere nesuferită, (ucenicii) au căzut la pământ [la schimbarea la față a Domnului, *n. m.*], ca și prin aceasta să ne învățăm că mijlocirea Mîntuitorului nostru s-a arătat prea de nevoie după chipul înomenirii celor de pe pământ. Căci, dacă El nu S-ar fi făcut asemenea nouă, care din noi ar fi putut să-L vadă pe Dumnezeu și slava Lui cea negrăită, nefiind cu putință a Se arăta vreunui din cei născuți? Căci El locuiește în lumină neapropiată, cum a zis și fericitul Pavel” (la tâlcuirea Evangheliei lui Matei, capitolul 17). (*n. aut.*)

² Iar că nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu după ființă și după fire, mărturisește arătat și întîiul dintre teologi, Ioan, zicînd: „Pe Dumnezeu, nimeni din oameni nu L-a văzut. Fiul

Hrisostom a zis mai sus că zicerile acestea – „Cel fericit și singur puternic”, „Împăratul împăraților și Domnul domnilor” și „Cel ce singur are nemurirea, Care locuiește în lumina cea neapropiată” – se spun pentru Fiul. Apoi, zice mai jos că toate acestea se spun mai cu de-adinsul despre Tatăl, măcar că sînt și ale Fiului și ale Duhului Sfînt, fiindcă – zice dumnezeiescul Hrisostom – Pavel nu a pomenit mai sus doar de Fiul, ci și de Tatăl, cînd a zis: „Îți poruncesc înaintea lui Dumnezeu și a lui Iisus Hristos”.

Căruia cinste și stăpînire veșnică! Amin!

Zice: Așadar, dacă la Dumnezeu este totdeauna stăpînire și putere firească și înființată, să nu te temi de primejdii, o, Timotei! – deși această stăpînire și putere a lui Dumnezeu nu se arată într-această vreme. Și, dacă cinstea și

cel unul născut, Cel ce este în sînul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (Ioan 1:18). Iar al doilea teolog, Grigorie – după ce i-a pomenit mai întîi pe Ilie, pe Manoe, pe Isaia, pe Iezechil și pe ceilalți mărturisii în *Scriptura Veche* că L-au văzut pe Dumnezeu – zice acestea: „Însă nici aceștia, nici altcineva din cei asemenea lor nu au stat la sfatul Domnului, după cea scrisă la *Ieremia*, unde zice: «Cine a stat la sfatul Domnului?»» (capitolul 23:18). Nimeni nu știe și nu a tălmăcit firea lui Dumnezeu” (*Al doilea cuvînt teologic*). Zice și marele Dionisie: „Dacă cineva L-a văzut pe Dumnezeu, a înțeles că nu pe El L-a văzut, ci ceva din cele ce sînt și se cunosc ale Lui, El însuși fiind mai presus de minte și prea-înalt peste ființă. [...]” (epistola către Gaius). Și iarăși zice teologul Grigorie: „Nici acru nu a fost respirat tot de către cineva, nici ființa lui Dumnezeu nu a fost încăpută desăvîrșit de vreo minte sau cuprinsă de vreun glas, ci, scriindu-le umbrît pe cele ale Lui din cele ale Lui, adunăm oarecare închipuire mică și neputincioasă. Și bunul teolog nu e acela care a aflat totul, ci acela care socotește și adună întru sine închipuirea adevărului mai mult decît altul” (*Cuvîntul al doilea despre Fiul*). Se nedumerește însă dumnezeiescul Grigorie al Nissei pentru ce zice aici Pavel: „pe Care nici unul din oameni nu L-a văzut și nici nu poate să-L vadă”, iar Domnul a zis: „Feriți-vă – cei curați cu inima, căci aceia îl vor vedea pe Dumnezeu” (*Matei* 5:8)! Și, dezlegînd nedumerirea, zice: „Ceea ce ar fi după ființă dumnezeiască fire însăși este mai presus de toată aflarea minții celei pricepătoare. Dar, după alt cuvînt, dumnezeiasca fire se vede și se pricepe, fiindcă Cel nevăzut după fire Se face văzut după lucrări. Căci, din oarecare lucrare, cel fericit [de către Mîntuitorul] îl socotește pe Cel ce a lucrat, și, prin buna potrivire a lumii, înțelepții veacului acestuia pot înțelege înțelepciunea și puterea cea mai presus de toate” (la tîlcuirea la *Matei*). Același Grigorie al Nissei se nedumerește (întru orația la Ștefan, întîiul mucenic) de ce zice Pavel aici că „nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu și nici nu poate să-L vadă”, iar Ștefan a văzut slava lui Dumnezeu. Și dezlegă nedumerirea arătînd că zicerea Apostolului ar fi fost mincinoasă doar dacă Ștefan ar fi văzut slava lui Dumnezeu cu putere omenească. Dar, de vreme ce Ștefan a văzut slava lui Dumnezeu întru puterea Duhului Sfînt, înseamnă că amîndoi spun adevărul, și Apostolul, și Ștefan. „Căci Ștefan – zice – nu a văzut dumnezeirea întru firea și puterea omenească, ci s-a înălțat către înțelegerea lui Dumnezeu fiind ajutat de darul Sfîntului Duh. Și, de altfel, Ștefan a văzut doar slava lui Dumnezeu, nu firea și ființa Lui, iar Pavel zice aici că nimeni nu a văzut și nici nu poate să vadă firea și ființa lui Dumnezeu. De aceea, [cei doi] nu se împotrivesc unul altuia. (n. aut.)

slava lui Dumnezeu este totdeauna firească și înființată, să nu te întristezi și să obosești când Dumnezeu Se necinstește de către cei necredincioși.

Și bine teologhisește aici dumnezeiescul Apostol, și la vreme potrivită, căci, chemându-L mai sus ca martor pe Dumnezeu, era de urmat să vorbească și despre slava și puterea Lui pentru ca, auzind acestea, Timotei să se rușineze și să se întărească mai mult întru ispite. Și zice că și noi, toți Creștinii, putem să-I aducem fără osîndire lui Dumnezeu astfel de slavoslovie, dacă nu vom iscodi firea și ființa Lui cea nepricepută, ci numai o vom slăvi și o vom cinsti¹ cum o cinstește și o slăvește Apostolul aici.

17. Bogaților din veacul de acum,

Aici, îi osebește pe bogații veacului de față, fiindcă sînt și alți bogați, în veacul viitor și veșnic, adică toți dreptii și sfinții.

poruncește-le să nu cugete înalt,

Zice: O, Timotei! – poruncește-le bogaților veacului acestuia să nu se mîndrească, fiindcă bogăția naște trufie și mîndrie.²

nici să nădăjduiască întru neștiința bogăției,

Cu aceste cuvinte, Pavel doboară mîndria bogaților, zicînd: O, bogatule! – de ce te fălești întru bogăția ta? Și de ce te mîndrești în lucru neștiut și nestatornic, ce cade cu lesnire de la unul la altul?³ Nu auzi ce zice *Scrip-*

¹ Vezi la stihul 20 al capitolului 6 al celei către Filipeni de ce adaugă Apostolul slavoslovie îndată ce pomenește numele Tatălui. (*n. aut.*)

² Despre aceasta a zis și Hrisostom: „Nimic nu naște așa de multă umflare [mîndrie și slavă deșartă la un loc, *n. m.*], nebunie și trufie ca banii” (cuvîntul înfi la aceasta). Și Icu-menie zice: „Nimic nu-l umflă și nu-l înalță pe om mai mult decît bogăția”. (*n. aut.*)

³ Pentru aceasta zice și Teodorit: „Cîștigarea bogăției este «neștiință», căci avuția vine acum la acesta, iar mai peste un ceas se mută la celălalt; și, mulți domni avînd, nu este a nici unuia. Pentru aceasta și Dumnezeu înfricoșează, prin dumnezeieștii Săi Prooroci, că va sufla și va risipi din mîinile bogaților bunătățile întru care nădăjduiesc și se fălesc ei. Căci, prin Proorocul Agheu, zice așa: „V-ați așteptat la mult, dar iată că aveți puțin. Ați strîns mult, dar Eu am risipit truda voastră!” (capitolul 1, stih 9). Iar prin Proorocul Maleahi zice așa: „Voi ziceți: Masa Domnului este spurcată și bucatele de pe ea sînt de disprețuit. Și Eu le-am împrăștiat pe ele – zice Domnul Atotțiitorul” (1:13). [...] Și același Teodorit zice iarăși către cei bogați – după marele Vasilie: „Ci noi nu ne împărtășim de bunătatea bogăției, pururea amăgindu-ne de ea, [căci] mai tîrziu banii îi va avea altul.” [...] Și marele Vasilie a zis: „Celelalte avuții nu sînt mai mult ale celor ce le au decît ale altora, la întîmplare, așa cum sînt zarurile la joc, care se aruncă încolo și încoaice. Și sin-

tura? „Să nu se laude bogatul întru bogăția sa!” (1 Împărați 1:10). Nu auzi că Iov, cel atât de bogat, nu se mîndrea și nici nu se bucura în inima lui pentru bogăția ce avea, precum singur mărturisește și se blestemă pe sine că ar fi făcut aceasta? „M-am veselit cumva – zice – pentru că aveam atîta bogăție și că mîinile mele agoniseră mult?” (Iov 31:25). Deci ia aminte ca nu cumva să te amăgești și tu și să auzi zicerea lui David: „Iată omul care nu L-a pus pe Dumnezeu ajutor al său, ci a nădăjduit pe mulțimea bogăției sale și s-a împuternicit pe deșertăciunea sa” (Psalm 51:7).

ci întru Dumnezeu cel viu, Care ni le dă pe toate cu îmbelșugare;

Zice: O, Timotei! ¹ poruncește bogaților să nu nădăjduiască întru bogăția cea de nimic, ci întru Dumnezeu cel viu, Care rămîne pururea și ne dăruiește cu multă îndestulare și îmbelșugare și aerul, și apa, și lumina, și rodurile pămîntului, și vremile, și cele patru schimbări ale vremilor – a primăverii, a verii, a toamnei și a iernii – și toate celelalte bunătăți. Iar oamenii lacomi de avuții își însușesc și bunătățile acestea obștești pe care Dumnezeu le dă deopotrivă tuturor oamenilor – și săracilor, și bogaților – fără vreo osebire și alegere. Doar aceasta este bogăția, doar aceasta este comoara cea nemuritoare și nestricăcioasă, adică adevărata nădejde întru Dumnezeu cel viu. Iar Dumnezeu este Acela ce dă bogăție mai ales oamenilor îmbunătățiți, care nădăjduiesc cu totul întru Dînsul. [...] O, cititorule! – învață din cuvintele acestea ale Apostolului că Dumnezeu l-a făcut bogat pe tot omul, dăruindu-i fiecăruia toate bunătățile pămîntului, căci zice: „Deschizi mîna Ta și sature toată vietatea de bună-voință” (Psalm 144:17), și iarăși: „Bun este Domnul tuturor” (Psalm 144:29), și: „Deschizînd mîna Ta, toate se vor umple de bunătate” (Psalm 103:29). Așadar deșert și fără de minte este Creștinul ce se întristează că e sărac, de vreme ce are bogăție nedeșertată: pe Dumnezeu și nădejdea întru Dumnezeu, de la Care nu se va lipsi de nici o bunătate, căci zice: „Bogații au sărăcit și au flămînzit, iar cei ce nădăjduiesc spre Domnul nu se vor lipsi de tot binele” (Psalm 33:10); și: „Aruncă nădejdea ta spre Domnul, și El te va hrăni” (Psalm 54:25).

18. să facă ce e bine: să se îmbogățească întru lucruri bune,

Zice: O, Timotei! – Poruncește-le bogaților să săvîrșească faceri de bine și, dacă voiesc și iubesc a fi bogați, să se îmbogățească întru fapte bune.

gura din avuții nerăpită este fapta bună a cuiva, care rămîne la dînsul și cît e viu, și cînd se sfîrșește” (Cuvîni către tineri). (n. aut.)

să fie lesne dătători,

Adică: Poruncește-le bogaților să-și împartă cu lesnire bogăția la săraci și la cei ce au trebuință.

să fie împărtășitori,

Poruncește-le bogaților să fie împărtășitori, adică să arate dragoste, smerenie, pogorîre către frații lor săraci, vorbindu-le cu blîndețe și primindu-i cu față lină, fiindcă, „pe dătătorul cel lin, îl iubește Dumnezeu” (2 *Corinteni* 9:7), precum a zis același Apostol însuși. Și Sirah zice: „Întru toată darea, alinează-ți fața ta” (*Sirah* 35:8).¹

19. învistiindu-și temelie bună în viitor,

O, Timotei! – poruncește-le bogaților să-și învistierească temelie bună și statornică în viața ce va să fie. Căci, dacă se va pune temelie statornică la o casă, toate cele zidite deasupra vor fi statornice și neclintite. Așadar Apostolul a vorbit aici de „temelie” fiindcă fapta bună și veacul cel viitor sînt lucruri statornice și adevărate. Dar cum își vor învistieri bogății și vor pune temelie statornică în viitor? Dacă nu își vor învistieri bogăția îngropînd-o ca pe o comoară în pămînt, unde nu este lipsită de primejdie, ci, prin milostenie către săraci, și-o vor învistieri în ceruri, acolo unde bogăția lor rămîne neprimejduită – precum a zis Domnul: „Nu vă adunați vistierii pe pămînt, unde moliile și rugina le strică, iar furii le sapă și le fură! Ci adunați-vă vistierii în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, și furii nu le sapă și nu le fură” (*Matei* 6:19). În acest chip, bogații vor pune mîntuirii lor temelie bună în viitor, fiindcă bogăția se va face răscumpărare sufletelor lor – precum zice Solomon: „Izbăvirea sufletului omului este bogăția sa” (*Pilde* 13:8). Și, cînd vor muri, săracii pe care i-au miluit îi vor primi în veșnicele lor sălașuri – precum zice Domnul: „Faceți-vă vouă prieteni din mamona nedreptății, pentru ca, atunci cînd veți lipsi, să vă primească în veșnicele lor locașuri” (*Luca* 16:9).²

ca să se apuce de viața cea veșnică.

¹ Și Teodorit îl numea „împărtășitor” pe cel netrufaș. (*n. aut.*)

² Iar Teodorit îl cuiește zicînd așa: „A numit «neștiință» cîștigarea bogăției, și «temelie bună» cîștigarea bunătăților ce vor să fie, căci acelea sînt nemișcate și neschimbate.” (*n. aut.*)

Zice: Dacă vor face acestea, bogații vor moșteni viața cea veșnică, fiindcă lucrarea faptelor bune – și mai ales a milosteniei, pe care mai sus a numit-o „bună temelie” – le pot pricinui câștigarea împărăției ce va să fie, căci zice: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, și moșteniți împărăția gătită vouă de la întocmirea lumii. Căci am flămânzit, și Mi-ați dat să măînc. Am însetat, și M-ați adăpat” (Matei 15:34) și celelalte.

20. O, Timotei! – păzește zălogul pe care ți l-am încredințat,

Zice: O, fiul meu Timotei! – păzește bine toate cele poruncite de mine, pentru că sînt porunci dumnezeiești și stăpînești, și ia aminte să nu faci vreo scădere! Căci despre acestea a zis la începutul epistolei: „Această poruncă îți încredințez, Timotei” (1:18).¹

depărtîndu-te de spurcatele glasuri deșarte.

Zice: Ferește-te și fugi de glasurile deșarte, adică de cuvintele zadarnice, necurate și spurcate. Cu aceasta însă, Pavel arată că sînt și vorbe zadarnice, dar nu necurate. Iar fericitul Ioan Hrisostom a citit „glasurile cele noi”, adică: Ferește-te de sfaturile cele noi ale învățătorilor mincinoși!

și de punerile împotriva ale cunoștinței mincinoase,

Aici, Pavel numește „cunoștință mincinoasă” cunoștința ereticilor și a necredincioșilor. Căci – unde nu povățuiește înainte credința, ci toate înțelegerile se nasc din silogisme omenești – acolo nu este cunoștință adevărată, ci mincinoasă și rătăcită, și însuși numele ei minte. Pentru aceasta a zis Isaia: „Căci, de nu veți crede, nici nu veți înțelege” (capitolul 7:9). Și, din cele spuse de Apostol aici, însemnează că sînt și ziceri împotriva de care se cuvine a te feri de la început și a nu te împleti cu dînsele nicicum.

21. cu care lăudîndu-se, unii au rătăcit de la credință.

De ce cad din dreapta-credință cei care se laudă și se fălesc întru cunoștința cea mincinoasă? Cel ce urmează silogismelor sale omenești urmează a se rătăci și a cădea din credință nesmintit, căci credința, fiind învoire fără îndoială, nu primește silogisme. Și socotesc că Apostolul a zis acestea

¹ Iar Teodorit înțelege prin „zălog” darul Sfîntului Duh pe care îl primise Timotei prin hirotonie. (n. aut.)

pentru ereticii ziși cunoscători (gnostici), care erau plini de toată necurăția și fapta de rușine – precum zice atît Apostolul Iuda în epistola sa sobornicească, cît și Sfîntul Epifanie. Căci pentru aceasta a numit și Pavel „spurcate” și „necurate” glăsurile lor cele deșarte și „mincinoasă” cunoștința lor. Iar începătorul și apărătorul eresului acestor gnostici a fost Nicolae, unul din cei șapte diaconi.¹

Darul [fie] cu tine! Amin!

După obicei, fericitul Pavel pune ca pecete asupra tuturor cuvintelor zise în epistolă darul lui Dumnezeu, de Care nu numai că se dă, ci se și păzește toată bunătatea. Și – o! – de am dobîndi și noi cu îmbelșugare acest dar dumnezeiesc, ca printr-însul să păzim și să nu pierdem bunătățile dobîndite tot de la el, slăvindu-L pe Hristos, pe dătătorul și hărăzitorul tuturor darurilor, împreună cu Părintele și cu Sfîntul Duh, Căruia slava în veacurile veacurilor! Amin!²

Epistola aceasta s-a scris din Laodichia (care este mitropolie a Frigiei Pacatiane) – așa cum scrie Apostolul în epistola către Coloseni. Și vezi la capitolul 4 al aceleia, stih 16. (n. aut.)

¹ Pentru aceasta zice și Teodorit: „«Cunoscătorii» (gnosticii) s-au numit așa pe ei înșiși zicînd că Dumnezeu le-a descoperit lor lucruri nespuse de *Dumnezeiasca Scriptură*, iar acestea sînt pline de toată păgîmătatea și înverșunarea. Și dumnezeiescul Pavel a zis în chip potrivit că această «cunoștință» se numește așa în chip mincinos, de vreme ce ea are întunecarea necunoștinței, iar nu lumina cunoștinței de Dumnezeu.” (n. aut.)

² Însemnează că zicerea „Darul cu tine! Amin!” este îmbrățișarea dumnezeiescului Pavel, pe care de trei ori fericitul Apostol al Domnului obișnuiește să o scrie cu însăși sfîntă mîna sa. Și aceasta e în loc de: „Fii sănătos!” cum obișnuim noi a scrie la sfîrșitul scrisorilor noastre – precum zice fericitul Teodorit.

Vrednice de laudă sînt însă și cele adăugate de același Teodorit la sfîrșitul tîlcuirii acestei epistole: „Învățătura acestei epistole se cuvine a fi păzită cu scumpătate de către toți cei învredniciți de preoție, și pomenită pururea ca un canon [«dreptar», n. m.] după care să-și îndrepte atît zisele, cît și faptele, căci așa este cu putință a se face părtași ai mărturisirii lui Timotei și a fi însușiți prea-dumnezeiescului Pavel.” (n. aut.)

**TÎLCUIREA
CELEI DE A DOUA EPISTOLE
CĂTRE TIMOTEI¹**

A SLĂVITULUI ȘI PEA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

---

¹ Însemnează că – după Teodorit – această epistolă este cea mai de pe urmă, adică a patrusprezecea după rînduială și după vremile în care și-a scris epistolele fericitul Pavel. După același Teodorit, însemnează și că Timotei nu se afla în Efes cînd Pavel i-a trimis epistola aceasta, ci întru altă parte. Și [Teodorit] socotește aceasta din cuvîntul ce-l zice la sfîrșitul epistolei (capitolul 4, stihul 2), anume că Apostolul l-a trimis pe Tihic în Efes, în loc să zică: Iar pe Tihic l-am trimis acolo. (*n. aut.*)

Pricina acestei trimiteri¹, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie

De ce trimite fericitul Pavel și a doua epistolă către Timotei? O spune singur întru cea dintâi, scriind într-aceea așa: „Îți scriu acestea nădăjduind să vin către tine curînd” (capitolul 3:14). Deci, fiindcă nu a putut să meargă la Timotei – precum scria – aflîndu-se legat în temniță de împăratul Nero, Pavel a trebuit să-i scrie și a doua epistolă. O dată, pentru ca, în locul înfățișării sale, să-l mîngîie prin scrisori pe Timotei, care poate se necăjea pentru lipsa învățătorului său și pentru greutatea de a purta ocîrmuirea bisericii din Efes. Și alta încă, pentru a-l întări, fiindcă ostenise întru îngrijirea turmei. Căci bărbații cei mari și puternici obolesc și ostenesc de purtarea de grijă a turmei și a bisericilor, fiind bătuți din toate părțile de valurile ispitelor, mai ales întru acele vremi, cînd pretutindeni erau goane și războaie asupra Creștinilor². Iată așadar pricinile pentru care fericitul Pavel a scris și această a doua epistolă către Timotei. După Hrisostom, a stat însă și a treia pricină, anume eresurile începute de către învățătorii Iudeilor, despre care Pavel a arătat și în cea dintâi epistolă.

Deci, mai întîi, Pavel îi aduce aminte lui Timotei de buna-cinstire de Dumnezeu și de credința strămoșilor lui. În al doilea rînd, zice că Frigel și Ermoghen cei din Asia și-au întors fețele de către lanțurile sale, și că doar blagoslovitului Onisifor îi mărturisește har, pentru că arătase multă sînguință mergînd la Roma și rămînînd lîngă dînsul. Al treilea, îi poruncește lui Timotei să se ferească de întrebările nebunești, pentru că din acestea se nasc gîlcevile și pentru că din acestea căzuseră din credința lui Hristos Imeneu și Filit, care ziceau că învierea se făcuse deja. Al patrulea, îl sfătuiește să ia aminte la învățătură, căci în vremile cele mai de pe urmă vor fi

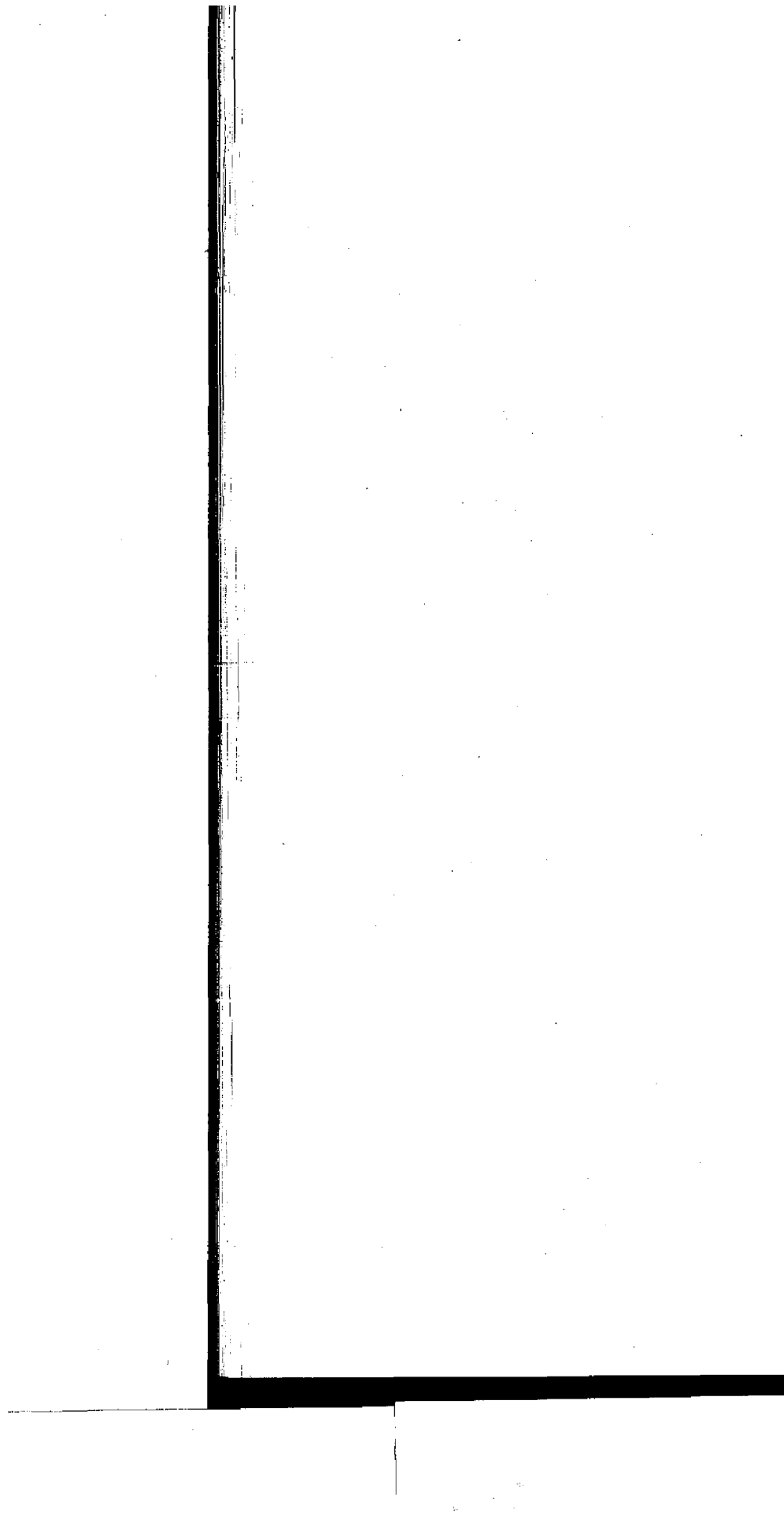
¹ După Meletie (în tomul întîi al *Istoriei Bisericești*), această epistolă s-a scris în anul 37 după înălțarea Domnului. (n. aut.)

² Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din cei botezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israil*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (n. m.)

unii oameni iubitori de sine și iubitori de îndulcire mai mult decît de Dumnezeu, astfel încît trebuie să vadă dinainte, ca să-i încredințeze pe Creștini a nu se amăgi de unii ca aceia, atît în purtări, cît și la amărunchi învățatură a credinței. Al cincilea, îi arată că venise vremea dezlegării și a morții sale și că avea a se face jertfă pentru Hristos. În al șaselea și ultimul rînd, îi poruncește să vină curînd la Roma, aducîndu-i cărțile și felonul. Și, sfătuiindu-l să se păzească de arămarul Alexandru, pentru că arătase multe rele asupra lui, sfîrșește epistola.

Se vede însă – precum zice Hrisostom – că această epistolă s-a făcut aproape de moartea fericitului Pavel, așa cum el însuși o arată aici, zicînd: „Iată, eu mă jertfesc, și vremea topirii mele a sosit” (2 *Timotei* 4:6).

CAPITOLUL I

1. Pavel, Apostolul lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu, după făgăduința vieții celei în Hristos Iisus,

Pavel deșteaptă și mîngîie sufletul lui Timotei încă din înainte-cuvîntarea epistolei, zicînd: O, Timotei! – nu căuta la primejdiile vieții acesteia, pentru că ele ne pricinuesc viața veșnică. Noi ne-am făcut apostoli ai lui Hristos ca să murim aici pentru El și să viețuim veșnic împreună cu Dînsul acolo. Și îl mîngîie pe Timotei chiar de la început pentru ca acela să nu se întristeze mai mult, auzind că învățătorul său Pavel se află în primejdii și în închisori. Și vezi că „după făgăduință” numește viața cea întru Hristos, ca și cum i-ar zice așa: De vreme ce viața cea întru Hristos este după făgăduință, deci dacă Domnul a făgăduit să ne dea aceasta în veacul viitor, atunci nu o căuta în veacul acesta! Și viața este „în Hristos”, adică împreună cu Hristos, sau întru Hristos, pentru că El ne va da această viață și o va păzi. Căci viața aceasta simțită se păzește cu hrană și cu băutură, iar cea gîndită, cea duhovnicească, se păzește întru Hristos și de către El se ține, căci El ne este și ne va fi toate în tot veacul acela.¹

2. lui Timotei, iubitului fiu:

Este cu putință a fi cineva fiu, dar a nu fi iubit, din pricina răutății sale. De aceea îi numește Pavel pe Galateni „fi” și îl doare pentru dînșii, zicînd: „Copiii mei, pe care iarăși mă chinuiesc a vă naște” (*Galateni 4:16*). Iar Timotei nu era numai fiu după duh al fericitului Pavel, ci era și iubit, pentru faptele bune pe care le avea. Și, cu acest cuvînt, Pavel arată că nu se duse la Timotei fiind oprit de sila și din nevoia cea din afară, iar nu pentru că s-ar fi mîniat asupra lui, ori l-ar fi muștrat pentru ceva.

har, milă, pace de la Dumnezeu-Părintele și de la Hristos Iisus, Domnul nostru!

Pavel îi scrie aici lui Timotei aceeași orăție și rugăciune ca și în epistola dintîi; pentru aceasta, citește tîlcuirea de acolo.

3. Mulțumesc lui Dumnezeu,

¹ Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Apostol – zice – m-a pus și m-a ales Stăpînul Dumnezeu Hristos, ca să propovăduiesc oamenilor făgăduita viață veșnică. (*n. aut.*)

Vezi – o, cititorule! – ce covârșitoare dragoste are fericitul Pavel către Timotei? Mulțumesc lui Dumnezeu – zice – pentru că, iubindu-te, îmi aduc aminte de tine. Aceasta este dragostea și prietenia adevărată, când cineva se împodobește și se cinstește întru prieteșugul celui iubit.¹

Căruia slujesc din strămoși întru curată conștiință,

Și cum zice aici Pavel că-l slujise lui Dumnezeu cu conștiință curată², de vreme ce nu-L credea pe Fiul Lui, pe Iisus Hristos? Răspundem că Pavel înțelege aici prin „conștiință” viața îmbunătățită pe care o avea. Căci, deși era Evreu și necredincios întru Hristos, totuși era cinstit întru viețuire. Sau zice că și atunci când îi gonia pe Hristos și pe Creștini, o făcea tot din râvnă pentru Dumnezeu, iar nu cu patimă și cu socoteală omenească, precum fac mulți eretici, care, știind că eresurile lor sînt putrede și mincinoase, totuși le întăresc și le apără pentru slava omenească. Despre aceasta le scria și Filipenilor, zicînd: „(...) după râvnă, gonind Biserica; după dreptatea cea din *Lege*, aflîndu-mă neprihănit” (*Filipeni* 3:6). Iar înțelegerea zicerii este aceasta: O, Timotei! – să nu socotești că unele cuget cu inima, și altele zic cu gura! Ba! – conștiința mea este curată de toată fățarnicia, și cel ce am fost totdeauna sînt și acum. Deci nu mint cînd zic că te iubesc și că îmi aduc aminte de tine neîncetat.

căci necurmată pomenire am despre tine întru rugăciunile mele noaptea și ziua, dorind a te vedea,

Zice: Mulțumesc lui Dumnezeu că-mi aduc aminte de tine! Și nu la înțimplare, pomenindu-te întru rugăciunile mele o dată sau de două ori, ci rugîndu-L pe Dumnezeu pentru tine noaptea și ziua, ca să împlinească dorul ce-l am de a te vedea. Deci, fiindcă doresc atît de mult să te văd, cum ar fi chip a mă lipsi de atîta îndulcire, dacă ar fi cu puțință să vin? Este așadar arătat că nu pot să vin. Dar de ce nu zice Pavel pricina descoperit, anume că era oprit și închis de Nero? Ca să nu-l întristeze pe Timotei chiar de la începutul epistolei; însă la sfîrșit va arăta aceasta.

4. aducîndu-mi aminte de lacrimile tale, ca să mă umplu de bucurie.

¹ Care este prietenul adevărat și curat și adevărata dragoste și prietenie, vezi la subînsemnarea zicerii „iubindu-vă pe voi” (*I Tesaloniceni* 2:8). (n. aut.)

² Ce este slujirea, vezi la subînsemnarea zicerii „căci martor îmi este Dumnezeu, Căruia îi slujesc întru duhul meu” (*Romani* 1:9). (n. aut.)

Unește zicerea aceasta cu cea de mai sus, căci este săritoare: „Doresc să te văd, ca să mă umplu de bucurie”, apoi ca în paranteze: „aducându-mi aminte de lacrimile tale”. Și zice: Dacă ți-aș fi neprieten și nu aș voi să vin să te văd, totuși lacrimile tale, venindu-mi întru pomenire, ar fi fost de ajuns să-mi înduplece inima ca să vin și să mă îndulcesc de tine. Căci urma să fi plîns și să se fi tînguit Timotei cînd se despărțea de Pavel mai mult decît un prunc care se desparte de fița mamei sale.

5. Îmi aduc iarăși aminte de credința nefățarnică ce este întru tine,

Zice: Doresc să te văd pentru că îmi aduc aminte nu numai de lacrimile tale, ci și de credința ta curată și neamăgitoare pe care o ai către mine. Fiindcă mare îndreptățire îți era și aceasta pentru a fi iubit de mine și a mă trage să vin să te văd.

care s-a sălășluit mai întîi întru moașa [bunica, n. m.] ta Loida și întru maica ta Evnichî

Iată și altă orație și altă îndreptățire a lui Timotei spre a fi iubit de Pavel, anume că el se trăgea din născători și strămoși credincioși Creștini, măcar că erau coborîtori din Iudei. Tatăl său se cobora însă din Elini.¹ Și vezi – o, cititorule! – că *Legea cea Veche* începuse a se dezlega, fiindcă se făceau amestecări de sînge prin nunți: bărbați de neam Elin luau femei Iudee și femei Eline luau bărbați Iudei, lucru pe care *Legea* îl oprea foarte.

și sînt încredințat că și întru tine.

Fiindcă fiii și nepoții slăvesc și cinstesc faptele bune ale născătorilor și înainte-născătorilor lor dacă urmează acelora; iar dacă nu, faptele bune ale acelora sînt spre rușinarea și necinstea lor. De aceea, Pavel îi zice lui Timotei: Sînt desăvîrșit încredințat că credința înainte-născătorilor tăi se află și întru tine. Așadar, ai credință nefățarnică și curată, întemeiată fiind în inima ta de mai înainte, de la născătorii tăi, și de aceea este cu neputință a se clinti.

6. De aceea, îți aduc aminte să aprinzi darul lui Dumnezeu

¹ Căci zice Sfințitul Luca, în *Fapte*: „Și a sosit în Dervi și în Listra. Și, iată, era acolo un ucenic cu numele Timotei, fiul unei femei Iudee credincioase și al unui tată Elin” (*Fapte* 16:1), femeie despre care Teodorit zice că, „deși era Iudee, a crezut în Mîntuitorul tuturor”. (n. aut.)

Zice: Știind că ai credință nefățarnică, te îndemn să aprinzi darul Sfîntului Duh pe care l-ai luat pentru apărarea și ocîrmuirea Bisericii, pentru a săvîrși semne și minuni și – în scurt – pentru a face toată fapta bună potrivită episcopului; te îndemn așadar să mai aprinzi darul acesta, adică să-l faci viu și puternic totdeauna, nelăsîndu-l să se stingă. Căci, așa cum focul are trebuință de lemne ca să ardă, tot astfel și darul Duhului are trebuință de osîrdie, de luare-aminte și de inimă deșteaptă, ca totdeauna să clocoțească; fiindcă, de ar lipsi acestea, darul se stinge, precum zice același și în altă parte: „Duhul să nu-L stingeți!” (1 Tesaloniceni 5:20), zicere a cărei tîlcuire citește-o.¹

care este întru tine prin punerea mîinilor mele.

Zice: Darul Sfîntului Duh ce se află întru tine l-ai primit punînd eu mîinile pe capul tău cînd te-am hirotonit episcop. Tu însă fă mai puternic focul acestui dar, și umple de îndrăzneală, de bărbăție și de cutezare darul cuvîntului și al învățăturii pe care l-ai luat și stai propovăduind cu vitejie și cu mărime de suflet.

7. Căci Dumnezeu nu ne-a dat duh de temere, ci de putere,

Adică: Noi, Apostolii și toți Creștinii, nu am luat Duhul Sfînt ca să ne temem și să ne sfiim, ci pentru a fi puternici întru ispite, înfățișînd adevărul evangheliei² cu bărbăție și cu putere. Căci Dumnezeu dă multora duh de mare temere, precum este scris în *Istoriile Împăraților*: „(...) și a căzut peste dînșii duh de temere”³, adică Dumnezeu a pus întru dînșii frică.

de dragoste

¹ „Căci – zice Teodorit – precum untul-de-lemn face mai puternică flacăra candelii, tot astfel buna osîrdie a sufletului trage la sine darul prea-Sfîntului Duh.” Vezi și subînsemnarea zicerii „cu Duhul înfierbîntîndu-vă” (*Romani* 12:11). (n. aut.)

² Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (n. m.)

³ În *Scriptură* nu am putut afla zicerea aceasta scrisă chiar așa, dar se găsesc altele asemănătoare și de aceeași putere [cum ar fi]: „Celor ce vor rămîne dintre voi le voi trimite în inimi frica în pămîntul vrăjmașilor lor” (*Levitic* 26:36) [...]. Se vede însă că aceasta e zicerea rostită de Dumnezeu, prin Isaia, despre Ravsane către oamenii împăratului Ezechia trimiși la dînsul: „Așa grăiește Domnul: Nu te teme de vorbele ce le-ai auzit și cu care M-au hulit pe Mine slugile regelui Asiriei. Căci, iată, voi trimite în el duh, și va auzi o veste și se va întoarce în țara sa, iar acolo îl voi lovi cu sabia” (*4 Împărați* 19:6). Iar de Isaia se scrie așa: „Iată, Eu voi pune întru el duh (de temere adică) și, auzind veste, se va întoarce în țara sa” (capitolul 37:7). (n. aut.)

Zice: Dumnezeu ne-a dat duh de dragoste, atît către Dumnezeu, cît și către aproapele. Căci a-L iubi pe Dumnezeu ca pe un tată al nostru avem de la Sfîntul Duh, Care ne face să strigăm: „Avva, Părinte!” (*Romani 8:15*); și a nu ne clătina din dragostea de aproapele nostru este tot dar pricinuit din puterea lui Dumnezeu. Iar a ne sminti se pricinuieste din temere și din micșorare de suflet. Însă, deși darurile de mai sus ale puterii și ale dragostei se pricinuesc de la Duhul Sfînt, totuși se cuvine ca și noi să arătăm alegerea noastră și să facem ceea ce putem spre cîștigarea aceloră.

și de întreagă-înțelepciune.

Zice: Dumnezeu ne-a dat duh de întreagă-înțelepciune, adică să avem minte sănătoasă și să fim întreg-înțelepți, după așezarea sufletului înțelepțind nerînduiala patimilor ce sînt întru noi – după Teodorit. Sau, să avem ca întreagă-înțelepciune a noastră pe Duhul Sfînt, și, cînd se întîmplă a ne veni vreo ispită, să o primim spre înțelepțirea și îndreptarea noastră, făcîndu-ne îndreptători și altora.

8. Deci să nu te rușinezi de mărturisirea Domnului nostru,

Mulți oameni fără minte și ticăloși, cercetînd cu slabe cugetări ome-nești dumnezeieștile taine cele mai presus de înțelegere, socotesc de rușine a zice că Fiul lui Dumnezeu S-a răstignit, neștiind – nebunii! – că prin cruce s-a făcut fiu al lui Dumnezeu omul, care era osîndit. Ci tu – o, Timotei! – să nu te rușinezi, ci mai ales cutează și propovăduiește-L pe El. Dar nu a zis: „să nu te temi”, ci: „să nu te rușinezi”, ca să arate cu aceasta că lucrul nu are primejdie, ci numai rușine, zicînd: Dacă vei defăima această rușine, toate celelalte sînt fără primejdie. Pentru aceasta și Domnul a suferit crucea defăimînd rușinea, precum zice același Pavel: „Nu mă rușinez de evanghelia lui Hristos, căci este putere a lui Dumnezeu spre mîntuirea a tot celui ce crede” (*Romani 1:16*).

nici de mine, legatul,

Zice: O, Timotei! – să nu te rușinezi că sînt legat cu lanțuri eu, învățătorul lumii și cel care învii morții. Fiindcă nu sînt legat ca un făcător de rele, pentru fapte necuviincioase, ci sînt legat al lui Hristos. Căci, dacă Hristos nu S-a rușinat a suferi osînda și ocară morții de cruce pentru mine, cum mă voi rușina eu a suferi legături și lanțuri pentru Dînsul?

ci împreună-pătimizește cu evanghelia

Adică: O, Timotei! – Să nu arăți doar prin cuvinte goale că nu te rușinezi de crucea lui Hristos și de legăturile mele, ci, pe lângă aceasta, fă-te și cu cercarea și cu faptele împreună-părtaș al patimilor lui Hristos și al meu. Această îndrăzneală și putere pe care o pune Pavel aici în sufletul lui Timotei s-a arătat umbrît și mai sus, cînd a zis că Dumnezeu ne-a dat „duh de putere”. Dar ce vrea să zică aceasta: „pătimizește împreună cu evanghelia”? Oare că evanghelia pătimizește? Ba! – ci zice aceasta: Pătimizește împreună cu mine pentru propovăduirea evangheliei lui Hristos! Sau, „evanghelia” îi arată pe toți propovăduitorii și ucenicii evangheliei, așa cum întru cea dintîi către Corinteni i-a numit „evanghelie” pe Creștinii ce o vesteau: „Și Domnul a rînduit celor ce vestesc evanghelia a vieții din evanghelie (adică de la Creștinii ce primesc evanghelia)” (1 Corinteni 9:14). Deci zice: O, Timotei! – pătimizește și tu împreună cu cei ce propovăduiesc evanghelia și cu ucenicii. Mai cu iscodire, se poate înțelege însă că „pătimize a evangheliei” este oprirea evangheliei și necredința multora către dînsa. Deci și tu – o, Timotei! – primejduiește-te împreună cu evanghelia, care pătimizește fiind oprită de vrăjmași și nu se crede de către Elini și Evrei.¹

după puterea lui Dumnezeu.

Fiindcă zicerea „pătimizește” de mai sus era un cuvînt îngreuietor, Pavel îl mîngîie și-l ușurează acum pe Timotei, zicînd: O, Timotei! – să nu socotești că ai să poți pătimi cu puterea ta – nu! –, ci cu puterea lui Hristos. Căci lucrul tău este numai a voi să pătimești și să te sîrguiești spre aceasta, iar puterea de a suferi patimile este a lui Hristos.

9. El ne-a mîntuit și ne-a chemat cu chemare sfîntă

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată semnele puterii lui Dumnezeu: Dumnezeu – zice – ne-a mîntuit și, depărtați fiind noi, ne-a chemat la Sine ca să ne facă sfinți. Deci, Acela care ne-a mîntuit chiar nevrînd noi are să ajute mîntuirii noastre cu mult mai vîrtos acum, cînd voim a ne mîntui.²

¹ Iar Teodorit tîlcuiește așa: „A numit pătimizea propovăduitorilor «patimă a evangheliei» căci pentru aceasta sufereau ei tot felul de munci. Deci îi poruncește lui Timotei să sufere acestea vitejește și îl mîngîie cu pomenirea dumnezeieștii puteri, zicînd că Cel ce ne-a chemat spre mîntuire ne dă și putere, măsurînd darul cu credința celor ce îl primesc.” (n. aut.)

² Iar care este chemarea cea sfîntă, vezi la zicerea „nu cumva ați primit darul lui Dumnezeu în zadar?” (2 Corinteni 6:1). Vorbînd și el despre chemarea cea sfîntă, Meletie

nu după faptele noastre, ci după a Sa hotărîre și dar mai dinainte de începutul veacurilor,

Dumnezeu – zice – ne-a mîntuit și ne-a chemat pentru a ne face sfinți fără a avea pe cineva de care să fie silit sau sfătuit, ci după așezarea fără de început și mai înainte de veacuri pre-închipuită întru stăpînitoarea dumnezeire de a ne face darul prin Domnul nostru Iisus Hristos. Și aceasta nu e puțin lucru, căci Dumnezeu nu ne-a făcut darul din căință, adică pentru că S-ar fi căit și Și-ar fi schimbat înfîia socotință cu o a doua voință și scop, ci aceasta s-a făcut după întîiul sfat și voie a Sa mai dinainte de veacuri.¹

10. arătat acum prin arătarea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos,

Zice: Chiar dacă darul ce urma să ni se dea nouă, oamenilor, era cunoscut mai înainte de veacuri, totuși abia acum s-a arătat, odată cu arătarea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Care, prin evanghelie, a stricat moartea și a adus la lumină viața și nestrîcaciunea.

Zice: Hristos a stricat moartea aieva, cu trupul Său, fiindcă l-a făcut nestrîcacios și nemuritor prin înviere; și ne-a luminat pe noi, Creștinii, prin

---

Pigas zice acestea: „Celui ce ne-a chemat cu chemare»; ce fel de chemare? Sfință, căci este și chemare simplă, prin care mulți sînt chemați, precum zice: «mulți sînt chemați, și apoi izgoniți» fiindcă nu se supun. Iar cei aleși, deși sînt puțini, se numesc «chemare sfință». Cum? Nu după faptele noastre, ci «după hotărîrea și darul lui Dumnezeu dat nouă întru Hristos» și celelalte” (*Cartea 1 despre creștinism*). (n. aut.)

¹ Și Hrisostom tîlcuiește aceasta așa: „Mai înainte de vreme veșnice», adică fără de început, a pre-închipuit darul dat nouă întru Hristos Iisus de către Hristos Iisus. Și nu mic lucru este și acesta, a voi din început, adică nu din căință” (*Cuvîntul al 2-a la aceasta*). Și ce încheiere tragem din cuvintele acestea ale Apostolului și ale tîlcuitorilor? Aceasta, că taina iconomiei întrupării a fost cunoscută și hotărîta din început, mai dinainte de veacuri. [Deci] mai înainte de a o cunoaște și a o hotărî Dumnezeu, n-a cunoscut-o nici o făptură simțită sau gîndită, și pentru aceasta s-au cunoscut și s-au hotărît toate celelalte. Iar că taina întrupării s-a cunoscut și s-a hotărît mai înainte de cunoștința și hotărîrea tuturor făpturilor, vezi la sfîrșitul cărții sfătuitoare către prea-sfințitul mitropolit al Ianinelor, unde aceasta se arată mai pe larg, cu mărturiile sfinților teologi. Așa tîlcuiește zicerea aceasta a Apostolului și marele Atanasie, zicînd: „Și cum am fi luat-o mai înainte de vreme veșnice – nefiind noi încă, ci în vreme făcîndu-ne – dacă darul ce a ajuns la noi nu ar fi fost învîstierit? Căci viața noastră nici nu trebuia să se întemeieze întru nimic altceva decît numai întru Domnul, Cel ce era mai înainte de veacuri și prin Care s-au făcut înseși veacurile, ca să putem moșteni și noi viața veșnică, de vreme ce darul era într-Însul.” Vezi despre aceasta și subînsemnarea zicerii „mai întîi născut decît toată făptura” (*Coloseni 1:15*). (n. aut.)

evanghelie, adică – după Teodorit – ne-a dat să nădăjduim și noi viața și nemurirea trupurilor noastre. Căci noi, Creștinii, nu ne-am făcut nestricăcioși acum cu fapta, ci cu puterea; dar avem a ne face nestricăcioși și cu fapta, prin învierea întru care nădăjduim, nădejde a nestricăciunii ce ne-a fost arătată și adevărată de evanghelia lui Hristos.

11. Spre aceasta am fost pus eu propovăduitor, și Apostol și învățător al „neamurilor”¹.

Pentru care pricină se numește Pavel aici „propovăduitor al «neamurilor»”? Ca să-i arate lui Timotei că și el se cuvine să le vorbească „neamurilor” și să le învețe fără a se sfi, urmînd învățătorului său, care era legat în temniță pentru că înveța „neamurile”.

12. Din această pricină și pățimesc acestea,

Zice: Pățimesc aceste legături, și închisori și munci nu pentru altceva, ci fiindcă sînt propovăduitor și învățător al „neamurilor”. Cu cuvîntul acesta, Pavel se arată vrednic de crezare pe sine, zicînd: De nu aș crede cu adevăritate că moartea are să se strice și că am să viez împreună cu Hristos, n-aș voi să aleg a pătimi acestea.²

ci nu mă rușinez,

Vezi – o, cititorule! – că Pavel arată aici ceea ce l-a învățat pe Timotei mai sus? Adică a nu se rușina pentru patimile lui Hristos și pentru legăturile sale, căci a pătimi cineva pentru Hristos este mare laudă, iar nu rușine.

căci știu în cine am crezut și nădăjduiesc că este puternic a păzi zălogul meu în ziua aceea.

Cinste îndrăznelii și credinței neîndoite a fericitului Pavel! Eu – zice – știu și sînt încredințat că Hristos e puternic a păzi în ziua aceea zălogul pe care mi l-a încredințat (iar „zălog” numește fie credința, fie propovăduirea

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadale lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de „Israil”, înțîiul *norod ales* al lui Dumnezeu. Acum, „Israil” este norodul Creștinilor. (n. m.)

² Iar Teodorit îl cuiește zicînd așa: „A arătat învederat și lipsa de mulțumire a acelora, și bărbăția sa. Căci, primind bunele vestiri, s-ar fi cuvenit a-l odihni, dar ei îl munceau, iar el primea muncile cu îndulcire.” (n. aut.)

evangheliei), căci chiar Hristos, Care mi-a încredințat acestea, le va și păzi. De aceea pătimesc și sufăr toate muncile, numai să nu-mi fure cineva visieria aceasta. Sau, îi numește „zălog” pe credincioșii Creștini încredințați lui de către Hristos; sau, dimpotrivă, pe aceia aduși de el lui Hristos. Arătînd aceasta, zicea și către presbiterii Efesului: „Și acum vă încredințez lui Dumnezeu și cuvîntului darului Lui” (*Fapte* 20:32). Deci e ca și cum i-ar zice lui Timotei: O, Timotei! – nu mă rușinez, nădăjduind că am să-l aduc lui Dumnezeu mulți credincioși mîntuiți, pe care El îi va păzi ca pe un zălog al meu, ca pentru aceștia să mă slăvească în ziua Judecării pe mine, care am ostenit cu dînșii. Sau, „zălog” numește curat răsplătirea, căci cel ce face vreun bine îl încredințează lui Dumnezeu ca să se încununeze de către El în ziua Judecării și să ia răsplătire pentru el.¹

13. Ai închipuire a cuvintelor sănătoase

Zice: Timotei! – eu Pavel, învățătorul tău, ți-am scris și ți-am închipuit ca un zugrav icoană și întîi chip (model) de faptă bună și de dreaptă învățătură. Ca, uitîndu-te la acesta, să zugrăvești și tu același chip de faptă bună și de învățătură – adică: O, Timotei! – să ai modelul acela al cuvintelor mele totdeauna, să-l păzești întru sineți și, cînd vei avea trebuință a zugrăvi și tu ceva, privește la acela și zugrăvește, fiindcă acolo se află toată dreapta învățătură a credinței și a faptei bune.

auzite de la mine

Adică: închipuirea aceasta a cuvintelor sănătoase și a dreptei învățături ai auzit-o și ți s-a predat de mine nu numai prin scrisori, ci și gură către gură, prin viul meu glas. Însemnează însă că din cuvintele acestea ne învățăm că dumnezeiescul Apostol a predat multe și în chip nescris. Deci să nu socotim că epistolele sale au lipsuri fiindcă nu pomenesc despre toate, căci a predanisit multe și fără a scrie, împlinind prin viu glas cele de lipsă din scrisori. Despre aceasta scria și în altă parte: „Țineți predaniile pe care le-ați învățat ori prin cuvînt, ori prin epistola noastră” (*2 Tesaloniceni* 2:15).

întru credința și dragostea în Hristos Iisus.

Zice: O, Timotei! – acele cuvinte ale mele pe care le-ai auzit învață și despre credință și despre dragoste, adică și despre dogmele cele drepte, și

¹ Iar Teodorit a înțeles prin „zălog” darul Sfîntului Duh. (*n. aut.*)

despre viața cea îmbunătățită. Prin urmare, dacă va trebui să spui vreo dogmă a credinței sau să faci vreo faptă bună, de acolo vei lua prilejurile.

14. Păzește prin Duhul Sfânt zălogul cel bun care locuiește întru noi!

Aici, numește „zălog” poruncile și învățăturile despre credință și despre viața cea îmbunătățită pe care Pavel le predase lui Timotei, precum a zis mai sus. Sau, „zălog” a numit darul Sfântului Duh pe care îl primise, despre care de asemenea a zis mai sus. Dar cum vei păzi zălogul acesta? – zice. Nu cu putere omenească, ci prin Duhul Sfânt Care locuiește întru noi, cei ce credem, prin Sfântul Botez. Așadar, dacă vom păzi Sfântul Duh prin faptele noastre bune și nu-L vom izgoni cu fapte rele, și Duhul va păzi întru noi toate bunătățile pe care le-am luat de la Dumnezeu. Deci și tu – o, Timotei! – silește-te să păzești Duhul Sfânt în inima ta, ca și Acesta să păzească întru tine zălogul ce ți s-a încredințat, căci – după David – „dacă nu va păzi Domnul cetatea, în zadar va priveghea păzitorul” (*Psalm 122*, stih 1).

15. Tu știi că toți cei din Asia s-au întors de către mine, între care este Figel și Ermoghen.

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată ispitele pe care le cercase în Asia. Și nu face aceasta ca să-l mîhnească pe ucenicul său Timotei, ci mai ales pentru a-l încredința că, de ar cădea el însuși în aceleași ispite, să nu i se pară de mirare și să se teamă, ci să sufere cu vitejie. Căci, văzînd Creștinii din Asia (adică Asiaticii ce se aflau în Roma) că Apostolul fusese prins și închis de către Nero, l-au lăsat și s-au întors de către dînsul, poate fiindcă se temeau.¹

16. Dea milă Domnul casei lui Onisifor,

Vezi – o, cititorule! – filosofia și suferirea de rele a prea-fericitului Pavel: căci, pe cei din Asia, care se întorseseră de către el, nu i-a blestemat; iar pe Onisifor, care îi purtase de grijă și îl odihnise, îl blagoslovește și se

¹ Teodorit zice despre aceasta așa: „Împărăția era din vechime la Roma, deci mulți nemerniceau [«călătoreau», *n. m.*] acolo, unii pentru neguțătorie, iar alții pentru alte trebuințe. Așadar e de crezut ca întru acea vreme să fi mers acolo și oarecari credincioși din Asia și să fi fugit de întîlnirea cu Apostolul, de frica lui Nero. Și a dat numele acelorora, ca ale unora ce arătaseră o ură mai lucrătoare, dar nu pentru a-i defăima, ci făcîndu-i arătați lui Timotei pe potrivnicii credinței, căci acestuia îi era încredințată propovăduirea în Asia.” (*n. aut.*)

roagă pentru el.¹ Și nu-l blagoslovește doar pe el, ci și pe toată casa și familia lui. Căci oamenii casei aceluia erau atât de îmbunătățiți și învățați cu atât de multă sîrguință de către blagoslovitul Onisifor, încît toți îi urmau lui și faptei lui bune.

căci m-a odihnit de multe ori

Zice: Așa cum cineva îl răcorește pe nevoitorul și luptătorul cuprins de înfierbîntarea și nădușeala nevoinței și a luptei, tot astfel m-a răcorit și Onisifor prin cuvinte și prin fapte pe mine, cel ce mă aflu întru nevoința muceniciei și întru înnădușeala necazurilor. Și nu m-a răcorit o dată ori de două-trei ori, ci de multe ori. Urmînd acestui blagoslovit Onisifor, la fel se cuvine să facem și noi, frații mei Creștini, ajutîndu-i și îndemnîndu-i totdeauna pe cei ce pătinesc pentru credința în Hristos, pentru predaniile Părinților și pentru porunca lui Dumnezeu. Căci, de-i vom mîngîia cu cuvîntul și cu lucrul pe cei ce pătinesc, ne vom face părtași ai plăților pe care au să le ia de la Dumnezeu. Și să nu vorbești de Pavel! Căci Pavel, chiar dacă nu ar fi avut pe cineva să-l ajute și să-l îmbărbăteze întru nevoința muceniciei, tot ar fi rămas viteaz și întărit (cu toate că și el numește „răcorire” mîngîierea pe care i-o aducea Onisifor). Dar se poate ca alt frate al nostru ce pătinește pentru credință și pentru porunca lui Dumnezeu să nu sufere muncile cu vitejie dacă nu ar avea vreun frate care să-l întărească și să-l mîngîie. Deci, de se va afla cineva care să-l ajute și să-l întărească pe cel ce pătinește, acela se va face negreșit tovarăș și împreună-părtaş al biruinței aceluia, prin urmare și al cununiilor lui. Arătînd aceasta, Pavel zicea și în altă parte: „Bine ați făcut împărtășindu-vă împreună cu mine întru necaz” (*Filipeni* 4:14). De aceea, și în luptele ce se făceau în vremea vechi, cei ce stăteau și păzeau vasele și lucrurile ostașilor, împărțeau jafurile vrăjmașilor biruiți întocmai cu ostașii biruitori.²

¹ De aceea a zis Icumenie aceste orații despre Onisifor: „O, fericite Onisifor! – care te-ai învrednicit a-l răcori pe Pavel, o! – de am avea și noi parte cu tine!” Iar Teodorit a zis acestea: „Vrednic de laudă, rîvnit și de trei ori fericit este cel ce a adus Apostolului atîta slujbă, secerînd această blagoslovenie de pe limba aceluia. Căci aceia de care a pomenit mai înainte s-au întors de către Apostolul chiar fiind de față, iar acesta a alergat la Roma din Asia, nici de lungimea căii îngreindu-se, nici de prea-crudul împărat temîndu-se. Și l-a învrednicit de atîta slujbă, încît nu numai lui, ci și întregii lui case i s-a răsplătit cu dumnezeiască milă.” (*n. aut.*)

² După ce acei doisprezece mii de Evrei s-au bătut cu Madianiții și i-au omorît – și pe Valaam, fiul lui Lear, căci cu sfatul acestui blestemat le-au pus Madianiții pe femeile lor înaintea mulțimii, și astfel au curvit cu ele Israilitenii și s-au închinat lui Beelfegor –,

și de lanțul meu nu s-a rușinat,

În toată această parte a epistolei, fericitul Apostol pomenește numai de rușinea pentru Hristos, nu și de primejdia pătimirilor pentru Hristos. De ce? Ca să-l îmbărbăteze pe Timotei și să-i arate că în pătimirile pentru Hristos este doar rușine, nu și primejdie. Măcar că era și primejdie, Nero fiind îndrăcit asupra lui Pavel, pentru că Apostolul îi întorsese la credință pe unii din casnicii și iubiții săi, anume pe turnătorul său de vin (paharnicul). Și vezi despre aceasta la zicerea: „Întru înflăia mea răspundere, nici unul nu a fost împreună cu mine” (2 Tesaloniceni 4:16).

17. ci, ajungînd la Roma, mai cu silință m-a căutat și m-a aflat,

Onisifor – zice – nu s-a rușinat de lanțurile pe care le port pentru Hristos, nici nu m-a defăimat ca pe unul închis și legat, nici nu s-a temut, fugind de vorbirea împreună cu mine – căci mare primejdie era a se înflăni cineva și a vorbi împreună cu Pavel pe cînd era închis în temniță de Nero. Ci – zice – m-a căutat cu silință și sîrguință și m-a aflat, ceea ce e semn de mare bărbăție, credință și dragoste.

18. Dea lui Domnul ca în ziua aceea să afle milă de la Domnul!

Zice: Blagoslovitul Onisifor a făcut milă cu mine, deci să-i dea Domnul a primi răsplătire și plată pentru mila sa în ziua aceea înfricoșată a Judecării! De ce? Pentru că atunci toți au trebuință de multă milă, chiar și sfinții, pentru Înfricoșata Judecată a Domnului, pentru înfricoșata hotărîre și pentru înfricoșatele munci. Dar dacă Onisifor, care s-a pus în primejdie de moarte pentru Hristos, se mîntuiește de mila lui Dumnezeu, cu cît mai vîrtos noi, smeriții, care sîntem vrednici doar de milă? Iar aici sar ereticii marchioniți, zicînd: Iată că Pavel numește doi Domni! Noi le răspundem că nu este așa nicidecum, precum mărturisește aceasta însuși Pavel, în altă parte, zicînd: „un Domn” (Efeseni 4:5); și iarăși: „Ci nouă ne este un Domn Iisus Hristos, prin Care sînt toate” (1 Corinteni 8:6). Însă e obiceiul

după ce au biruit aceștia – zic –, Dumnezeu i-a poruncit lui Moisi să împartă toate jafurile: jumătate să le ia ostașii ce se bătuseră, iar jumătate să o ia adunarea Evreilor care nu se bătuse: „Apoi, împarte prada în două, între oștenii care au fost la bătălie și între toată obștea” (Numeri 31:27). Astfel, jafurile s-au împărțit și celor ce se luptaseră cu vrăjmașii trupește, și celorlalți, care se oștiseră cu aceia după suflet – după Filon Iudeul [...]. Vezi și subînsemnarea zicerii „pentru împărțirea voastră în evanghelie” (Filipeni 1:5). (n. aut.)

Scripturii a folosi acest fel de a vorbi, cum este aceea scrisă la *Facere*: „A plouat Domnul de la Domnul” (*Facerea* 10:24), adică: Domnul a plouat de la Sine-și. De aceea, și Pavel scrie aceasta aici după obiceiul *Scripturii*. Iar dacă prin repetarea lui „Domnul” Îl vei înțelege pe Tatăl și pe Fiul, nu este o înțelegere necuvenită. Căci și Tatăl este Domn, și Fiul este Domn și Duhul Sfânt este Domn, însă nu sînt trei Domni, ci un Domn cunoscîndu-Se și închinîndu-Se în trei ipostasuri. Și vezi – o, cititorule! – că Pavel nu a zis ca Domnul să-i dea lui Onisifor altceva, decît numai milă.¹

Și cîte mi-a slujit în Efes, le știi tu mai bine.

Blagoslovitul Onisifor – zice – este obișnuit a-mi face bine totdeauna, căci mi-a slujit nu numai aici, în Roma, ci și în Efes, precum tu știi bine. Deci ca Onisifor se cuvine a fi orice Creștin care iubește a se mîntui, făcînd bine întru toată viața sa.

¹ Pentru ce? Pentru că – după Hrisostom – „Pavel se roagă ca Onisifor să dobîndească milă de la Domnul așa cum și el primise milă de la Onisifor” (*Cuvîntul al treilea* la aceasta). Poate însă și fiindcă „mila” este nume obștesc, cuprinzînd toate darurile pe care ni le dă Dumnezeu în viața aceasta, și slava și fericirea pe care ni le va da în cea viitoare. De aceea se și numesc de către Petru „miluiți” cei dăruți de Dumnezeu, zicînd: „Cei care cîndva nu erau norod acum sînt însă norod al lui Dumnezeu. Cei ce nu erau miluiți acum sînt miluiți” (*1 Petru* 2:10). Și Pavel se numește pe sine „miluit”, zicînd: „Vă dau însă sfatul meu, ca unul ce am fost miluit de Domnul” (*1 Corinteni* 7:25). Ci și slava ce este în ceruri și încununarea celor fericiți este milă și din milă se dă – după cîntărețul de psalmi: „Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări”. Vezi și la subînsemnarea capitoului 4, stihul 8, al acesteia. (*n. aut.*)

CAPITOLUL II

1. Tu dar, fiul meu întărește-te

O, fericite Pavele! – mai sus ai zis că ești legat în lanțuri și că toți s-au întors de către tine. Deci cum zici aici către Timotei, ca și cum nu ai fi spus nimic înfricoșat și groaznic mai înainte: „Tu dar, fiul meu, întărește-te!”? Așa – zice – tu, fiul meu duhovnicesc, mai mult să te întărești pentru că eu mă aflu în legături. Căci, dacă eu, învățătorul tău, nu aș pătimi aceste rele, poate ar trebui ca tu, ucenicul meu, să te întristezi și să te temi, căci ai intrat în primejdie fiind tânăr și necercat. Dar așa, nu puțină mîngîiere îți este spre a suferi ispitele ce îți urmează cînd vezi că eu însumi pătimesc și sufar aceste ispite. Deci întărește-te și mîngîie-te! Întîi, pentru că însăși firea lucrului, adică a propovăduirii apostolești și a creștinismului are primejdie și ispite, iar nu tinerețea ta și necercarea. Și, al doilea, pentru că – obștește a zice – tot omul mai mic și mai de jos, căzînd în primejdii de orice fel, în chip firesc se mîngîie foarte cînd vede că cel mai mare și mai de sus decît dînsul pătimește aceleași primejdii. Vezi însă – o, cititorule! – cu cîtă dragoste părintească și cu cîtă iubire îl mîngîie Pavel pe Timotei, numindu-l „fiu” al său. Și, cu numele acesta, e ca și cum Pavel ar fi revărsat sufletul său în Timotei și i-ar zice: Dacă tu ești fiu al meu, urmează-mi mie, tatălui tău!

întru darul ce e în Hristos Iisus.

Zice: O, fiul meu Timotei! – nu te întări doar din pilda și din primejdiile mele, ci întărește-te mai ales prin darul lui Hristos, pe acesta avîndu-l ajutător și împreună-nevoitor întru toate primejdiile și ispitele tale. [Căci prin acest dar] noi, Apostolii și toți Creștinii, am luat stăpînire să călcăm peste șerpi, peste scorpii¹ și peste toată puterea vrăjmașului fără a fi vătămați, căci zice: „Iată, vă dau putere a călca peste șerpi, peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului” (Luca 10:19).

¹ Însemnează că Nichita, scoliastul Teologului Grigorie, alegorisește tropologic [„moral”, *n. m.*] „șerpilor” și „scorpiilor” zicînd așa: „«Șerpilor» sînt păcatele cele mari, de moarte; iar «scorpiile» sînt cele de iertare, care par mici, dar mușcă și-l vatamă de moarte pe om. Căci, nebăgîndu-se în seamă și trecîndu-se cu lenevire, păcatele cele mici se fac mari și aducătoare de moarte” (în scoliile cuvîntului la Paști). Vezi însă și la *Cugetarea a 14-a* a cărții *Iscusiște duhovnicești* [a Cuviosului Nicodim Aghioritul, *n. m.*] cîtă este greutatea păcatelor ce pot fi iertate. Vezi și la tîlcuirea și la subînsemnarea zicerii „întru altă evanghelie, care nu este” (*Galateni* 1:7). (*n. aut.*)

2. Și cele ce ai auzit de la mine cu mulți martori,

Zice: Ai învățat ceea ce ai auzit de la mine, și nu din întrebări prigonitoare și cuvinte gîlcevitoare, căci credința este din auz. Și nu le-ai auzit pe ascuns, ci de față, înaintea multor martori. Unii însă – precum Climent, în tîlcuirea a șaptea – prin „mulți martori” au înțeles *Legea Veche* și Proorocii, ca și cum Pavel i-ar zice lui Timotei: Fiul meu, știi că cuvintele auzite de la mine au fost adeverite de mărturisirile *Legii* și ale Proorocilor.

acestea încredințează-le oamenilor credincioși,

Pavel nu îi zice lui Timotei: „spune oamenilor credincioși cele auzite de la mine”, ci: „încredințează-le ca pe o vistierie și ca pe un zălog de mult preț”. Căci cineva așază cu încredințare acele lucruri pe care le dă altuia ca să le păzească. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu îi zice lui Timotei să încredințeze cuvintele lui unor oameni prigonitori, care se îndeletnicesc în întrebări și în silogisme¹, ci unora credincioși, adică încredințați, care, avînd credința cu simplitate, nu dau zălogul cuvintelor încredințat lor de cineva.

care vor fi destoinici să-i învețe și pe alții.

Zice: O, Timotei! – încredințează cuvintele mele unor oameni credincioși, care sînt destoinici a le preda și altora. Căci ce folos este cînd cineva e credincios și încredințat și primește toate cuvintele cu simplitate, fără întrebări și prigoniri, dar nu poate să predea și altora cuvintele pe care le-a primit și prin care a învățat? Sau ce folos este că nu vinde cuvintele credinței pe care le-a învățat, dar nici nu-i poate face pe alții asemenea cu dînsul? Deci două lucruri se cuvine a avea învățătorul: unul, a fi credincios, adică încredințat că va păzi cele ce a auzit și nu le va vinde; și altul, a fi destoinic să învețe, adică a avea putere să-i învețe și pe alții. Și este arătat că Pavel îi poruncește lui Timotei aceste cuvinte nu pentru norod, ci pentru arhiepiscop și preoți, fiind nepotrivit să socotim că scrie acestea norodnicilor. Căci, cînd trimite scrisorile sale la norodnici, Pavel nu cere ca aceia care le aud să fie destoinici a-i învăța și pe alții. Iar eu socotesc că Pavel zice acestea și pentru oarecari pricinii tănuite și ascunse pe care Timotei trebuia să le lase zălog ca pe o vistierie unor oameni încredințați și puternici să-i învețe pe alții.²

¹ „Silogism”: judecată, „raționament”, cum zicem noi astăzi. (n. m.)

² De aceea, și învățătorul celor ascunse, Dionisie Areopagitul, păzind porunca aceasta a învățătorului său Pavel, scria așa către același Sfințit Timotei, împreună-ucenic cu el:

3. Așadar, pătimește ca un bun ostaș a lui Iisus Hristos!

O, cititorule! – vezi că a pătimi rău este însușirea ostașilor lui Hristos? Deci nu se cuvine ca tu, Creștine, să te întristezi dacă pătimești rău, căci te-ai rînduit să fii ostaș al lui Hristos. Și cu adevărat este mare și minunată vrednicie a fi cineva ostaș al lui Hristos, al cerescului și nesticatului Împărat, de vreme ce unii socotesc mare vrednicie a fi ostaș al împăratului pămîntesc și stricăcios.

4. Nici un ostaș nu se încurcă cu treburi lumești, ca să placă voievodului.

Apostol nu a zis aceste cuvinte doar pentru episcopi și învățători, ci de obște pentru toți Creștinii, ostași ai lui Hristos. Și vie este zicerea „încurcare” pe care o folosește aici Apostolul, căci grijile și îngrijirile lumești sînt într-adevăr ca niște legături și șerpi ce-i leagă și-i împletesc pe ostașii lui Hristos, nelăsîndu-i slobozi. Iar prin „treburi lumești”, Pavel a arătat umbră tulburările, greutățile și supărările lumii, ca de la însăși numirea grijilor lumești să-i oprească pe Creștini de la dînsule. Pentru ce tu – o, cititorule! – te legi de multele îngrijiri ale lumii? Pentru ce te încurci în grijile și supărările acesteia? Poartă grijă doar de ostășia ta și păzește rînduiala ta ostășească, și așa vei plăcea lui Hristos, Care te-a ales a fi ostaș al Său.¹

5. Și cel ce se nevoiește nu se încununează dacă nu se va nevoi legiuit.

Zice: Creștine, nu îți este destul numai a intra întru nevoiță în locul de luptă, pentru Hristos și pentru porunca Lui; nici numai a te unge cu unt-de-lemn, precum fac luptătorii, și a te prinde cu potrivnicul tău, dia-

„Ci vezi să nu te joci cu Sfintele Sfintelor! Ci să cinstești cu evlavie cele ale ascunsului Dumnezeu cu cunoștințe gîndite și nevăzute, adică păzindu-le neîmpărtașite și nespurcate de cei nedesăvîrșiți. Să te împărtașești de cele sfințite cu sfințită strălucire arhierescă doar cu preoții cei sfințiți” (capitolul 1 din *Despre ierarhia bisericească*). Zicere pe care purtătorul de Dumnezeu Maxim o tîlcuiește așa: „Să nu te joci cu cele dumnezeiești și tainice, adică să nu le faci arătate tuturor celor nesfințiți ca pe o jucărie, fără evlavie, făcîndu-le prilej de rîs. Ci să le arăți doar preoților cei sfințiți, că nu se cuvine a fi arătate cele sfinte celor spurcați, nici mărgăritarii să fie aruncați la porci.” (n. aut.)

¹ Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Cei ce au îmbrățișat viața ostășească sînt despărțiți de meșteșugurile lumești, purtînd grijă numai de iscusirea armelor, ca să-și slujească domnii de aceeași fire.” Zice și Cuviosul Marcu: „Nici un ostaș nu se încurcă în lucrurile lumii, căci cel ce voiește a birui patimile fiind încurcat [cu cele ale lumii] este asemenea cu cel ce stinge focul cu paie” (*Despre duhovniceasca lege*, capitolul 154). (n. aut.)

volul. Nu, ci trebuie să păzești încă și legile luptătorilor, care rînduiesc să fii întreg-înțelept și păzit de patimile trupului: să mănînci și să bei puțin, cu înfrînare; și chipurile pe care se cuvine să le întrebuițezi cînd te lupți ca să-l dobori și să-l biruiești pe vrăjmașul tău.¹ Căci luptătorul nu se luptă la întîmplare și nici precum ar voi, ci sînt legi de nevoie, care rînduiesc în ce chip să se lupte și să biruiască, și astfel biruința lui să fie vrednică de cununi.² Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea! Mai sus, Pavel a zis că Creștinul este ostaș, ca prin numele acesta să arate că el se cuvine a fi gata totdeauna să primească junghieri și morți pentru ceresul său Împărat Hristos; iar aici zice că Creștinul este nevoitor și luptător, ca să arate cu pilda aceasta că el se cuvine a le suferi pe toate și a se înfrîna de la toate – căci zice: „Cel ce se nevoiește se înfrînează totdeauna” (1 Corinteni 9:25) – și că se cuvine a se isculsi totdeauna, fără a se lenevi niciodată.³

6. Se cuvine ca mai întîi plugarul ce ostenește să se împărtășească din roduri.

După pildele de mai sus, a ostașului și a luptătorului, Apostolul aduce acum și o a treia pildă, pe a plugarului. Ci pilda ostașului și a luptătorului se potrivește oricărui Creștin – precum am zis mai sus –, iar pilda plugarului se potrivește mai mult păstorului și învățătorului Creștinilor. Căci – așa cum plugarul nu poartă grijă de sine, ci de pămînt, și nu puțină plată

¹ De aceea, și Chiril al Alexandriei tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Bărbatul nu foarte isculsit în meșteșugul luptelor, chiar de ar crede că are putere mai multă decît ceilalți, nu va dobîndi de nicăieri cununile, fiindcă nu a intrat mai întîi în nevoițele cele vrednice de laudă și nu s-a norocit de privirea întru locul de nevoie, cinstind dumnezeiasca lege a lui Dumnezeu întru vederea Sa, și îndreptîndu-și viața întru cele plăcute Lui și, prin supunerea întru toate, arătînd dorul fierbinte și nebiruit întru toate cele bune” (*Cuvîntul al 9-lea la Paști*). (n. aut.)

² Iar marele Vasilie tîlcuiește zicînd așa: „De nu se va nevoi cineva în chip legiuit în vremea semănăturii, ci va șede în casă sau va dormi, oare își va umple sînul de snopi cînd va sosi secerișul? Cine culege via nesădită de el? Rodurile sînt ale aceluia care au și ostencilile. Cîntea și cununile sînt ale celor care au biruit. Oare cine-l încununează pe acela care nici nu s-a dezbrăcat împotriva luptătorului său, de vreme ce – după Apostolul – nu trebuie numai a birui, ci și a se nevoi legiuit? Și aceasta înseamnă a nu trece cu vederea nici cea mai mică din cele rînduite, ci a le face fiecare precum ni s-a poruncit. Căci zice: Fericit este cel pe care Domnul, venind, îl va afla lucrînd, și nu cîm s-ar întîmpla, ci după poruncă” (în înainte-cuvîntarea *Hotărîrilor* pe larg). (n. aut.)

³ Pentru aceasta zice și Iov că viața omului nu-i decît un război necurmat, și ispită și isculsire: „Oare viața omului nu este o ispitire pe pămînt?” (Iov 7:1). Și Pavel zice, în altă parte: „Căci lupta noastră nu este împotriva sîngelui și a cărnii, ci împotriva începătorilor și stăpîniilor, împotriva stăpînitorilor lumii” (*Efeseni* 6:12). (n. aut.)

dobândește din rodirea pământului – tot astfel nu poartă grijă de sine nici învățătorul, arhiereul și preotul, ci de Creștinii pe care îi învață. Și nu ostenește fără folos, ci – așa cum plugarul se împărtășește cel dintâi de roade, mîncînd din rodul țarinei și al viei pe care le lucrează – tot astfel dobândește ostenețile sale mai înainte decît ceilalți și învățătorul, fiindcă Dumnezeu îi răsplătește cu îmbelșugare aducerea de roduri și fapta bună a celor ce se învață de către el.¹ Deci, pentru a nu se întrista Timotei (și oricare alt învățător) că are să dobîndească plata osteneților sale abia în viitor, și nu aici, Pavel îl mîngîie și îi zice: O, Timotei! – încă de aici vei lua plata osteneții tale, și chiar întru aceasta ți se află răsplătirea! Căci, dacă nu vei dobîndi altceva, totuși folosul ce-l pricinuiеști atîtor suflete cu învățătura ta este el însuși un mare cîștig ce ți se dă încă în viața aceasta. Și las a zice duhovniceasca bucurie primită de conștiința ta pentru îndreptarea pe care o vezi că se face fraților tăi prin învățătura ta, bucurie care este o mare bunătate. Iar după Teodorit, unii zic că aici înțelege prin „rod” cinstea, ocrotirea și hrana cea de nevoie dobîndită de învățătorii de la ucenicii lor, ceea ce nu este așa cu adevărat. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu a zis că tot plugarul se îndulcește din roduri înaintea tuturor, ci plugarul ce ostenește, adică se rupe de osteneți în toate zilele, iar nu acela ce doar lucrează. Pentru aceasta a zis și Solomon că „lăudat este rodul bunelor osteneți” (*Înțelepciunea* 3:13). Iar tatăl lui Solomon, dumnezeiescul David, a zis: „Din rodurile osteneților tale vei mîncă” (*Psalom* 127:2), pe care dumnezeiescul Chiril al Alexandriei o scrie pe dos: „Rodurile osteneților tale le vei mîncă.” (n. aut.)

7. Înțelege cele ce zic,

Fiindcă pildele de mai sus – a ostașului, a nevoitorului și a plugarului – le-a adus în chip de ghicitoare, dumnezeiescul Apostol zice aici așa: O, Timotei! – înțelege ceea ce îți zic, precum a zis și Domnul: „Cel ce citește să înțeleagă” (*Matei* 24:15). Căci eu – zice – de aceea îți spun acestea întu-necat și în chip de ghicitoare, ca să-ți ascuți mintea spre a înțelege. Despre aceasta zice și Solomon: „Cu înțelegere să înțelegi cele ce se pun înaintea ta!” (*Pilde* 23:1). Apoi, se roagă pentru dînsul ca pentru un adevărat fiu al său, zicînd mai departe:

¹ Iar Sfîntul Grigorie al Nisei îl cucuiește aceasta așa: „Trebuie ca învățătorii să se împărtășească din roade înaintea celorlalți, pentru ca ei să lucreze mai întîi faptele bune ale acelor roade.” (n. aut.)

și Domnul să-ți dea înțelegere întru toate.

Zice: O, Timotei! – mă rog Domnului să-ți dea înțelegere pentru a pricepe nu numai ce ți-am zis, ci și orice alt cuvânt ghicitoresc¹, ascuns și întunecat, ca să poți desluși cu înlesnire orice lucru și pricină anevoie de deslușit, precum zice Daniil: „Și cei înțelepți vor înțelege” (*Daniil 12:10*). Și Isaia scrie că unul din cele șapte daruri ale Sfântului Duh este înțelegerea (capitolul 11:2)², iar ce este însușirea înțelegerii, vezi la tîlcuirea zicerii „întru toată înțelegerea și înțelepciunea duhovnicească” (*Coloseni 1:9*).

8. Adu-ți aminte de Iisus Hristos, Cel ce S-a sculat din morți, din sămînța lui David,

Marele Pavel zice acest cuvînt pentrueretici, fiindcă în acea vreme erau unii care socoteau lucru de rușine a pătimi și a muri Fiul lui Dumnezeu, și din aceasta învățau că El S-a arătat după nălucire, iar nu om cu adevărat³, Fiul lui Dumnezeu smerindu-Se – chipurile! – într-atît pentru oameni, încît chiar oamenii se rușinează a lipi de Dumnezeu o atît de mare smerenie. Și, ca să-l mîngîie, Pavel îi poruncește aceasta lui Timotei ca și cum i-ar zice: O, Timotei! – să știi că Însuși Învățătorul nostru Hristos cu patimile a biruit moartea, și prin moarte a dobîndit viața. Deci adu-ți aminte totdeauna de acestea, și nu te vei împuțina cu sufletul, nici nu te vei îngreua de patimi și de ispite, ci te vei mîngîia foarte.⁴

¹ Unul ca acesta a fost Proorocul Daniil, care, pentru duhovniceasca înțelegere pe care o avea, tălmăcea toate visurile și cimiliturile. De aceea zicea către împăratului Valtasar maica lui, cînd a văzut mîna scriind pe perete: „Este un bărbat în împărăția ta, întru care Se sălășluiește Duhul lui Dumnezeu, și înțelepciune și pricepere e întru dînsul, tălmăcind visuri, vestind cele ascunse și dezlegînd legăturile, Daniil” (*Daniil 5:11*). (n. aut.)

² După marele Vasilie, „înțelegerea” este „agerimea minții, după buna urmare aflînd potrivirea și cuviința fiecărui lucru” (la tîlcuirea zicerii „Vai celor înțelegători întru sine!” (*Isaia 5:2*). (n. aut.)

³ Despre aceasta zice și Teodorit: „Întru acea vreme, începuse și Simon a-și semăna spiniile eresului, el și toți cei dintr-însul tăgăduind înălțarea trupului Domnului și zicînd că înomenirea Lui s-a făcut după nălucire. De aceea, dumnezeiescul Apostol lasă deocamdată cele despre firea dumnezeiască [a lui Hristos], și scrie doar despre iconomia făcută de El, aducîndu-i aminte lui Timotei să învețe despre nașterea [Mîntuitorului] din sămînța lui David și despre învierea Lui din morți. [Așadar], a pus nașterea și patima, adăugînd încă și neamul, fiindcă toate acestea erau tăgăduite învederat de către vrăjmașii adevărului.” (n. aut.)

⁴ Căci chiar singură pomenirea lui Iisus Hristos veselește și mîngîie sufletul. Pentru aceasta a zis dumnezeiescul David: „Mi-am adus aminte de Dumnezeu, și m-am înveselit” (*Psalom 76:3*), pe care Teologul Grigorie o tîlcuiește zicînd așa: „Ce este mai gata decît aducerea aminte! Adu-ți aminte și tu, și veselește-te! O, lesnire a vindecării! O, grabă a

după evanghelia mea,

De vreme ce întru acea vreme erau mulți eretici – așa cum am zis – care vesteau lucruri ale credinței străine și nepotrivite, Pavel îi poruncește lui Timotei să nu ia aminte la acelea, ci la evanghelia sa, adică la ceea ce binevestește și propovăduiește el însuși.¹

9. pentru care și pățimesc pînă la legături, ca un făcător de rele,

Mai sus, Pavel l-a mîngîiat pe Timotei cu pomenirea lui Iisus Hristos și cu pilda Aceluia, iar acum îl mîngîie și cu pilda sa, zicîndu-i: O, Timotei! – ucenicul meu, mîngîie-te din patimile și ispitele mele, ale învățătorului tău! Căci și eu pățimesc rău și sînt legat în lanțuri ca un fîlhar și făcător de rele numai și numai pentru evanghelia lui Hristos, dobîndind de la oameni rea socoteală și bănuială pentru propovăduirea ei.

dar cuvîntul lui Dumnezeu nu se leagă.

Ar fi putut întreba cineva: Și ce folos este dacă pătimești rău – o, fericite Pavele – și ce lucru de mirare este a te afla legat în lanțuri!? Arată-mi ce folos ai cîștigat din această rea pătimire sau ce lucruri de mirare s-au făcut din legăturile tale! Pentru aceasta, Pavel răspunde aici și zice: Acesta este cîștigul reiei mele pătimiri și acesta este lucrul de mirare, anume că legăturile mele au născut urmarea a nu se lega cuvîntul și învățătura mea, ci, prin legături, a se dezlega, și a se lăși și a se propovădui acum la toți mai

însănătoșirii! O, mărime a darului! Pomenirea lui Dumnezeu nu numai că adoarme împușinarea de suflet și întristarea, dar pricinuieste și veselie” (*Cuvînt către cetățenii Nazi-anzului*). Pentru aceasta, și Dumnezeieștii Părinți numiți „trezviți” îi sfătuiesc pe Creștini să aibă neconțință pomenire și cugetare a numelui lui Iisus Hristos, zicînd neîncetat în inimile lor: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!” Și vezi despre aceasta la capitolul 10 al cărții celei sfătuitoare către mitropolitul Ianinelor. Și Teotim a zis: „A avea cineva pomenirea lui Dumnezeu este cu adevărat a avea pomenire de viață, iar a-L uita se face moarte.” Drept aceea – după înțeleptul acesta – cel care-L pomenește pe Dumnezeu și pe Iisus Hristos pomenește viața și se face în viață, iar acela care-L uită pe Dumnezeu și pe Iisus Hristos se face în moarte. Pentru aceasta zice și Evsevie cum Apostolul Petru a strigat către femeia sa, pe care necredincioșii o duceau să o omoare, să-și aducă aminte de Domnul, Evsevie scriind cu aceste cuvinte: „Și se zice că fericitul Petru, văzîndu-și femeia dusă pentru a fi omorîtă, a strigat foarte tare, sfătuind-o și mîngîind-o așa: «O, soră! – adu-ți aminte de Domnul!»” (în *Istoria Bisericii*, cartea a 3-a, capitolul 3). Această istorie o pomenește și Climent Stromatul, în cartea a 7-a, de la care a luat-o și Evsevie. (*n. aut.*)

¹ Vezi la subînsemnarea capitolului 14 al celei către Romani, stih 24, cite evanghelii mincinoase au scris ereticii și le-au numit pe numele lui Pavel și al altor Apostoli, (*n. aut.*)

mult decît înainte. Căci cuvîntul lui Dumnezeu este oare vreun lucru simțit – zice – ca, atunci cînd se oprește trupul, să se oprească și el? Nu! – cuvîntul lui Dumnezeu este un lucru slobod și neținut și, atunci cînd noi, cei ce-L propovăduim, sîntem legați, el este dezlegat și aleargă slobod, fără a se opri de cineva. Și, iată, dovada este aproape – zice –, căci, cu toate că eu sînt legat cu lanțuri, limba este totuși dezlegată și pentru aceasta propovăduiesc apostolește către tine și către ceilalți. Vezi minunea? Vezi cîștigul pe care l-au născut legăturile mele?

10. Pentru aceasta, toate le sufăr pentru cei aleși,

Și acesta este cuvînt de îndemnare către Timotei, ca să se mîngîie și să sufere ispitele. Căci – zice – nici eu nu pățimesc pentru mîntuirea mea, ci pentru mîntuirea celorlalți Creștini; și nu ca să mă slăvesc eu, ci ca să se slăvească ceilalți. Care sînt aceștia? Cei aleși ai lui Dumnezeu, adică cei aleși de Dumnezeu să moștenească viața veșnică. Și, dacă Dumnezeu i-a ales, cum nu se cuvine ca și noi, Apostolii și propovăduitorii evangheliei, să pătimim orice pentru mîntuirea lor?

ca și aceia să dobîndească mîntuirea întru Hristos Iisus

Pentru aceasta – zice – se cuvine să răbdăm orice ispită, ca și cei aleși să dobîndească mîntuirea cea dorită lor, la fel ca și noi. Și, așa cum Dumnezeu a pățimit atîtea patimi ca să ne mîntuim, tot așa se cuvine să pățimim și noi, Apostolii Lui, ca să se mîntuiască cei aleși ai lui Dumnezeu. Drept aceea, a suferi pătimiri pentru cei aleși ai lui Dumnezeu nu este dar și facere de bine a noastră, ci răsplătire pe care o facem Celui ce a pățimit pentru noi. Dar cineva ar fi putut zice: Ce spui, o, fericite Pavele? Tu te afli în legături și ai să fii omorît, și atunci cum zici, mîndrindu-te, că te faci pricinuiitor de mîntuire altora? Către care Apostolul răspunde așa: Eu nu vorbesc despre mîntuirea trupului, ci despre mîntuirea întru Iisus Hristos, adică despre cea sufletească, adevărată și slăvită. Căci trupeasca mîntuire este mincinoasă și neslăvită, de vreme ce trupul negreșit are să se topească și să se piardă mai devreme ori mai tîrziu. Ascultă însă și ce zice mai jos:

și slava veșnică.

Zice: Eu nu rabd ispitele ca aleșii să se mîntuiască doar, ci să se și slăvească împreună cu noi, Apostolii, lucru care este mult mai mare decît mîn-

tuirea cea simplă. Și aceasta a arătat-o Domnul cu cuvîntul pe care l-a zis: „Eu am venit ca viață să aibă, și mai mult să aibă” (Ioan 10:10), „mai multul” însemnînd că cei aleși nu vor avea doar viață, ci viață slăvită și veșnică.¹ Drept aceea – zice Pavel –, deși legăturile și ispitele mele par a fi de rușine și de durere, ele pricinuiesc slavă celor aleși, și încă slavă veșnică. Iar dacă legăturile mele le pricinuiesc slavă veșnică celorlalți, cu mult mai vîrtos mi-o pricinuiesc mie însumi, celui ce port legăturile! Pentru aceasta dar – o, Timotei! – să nu te întristezi, nici să te mîhnești pentru mine!

II. *Credincios este cuvîntul.*

Mulți se îndoiesc de viața și slava ce vor să fie, zicînd: Și cum va fi aceasta? Adică atunci cînd viez mă dezbrac spre moarte, și am să viez atunci cînd mor? Aceasta este ghicitură! Așadar, de vreme ce unii zic aceasta și altele asemenea, Pavel adeverează cuvîntul, zicînd că el este credincios și adevărat. Care cuvînt? Anume că cei aleși vor dobîndi mîntuire slăvită și veșnică.

Căci, dacă am murit împreună cu Hristos, vom și via împreună cu El;

Aici, Pavel dovedește cuvîntul de mai sus cu silogisme omenești și fi-rești, cu toate că l-a adevărat și mai sus, cu ceea ce a zis: „Adu-ți aminte de Iisus Hristos, Cel ce S-a sculat din morți!” Fiindcă prin aceasta a dovedit că, așa cum Hristos S-a sculat și S-a slăvit după moarte, tot astfel avem să ne sculăm și să ne slăvim și noi împreună cu Dînsul. Deci aici dovedește cuvîntul de mai sus zicînd silogismul acesta: Dacă ne-am împărtășit împreună cu Hristos în patimi și în întristări, negreșit ne vom împărtăși cu El și întru cele bune și de bucurie. Și, dacă vom muri împreună cu Hristos, negreșit vom și viețui împreună cu El; căci fiecare om va judeca aceasta cu dreptate, așadar cu cît mai vîrtos Dumnezeu, Care este izvorul dreptății și al bunătății? Iar Apostolul numește „moarte” atît pe aceea prin Sfîntul Botez întru sfînta colimvitră, moarte făcută cu taină², cît și pe aceea pricinuită prin pătimiri și prin ispite.

¹ Tîlcuind zicerea aceasta evanghelică, dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului zice așa: „Ce este «mai multul»? Adică nu numai a fi și a viețui împreună cu Hristos, ci a ne și afla ca frați și împreună-moștenitori ai Săi” (*Cuvînt către Xenia*). (n. aut.)

² Despre aceasta a zis și Teodorit: „Nu a vorbit de moartea împreună cu Hristos numai pentru cei ce sînt omorîți, ci și pentru cei ce se botează. Căci și aceștia, crezînd cu curăție și arătînd viață potrivită cu credința, se împărtășesc de viață împreună cu Stăpînul.” (n. aut.)

12. dacă am răbdat, vom și împărăți împreună;

Nu e destul a se da cineva pe sine numai o dată la moarte, pentru Hristos și pentru credința și porunca lui Hristos, ci trebuie să o facă totdeauna, ceea ce Pavel zice și în altă parte: „În toate zilele mor” (*1 Corinteni 15:31*). Pentru aceasta trebuie să avem multă răbdare noi, Creștinii, întru toate ispitele ce ne urmează, ca prin răbdare să ne învrednicim a împărăți împreună cu Hristos.

Iar dacă ne vom lepăda de El, și El Se va lepăda de noi.

Cu aceste cuvinte „Apostolul dovedește cuvîntul de mai sus prin cele dimpotrivă, zicînd: Pentru răbdarea arătată în ispitele suferite pentru Hristos, vom lua răsplătiri; dar și dimpotrivă, nesuferind ispitele și lepădîndu-ne de Hristos, ne vom osîndi, fiindcă și Hristos Se va lepăda de noi în ziua Judecării, precum El Însuși a arătat, zicînd: „Iar de acela care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, și Eu Mă voi lepăda înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri” (*Matei 10:33*). Iar dacă Hristos Se va lepăda de noi, socotește de aici tu, iubitele, ce osîndă avem să primim noi, cei care ne vom lepăda de El!

13. Dacă noi nu credem, El rămîne credincios,

Zice: Dacă noi, Creștinii, nu credem că Hristos S-a sculat din morți, El nu va fi păgubit cu nimic de necredința noastră. Căci Hristos e totdeauna adevărat și credincios – ori de credem, ori de nu credem noi –, căci zice: „Domnul Dumnezeuul tău este Dumnezeu credincios” (*A doua lege 7:9*). Și David zice: „Credincios este Domnul” (*Psalme 144:18*). Și Apostolul zice și în altă parte: „Că ce e dacă unii nu au crezut? Oare necredința acelora strica-va credința lui Dumnezeu?” (*Romani 3:3*). Ba! – nu o va strica.

nu Se poate lepăda de Sine.

Adică: Așa cum Dumnezeu nu poate să nu fie, neavînd fire a merge întru neființă El, Care singur este și mai întîi este, tot astfel nu este cu putință nici a Se tăgădui pe Sine. Căci a Se duce întru a nu fi și a Se tăgădui pe Sine este una și aceeași.¹ Drept aceea, Dumnezeu totdeauna rămîne, căci –

¹ Pentru aceasta, marele Dionisie Areopagitul (în *Despre numirile dumnezeiești*, capitolul 8) arată că vrăjitorul Elima defaimă zicerea Apostolului, căci dintru aceasta se întărește a aduce dovezi că Dumnezeu nu este atotputernic, tocmai – zice el – fiindcă nu Se poate

și dacă noi mărturisim și credem, și dacă nu credem și ne lepădăm – Dumnezeu nici nu Se folosește, nici nu câștigă ceva din mărturisirea și credința noastră, nici nu Se vatămă sau Se păgubește din necredința și lepădarea noastră, ci la noi rămîne și folosul, și vătămarea.¹

14. Amintește-le acestea

Pentru a nu socoti cineva că Timotei avea nevoie să învețe cele de mai sus, Pavel zice aici așa: Îți scriu acestea ca să le aduci aminte celorlalți Creștini.

mărturisindu-i înaintea Domnului să nu se lupte în cuvinte, ceea ce nu trebuie la nimic, decît la doborîrea celor ce îi aud.

De vreme ce învingerea în vorbe este lucru ispititor, sufletul omului voind pururea a pune întrebări și a se lupta în cuvinte, Pavel zice aici către Timotei așa: Mărturisește-i, adică adu-le ca martor prigonitorilor pe Dumnezeu, și poruncește-le cu asprime să nu se lupte în cuvinte, pentru a cunoaște că, de nu te vor asculta, îi va osîndi Dumnezeu, Cel luat de tine spre mărturie. Fiindcă prigonirea în cuvinte nu numai că nu naște vreun lucru folositor, ci mai ales pricinuieste multă vătămare. Căci credința simplă și nedeslușitoare a acelora ce primesc luptele acestea în cuvinte se doboară și se pierde de către întrebările cele prigonitoare, la fel cum un turn statornic se doboară și se răstoarnă de bombele tunurilor.

15. Sîrguiește-te să te arăți înaintea lui Dumnezeu lămurit, lucrător ne-rușinat,

Cu aceste cuvinte, Pavel tălmăcește chipul în care se va arăta Timotei lămurit. Și care este chipul acesta? Anume dacă tu – o, Timotei! – vei ară-

lepăda de Sine sau tăgădui pe Sine – precum zice aici Pavel. Dezlegînd această defăimare și nedumerire nebunească a vrăjitorului, acel dumnezeiesc părinte cu minte îngerească zice așa: „Tăgăduirea sau lepădarea de sine este căderea din adevăr; iar adevărul este ființă, și căderea din adevăr, lepădarea sau tăgăduirea adevărului e cădere din ființă. Însă Dumnezeu nu poate cădea din ființă. Iar zicerea că «nu poate să nu fie» se spune din lipsă, așa cum cineva ar zice că «nu poate să nu poată» și că «nu știe a nu ști». «Înțeleptul» (adică Elima, pe care îl numește așa luîndu-l peste picior) nu a înțeles aceasta, așa cum se întîmplă celor neiscușiți a birui, care de multe ori, bănuindu-i neputincioși pe împotrivă-luptătorii lor, bat aerul în zadar cu lovituri îndrăznețe și socotesc că i-au biruit pe aceia, propovăduindu-se drept biruitori, dar neștiind puterea acelora.” (n. aut.)

¹ Și Teodorit a zis așa: „Crezînd, noi nu dovedim că El este Dumnezeu; iar necrezînd, nu îl scoatem din firea dumnezeiască, ci – ori de credem, ori de nu credem – El este Dumnezeu. Așadar, crezînd, dobîndim folosul.” (n. aut.)

ta că ești lucrător ne-rușinat, adică de nu te vei rușina să faci nici un lucru din cele care ajută și zidesc buna-cinstire de Dumnezeu și dreapta-credință. Căci așa vei fi ales la Dumnezeu, suferind pentru El toate greutățile și lucrînd toate voile Lui. În toate părțile trimiterii acesteia, Pavel pune multă sîrguință pentru a ridica din mijloc rușinea pentru patimile lui Hristos, căci mulți socoteau rușine crucea Lui și lauda crucii un lucru prostesc. Și înșiși Apostolii, cei ce o propovăduiau, erau socotiți drept niște oameni proști, de rînd și necărturari, și drept unii ce sufereau patimi necinstite. Tu însă, fiul meu Timotei, nu te rușina pentru toate acestea! – zice.

drept croind cuvîntul adevărului.

Zice: Fiindcă mulți sînt cei care strîmbă și tîlcuiesc rău cuvîntul lui Dumnezeu, tu – o, Timotei! – înalță cuvîntul lui Dumnezeu și tîlmăcește-l drept. Sau – de vreme ce nu a zis chiar: „îndreptînd”, ci: „drept croind cuvîntul adevărului” – Pavel ne dă să înțelegem cu această zicere că: Așa cum cineva taie cu cuțitul și leapădă bucățile de prisos adăugate la un pom frumos, la fel taie și tu cu sabia duhului și leapădă de la cuvîntul adevărului și de la propovăduirea evangheliei toată înțelegerea neadevărată și străină.¹

16. Iar de spurcatele glăsuiri deșarte, ferește-te! –

Zice: O, Timotei! – ferește-te, adică leapădă-te, de vorbirile necurate și zadarnice! Iar fericitul Ioan Hrisostom, în toate părțile epistolelor lui Pavel unde se află zicerea „glăsuire zadarnică”, citește „glăsuire nouă”, cu aceasta dîndu-ne să înțelegem că Apostolul îi zice aici lui Timotei să se lepede de necuratele scorniri și izvodiri ale ereticilor – cum am zis în epistola întîi către Timotei, capitolul 6, stih 20. Iar unii tîlcuiesc zicerea „ferește-te” în loc de: „să stai cu prisosință”, adică: Nevoiește-te cu prisosință a curma și a opri astfel de glăsuiri deșarte! – însă înțelegerea aceasta nu e adevărată.

căci ele vor spori mai mult către păgînătate

¹ Și ia aminte că, în sfințitele lor liturghii, marele Vasile și dumnezeiescul Hrisostom se roagă către Dumnezeu pentru arhiepiscopul locului împrumutînd zicerea aceasta a Apostolului și zicînd așa: „Întîi, pomenește, Doamne, pe arhiepiscopul nostru (cutare), pe care dăruiește-l sfințelor Tale biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, întru zile îndelungate și drept îndreptînd cuvîntul adevărului Tău.” Iar Teodorit tîlcuiește apostoleasca zicere așa: „Dintre plugari, îi laudăm pe cei ce taie brazdele drept. Tot așa, vrednic de laudă este învățătorul care urmează dreptarului dumnezeieștilor cuvinte.” (n. aut.)

17. și cuvîntul lor va avea pășune ca o cangrenă.

Zice: Neastîmpărată este răutatea și nu primește doctorie, căci cuvintele ereticilor vatămă și strică cea mai mare parte a bunei-cinstiri de Dumnezeu precum cangrena, care e o patimă și o rană ce pricinuieste putrezire, mîncînd părțile sănătoase ale trupului ce sînt împrejurul ei.¹

Dintre ei sînt Imeneu și Filit,

18. care au rătăcit de la adevăr, zicînd că învierea s-a și făcut, răsturnînd credința unora.

Bine a zis mai sus dumnezeiescul Apostol că vorbele ereticilor sporesc spre mai multă păgînatate, căci se vede că eresul lui Imeneu și al lui Filit nu surpa numai învierea din morți, ci naștea încă multe alte dogme rele. Căci, dacă învierea morților s-a făcut, atunci s-au surpat și judecata, și venirea Mîntuitorului și răsplătirea dreptilor și a păcătoșilor. Prin urmare, oamenii cei buni și drepti au suferit necazurile și ostenețile vieții acesteia [degeaba], iar oamenii cei răi și păcătoși nu s-au osîndit pentru răsfăturile, slavele și îndulcirile cu care se îndulcesc aici – precum li se cuvenea –, ci chiar s-au slăvit și au dobîndit fericire prin bunătățile acestei vieți. Atunci de ce mai trebuie fapta bună, de vreme ce se face această răsplătire? Astfel încît este mai bine sau întocmai la fel a zice că nu este înviere nicidecum, decît că învierea s-a și făcut.² Însă nu a zis că aceștia surpă credința tuturor Creștinilor, ci numai a unora, adică a celor mai slabi în credință. Iar apoi zice:

¹ [...] Așa a fost mult-încîlcitul șir al ereticilor cugetări ale maniheilor. De aceea, se cuvinea a fugi Creștinii de aceștia și de toți ereticii, ca de niște pierzători și ca de ciomă, pentru a nu se molipsi și ei de la dînșii și a se pierde. De aceea poruncește Solomon: „Scoate-l afară din adunare pe cel pierzător!” (*Pilde* 22:10) și Proorocul David, părintele lui, îl fericește pe omul ce nu a șezut cu pierzătorii, zicînd: „Fericit – bărbatul care nu a șezut pe scaunul pierzătorilor” (*Psalm* 1, stih 1). Pentru aceasta și dumnezeiescul Policarp, întrebat de ereticul Marchion dacă știe cine este, i-a răspuns: „Te știu că ești fiul cel întîi născut al diavolului.” Și marele Atanasie scrie în viața marelui Antonie că acel cuvios părinte fugea de arieni și de alți eretici ca de ciomă. Pentru aceasta, și icumenicul sobor al șaselea (în al său *Canon* 63) poruncește să se ardă mărturisirile mucenicilor plăsmuite de eretici. Și Apostolii poruncesc (în *Canonul* 7 al lor) să nu se facă cunoscute cărțile necredincioșilor supra-scrise în chip mincinos „sfinte”. Iar marele împărat Solomon poruncește împăraților asemenea lui să-i gonească pe cei necredincioși și să nu-i lase să semene neghinele păgînatății lor printre cei credincioși, zicînd: „Împăratul înțelept este vînturător al necredincioșilor” (*Pilde* 20:20). Vezi și la zicerea: „De omul eretic, după întîia și a doua sfătuire, leapădă-te!” (*Tit* 3:10). (*n. aut.*)

² Iar Teodorit spune că ereticii aceștia de rea cugetare ziceau că învierea s-a și făcut socotind că „învierea” e moștenirea fiilor care se nasc din nuntă, adică a celor ce

19. Însă temelia cea statornică a lui Dumnezeu stă,

Ceea ce zice aici Păvel are această înțelegere: Nu toți Creștinii s-au surpat de către cugetările ereticilor zise mai sus, ci doar cei neadeveriți și neîntăriți în credință și în cugetare, despre care Ieremia a zis: „le place să-și miște picioarele” (capitolul 14:10). Căci, de nu ar fi fost neîntăriți, ei nu s-ar fi stricat de cuvintele ereticilor, ca să cadă din credință, ci au căzut nefiind mai întii adeveriți. Căci nici strămoșul Adam nu s-ar fi amăgit de cuvintele femeii sale dacă ar fi fost adevărit și întărit în socoteala sa și în credința către Dumnezeu. Ci, fiind neadeverit, când a primit lovirea diavolului, a căzut și a călcat porunca. Iar cîți au cugetare și credință statornică, aceia stau întăriți și neclintiți și nu numai că nu se vătămă de amăgitorii eretici, dar se și laudă prin aceia; căci, socotind putrede cugetările ereticilor, mai mult se întăresc. Și vezi, iubitule, că temelia lui Dumnezeu este statornică și nemișcată, încît așa se cuvine a se ține cineva de credință, ca de o temelie statornică, fără a se clinti nicidecum.¹

avînd pecetea aceasta: „Cunoscut-a Domnul pe cei ce sînt ai Săi” (Numeri 16:5) și: „Să se depărteze de nedreptăți tot cel ce numește numele Domnului!”

Cînd Core, Datan, Aviron, Avnu și cei două sute șaptezeci de bărbați numiți „ai adunării fiilor lui Israil” s-au sculat împotriva lui Moisi și a lui Aaron, Moisi, căzînd cu fața la pămînt cu mare smerenie, a zis către Core și către toți apostaiții împreună cu el cuvintele acestea: „A cercetat și a cunoscut Dumnezeu pe cei ce sînt ai Lui și sfinți, și i-a apropiat către Sine” (Numeri 16:5), ca și cum le-ar fi zis: Ce v-ați sculat asupra noastră? Noi nu ne-am făcut începători, povățuitori și preoți al norodului Israilitean de sine, ci Dumnezeu ne-a ales la această dregătorie. El, Care cunoaște care oameni sfinți sînt ai Lui, ne-a apropiat și ne-a tras la Sine ca să fim slujitori cinstirii Lui și liturghisitori ai Cortului Lui.

---

se zămislesc, se nasc și rămîn în lume în locul născătorilor ce mor. Și așa, cu această nebunească socoteală, îi amăgeau pe oameni și-i depărtau de la învățătura Apostolilor. (n. aut.)

¹ Și Coresi zice că, prin „temelie”, Pavel înțelege aici nestrămutata hotărîre a lui Dumnezeu. Iar Teodorit tîlcuiește zicerea așa: „Temelia adevărului nu se poate clinti, căci Dumnezeu a pus-o, iar pecetea temeliei este nădejdea învierii. Căci cel ce scoate învierea de obște, acela tăgăduiește învierea lui Hristos, iar cel ce tăgăduiește învierea leapădă și patima Lui; și cel ce o leapădă pe aceasta tăgăduiește și nașterea din fecioară. Deci potri vit a numit «pecete a temeliei» credința învierii.” (n. aut.)

Iar zicerea „Să se depărteze de nedreptăți tot cel ce numește numele Domnului” nu am putut-o afla în *Scriptură*, cu toate că am cercetat foarte. Se poate însă ca Apostolul să o fi tălmăcit din cuvântul acela al *Leviticului*: „Și nu vă veți jura cu numele Meu pentru nedreptate și nu veți spurca numele cel sfânt al Dumnezeului vostru. Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru” (*Leviticul 19:12*).

Deci Apostolul zice că temelia întărită a lui Dumnezeu stă neclintită și are această pecete, anume zicerile de mai sus ale *Scripturii*. Adică, așa cum o piatră are săpate într-însa, însemnate asupra ei, oarecari slove și semne, tot astfel temelia lui Dumnezeu are scrise asupra ei, ca o pecete neștersă, înseși lucrările, astfel: „Cunoscut-a Domnul pe cei ce sînt ai Lui” și: „Să se depărteze de nedreptăți tot cel ce numește numele *Domnului*”. Acestea vor să spună că cei credincioși și cu totul apropiați ai lui Dumnezeu s-au cunoscut și s-au ales dinainte de Dumnezeu, ca să nu se strice și ei odată cu necinstitorii de Dumnezeu și cu cei neîntăriți în credință. Și astfel stau ca niște stlpi însuflețiți și ca niște temelii neclintite, nemișcîndu-se de cugăturile ereticilor și purtînd întru sine-le prin fapte cuvintele de mai sus ale *Scripturii*. Și Pavel numește „nedreptate” rătăcirea întru dogmele credinței sau și toată nedreptatea. Drept aceea, cel ce nedreptățește nu se potrivește și nu se zidește asupra temeliei lui Dumnezeu, nefiind credincios și apropiat al lui Dumnezeu și neavînd asupra sa pecetea cunoștinței și a apropierii de Dumnezeu. Căci cum va avea cel nedrept asupra sa pecetea dreptului Dumnezeu? Aceasta este cu totul nepotrivită! Și – o, cititorule! – dacă cel ce numește numele Domnului e dator a fi departe de toată nedreptatea, apoi și dimpotrivă, cel ce nu se depărtează de toată nedreptatea este nevrednic a numi cu gura sa numele Domnului, căci – după Sirah – „Nu e frumoasă lauda în gura păcătosului” (*Sirah 15:9*).

20. Și într-o casă mare nu sînt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut;

De vreme ce mulți se smintesc pentru că în lume se află oameni răi și vicleni, Apostolul, lăsînd toate celelalte pricini și socoteli pentru care Dumnezeu îi iartă a fi, aduce aici doar pricina aceasta, zicînd că – așa cum într-o casă mare se află vase osebite: și de aur, și de argint, și de lemn, și de lut – tot astfel și în lumea asta mare se află și oameni buni și îmbunătățiți, și răi și răzvrățiți. Căci Pavel înțelege prin „casă mare” lumea, nu Biserica lui Hristos. În Biserica lui Hristos Pavel nu voiește a fi nici un vas de lemn,

ci voiește ca toate vasele, adică toți Creștinii, să fie de aur și de argint, deci buni și îmbunătățiți. Pentru că Biserica Creștinilor este trup al lui Hristos și este fecioară frumoasă și foarte împodobită, fără să aibă vreo întinăciune sau zbîrcitură de răutate, „căci Hristos – zice – a iubit Biserica și S-a dat pe Sine pentru dînsa ca s-o înfățișeze Sie-Și Biserică slăvită, neavînd întinăciune, sau zbîrcitură sau ceva din cele ca acestea, ci să fie sfîntă și neprihănită” (*Efeseni 5:27*). Și iarăși: „V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă pun înaintea lui Hristos fecioară curată” (*2 Corinteni 11:2*).¹

și unele sînt spre cinste, iar altele spre necinste.

Zice: Vasele de aur, Creștinii cei îmbunătățiți și buni, sînt spre cinste, adică cinstite și folosite spre slujbe de cinste; iar vasele de lemn și de lut, oamenii cei răi și pîngăriți, sînt spre necinste, adică necinstite și folosite în slujbe necinstite. Nu a zis însă că vasele acestea sînt spre întrebuintare și neîntrebuintare, căci oamenii cei răi, deși nu sînt trebnci spre fapta bună, totuși lucrează și ei întru alcătuirea lumii și în alte oarecari iconomii. Astfel, prin împietrirea inimii lor și prin pedeapsa primită pentru aceasta, Faraon și ostașii lui au lucrat spre a Se slăvi Dumnezeu ca un drept ce este, căci zice: „Și Mă voi slăvi întru Faraon și întru toată oastea lui, și vor cunoaște toți Egiptenii că Eu sînt Domnul” (*Ieșirea 14:4*).²

21. Deci, de se va curăți cineva de acestea, va fi vas spre cinste sfîntit,

O, cititorule! – vezi că a fi cineva „vas de aur” sau „de lut”, adică bun sau rău, nu urmează din firea omului, nici din sila materiei, precum huleau manihiei, ci din alegerea cea bună sau rea? Căci ascultă ce zice aici Apostolul, că tot omul, dacă vrea, poate să-și curățească desăvîrșit sufletul de alegerea cea rea, „de lemn” sau „de lut” și, în locul aceleia să-și facă

¹ Iar alții zic că, prin „casă”, se înțelege și Biserica, fiindcă în Biserică se cuprind și cei buni, și cei răi, deși cei răi sînt părți neputincioase și rănite ale ei, biserica asemănîndu-se cu corabia lui Noe, care cuprindea și vietățile cele curate, și pe cele necurate. Aceste mădulare neputincioase, adică cei răi, se cuprind în Biserică cu nădejdea că se vor face sănătoși prin pocăință, și cei necurați cu viața se vor face curați prin pocăință și prin îndreptarea pricinuită de viața cea curată. (*n. aut.*)

² Și cei răi lucrează în lume spre folos, pentru că ei, pedepsindu-i pe cei buni și drepti, le pricinuesc mai multe cununi. Și, fiind pedepsiți de la Domnul, ei îi înțeleptesc pe ceilalți să nu facă aceleași rele, căci – zice – „își va spăla (dreptul) mîinile sale în sîngele păcătosului” (*Psalm 16:10*), adică dreptii, văzînd că păcătoșii se pedepsesc și se omoară, se vor păzi curați de răutate. Și Solomon zice: „Bătîndu-se cel stricător, nebunul va fi mai înțelept” (*Pilde 19:25*). (*n. aut.*)

alegerea „de aur” și „de argint”, adică bună și îmbunătățită. Și socotește aceasta din pilde! Căci Pavel era mai întâi „de lut”, adică rău, fiindcă nu credea în Hristos; dar apoi s-a făcut „de aur”, căci a crezut. Și, dimpotrivă, Iuda era mai întâi „de aur”, fiindcă se învrednicise a fi ucenic al lui Hristos; dar în urmă s-a făcut „de lut”, pentru că L-a vîndut pe Hristos. Dar poate că s-ar nedumeri cineva pentru ce Pavel defaimă aici „vasele de lut”, iar în altă epistolă le laudă, zicînd: „(...) avînd dar vistieria aceasta în vase de lut” (2 Corinteni 4:7). Spre dezlegarea nedumeririi acesteia, răspundem că acolo Pavel vorbește chiar despre firea trupului omului. Căci, precum vasul de lut nu e nimic altceva decît numai lut ars cu foc, tot astfel trupul omului nu e decît lut ce se întărește cu fierbințeala sufletului¹. Iar aici, Apostolul vorbește despre alegerea sufletului, iar nu pentru firea trupului.

de bună trebuință stăpînului,

Așadar, din cuvintele acestea ale Apostolului se încheie că vasele „de lemn” și de „lut”, adică oamenii cei răi, sînt netrebnici după cel dintîi scop al lui Dumnezeu, Care voiește ca toți oamenii să se mîntuiască, fiind de folos după alt chip, adică după scopul următor al lui Dumnezeu – precum am zis mai sus.

gătît spre tot lucrul bun.

Zice: Cel ce voiește și dorește se poate curăți de reaua alegere, făcîndu-se vas de folos al lui Dumnezeu, gătît spre a face tot lucrul bun. Adică, deși nu află vreme să facă binele, el e gătît spre a-l face, ori feciorie și nevoie de a fi, ori mucenicie și lipsă pentru Hristos, ori altă oarecare facere de bine.

22. Fugi de poftele tinerești

„Pofte tinerești” sînt nu numai cele ale curviei și ale păcatului trupesc, ci oricare altele, adică ori pofta de stăpînire, de bani, de moșie ori de altceva. Poftele și fanteziile acestea sînt nebunești și însușite minților tinerești și neîntărite, fiindcă mai de multe ori tinerii sînt fără de minte, iubesc deșertăciunile și sînt nestatornici cu mintea. Pentru aceasta, și Solomon ticăloșește cetatea ce are împărat tînăr: „Vai de tine, țară care ai un copil rege!”

¹ Iar Icumenie zice că trupul se numește „de hîrb și „de pămînt” și dacă se măsoară cu vistieria cerească și dumnezeiască a darului Sfîntului Duh pe care o cuprinde în sine. (n. aut.)

(*Ecclesiast* 10:16). Același Solomon¹ numește tinerețea „neminte și deșertăciune” (*Ecclesiastul* 11:10); și iarăși: „Nemintea aștă inima tînărului” (*Pilde* 22:15). Drept aceea, și bătrînii care au poftele celor tineri sînt tineri cu mintea, deși bătrîni cu anii.

urmează dreptatea,

Zice: O, Timotei! – vînează dreptatea, adică fapta bună cea peste tot cuprinzătoare.

credința,

Zice: O, Timotei! – vînează adevărata credință către Dumnezeu și către prieteni și iubește-i cu încredințare. Ca și cum ar fi zis: Nu fi necredincios și neadevărat față de prieteni, ci păzește-le încredințare². Pentru aceasta zice și mai departe:

dragostea, pacea cu cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată.

¹ Pofte tinerești sînt însă și obiceiurile cele noi și rele pe care le află unii Creștini spre a-și zidi case înalte și strălucite, zugrăvite și de multă cheltuială, întru care au îmbrăcăminte și mobile scumpe în multe culori. Și femeile au îmbrăcăminte și podoabe de mirare și de mult preț, spre împodobirea capului, a brîului și a picioarelor lor. Și adeseori se schimbă cu haine noi. Și vezi pildele lor în *Scriptură!* Astfel, Rovoam, defăimînd sfatul bătrînilor și urmîndu-l pe acela al tinerilor, a pierdut împărăția celor zece seminții ale lui Israil, căci peste ele a împărățit robul lui Solomon, al tatălui său, Ierovoam. Căci zice: „A lăsat împăratul Rovoam sfatul celor bătrîni și a grăit către dînșii după sfatul celor mai tineri!” (2 *Împărăși* 10:13). Și în *Evangelie* este scris că fiul mai tînăr, ca un mai neînțelept, și-a cerut de la tatăl său partea de avuție și s-a desfrînat, iar nu cel mai mare, căci „a zis cel mai tînăr dintre ei tatălui lor: Dă-mi partea ce mi se cuvine din avuție!” (*Luca* 15:12). (n. aut.)

² Căci cel ce voiește a fi prieten cu toți trebuie mai întîi decît toate a fi credincios. Pentru aceasta a zis Sirah: „Prietenul credincios este acoperămînt tare, iar cel ce îl află pe acesta a aflat vistierie” (*Sirah* 6:15); și iarăși: „Pentru un prieten credincios, nu este lucru de schimb și nu este cumpănă a bunătății lui” (la fel); și iarăși: „Prietenul credincios este doctorie a vieții și cei ce se tem de Domnul îl află pe acesta” (4:10). Și cel ce voiește a fi prieten cu adevărat se cuvine a păzi încredințare întru tainele prietenului său și a nu arăta nici una din ele. Despre aceasta a zis Solomon: „Omul îndoit cu limba dă pe față lucruri de taină, iar cel credincios le ține ascunse cu suflarea” (*Pilde* 11:12) Căci, dacă cineva descoperă taina prietenului, acela pierde încredințarea și prietenul său nu-l va mai iubi ca înainte, precum a zis Sirah: „Cel ce descoperă taine a pierdut crezarea și nu va afla prieten sufletului său” (*Sirah* 27:10); și iarăși: „Ruperea se poate astupa și pentru ocară este împăcare, dar cel ce a descoperit taine a deznădăjduit” (27:21). Însă a afla un prieten ca acesta este lucru cu anevoie, precum a spus Solomon: „E greu a afla bărbat credincios” (*Pilde* 20:6). Iar care este adevăratul prieten, vezi la subînsemnarea zicerii „așa iubindu-vă pe voi” (1 *Tesaloniceni* 2:2). (n. aut.)

Adică: Numai întru aceia să cutezi a te încredința, întru cei ce-L cheamă pe Domnul cu inimă nevicleană. Și să petreci împreună cu cei pașnici și negîlcevitori.¹

23. Iar de întrebările nebunești și neînțelepte ferește-te, știind că nasc gîlcevi.

O, cititorule! – vezi că Pavel îi oprește pe Timotei de la întrebările prigonitoare în multe părți ale epistolei acesteia? Pentru ce? Nu pentru că Timotei nu ar fi putut să le doboare pe acelea cu cuvîntul său, ci pentru că este lucru cu desăvîrșire netrebnic a se băga cineva în asemenea nevoiețe zadarnice, fiindcă nici un rod bun nu se naște de aici, decît numai gîlcevi și vrajbe. Pentru aceasta zice: O, Timotei! – ferește-te de asemenea întrebări nebunești și neînțelepte. Și, vorbind de întrebări „nebunești și neînțelepte”, le osebește de acelea înțelepte și cunoscătoare despre dumnezeieștile *Scripturi*, întrebări de care nu se cuvine a se feri cineva, fiindcă acestea nu pricinuiesc gîlcevi și vrăjbi. Însă nici aceste întrebări din *Scripturi* nu se cuvine a fi făcute cu împătımire și cu prigonire în cuvînt, cînd cineva întrebă despre unele înțelegeri nedumerite ale *Sfintei Scripturi*. Despre aceasta a zis Apostolul și în altă parte: „Iar de i se pare cuiva a fi iubitor de a birui și prigonitor, noi astfel de obicei nu avem, nici bisericile lui Dumnezeu” (*I Corinteni* 11:16).

24. Slugii Domnului nu i se cuvine a se gîlcevi, ci a fi blînd către toți,

Zice: Sluga lui Hristos nu se cuvine a se gîlcevi, ci a fi blîndă cu toți. Atunci pentru ce îi poruncește Pavel lui Tit să înfrunte cu asprime? (*Tit* 2:15). Răspundem că înfruntarea cea tare mușcă și rănește mai ales atunci cînd se face cu blîndețe și cu inimă netulburată. Căci este cu puțință a înfrunta și a muștra cineva mai cu atingere și mai cu amărăciune cînd o face cu blîndețe decît cu sumeție și cu tulburare.

destoinic să dea învățătură,

Zice: Sluga lui Dumnezeu se cuvine a fi destoinic să-i învețe pe aceia care voiesc. Căci nu se cuvine a-i învăța cineva pe eretici, ci, după ce îi va încerca o dată sau de două ori, trebuie a se feri de dîșșii, precum scrie același Pavel către Tit: „După întîia și a doua sfătuire, ferește-te de omul eretic!”

¹ Iar Teodorit îl cuiește zicerea așa: „A-i iubi pe toți se poate, fiindcă aceasta poruncește și legea evanghelică: «Iubiți-i pe vrăjmașii voștri!» (*Matei* 5). Iar a țilcui nu este cu puțință tuturor, ci numai acelora ce-L cheamă pe Stăpînul din inimă curată.” (*n. aut.*)

suferitor de rău,

Zice: O, Timotei! – se cuvine să fii suferitor de rele, adică să suferi relele celorlalți. Aceasta ți se potrivește mai ales ție, învățătorul celorlalți, adică să aștepti întoarcerea și pocăința oamenilor și să le grăiești și să-i înveți totdeauna, chiar dacă nu te ascultă, și să nu-i depărtezi și să-i lepezi îndată. Și ascultă ce zice mai jos:

25. învățându-i întru blîndețe pe cei ce se pun împotriva,

Zice: O, Timotei! – pe cei ce grăiesc și stau împotriva se cuvine să-i înveți cu blîndețe. Întîi, pentru că, învățându-i cu sumeție, cu mînie și cu inimă tulburată, sufletul tău se tulbură și nu poate socoti vreo noimă de folos spre a-i trage pe ascultători și a-i folosi. Al doilea, pentru că cel ce voiește să asculte de la tine vreun cuvînt trebuincios și să se folosească, se cuvine să aibă mai întîi bună-voință și dragoste către tine, învățătorule. Și cum va avea buna-voință către tine, dacă tu te vei sumeți și îl vei ocări? Negreșit, aceasta e cu anevoie a se întîmpla. Dar de ce îi scrie Pavel lui Tit să se ferească „de omul eretic după înțîia și a doua sfătuire” (*Tit* 3:10), iar aici îi zice lui Timotei să învețe cu blîndețe? Pentru că lui Tit îi scrie să se ferească de ereticul ce este neîndreptat și pe care îl știe de nevindecat, iar aici îi vorbește lui Timotei despre cei potrivnici care nu sînt de nevindecat, ci e nădejde a se vindeca și a se îndrepta, precum arată și prin cuvintele de mai jos:

ca doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoștința adevărului

Zice: Poate că împotrivorilor li se va face vreo îndreptare și vindecare și vor veni la pocăință și la cunoștința adevărului. Iar „poate” se zice la lucruri neștiute și cu îndoială, încît din cuvintele acestea încheiem că trebuie să fugim și să ne lepădăm de cei ce sînt arătați de nevindecat, neîndreptați și nepocăiți, iar pe cei ce sînt cu îndoială se cuvine să-i cercăm și să-i îndreptăm. O, cititorule! – vezi cum Apostolul îl învață pe Timotei să fie smerit-cugetător, căci nu a zis: „poate îi vei putea întoarce cîndva”, ci: „doar le va da Dumnezeu întoarcere”, ca și cum i-ar zice: Orice îndreptare și folos li se va face, de la Domnul va fi, iar nu din cuvîntul și învățătura ta. Prin urmare și voi, învățătorii și sfințitii propovăduitori, învățați din cuvîntul acesta al Apostolului a fi smerit-cugetători și, de s-ar întîmpla să-l înduplecați pe vreun Creștin spre pocăință, să nu socotiți că voi l-ați înduplecat, cu cuvîntul vostru, ci că Dumnezeu i-a înduplecat inima cu darul Său.

26. și se vor deștepta din cursa diavolului,

Aceste cuvinte ale Apostolului nu se înțeleg numai pentru dogmele rele, ci și pentru viața cea păcătoasă, fiindcă oamenii (așa cum erau și cei ce se împotriveau lui Timotei) nu se prind în cursa diavolului numai pentru dogmele rele și eretice, ci și pentru faptele rele și viața cea rea. De aceea, se cuvine a fi îndreptați cu blîndețe de învățători nu numai cei ce au dogme eretice, ci și aceia care au patimi și viață strică. Căci – așa cum pasărea ce se prinde în laț, fie și cu un singur picior, se face cu totul supusă omului ce i-a întins lațul – tot așa și oamenii, deși nu sînt prinși de amîndouă părțile – adică și cu dogmele rele, și cu viața cea spurcată, ci numai dintr-o parte, adică cu viața cea spurcată –, totuși se află sub stăpînirea diavolului care întinde cursele și lațurile dogmelor eretice și ale vieții celei spurcate. Drept aceea, se cuvine ca dascălii să sfărîme cu învățătura lor cursele acestea ale diavolului, ca să slobozească dintr-însele ticăloasele suflete ale oamenilor, precum este scris: „Cursa s-a sfărîmat, și noi ne-am izbăvit” (*Psalm 123:7*).

vînați fiind de dînsul spre a lui voie.

Zice: Oamenii cei stricați de dogmele eretice și de viața spurcată sînt ca și cum ar înota întru rătăcire, dar, cînd se vor prinde de Dumnezeu spre a Sa voie, poate că se vor deștepta din adîncă rătăcire și vor veni întru simțire și întru răbdare. Iar voia lui Dumnezeu este nu numai a crede cineva drept, ci și a vieții bine. Așadar – o, cititorule! – se cuvine să înțelegi cuvintele acestea ale Apostolului nu numai pentru dogmele credinței, ci și pentru fapte și viață. Unii însă – precum este și Teodorit – prin zicerea „vînați de dînsul” înțeleg că aceștia sînt prinși de diavolul și se află în voia lui cea rea, ci și această înțelegere este potrivită.

CAPITOLUL III

1. Și aceasta să știi, că în zilele cele mai de pe urmă vor veni vremi cumplite.

Fiindcă atunci, în vremile apostolești, erau mulți oameni răi, ca să nu se tulbure Timotei de aceasta, Pavel i-a spus mai înainte că într-o casă mare se află și vase de aur, și vase de lut, că adică în lumea aceasta se află și oameni buni, și răi. Iar acum îi spune dinainte că și în vremile viitoare vor fi mulți răi, însă acesta nu e lucru nou, căci și în vremea lui Moisi au fost spurcații vrăjitori Iani și Iamvri. Deci – zice – să nu-ți pară lucru de mirare, Timoteie, nici să te scîrbești pentru aceasta! Și zice că vor urma „vremi cumplite”, adică foarte rele, dar aceasta nu se cuvine a se înțelege pentru vremi, luni și zile în sine, căci ele nu sînt rele din fire; ci se înțelege despre oamenii răi care vor fi în zilele cele mai de pe urmă și pentru împrejurările potrivnice care vor urma întru acele vremi. Căci și noi obișnuim a zice, cînd vorbim, că „această vreme este rea”, sau „bună”, numindu-le așa fie de la bunătățile sau răutățile care se întîmplă întru acea vreme, fie de la oamenii buni sau răi ai acelei vremi. (Vezi și la tîlcuirea celei către Efeseni, la capitolul 5:16, zicerea „răscumpărînd vremea”.)

2. Căci vor fi oameni iubitori de sine,

Apostolul pune îndată înțîia rădăcină a tuturor patimilor, care naște toate răutățile, adică iubirea de sine. Căci cineva se iubește în chip firesc mai întîi pe sine și apoi, din dragoste de sine, îi iubește și pe ceilalți oameni și celelalte lucruri ale lumii. Deci iubirea de sine este un prieteșug fără rînduială al omului, prieteșug care, biruindu-ne, ne face să săvîrșim toate relele și patimile, fără a socoti și a voi binele aproapelui, ci numai pe al nostru. Dar omul [biruit de această patimă] nu se iubește nici pe sine, căci, așa cum se întîmplă cu mădulele trupului, vătămarea unuia din mădule – să zicem a ochiului, sau a mîinii sau a piciorului – trece și la celelalte mădule. Sau așa cum se întîmplă la zidirea unei case, cînd cineva, scoțînd o piatră din perete, mișcă și tulbură și celelalte pietre; tot astfel se întîmplă și în Biserica Creștinilor, și cel ce poartă grijă numai de sine, fără să bage seamă de fratele său, acela se vatămă și pe sine.

iubitori de argint,

După ce a arătat rădăcina, adică iubirea de sine, Apostolul spune aici și care sînt ramurile ei. Și întâia ramură a iubirii de sine e iubirea de argint, căci de aceea iubește omul banii, ca să se odihnească pe sine, adică din iubire de sine. Deci, așa cum din dragoste se naște tot binele, tot astfel, dimpotrivă, din iubirea de sine, care e potrivnică dragostei, se naște toată răutatea. Căci dragostea este largă și încăpătoare și revarsă tuturor facerile sale de bine, iar iubirea de sine strîmtoarează lărgimea dragostei și-și grămădește facerile de bine numai într-un singur om.

trufași,

În vremile de apoi – zice – vor fi oameni trufași, adică fălindu-se că sînt mai presus de ceilalți. Și tot din iubirea de sine se naște și această ramură otrăvitoare a trufiei, căci cineva se trufește din pricină că se iubește pe sine și voiește a fi slăvit mai mult decît ceilalți.

mîndri, hulitori,

Cînd sporește și crește, trufia se face mîndrie, iar mîndria se face la rîndul ei ocară și hulă lui Dumnezeu. Căci, cînd cineva se are pe sine mai presus de ceilalți oameni și se trufește, atunci el se și mîndrește, adică supra-scrie asupra sa toate isprăvile și faptele bune, socotind că el însuși le-a isprăvit, cu puterea sa, iar nu cu darul și cu puterea lui Dumnezeu; și, socotind aceasta, ticălosul Îl hulește pe Dumnezeu, de la Care se pricinuește toată fapta bună și tot binele. E arătat așadar că mîndria și hula către Dumnezeu se nasc din iubirea de sine.

3. nesupuși născătorilor, nemulțumitori, necuvioși, neiubitori, neîmpăcați.

Așa se fac unii aceștia, cei arătați mai sus. Căci, dacă ei Îl hulesc pe Însuși făcătorul lor Dumnezeu, cum îi vor mai cinsti pe născătorii lor? Și, iarăși, nu-i cinstesc pe născătorii lor cei nemulțumitori către ceilalți făcători de bine ai lor. Apoi, cei nemulțumitori către făcătorii lor de bine sînt și necuvioși, căci strică cuvioșia și se leapădă de datoria lor. Iar cei necuvioși sînt și neîmprietenii, căci pe cine îl va iubi și-l va primi cel care nu-l iubește pe făcătorul său de bine și își întoarce fața de la el? Și, iarăși, cei neîmprietenii sînt și neîmpăcați, căci cum se va împăca cu ceilalți cel ce nu se împacă cu făcătorul său de bine? Vezi, frate, că patimile și relele sînt le-

gate unele de altele ca un lanț și că se nasc una din alta? La fel, dimpotrivă, și bunătățile sînt legate una de alta și se nasc una din alta.¹

clevetitori,

Zice: În vremile de apoi, oamenii au să se facă clevetitori, adică grăindu-i de rău pe toți ceilalți, căci cel ce nu cunoaște că are în sine vreun lucru bun și faptă bună îi clevește și pe ceilalți, zicînd că sînt asemenea lui. De ce? Fiindcă socotește că astfel își pricinuește oarecare mîngîiere, arătînd că nu doar el este rău, ci și ceilalți. Vezi, iubitele, că iubirea de sine este rădăcina care naște în lume și clevetirile?

neastîmpărați,

În viitorime – zice – oamenii vor fi neastîmpărați și cu limba, și cu pîntecele și întru toate celelalte patimi.

neîmblînziți,

O, cititorule! – vezi ce face din oameni iubirea de sine, rădăcina tuturor răutăților, și ramura ei cea dintîi, iubirea de argint? Din oamenii blînzi și cuvîntători [„raționali”, *n. m.*] din fire, patimile acestea fac fiare neîmblînzite și dobitoace necuvîntătoare.

neiubitori de bine,

Adică: În vremile de apoi, oamenii vor fi vrăjmași ai întregii fapte bune și ai bunătății sufletești.

4. vînzători,

Zice: Oamenii din viitor se vor face vînzători de prietenie, adică vor vinde prieteșugul celor iubiți și nu vor păzi crezămîntul.²

sumeți,

¹ Și Avva Macarie a zis că faptele cele bune și răutățile sînt legate una de alta (întru cuvîntul al patruzecilea, capitolul 1). Și vezi cuvintele sfințului la subînsemnarea zicerii „aflători de rele” (*Romani 1:30*) și la subînsemnarea zicerii „bunătatea, facerea de bine, credința” (*Galateni 5:22*). (*n. aut.*)

² Cît de mari greutăți pricinuesc clevetirile și vînzările, vezi la capitolul 4 al *Hristoitei* noastre. (*n. aut.*)

Adică: În vremea de apoi, oamenii vor fi obraznici și neadevărați, fără de a avea statornicie în vreun lucru.

îngîmfați,

Adică: Vor fi umflați și plini de mîndrie, de obrăznicie și de ocară.

iubitori de îndulcire mai mult decît iubitori de Dumnezeu,

Zice: Întru acele vremi, oamenii vor fi iubitori de îndulcire mai mult decît iubitori de Dumnezeu. Și aceasta urmează în chip firesc, căci, unde este iubire de îndulcirile lumii, acolo nu se află prietenie și dragoste cu Dumnezeu, acestea fiind potrivnice una cu alta. Despre aceasta a zis Iacov, „fratele Domnului”: „Prea-curvarilor și prea-curvelor, nu știți că prietenia lumii este vrajbă împotriva lui Dumnezeu? Căci cel ce ar voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș al lui Dumnezeu” (Iacov 4:4).

5. avînd închipuirea bunei-cinstiri de Dumnezeu, dar lepădîndu-se de puterea acesteia.

Adică: Oamenii vremilor de apoi vor avea numai închipuirea și fățărnicia bunei-cinstiri de Dumnezeu și a credinței, dar de puterea bunei-cinstiri de Dumnezeu se vor lepăda. Adică se vor arăta bine-cinstitori de Dumnezeu numai după chipul din afară, iar după fapte și viață vor fi cu adevărat necinstitori de Dumnezeu, fiindcă puterea bunei-cinstiri de Dumnezeu și buna credință se arată cu faptele. Pentru aceasta dar, după cuvîntul a zis „fratele lui Dumnezeu” Iacov că „fără fapte, credința e moartă” (capitolul 2:20). Iar în altă parte, Apostolul a înțeles „închipuirea” spre bine, zicînd despre învățătorul Iudeu că are „închipuirea cunoștinței și a adevărului în Lege” (Romani 2:20), fiindcă învățătorul are închipuirea cunoștinței, adică plăsmuiește cunoștința și adevărul în sufletele ucenicilor săi. Vezi și tîlcuirea capitolului 2 al celei către Romani, stih 20.¹

¹ Pentru aceasta zice și Hrisostom că *Scriptura* înțelege „chipul” uneori spre bine, iar alteori spre rău. Spre bine, cînd zice: „Bărbatul nu e dator a se acoperi, chip și slavă a lui Dumnezeu fiind” (I Corinteni 11:7); și spre rău: „însă în chip trece omul” (Psalm 38:9). La fel, *Scriptura* îl ia uneori pe leu spre bine, pentru chipul lui cel împărătesc: „A adormit – zice – ca un leu și ca un pui de leu. Cine Îl va deștepta pe El?” (Facerea 49:9); iar alteori spre rău, pentru chipul lui cel răpitor și mînios: „(...) ca un leu răpind și răcnind” (Psalm 21:40). La fel, și Apostolul ia „închipuirea” uneori spre bine, zicînd: „(...) avînd închipuirea cunoștinței și a adevărului”; iar alteori spre rău, cum e aici. Iar Teodorit – tîlcuind zicerea de mai sus a lui Pavel (de la „vor fi oameni iubitori de sine” pînă la aceasta) – zice că

Depărtează-te și de aceștia!

Aici, după dreptate trebuie a se nedumeri cineva! Căci, dacă răii pome- niți mai sus au să fie în vremile cele mai de pe urmă, cum îi zice Aposto- lul lui Timotei să se depărteze de dînșii? Spre dezlegarea nedumeririi, răs- pundem că și atunci, în vremea Apostolului Pavel, erau asemenea oameni răi, măcar că nu cu atîta covîrșire a răutății. Deci Pavel poruncește ca și cum i-ar zice lui Timotei: Ferește-te de asemenea oameni, care și acum se află! Despre aceasta zice și mai departe: „Dintre aceștia sînt cei ce se bagă prin case.” Sau și altfel răspundem, anume că Pavel numește „zile mai de pe urmă” nu pe acelea de după multe veacuri, ci pe acelea de după adorm- irea sa, în care Timotei încă urma a fi viu. Sau – precum judecă marele Ioan Hrisostom – că, prin Timotei, dumnezeiescul Pavel îi sfătuiește pe toți Creștinii cei mai din urmă să se ferească de oamenii cu viață pîngărită, socotită care este mai adevărată decît toate.

6. Căci dintru aceștia sînt cei ce se vîră prin case

Cu această zicere, „se vîră”, Apostolul arată neomenia acelor, robirea și năravul lor cel lingușitor și plin de toată amăgirea. Căci unii ca aceștia, pentru a-i amăgi pe alții cu lingușirile, încap și află îndrăzneală prin case- le oamenilor:

și robesc muieruștile

Pavel nu a zis că unii ca aceștia cu viață pîngărită „le amăgesc”, ci „le robesc” pe muieruști, adică le folosesc ca pe niște roabe, căci așa se face cel amăgit de altul, adică rob și supus aceleuia.¹ Vedeți însă – o, cititorilor!

Apostolul a vorbit despre vremea lui [a lui Teodorit]. „Căci – zice – viața noastră este plină de asemenea oameni răi și sîntem îmbrăcați numai cu obrăzarul bunei-cinstiri de Dumne- zeu, iar prin faptele răutății cinstim idolul. Căci, făcîndu-ne iubitori de bani, în loc de a fi iubitori de Dumnezeu, îmbrățișăm robia patimilor, întru noi aflîndu-se de obște toate cele povestite de dumnezeiescul Apostol.” Frații mei, am însemnat aceasta nu fără întristare și suspinuri. Căci – dacă Teodorit scria că relele proorocite aici de Apostol erau deja în lume în vremea sa, atunci cînd era dricul [„amiaza”, *n. m.*] și floarea faptei bune – ce vom zice noi, ticăloșii? – care vedem și auzim cum în vremile noastre toate relele prezise de Pavel s-au revărsat peste măsură și nu este cu puțință a se întinde mai mult. Căci ce alt rău poate fi mai de margine sau mai de căpetenie decît ateismul? Sau cine poate fi mai rău decît ate- ii, de care e plină lumea și nefîncetat se umple încă? Deci nu tragem altă încheiere decît că sfîrșitul este aproape, căci – așa cum a zis Domnul – „se va înmulți nelegiuirea, se va răci dragostea multora și atunci va veni sfîrșitul” (*Matei 24:12*). (*n. aut.*)

¹ Unii zic că acești învățători mincinoși, vicleni și amăgitori care le amăgeau pe mu- ieruşte erau ereticii și necurații nicolaiteni care le supuneau pe acelea cu amăgitoarele lor

– că a se amăgi este însușire a muierilor, nu a bărbaților, sau – mai bine a zice – nu este nici însușire a femeilor cu minte bărbătească, ci a muieruștilor neputincioase și mici de suflet. Drept aceea, bărbatul care se amăgește nu este bărbat, ci muier; și nu doar muier, ci muierușcă.

cele încărcate de păcate

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată că muieruștile ce se amăgesc de oamenii cu rea cugetare sînt pline de o mulțime de păcate și, pe lîngă acestea, sînt neorînduite în năravuri și tulburate cu mintea. Prin urmare, cei răi nu amăgesc femeile de obște (căci firea femeilor nu e rea în sine), ci pe muierile ce au în sufletul lor, după propria alegere, grămezi și mulțime de păcate. Căci cel ce nu are întru sine nici un bine și faptă bună se înduplecă în grabă răilor învățători, cu lesnea lor înduplecare către dînșii mîngîindu-se că nu se vor osîndi de Dumnezeu pentru faptele lor cele rele.

și purtate de multe feluri de pofte,

Apostolul lățește răutățile muieruștilor amăgite adăugînd multe numiri și zice că ele se poartă de felurite pofte, adică: de pofta banilor, de pofta slavei, de pofta desfătării, de pofta împodobirilor și a hainelor și de poftele cele de rușine ale trupului. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul a zis că muieruștile acestea „se poartă”, adică se stăpînesc de poftă asemenea unor vite necuvîntătoare ce se poartă și se stăpînesc de poftele lor ca de niște vietăți cuvîntătoare [„raționale”, *n. aut.*].¹

7. totdeauna învățîndu-se, și neputînd niciodată să vină la cunoștința adevărului.

Zice: Muieruștile acestea amăgite de dascălii cei mincinoși se învăță totdeauna, dar niciodată nu pot veni la cunoștința adevărului. Dar oare pentru aceasta nu sînt vrednice de iertare? Nu sînt vrednice, ci mai ales

cuvinte pentru a-și face cu dînsele lucrările lor de rușine. Iar întru altele se scrie: „și rîbind muieruște”, adică fără articol. (*n. aut.*)

¹ Pentru aceasta a zis dumnezeiescul Ioan Damaschin: „De aceea nici nu sînt stăpînitore de sine [«libere», *n. m.*] cele necuvîntătoare, căci mai mult firea le poartă pe ele, decît poartă ele firea. Căci ele nu se împotrivesc poftii firii, ci, cum poftesc ceva, se și pornesc către faptă. Iar omul, fiind cuvîntător [«rațional», *m. n.*], mai mult el poartă firea, decît îl poartă firea pe el. De aceea, chiar de pofteste, el are stăpînire să astîmpere pofta, dacă vrea, și să nu-i urmeze” (*Despre credință*, cartea a doua, capitolul 24). (*n. aut.*)

sînt neiertate, de vreme ce ele singure și-au îngropat sufletele în păcate și în poftă. De aceea, mintea și gîndul lor au orbit, adică s-au împietrit, făcîndu-se nesimțitoare ca piatra, și nu pot înțelege. Deci a nu putea să învețe nu e un lucru firesc la dînsele, ci din alegere (adică din voia proprie), și pentru aceasta sînt neiertate.¹

8. După cum au stat împotriva lui Moisi Ianis și Iambris, așa stau împotriva adevărului și aceștia,

Fiind trimis de Dumnezeu în Egipt pentru a-i spune lui Faraon să sloboadă norodul Israilitean, împăratul Faraon i-a cerut lui Moisi să facă semne și minuni, ca să vadă și să creadă că Dumnezeu l-a trimis. Moisi i-a zis despre aceasta fratelui său Aaron care și-a aruncat toiagul pe pămînt și acela s-a făcut balaur; al doilea, cu același toiag al lui Aaron, apa rîului Nil s-a schimbat în sînge; și, al treilea, cu același toiag, tot Egiptul s-a umplut de broaște. Dar aceste trei semne le-au făcut și vrăjitorii și descîntătorii Egiptenilor – însă după nălucire, nu după adevăr –, precum scrie în capitoulul 7 al *Ieșirii*. Din vrăjitorii aceia, cei mai vestiți erau Ianis și Iambris, de care pomenește aici Apostolul. Deci zice: Precum aceia au stat împotriva lui Moisi, tot așa stau împotriva adevărului și ereticii aceștia. De unde știa însă Pavel numele vrăjitorilor acelora, de vreme ce *Dumnezeiasca Scriptură* nu le pomenește, zicînd doar că semnele au fost făcute de „descîntători și fermecători”, fără a-i numi? La aceasta, zicem fie că Apostolul le-a știut din predanie nescrisă, fie că le-a aflat din descoperirea Sfîntului Duh.²

oameni stricați cu mintea, nelămuriți în credință.

Cînd cineva se strică de patimi, atunci el se face și neales sau nelămurit în credință. Pentru aceasta zice și David: „Zis-a nebunul în inima sa: Nu

¹ Înțeleptul Teodorit zice că și acest rău se săvîrșea în vremile sale, împlinindu-se proorocia Apostolului. Căci, vîrîndu-se prin casele oamenilor, mulți le amăgeau și le robeau socotîntei lor pe păcătoasele muieruști, fără a bănui proorocia Apostolului. Vai, dacă atunci se împlinea proorocia aceasta, cu mult mai vîrtos și fără asemănare se împlinește acum, în vremile noastre, cînd cei mai mulți din aceia care înaintează în dregătoriile din lăuntru și din afară, vîrîndu-se prin casele Domnilor, le amăgesc pe muieruștele acelora și, prin acelea, dobîndesc vrednicia pe care o doresc. Milostiv fii, Dumnezeule, fii milostiv! (*n. aut.*)

² Chiar aceasta o zice și Teodorit. Și însemnează că, în *Viața* lui Macarie Alexandrinul din *Lavsaiicon*, se scrie că, umblînd prin pustie, acest dumnezeiesc Macarie a mers la cimitirul de îngropare al vrăjitorilor acestora, Ianis și Iambris, unde locuiau mulți demoni. Și intrînd în lăuntru, a aflat mult aur în vistierie, mulți copaci sădiți și puț cu cadă, pe care le făcuseră acei vrăjitori rătăciți pentru a le dobîndi după moarte. (*n. aut.*)

este Dumnezeu!” (*Psalms 13:1*). Dar de ce a zis acestea nebunul, o, Proorocule? Pentru că „s-au stricat – zice – și s-au făcut urâți întru nelegiuiri” (la fel). Deci mintea nestrucată de patimi primește și credința. La aceasta să luăm aminte, fraților, să nu ne stricăm și noi de patimi și, pentru stricăciunea aceasta, să așteptăm încăperea întru noi credința cea nelămurită.¹

9. Ci nu vor spori mai mult,

De ce a zis Pavel mai sus că spurcatele glasuri zadarnice „vor spori spre mai multă păgînatate” (capitolul 2:16), iar aici zice dimpotrivă? Răspundem că prima a zis-o pentru că ereticii și învățătorii mincinoși, după ce au început a-și borî dogmele lor rele și rătăcite, nu se vor opri, ci pururea vor izvedi dogme mai noi și mai rele. Iar aici spune că ereticii aceștia nu vor amăgi și nu vor răpi pe mulți, ci, chiar dacă la început amăgesc, totuși pînă în sfîrșit se vor arăta ca amăgitori și înșelători și din aceasta vor fi urâți. De aceea și zice mai departe:

căci nebunia lor va fi arătată tuturor, precum a fost și a acelor.

O, Timotei! – dacă nu crezi că ereticii și învățătorii mincinoși nu vor spori mai mult, învață din ceea ce s-a întîmplat vrăjitorilor ziși mai sus, căci și aceia s-au vădit și s-au arătat la sfîrșit că făceau minuni și-i amăgeau pe oameni cu nălucire. Fiindcă, atunci cînd au venit la semnul al patrulea, cel al muștelor, nu au putut să-și mai lucreze nălucirile lor și singuri au mărturisit că au fost biruiți, zicînd: „Degetul lui Dumnezeu este” (*Ieșirea 7*). Iar Moisi s-a arătat că face minuni după adevăr, și pentru aceasta a făcut atîtea alte semne și după aceea. Căci toate minunile amăgitoare și mincinoase, care se fac după nălucire, se arată numai la o vreme, și apoi se sting.

10. Iar tu mi-ai urmat întru învățătură,

Zice: O, Timotei! – așa sînt amăgitorii eretici, iar tu știi cu amăruntul că cele ale învățăturii și ale credinței mele nu sînt astfel, amăgitoare și mincinoase, precum ale ereticilor. Fiindcă tu nu numai că ai vorbit cu mine, dar mi-ai și urmat, adică ai petrecut multă vreme împreună cu mine, luînd

¹ Aceasta s-au împlinit în vremile noastre și cu fapta, căci cei ce se zic „atei”, pentru că s-au stricat de patimi și de păcate, s-au lepădat de credință și au primit ateismul zicînd nu numai în inima lor că nu este Dumnezeu – ca nebunul numit de David mai sus –, ci propovăduind ateismul (înfricoșează-te, soare!) fără de rușine și prin viu grai, și prin cărți. (*n. aut.*)

aminte la toate cuvintele mele, încît din aceasta te-ai făcut puternic și vi-teaz în cuvînt. Pentru aceasta, dă-le război celor dimpotrivă!

întru petrecere,

Tu însă – zice – ai urmat petrecerii mele, adică viețuirii și purtării mele.

întru năzuință,

Tu – zice – ai urmat osîrdiei mele și înfățișării bărbătești a sufletului meu, pentru că eu nu ziceam numai, ci și făceam cele zise.

întru credință,

O, Timotei! – tu ai urmat credinței mele, adică statorniciei pe care o ară-tam întru dogmele credinței și ale adevărului, statornicie care m-a făcut a nu mă deznădăjdui în primejdii, ci a crede că Dumnezeu mă va izbăvi.

întru îndelunga-răbdare,

O, Timotei! – tu ai urmat îndelunga-răbdare pe care o aveam către ere-tici, căci nu mă tulburam de cuvintele și de mișcările lor, ci pe toate le pri-meam cu blîndețe.¹

întru dragoste,

Adică: O, Timotei! – tu ai urmat dragostea pe care o aveam către toți oamenii.²

întru răbdare,

O, Timotei! – tu ai urmat răbdării pe care o aveam în goane și întru toate ispitele ce mi se întîmplau de la potrivnicii credinței.

II. goanelor și pătimirilor

Tu – zice – ai urmat goanelor și patimilor mele, căci eu eram nu numai izgonit, dar și pătimeam, acestea două tulburîndu-l pe fiecare învățător și păstor, adică a fi eretici și a pătimi el de la eretici. De aceea, mai sus, Pa-

¹ Sau precum tîlcuiește Teodorit, zicînd: „ca să sufăr greșelile fraților”. (n. aut.)

² Însemnează că la Teofilact nu se află stihul acesta: „întru dragoste”. (n. aut.)

vel a spus multe despre eretici, cu acestea înduplecându-l pe Timotei să nu se tulbure din pricina lor. Iar acum înșiră necazurile și pătimirile pe care le suferise, ca să-l îmbărbăteze cu aceasta pe Timotei, ucenicul său.

care mi s-au făcut în Antiohia, în Iconia și în Listra.

Pavel vorbește aici de Antiohia Pissidiei, iar Listra era „patria lui Timotei” (*Fapte* 13:14).¹ Dar pentru ce a pomenit doar de pătimirile suferite în numitele cetăți, și pe toate celelalte le-a trecut sub tăcere? Fiindcă acestea erau mai cunoscute lui Timotei, ori mai noi decât celelalte. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu înșiră pătimirile acestea după fel, ci le-a pomenit numai nehotărîtor, fiindcă nu le spune ca să se fălească, ci doar pentru a-l mîngîia pe Timotei, ucenicul său. De aceea, și pe acestea puține și nehotărîte le scrie de nevoie.

Cîte goane am suferit! – și dintru toate m-a izbăvit Domnul.

Cu aceste cuvinte, dumnezeiescul Pavel îi arată lui Timotei două lucruri. Întîi zice: Eu arătăm osîrdie spre a suferi goanele. Și al doilea: Dumnezeu nu m-a părăsit, ca să fiu biruit de ele. Pentru aceasta – zice – arată osîrdie și tu, și negreșit nu vei fi părăsit de Dumnezeu, ca să fii biruit de goane.

12. Și toți cei ce voiesc a viețui cu bună-cinstire întru Hristos Iisus, vor fi goniți.

Și acest cuvînt al lui Pavel era prea-mare mîngîiere pentru Timotei. Și de ce să zic numai pentru mine? – zice Pavel. Căci toți Creștinii care voiesc să viețuiască după buna-cinstire de Dumnezeu și după evanghelia lui Hristos vor fi goniți. Iar aici Apostolul numește „goane” nu numai goanele necredincioșilor asupra celor credincioși, ci de obște toate necazurile și ispitele pe care le suferă oamenii cei îmbunătățiți pentru dogmele credinței, pentru porunca lui Hristos și pentru predaniile Bisericii. Și, de vreme ce – după Iov – „viața omului pe pămînt este o ispitire” (capitolul 7, stih 1)²,

¹ Iar Icumenie zice că Apostolul a pomenit aici de Listra cea umilă spre micșorare, ca și cum ar fi zis: Fie! – în Antiohia și în Iconia am pățimit fiindcă erau atît de mult-norodite. Dar în Listra de unde s-au aflat atîția oameni care să-mi facă rău? Căci în Listra l-au împroșcat cu pietre și l-au tîrît afară din cetate, socotindu-l a fi mort, după cum istorisesc *Faptele Apostolilor* (capitolul 14:19). (n. aut.)

² Pentru aceasta, Iov îi zicea lui Dumnezeu despre ispitele ce slobozise asupra-i: „Au venit asupra mea ispitirile Lui” (capitolul 10:12). (n. aut.)

cel ce umblă pe calea cea strîmtă și necăjită a mîntuirii trebuie să se necăjească negreșit.¹

13. Iar oamenii cei vicleni și fermecătorii vor spori spre mai rău, amăgind și amăgindu-se.

Zice: O, Timotei! – Nicidecum să nu te tulbure că viclenii se află în odihnă și în bucurie, iar cei îmbunătățiți sînt în necazuri și în ispite, pentru că firea lucrurilor cere aceasta. Căci – zice – te-ai dezbrăcat [ca un luptător în arenă, *n. m.*] și ai intrat să lupți pentru Hristos și pentru fapta bună! Așadar e nevoie să fii plin de sudori, încît este lucru nebunesc a se afla cineva întru nevoiță și luptă, și a căuta apoi odihnă. Deci – o, Timotei! – nu te tulbura dacă oamenii cei vicleni au odihnă. Căci ei, deși par că sporesc și merg înainte, aceasta nu este adăugire întru a se îndrepta din calea rătăcirii, ci e mai rău. Și, tălmăcind ce va să zică „mai răul”, zice că este „a amăgi și a se amăgi”, a-i rătăci pe alții și a fi ei înșiși rătăciți de diavolul. Căci – după Teodorit – împreună lucrează și diavolul și ajută oamenilor lui, îndemnîndu-i la răutate ca un dascăl.

14. Tu însă rămîi întru cele ce te-ai învățat și te-ai încredințat,

O, Timotei! – stai întărit și neclintit și nu rîvni celor ce fac răutate, deși aceia sporesc în calea rătăcirii! – căci zice: „Nu rîvni întru cei ce fac vicle-

¹ Pentru aceasta zice și marele Macarie aceste cuvinte vrednice de pomenit: „Calea creștinătății aceasta este: unde este Duhul Sfînt, acolo urmează ca o umbră goana și lupta. Vezi cum Proorocii, întru care lucra Duhul Sfînt, erau gonți de către cei de o seminție cu dînșii. Vezi cum Domnul, Care este Calea și Adevărul, nu a fost gonit și răstignit de alt neam, ci de Iudei, de însăși seminția lui Israel. La fel și Apostolii, căci de la Acela a Căruia a fost crucea li s-a dat Duhul cel Mîngîietor și astfel a încăput întru Creștini. Deci nici unul din Iudei nu s-a gonit, ci numai Creștinii, care au mărturisit. De aceea, ei nu au de ce să se mire, căci adevărul trebuie a fi gonit” (cuvîntul 15 la întrebarea 16). Zice încă și Chiril al Alexandriei: „Cu adevărat, toți cei ce voiesc a viețui cu bună-cinstire în Iisus Hristos vor fi goniți. Căci fiii nelegiuirii sar asupra lor ca niște fiare sălbaticice, cu arătarea răzvrătirii lor, ca o orbire, defăimînd strălucirea celor aleși. Căci cele rele se vădesc de-a pururea prin alăturarea de cele bune [...]” (cartea I din cele alese). Pentru aceasta zice și Teologul Grigorie că dreptii se dau de multe ori în mîinile necinstitorilor de Dumnezeu, dar nu pentru a fi munciți, ci pentru a fi ispițiți. Și, de multe ori, cei răi se sfîrșesc cu moartea (după cea scrisă la Iov, capitolul 9, stih 23), iar cei bine-cinstitori de Dumnezeu se batjocoresc deocamdată, cîntă vreme se ascunde bunătatea lui Dumnezeu și visteriile cele mari în care se păstrează la sfîrșit și pentru unii, și pentru alții (în *Cuvînt la marele Atanasie*). Și dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu este cu puțință ca aceia ce viază întru fapta bună să audă bune de la toți. Și, iarăși, nu se poate ca acela ce poartă grijă de fapta bună să nu aibă mulți vrăjmași.” (*n. aut.*)

șug și celui ce sporește în calea sa!” (*Psalm 36:1*). Fiindcă tu nu doar că te-ai învățat, ci te-ai și încredințat, adică te-ai învățat cu cercare și cu deplină încredințare, văzînd și minunile făcute de mine și făcînd tu însuși minuni. Prin urmare, chiar dacă vezi cele potrivnice lucrurilor de care te-ai încredințat, nu te tulbura! Căci și Avraam – deși auzise de la Dumnezeu că întru Isaac i se va numi seminție (*Facerea 21:17*), iar apoi i s-a poruncit de același Dumnezeu să-și înjunghie fiul care era să se numească „seminție” a lui – auzind aceasta, așadar, Avraam nu s-a tulburat și nu s-a îndoit, ci s-a pornit fără stînjenire să facă porunca lui Dumnezeu, adică să-și junghie fiul.

știind de la cine ai învățat și fiindcă de prunc știi sfințitele cărți,

Două pricini spune aici Apostolul pentru care îl învață pe Timotei să stea întărit și neclintit. Întîi – zice – pentru că tu nu ai învățat cele ale credinței de la un oarecare, ci de la mine, de la Pavel, adică de la Însuși Hristos, Cel ce grăiește întru mine. Și, al doilea, că nu le-ai învățat ieri-alaltăieri, ci de la frageda vîrstă pruncească. Prin urmare, dumnezeiasca cunoștință este înrădăcinată întru tine și nu te va lăsa să pătimești vreo patimă nebunească, precum pătimeșc mulți. Căci cel ce știe *Dumnezeieștile Scripturi* precum se cuvine nu se va amăgi și nu va greși niciodată. Pavel numește „cărți sfințite” *Dumnezeiasca Scriptură*, și aceasta e laudă a ei împotriva lui Simon, a lui Manent și a tuturor celorlalți eretici care spun că *Sfînta Scriptură cea veche* este rea și vicleană.

15. care te pot înțelepți spre mîntuire prin credința în Hristos Iisus.

Învățătura și cunoștința cea din afară [din afara Bisericii, din afara descrierii dumnezeiești, *n. m.*] îl înțelepțește pe om spre amăgire și spre meșteșugiri și luptări de cuvinte, de la care urmează pierderea sufletească. Iar filosofia din lăuntru și dumnezeiasca cunoștință nu înțelepțește așa, ci spre a afla adevărul și mîntuirea. Care mîntuire? Nu aceea ce s-ar săvîrși prin faptele *Legii Vechi*, nici prin cuvinte meșteșugite, ci prin credința lui Iisus Hristos. Căci dumnezeieștile *Scripturi*, adică *Legea* și *Proorocii*, îl povățuiesc pe om spre a crede în Hristos, iar Hristos pricinuieste mîntuire veșnică.¹

¹ Însemnează zicerea aceasta a Apostolului pentru Creștinii ce se învață *Sfințitele Scripturi*. Căci – așa cum tot ceea ce se mișcă se mișcă pentru ceva, după socoteala filosofică – tot astfel și învățătura cărților se face pentru un sfîrșit (scop), adică pentru a-l înțelepți pe Creștinul ce învață spre a dobîndi mîntuire. De aceea, Creștinii care învață *Scripturile* pentru acest sfîrșit al mîntuirii sufletului lor sînt lăudați și înțelepți, iar cei ce nu le învață pen-

16. Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și folositoare

După ce i-a arătat lui Timotei multe chipuri de mîngîiere, Pavel îi spune acum și mîngîierea mai mare decît toate, adică aceea pricinuită din citirea *Dumnezeieștilor Scripturi*. Căci – de vreme ce avea să-i dea lui Timotei vestea aceea întristătoare, anume că urma să-și săvîrșească viața și să se ducă la Domnul – pentru a nu se întrista Timotei că va fi lipsit de Pavel, învățătorul și părintele său duhovnicesc, Apostolul îi zice acum așa: „Fiul meu Timotei, nu te întrista pentru lipsa mea, căci, în locul meu, ai ca mîngîiere *Scripturile*¹ cele insuflate de Dumnezeu, care te pot folosi ca și mine.² Însă unii se nedumeresc pentru ce a zis Pavel că toată *Scriptura* este insuflată de Dumnezeu. Căci – zic ei – oare și scripturile Elinilor sînt insuflate de Dumnezeu? De aceea, fiind siliți, fac curmare la zicerea „de Dumnezeu insuflată” și zic așa: „Toată *Scriptura*, care e insuflată de Dumnezeu, e și folositoare.” Însă ei trebuiau socoti că Pavel i-a zis mai sus lui Timotei așa: „*Sfințitele Scripturi* le știi”, și de aceea vorbește aici de „toată *Scriptura*”. Care *toată*? Aceea despre care am zis mai sus că este sfințită. Deci această *Sfințită Scriptură* insuflată de Dumnezeu³ este folositoare pentru toate cele arătate mai jos.

---

tru mîntuirea sufletului – ci pentru a dobîndi slavă, bogăție și îndulciri, adică pentru scopuri lumești – aceștia nu nimeresc ținta *Scripturilor* și prin urmare osteneala și învățătura le sînt zadarnice. Căci tot ce s-a făcut de dînsii se zădărnicește de sfîrșitul său, după altă socoteală filosofică. Ce zic? Învățătura și osteneala unora ca aceștia nu e doar zadarnică, ci are să le pricinuiască și osîndă, de vreme ce „mult se va bate acela care cunoaște voia Domnului, dar nu se gătește și nu face după voia Lui” (*Luca* 12:47); și „cei puternici tare se vor certa” (*Înțelepciunea lui Solomon* 6:6). (n. aut.)

¹ Căci nu este altă mîngîiere mai bună a sufletului pentru toate necazurile ce ispitește decît citirea *Sfințelilor Scripturi*. Despre aceasta scria și la Macavei: „Așadar și noi, fiind nelipsiți de acestea, avem ca mîngîiere cărțile sfinte ce sînt în mîinile noastre” (*1 Macavei* 12:9). (n. aut.)

² Adăugînd la aceasta, zice și marele Vasilie: „Toată *Scriptura* este insuflată de Dumnezeu și folositoare, fiind scrisă de Sfîntul Duh pentru ca toți să alegem [dintr-însa] leacul fiecărei patimi” (în tîlcuirea psalmului întîi). (n. aut.)

³ Vezi despre aceasta tîlcuirea și subînsemnarea stihului 15, capitolul 4, al celei dinții către Tesaloniceni și subînsemnarea Canonului 86 al Sfinților Apostoli. Iar Teodorit zice că „scriptură insuflată de Dumnezeu” a numit-o pe aceea duhovnicească, fiindcă darul dumnezeiescului Duh a grăit prin Prooroci și prin Apostoli: „Deci Duhul cel Sfînt este Dumnezeu, de vreme ce – după Apostolul – *Scriptura* Duhului este «de Dumnezeu insuflată» cu adevărat. Despre aceasta a zis și căpetenia Petru că nu din voia omului s-a adus proorocia vreodată, ci, «aducîndu-se de Duhul Sfînt, au grăit oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu»” (*2 Petru* 1:21). Același lucru zice și marele Vasilie: „Proorocii *Testamentului Vechi* strigau: «Acestea zice Domnul Dumnezeu!» La fel, și Pavel zice că «toată *Scriptura* este de Dumnezeu insuflată», Duhul grăind întru Apostoli și întru Prooroci. Prin urmare, spuneți

spre învățatură,

Zice: *Sfințita Scriptură* folosește către învățatură, și nu-i învață doar pe credincioși, ci și pe dascălii ce se cuvine să o învețe. Căci nu se află nici o noimă și nici o nedumerire care să nu poată fi dezlegată prin *Dumnezeieștile Scripturi*.

spre muștrare,

Adică: *Sfințita Scriptură* la aceasta folosește, anume: dacă cineva trebuie să muștre mincinoasele și putrele dogme și socoteli ale ereticilor, din *Sfînta Scriptură* poate face muștrarea aceasta.

spre îndreptare, spre învățatura cea întru dreptate,

Dacă cineva are trebuință să se îndrepte și să se pocăiască, adică să învețe a se înțelepți spre dreptate și spre a face cele drepte și fapta bună, pe toate acestea le dobîndește din *Sfintele Scripturi*.

17. încît omul lui Dumnezeu să fie desăvîrșit

Zice: Din *Sfintele Scripturi* se cîștigă îndreptarea și întreaga înțelepțire spre dreptate a Creștinilor. Pentru ce? Pentru ca nici un bine și faptă bună să nu lipsească de la omul lui Dumnezeu. De aceea și tu – o, Timotei! – dacă voiești a fi desăvîrșit, și sănătos și totdeauna drept – adică nici între cele întristătoare să nu te întristezi și să te sfiești, și nici întru cele înveselitoare să te umfli și să te înalți – așadar și tu – o, Timotei! – dacă voiești a fi fără lipsă întru toate și desăvîrșit, să ai *Sfintele Scripturi* ca sfătuitoare în locul meu. Și, dacă Pavel îi scria să citească *Scripturile* lui Timotei, care era plin de Sfîntul Duh, cu cît mai vîrtos ne scrie aceasta nouă, celor neînvățați și neîmpliniți.¹ Vezi așadar – o, cititorule! – că fără *Sfintele Scripturi* nu e cu putință a se face cineva întreg întru toate și desăvîrșit.

spre tot lucrul bun.

Zice: Prin *Sfintele Scripturi*, omul ajunge nu doar împărtășit de faptele bune, ci și întregit (adică desăvîrșit) întru tot lucrul bun, nu numai întru unul.

---

celor bine-cinstitori că Duhul Sfînt este Dumnezeu, *Scriptura* Lui fiind de Dumnezeu insuflată” (*Asupra lui Evnomie*, cuvîntul al 5-lea). (n. aut.)

¹ Vezi și tîlcuirea și subînsemnarea capitolului 4 al celei dintîi către Timotei, stih 13, adică a zicerii „pînă ce voi veni, ia aminte la citire”. (n. aut.)

CAPITOLUL IV

1. Deci te mărturisesc înaintea lui Dumnezeu și a Domnului Iisus Hristos, Celui ce are să judece viii și morții

Apostolul I-a înspăimântat pe Timotei și în epistola cea dintâi, zicînd: „Îți poruncesc înaintea lui Dumnezeu, Celui ce le învie pe toate” (1 Timotei 6:13). Iar întru aceasta face cuvîntul mai înfricoșat, aducîndu-i aminte lui Timotei de Judecata cea înfricoșată a lui Hristos, căci zice: Martor Îl pun pe înfricoșatul Judecător, Care are să ceară de la fiecare cu îndatorire răspundere pentru lucrările lui, că eu nu am ascuns acestea de tine, ci ți le-am arătat.¹ Iar „vii” și „morți” îi numește fie pe cei drepti și pe păcătoși, fie pe cei ce se vor afla vii și pe cei ce vor fi apucat să moară cînd va veni Hristos. Iar dumnezeiescul Metodie (în cuvîntul despre înviere), prin „cei vii” înțelege sufletele, ca nemuritoare, iar prin „morți” trupurile, ca muritoare din fire.

întru arătarea și împărăția Lui.

Zice: Hristos are să-i judece pe cei vii și pe cei morți întru arătarea Sa ce se va face cu slavă și cu împărăție. Fiindcă, întru a doua venire, nu va mai veni simplu și smerit, precum a venit în cea dintâi, ci cu dumnezeiască putere și slavă, ca împărat. Căci zice: „(...) cînd va veni Fiul omului întru slava Părintelui Său” (Marcu 8:38); și iarăși: „Și-L vor vedea pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere și cu slavă multă” (Matei 24:30); și iarăși: „Atunci va zice Împăratul celor din dreapta Lui: Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, și moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii” (Matei 20:34).

2. Propovăduiește cuvîntul,

Zice: O, Timotei! – pentru ce te mărturisesc? Ca să propovăduiești cuvîntul și să nu ascunzi darul învățaturii pe care l-ai primit. Din aceasta, fraților, să ne temem și să ne înfricoșăm și noi, cei care, avînd darul cuvîntului, nu-l propovăduim fraților noștri.

stai asupra cu vreme și fără vreme!

¹ Iar Icumenie zice că mărturisirea Apostolului, adică aspra sa îndatorire, naște trei lucruri: 1) face cuvîntul mai înfricoșat și mai apărât; al doilea, arată mîntuitoarea lucrare a cuvîntului; și, al treilea, că cel ce mărturisește (adică cheamă martori) și îndatorează își împlinește lucrul său și nu mai rămîne supus osîndirii lenevirii. (n. aut.)

Adică: Propovăduiește cuvîntul lui Dumnezeu către frați cu stăruire și cu stare asupra, iar nu în treacăt și cu lenevire, și nu numai o dată, ci totdeauna. Să nu ai vreme hotărîtă pentru a propovădui, ci propovăduiește și cu vreme – adică atunci cînd ai vreme îndemînică și slobozenie, cînd te afli în biserică; dar și fără de vreme, adică și atunci cînd nu ai vreme îndemînică și slobozenie, ci te afli în primejdii, în strîmtoări și afară din biserică. Pavel a zis „cu vreme și fără de vreme” după socoteala celor mai mulți dintre oameni, care socotesc vreme bună odihna și slobozenia, și ne-vreme pe aceea a primejdiilor și a ispitelor. Tot așa, ei socotesc că vremea învățaturii e aceea cînd Creștinii și dascălii sînt adunați în biserică, iar ne-vreme cînd sînt afară din biserică. Sau, aceasta se înțelege și altfel, anume: Să nu aștepti ca păcătosul să cadă în păcat și abia atunci să-l înveți, ci învață-l mai înainte de a cădea!¹

Mustră,

Zice: Mustră! – cînd vezi că e vreme de mustrare, adică atunci cînd, cercetînd, vei afla că a păcătuît Creștinul sau că are să păcătuiască. Atunci, nu te sfii, mustră-l! Iar mai înainte de a cerceta, să nu mustri!

ceartă,

Zice: După ce-l vei mustra și-i vei dovedi Creștinului că a păcătuît, ceartă-l! – adică dă-i canonul potrivit și lucrarea de căință pentru păcatul lui.

mîngîie,

Adică: Certarea și canonicarea pe care o va da păcătosului arhiereul și dascălul se aseamănă cu tăierea rănii folosită de doctori, iar mîngîierea se aseamănă cu plasturele cel dulce și alinat care se pune de doctor asupra rănii după tăierea ei. Deci și tu – o, Timotei! – pune plasturele cel moale și dulce al mîngîierii asupra rănii celei tăiate a păcătosului, ca nu cumva tăierea, adică certarea, să-l arunce pe păcătosul cel rănit în deznădăjduire, pricinindu-i dureri cumplite.²

¹ Tîlcuind aceasta, zice și Teodorit: „Deci nu-i poruncește a propovădui la întîmplare, ci a socoti toată vremea îndemînică spre aceasta. El însuși făcea astfel, și în temniță, și în corabie, și masă fiind pusă înainte-i, precum mărturisesc cele din Filipi, din Troia și cele de pe mare. La fel, și Domnul propovăduia nu numai în sinagogi, ci și în șesuri și în munți, și, în corabie șezînd, îi învăța pe cei ce stăteau pe malul noianului.” (n. aut.)

² Așa zice și Teodorit: „Aceasta o fac și doctorii cei înțelepți, care, mai întîi, taie patima cea ascunsă și folosesc buruienile cele aspre și doctoriile iuți, iar apoi le pun deasupra

Întru toată îndelunga-răbdare și învățătura.

O, cititorule! – unește acest cuvînt cu toate cele zise înainte, adică cu: „Mustră, ceartă și mîngîie!” Fiindcă învățătorul se cuvine să mustre cu toată îndelunga-răbdare, încît a nu crede simplu toate cîte aude că a greșit fratele său. Dar se cuvine să mustre și cu toată învățătura, învățîndu-i pe păcătoși ce este păcatul și în ce chip au păcătuit. De asemenea, învățătorul trebuie a certa cu toată îndelunga-răbdare, fără a adăuga canonul păcătoșului ca pe o certare și izbîndă asupra unui vrăjmaș, ci ca pe învățătura și înțeleptirea unui fiu. Se cuvine încă și a certa cu toată învățătura, adică învățîndu-i pe păcătoși ce dobîndă le pricinuieste certarea și canonisirea. Și mai ales mîngîierea prin cuvîntul acesta are trebuință de toată îndelunga-răbdare și învățatură. Și zice: Vezi însă că toate acestea trebuie a se face nu doar cu îndelungă-răbdare, ci cu *toată* îndelunga-răbdare, adică cu ceea ce se arată în tot chipul: și prin fapte, și prin cuvinte, și prin purtări, și prin mișcările din lăuntru și din afară.

3. Căci va fi vremea cînd nu vor mai suferi învățătura cea sănătoasă,

Adică: O, Timotei! – îți zic să faci toate acestea pentru că va veni o vreme cînd oamenii nu vor mai suferi să audă dreapta și sănătoasa învățatură. Prin urmare, învață-i mai înainte de a ajunge în această stare jalnică! Pentru aceasta a și zis mai sus: Învață-i pe Creștini și cînd este și cînd nu este vreme potrivită! Fă în tot chipul și nu înceta să-i înveți pînă cînd nu se vor supune cuvîntului tău!

ci își vor grămădi învățători după poftele lor,

Cu zicerea „își vor grămădi”, Apostolul arată nealeasa și tulburata mulțime a învățătorilor. Căci aceștia au să se aleagă la hirotonie de mulțimile cele tulburate ale noroadelor, care nu fac nici un lucru cu cuvînt [„rațiune”, *n. m.*] și cu deslușire [„dreaptă-socoteală”, „discernămînt”, *n. m.*], ci aleg și hirotonesc învățătorii care le urmează poftele, zicînd și făcînd cîte sînt spre îndulcirea și mulțumirea lor.

*zgîriindu-și [„scărpînîndu-și”, *n. m.*] auzul,*

Adică veselindu-se și gîdilîndu-și urechile, fiindcă totdeauna poftesc să audă cuvintele ce sînt spre mulțumirea și îndulcirea lor.

---

pe cele blînde. Deci mustrarea se potrivește cu tăierea, cercetarea cu doctoriile cele aspre, iar mîngîierea cu cele blînde.” (*n. aut.*)

4. și își vor întoarce auzul de la adevăr, abătîndu-se către basme.

O, cititorule! – vezi că oamenii aceștia greșesc de voia lor și cu socoteală, nu de silă și cu neștiință. Căci zice: Ei se vor întoarce și-și vor închide urechile pentru a nu auzi adevărul, dar le vor întoarce și le vor deschide către mitologii, ca să le audă cu luare-aminte.¹ Drept aceea, păcatul acesta este de voia lor. Pavel îi zice lui Timotei acestea nu ca să-l mîhnească, ci să-l înduplece să folosească întru ceea ce se cuvine vremea aceasta a slobozeniei pe care o avea la îndemîină, și, de va urma a se face oamenii astfel, să sufere vitejește. Pentru aceasta și Domnul le spunea dinainte Apostolilor: „Vă vor da pe voi în adunări și vă vor bate în sinagogile lor” (*Matei* 10:17). Însuși Pavel spunea dinainte presviterilor Efesului: „Știu că, după ducerea mea, vor intra lupi grei între voi, necruținînd turma” (*Fapte* 23:29).²

¹ Din aceste cuvinte ale Apostolului, Creștinii să învețe ce lucru rău și pierzător este a citi mitologii arăpești din *Halima*, sau ale lui Telemah, ale lui Beltodor, ale lui Erotoclid și ale lui Ovidiu, ale fetei ciobanului, ale Emiliei, ale spînului, romane și altele ca acestea. Căci Creștinii sînt fii și ucenici ai lui Iisus Hristos, Care este Adevărul: „Eu sînt Adevărul!” – zice (*Ioan* 14:6). De aceea, ei se cuvine a citi cărțile adevărului, adică *Sfînta Evanghelie*, epistolele lui Pavel și ale celorlalți Apostoli și celelalte cărți dumnezeiești ale *Sfîntei Scripturi* și ale Sfîntilor Părinți ai Bisericii noastre, iar cărțile minciunii și mitologiile nici în mîină nu se cuvine a le lua. Căci ce are a face adevărul cu minciuna, lumina cu întunericul, creștinismul cu basmele? De aceea, vrednici de lacrimi sînt acei Creștini care știu pe de rost mitologiile *Halimalei*, ale lui Ovidiu și ale celorlalți și, șezînd, cu gură rotundă le povestesc prin cîrciumi și prin cafenele și seara muierile spun basme înaintea multora; iar cîte sînt încheieturile credinței lor, sau cîte sînt evangheliile, sau cîte sînt epistolele lui Pavel, sau care sînt poruncile lui Dumnezeu nu știu. Milostiv fii, Dumnezeule! Vezi și la cuvîntul 7 al *Hristoitiei* Creștinilor că nu e iertat a spune basme. Pentru aceasta zice și marele Vasile că toți care iubesc să audă cele ce se zic spre mulțumirea lor, iar nu cele spre îndreptare, ci se pleacă spre basme și nu suferă mustrările cele adevărate, accia – zic – se stăpînesc de sirene, cum scrie Isaia în capitolul 13, adică de demonii care, cu glasurile cele îndulcitoare, cheamă sufletele la pierzare. [Și zice așa:] „De cele potrivnice te îndulcești scărpinîndu-ți urechea, iar de la adevăr o întorci, abătîndu-te către basme și nesuferind cuvîntul cel puternic, nici mustrarea și certarea care-i aduce la întoarcere pe ascultători. Socotește că unul ca acesta se stăpînește de sirene, amăgindu-se de buna-glăsuire și de buna-cuvîntare. Iar «sirenele» zicem că sînt niște draci vicleni, umplînd sufletele prin înduplecarea îndulcirii celei firești, care cîntă spre a-i vîna pe cei ce trec spre pierzarea pieirii” (*Tîlcuire la Isaia*). (n. aut.)

² „Căci va fi vremea cînd nu vor mai suferi învățătura cea sănătoasă, ci își vor grămădi învățători după poftetele lor, zgîriindu-și auzul, și își vor întoarce auzul de la adevăr, abătîndu-se către basme.” Stihurile acestea sînt proorocirea dumnezeiască a ceea ce se întîmplă în lăuntrul Ortodoxiei în zilele pe care tocmai le trăim. Căci ce sînt „învățătorii” aleși după poftetele noastre și ce sînt „basmelor”? – decît numai așa-zisa mișcare „ecumenistă”, ce-și are rădăcinile în toate mitologiile păgîne (de la elinism la budism) și în toate ereziile creștine ale trecutului. (n. m.)

5. Tu însă fi treaz întru toate, suferă răul,

Aici, Apostolul spune pricina pentru care a zis cele de mai înainte, adică pentru a fi Timotei treaz și cu luare-aminte, ca și cum i-ar zice: „O, fiul meu Timotei! – mai înainte de a veni vremea aceea și lupii cei stricători de suflet, tu suferă răul – și de bună-voie, și de silă – ca să-ți păzești oile.

fă lucrul evanghelistului,

Adică lucrul celui ce propovăduiește evanghelia, care este acesta: a pătimi rău de voia sa, nevoindu-se și ostenind; iar din afară, a se goni, a se necăji, a se ispiti, a se bate și a se omorî de către necredincioși. Despre lucrul evangheliștilor, vezi la zicerea „iar pe evangheliști” (*Efeseni* 4:11).¹

împlinește-ți slujba!

Adică: O, Timotei! – împlinește arhierasca ta făgăduință! Iar făgăduința arhieriei se împlinește și se face desăvârșită atunci când arhierul pătimește rău pentru a mîntui sufletele turmei sale celei cuvîntătoare.

6. Căci eu, iată, mă jertfesc și vremea topirii mele a sosit.

Iată – zice Apostolul –, mă jertfesc pentru Dumnezeu. Și – după Icu-menie – Pavel numește moartea „topire” fie pentru că ea topește trupurile oamenilor, alcătuite din pămîntul din care s-au luat și dintru celelalte trei stihii; fie pentru că moartea topește sufletele dreptilor și ale celor îmbunătățiți, adică le întoarce la Hristos, la Cel ce le-a zidit. Despre aceasta a zis Ecclesiastul: „Și se va întoarce țărîna la pămînt, și duhul se va întoarce la Dumnezeu, Care l-a dat pe el” (capitolul 12:7).

7. Lupta cea bună m-am luptat,

Pentru care pricină pare aici Pavel că se laudă, zicînd aceste mari cuvinte despre sine? Răspundem că nu se laudă, ci cu acestea îl mîngîie pe ucenicul său Timotei, ca să nu se întristeze pentru lipsa învățătorului său, fiindcă el primește o moarte fericită și merge la Dumnezeu ca să-și ia cununile luptei. Tot astfel zice – de pildă – și un părinte aflat pe moarte fiului său ce stă lîngă el, și plînge și se tînguiește pentru despărțirea de el:

¹ Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Să suferi – zice – cu dulceață primejdiile pentru buna-cinstire de Dumnezeu!” (*n. aut.*)

Nu plînge, fiul meu! Eu am viețuit bine, am biruit, împăratul mărturisește pentru mine multe mulțumiri și tu ai să fii lăudat pentru vitejiile mele. Este arătat că părintele acela nu zice aceste cuvinte ca să se laude, ci ca să-și mîngîie fiul cel întristat, ca să poată suferi cu lesnire despărțirea și lipsa părintelui său. [Tot așa, Apostolul îi scrie] fiului Timotei lăsîndu-i această epistolă ca un testament de pe urmă, zicînd: Eu am luptat lupta cea bună, deci și tu – o, fiul meu Timotei! – du o luptă ca aceasta. Dar ce este aceasta despre care vorbești – o, fericite Pavele? Lanțurile? Legăturile? Temnițele? Bătăile? Acestea sînt lupta cea bună și frumoasă a ta? Așa – zice –, acestea sînt. De ce? Întîi, pentru că acestea se fac din dragoste de Hristos. Al doilea, pentru că la luptele din afară, lumești, oamenii se luptă și ostenesc multe zile, dar iau cununa numai pentru un ceas; iar întru lupta și războiul pentru Hristos se întîmplă dimpotrivă: oamenii se luptă și ostenesc puține zile, iar de cununa pe care o primesc, adică de fericirea fără sfîrșit, se bucură în veacul veacului. Pentru acestea așadar, lupta pentru Hristos este bună, frumoasă și prea-bine încuviințată.

calea am săvîrșit-o,

Zice: Am săvîrșit calea evangheliei mele! Căci, cu adevărat, fericitul Pavel a început calea evangheliei de la Ierusalim și, umblînd în părțile dimprejurul Ierusalimului dinspre miazănoapte și dinspre miazăzi, a ajuns pînă în Iliria, adică în Sclavonia¹, împlinindu-și în Roma și calea evangheliei, și a vieții totodată. Aceasta o scria și în altă parte, zicînd: „Din Ierusalim și împrejurimi, pînă în Iliria, am împlinit propovăduirea evangheliei lui Hristos” (*Romani 15:19*).² Și atît de în grabă alerga în calea aceasta pururea-pomenitul Apostol al Domnului, încît – curmînd toate împiedicările pe care le întîmpina pe cale: și morțile, și vrăjmășiile, și stările împotrivă, și împrôșcările cu pietre – părea că are aripi, nu materialnice și pămîntești, ci de foc, îngerești.

credința am ținut-o.

Zice: Am păzit credința lui Iisus Hristos din toate puterile mele. Și – cu toate că multe erau cele care se apucau să fure credința aceasta din inima mea: îngrozirile, bătăile, închisorile, legăturile, împrôșcările cu pietre, morțile, făgăduințele de îndulciri, bogăția și slava – totuși – luînd aminte

¹ Regiune a provinciei romane Pannonia, astăzi provincia Slavonia din Croația.

² Vezi la tîlcuirea zicerii acesteia eparhiile întru care a mers Pavel propovăduind. (*n. aut.*)

totdeauna la ele cu inimă vitejească și pe furul diavol pîndindu-l, treaz fiind – am păzit întregă și nefurată buna-cinstire de Dumnezeu cea încredințată mie întru Hristos.

8. Deci mi se învistierește cununa dreptății,

Și cele zise mai sus de fericitul Pavel ar fi fost de ajuns ca să-l mîngîie pe Timotei, dar mai ales cuvintele de aici îl mîngîie cu covîrșire, fiindcă Apostolul scrie răsplătirile luptei și cununile cele neveștejite pe care le va primi întru cele cerești. Deci zice: O, fiul meu Timotei! – nu se cuvine să te întristezi și să te mîhnești pentru despărțirea de mine, pentru că eu mă duc la iubitul meu Hristos, ca să-mi dea cununa dreptății. Iar „dreptate” numește fapta bună cea peste tot cuprinzătoare.

pe care mi-o va răsplăti în ziua aceea Domnul, dreptul judecător;

Pavel nu a zis: „Domnul îmi va da cununa”, ci: „îmi va răsplăti”, ca și cum ar plăti o datorie sau un împrumut. Căci, drept fiind, va răsplăti negreșit plata în chip potrivit cu ostenelele fiecăruia. Drept aceea, cununa fericirii este ca o datorie pentru dreptatea Judecătorului.¹

¹ Însemnează că cununa fericirii, împărăția cerurilor, se socotește ca o datorie la robii ce au împlinit poruncile, dar nu în chip simplu, ci din partea dărniceiei și a bunătății Domnului, Care – pogorîndu-Se pentru neputința noastră, a robilor Săi – numește împărăția Sa „plată” pentru ostenelele noastre (căci zice: „Cheamă-i pe lucrători și dă-le lor plata”, *Matei* 20:8), ca mai mult să ne îndemne să lucrăm întru poruncile Lui și să socotim împărăția Lui câștig al ostenelei noastre. Însă noi, robii, se cuvine a socoti împărăția cerurilor și cununa fericirii ca un dar, iar nu ca plată și datorie. Pentru aceasta zice Sfîntul Marcu Postnicul: „Unii, fără a împlini poruncile, socotesc a crede drept; iar alții, făcînd poruncile, văd primirea împărăției ca pe o datorie [a lui Dumnezeu]. Și unii, și alții greșesc însă din adevăr, de vreme ce stăpînul nu e dator să dea robilor plată și slobozenie dacă aceia nu slujesc drept” (*Despre cei ce socotesc că se îndreptează din fapte*, capitolul 40). Și iarăși: „Împărăția cerurilor nu este plată pentru lucrări, ci dar al Stăpînului, gătit robilor credincioși” (la fel, capitolul 2). Și Coresi zice că Dumnezeu ne este dator cu cununa nu după nevoie și datorie sau câștig, ci după a Sa bunătate și făgăduință. Și se zice „cunună a dreptății”, fiindcă se face câștigată oarecum prin fapte. Iar marele Vasilie, tîlcuind zicerea lui David „Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, căci Domnul ți-a făcut bine ție” (114), zice: „Bunul nevoitor al mîngîierii, Pavel, își aduce cuvintele cele mîngîietoare lui însuși, zicînd; «Lupta cea bună m-am nevoit, calea am împlinit-o, credința am ținut-o. Deci mi se păstrează cununa dreptății.» Acestea le zice și Proorocul către sine-și: Fiindcă ai împlinit destule în viața aceasta îndelungată, întoarce-te la odihna ta, căci Domnul ți-a făcut bine ție. Căci cei ce și-au nevoit viața după lege aici nu află odihnă veșnică pentru că li s-ar răsplăti după îndatorirea faptelor, ci după marea hărăzire a lui Dumnezeu, care se dă celor ce au nădăjduit întru Dînsul.” Punînd înainte zicerea aceasta a marelui Vasilie, Me-

și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui.

Cu aceste cuvinte, Pavel îl bucură atât pe Timotei, cât și pe toți Creștinii care pățimesc rău pentru credință și pentru poruncile lui Hristos. Căci zice: Dacă Hristos va da cununa dreptății și tuturor celorlalți care iubesc arătarea și venirea Lui întru slavă, cu mult mai virtuos ți-o va da ție, Timoteie, care iubești aceasta mai mult decât toți! Dar care este cel ce iubește arătarea lui Hristos? E Creștinul acela care pățește rău pentru credință și pentru poruncile lui Hristos, care face faptele cele vrednice de arătarea lui Hristos, cel ce are dragoste către aproapele, face milostenie, este întreg-înțelept, smerit-cugetător și răbdător și are toate celelalte fapte bune. Iar Creștinul care nu face lucrările acestea bune arată că nu iubește arătarea lui Hristos, ci se roagă a nu se face venirea Lui, ca să nu dobândească muncile vrednice de faptele lui cele rele. Iar cea de-a doua venire a lui Hristos se zice „arătare” pentru că El Se va arăta de sus, venind din cer. Două sînt însă arătările Domnului. Una obștească și simțită, ce se va face la sfîrșitul lumii, despre care zice aici Pavel. Iar a doua este particulară și gîndită, după care Domnul Se arată tainic în inima celor curați și vrednici de înfățișarea și de sălășluirea Sa, despre care a zis: „cel ce Mă iubește pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu, și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui” (Ioan 14:21); și iarăși: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvîntul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și Ne vom face locaș la el” (la fel, 23). Despre această arătare zicea și Iuda (nu Iscarioteanul) către Domnul, mișcîndu-se de iubirea frățească: „Doamne, ce este că ai să Te arăți nouă, și nu lumii?” (Ioan 14:22).

9. Grăbește a veni către mine curînd!

letie Pigas zice: „Dumnezeiescul părinte adaugă în chip potrivit că, în locul îndatoririi, se va da hărăzirea cea mare, surpînd răsplătirea, ca întru totul să fie dar și hărăzire” (*Despre creștinism*, cartea întîi). [...] Însă marele Vasilie arată cum David zice și că Dumnezeu răsplătește: „Ce vom răsplăti Domnului pentru toate cîte ne-a răsplătit nouă?” Deci arătătorul de cele cerești, îflcuind pentru ce se zice că Dumnezeu răsplătește, zice că „buna mulțumire a celor ce iau darul se socotește ca facere de bine” (*Cuvînt la Mucenița Iulita*). Și – ca să zic în scurt – Dumnezeu și răsplătește ca o datorie, și totodată dăruiește ceea ce răsplătește. Vezi și la îflcuirea capitolului 1 al acesteia, stih 18, și subînsemnarea aceleia. De asemenea, vezi și stihul 23, capitolul 6 al aceleia către Romani. Vezi însă cum a zis că Domnul va răsplăti cununa dreptății, din aceasta încheindu-se că sfinții, murind acum, nu iau deplina fericire, ci se veselesc numai în parte; iar în ziua cea mai de pe urmă, aceea a Judecării, au să dobîndească prin înviere nestrîcaciunea trupurilor și împreună cu dînsele au să primească și desăvîrșita fericire. Vezi și zicerea „Și aceștia toți, mărturisindu-se prin credință, nu au luat făgăduința.” Vezi și subînsemnarea zicerii „Iar dacă nădăjduim întru Hristos numai în viața aceasta” (I Corinteni 15:19), de nevoie fiind la aceasta. (n. aut.)

Pentru care pricină îl cheamă Pavel pe Timotei să vină la dînsul, mai ales că Timotei avea asupra sa ocîrmuirea și purtarea de grijă a bisericii Efesului și oblăduia un neam întreg? Pricina este că Pavel se afla în legături, fiind închis în temniță de Nero, și deci nu putea merge la Timotei. De aceea, îl cheamă la Roma, dorind să-l vadă mai înainte de moartea sa mucenicească și poate pentru a-i preda încă multe dogme tainice.

10. Căci Dima, iubind veacul de acum, m-a lăsat și s-a dus la Tesalonic;

Pavel nu i-a zis lui Timotei: Vino la Roma ca să te văd mai înainte de moartea mea! – ca să nu-l întristeze. Dar ce îi zice? Silește-te a veni la mine! – fiindcă sînt singur și nu am pe nimeni să-mi ajute întru evanghelie (adică întru buna-vestire). Dar ce va să zică aceea că Dima „a iubit veacul acesta”? Adică: A iubit odihna și viața cea neprimejdută, a ales să se desfete și să-și odihnească trupul, mai bine decît a se afla lîngă mine și a se ticăloși [„a se osteni”, *n. m.*]. Astfel, cel ce mai înainte se socotea împreună-lucrător cu Pavel, adică ajutător – precum se scrie în cea către Filimon, unde zice: „Te îmbrățișează Dima și Luca, cei împreună-lucrători cu mine” (1:24) –, acela, lenevindu-se în urmă, s-a despărțit – vai! – de Pavel, învățătorul său.¹ Însemnează însă că, dintre toți ucenicii săi, Apostolul îl mustră doar pe acest Dima, nu doar că ar fi vrut să-l mustre, ci [din alte două pricini]: întîi, ca să ne întărească pe noi, pentru a nu ne împuțina cu sufletul în primejdii, ci a sta viteji pînă în sfîrșit; și alta încă, pentru că voia cu aceasta să-l tragă pe Timotei mai mult la sine-și, căci se afla singur.

Crisc în Galatia², Tit în Dalmația;

Pe aceștia, Apostolul nu-i mustră, ca pe Dima, fiindcă Tit era unul din acei mulți ucenici minunați ai lui Pavel, încît i se încredințase păstoria Critului [„Creta”, *n. m.*], cel cu o sută de cetăți. Deci acești doi apostoli nu se osebiseră de fericitul Pavel pentru că ar fi iubit odihna veacului acestuia, ci se duseseră pentru propovăduirea evangheliei, sau pentru altă trebuință, cu socotința și voia lui Pavel, învățătorul lor – precum zice Icumenie.

¹ Iar Icumenie zice că unii spun cum acest Dima s-a plecat iarăși la elinism și s-a făcut popă al idoliilor. (*n. aut.*)

² Însemnează că Teodorit zice că Apostolul a numit „Galatia” Galiile, fiindcă așa se numea din veac: „Așa le numesc – zice – încă și acum cei împărțâșiți de învățătura cea din afară.” (*n. aut.*)

11. numai Luca este cu mine.

Singur fericitul Luca a fost nedespărțit de învățătorul său Pavel, dumnezeiescul Luca scriind și *Evanghelia*¹ și faptele Sfinților Apostoli. Despre aceasta scrie Pavel și în altă parte, zicînd: „(...) a cărui laudă în evanghelie este în toate bisericile” (2 *Corinteni* 8:18).²

Luîndu-l pe Marcu, adu-l cu tine, căci îmi este de folos spre slujbă.

Marcu – zice – este trebnic și iscusit, nu spre odihna mea, ci spre slujba evangheliei. Căci fericitul Pavel, deși se afla în legături, nu înceta a propovădui.³ Deci nici pe Timotei nu-l chema Apostolul să vină la Roma pentru a sa slujbă, ci pentru evanghelie și, pe lîngă acestea, ca să nu se întîmple vreo tulburare între Creștini cînd era să se sfîrșească dumnezeiescul Pavel ca mucenic. [Așadar, trebuia să se afle] de față mulți ucenici de-ai lui, pentru a opri tulburarea și plîngerea Creștinilor, mîngîindu-i, căci nu ar fi suferit despărțirea și lipsa învățătorului lor Pavel. Fiindcă e de crezut că acei Creștini din Roma erau oameni nobili și boieri vrednici de laudă, încît trebuiau să aibă mîngîietori înțelepți și vrednici de cuvînt.

12. Iar pe Tihic l-am trimis în Efes.

Zice: Astfel, am rămas singur și deci e nevoie de înfățișarea ta, fiule Timotei. Apostolul îl trimisese pe Tihic la Efes ca să ducă epistola către Efeseni, cum vezi la zicerea „Toate le va face cunoscute vouă Tihic” (*Efeseni* 6:21). Iar Teodorit spune că din zicerea de aici se trage încheierea că Timotei nu era în Efes cînd Pavel îi scria epistola aceasta. Căci, dacă Timotei s-ar fi aflat în Efes, Pavel ar fi zis: Iar pe Tihic l-am trimis *acolo*.

¹ Iar Nicolae Malaxa istorisește că dumnezeiescul Luca și-a scris evanghelia în mănăstirea peșterii celei mari, precum pomenește hrisovul împărătesc al acestei mănăstiri. (*n. aut.*)

² Iar alții spun că aceasta se potrivește mai mult lui Varnava decît lui Luca. Și vezi la îlcuirea zicerii acesteia și a următorului stih (19) al aceluiași capitol din a doua epistolă către Corinteni. Iar Icumenie zice că Luca nu se despărțea de Pavel fiindcă era iubitor de învățătură, sfînt și răbdător. Și – de la aceștia doi, de la Dima și de la Luca – învățăm două lucruri, anume: ce mare rău este lenevirea și iubirea de trup și, dimpotrivă, ce mare bine este silința și defăimarea trupului. Căci Dima s-a despărțit de Pavel din pricina lenevirii și a iubirii trupului său, iar Luca, pentru silința sufletului și defăimarea trupului, a fost nedespărțit de Pavel. Astfel, Dima, fiind numărat mai întîi decît Luca (precum se vede în zicerea de mai sus a epistolei către Filimon), a căzut din cinste și a pierit; iar Luca, cel numărat în urma lui Dima, a ajuns înaintea aceluia. (*n. aut.*)

³ Se poate ca acest Marcu să fie nepotul lui Varnava, despre care vezi capitolul 4 al celei către Coloseni, stih 10, și subînsemnarea lui. (*n. aut.*)

13. Venind, adu-mi felonul, pe care l-am lăsat în Troia la Carp, și cărțile,

Felonul de care zice Pavel aici e o îmbrăcăminte. Și-i cere lui Timotei să i-o aducă pentru a nu trebui să ia de la altul, fiindcă acest dumnezeiesc Apostol purta grijă și se păzea totdeauna și pretutindeni a nu avea trebuință să ia ceva de la alții, nici argint, nici pîine, nici haină. Iar unii zic că felonul acesta era o pînză întru care erau cărțile vechi. Dar oare ce trebuință avea Pavel de cărți, de vreme ce urma a se duce la Dumnezeu prin muce-nicie? Răspundem că îi trebuiau ca să le lase Creștinilor din Roma, pentru a-i mîngîia în locul lui.¹

mai ales membranele [„pergamentele”, n. m.].

Poate că membranele acestea aveau unele învățături mai folositoare decît cele scrise în cărți, și pentru aceasta le cerea Apostolul cu mai mult dor.²

14. Multe rele mi-a făcut Alexandru Arămarul;

Aici, dumnezeiescul Apostol pomenește ispitele pricinuite de acest Alexandru nu pentru a-l defăima, ci pentru a-l îndupleca pe ucenicul său Timotei să sufere vitejește ispitele pricinuite de oamenii cei proști [„de rînd”, n. m.] și necinstiți, așa cum era și căldărarul Alexandru. Căci mulți suferă mai cu lesnire cînd se ispitesc și pătimesc de la oarecari oameni mari și vrednici de cinste, mîngîiați oarecum de covîrșirea și vrednicia aceloră; iar

¹ Teodorit istorisește cum unii au zis că felonul acesta nu era îmbrăcăminte, ci un fel de carte. Însă aceștia – zice – sînt vrednici de rîs, căci, de ar fi fost carte, nu trebuia să o osebească de celelalte, ci, zicînd de obște „cărțile”, ar fi cuprins-o și pe aceasta împreună cu acelea (la Icumenie). Și însemnează cum Nicolai Bulgarul zice că felonul acesta era o îmbrăcăminte preotească a Apostolului Pavel asemenea felonului pe care îl poartă preoții noștri. La fel, un felon al Apostolului Petru s-a aflat în Antiohia. Tot astfel, și Grigorie Dialogul avea cu sine și o haină preotească a Evanghelistului Ioan – precum istorisește Diaconul Ioan, în cartea a 23-a a *Vieții* lui, capitolul 59. Și aceasta e prea de crezare, căci, dacă preoții *Legii Vechi* și ai „neamurilor” întrebuințau osebită podoabă vrednică de cinste cînd făceau jertfirile lor, cu mult mai vîrtos purtau osebită podoabă sfințită dumnezeieștii Apostoli, cînd săvîrșeau Taina Trupului și a Sîngelui Domnului. (n. aut.)

² Teodorit zice că Pavel numește aici „membrane” cărțile cele vălătucite [„surile”, n. m.], întrebuințînd zicerea de la obiceiul Romanilor, care așa le numeau pe cele vălătucite. Căci în membrane aveau scrisă *Dumnezeiasca Scriptură* cei vechi, precum Iudeii o au pînă azi. Iar „cărți” le numește pe cele numite așa îndeobște, cu chipul în patru colțuri. (n. aut.)

cînd pătinesc și sînt ispitiți de oarecari oameni de rînd, atunci se întristeză foarte în inima lor. De aceea zice Pavel: „Multe rele mi-a făcut Alexandru Căldărarul”, adică: „m-a necăjit cu covîrșire”. Căci oamenii cei proști și necinstiți, nepurtînd grijă de cinstirea pe care cei mai mulți o arată către bărbații vrednici și sfinți, cînd încep a-i supăra pe aceștia, nu îi cruță și nu au milă de ei întru nimic. Prin urmare, și necinstitul Alexandru Arămarul, începînd a-i face rău marelui Apostol al Domnului, nicum nu a mai avut milă – varvarul! –, ci l-a necăjit cu totul, fără a-i socoti cinstea și slava pe care i-o aduceau Creștinii.¹

Domnul să-i răsplătească după faptele lui!

Zice: Cutează, o, Timotei! – căci răutățile acestea ale lui Alexandru nu vor trece necercetate, ci Domnul îi va răsplăti cuvenita pedeapsă. Iar cuvîntul acesta al Apostolului este mai mult proorocie decît blestem. Căci Pavel nu l-a zis pentru că sfinții doresc ca oamenii să fie pedepsiți, ci [din alte două pricini]: întîi, pentru că cei ce opreau propovăduirea evangheliei trebuiau a se sfi de ea prin pedeapsă, și unul dintre aceștia era Alexandru Arămarul; apoi, pentru că Creștinii mai slabi în credință și în socoteală se mîngîiau văzîndu-i pedepsiți pe cei ce împiedicau propovăduirea evanghelică.

15. Păzește-te și tu de el,

Nu a zis: O, Timotei! – ceartă-l și pedepsește-l! (cu toate că Pavel și Timotei îl puteau pedepsi prin darul Sfîntului Duh, așa cum l-a pedepsit Pavel pe vrăjitorul Elima și pe acel Corintean ce curvea cu mama sa vitregă). Ci i-a zis: „păzește-te”, adică: Depărtează-te de el și lasă-l la Dumnezeu! Să-l certe Dumnezeu dacă va voi!

căci a stat foarte mult împotriva cuvintelor mele.

Adică: Mult război și împotrivire face acesta asupra evangheliei propovăduite de noi.

16. Întru cea dintîi răspunderea a mea, nimeni nu a mers împreună cu mine, ci toți m-au părăsit.

¹ Despre aceasta, Teodorit zice că nu e nimic de mirare dacă asupra Apostolului a pornit tulburări și primejdii un căldărar, căci însușirea celor ce viețuiesc din lucrarea mîinilor este a întărita noroadele. Tot așa, Dimitrie Argintarul a ridicat asupra lui Pavel tot Efesul. (n. aut.)

Aici, Apostolul îi povestește iarăși lui Timotei ispitele sale, ca să-l întărească mai mult. Dar de care răspundere vorbește? De aceea cînd s-a înfățișat înfrînt înaintea împăratului Nero și, întrebând de acela, a dat răspuns spre dezvinovățire pentru credința în Hristos și pentru propovăduirea evangheliei. Și așa a scăpat de moarte, și iarăși a propovăduit, căci Nero nu avea prea multă rîvnă pentru idoli. Dar, fiindcă Pavel l-a întors la credința lui Hristos pe paharnicul împăratului Nero, tiranul, clocotind de mînie, a tăiat cu sabia apostolescul cap al fericitului.¹ Deci mare mîhnire și durere de inimă arată cuvîntul zis de Pavel aici, anume acesta: Toți ucenicii mei m-au lăsat și nici unul nu mi-a ajutat! – ca și cum ar fi zis așa: Înșiși prietenii și casnicii mei m-au vîndut, și m-am lipsit de toată mîngîierea, de aceea – o, Timotei! –, cînd vei rămîne și tu singur în primejdii și în ispite, să ai pilda mea de mîngîiere.

Să nu li se socotească lor!

O, cititorule! – vezi că dumnezeiescul Apostol are milă și-i cruță pe ucenicii săi, deși ei făcuseră o faptă lipsită de mulțumire și de milă. Căci – de unde se cuvenea să-l fi mîngîiat, ca unii ce erau împreună-lucrători și apropiați ai Apostolului – ei îl lăsaseră singur. Fiindcă nu este una și aceeași a fi defăimat cineva de cei din afară cu a fi defăimat de prietenii și ucenicii săi, aceasta din urmă fiind neasemuit mai întristătoare decît cea dintîi. Totuși, nepomenitorul de rău Apostol al Domnului se roagă a nu li se socoti lor aceasta ca păcat înaintea lui Dumnezeu (măcar că era cu adevărat mare păcat și se cuvenea a fi socotit), de trei ori fericitul Pavel urmîndu-l învățătorului său Iisus, Care, pe cruce fiind, Îl ruga pe Tatăl pentru răstignitorii Săi, zicînd așa: „Părinte, lasă-le lor!” (*Luca 23:34*). [De asemenea, Pavel i-a urmat] și întîiului mucenic Ștefan, care a zis: „Doamne, nu le pune lor păcatul acesta!” (*Fapte 60*).

17. Ci Domnul S-a arătat mie

¹ Iar dumnezeiescul Hrisostom adaugă și altă pricină pentru care Nero i-a tăiat capul fericitului Pavel. Și zice că Nero avea o țiitoare foarte iubită lui, pe care Pavel a înduplecat-o a primi învățătura și credința lui Hristos și, totodată, a se lăsa de spurcata împreunare cu Nero. Iar Nero mai înfrînt l-a legat pe Apostol, defăimîndu-l ca pe un amăgitor și stricător de oameni (adică făcînd același lucru pe care îl fac și părinții asupra acelora ce-i îndeamnă pe fiii lor să se călugărească). Și, fiindcă nu l-a putut opri pe Pavel de la sfătuirea acelei țiitoare și de la îndemnarea ei spre întreaga-înțelepciune, l-a omorît” (*Cuvînt către aceia care-i bîntuiesc pe cei ce le îndeamnă fiii a se face monahi*, tomul al 6-lea). (*n. aut.*)

Și acest cuvînt al Apostolului este spre mîngîierea lui Timotei, fiindcă arată că Dumnezeu nu-l lasă a pătimi greu pe acela părăsit de oameni. Căci, în vremea în care ucenicii l-au lăsat singur pe Pavel, Domnul i S-a arătat.

și m-a întărit,

Adică: Mi-a dăruit îndrăzneală și nu m-a lăsat a fi biruit.

ca, prin mine, propovăduirea să se împlinească

O, cititorule! – vezi aici multa smerită-cugetare a lui Pavel, căci zice: Domnul nu m-a întărit pentru că aş fi fost vrednic să dobîndesc acest dar al înfățișării și al întăririi Sale, ci pentru a se împlini, prin mine, propovăduirea evangheliei, adică pentru a se adevări sau a veni la sfîrșit. De pildă, așa cum unul ce ține o hlamidă sau o coroană împărătească ar scăpa de moarte nu pentru vrednicia sa, ci pentru podoabele împărătești pe care le ține – tot astfel a scăpat de moarte și Pavel, pentru împărăteasca propovăduire a evangheliei pe care o făcea.

și să audă toate neamurile;

Adică: Pentru ca la toate neamurile să se facă arătată slava propovăduirii evangheliei și purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru mine, care propovăduiesc evanghelia Lui.¹

și m-a izbăvit din gura leului.

Zice: Stînd lîngă mine, Domnul m-a întărit și m-a izbăvit din gura leului, adică a lui Nero – căci Pavel îl numește „leu” pentru tăria împărăției, și netemerea lui și pentru cruzimea socotinței lui – după Teodorit.² Vezi însă

¹ Iar Teodorit zice că Pavel, cînd a fost trimis la Roma de către ighemonul Fist și s-a dezvinovățit înaintea împăratului Nero, a fost lăsat de dînsul și a mers în Spania și la alte neamuri, aducîndu-le propovăduirea evangheliei. Deci Pavel numește „cea dintîi dezvinovățire” pe aceea făcută atunci către Nero. (n. aut.)

² Acest „străbunel” al nostru, al Românilor, numit „Nero”, a fost o bună pînchipuire a Antihristului, omul care va primi întreaga putere și răutate a Satanei. Că era de o cruzime nemaiîntîlnită nici printre sălbaticii Romani – ajungînd să lumineze necurmatele orgii ale „cetății eterne” folosind făclii omenești, anume Creștini unși cu păcură – aceasta nu e cel mai înfricoșător păcat al său. Dar incestul cu mama sa bună și uciderea ei sînt fapte neînchipuit de înfricoșate, de care mintea se cutremură. (n. m.)

– o cititorule! – că puțin a lipsit ca Pavel să fie dat morții, căzînd în gura înfricoșatului „Ieu”, a lui Nero, dar cu prea-slăvire s-a izbăvit de acolo cu puterea dumnezeiască.¹

18. Și Domnul mă va izbăvi de tot lucrul rău

Zice: Atunci, Domnul m-a izbăvit de Nero și de moartea trupească. Și, de vreme ce am propovăduit îndeajuns evanghelia Lui, nădăjduiesc că Dumnezeu mă va izbăvi și în viitor, nu de moartea trupească și de Nero (fiindcă acum mă apropii a fi omorît și tăiat de Nero), ci mă va izbăvi de tot păcatul, adică nu va lăsa să mă împruținez cu sufletul pentru moartea mucenicească, ci mă va împuțernici să stau împotriva păcatului pînă la sînge. Iar aceasta este ca și cum m-ar izbăvi de leul cel gîndit, diavolul, Domnul făcîndu-mi o izbăvire și mîntuire mai mare acum, cînd se vede că iartă a fi dat eu la moarte, decît izbăvirea cea dintîi, cînd am scăpat de moartea trupească și de leul cel simțit, de Nero.

și mă va mîntui întru cereasca Sa împărăție.

Zice: Domnul mă va izbăvi de tot păcatul și mă va păzi acolo, în cereasca Sa împărăție. Căci aceasta este a se mîntui cineva și a se păzi întru împărăția cerurilor, cînd moare aici pentru Hristos, precum El însuși a zis: „Cel ce-și urăște sufletul său în lumea aceasta îl va păzi în viața veșnică” (Ioan 12:25). Deci aceasta este mîntuirea cea adevărată, cînd vom merge întru împărăția cerurilor și acolo vom străluci întru strălucirile sfinților.

Domnului fie slava în veacurile veacurilor! Amin!

Iată cum Pavel Îl slavoslovește aici pe Fiul la fel cum L-a slavoslovit și pe Tatăl în multe locuri, căci „Domn” Se numește aici Fiul.²

19. Salută-i pe Priscila, și pe Achila

Această Priscila este soția aceea dăruită cu dar care l-a luat pe Apollo și i-a descoperit mai cu amăruntul calea lui Dumnezeu, cum scrie la *Fap-*

¹ Iar Coresi zice că dumnezeiescui Ambrozie înțelege că Pavel îl numește „Ieu” pe diavolul care îl certa prin Nero. (n. aut.)

² Iar că Pavel obișnuiește a-L slavoslovi pe Dumnezeu adeseori și că noi, Creștinii, sîntem datori la rîndul nostru a face aceasta, vezi la subînsemnarea zicerii: „Iar lui Dumnezeu și Părintelui nostru, slavă!” (Filipeni 4:20). (n. aut.)

tele Sfinților Apostoli (capitolul 18:26). Aceștia, Priscila și Achila, sînt cei lîngă care a rămas fericitul Pavel în Corint, lucrînd împreună meșteșugul corturilor, pe care îl aveau și ei (*Fapte* 18:2). De aceea, Pavel îi pomenește adeseori, [ca și aici, unde o pune] însă pe femeia Priscila înaintea bărbatului Achila, fiindcă ea era mai credincioasă și mai osîrdnică întru Domnul. Dar Pavel nu face aceasta [totdeauna], ci uneori îl scrie mai întîi pe Achila, iar alteori pe Priscila. Aceștia se aflau atunci în Efes și Pavel îi salută din mai multe pricini: întîi, ca să-i mîngîie; apoi, ca să le arate osebita cinste și dragoste pe care o avea către dînșii; și, a treia și cea mai însemnată, ca să-i împărtășească prin orăție [„urare”, *n. m.*] de dumnezeiescul dar, căci și singură orăția fericitului și sfîntului Apostol era de ajuns să-l umple de mult dar pe cel urât.

și casa lui Onisifor!

Zice: O, Timotei! – salută toată familia și casa lui Onisifor! Fiindcă acesta se afla atunci la Roma și-i purta de grijă lui Pavel pe cînd se afla în legături, precum am zis mai înainte. Iar cu această orăție Pavel îi face pe casnicii lui Onisifor mai osîrdnici spre a purta de grijă și ei de oamenii cei îmbunătățiți care s-ar afla în primejdii pentru Hristos și pentru porunca lui Hristos.

20. Erast a rămas în Corint, iar pe Trofim l-am lăsat în Milet, bolnav.

Fiindcă nu i-a pomenit pe acești ucenici mai sus, Pavel îi pomenește aici, arătîndu-se lăsat singur și lipsit de toți, ca astfel să-l tragă pe Timotei să vină la dînsul mai în grabă. Dar de ce nu l-a vindecat Pavel pe Trofim, dacă acela era bolnav? Fiindcă sfinții nu le pot săvîrși pe toate cîte voiesc, Dumnezeu lăsînd aceasta pentru ca oamenii să nu-i facă dumnezei. De aceea nu s-a vindecat pe sine și nici Moisi, deși era gîngav din tinerețele sale, și nu a intrat în pămîntul făgăduinței, pentru ca Evreii să nu-l socotească dumnezeu. Tot așa, însuși Pavel avea un „îmbolditor”, anume pe potrivnicii propovăduirii, și nu s-a putut izbăvi de dînșii, pentru aceeași pricină.

Iar Miletul este aproape de Efes. Dar cînd oare îl lăsase Pavel pe Trofim, bolnav, în Milet? Cînd mergea la Ierusalim, ori după ce a mers la Roma și iarăși s-a suit în părțile acelea ale Asiei? Nu știm să o spunem curat.

21. Silește a veni mai înainte de iarnă!

Zice: O, Timotei! – silește-te să vii, fiindcă am rămas singur și sînt lipsit din toate părțile, așa cum ai înțeles din cele zise mai înainte. Și nu zice:

Silește să vii pînă nu mor! – căci aceasta ar fi fost o veste întristătoare pentru Timotei –, ci îi zice să vină pînă a nu-l împiedica iarna, și apoi să nu mai poată veni.

Te îmbrățișează Eubul, Pudențiu, Linos,

Unii istorisesc despre acest Linos că s-a făcut episcop al Romei în urma marelui Petru; același lucru îl zice și Teodorit.¹

Clavdia

Creștine, vezi că în vremea aceea și femeile erau înfocate și fierbinți în credință, că erau răstignite, adică omorîte, lumii și lucrurilor lumești? – neamul femeilor nefiind cu nimic mai jos decît acela al bărbaților, dacă ele vor să arate osîrdie. Căci, în viața aceasta, femeile sînt de mult folos nu numai în trebile lumești – iconomisind ocîrmuirea casei, purtînd grijă de familie și făcîndu-i fără griji pe bărbați, ca aceștia să-și poată lucra meșteșugurile și pricinile politice [„ale cetății”, *n. m.*]. Dar ele se pot iscusi și întru cele duhovnicești, întru întreaga-înțelepciune și curăție, mai mult decît bărbații, arătîndu-și sfințenia trupului, podoaba moralurilor, postul și celelalte fapte bune. Și – ca să zic pe scurt – femeile – dacă voiesc și au bună alegere, socotîntă și osîrdie – nu au de la fire nici o împiedicare spre a lucra toate faptele bune asemenea bărbaților.²

și toți frații.

Aici, Pavel nu-i numește pe frații care-l salutau pe Timotei, ci zice: Te îmbrățișează toți frații. Căci, cu toate că erau atît de mulți credincioși în

¹ Căci Meletie zice (în *Istoria bisericească*, tomul 1) că, după mucenicia lui Pavel și a lui Petru, Linos s-a sortit întîi pentru biserica Romei. Iar pe acesta – precum zice Evsevie, în *Istoria Bisericii*, cartea a 3-a, capitolul 22 – l-a moștenit Anaclit, în anul al 2-lea al împărăției lui Titus; iar pe Anaclit, Climent, măcar că alții vor ca întîi episcop al Romei să fi fost Climent și al doilea Anaclit, lăsîndu-i pe Linos și pe Clit. După cei mai mulți însă, Linos se arată a fi mai întîi, al doilea Climent, al treilea Clit și al patrulea Anaclit. De aceea, Caragea numește pricina întîilor episcopi ai Romei „încurcată” și „tulburată”. (*n. aut.*)

² Aceasta arată și marele Vasilie, pomenind că Sfînta Muceniță Iulita te-a zis așa femeilor ce erau de față cînd trebuia să intre în foc: Sîntem din aceeași frămîntătură cu bărbații. Ca și ei, ne-am făcut după chipul lui Dumnezeu. Femeia s-a făcut de către Ziditorul la fel de primitoare de faptă bună ca și bărbatul. Prin urmare, de vreme ce sîntem rude ale bărbaților după toate – căci nu numai carne s-a luat spre alcătuirea femeii, ci și os din oasele lui –, atunci noi, femeile, datorăm Stăpînului statornicie, bună-întărire și răbdare la fel ca bărbații. Și, zicînd acestea, a sărit în văpaie (din cuvîntul la această muceniță). (*n. aut.*)

lume, Pavel îi pomenește anume doar pe cei de mai sus, pentru că aceia străluceau întru fapta bună mai mult decât ceilalți, fiind afară de lucrurile lumii, de tulburări și mai fierbinți în credință și în dragostea pentru Domnul.

22. Domnul Iisus Hristos cu duhul tău!

Zice: O, fiul meu Timotei! – nu te întrista că mă despart de tine, căci Domnul este cu tine. Dar nu a zis: „cu tine!, ci: „cu duhul tău”, ca să-i arate că are îndoit ajutor: și pe acela al darului Sfântului Duh, și pe al lui Iisus Hristos, care crește darul acesta. Cu cuvîntul acesta, Apostolul înțelege însă și altceva, anume că Domnul este cu noi atunci cînd Îl avem împreună cu noi pe Duhul cel Sfînt și nu-L izgonim cu păcatele noastre. Căci – după Icumenie – cînd nu avem Duhul cel Sfînt, nu Îl avem nici pe Hristos¹, cum a zis și Apostolul: „(...) iar de nu are cineva Duhul lui Hristos” (*Romani 8:9*).

Darul cu voi! Amin!

Cu acest cuvînt, Pavel se roagă și pentru sine ca să fie totdeauna bine-plăcut lui Dumnezeu și să afle har înaintea Lui. Căci – așa cum cel ce se învrednicește a-l vedea pe împărat și a avea har înaintea lui nu mai simte vreo întristare, pentru bucuria dobîndită din privirea și harul împăratului – tot astfel și cel ce are darul lui Dumnezeu locuind întru sine, chiar dacă se lipsește de prietenii săi și cade în multe rele și necazuri, totuși nu mai are nici o simțire a acelora, căci darul lui Dumnezeu ce se află în lăuntru lui îi păzește sufletul mai presus de toate. Însă darul lui Dumnezeu nu rămîne întru noi decât dacă facem cele plăcute lui Dumnezeu, Stăpînul nostru. Căci, așa cum în casele domnilor și stăpînitorilor află har doar robii care fac cele plăcute lor, tot astfel și Creștinul va afla har înaintea obștescului Stăpîn Dumnezeu doar dacă poartă grijă de cele plăcute Lui, făcînd voile Lui. În acest chip, el dobîndește totdeauna purtarea de grijă și darul lui Dumnezeu, Căruia slava și stăpînirea în veci! Amin!²

Această a doua epistolă către Timotei s-a scris și s-a trimis din Roma, cînd s-a înfățișat Pavel a doua oară înaintea lui Nero.

¹ Însă poate că Apostolul înțelege prin „duh” sufletul lui Timotei și se roagă ca Hristos să rămîna locuind în sufletul lui, luminîndu-l și învățîndu-l cele cuvenite. (*n. aut.*)

² Iar Teodorit adaugă și acestea: „Pavel s-a rînduit și pe sine-și întru împărtășirea darului, pe care fie a-l dobîndi și noi cu solirile celui ce a scris acestea și ale celui ce le-a primit și să-i vedem pe ei în corturile lor cele veșnice, dar nu de departe, ca bogatul pe Lazăr, ci de aproape, locuind și petrecînd sub stăpînirea lor.” (*n. aut.*)

TÎLCUIREA EPISTOLEI CĂTRE TIT¹

A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către

Nicodim Aghioritul

---

¹Însemnează că această trimitere este a șasea după rînduială și după anii întru care și-a scris trimiterile Pavel, după cele două către Tesaloniceni, după cele două către Corinteni și după cea dintîi către Timotei – precum zice Teodorit în precuvîntarea tîlcuirii epistolelor lui Pavel.

Și – după Meletie, în *Istoria bisericească*, tomul 1 – epistola aceasta s-a scris în anul 26 după înălțarea Domnului. (*n. aut.*)

Pricina trimiterii acesteia către Tit, după Hrisostom, Teodorit¹, Teofilact² și Icumenie³

Tit era unul dintre ucenicii minunați și aleși ai Apostolului Pavel. Pentru aceasta, s-a hirotonit de către Pavel ca întâi episcop al Ostrovului cel mare al Critului [„Creta”] și i s-a încredințat alegerea și hirotonia atîtor episcopi cîți trebuia să aibă un ostrov ca acesta cu o sută de cetăți și apărarea atîtor mii de Creștini ce se aflau acolo. Și, prin această trimitere, i s-a poruncit de către Pavel să-și îplinească lipsurile.⁴

Pavel scrie această epistolă pe cînd se afla în voie și în slobozenie, mai înainte de a fi legat și închis de Nero, de vreme ce în nici un loc al acesteia nu pomenește de ispite, de necazuri sau de legături. De aici, se pare – zic Teofilact și Teodorit – că aceasta s-a scris mai înainte decît cea de a doua către Timotei, pentru că pe aceea Pavel a scris-o pe cînd era aproape de sfîrșitul său mucenicesc. Și adeseori pomenește aici de darul lui Dumnezeu prin care ne-am mîntuit, știind că aceasta este destulă mîngîiere oricărui Creștin, căci Creștinul ce-și va aduce aminte cum era mai înainte și ce dar s-a învrednicit a primi apoi de la Dumnezeu, acela negreșit se va sîrgui să nu-L amărăscă pe făcătorul său de bine Dumnezeu.

Iar pricina pentru care s-a scris aceasta este următoarea. Pavel îi scrie lui Tit afînd că în Crit erau mulți Iudei care, luînd ca prilej *Legea Veche*, se apucau să-i amăgească pe Creștini. Și, mai întâi, îi mulțumește lui Dum-

¹ Episcop al Kirului, în veacul al cincilea. (n. m.)

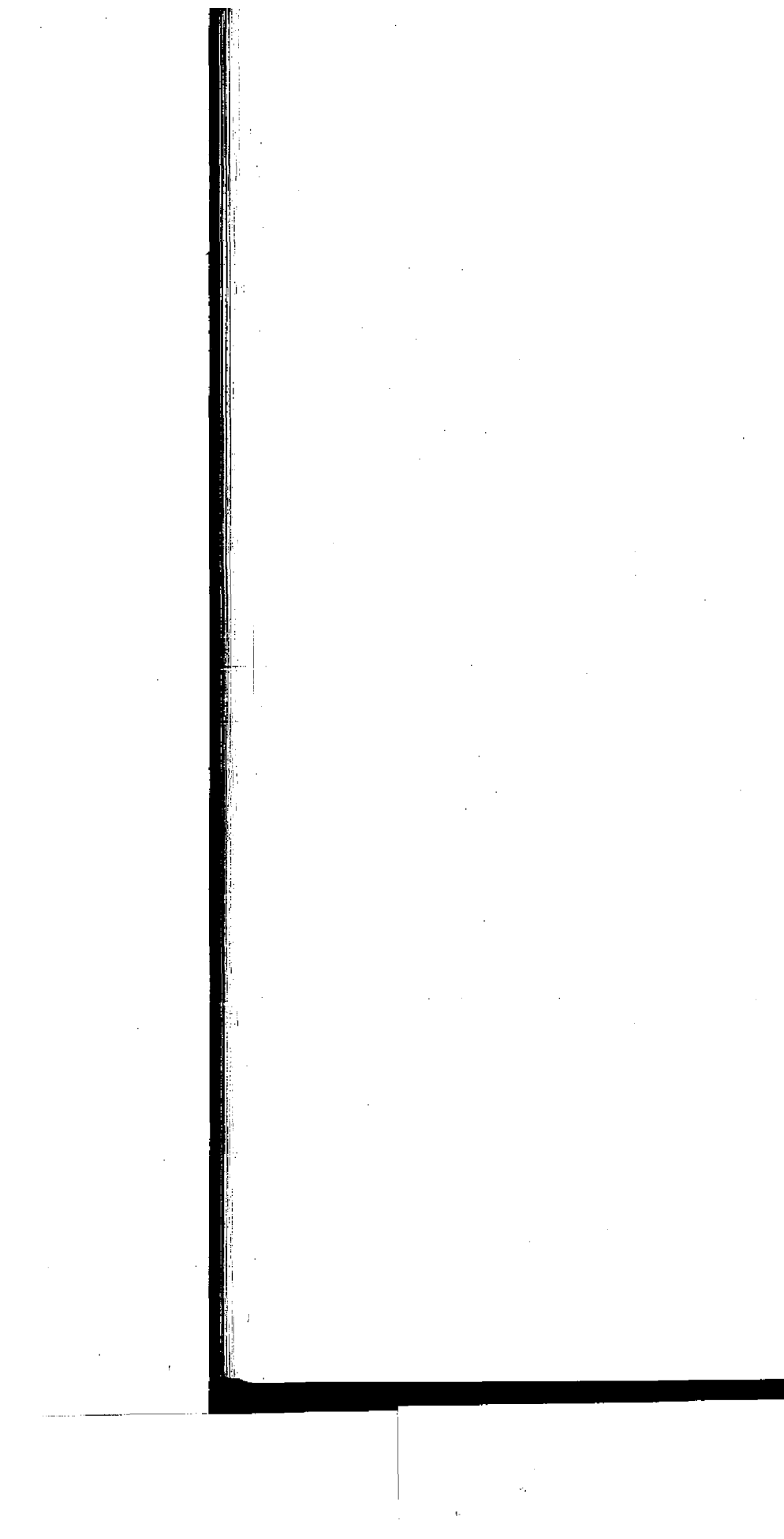
² Sfințitul Theofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, cu scaunul la Ohrida, care a trăit în veacul al XI-lea. (n. m.)

³ Episcop de Trica, pe la anul 990. (n. m.)

⁴ De aici e arătat așadar că vestitul Crit este plugărie și sădire duhovnicească a învățurii lui Pavel. Pentru aceasta scrie și Sfințitul Teodorit așa: „Nu numai celor de pe uscat, ci ostrovenilor (insularilor) le-a adus dumnezeiescul Apostol mîntuitoarea învățătură și, pe lîngă alții, a luminat cu lumina cunoștinței de Dumnezeu și Critul (care e ostrov foarte mare). Și, înfigînd acolo temeliiile bunei-cinstiri de Dumnezeu, i-a încredințat restul iconomiei de trei ori fericitului Tit.” (n. aut.)

nezeu pentru evlavia lui Tit și-i arată cum credința întru Hristos nu e nouă, ci că s-a gătit din veci de către Dumnezeu. Al doilea, îl învață pe Tit să așeze episcopi în fiecare cetate și cum se cuvine a fi episcopii. Apoi, îi poruncește să-i cerce pe aceia care grăiesc împotriva credinței sănătoase și mai ales pe cei ce crezuseră din Iudei, arătându-i că Criterii sînt nelucrători și mincinoși. După acestea, învață că toate mîncările sînt curate celor curați, cum trebuie a fi bătrînele și că acelea se cuvine să le înțeleptească pe cele tinere. La fel, cum se cuvine a se supune robii stăpînilor lor. În sfîrșit – aducîndu-i aminte lui Tit că darul lui Dumnezeu nu ne-a îndreptat din faptele noastre, ci din iubirea de oameni a lui Dumnezeu, și poruncindu-i să se ferească de gîlcevile pentru *Lege* – îi cere să vină la dînsul, și așa sfîrșește epistola. Să nu te miri însă – o, cititorule! – dacă Pavel ocărăște întreg neamul Criterilor, fiindcă nu face aceasta ca un ocărător, ci ca un rîvnitor al lui Dumnezeu, cum și Mîntuitorul Hristos le zicea nenumărate ocări cărturarilor, nu pentru Sine-Și, ci pentru că pricinuiau pieirea celorlalți. Și Pavel a făcut această epistolă scurtă, pentru a se cunoaște măcar din aceasta fapta bună și sporirea lui, căci cel îmbunătățit și sporit nu are trebuință de multe cuvinte, ci numai de puțină aducere aminte, după obșteasca paremie ce zice: „Celor înțelepți, puține” și după zicerea lui Solomon: „Dă pricină înțeleptului, și va fi mai înțelept încă” (*Pilde* 9).¹

¹ Însemnează că Tit, care era Elin, a fost botezat de Pavel. Și Pavel nu l-a tăiat împrejur, căci scrie către Galateni așa: „Ci, aflîndu-se împreună cu mine și fiind Elin, nici Tit nu a fost silit a se tăia împrejur” (*Galateni* 2:3). Și multe laude scrie Pavel pentru fericitul Tit, căci îl numește „frate al său” și se mîhnește mult cînd nu-l află, zicînd: „Și, venind eu la Troia pentru evanghelia lui Hristos, și ușa fiindu-mi deschisă întru Domnul, nu am avut odihnă în duhul meu, pentru că nu l-am aflat pe Tit, fratele meu” (a doua către Corinteni, 2:12, 13). Ci și mîngîietor zice că este: „Ci Dumnezeu, Cel ce mîngîie pe cei smeriți, ne-a mîngîiat cu venirea lui Tit” (*2 Corinteni* 7:6). Și bucuria lui Tit zice că este bucurie a sa: „Și mai mult încă ne-am bucurat de bucuria lui Tit, că s-a odihnit duhul lui de către voi toți” (*2 Corinteni* 7:13). Pe Tit l-a avut Pavel împreună-călător cu el la propovăduirea evangheliei, căci zice: „M-am suit la Ierusalim cu Varnava, luîndu-l și pe Tit” (*Galateni* 2:1). Aceasta se vede și la capitolul 1 al celei de a doua către Corinteni, stihurile 16, 17 și 18. (*n. aut.*)

CAPITOLUL I

1. Pavel, robul lui Dumnezeu și Apostolul lui Iisus Hristos,

Pavel scrie numirile acestea fără deosebire. Căci, în vreme ce în alte părți se numește „rob al lui Hristos și Apostol al lui Dumnezeu” (*Romani* 1:1), aici se numește dimpotrivă, știind că nu este nici o osebire între Tatăl și Fiul după ființa și firea Lor și după însușirile ființei și ale firii Lor.

după credința aleșilor lui Dumnezeu și după cunoștința adevărului cel după buna-cinstire de Dumnezeu¹,

În multe feluri se înțelege zicerea aceasta. Fie că: Eu sînt Apostol spre a crede cei aleși prin mine. Fie că: Eu am fost folosit ca Apostol nu pentru că aș fi isprăvit vreo faptă bună, ci pentru că Dumnezeu a binevoit ca aceia aleși să creadă cuvintele mele.² Prin urmare, vrednicia de Apostol nu mi s-a încredințat pentru că eu aș fi fost vrednic de ea, ci din darul lui Dumnezeu pentru cei aleși. Apoi, pentru a arăta că și noi se cuvine să aducem o oarecare faptă bună în schimbul darurilor lui Dumnezeu, mai departe zice așa: „și după cunoștința adevărului”, adică: Vrednicia apostolească mi s-a încredințat pentru că am cunoscut adevărul bunei-cinstiri de Dumnezeu. Sau – mai bine zis – nici cunoștința adevărului nu este a mea, ci pricinitorul acesteia este tot Dumnezeu. Căci noi Îl cunoaștem pe Dumnezeu fiind dinainte cunoscuți de El, precum același Pavel zice și în altă parte: „Iar acum – cunoscîndu-L pe Dumnezeu, și mai ales cunoscîndu-vă de către Dumnezeu” (*Galateni* 4:9). Sau, Pavel zice aici așa: După credința celor aleși, așa am crezut și am cunoscut adevărul și eu. Și a zis „adevărul”

¹ După Coresi, Apostolul arată aici patru pricini: cît de mare și în ce fel e credința și cunoștința adevărului; sfîrșitul [„scopul”, *n. m.*], care e „nădejdea vieții veșnice” (stih 2); pricina făcătoare, care este Dumnezeu: „(...) nădejdea vieții veșnice pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor nemincinosul Dumnezeu”; și pricina cea osebită, care este aceea încredințată lui Pavel, adică învățătura și evanghelia: „și a arătat cuvîntul acesta întru propovăduire, care mi s-a încredințat mie” (stih 3). (*n. aut.*)

² Iar „aleși” – zice Coresi – s-au făcut prin credință, credința fiind o așezare și pregătire prin care ni se pricinuieste dreptatea spre a lua darul. Și astfel, darul se face întîia dreptate prin care omul, din păcătos, se face drept; iar dragostea, nădejdea, pocăința și celelalte fapte bune sînt a doua dreptate, prin care omul îndreptat prin dar și prin credință săvîrșește faptele dreptății cele iubite de Dumnezeu. Credința este însă așezarea cea de nevoie care-l îndreptează pe păcătos, fiindcă darul acesteia vine la noi. De aceea acesteia îi dă Pavel dreptatea, ca începutului, rădăcinii și temeliei celorlalte așezări, și zice că prin Hristos ne-am îndreptat, nu prin fapte. (*n. aut.*)

spre osebirea *Legii Vechi*, fiindcă *Legea* nu era adevăr, dar nici minciună, ci chip și umbră a adevărului, adică a darului evangheliei¹. Și, numindu-i „aleși” pe cei ai darului, pe Creștini, îi doboară pe Evrei, care erau în *Lege*; căci – zice – deși cei ce păzeau *Legea* erau aleși într-o vreme, acum nu mai sînt. Și vezi că mai întîi e credința și că – din credință, iar nu din silogisme² – se naște cunoștința adevărului, căci zice: „De nu veți crede, nici nu veți înțelege” (*Isaia 6:9*). Și vorbește de „adevărul bunei-cinstiri de Dumnezeu”, căci și întru lucrurile lumești este cunoștință adevărată, așa cum – de pildă – unul are cunoștință adevărată despre meșteșugul lucrării pămîntului, altul de al teslăriei, altul de al cusutului și altul de alt meșteșug. Dar Apostolul Pavel nu vorbește aici despre cunoștința de acest fel, ci despre adevărata cunoștință a bunei-cinstiri de Dumnezeu.

2. întru nădejdea vieții veșnice,

După ce a spus cîte faceri de bine ne-a dat Dumnezeu în viața aceasta, dăruind celor aleși credința și cunoștința adevărului bunei-cinstiri de Dumnezeu, Apostolul spune acum cîte faceri de bine are să ne dea El și în viața viitoare. Căci și cunoștința adevărului dăruită de Dumnezeu este o prea-mare facere de bine, prin aceasta noi fiind sloboziți de rătăcirea minciunii și a păgînatății; dar Dumnezeu, bogat fiind, nu S-a îndestulat doar cu atît, ci, ca plată pentru cunoștința de acest fel, ne dă în viitor și viața cea veșnică. Căci zice: Pentru că L-am cunoscut, pentru aceasta nădăjduim să dobîndim viața veșnică. O, cititorule! – vezi că Apostolul numără binefacerile lui Dumnezeu încă de la începutul scrisorii, pentru a-l face pe episcopul Tit și pe ucenicii păstoriți de el mai osîrdnici spre a se arăta bine-plăcuți Făcătorului lor de bine. Și, zicînd aceasta: „întru nădejdea vieții veșnice”, Pavel cutremură și doboară cele legiuite ale Evreilor, care nădăjduiau ca plată a osteneții lor doar viața aceasta și bunătățile ei cele vremelnice, adică: buna-norocire, bogăția, multa naștere de copii și celelalte, nu viața cea veșnică și bunătățile pururea-vecuitoare.

pe care nemincinosul Dumnezeu a făgăduit-o mai înainte de anii cei veșnici,

Dacă Dumnezeu e nemincinos și adevărat, ne va da negreșit după moarte și viața aceea, și bunătățile pe care le-a făgăduit. Și Dumnezeu a hotă-

¹ Aici, și în multe alte locuri, nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (*n. m.*)

² „Silogism”: judecată, „raționament”, cum zicem noi astăzi. (*n. m.*)

rît încă din început să ni le dea, adică nu Și-a schimbat socotința mai pe urmă, din pricină că S-ar fi căit, căci departe este de Dumnezeu schimbarea socotinței și căința. Și nici nu înseamnă că Dumnezeu ne-ar fi dat bunățile acestea veșnice nouă, „neamurilor”¹ care am crezut, pentru că Evreii nu au alergat la credință și nu le-au voit, căci din început și mai înainte de veacuri așa era închipuit în gândul dumnezeiește începător al lui Dumnezeu, astfel iubindu-ne El pe noi.² Aceasta e dovada evgheniei („nobleței”, *n. m.*) noastre, a Creștinilor, anume că am fost iubiți de Dumnezeu mai înainte de veacuri și din început.

3. În vremi cuvenite arătînd cuvîntul Său întru propovăduirea

Cineva ar fi putut zice: Dar de ce a întîrziat Dumnezeu vremea și nu ne-a dat numaidecît bunățile pe care le avea hotărîte mai înainte de anii veșnici? Pentru aceasta, Pavel zice aici că din iconomie nu ni le-a dat, ca să facă darea acelor bunăți în vremea cuvenită. Căci *Sfînta Scriptură* obișnuiește a numi „vreme” vremea bună, cuvenită și potrivită, precum zice David: „Vreme este (adică este vreme bună și potrivită) să lucreze Domnul” (*Psalm 118:126*) și Solomon: „Vreme este pentru tot lucrul” (*Ecclesiastul 3:1*). Deci Dumnezeu a arătat viața veșnică și bunățile întru vremile lor cele potrivite. Și Pavel nu a zis că Dumnezeu a arătat *viața* pe care a făgăduit-o mai înainte de veacuri, ci „cuvîntul” Său, adică evanghelia.³ Dar cum și în ce chip? „Întru propovăduire”, adică vădit și cu îndrăzneală, în auzul tuturor. Căci – zice – așa cum cel ce propovăduiește porunca împăratului nici nu adaugă, nici nu scade vreun cuvînt dintr-însa – tot la fel și noi, Apostolii ce propovăduim evanghelia lui Dumnezeu, nici nu adăugăm ceva, nici nu scădem dintr-însa, ci propovăduim doar cele poruncite nouă, însă cu îndrăzneală, spre auzul tuturor, cum a zis Hristos: „Ceea ce auziți la ureche, propovăduiți de pe acoperișul caselor!” (*Matei 10:27*), cu zicerea „propovăduiți” și cu locul (acoperișul caselor) arătînd propovăduirea cea

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadale lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de „Israil”, întîiul *norod ales* al lui Dumnezeu. Acum, „Israil” este norodul Creștinilor. (*n. m.*)

² Vezi și tîlcuirea și subînsemnarea stihului 10 al capitolului 1 al celei de-a doua către Timotei. (*n. aut.*)

³ Icumenie Îl tîlcuiește prin „cuvînt” pe Hristos, zicînd așa: „Căci «cuvîntul» acesta, adică Hristos, este și viață, și dătător de viață. Prin urmare, zicînd că Dumnezeu «a făgăduit viață», Apostolul nu adaugă că prin propovăduire a arătat «viața» pe care o făgăduise Dumnezeu, ci «cuvîntul Său», de vreme ce pricinuitorul și dătătorul vieții este Hristos.” (*n. aut.*)

hotărîta și îndrăzneța a evangheliei. Vezi însă – o, cititorule! – că urmarea cuvîntului cerea ca Pavel să spună că la vremea potrivită a arătat *viața* cea veșnică – precum ziceam; însă nu a zis așa, ci zice că a arătat „cuvîntul Său”. Și a făcut aceasta după cuviință, căci „cuvîntul lui Dumnezeu”, adică evanghelia, cuprinde toate bunătățile și dăruirile, atît acelea date nouă de Dumnezeu în viața aceasta – anume credința, buna-cinstire de Dumnezeu, adevărul și celelalte –, cît și cele pe care ni le va da în viitor, adică în viața cea veșnică. Unii însă, prin „cuvînt”, L-au înțeles pe Fiul lui Dumnezeu.¹

care mi s-a încredințat mie, după porunca Mîntuitorului nostru Dumnezeu.

Zice: Propovăduirea evangheliei mi s-a încredințat mie, dar pentru aceasta nu se cuvine să o socotesc lucru nevrednic al lui Dumnezeu, nici să mă moleșesc, să mă lenevesc sau să mă mîhnesc pentru ea. Și nu mi s-a încredințat oricum, ci după porunca lui Dumnezeu, ceea ce înseamnă că sînt silit să propovăduiesc și să săvîrșesc lucrul chiar fără să voiesc. Pentru aceasta zicea și în altă parte: „Căci, dacă bine-vestesc evanghelia, nu-mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria” (*I Corinteni 9:16*). Căci Creștinul săvîrșește unele fapte din porunca lui Dumnezeu, iar altele numai după îndemnarea și sfătuirea Lui. De pildă, porunca lui Dumnezeu este a se împăca Creștinul cu fratele său: „Mergi – zice – și împacă-te cu fratele tău!” (*Matei 5:25*), căci cel ce nu se împacă se muncește. Iar îndemnare și sfătuire este a-și vinde cineva toate averile sale – cum a zis Domnul tînărului acela: „Vinde toate avuțiile tale și le dă săracilor!” (*Matei 9:21*) – sau a păzi fecioria și a nu se căsători: „Cel ce poate (adică cel ce voiește) – zice – a încăpea, să încapă!” (*Matei 19:12*), pentru că cel ce nu face acestea nu se muncește.² Deci Pavel zice așa: Mie mi s-a încredințat evanghelia cu porunca lui Dumnezeu, adică să o propovăduiesc de nevoie. Căci, dacă nu o voi propovădui, „va fi vai mie” (*I Corinteni 9:16*), acesta nefiind lucru al iubirii mele de slavă, ci lucru de nevoie și de silă. Și a cui e porunca ce mi s-a dat? Este a Mîntuitorului-Dumnezeu, Cel ce voiește a se mîntui toți oamenii, astfel încît cum aș putea să nu slujesc unei asemenea porunci dumnezeiești și unui astfel de lucru mîntuitor?

¹ Așadar din aceasta a luat Icumenie ceea ce a zis mai înainte. (*n. aut.*)

² Iar că a-și vinde cineva avuțiile este poruncă, vezi la stihul 2 al capitolului 4 al celei dintîi către Tesaloniceni și în subînsemnarea de acolo. Vezi încă și la stihul 9 al capitolului 4 al celei dintîi către Timotei. (*n. aut.*)

4. Lui Tit, adevăratului fiu

Fiindcă e cu putință a fi cineva fiu, dar a nu fi și adevărat, cum e – de pildă – acel Creștin care curvește, sau se lăcomește la avuții, sau face alte păcate. Acesta, fiind născut a doua oară prin botez, este fiu al lui Dumnezeu, dar, fiindcă păcătuiește, nu e fiu adevărat și vrednic de cerescul Părinte, căci, prin alegerea și faptele sale, își face alt părinte, pe diavolul cel dintru adînc. Așadar, Pavel îl numește aici pe Tit „fiu adevărat” pentru fapta sa bună și pentru vrednicia sa. Un asemenea nume îi dă și lui Timotei, zicînd: „(...) lui Timotei, adevăratului fiu întru credință” (1 Timotei 1:2).

după credința obștească:

Fiindcă, mai sus, l-a numit pe Tit „fiu” al său, luînd rînduială de tată către dînsul, Apostolul împruținează aici cinstea aceasta și se pogoară pe sine, zicînd: Eu nu am ceva mai mult decît tine după credință, căci credința ne este de obște, de vreme ce amîndoi ne-am născut din Sfîntul Botez. Dar, dacă Pavel era asemenea cu Tit după credință, de ce l-a mai numit „fiu” al său? Răspundem că Pavel a zis aceasta ca să-și arate iubirea și dragostea către Tit și apoi pentru că el îl botezase.¹ Deci Pavel și Tit erau frați între ei după credința dintru amîndoi, iar Pavel îi era totodată lui Tit părinte duhovnicesc, fiindcă îl botezase. Iar zicerea „după credința obștească” însemnează frăția ce se află întru toți credincioșii Creștini.²

Har, milă, pace de la Dumnezeu-Părintele și de la Domnul Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru!

Cu cuvîntul acesta: „de la Dumnezeu-Părintele”, Pavel arată aceeași frăție de care vorbea și mai sus, îndemnîndu-l încă o dată pe Tit să-și adu-

¹ Pavel l-a botezat pe Tit fiindcă acela era Elin, precum zice însuși Apostolul: „Ci nici Tit, ce era împreună cu mine, Elin fiind, nu a fost silit a se tăia împrejur” (Galateni 2:3). Iar Pavel îl numește pe Tit „fiu” al său poate și pentru că îl născuse a doua oară, prin evanghelie, prin propovăduirea și învățătura credinței întru Hristos, așa cum scria și către Corinteni, zicînd: „Prin evanghelie, eu v-am născut în Hristos Iisus” (1 Corinteni). (n. aut.)

² Iar Teodorit țilcuiește zicerea aceasta zicînd așa: „Nașterea firească nu are trebuință de învoirea celui născut, iar nașterea din credință cere înduplecarea și împăcarea născătorului și a celui născut, înrudirea aceasta fiind de voie. Căci, dacă cel ce aude nu primește cu credință învățăturile celui ce propovăduiește curat și adevărat, el nu poate să fie fiu adevărat al aceluia. Deci zicerea «fiu adevărat» arată credința și fapta bună a fericitului Tit, căci el, împărtaşindu-se de credință împreună cu Apostolul, s-a învrednicit a-l numi pe acela «tată» și «părinte.»” (n. aut.)

că aminte al cui fiu este, adică al lui Dumnezeu. Și vezi – o, cititorule! – că darul și pacea lui Dumnezeu, pe care Pavel le roagă Creștinilor norodnici (de rînd) întru toate epistolele sale, le roagă și pentru episcopul și învățătorul Tit, de vreme ce el avea mai multă trebuință de darul și pacea lui Dumnezeu decît norodnicii de obște. De dar, pentru că el purta greutățile tuturor Creștinilor; și de pace, pentru că el se afla totdeauna în nenumărate tulburări și războaie. La acestea a adăugat mila (pe care nu o scrie la început decît numai în cele două epistole către Timotei și întru aceasta), pentru că episcopul și învățătorul are trebuință de mila lui Dumnezeu mai mult decît norodnicii, căci el se face vinovat de multe păcate¹, fapta bună ridicîndu-l la cer, iar păcatul coborîndu-l la iad.²

5. Pentru aceasta te-am lăsat în Crit, ca să îndreptezi lipsurile

Așa cum, într-o casă, un slujitor face o slujbă, iar altul o face pe cealaltă, tot astfel și Apostolii Domnului, aflîndu-se în toată lumea, au luat spre ocîrmuire unul o parte dintr-însa, iar altul alta, toți împreună lucrînd și ocîrmuind purtarea de grijă a lumii. Deci aceasta arată aici și Pavel, zicîndu-i lui Tit: Te-am lăsat în Crit fiindcă eu am mers în altă parte, în altă eparhie, ca să-i ocîrmuiesc și pe aceia. Și vezi, iubitele, că Pavel nu se rușinează a-i scrie ucenicului său așa: Te-am lăsat în Crit ca să îndreptezi cele lăstate de mine – fiindcă el privea la obștescul cîștig și folos al Creștinilor, iar nu la cinstea și slava sa. Căci ar fi fost cinste a lui să nu lase lipsuri în Crit; dar el, prețuind mai mult obștescul folos al Creștinilor, a mers și în alte locuri, care aveau mai multă trebuință de înfățișarea sa. Vezi însă și

¹ Și pentru ce se face vinovat? O scrie auritul condei al lui Ioan: „Căci – lăsîndu-le pe toate celelalte, care se întîmplă în fiecare zi – dacă se întîmplă ca un episcop să se ridice la episcopie și să primească stăpînirea unei mari cetăți în chip nevrednic – fie pentru prietenie, fie pentru altă pricină –, vezi de cît foc se face el vinovat, nu numai pentru sufletele ce pier (căci, neevlavios fiind, le pierde!), ci și pentru toate ce se fac. De aceea, episcopul, dacă e neevlavios, va da seamă ca și cel ce se află în rînduială de om simplu și se va pedepsi cu mult mai vîrtos. Căci începătorul se pedepsește pentru toți cei stăpîniți de dînsul care păcătuiesc, el fiind vinovat pentru un întreg norod.” (n. aut.)

² Hrisostom mai zice și aceasta: „O singură ispravă a episcopiei este de ajuns a sui la cer, și o singură greșală pentru a vîrî în Gheena! De aceea, mie îmi vine să mă mir de cei ce poftesc o asemenea greutate! Omule ticălos și netrebnic, nu vezi ce poftesci? Dacă ai rămîne neînsemnat și ai greși cît de multe, ai avea de dat seamă pentru un singur suflet și doar pentru acela te-ai munci; dar dacă te vei ridica la începătoria aceasta, gîndește-te pentru cîte capete vei fi vinovat de pedeapsă, căci ascultă-l pe Pavel zicînd: «Ascultați de povățuitorii voștri și supuneți-vă lor, căci ei priveghează pentru sufletele voastre ca unii ce au să dea cuvînt pentru voi» (Evrei 13:17)” (cuvîntul întîi la această epistolă). (n. aut.)

aceasta: anume că lucrările ce aveau lupte și osteneli – cum a fost a propovădui prima oară în Crit cuvîntul evangheliei și a-i face credincioși Creștini pe necredincioșii Criteni, a alerga din loc în loc și din ostrov în ostrov și a propovădui la neamuri sălbatice evanghelia lui Hristos – aceste lucrări ostenoitoare – zic – le isprăvea de trei ori fericitul Pavel însuși; iar cele ce aveau cinste, slavă și lesnire, precum erau hirotoniile episcopilor și ale celorlalți din tagma preoțească, le lăsa ucenicului său Tit.

și să așezi prin cetăți presviteri precum ți-am poruncit:

Prin „presviteri”, îi înțelege aici pe episcopi – cum am zis și aiurea, după Hrisostom, Teofilact și Teodorit –, fiindcă mai jos zice: „Însă episcopul trebuie a fi neprihănit” (stih 7).¹ Deci zice: Prin cetăți, să hirotonești episcopi după hotărîrile și legile pe care ți le-am dat eu. Fiindcă Pavel nu voia să aibă unul singur purtarea de grijă a tuturor cetăților, ci fiecare cetate a Critului să aibă un episcop păstor și mulți preoți, căci astfel osteneala episcopului e mai ușoară și purtarea Creștinilor ce se păstoresc se face mai amărunțită și mai folositoare de suflet.

6. dacă este neprihănit,

Adică: O, Tit! – să-l hirotonești episcop pe cel ce are viață slobodă de prihană și nu-l poate învinovăți cineva pentru vreun lucru. Căci, „de va fi lumina întuneric, cît va fi întunericul?” (*Matei 6:23*) – precum zice Domnul. Adică, de va avea episcopul viață prihănită, cum îi va putea îndrepta pe norodnici (pe cei de rînd)? Și – după *Icumenie* – a pus mai înfii nevinovăția, ca pe un lucru mai peste tot cuprinzător, care le ține pe celelalte zise mai jos.²

¹ Vezi despre aceasta la capitolul 1, stih 1, al celei către Filipeni, adică la zicerea „împreună cu episcopii și cu diaconii”. (*n. aut.*)

² Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Chiril al Alexandriei (în cuvîntul despre Iulian, cartea a 12-a): „Înainte-stătătorul trebuie a se îndeletnici și a se isculi întru viață neprihănită, neavînd ceva neiscusit din cele plăcute lui Dumnezeu.” Și iarăși: „Este de toată nevoia ca aceia sortiți a povățui și a sta în mijloc [«a fi pildă», *n. m.*] să se arate cu adevărat mai împodobiți cu frumusețea bunei viețuiri și mai isculiți în viața aleasă decît ceilalți, încît a se face închipuire și pildă celor de sub mîna lor, văzîndu-se înveșerat că nu fac nimic din iubire de slavă, ci se silesc a-și face lucrările doar pentru folosul și pentru pricina celorlalți. Căci viața celor ce sînt în mijloc și însemnați se judecă și se cercetează de către toți și, dacă se află neprihănită, nu este nefolositoare pentru cei care îi văd; iar dacă e departe de cuviință și cade întru cele neiertate, nu va fi spre binele lor, ci spre vătămare și pagubă. Căci, dacă pedagogul nu știe a umbla drept și a-și petrece viața frumos, ce folos vor avea de la dînsul aceia pe care îi învață?” (*n. aut.*)

bărbat al unei singure femei,

Pentru două pricini zice Pavel că episcopul trebuie să fie bărbat al unei singure femei. Întîi, pentru a astupa gurile ereticilor, care clevetesc nunta. Căci, de vreme ce îl primește la episcopie pe cel căsătorit o dată, Apostolul arată că nunta e atît de cinstită, încît cel ce o are se poate ridica la înalțul scaun al arhieriei. Iar a doua, ca să-i învețe pe cei neastîmpărați și înversunați, căci, dacă cel însurat va rămîne văduv și nu va păzi dragostea și credința femeii sale moarte, luînd o a doua femeie, cum ar putea să poarte de grijă pentru Biserica lui Dumnezeu? Acesta e un lucru nepotrivit! Apoi, pentru că episcopul se cuvine a fi neprihănit de vinovăție – precum a zis Pavel mai sus –, iar cel însurat a doua oară nu e fără vinovăție. Căci a doua nuntă e vinovată, cu toate că legile din afară [din afara Bisericii, *n. m.*] ale împăraților nu opresc a se căsători cineva a doua oară.¹ Vezi și stihul al 2-lea al capitolului 3 al celei dintîi către Timotei.

avînd fi credincioși, nedefăimați pentru desfrînare sau nesupuși.

Zice: Se cuvine ca acela ce urmează a se face episcop să nu aibă fi nesupuși și neînvățați întru bunele năravuri. Căci cel ce nu-i învață bunele năravuri pe fiii săi cum va putea să-i învețe pe alții, înțelepțindu-i? Nepotrivit lucru e acesta! E arătat că, de i-ar fi învățat el bine și cu purtare de grijă pe fiii săi, negreșit aceia nu ar fi ajuns nesupuși. Căci răutatea și ne-

¹ Căci zice Hrisostom: „Toți știți că, deși nu e oprită de către legi, a doua nuntă are totuși multe pricini de mustrare” (cuvîntul al 2-lea la aceasta). Și însemnează că rînduirii acesteia a Apostolului nu i se împotrivesc nici *Canonul al 5-lea* al Apostolilor, nici *Canonul 12* al celui de al șaselea sfînt sobor a toată lumea, care rînduiește a nu avea femei arhieriei. Fiindcă dumnezeieștii Apostoli, iertînd ca arhieriei să aibă femei, s-au pogorît la neputința celor din vremea aceea și la obiceiurile Evreilor și ale „neamurilor”, fiindcă arhieriei Evreilor și ai „neamurilor” aveau femei. De aceea, dumnezeiescul Hrisostom, tîlcuind această zicere a lui Pavel, spune așa (în cuvîntul al doilea la *Iov*): „[Apostolul zice:] «Așază episcop neprihănit, bărbat al unei singure femei», nu doar că ar fi legiuit aceasta, ci pentru că s-a pogorît pentru amăgirea ce ar fi urmat.” Iar al șaselea sfînt sobor a toată lumea, văzînd că Biserica sporise și că petrecerea Creștinilor înflorea întru fapta bună, a canonisit să înflorească și petrecerea arhieriei cu măsurare și întreagă-înțelepciune. Căci iarăși zice dumnezeiescul Hrisostom că Pavel a iertat nunta numai pentru acea vreme, știind că în urmă va înflori buna-cinstire de Dumnezeu și atunci însăși firea va alege bunătatea nenuntării și a fecioriei, astfel încît se vor alege arhieriei buni, adică cei neînsurați și feciorelnici. Iar Canonul apostolic al 26-lea îngăduie celor neînsurați să fie clerici, iar clerici se numesc de obște și arhieriei, și preoții, și diaconii. Vezi și în subînsemnarea Canonului 12 al sinodului al 6-lea a toată lumea pentru care pricină a oprit acesta a fi însurați arhieriei. (*n. aut.*)

supunerea nu e firească la fii, încît să biruie învățătura și purtarea de grijă a părinților, ci se naște din lipsa de învățatură. Și nu a zis că fiii celui ce urmează a se face episcop trebuie să fie doar înfrînați, ci că se cuvine a nu avea cît de puțin vreo bănuială de neînfrînare, nici a avea nume rău între oameni. Vezi și stihul 4 al capitolului 3 al celei dintîi către Timotei.

7. Căci se cuvine ca episcopul să fie neprihănit, ca un iconom al lui Dumnezeu,

Zice: Se cuvine ca episcopul să fie neprihănit de vinovăție, fiindcă e iconom al lui Dumnezeu. Și cum va fi fără vinovăție de vreme ce fiii lui nu sînt învățați bine? Căci Dumnezeu i-a pus pe episcopi asupra-stătători și iconomi în Casa Sa, adică în Biserica Sa, și ei țin locul lui Dumnezeu într-însa. De aceea, se cuvine a fi desăvîrșiți despre toate părțile. Vezi și stihul 2 al capitolului 3 al celei dintîi către Timotei.

nu obraznic,

Boierii din afară [din afara Bisericii, *n. m.*], lumești, îi stăpînesc pe oameni fără a voi aceia, și de aceea folosesc obraznicia, adică voia proprie. Iar episcopul, stăpînindu-i pe Creștini cu voia lor, e dator a nu fi obraznic, făcîndu-și lucrările cu samavolnicie (adică doar din voia, sfatul și socotința sa), fiindcă aceasta e însușirea tiranilor, nu a episcopilor.

nu mînios,

Cel samavolnic e și mînios, căci mînia și urgia urmează samavolniciei numai de cît. Așadar, cel ce are să se facă episcop se cuvine a fi departe de mînie, căci cum îi va învăța pe ceilalți să-și biruiască patima mîniei, cînd el însuși e biruit de dînsa? Căci zice: „Doctore, vindecă-te pe sine-ți!” (*Luca 4:23*).¹

neocărtor,

Adică: Cel ce urmează a se face episcop se cuvine a nu fi ocărtor (sau bețiv – după Teodorit). Căci de ce trebuie a-i ocări episcopul pe cei nesupuși care greșesc? El nu trebuie să-i ocărască, ci să-i înfricoșeze cu judecata lui Dumnezeu și cu înfricoșarea muncii. Vezi și stihul al 7-lea al celei dintîi către Timotei.

¹ Despre aceasta, marele Atanasie a zis: „Slujitorul Bisericii se cuvine a fi lipsit de mînie către toți, să nu înfrunte, ci să mîngîie.” (*n. aut.*)

nebătăuș,

Zice: Cel ce urmează a se face episcop nu se cuvine a bate pe cineva – nici cu mîna, nici cu cuvinte aspre, amare, zadarnice și fără folos –, nici a blestema fără socoteală și dreptate, fiindcă el este doctorul sufletelor. Iar doctorul vindecă mădularele rănite, nu le lovește ca să le rănească. Vezi și stihul 3 al capitolului 8 al celei dintîi către Timotei.

nu mîrșav cîștigător;

Adică: Episcopul se cuvine a avea mare defăimare asupra banilor, socotind mîrșav tot cîștigul, chiar drept. Vezi acestea tot la întîia epistolă către Timotei.

8. ci: iubitor de străini,

Zice: Se cuvine ca episcopul să nu cîștige de la alții, dar, pe lîngă aceasta, el trebuie să și dea ale sale fraților străini. Și vezi iarăși la întîia epistolă către Timotei.

iubitor de bine,

Aici, Pavel îl numește „iubitor de bine” pe cel blînd, pe cel măsurat, pe cel ce nu zavistuieste bunătățile altora.

întreg-înțelept,

Adică curat de patimile trupești.

drept,

Zice: Se cuvine ca episcopul să fie drept către oameni, adică necăutător la față. Vezi la stihul 21 al capitolului 5 al celei dintîi către Timotei.

cuvios,

Zice: Episcopul se cuvine a fi evlavios către cele dumnezeiești, nelăsînd nici una din cele datorate lui Dumnezeu.

înfrînat,

Zice: Se cuvine ca episcopul să fie înfrînat nu numai întru mîncări, ci să-și stăpînească și limba, și mîinile și ochii, căci aceasta este înfrînarea.

9. ținându-se de cuvîntul cel credincios al învățaturii,

Adică: Episcopul se cuvine a purta grijă pentru învățatura norodului totdeauna. Iar Pavel numește „cuvînt credincios” cuvîntul cel adevărat și care nu se predă prin silogisme și dovezi omenești. Așadar, a zis că episcopul trebuie să se țină de „cuvîntul cel credincios al învățaturii”, ca astfel să arate că și înțelepciunea din afară poate să învețe, dar episcopul nu are trebuință de graiuri și bună-limbuție retorică, ci de iscusirea *Sfintelor Scripturi* și de puterea noimelor duhovnicești. Căci din acestea se îndreptează în cale și se alcătuieste învățatura care îi înduplecă pe Creștini, așa cum și învățatura lui Pavel însuși era alcătuită din acestea și de aceea îi îndupleca pe ascultători. Vezi și stihul 2 al capitolului 3 al celei dintîi către Timotei.

ca să fie puternic și spre a mîngîia întru învățatura cea sănătoasă, și a-i înfrunta pe cei ce zic împotriva.

Adică: pentru a fi episcopul puternic și spre a-i întări pe Creștinii credinței sale, și a înfrunta și a astupa gurile vrăjmașilor potrivnici credinței. Căci cel ce nu are putere nici a sta împotriva vrăjmașilor credinței și a-i face să-și supună înțelegerea ascultării lui Hristos, nici a-i întări și a-i învăța pe Creștinii credinței sale, acela nu e adevărat episcop, ci episcop mincinos. Căci celelalte fapte bune ale episcopului înșirate mai sus de Pavel – adică iubirea de străini, înfrînarea, întreaga-înțelepciune și celelalte – se pot afla și la Creștinii norodnici supuși episcopului, dar a învăța, aceasta e numai însușirea acestuia.¹

10. Căci sînt mulți nesupuși, grăitori în zadar și amăgitori de minte,

Aici, Pavel arată mai întîi rădăcina tuturor relelor, nesupunerea, și apoi pomenește de celelalte. Căci cel nesupus, care nu voiește a se supune altora, ci sare cu pornire spre a-i supune pe alții, acela e cuvîntător în deșert și rătăcit cu mintea în chip firesc, pentru că nu a suferit să se supună învățătorilor și să învețe de la dînșii vreo învățatură dreaptă și sănătoasă. Pentru aceasta, el doar vorbește în zadar, amăgindu-se și pe sine, și pe ceilalți.

¹ Despre aceasta zice și Dionisie al Alexandriei: „Către cei nesupuși și spurcați vom vorbi din înțelegerile și cugetările din afară, iar pe cei de o cugetare cu noi ne vom ispiti să-i întărim din cuvintele dumnezeiești.” Iar că episcopul și, îndeobște, fiecare învățător se cuvine să învețe și prin viața și prin faptele sale cele bune, vezi subînsemnarea zicerii: „Tu, cel ce înveți pe altul, pe tine nu te înveți?” (*Romani 2:21*). (n. aut.)

mai ales din tăierea împrejur,

Zice: Nesupuși și grăitori în deșert sînt mai ales și mai cu osebite unii Creștini Evrei, care, după ce au crezut în Hristos, nu au lăsat iubirea de începătorie [de a fi în frunte, *n. m.*]. De aceea, ocărîndu-i, și Domnul zicea „că iubesc a șede mai sus la mese, și întîile șederi întru adunări și orațiile prin tîrguri” (*Matei 23:6*).

căroră trebuie a le astupa gura,

Zice: O, Tit! – Se cuvine să le astupi gura Creștinilor Evrei nesupuși, adică afit de tare să-i înfrunți, încît să le închizi gurile. Dar poate că cineva ar zice: Și ce dobîndă și folos se va pricinui dacă episcopul ori preotul îi va învăța, dar ei vor fi nesupuși și nu se vor îndupleca cuvintelor lui? Răspundem că poate lor nu li se va pricinui nici un folos, dar au folos ceilalți, care s-ar putea strica și vătămă de dînșii. Iar dacă episcopul va tăcea și nu-i va înfrunta, el va da cuvînt înaintea lui Dumnezeu pentru vătămarea aceloră. De aceea, se cuvine ca episcopul să astupe gura unora ca aceștia; iar dacă nu poate, se cuvine să nu se facă episcop.

ca unora ce răstoarnă case întregi, învățînd cele ce nu se cuvin, pentru cîștig mîrșav.

Vezi, iubitele, cum Creștinii aceștia din Evrei, fiind nesupuși, sînt todată iubitori de argint și mîrșav cîștigători, și că strică și răzvrătesc case întregi? Pentru că ei se fac tîlhari ai diavolului, care, prin ei, risipește casele și bisericile lui Dumnezeu.¹

*12. A zis unul dintre ei, prooroc al lor: „Criterii sînt pururea minci-noși, fiare rele, pîntece leneșe.”**13. Mărturia aceasta este adevărată.*

Sînt unii care nu se dumiresc pentru ce Apostolul a adus aici mărturie de la Elini și pentru ce laudă mărturia aceasta, mai ales că nu este dreaptă!? De asemenea, se întreabă cine a făcut această mărturisire. La acestea, noi răspundem mai întîi că cel care a făcut mărturia era Epimenid Criteanul, poet din

¹ Despre acestea scria și purtătorul de Dumnezeu Ignatie, zicînd: „Nu vă ametețiți, frații mei, stricătorii de casă nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” (epistola către Efeseni). (*n. aut.*)

Cnosos, unul din cei numiți „mari înțelepți” ai Elinilor, care se îndeletnicea cu cinstirea unora dintre demoni și se întorcea de la alții demoni, lucru pentru care era socotit de cei mulți că știe meșteșugul vrăjitoresc.¹ Deci acesta – văzîndu-i pe compatrioții săi Criteni alcătuiind mormîntul lui Zeus Criteanul și scriind asupra lui: „Aici zace Zan, pe care îl numesc Zeus”, cinstindu-l ca pe un om, nu ca pe un zeu – a rîvnit pentru zeul său și i-a făcut poezii defăimătoare asupra Critenilor, zicînd așa: „O, Zeus! – mincinoșii Criteni, fiare rele și pîntece nelucrătoare (adică lacomi, dedați cu totul pîntecelui), au alcătuit mormîntul întru numele tău. Tu însă nu ai murit, ci viezi totdeauna!” Iar stihurile au măsură eroică, așa: „O, împărate! – Critenii sînt pururea mincinoși, fiare rele, pîntece leneșe (...), fiindcă ți-au cioplit mormîntul. Dar tu nu ai murit, ci viezi de-a pururea!” Dar pentru ce zice Pavel că mărturia aceasta e adevărată? Căci, dacă e adevărată, atunci urmează că și Zeus Criteanul, omul cel mort, e nemuritor. La aceasta noi răspundem că Pavel nu a spus că această mărturie e adevărată, ci a vrut numai să arate că locuitorii Critului erau mincinoși întru toate lucrările și cuvintele lor. Și aceasta se arată din faptul că Apostolul nu a pomenit de cele zise de Epimenid despre Zeus, ci doar cuvintele lui cele muștrătoare despre Criteni. Dar poate că cineva ar întreba: Ce nevoie a avut Pavel să aducă mărturia Elinului? Răspundem că a făcut aceasta ca mai mult să-i rușineze pe Criteni, arătînd că sînt muștrați ca mincinoși, ca fiare și ca lacomi de pîntece nu de altcineva, ci de însuși compatriotul lor Epimenid. Căci Apostolul obișnuiește să aducă mărturie de la Elini, cum a făcut și cînd vorbea cu Atenienii și a adus mărturie de la poetul Arat. Atunci, cele zise de Arat despre mincinosul „dumnezeu” numit Zeus, Pavel le spune despre Dumnezeu cel adevărat. Căci acela – după ce a zis, cu măsură eroică: „O, Zeus! – plin este pămîntul, plină și marea (...)”, a adăugat că sîntem neam al lui, și el arătînd cu aceasta că de la Dumnezeu ne-am făcut. Deci dumnezeiescul Apostol aduce aceste mărturii ca mai mult să astupe gurile Elinilor, lăsîndu-i să fie muștrați chiar de poezii lor. Tot așa, Pavel obișnuiește să aducă și Iudeilor mărturii dintru ale lor, adică din *Lege* și din Prooroci, nu din evanghelie, ca mai mult să-i rușineze. Și ce zic de Pavel? Însuși Dumnezeu face un asemenea pogorămînt oamenilor și-l trage pe fiecare la cunoștința Sa din cele ce obișnuiește a crede el însuși, astupîndu-i gura chiar cu cele ale lui. Astfel, pe vrăjitorii astrologi (grăitorii cu stelele)

¹ Însemnează că Teodorit și înțeleptul Fotie (*Amfilohia*, întrebarea 172) zic că și poetul Calimah pomenește mărturia aceasta în poezia sa. Iar Teodorit mai zice că cei ce au adus mărturia aceasta, între care a fost și Calimah, nu erau Iudei, ci din „neamuri”, amăgiți de unii Iudei Creștini. (*n. aut.*)

i-a tras prin stea (*Matei 2:2*). Așa, pe Saul l-a tras prin muieroa vrăjitoare din pîntece [„prezicătoare”, *n. m.*] și i-a astupat gura, pentru că Saul a crezut că ea are putere să ridice din iad sufletul Proorocului Samuil (*1 Împărați 18*). Așa a astupat gura vrăjitorilor de alt neam care au tras lada *Legii* din calea boilor, cum ei înșiși preziseseră, nu doar că vrăjitorii zic adevărul, ci ca să-i înfrunte cu înseși cuvintele lor (*1 Împărați 6*). La fel, Dumnezeu a îngăduit ca vrăjitorul Valaam să-i binecuvînteze pe Israiliteni și să proorocească (*Numeri 23:24*), căci El obișnuiește să facă totdeauna pogorămînt pentru folosul nostru. Dar s-ar nedumeri cineva, zicînd: Dacă cuvintele și mărturia Elinilor, a vrăjitorilor și a demonilor ajută la cunoștința lui Dumnezeu și a adevărului, atunci de ce în alte părți Hristos și însuși Pavel îi opresc pe demoni să grăiască și să mărturisească adevărul? Căci, către duhul necurat care striga: „Știi cine ești, Sfîntul lui Dumnezeu!” (*Marcu 1:24*), Hristos zice așa: „Astupă-ți gura și ieși dintr-însul!” (la fel, 25). Iar demonului ce zicea: „Acești oameni sînt slugi ale Dumnezeului celui prea-înalt”, Pavel i-a zis: „Întru numele lui Iisus Hristos, îți poruncesc să ieși dintr-însa!” (*Fapte 16:17*). Răspundem că Hristos și Pavel îi opreau pe demoni să grăiască fiindcă semnele pe care le făceau ei (Hristos și Pavel) erau de ajuns pentru a-i trage pe oameni la cunoștința lui Dumnezeu, mai ales că Hristos Se propovăduia El Însuși că e Fiul lui Dumnezeu. Deci mărturia demonilor era de prisos, și de aceea Hristos și Pavel le astupau gura.¹

Pricină pentru care muștră-i pe ei cu asprime,

Zice: Fiindcă Creștinii din Creta – Iudei sau Elini – care s-au amăgit sînt mincinoși, adică vicleni, și asemenea unor fiare sălbatice și fără omenie și lacomi de pîntece, muștră-i cu cuvinte tari și înfruntătoare, fiindcă învățătura blîndă nu-i folosește pe ei. Căci, așa cum cineva îl ucide pe omul cel bun și cu bune năravuri dacă-l înfruntă cu cuvinte grele, tot astfel acela care-l măgulește și-l sfătuiește cu blîndețe pe omul fără omenie îl strică, pentru că nu-l lasă să-și cunoască răutatea și să se îndrepteze. Iar Pavel îi poruncește aici lui Tit să-i înfrunte pe cei credincioși, nu pe cei străini de credință.²

¹ Vezi și zicerea „unii ca aceștia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos” (*Romani 16:18*). Iar Teodorit arată că poetul i-a numit pe Criteri „mincinoși” pentru mormîntul lui Zeus, iar dumnezeiescul Apostol, zicînd că mărturia e adevărată, nu întărește mitologia poetică, ci înfruntă neadeverirea socotinței Criteriilor, zicînd așa: Bine a zis acela că sînteți mincinoși, căci așa v-ați făcut! (*n. aut.*)

² Însemnează că – după Teodorit – ceea ce zice aici Pavel: „Muștră-i pe aceștia cu asprime!”, nu este împotriva a ceea ce zice în epistola a doua către Timotei: „(...) să-i pedepsească (adică să-i învețe) pe cei ce se pun împotriva” (*2 Timotei 2:25*). Pentru că

ca să fie sănătoși în credință, neluând aminte la basmele iudaice

Din acest cuvînt, se încheie că sănătatea credinței e a nu aduce întru adevărata credință vreo socoteală străină și eretică și că acel Creștin care se supune *Legii Vechi* își arată cu aceasta lipsa de nădejde că credința lui Hristos e de ajuns pentru a-l mîntui. Și aceasta nu e o mică neputință sau boală a credinței, ci una mare și înfricoșată. Iar obiceiurile Evreilor sînt „basmе” în două chipuri: întîi, pentru că se săvîrșesc afară de vremea lor, luările-aminte ale *Legii* fiind zadarnice, netrebnice și de prisos în urma buneii-vestiri (evangheliei); și, al doilea, pentru că este vătămător a lua aminte la acelea. Deci, așa cum nu se cuvine a se îndupleca cineva basmelor mincinoase, tot astfel nu se cuvine a se îndupleca nici luărilor-aminte evreiești. Însemnează însă că sfințele cărți ale *Scripturii celei Vechi*, dacă se înțeleg bine și drept, nu sînt basme. Să nu fie! – căci cum ar fi basme acelea din care noi, Creștinii, învățăm adevărul evangheliei? Ci basme sînt relele tălmăciri și rescrierile rabinilor la *Dumnezeiasca Scriptură*¹, precum e *Talmudul* și *Targumul*. Și ascultă ce zice Pavel mai jos:

14. și la poruncile oamenilor, care se întorc de către adevăr.

Vezi, iubitele, ce numește Pavel „basmе”? Poruncile și predaniile oamenilor, așa cum e scris și la Isaia și în *Sfînta Evanghelie*. Căci Isaia zice, din partea lui Dumnezeu: „Norodul acesta se apropie de Mine cu gura lui și cu buzele lui Mă cinstește; iar cu inima lui departe este de Mine. Și în zadar Mă cinstește învățînd porunci și învățături omenești” (capitolul 29:13). Iar Domnul zice în *Evanghelie*: „Ați stricat porunca lui Dumnezeu pentru predania voastră” (*Matei* 15:7). Iar Pavel numește aici „porunci omenești” toate cele iudaice, și mai ales luările-aminte ale mîncărilor, precum e arătat din cuvintele următoare:

15. Toate le sînt cu adevărat curate celor curați; iar celor spurcați și necredincioșilor nimic nu le e curat, ci li s-a spurcat și mintea și conștiința.

acelora care nu au crezut încă în Hristos se cuvine a le aduce dumnezeiasca învățătură cu blîndețe, în chip moale: iar pe aceia care au crezut și apoi fac cele împotriva credinței se cuvine a-i înfrunta cu cuvinte aspre, ca să se vindece. Vezi și tîlcuirea zicerii: „(...) întru blîndețe învățînd pe cei ce se pun împotriva” și zicerea „De omul eretic, după prima și a doua sfătuire, leapădă-te!” (*n. aut.*)

¹Și Domnul mustră relele tîlcuiri și tălmăciri ale *Legii* făcute de către Iudei, zicînd: „Pentru ce călcați porunca lui Dumnezeu pentru predaniile voastre?” (*Matei* 15:3). (*n. aut.*)

Prin urmare, mîncările nu sînt curate sau necurate după firea lor, ci se fac astfel după alegerea și socoteala celor ce le mîncă. Anume: dacă cei ce le mîncă sînt curați, fără greșită socoteală și rea credință, și ele se fac curate; iar dacă sînt necurați și au socoteli greșite în cugetul lor, și ele se socotesc necurate. Deși mîncările acestea, de sine, fiind zidiri ale lui Dumnezeu, sînt curate și bune, precum zice și Moisi: „Și a văzut Dumnezeu toate cîte a făcut și, iată, bune erau foarte!” (*Facerea* 1:31). Și Apostolul a zis, în altă parte: „Toată făptura lui Dumnezeu este bună și nimic nu e de lepădat, dacă se ia cu mulțumire” (*I Timotei* 4:4). De aceea, cei curați și bine-cinstitori de Dumnezeu știu curate toate mîncările, ca pe niște făpturi ale lui Dumnezeu, și doar păcatul îl știu necurat. (Căci, deși *Legea* numește „necurate” unele dobitoace, o face ca să oprească de la Evrei desfătarea. Căci, dacă nu le-ar fi numit așa, Evreii nu s-ar fi înduplecat a se feri de acelea, ca unii ce erau lacomi de pînțece.¹) Iar cîți sînt necurați și necinstitori de Dumnezeu, aceia socotesc necurate și mîncările. Cum și în ce chip le socotesc necurate? Adică tot așa cum unii socotesc necurați peștii care mîncă trupuri de oameni sau păsările care mîncă baligă omenească, încît mintea spurcată și necurată ce socotește unele ca acestea se spurcă [gîndind] necurăția și face necurate și mîncările, care nu sînt așa din fire.² Tot astfel – de pildă – cel ce pătimește de boala stomacului socotește grețoase mîncările cele bune la gust; la fel, cel ce are amețală de cap socotește că pămîntul cel nemișcat și statornic se mișcă și se întoarce ca o roată, căci patima și boala îi fac să creadă cele ce nu sînt. Cele zise aici se potrivesc și pentru manihei, marchioniți și pentru ereticii ce se trag din aceștia, numiți de către mulți „Galateni”, care nu mîncă toate bucatele, îngreșîndu-se și socotindu-le necurate.

16. Ei mărturisesc a-L ști pe Dumnezeu, dar cu faptele Îl tăgăduiesc, fiind urîți, nesupuși și netrebnici spre tot lucrul bun.

¹ Pentru care alte pricini socotește *Scriptura* necurate unele dobitoace, vezi la tîlcuirea stihului 1 al capitolului 14 al celei către Romani. (*n. aut.*)

² Unii socotesc că – de vreme ce trupurile moarte ale oamenilor, pe care le mîncă peștii, sau baliga omenească, pe care o mîncă găinile și rațele, sînt necurate – atunci peștii și păsările sînt ele necurate. La aceasta răspundem că: 1) ceea ce mîncă peștii și păsările nu e necurat și spurcat din fire, ci doar e socotit astfel după socotința celor mulți; și 2) că, deși lucrurile acestea se socotesc ca necurate, totuși dobitoacele care le mîncă nu sînt necurate, pentru că acelea se prefac cu totul în carnea și în ființa lor, prin fireasca mistuire și deșertare, și se fac altele. Drept aceea, trupurile omenești nu mai sînt trupuri omenești, ci se fac carne a peștelui ce le mîncă și le mistuie; la fel, baliga omenească nu mai e baligă, ci se face carne a păsării ce o mîncă și o mistuie. (*n. aut.*)

O, cititorule! – vezi ce îi face pe oameni necurați și urâți? Lucrarea faptelor rele și necurate. Pentru aceasta, bine a zis Apostolul Iacov că, „fără fapte, credința este moartă” (capitolul 2:24). Și cel ce are o asemenea credință moartă este prin urmare mort și el; și, fiind mort, e și urât și netrebnic spre tot lucrul bun.¹

---

¹ Pentru aceasta spune și dumnezeiescul Hrisostom (în cuvîntul al treilea la Ana) că nu este doar un chip de tăgăduire, ci multe și osebite, despre care Pavel, însemnîndu-le, zice: „Ei mărturisesc că-L știu pe Dumnezeu, dar cu faptele Îl tăgăduiesc”, adică se leapădă de El. Și iarăși: „Iar dacă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai ales de casnicii săi, s-a lepădat de credință și este mai rău decît un necredincios” (1 Timotei 5). Și iarăși: „Fugi de lăcomia de averi, care e slujire la idoli!” (Coloseni 3:5). Drept aceea, Canonul 45 al marului Vasilie rînduiește că cel care Îl ocărește pe Hristos prin faptele sale, nu se folosește cu nimic din numirea de „Creștin”, zicînd: „Dacă cineva, luînd numele creștinismului, Îl ocărește pe Hristos, nu se folosește cu nimic din numire.” (n. aut.)

CAPITOLUL II

1. Tu însă grăiește cele ce se cuvin sănătoasei învățături.

Zice: Cu toate că cei de mai sus sînt „rău cugetători” și „netrebnici”, tu însă – o, Tit! – ai datoria să nu taci, ci grăiește și învață dogmele și socotelele cele sănătoase și drepte, chiar dacă aceia nu le primesc.

2. Se cuvine ca presviterii să fie treji,

Prin „presviteri”, îi înțelege aici pe cei bătrîni. Și zice: De vreme ce meateahna firească a bătrîneții este uitarea, tu – o, Tit! – învață-i pe bătrîni să fie treji, adică deștepți, luători-aminte și ageri cu mintea.

cucernici, întreg-înțelepți,

Aici, Pavel îi numește „întreg-înțelepți” nu pe cei ce păzesc întreaga-înțelepciune despre patimile trupești, ci pe cei înțelepți și bine-cunoscători a-și avea mințile întregi. Fiindcă sînt bătrîni care înnebunesc – unii din vinul ce-l beau, iar alții din împruținarea de suflet –, încît se fac ca niște prunci și copii. Pentru aceasta zice și o parimie că „bătrînii iarăși copilăresc”. Căci – după Icumenie – nu era de așteptat a zice Pavel că bătrînii trebuie să păzească întreaga-înțelepciune despre patimile trupești, fiindcă acestea lipsesc de la bătrîni în chip firesc, din lipsa fierbințelii din lăuntru. Deci cu anevoie se poate afla cineva bătrîn și curvar, despre care Sirah a zis: „Trei lucruri a urît sufletul meu și foarte am urît viața lor: pe săracul mîndru, pe bogatul mincinos și pe bătrînul prea-curvar, împruținat fiind de minte” (*Sirah 25:2*).

sănătoși în credință, în dragoste și în răbdare.

Zice: O, Tit! – învață-i pe bătrîni să aibă credință dreaptă și sănătoasă, să aibă dragoste și, mai ales, răbdare. Căci răbdarea este porunca cea mai potrivită și mai de nevoie bătrînilor, de vreme ce ei sînt îndărătnici și pentru puțin lucru se mînie și se întristează.

3. La fel, presviterele să fie în așezare sfințit-cuviincioasă,

Aici, Pavel le numește „presvitere” pe bătrîne, care se cuvine a se arăta cucernice din însuși chipul cel din afară și din purtare, fiind bine orînduite și împodobite.¹ Unii zic însă că, prin „presvitere”, Pavel le înțelege aici

¹ Vezi și subînsemnarea și tîlcuirea stihului 2 al capitolului 5 al celei dintîi către Timotei. (*n. aut.*)

pe diaconițele Bisericii, cărora Apostolul le cere ca datorie a avea sfințită cuviință chiar din însăși îmbrăcămintea din afară, pentru a fi vrednice de sfințitele lucrări pe care le fac.

neclevetitoare, nerobite la mult vin;

De vreme ce bătrînețea este rece din fire (căci, la vârsta aceasta, fierbințeala sădită în lăuntru se veștejește), pentru aceasta bătrînii, și mai ales femeile bătrîne, iubesc vinul, ca să se încălzească. Iar apoi, fiindcă stomacul lor nu poate mistui vinul în grabă, bătrînii și bătrînele se biruiesc de acesta, însă nu de cel puțin și măsurat, ci de vinul cel mult și peste măsură. Iar apoi, biruindu-se, se pleacă spre a cleveti și a grăi de rău pe unii și pe alții, mai ales femeile pe alte femei, care șoptesc și se vorbesc una pe alta pe ascuns.¹

învățătoare de bine,

Zice: Se cuvine ca bătrînele să fie învățătoare de bine și de fapta bună. Dar atunci cum zice Pavel în alt loc ca femeile să nu învețe?: „Femeilor nu le dau voie să învețe” (*1 Timotei 2:12*). Răspundem că acolo Pavel zice să nu învețe femeile fățiș, în Biserică, aceasta fiindu-le oprit; iar aici vorbește despre învățătura ce se face în casă și îndeosebi către femei, care nu le este oprită. Și că aceasta înțelege Pavel se face arătat din următoarele cuvinte:

4. ca să le înțeleptească pe cele tinere spre a-i iubi pe bărbații lor,

Zice: Se cuvine ca bătrînele să le înțeleptească și să le orînduiască bine nu numai pe ficele lor cele tinere, ci și pe tinerele străine. Căci fiecare bătrînă se cuvine a o învăța pe cea tînără, și mai întîi decît toate s-o învețe a-și iubi bărbatul. Căci, atunci cînd femeile își iubesc bărbații, toate celelalte bunătăți urmează și ele, adică: întreaga-înțelepciune, cinstea, îndestularea și buna-norocire a casei, buna-creștere a copiilor, ocîrmuirea slugilor și a robilor și cea mai bună economie a întregii familii. Tot așa cum, dimpotri-

¹ De aceea, și marele Vasilie lăuda băutura de apă, zicînd: „Nimeni nu s-a îmbătat de apă, pe nimeni nu l-a durut cîndva capul îngreuindu-se de apă. Viețuind cu băutura apei, nimeni nu a avut trebuință de picioare străine și nu a fost sprijinit de mîinile altuia” (*Cuvîntul întîi despre post*). Zice și Teologul Grigorie, în stihurile cele jumătate iambice: „Voiești să bei? Îți izvorăște apa, pahar pururea curgător, băutura nepărtășită de beție, bucurie neclătită!” Și iarăși, în stihurile întreg-iambice, zice așa: „Apa e băutura ce se poate purta și care ține mințile bine; iar beția, primindu-se, tulbură mintea.” Vezi și subînsemnarea zicerii „Nu vă îmbătați de vin, în care este desfrînarea!” (*Efeseni 5:18*) și a zicerii „(...) nu în banchete și în beții” (*Romani 12:13*). (n. aut.)

vă, cînd femeile nu-și iubesc bărbații, chiar dacă s-ar afla în casă toate celelalte bunătați trupești, ele tot nu folosesc, ci se pierd și se strică.

să fie iubitoare de fi,

Cînd femeile își iubesc bărbații, urmează a-și iubi și copiii, căci femeia ce iubește rădăcina, adică pe tatăl copilului și bărbatul său, aceea va iubi cu mult mai virtuos roadele lui, adică pe copii, fiindcă sînt copiii aceluia.

5. întreg-înțelepte și curate, păzitoare ale casei, bune, supunîndu-se bărbaților lor,

Cînd își iubesc bărbații, femeile urmează a fi întreg-înțelepte și curate, adică întreg-înțelepte după trup și limpezi și curate după suflet, depărîndu-se și cu trupul, și cu mintea de toată amestecarea și pofta de bărbat străin. De asemenea, femeile ce își iubesc bărbații se fac păzitoare și bune iconoame caselor lor. Căci, iubindu-și bărbații, iubesc totodată și casa bărbatului lor, căruia nu-i cheltuiesc rău averile, iar mai ales averile lor înseși, nici nu se îndeletnicesc în desfătări și în împodobiri zadarnice. Căci femeile se împodobesc pentru a plăcea altor bărbați, iar cele ce și-au iubit bărbații și au fost plăcute de ei, acelea nu se mai împodobesc pentru a plăcea altora, negreșit. Pe lîngă acestea, femeile care-și iubesc bărbații se și supun lor cu toată buna-supunere – adică întru cele legiuite și drepte, iar nu întru cele afară de fire și nelegiuite –, numindu-i „domni” și „stăpîni”, așa cum Sarra îl numea „domn” și „stăpîn” pe Avraam, după zicerea căpeteniei Petru: „Sarra a ascultat de Avraam, «domn» numindu-l pe el” (1 Petru 3:6). Vezi însă, cititorule, că Pavel, care se silește în tot chipul să-i scoată pe Creștini din lucrurile lumești, pune aici atît de multă purtare de grijă pentru buna orînduire a celor însoțiți și a caselor lor. Dar pentru ce face aceasta? Pentru că, atunci cînd trebile familiei Creștinilor se ocîrmuiesc bine, se ocîrmuiesc bine și trebile duhovnicești, astfel încît sporesc și bărbații, și femeile.

ca să nu se hulească cuvîntul lui Dumnezeu.

O, cititorule! – vezi că, după cuvîntul cel mai de temei, dumnezeiescul Pavel poartă grijă pentru propovăduirea evangheliei, iar nu pentru lucrurile lumești. Căci, dacă o femeie credincioasă locuiește împreună cu un bărbat necredincios¹ și neîmbunătățit, hula asupra femeii trece asupra credinței ei.

¹ Pavel zice aceasta pentru soțul sau soția care, fiind mai înainte întru necredință, a primit în urmă credința lui Hristos. Căci el iartă ca partea ce a crezut să locuiască împreună

6. Pe cei tineri roagă-i de asemenea să păzească întreaga-înțelepciune,

Mai sus, Pavel le-a așezat pe bătrîne ca dascălițe ale femeilor mai tinere, adică femei asupra altor femei; iar aici îl așază ca dascăl al bărbaților tineri chiar pe episcopul Tit, pentru că Apostolul se îngrijește în toate părțile de buna rînduială și de buna-cuviință. Dar ce se cuvine să-i îndemne și să-i învețe Tit pe cei mai tineri? Să păzească întreaga-înțelepciune și curăție de patimile trupești, de vreme ce mai ales vîrsta tinerilor e supărată de focul patimilor, pe care ei se cuvine a-l stinge, silindu-se să păzească întreaga-înțelepciune. Căci – după Teodorit – această faptă bună a întregii-înțelepciuni împodobește tinerețea.

7. Către toți (întru altele se zice: „întru toate”) arată-te pildă de fapte bune,

Zice: Femeile bătrîne să le învețe pe cele mai tinere și bătrînii pe cei mai tineri, dar strălucirea vieții tale – o, Tit! – aceasta să fie școală obștească și pildă de fapte bune înaintea tuturor – și bărbaților, și femeilor – ca întîie icoană închipuită și amărunită [„model”, *n. m.*] a tuturor bunătăților, pentru ca fiecare să ia izvod de la aceasta despre felul faptei bune și al bunătății.

întru învățătură, nestricarea;

Și aici zicerea se înțelege din afară, adică: O, Tit! – întru învățătură, să dai nestricare, adică cele ce înveți să nu fie mincinoase și stricate, ci sănătoase și drepte.

cinstire,

Zice: O, Tit! – întru învățătură, dă cinstire, adică învățatura ta să nu aibă vreo înțelegere necinstită, sau să dea vreo mișcare care să-i facă pe cei fără de minte a se pleca spre rîs și neevlavie. Ci – zice – toate înțelegerile, cu-

---

cu partea ce rămîne întru necredință, dacă va voi și aceea, zicînd: „Dacă vreun frate are femeie necredincioasă și ea binevoiește a locui împreună cu dînsul, să nu o lase pe ea! La fel și femeia, dacă va avea bărbat necredincios și el va binevoi să locuiască cu dînsa, să nu îl lase!” (*1 Corinteni 7:12*). Iar Teodorit tîlcuieste zicînd așa: „Femeile să se supună bărbaților lor și să nu se despartă de dînșii! Căci a-și lăsa femeile bărbații ca pentru pricina bunei-cinstiri de Dumnezeu, aceasta pricinuia hulă propovăduirii evangheliei.” Pentru aceasta, și sinodul din Gangra, în Canonul său al 14-lea, rînduiește acestea: „Dacă vreo femeie își leapădă bărbatul și voiește a se depărta de el îngrețoșîndu-se de nuntă, să fie anatema!” (*n. aut.*)

vintele și formele învățaturii tale să fie vrednice de cinstire, și de slava și mîntuirea lui Dumnezeu.

8. cuvînt sănătos, nedeznădăjduit,

Zice: Tit, întru învățătura ta, dă cuvînt sănătos și nedeznădăjduit, adică cuvînt drept-slăvitor și care să nu aibă vreo apucătură a fi defăimat despre vreo parte.

ca cel dimpotrivă să se rușineze, neavînd a zice nimic rău despre noi.

Zice: O, Tit! – să ai toate acestea pentru ca cel dimpotrivă – adică diavolul, sau oricare alt vrăjmaș al credinței ce se face slujitor al diavolului – să se rușineze, neputînd zice nimic împotrivă despre credința noastră.¹

9. Robii să se supună stăpînilor lor, spre a le fi bine plăcuți întru toate,

Zice: O, Tit! – îndeamnă-i pe robi să se supună stăpînilor lor și să le fie bine-plăcuți întru toate, adică întru toate cele legiuite și drepte care se cuvin supunerii trupești a robilor, iar nu și întru cele afară de lege. Prin urmare, oricine le desparte pe femei de bărbații lor pentru prilejul înfrînării și oricine îi desparte pe robi de stăpînii lor pentru chipul bunei-cinstiri de Dumnezeu, unul ca acesta nu e neprihănit, de vreme ce le dă necredincioșilor multe apucături și le deschide gurile spre a defăima credința Creștinilor.²

10. negrăind împotrivă, nefurîndu-i, ci arătîndu-le toată buna credință,

O, Creștine! – vezi că Pavel cere ca datorie de la robi să aibă toate acelea care-i odihnesc mai mult pe stăpînii lor, adică a nu grăi împotriva lor, a nu le fura lucrurile, ci fiindu-le credincioși întru toate. Căci mai ales acestea sînt poftite și iubite de oamenii lumești, adică de stăpînii robilor.

¹ Iar dumnezeiescul Grigorie al Nissei zice că, atunci cînd arhiereul și ceilalți Creștini duc o viață îmbunătățită, potrivnicii credinței se rușinează, pentru că nu află vreo apucătură sau pricină de a-i defăima, zicînd sfîntul așa: „«(...) pentru a se rușina cel dimpotrivă.» Din aceasta se înțelege că cei ce viază după fapta bună nu sînt atinși de prihana ocării. Căci cum va putea fi ocărit pentru lăcomia de averi neagonisitorul? Și cum îl va ocări cineva de desfrîinare pe cel osebit, care viază întru singurătate? Sau de mînie pe cel blînd? Sau de mîndrie pe cel smerit? Sau de altă patimă oarecare din cele de prihană pe cei cunoscuți a fi împotriva acelor patimi?” (la viața lui Moisi). (n. aut.)

² Pentru aceasta, soborul din Gangra rînduiește: „Dacă cineva, pentru prilejul bunei-cinstiri de Dumnezeu, îl învață pe rob să-l defaime pe stăpînul său și să se depărteze de slujbă (...), să fie anatema!” (n. aut.)

ca să împodobească învățătura Mântuitorului nostru Dumnezeu întru toate.

Zice: Dacă robii vor fi către stăpînii lor așa cum am zis mai sus, negreșit au să fie spre slava creștinismului! Fiindcă, atunci cînd Elinul sau alt necredincios îl va vedea pe robul său Creștin așa bine-învățat de creștinism, cum nu se va mira de dogmele credinței lui Hristos și cum nu le va lăuda, văzînd că au atîta putere spre a îndrepta sufletele celor ce le cred? Căci, de cele mai multe ori, robii sînt un neam îndărătnic, sălbatic și fără omenie, fiindcă nu primesc dintru început bună creștere, fiindcă sînt trecuți cu vederea de stăpînii lor și fiindcă nu au învățat bune năravuri din învățătura și petrecerea împreună cu bărbați îmbunătățiți. De aceea, robii au trebuință a fi învățați de tine – o, Tit! – cele ce se cuvine să facă. Prin urmare, nu în zadar zice Pavel, într-alt loc, că robii se cuvine a sluji stăpînilor lor ca și cum I-ar robi lui Dumnezeu, iar nu oamenilor: „(...) cu bună-voință slujind Domnului, iar nu oamenilor” (*Efesenii* 6:7). Astfel încît, dacă tu, robul Creștin, îl slujești și-l cinstești pe stăpînul tău, iar cinstea și slujirea ce i-o dai lui se înalță la Însuși Dumnezeu, atunci dragostea și buna-voință către stăpînul tău se naște și își are începutul din frica lui Dumnezeu.¹

11. Căci darul lui Dumnezeu cel mîntuitor s-a arătat tuturor oamenilor,

De vreme ce, mai sus, a cerut ca datorie de la robi multe și mari fapte bune, adică să împodobească și să slăvească învățătura Domnului prin viața lor cea îmbunătățită, Apostolul arată aici că cere de la dîșii aceste fapte bune în chip drept și după cuviință. Pentru ce? Pentru că darul lui Dumnezeu s-a arătat – zice – tuturor oamenilor, chiar și robilor, și le-a dăruit iertarea păcatelor lor cele multe. Prin urmare, toți sînt datori a petrece și a viețui spre slava lui Dumnezeu, a unui asemenea făcător de bine.² Și, zicînd că

¹ Vezi mai pe larg cele convenite robilor la capitolul 6 al celei către Efesenii, de la stihul 5 pînă la 9. Vezi și la subînsemnarea zicerii „Rob te-ai chemat, să nu-ți pese!” (*I Corinteni* 7:21) de cîte feluri e robia. (*n. aut.*)

² Nu pot trece aici sub tăcere cuvintele acelui prea-vestit istoric și filosof mai nou, Seldin, care-i zicea lui Osir că nu și-a putut odihni sufletul întru altceva afară de *Scripturi* și că mai mult decît toate îl încredința zicerea aceasta a lui Pavel: „Darul lui Dumnezeu cel mîntuitor s-a arătat tuturor oamenilor, învățîndu-ne ca, prin lepădarea de păgînatate și de poftele lumești, să viețuim în veacul acesta cu întreaga-înțelepciune, cîu dreptate și cu buna-cinstire de Dumnezeu, așteptînd fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne izbăvească de toată nelegiuirea și să ne curățească Lui-Și norod ales, rîvnitor de fapte bune.” „Căci – zice – aceasta cuprinde firea, sfîrșitul [«scopul», *n. m.*] și răsplătirea adevăratei credințe” (întru adunarea învățăturii teologice, foaia 280). (*n. aut.*)

„s-a arătat darul lui Dumnezeu”, Apostolul arată cea dintâi venire a Domnului, care avea să le dea oamenilor și iertarea păcatelor.

12. învățându-ne ca, lepădându-ne de păgînatate și de poftele lumești,

Cu aceste cuvinte, dumnezeiescul Apostol îi rușinează pe robi, zicînd: Dacă voi, robii, v-ați norocit a avea ca învățător însuși darul acesta al lui Dumnezeu, adică pe Dumnezeu Însuși, cum nu ați fi datori a vieții după cuviința acestui Învățător al vostru? Căci darul acesta al lui Dumnezeu n-a stat numai pînă la iertarea păcatelor noastre trecute, ci ne păzește să nu mai păcătuiem nici în viitor. Iar aceasta ne învață pe noi, Creștinii, să ne pretrecem rămășița vieții cu întreaga-înțelepciune, pe noi, care, întru Sfîntul Botez, ne-am lepădat cu adevăritate de păgînatate și de poftele lumești. Și, zicînd să ne lepădăm, Pavel arată întoarcerea și ura pe care se cuvine să o arătăm față de acestea dintru toată așezarea sufletului nostru; apoi, pomenind de păgînatate, arată slujirea idolilor și dogmele elinești; în sfîrșit, amintind de poftele lumești, arată lăcomia de averi și de desfătare, iubirea de slavă și celelalte patimi și răutăți care nu trec la cer, ci lucrează numai în lumea aceasta, împreună cu care încetează și se topesc și ele. Deci Hristos a venit pentru ca noi, Creștinii, să ne lepădăm de dogmele păgînești și de viața cea necurată, urîndu-le pe amîndouă cu aceeași întoarcere și așezare a sufletului nostru.

să viețuim cu întreaga-înțelepciune, cu dreptate și cu buna-cinstire de Dumnezeu

„Cu întreaga-înțelepciune” nu însemnează doar depărtarea de curvie și de poftele trupești, ci de toate celelalte patimi și răutăți. Căci nici cel ce iubește banii nu e întreg-înțelept, ci este mult mai desfrînat chiar decît omul cel curvar, iubirea de argint nefiind patimă firească, precum e curvia. Prin urmare, cel ce se biruiește de oricare patimă, acela nu e întreg-înțelept.

în veacul de acum,

Zice: Se cuvine să viețuim cu întreaga-înțelepciune, cu dreptate și cu buna-cinstire de Dumnezeu în veacul acesta, fiindcă vremea acestei vieți are lupta și războiul, iar cel viitor are răsplătirile și cununile.¹

¹ Iar că veacul acesta are luptele, iar cel viitor cununile, vezi la subînsemnarea zicerii „Au nu știți că cei ce aleargă în stadion (...)” (1 Corinteni 9:24). (n. aut.)

13. așteptînd fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos,

Iată cununa luptei vieții acesteia, adică a doua venire și arătare a Domnului, aceea fericită și slăvită, „a slavei”, cum a zis Pavel. Fiindcă două sînt arătările și venirile Domnului: și venirea dintîi s-a făcut cu blîndețe și cu smerenie, dînd dar și iertare a păcatelor; iar a doua Lui venire are să se facă cu slavă mare și cu cinstea cuvenită lui Dumnezeu – precum El Însuși o zice: „(...) cînd va veni Fiul omului întru slava Sa” (Matei 15:31) – dînd fiecăruia răsplătire pentru faptele lui.¹ Unde sînt acum arienii, care-L micșorează pe Fiul, zicînd că e mai jos decît Tatăl, și nici nu voiesc a-L numi Dumnezeu? Să asculte cum Îl numește aici Pavel nu numai „Dumnezeu”, ci „Dumnezeu mare”. Iar „mare” se zice despre Dumnezeu nu după mărime și ținare, adică pentru că ar fi mai mare decît alt Dumnezeu mai mic, ci Se numește așa fără asemănare, fără atîrnare, slobod, ca Acela ce este mare din fire și decît Care nimic nu poate fi socotit mai mare.² Domnul Se

¹ Iar înțeleptul Meletie Pigas zice (întru a treia carte despre creștinism) că toată fapta, bună și rea, se cuprinde în cuvintele acestea ale Apostolului: „Drept aceea, Apostolul a cuprins toată fapta bună și rea întru aceste cuvinte: «Darul lui Dumnezeu cel mîntuitor s-a arătat tuturor oamenilor, învîșîndu-ne să ne lepădăm de păgînatate și de poftele lumești și să viețuim în veacul de acum cu întreaga-înțelepciune, cu dreptate și cu buna-cinstire de Dumnezeu, așteptînd fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.» Aici, pomenind de «păgînatate» și de «pofte lumești», Apostolul a pilduit toată răutatea; și, zicînd: «cu întreaga-înțelepciune și cu dreptate și cu buna-cinstire de Dumnezeu», arată toată fapta bună, adăugînd și scopul acestei viețuiri: «nădejdea venirii Mîntuitorului.»”

Și, după același Meletie – așa cum faptele bune se împart în trei: cele către Dumnezeu, cele către noi înșine și cele către aproapele – tot astfel se împart întru acestea trei și cuvintele Apostolului. Astfel, zicerea „a vieții cu întreaga-înțelepciune” le arată pe cele ale noastre, de vreme ce sîntem datori să iubim înfrînarea, smerenia, fecioria, sărăcia (căci acestea alcătuiesc întreaga-înțelepciune) potrivit-ne omul cel din lăuntru cu legea lui Dumnezeu și robindu-l pe omul cel din afară, adică supunîndu-l sufletului și legii lui Dumnezeu. Apoi, zicerea „cu dreptate” arată faptele bune către aproapele, noi fiind datori să-i iubim pe cei de aproape ai noștri ca pe noi înșine și făcîndu-le celorlalți bunătățile pe care voim a ni le face ei și, dimpotrivă, nefăcînd altora relele pe care nu voim să ni le facă alții – precum ne poruncește Domnul. Iar zicerea „cu bună-cinstire de Dumnezeu” arată faptele bune către Dumnezeu, fiindcă noi, Creștinii, viețuim astfel dacă Îl cunoaștem ca adevărat pe Dumnezeu ca atotputernic și făcător a toată făptura, și Îl credem și ne temem de Dînsul ca de Stăpînul, Domnul și Judecătorul cel drept, și dacă Îl iubim ca pe un bun și iubitor Părinte al nostru, și ca pe făcătorul de bine și Izbăvitorul și Mîntuitorul nostru cu tot sufletul nostru, din toată inima noastră, din toată tăria noastră și din toată puterea noastră. (n. aut.)

² Despre aceasta zice și Dionisie Areopagitul: „Deci Dumnezeu Se numește «mare» după mărirea Sa osebită, care se revarsă și se întinde mai presus decît toată mărirea din

numește și „Mîntuitor”, pentru că întru venirea Sa cea dintîi ne-a mîntuit pe noi, care eram vrăjmași ai Lui. Și, dacă ne-a mîntuit cînd eram vrăjmași ai Lui, ce ne va da întru a doua venire a Sa, dacă ne va afla bine aleși întru faptele cele bune și întru lucrarea poruncilor Sale? Vezi și subînsemnarea zicerii: „Dumnezeu S-a arătat în trup” (*1 Timotei 3:16*), ca să vezi de cîte ori L-a numit Pavel „Dumnezeu” pe Hristos.

14. Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne izbăvească de toată nelegiuirea

Și aceasta este o dovadă a stăpînirii Domnului, a Se da de bună-voie pentru noi ca să ne răscumpere¹ și să ne slobozească de toate păcatele, nu doar de unele. Prin urmare și noi, Creștinii, se cuvine să ne rușinăm de răscumpărarea și de slobozirea aceasta dăruită nouă de Domnul, și să nu mai păcătuim.

și să ne curățească Lui-Și norod ales,

Domnul – zice – ne-a curățit pe noi, Creștinii, prin scaldătoarea dumnezeiescului botez și prin lucrarea dumnezeieștilor și curățitoarelor Sale porunci și ne-a făcut „norod ales” al Său, adică osebit, care nu are nici o împărtășire și asemănare cu celelalte noroade. Iar „ales” se zice de la metafora² robilor care se află totdeauna întru avuția și bogăția domnilor lor.³

rîvnitor de fapte bune.

Pe noi, pe Creștini, ne-a făcut norod al Său ca să alergăm – zice – cu osîrdie și cu căldură spre faptele cele bune. Deci izbăvirea de toată nelegiuirea este lucrul și darul lui Dumnezeu, iar a avea rîvnă spre faptele bune este lucrul nostru.

---

afară, cuprinzînd tot locul, covîrșind tot numărul și trecînd peste toată nemărginirea. (...) Mărirea aceasta este nemărginită și nenumărată. Și aceasta e covîrșirea după firea fără sfîrșit a necuprinsei mării” (*Despre numirile dumnezeiești*, capitolul 9). (n. aut.)

¹ [...] Vezi și subînsemnarea zicerii „plată de mîntuire pentru mulți” (*1 Timotei 2:6*). (n. aut.)

² Figură de stil rezultînd dintr-o comparație subînțeleasă. (n. m.)

³ Varin zice că „norod ales” este cel cîștigat de Dumnezeu ca o agonisire și avuție. Iar Teodorit, tîlcuind zicerea din *Ieșire*: „(...) veți fi Mie norod ales” (*Ieșirea 19:5*), înțelege așa: „Sînt – zice – Făcător și Stăpîn al tuturor și, ca Făcător, port grijă de toate. Pe voi însă v-am afieorosit Mie ca pe un norod mai ales.” Iar Sefir zice: „«Norod ales» se socotește adică după osebite întru alegere și întru cîștigare.” [...] Iar căpetenia Petru numește norodul acesta „ales” „norod spre cîștigare”, zicînd: „Iar voi sînteți neam ales, preoție împărătească, neam sfînt, norod spre cîștigare” (*1 Petru 2: 9*). (n. aut.)

15. Acestea grăiește, îndeamnă și mustră cu toată porunca!

Zice: O, Tit! – mai întâi grăiește și îndeamnă, adică învață norodul mai cu blîndețe. Apoi, mustră! – și nu simplu, ci cu toată poruncirea, adică cu asprime și cu stăpînire. Căci cei ce păcătuiau erau împietriți, și de aceea îl învață Pavel pe Tit să arate către ei învățatură poruncitoare și aspră. Pentru că sînt unele păcate care nu au trebuință de asprime și de iuțală, ci numai de sfătuire blîndă și de îndemnare, cum este a învăța pe cineva să defaime banii și să-i dea milostenie.¹ Iar alte păcate au trebuință de învățatură aspră și de mustrare tare, cum sînt prea-curviile, furțișagurile, lăcomiile de averi, vrăjitoriile și alte asemenea păcate grele.

Nimeni să nu te defaime!

Zice: O, Tit! – să nu te defaime cineva! Iar aceasta se va face dacă tu vei mostra cu îndrăzneală și vei certa fără temere, în vreme potrivită și îndemînică, pe cei ce păcătuiesc. Căci cel ce ceartă afară de vremea potrivită, acela e mai mult defăimat decît ascultat de către cei ce păcătuiesc.

---

¹ Iar că a-și vinde cineva avuțiile și a le da milostenie este poruncă, vezi și la stihul 2 al capitolului 4 al celei dintîi către Tesaloniceni și la subînsemnarea de acolo; și la stihul 11 al capitolului 4 al celei dintîi către Timotei. (*n. aut.*)

CAPITOLUL III

1. Adu-le aminte să se supună începătorilor și stăpînitorilor, să asculte de stăpînire și să fie gata spre tot lucrul bun;

În multe părți ale epistolelor sale voiește fericitul Pavel să se supună Creștinii începătorilor [„conducătorilor”, *n. m.*] și stăpînitorilor din afară¹, cum zice și aici, arătînd însuși chipul în care se vor supune acelora, anume dacă vor fi gata să facă tot lucrul bun. Din aceasta se face arătat așadar că cei gătiți spre a face rele nu se supun începătorilor și stăpînitorilor din afară. Sau, zice și aceasta, anume ca Tit să-i învețe pe Creștini a fi gătiți să se înduplece spre faptele cele bune [ale credinței, *n. m.*], iar nu spre cele vătămătoare de suflet și spre răutăți.

2. să nu blesteme pe nimeni, să fie negîlcevitori,

Zice: O, Tit! – învață-i pe Creștini să nu blesteme, adică să nu defaima și să nu clevească pe cineva. Zice: Chiar de va face rele cineva, tu, Creștine, să nu-l grăiești de rău pe acela, nici să defaimi numele lui, gura Creștinilor cuvenindu-se a fi curată de toată defăimarea și ocara. Căci, și întemeiate de ar fi acestea, noi nu avem voie a defăima și a osîndi; iar de vor fi mincinoase, apoi socotește, Creștine, cît de mare este primejdia de a judeca minciuna ca și cum ar fi adevăr!

arătînd blîndețe către toți oamenii.

O, Tit! – învață-i pe Creștini să arate toată blîndețea, și nu doar către unii, ci către toți oamenii de obște: și Iudei, și Elini, și bine-cinstitori de Dumnezeu, și necinstitori de Dumnezeu, și buni, și răi.

3. Căci și noi eram altădată fără de minte, neascultători, rătăciți, slujind poftelor și multor feluri de desfătări,

În epistola întîia către Corinteni, Apostolul îi înspăimîntă pe Creștini să nu osîndească pe nimeni pentru păcate, întru care toți sîntem supuși să cădem, zicînd: „Cel căruia i se pare că stă să ia seama să nu cadă!” (*I Corinteni* 10:12). Iar aici îi potolește pe Creștini, zicîndu-le să nu osîndească păcatele trecute ale altora, zicînd el: O, fraților! – să nu-i osîndim pe alții pen-

¹ Vezi la capitolul 13 al celei către Romani, stihul 1 și subînsemnarea de acolo, unde se vorbește despre aceasta mai pe larg. (*n. aut.*)

tru păcatele lor, căci și noi am păcătuit la fel, și încă mai rele decît dînșii, înainte de a crede în Hristos. Chiar aceasta o zicea și tîlharul către celălalt tîlhar: „Nu te temi de Dumnezeu? – căci întru aceeași osîndă ești. Și noi pe drept, căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre; Acesta însă n-a făcut nici un rău.” (Luca 23:40). Însă cînd am fost fără de minte? Mai înainte de a veni Hristos, cînd noi și strămoșii noștri slujeam demonilor și idoliilor celor nesimțitori.¹ Căci cum nu este mare lipsire de minte a sluji unor zei ca aceia? Sau cum nu era rătăcire prea-mare a jertfi oamenii cei cuvîntători idoliilor fără de suflet, căci zice: „I-au jertfit pe fiii lor și pe fiicele lor demonilor” (Psalm 105:35)? Ci am slujit – zice – și feluritelor îndulciri și pofte, adică întru curvii cu bărbați, și curvăsării cu maici și surori și întru celelalte necurății afară de fire și prea-dobitocești. Căci spurcatul și de trei ori blestematul diavol a batjocorit și a rușinat ticăloasa fire omenească în tot felul.

petrecînd întru răutate și pizmă, urîtori fiind și urîndu-ne unii pe alții.

Zice: Noi viețuiam pururea cu răutate, adică cu pomenirea de rău și cu zavistie, și de aceea eram vrednici de ură, fiindcă ne uram unul pe altul. Și se cuvenea să pătimim aceasta, căci din zavistie se naște ura.

4. Iar cînd s-a arătat bunătatea și iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu,

Adică atunci cînd Fiul lui Dumnezeu cel unul născut S-a întrupat și S-a asemănat cu noi, oamenii.

5. El ne-a mîntuit nu din faptele cele întru dreptate pe care le-am fi făcut noi, ci după mila Sa,

Zice: Cînd Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, El ne-a mîntuit nu din faptele noastre cele bune, de vreme ce nu făcusem vreo faptă bună, și nici nu ne-am mîntuit prin acestea, ci totul l-a făcut bunătatea și mila Lui, și așa ne-am mîntuit.

6. prin scăldătoarea celei de a doua nașteri și prin înnoirea Duhului Sfînt, pe Care L-a revărsat asupra noastră cu îmbelșugare prin Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru.

¹ Eu socotesc că Pavel zice acestea pentru Tit, care se trăgea din strămoși Elini, și unește fața [„persoana”, n. m.] sa ca să facă cuvîntul mai bine primit. Căci nici Pavel, nici strămoșii lui nu slujiseră idoliilor, afară numai dacă nu ar spune cineva că și Evreii slujeau de multe ori idoliilor, cum arată zicerea următoare a lui David. (n. aut.)

O, minune! – căci zice: Atît eram de spurcați în răutate, încît nici nu mai puteam să ne curățim de aceea, ci a fost nevoie să ne naștem a doua oară prin Sfîntul Botez, și așa ne-am curățit. Fiindcă „a doua naștere” și „înnoire” va să zică „naștere din nou” și „a doua facere”. Căci – așa cum nu punem stîlpi ca să sprijinim o casă putrezită și foarte învechită, ci o risipim pînă în temelie și o zidim din nou – tot astfel Dumnezeu nu a dres firea oamenilor cea cu totul putrezită de păcate, adică nu a cîrpit-o din parte, ci a prefăcut-o din nou pe toată, zidind-o a doua oară. Și cum a prefăcut-o? Prin Sfîntul Duh! Ca să nu te întrebî întru socotința ta, Creștine, în ce chip ne-a alcătuit din nou Dumnezeu, Pavel a dezlegat nedumerirea ta, zicînd că L-a turnat peste noi pe Însuși Duhul Sfînt, și anume cu îmbeșugare, ca prin această din urmă împărtășire a Lui să se arate adevărată și întîia facere a noastră. Și după cuviință s-a făcut aceasta: căci ne-a umplut de Sfîntul Duh cu îmbeșugare după ce mai întîi ne-a curățit și ne-a prefăcut, fiindcă aceasta însemnează zicerea „a turnat”, de vreme ce Duhul cel curat nu intră întru cei necurați, precum este scris: „Duhul cel Sfînt, povățuitorul oamenilor, fuge de vicleșug, Se depărtează de mințile fără de pricepere” (*Înțelepciunea lui Solomon* 1:5); și iarăși: „Înțelepciunea nu va intra în sufletul rău meșteșugitor, nici nu se va sălășlui în trupul cel plin de datoria păcatelor” (la fel, 4). Și darurile acestea – zice – ni s-au dat prin Iisus Hristos, căci Acesta este mijlocitorul și pricinuatorul tuturor bunătăților întru noi.

7. Ca, îndreptîndu-ne cu darul Aceluia, să ne facem, după nădejde, moștenitori ai vieții veșnice.

Pavel zice și aici că ne-am îndreptat după darul lui Iisus Hristos, iar nu după datorie. Cuvîntul acesta ne învață și smerita-cugetare, fiindcă noi nu am isprăvit nici un bine vrednic de îndreptare și de mîntuire. Pe lîngă aceasta, spusa Apostolului ne face să avem bune nădejdi pentru cele viitoare. Căci, dacă Dumnezeu ne-a mîntuit cu darul Său pe cînd eram dez-nădăjduiți, cu mult mai vîrtos ne va da bunătățile Sale ce vor să fie acum, după ce ne-am îndreptat, făcîndu-ne adică moștenitori ai vieții veșnice, precum și nădăjduim. Sau, încă de acum sîntem moștenitori ai vieții veșnice, pentru nădejdea cea adevărată pe care o avem și pentru arvuna darului Sfîntului Duh pe care l-am luat în inimile noastre.

8. Credincios este cuvîntul,

Fiindcă, mai sus, a vorbit despre lucruri ce au să fie, iar viitorimea este neștută și nevăzută, Apostolul adaugă aici vrednicia de crezare întru cu-

vîntul său, zicînd: Ceea ce am zis este adevărată și încredințată din bunătățile pe care le-am dobîndit mai înainte. Căci Dumnezeu, Care ne-a dat atîtea bunătăți în vremea trecută, ne va da și în viitor.

și voiesc să adeverezi acestea cu tărie, pentru ca aceia ce au crezut în Dumnezeu să poarte grijă a se nevoi întru fapte bune.

De vreme ce a pomenit mai sus despre covîrșitoarea bunătate arătată de Dumnezeu întru noi – căci ne-a mîntuit în dar pe noi, cei ce eram deznădăjduiți –, Apostolul îi zice acum lui Tit așa: Voiesc să înveți norodul tău despre acestea, ca să știe Creștinii nu numai a fi smerit-cugetători și a nu-i osîndi pe alții ca pe niște păcătoși, ci să aibă milă și durere pentru frații lor. Căci celui ce socotește mila făcută de Dumnezeu cu dînsul, negreșit îi va fi milă și lui de fratele său. Iar ce trebuie a-i învăța pe Creștini – O, Tit! – e să poarte grijă, adică să aibă sîrguință neconținută spre a-i ajuta pe cei nedreptățiți, a le purta de grijă și a le apăra (căci aceasta însemnează zicerea „a se nevoi pentru fapte bune”) pe văduve și pe orfani, neașteptînd să vină cei nevoiași către dînșii ca să-i roage.¹

Acestea sînt cele bune și de folos oamenilor.

Zice: O, Tit! – acestea sînt lucrurile bune și folositoare oamenilor, adică purtarea de grijă și iscusința întru faptele bune, sau chiar acestea sînt faptele cele bune.

9. Iar de întrebările nebunești, de genealogii, de prigoniri și de gîlce-vile pentru Lege, ferește-te, căci sînt nefolositoare și zadarnice!

Pavel le numește „întrebări nebunești” pe acelea nefolositoare și zadarnice – precum tîlmăcește singur –, adică acelea pe care Evreii cei necredincioși le pun Creștinilor. Iar „genealogii” numește neamurile vechilor patriarhi și strămoși ai lor pe care îi numără Evreii, fălindu-se întru dînșii. Căci ce folos îi este unui păcătos a-l avea ca părinte și strămoș pe Avraam? – de vreme ce lui îi urmează mai ales vătămare și osîndă, fiindcă, trăgîndu-se din dreptul Avraam, nu face faptele lui Avraam.² Așadar – zice – fe-

¹ La tîlcuirea acestei ziceri, și Teodorit zice că, „celor goliți de fapte bune, nu le e de ajuns credința spre mîntuire”. (n. aut.)

² Iar Icumenie zice că Pavel înțelege aici și genealogiile Elinilor, care, înșirînd neamul zeilor lor, zic cum Kronos l-a născut pe Zeus, și altul pe altul. (n. aut.)

rește-te de acestea, adică leapădă-te! – fiindcă nu se cuvine să lași lucrările duhovnicești cele de nevoie, care sînt spre folosul tău și al Creștinilor de sub tine, cheltuindu-ți vremea în cuvinte zadarnice și în prigoniri nefolositoare. Căci – zice – ce folos sau câștig este a te gîlcevi și a te prigoni – o, Tit! – acolo unde nu poți să aduci pe cineva întru credința lui Hristos și să-l mîntuiești? Negreșit, nici un folos! Ci s-ar nedumeri cineva: Atunci de ce, mai sus, Pavel i-a poruncit lui Tit să astupe gurile celor ce vorbesc împotriva?” (capitolul 1:11). Răspundem că atunci cînd unii grăiesc împotriva spre vătămarea altor frați, se cuvine să le astupăm gurile, pentru a nu se vătămă frații noștri; iar pentru folosul celor ce grăiesc împotriva nu se cuvine a ne apuca să vorbim cu dînșii nicicum, căci aceia nu vor a se folosi de cuvintele noastre, fiind neîndreptați și nevindecați.

10. De omul eretic, după întîia¹ și a doua sfătuire, leapădă-te! –

11. Știind că unul ca acesta s-a răzvrătit și păcătuiește fiind osîndit de sine însuși.

Pentru ce zice Pavel aici ca, după întîia și a doua sfătuire, să-l lăsăm pe omul eretic și să nu-i mai vorbim, iar lui Timotei îi zice să-i învețe cu blîndețe pe cei potrivnici, în nădejdea că doar le va da lor Dumnezeu pocăință? Căci zice așa: „(...) întru blîndețe învățîndu-i pe cei ce se pun împotriva, că doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoștința adevărului” (2 Timotei 2:25). Răspundem că acolo Apostolul vorbește despre aceia care arată nădejde de îndreptare, iar aici despre ereticul neîndreptat și nevindecat, care e cu totul răzvrătit și osîndit de sine însuși, adică fără răspuns și dezvinovățire. Căci acesta nu poate zice: Nimeni nu m-a sfătuit și nu m-a învățat să cunosc adevărul! – pentru că, fiind sfătuit și învățîndu-se o dată și de două ori, a rămas întru rătăcirea sa. Deci, cînd stăruie întru rătăcirea sa după una și a doua sfătuire și învățătură, unul ca acesta e osîndit de sine însuși fără dezvinovățire, și de aceea Creștinii se cuvine a se depărta de el.² Vezi și subînsemnarea zicerii „Pe aceștia, muștră-i cu asprime!” (Tit 1:13).

¹ Așa e scrisă zicerea aceasta de către Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie și întru cele mai multe tipărituri, deși întru unele e scris „după întîia”. (n. aut.)

² Despre aceasta zice și marele Vasilie: „De omul eretic trebuie a ne întoarce fețele” (cuvîntul despre nevoință). De aceea, și în *Istoria bisericească* citim că Samosatienii nu voiau să mai intre în apele cele calde, fiindcă întru acelea se scăldase arianul Evnomie. Vezi și subînsemnarea zicerii „Și cuvîntul lor va avea pășune ca o cangrenă” (2 Timotei 2:17). (n. aut.)

12. Când îl voi trimite la tine pe Artemas ori pe Tihic, sîrguiește-te să vii la mine în Nicopole, căci acolo am judecat să iernez.

Pentru care pricină, după ce îi încredințase lui Tit un atît de mare ostrov ca al Critului cu atît de numeroși Creștini, Pavel nu-l lasă să stăruie în păstoreasca sa purtare de grijă, ci iarăși îl trage la sine? Răspundem că Apostolul face aceasta ca mai mult să-l folosească pe Tit, arătîndu-l desăvîrșit întru făgăduința lui și în treaba episcopiei, de vreme ce voia să-l cerceteze dacă iconomisise bine și dacă păzise cele încredințate și predate de el. Iar Nicopole este o cetate a Traciei, apropiată de Macedonia, aflîndu-se asupra rîului Dunării – după Teodorit și Teofilact.¹

13. Pe Zena legiuitorul și pe Apolo, trimite-i în grabă mai înainte, ca să nu le lipsească nimic.

Acest Zena era „legiuitor”, adică iscusit în legile iudaice, iar Apolo era mai bun vorbitor și avea putere mai mare în dumnezeieștile *Scripturi* – precum mărturisesc *Faptele Apostolilor*.² Și apostolilor acestora nu li se încredințaseră încă biserici. Iar zicerea „ca nimic să nu le lipsească” este în loc de: Fă-i să aibă toată îndestularea celor de trebuință, adică mîncare și îmbrăcăminte, încît să nu fie lipsiți de nici una din acestea.

14. Și ai noștri să se învețe a purta grijă de lucrurile bune, întru trebuințele cele de nevoie, ca să nu fie fără de roade.

Cu aceste cuvinte, e ca și cum dumnezeiescul Apostol ar zice către Tit așa: Îmi era cu putință să-i fac pe Zena și pe Apolo să nu aibă trebuință de alții și după alt chip, dar nu voiesc. Pentru ce? Pentru ca și ai noștri, adică eparhioții tăi și ucenicii mei, Criterii Creștini, din merindele și din cele de nevoie pe care le vor da acestora, să se învețe a purta grijă de lucrurile bune, adică de frații ce au trebuință, și cu dare de bani, și cu cuvinte și în oricare chip. Și nu atît ca să cîștige frații săraci care au trebuință, ci mai

¹ Nicopole e o cetate a uscatului – precum zice Marchian. Este și altă Nicopole, aceea a Bitiniei (care acum se zice „Mundania”). Mai este și altă Nicopole, a Armeniei celei mici. Iar Teodorit zice că Pavel a scris epistola aceasta în vremea cînd se afla în Macedonia, de unde e mai adevărat că această Nicopole de care zice aici e cetatea Traciei (Varin, despre zicerea „Nicopoli”). Iar Strabo scrie că Nicopolea uscatului se numea [aceea din] Tracia. Și așa a numit-o pe ea Sevastos împăratul, după ce i-a biruit pe mare pe Adonis și pe Cleopatra, împărăteasa Egiptului (cartea a 7-a). (*n. aut.*)

² În capitolul 18; vezi și la capitolul 3 al celei dintîi către Corinteni, stihul 4. (*n. aut.*)

mult ca aceia ce dau să dobândească rod și folos în sufletul lor din iubirea de oameni și din mila ce ar arăta-o către săraci. Căci și Domnul, dacă a hrănit acei cinci mii de bărbați, putea a Se hrăni totdeauna și pe Sine, și pe ucenicii Săi, însă a voit a fi hrănit – și El, și ucenicii Săi (după ce s-au botezat, nu înainte de botez) – de către femei.¹ Pentru ce? Pentru ca acelea să dobândească rodul milosteniei. Așa face Dumnezeu cu noi și acum, și nu îi folosește atît pe săraci cu darul milosteniei noastre, cît ne folosește chiar pe noi, cei care miluim, prin săracii care sînt miluiți. Fiindcă săracii ni se fac pricinuitori spre a lua noi iertarea păcatelor și a cîștiga îndrăzneală către Dumnezeu. Despre aceasta a zis și Domnul: „Faceți-vă vouă prieteni din mamona nedreptății, ca atunci cînd vă veți lipsi, să vă primească în veșnicele locașuri” (Luca 16:9).

15. Te îmbrățișează toți cei împreună cu mine. Îmbrățișează-i pe cei ce ne iubesc întru credință.

Zice: Te salută cei ce se află împreună cu mine. Salută-i și tu din partea mea pe cei care ne iubesc întru credință, adică cu credință, fără vicleșug și curat.

***Darul cu voi toți! Amin!*²**

Cu aceste cuvinte mai de pe urmă, Pavel se roagă pentru Tit și pentru Creștinii săi eparhioți să se păzească întreg darul lui Dumnezeu întru dînșii. Sau, se roagă a fi totdeauna împreună cu dînșii iubirea de oameni a lui Dumnezeu, păzindu-i pe ei cu dumnezeiescul dar, care binevoiască milos-tivirea Lui a fi și cu noi, cei ce avem trebuință de dînsul în chip mai deosebit, și a păzi sufletele și trupurile noastre Sfîntul Duh, Căruia slava în veacuri! Amin!

Această epistolă către Tit, întîiul episcop al Critului, s-a scris din Nicopolea Machidoniei.

¹ Căci zice Evanghelistul Luca: „Și unele femei care fuseseră vindecate de duhuri rele și de boli: Maria, numită Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni, Ioana, femeia lui Huza, un iconom al lui Irod, și Suzana și multe altele care le slujeau din avutul lor” (Luca 8:2, 3).

² Însemnează că – după Teodorit – zicerea „Darul fie cu voi toți! Amin!” era orația pe care Pavel obișnuia să o scrie cu sffnta sa mîină, și este în loc de: „Fiți sănătoși!” – pe care obișnuim a o scrie noi la sffrșitul trimiterilor noastre. (n. aut.)

**TÎLCUIREA
EPISTOLEI CĂTRE FILIMON¹**

A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către

Nicodim Aghioritul

---

¹ Însemnează că epistola aceasta e a zecea după rînduială și după vremile în care și-a scris trimerile sale fericitul Pavel, adică: după cele două către Tesaloniceni, după cele două către Corinteni, după cea dintîi către Timotei, după cea către Tit, după cea către Romani, după cea către Galateni și după cea către Filipeni – precum zice Teodorit. Iar între cele șase trimise din Roma, aceasta este a treia, adică după cele către Galateni și către Filipeni. Și – după Meletie, în *Istoria bisericească*, tomul 1 – epistola aceasta s-a scris în anul 28 după înălțarea Domnului. (n. aut.)

Pricina epistolei, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie

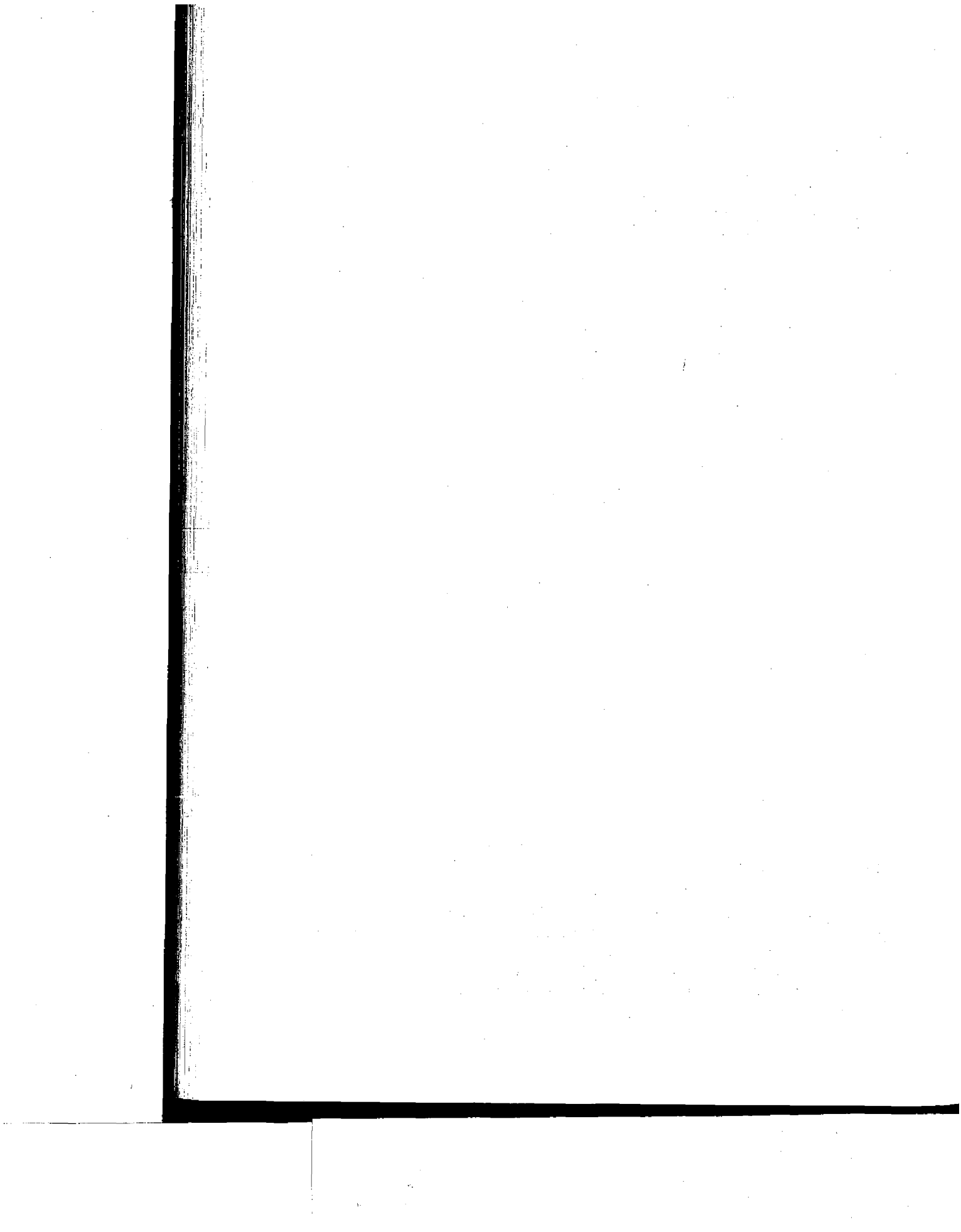
Stăpînul Hristos nu-l leapădă nici pe rob, nici pe stăpîn, cînd aceștia se apropie de Dînsul cu credință, căci El este unul și singurul Stăpîn și Domn al tuturor stăpînitorilor și robilor, sau – mai bine zis – e tată al tuturor oamenilor, cum se vede din multe altele, iar mai ales din această trimitere. Căci întru aceasta se arată cum stăpînul Filimon și robul Onisim s-au făcut amîndoi prieteni iubiți ai lui Pavel, ca să nu zic că s-au făcut pentru acesta altceva mai mult și mai apropiat. Deci Filimon era din început om minunat și lăudat și se trăgea din Frigia¹, fiind bun Creștin după socotință, ajutînd la nevoile sfinților Creștini și făcînd milostenii. Iar Onisim fusese robul lui fugar, căci furase bani din casa lui Filimon. Mergînd la Roma, Onisim l-a auzit pe Apostolul Pavel propovăduind, și, catehizîndu-se (adică învățîndu-se credința în Hristos) și botezîndu-se de către dînsul, cînd acesta se afla în legături, s-a făcut și el minunat întru fapta bună. Iar Apostolul Pavel a judecat că nu era drept ca Filimon să se mîhnească pentru furtișagul și fuga robului său Onisim și, vrînd să curețe rana inimii lui Filimon primită pentru acela, i-l trimite înapoi pe Onisim, împreună cu scrisoarea aceasta. Unii zic însă că această epistolă nu trebuie a se număra împreună cu celelalte ale lui Pavel, fiindcă s-a făcut pentru lucru prost [„umil”, „mic”, *n. m.*]. Dar aceia nu judecă drept, căci vezi – o, cititorule! – cîte noime și învățături folositoare se pricinuesc din trimiterea aceasta. Mai întîi, epistola de față ne învață să purtăm grijă și de lucrurile ce par mici și să nu-l defăimăm pe nici un frate, măcar de s-ar arăta foarte mic, căci zice Domnul: „Să nu defăimați pe vreunul dintre aceștia mici!” (*Matei* 18:10). Al doilea, epistola învață că – de vreme ce s-a pocăit și s-a îndreptat robul Onisim, cel atît de împietrit și furător, atunci nimeni, și mai ales cel crescut slab, nu se cuvine să cadă în deznădejde că nu ar putea să se pocăiască și să se mîntuiască. Al treilea, învață că nimeni, luînd ca pricină buna-cinstire de

¹ Iar Teodorit zice că Filimon era din Colose, care se cuprinde în Frigia, și că pînă în vremea sa stătea casa lui Filimon. (*n. aut.*)

Dumnezeu, nu se cuvine să-i despartă pe robi de stăpînii lor dacă stăpînii nu vor. Al patrulea și în sfîrșit, învață că nu se cuvine să-i defăimăm pe robi, nici să ne rușinăm de dînșii pentru că ar fi robi, de vreme ce-l vedem pe marele Pavel numindu-l pe robul Onisim „fiu” al său. Deci, văzînd că epistola aceasta învață atîtea bunătăți și este plină de tot folosul, cine ar mai fi acela care să o judece nevrednică de a fi împreună cu celelalte trimiteri ale lui Pavel? Nimeni!¹

---

¹ Se vede așadar că Apostolul nu a dictat această trimitere, ci a scris-o cu mîna sa, ca și pe aceea către Galateni, căci zice aici: „Eu, Pavel, am scris cu mîna mea, eu voi plăti” (stih 19). Zicere pe care Teodorit o tîlcuiește așa: „În loc de zapis – zice – ține scrisoarea aceasta, scrisă de mine, în care făgăduiesc a fi dator și a plăti datoria.” Însemnează că Filimon, Onisim, Arhip și Apfia se prăznuiesc ca Sfinți Apostoli ai Domnului în ziua de 22 noiembrie. (*n. aut.*)

CAPITOLUL I

1. Pavel, legatul lui Iisus Hristos,

Încă de la început, Apostolul îl învață pe Filimon, stăpînul lui Onisim, să nu se rușineze pentru robul său, care acum s-a făcut rob împreună cu dînsul prin credința întru Hristos. Căci, pentru Iisus Hristos, toate sînt bune și cinstite, nu numai robia, dar și cele încă mai necinstite, cum sînt legăturile și temnițele, întru care însuși Pavel se bucura într-atît, încît avea drept laudă a se numi „legat”. Însă, pe lîngă aceasta, Pavel se numește pe sine-și „legat” ca să-l înduplece pe Filimon că este drept a-i da lui, celui legat pentru Hristos, harul pe care i-l va cere.¹

și fratele Timotei,

Cu cuvîntul acesta, Pavel pare a zice că nu era de ajuns a mijloci singur către Filimon, și îl ia împreună-mijlocitor și împreună-rugător pe Timotei, pentru ca Filimon să se înduplece la rugămîntea mai multora.

lui Filimon, iubitului și împreună-lucrătorului cu noi,

Adăugînd acestea – adică numindu-l „iubit” și „împreună-lucrător” –, Pavel îl îndupleca pe Filimon spre a-i împlini cererea. Căci, dacă Filimon era iubit de Pavel, negreșit acela avea să-i dea harul cerut; și, fiind împreună-lucrător al lui, negreșit că nu avea să-l țină pe robul Onisim, trimis înapoi de Pavel, ci iarăși avea să-l trimită pentru slujba apostoleștii propovăduiri al cărei lucrător și slujitor era însuși Filimon. Astfel încît, dacă avea a-i fi dat înapoi iarăși lui Pavel, Onisim nu urma a face altceva decît să îplinească lucrul lui Filimon, stăpînul său.

2. iubitei Apfia, lui Arhip, ostașului cel împreună cu noi

Poate că Apfia era femeia lui Filimon, iar Arhip prieten al lui. Iar Pavel îl numește pe Arhip „împreună ostaș” cu el pentru ca acela să se nevoiască împreună și la mijlocirea către Filimon. Iar Arhip este acela despre care scrie Apostolul în epistola către Coloseni, zicînd: „Spuneți-i lui

¹ Iar Teodorit adaugă și aceasta: „Pavel s-a numit pe sine-și «legat» ca să-și facă cererea vrednică de îndatorire, zicînd: Pentru voi sînt împrejurat cu legăturile, căci – dacă aș fi ales liniștea, și nu aș fi înconjurat lumea și nu aș fi adus tuturor neamurilor evanghelia – nu aș fi primit cercarea acestora.” (n. aut.)

Arhip: Caută de slujba pe care ai luat-o întru Domnul, ca să o împlinești” (*Coloseni* 4:17).¹

și bisericii din casa ta:

Aici, Pavel numește „biserică” toată familia lui Filimon: pe fii, pe rude-nii și pe robi împreună. Vezi, iubitele, smerita-cugetare a lui Pavel, căci roagă și rudele și robii lui Filimon, ca și aceia să ajute împreună cu el întru mijlocirea pentru Onisim.

3. Har vouă și pace de la Dumnezeu-Părintele nostru și de la Domnul Iisus Hristos!

Zice: Și cum va fi harul lui Dumnezeu întru voi? Adică așa, dacă veți face și voi har datornicului vostru Onisim. Și cum vei avea pace, Filimoane? Așa, dacă te vei împăca și tu cu robul tău.

4. Mulțumesc Dumnezeului meu totdeauna, făcînd pomenire de tine întru rugăciunile mele,

Zice: O, Filimoane! – de cîte ori îmi aduc aminte de tine (fiindcă totdeauna te pomenesc cînd mă rog), de atîtea ori Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru faptele tale cele bune. Și care sînt acestea? Le spune mai jos:

5. auzind despre dragostea și credința pe care o ai către Domnul și către toți sfinții,

Zice: Mulțumesc lui Dumnezeu că aud despre dragostea și credința pe care o ai către Domnul și către toți sfinții. Cu aceste cuvinte, Pavel îl laudă pe Filimon că era milostiv, căci, dacă dragostea și credința lui Filimon nu ar fi fost prea-mari, nu s-ar fi auzit de ele din Frigia și pînă la Roma. Așadar, Apostolul zice: De vreme ce-i iubești pe toți sfinții, adică pe credincioșii Creștini, ești dator să-l iubești și pe Onisim, fiindcă și acesta este

¹ Același lucru îl zice și Teodorit. Căci, dacă Arhip locuia în Colose, fiind poate învățător al Colosenilor, se înțelege apoi – după Teodorit și Teofilact – că și Filimon era Colosean, locuind acolo, precum am zis la pricina trimiterii acesteia. Căci Pavel îl numără aici împreună cu Arhip și pe Filimon. Iar Teodorit adaugă și aceasta: „O unește cu dînsul și pe soția lui, ca pe una ce se împărtășea de credință. Căci, dacă Pavel nu ar fi salutat-o pe femeia lui Filimon, ar fi urmat ca aceea să se fi împotrivit rugăciunii cerute de el. Și o numește «iubită» fiindcă era împodobită cu credința, numirea aceasta fiind după cei vechi cinstită și vrednică de laudă.” (*n. aut.*)

credincios Creștin. Pentru ca, iubindu-l pe Onisim, să arăți totodată că-L iubești și pe Hristos. Vezi, iubitele, puterea de înduplecare a cuvintelor și înțelegerilor marelui Pavel?

6. ca împărtășirea credinței tale să se facă lucrătoare întru cunoștința a tot binele ce este întru voi,

Zice: Mulțumesc lui Dumnezeu pentru dragostea ta, și de aceea Îl rog ca credința ta, pe care o ai împreună cu noi, Apostolii, să se facă vie și lucrătoare în fapte. Cum și cu ce chip? Adică așa, ca să cunoști și să folosești tot lucrul bun, pentru că îl iubești. Căci atunci este vie credința, când e întovărită de tot lucrul bun; precum și dimpotrivă, credința este moartă atunci când nu are fapte bune, cum zice dumnezeiescul Iacov: „Fără fapte bune, credința este moartă” (capitolul 2:20). Și a adăugat: „binele ce este întru voi”, ca să arate că Filimon avea întru sine tot lucrul bun încă și atunci. Și, pomenind de „împărtășirea credinței”, Pavel îl unește pe Filimon cu sine-și, căci credința este făcătoare de unire, adică îi face unul pe cei ce cred. Deci zice: Așa cum tu, Filimoane, ai aceeași credință împreună cu mine, tot astfel se cuvine să și cugeți același lucru cu mine. Sau, Pavel numește „împărtășire a credinței” milostenia, fiindcă aceasta se naște din multa credință. Așadar, Apostolul zice: O, Filimoane! – te pomenesc când mă rog pentru ca socotința ta cea împărtășitoare și milostenia ta să nu înceteze niciodată, ci să reverseți tot binele aflat întru tine către cei ce au trebuință.

în Hristos Iisus.

Zice: La Iisus Hristos se înalță tot binele pe care îl vei face către cei nevoiași și mai ales către sfinți. Astfel încât, dacă îl vei primi acum pe Onisim, făcând harul acesta pentru dragostea mea, să știi că îl faci lui Hristos Însuși.

7. Multă bucurie și mîngîiere avem pentru dragostea ta,

Adică: Mă bucur, și nu numai atât, ci prea-mare mîngîiere aflu întru legăturile și necazurile mele pentru dragostea ta, adică pentru iubirea de oameni și alegerea ta cea împărtășitoare.

căci inimile sfinților s-au odihnit prin tine, frate.

În chip prea-înțelept, marele Pavel folosește către Filimon mijlocirea. Căci îi aduce aminte de facerile de bine către alții pentru ca mai mult să-i

moaie inima, socotind el că, de vreme ce face bine și haruri Creștinilor străini și necunoscuți, cu mult mai vîrtos îi va face har lui Pavel, prietenului și învățătorului său. Și nu a zis simplu: „dai sfinților”, ci: „odihnești inimile sfinților”, adică: Sfinții Creștini primesc iubirea de oameni și milostenia ta din tot sufletul, fiindcă aceasta li se face cu îmbelșugare și cu odihnire.

8. De aceea, deși avînd multă îndrăzneală în Hristos a-ți porunci ceea ce se cuvine,

9. pentru dragoste, îți fac mai vîrtos o rugăminte.

Zice: Fiindcă tu, Filimon, te porți către toți sfinții în așa chip încît inimile și cele din lăuntru ale lor se odihnesc de către tine, cu mult mai vîrtos eu, care te-am născut după Hristos, aș avea îndrăzneală a-ți porunci, nu pentru că te-aș stăpîni ca un stăpîn, ci pentru dragostea împărtășitoare pe care o avem unul către altul. Iar „ceea ce se cuvine” însemnează fie: Ca învățător al tău, am îndrăzneală să-ți poruncesc a săvîrși lucrul potrivit ce-mi trebuie – fie: De vreme ce tu îi odihnești pe toți sfinții, atunci și eu, după partea ce mi se cuvine, am îndrăzneală a-ți porunci. Dar, cu toate acestea, eu nu-ți poruncesc, ci te rog.

Așa cum sînt eu, Pavel, ca un bătrîn, iar acum și legat al lui Iisus Hristos,

Zice: Te rog și mă pun mijlocitor către tine a fi ascultat precum este drept și se cuvine a fi ascultat eu, bătrînul Pavel, cel atît de vrednic, cel care am mai de cinste legăturile decît dregătoria apostolească și învățătorească și decît vîrsta mea bătrînească, ce am luat mai mare dregătorie acum, adică a fi legat pentru Hristos. O, cititorule! – vezi cîte pricini a aflat Pavel pentru a-l îndupleca pe Filimon?¹

10. rogu-te dar pentru fiul pe care l-am născut întru legăturile mele,

Pavel a zis pînă acum atîtea cuvinte, dar încă nu a pomenit numele lui Onisim, pentru care mijlocește. Căci mai întîi el l-a domolit pe Filimon, iar acum, cu orațiile făcute lui Onisim, pe care îl numește „fiu” al său, îm-

¹ Așa tîlcuiește acestea Teodorit: „Cinstește-l – zice – pe Pavel, cinstește bătrînețele lui, cinstește legăturile care sînt puse împrejurul lui, pentru că e propovăduitor al adevărului.” (n. aut.)

blînzește mînia stăpînului său. Dar pentru ce – o, fericite Pavele! – îl numești pe Onisim „fiu” al tău? Pentru că l-am născut – zice –, adică l-am catehizat și l-am făcut să se boteze. Cînd? Cînd mă aflam în temniță, în legături. Deci, cu aceste cuvinte, Apostolul îmblînzește mînia lui Filimon și abia așa pomenește numele lui Onisim.

11. pentru Onisim, cel netrebnic ție cîndva,

Pavel zice aici să Onisim fusese netrebnic știind că mărturisirea greșelii stinge mînia omului către care s-a făcut greșeala.

iar acum bine-trebnic ție și mie.

Zice: Acum, fiindcă s-a făcut evlavios și sfînt, Onisim ni s-a făcut de folos nouă amîndurora, cel ce era mai înainte netrebnic. Pentru ce? Căci, dacă i s-a făcut de folos lui Pavel, care cerea cu atîta scumpătate, este arătat că i s-a făcut de folos și lui Filimon. Totodată, Apostolul arată în chip de ghicitoare și aceasta, zicînd: Dacă Onisim este bine-trebuincios mie, atunci să fie trimis iarăși la mine.

12. Pentru aceasta ți l-am trimis

Adică: Ți-l dau ție și folosește-te de el precum voiești. Însă, cu darea aceasta a lui Onisim, Apostolul potolește mînia lui Filimon.

pe el, adică inima mea; primește-l.

În loc de: Primește-l pe Onisim cu dragoste, și mai ales nu pe Onisim, ci pe cele din lăuntru ale mele. Căci eu îl iubesc și îl port în sufletul meu ca pe înseși cele din lăuntru ale mele.

13. Eu voiam să-l țin lîngă mine, ca să-mi slujească întru legăturile evangheliei¹ în locul tău,

Vezi, iubitele, înțelepciunea Apostolului Pavel! Căci, cu cuvintele sale, l-a pus încet-încet pe Onisim în locul stăpînului său Filimon. Eu – zice – voiam să-l țin pe Onisim ca să mă slujească în locul tău. Și, cu aceste cuvinte, Pavel arată că dorește folosul lui Filimon, zicînd așa: De vreme ce

¹Aici, ca și în multe alte locuri, nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (n. m.)

tu ești dator a mă sluji, iar Onisim face slujba aceasta în locul tău, atunci tu dobândești câștigul și folosul.¹

14. dar nu am voit să fac nimic fără socoteala ta,

Mai ales cuvîntul acesta îl înmoaie foarte pe Filimon, căci zice: Eu voiam a-l ține pe Onisim ca să mă slujească, slujbă care îmi era foarte de nevoie: întîi, pentru că mă aflam în temniță, în legături, iar al doilea pentru că legăturile acestea le pățimesc pentru Hristos. Însă, cu toate acestea, n-am voit să-l țin fără a ta socotință.² Și atunci – zice – cum nu e drept – o, Filimoane! – să-mi dai harul acesta și să-l trimiți pe Onisim înapoi, ca să mă slujească? Har pe care puteam să-l dobîndesc și fără a ta socotință, însă nu am voit, ca să nu te scîrbesc.

ca binele tău să nu fie ca de nevoie, ci de bună-voie.

Nu a zis: „de nevoie”, ci: „ca de nevoie”, ca și cum ar zice aceasta: Dacă l-aș fi ținut pe Onisim pentru a mă sluji fără de socotința ta, nu te-aș fi scîrbit, dar celor mai mulți li s-ar fi părut că faci de nevoie binele acesta, adică slujirea mea. Eu însă am vrut să nu se arate nicidecum că lucrul este de silă, ci că se face fără îndoială de bună-voia ta.³

15. Și poate pentru aceasta a fost despărțit de tine pentru o vreme,

O, minunată înțelepciune a lui Pavel! Căci Onisim fugise de la stăpînul său Filimon pentru socotința lui cea rea și pentru furtișag, iar ferici-

¹ Iar Teodorit îl cuiește așa: „Zice: Ești dator a-mi sluji ca ucenicul dascălului, și al unui dascăl ce propovăduiește cele dumnezeiești. Deci am voit să-l iau pe Onisim în locul tău, ca să-mi plătească îndatorirea slujbei tale. Vezi puterea evangheliei, care l-a făcut pe slugă întocmai cu stăpînul!” (n. aut.)

² Pentru aceasta zic de obște și Apostolii, în Canonul lor al 82-lea: „Nu dăm voie ca slugile să se aducă în clericat fără socotința stăpînilor lor, pentru mîhnirea acelorora. Iar dacă oarecînd s-ar arăta vrednic casnicul spre treapta hirotoniei, precum s-a arătat și Onisim al nostru, iar stăpînii lui vor îngădui aceasta și-l vor scoate din casă, să se facă!” Iar țilcuirea canonului vezi-o în Canonicul nostru (*Pidalionul, n. m.*), și acolo vei afla multe despre robi. (n. aut.)

³ Iar Teodorit încheie din cuvintele acestea că Pavel fusese la Coloseni și le propovăduise evanghelia, fiindcă lui Filimon, care locuia în Colose, îi scrie ca un învățător către ucenicul său. Și aici, îl roagă pe Filimon pentru Onisim, iar în cea către Coloseni scrie că-l trimite pe Onisim (împreună cu Tihic), deci după ce îl primise cu socotința lui Filimon, ca pe unul ce se făcuse slujitor al evangheliei. Și vezi la capitolul 4, stihul 7, al celei către Coloseni că, primind scrisoarea aceasta adusă de Onisim, Filimon l-a trimis la Pavel, iar Pavel l-a trimis la Coloseni. (n. aut.)

tul Pavel întoarce acum fuga și zice: Poate că fuga aceasta s-a făcut după dumnezeiasca iconomie. Și numește fuga lui Onisim cu bună-numire, adică „despărțire”, ca să nu-l îndemne spre mînie pe Filimon, stăpînul aceuia, cu numele fugii. Tot așa, potolește mînia lui Filimon zicînd că despărțirea lui Onisim a fost „pentru o vreme”, adică scurtă. Cu cuvintele acestea, mai arată că, în vremea cînd era împreună cu el, cu Pavel, Onisim era și împreună cu Filimon, și că el a lipsit de la Filimon numai cît a durat pînă ce a ajuns la Pavel, iar acea vreme a fost scurtă ca un ceas. Drept aceea – zice –, dacă se va trimite de către tine Onisim și se va afla împreună cu mine, trebuie să socotești că totodată se află și împreună cu tine.

ca să-l ai pe el veșnic,

Adică – zice – pentru aceasta s-a despărțit Onisim de tine pentru o vreme, ca să-l ai pe el totdeauna.

16. dar nu ca pe un rob, ci mai presus de rob, frate iubit mie, dar cu mult mai vîrtos ție, și în trup, și întru Domnul.

Zice: O, Filimoane! – fuga și despărțirea robului tău Onisim s-a făcut folositoare în multe lucruri. Căci, lipsind dînsul pentru un ceas, ai să-l dobîndești veșnic, și dacă toată viața omului, cumpănindu-se cu tot veacul, este nimic, cu mult mai vîrtos nimic este vremea aceea puțină a fugii robului tău; și cea mai mare este că îl dobîndești pe Onisim ca frate, în loc de rob. Și îl dobîndești ca frate iubit după două chipuri: și „în trup”, adică vrednic de a fi iubit pentru lumeștile și trupeștile slujbe pe care le face ca o slugă iscusită; și „întru Domnul”, adică vrednic a fi iubit pentru slujbele duhovnicești pe care este iscusit a le săvîrși.¹

17. Deci, dacă mă ai părtaș, primește-l pe el ca pe mine.

Adică: O, Filimoane! – dacă ai mărturisit că ești împreună-părtaș cu mine și cugeți aceleași lucruri ca și mine, primește-l pe Onisim cu bucurie, cum m-ai primit și pe mine. O! – pe care om nu l-ar fi înduplecat aceste cu-

¹ Pavel a zis aceasta fiindcă-l trimisese iarăși pe Onisim la Coloseni, unde locuia Filimon, precum scrie în epistola către Coloseni, zicînd: „Toate cele de bine le va face cunoscute vouă Tihic, iubitul frate, și credinciosul slujitor și împreună-rob întru Domnul. L-am trimis la voi tocmai pentru aceasta, ca să cunosc cele despre voi și pentru a se mîngîia inimile voastre. Împreună cu Onisim, credinciosul și iubitul frate, care este dintre voi, vor face cunoscute vouă toate cele de aici” (Coloseni 4:7-9). (n. aut.)

vinte ale lui Pavel? Sau cine nu l-ar fi primit pe Pavel cu bucuria sufletului său? Negreșit, fiecare ar fi făcut aceasta cu toată mulțumirea!¹

18. Iar de te-a nedreptățit cu ceva sau îți e dator, acestea socotește-le asupra mea.

Nu a zis: „de a furat ceva”, ci cu numire bine-cuvîntată: „de te-a nedreptățit cu ceva sau de-ți este dator”. Căci urma ca Onisim să fi cheltuit banii pe care îi furase de la Filimon, și pentru aceasta Pavel zice: Dacă Onisim îți este dator cu ceva, socotește datoria aceasta asupra mea.

19. Eu, Pavel, am scris cu mîna mea. Eu îți voi plăti,

Aici, Pavel grăiește către Filimon cu șagă, scriind cu bucurie duhovnicească, de parcă i-ar zice aceasta: O, Filimoane! – eu îți voi plăti datoria lui Onisim și, pentru mai multă încredințare, iată, îți dau ca zapis scrisoarea aceasta scrisă de mîna mea.²

ca să nu zic că tu îmi ești dator cu tine însuși.

Ca să nu pară că-l ocărăște pe Filimon – fiindcă nu ar fi îndrăznit să-l roage pentru furtișagul robului lui Onisim, ci îi face și zapis scris de mîna sa (căci aceasta ar fi arătat că Filimon este crud și nemilostiv către Pavel, învățătorul său) –, Apostolul arată aici că mult îndrăznește către Filimon, zicîndu-i: Îmi ești dator nu numai cu banii tăi, ci și cu tine însuși.³

20. Pentru ca așa, frate, să te câștig întru Domnul;

De la forma glumeață a cuvîntului, Apostolul a venit iarăși la pricina cea de trebuință și-l mîngîie pe Filimon, zicînd: „să te câștig”, adică: „O! – de aș dobîndi darurile tale nu întru lucruri trupești, ci întru cele ale Domnului, în cele duhovnicești! – căci aceasta însemnează zicerea „întru Domnul”.

odihnește-mi inima întru Hristos!

¹ Așa zice și Teodorit despre aceasta: „Ce e mai înduplecător decît cuvintele acestea? Ce e mai adevăritor? Căci zice: Dacă învrednicești de vreun cuvînt împărțășirea mea, ca pe mine însumi primește-l pe cel ce a primit străina prefacere.” (n. aut.)

² Și Teodorit tîlcuiește: „În loc de zapis – zice – ține epistola aceasta. Pe toată am scris-o eu însumi, eu făgăduiesc a fi dator și a plăti datoria.” (n. aut.)

³ Iar Teodorit adaugă că din aceasta se arată că Filimon s-a învrednicit să asculte propovăduirea Apostolului Pavel și că printr-însul a primit credința întru Hristos și mîntuirea sa. (n. aut.)

Zice: O, Filimoane! – Odihnește dragostea pe care o am către tine, sau odihnește-mi inima pentru Hristos, căci nu mie îmi dai darul acesta, ci lui Hristos.

21. Încredințat fiind de ascultarea ta, ți-am scris știind că vei face mai presus de ceea ce-ți scriu.

Zice: O, Filimoane! – nu-ți poruncesc acestea, nici nu-ți scriu obrăznicindu-mă, ci nădăjduind întru ascultarea ta. Ce fier nu ar fi muiat cuvintele acestea înduplecătoare ale lui Pavel?

22. Ci, odată cu aceasta, gătește-mi și găzduire,

De vreme ce Filimon ar fi socotit poate că Pavel nu l-ar fi învrednicit nici de cuvânt, nici de scrisoare, dacă nu ar fi fost pricina lui Onisim, Pavel îndreptează acum bănuiala aceasta și zice: O, iubite al meu Filimoane! – nu ți-am scris acestea numai pentru Onisim, ci și pentru a-mi găti găzduire ca să mă primești, căci am să vin la tine. Mai zice acestea și pentru a-l înspăimînta pe Filimon că, de nu-l va primi pe Onisim, Pavel va merge la dînsul și îl va muștra.

căci nădăjduiesc că, pentru rugăciunile voastre, voi fi dăruit vouă.

Din aceste cuvinte, înțelegem două lucruri: întâi, că rugăciunile au multă putere, de vreme ce Pavel, cel atît de mare, avea trebuință de dînsule; și, al doilea, că se cuvine a cugeta smerit, de vreme ce Pavel, cel atît de minunat, avea trebuință de rugăciunile ucenicilor săi.¹

23. Te îmbrățișează Epaftrat, împreună-robotul cu mine întru Hristos Iisus,

Acest Epaftrat a fost trimis de Coloseni la Roma către Pavel, încît e arătat că Filimon a fost dintre Coloseni (precum am zis la pricina trimiterii către ei, la capitolul 4, stihul 9, și la stihul 2 al acesteia). Și Pavel îl numește pe Epaftrat² „împreună-robot” cu sine ca să arate că trimisul lor se afla întru mult necaz și în rea pătimire, cu aceasta urmînd să-l rușineze pe Filimon,

¹ Iar că Pavel a mers de la Roma la Ierusalim, și iarăși s-a întors la Roma și i s-a tăiat capul de către Nero, vezi la pricina epistolei către Evrei. Și, cînd s-a dus la Ierusalim, Pavel urma să fi mers și în Frigia, în Colose, unde locuia Filimon. (n. aut.)

² Pentru aceasta zice și Teodorit: „L-a adăugat aici pe Epaftrat pentru că și acesta era Colosean, căci așa le scria și Colosenilor: «Vă îmbrățișează Epaftrat, rob al lui Hristos dintre voi» (Coloseni 4:1).” (n. aut.)

fiindcă acela pătimea rău împreună cu Pavel, iar Filimon nu ar fi voit să-i dea lui Pavel darul pe care îl cerea pentru Onisim. Și zice: Este împreună-robot nu pentru vreun lucru omenesc, ci pentru Iisus Hristos, rău pătimind împreună cu mine întru propovăduirea evangheliei.

24. *Marcu, Aristarh, Dima, Luca, cei împreună-lucrători cu mine.*

Acest Dima a fost la început ales și iubitor de Dumnezeu, precum se mărturisește aici, ca împreună-lucrător cu Pavel. Iar apoi, lenevindu-se, s-a depărtat de Pavel, așa cum arată Apostolul în epistola a doua către Timotei, care este în urma acesteia de față, zicînd: „Căci Dima m-a părăsit, iubind veacul de acum; doar Luca este cu mine” (1 Timotei 4:10). Deci Luca, cel ce aici e numărat cel mai de pe urmă, a ajuns cel dintîi fiindcă Dima s-a despărțit de Pavel, iar el (Luca) a rămas nedespărțit. Și, dintru aceasta, învățăm că nu se cuvine a se bizui cineva întru sine-și, ci și cel ce stă se cade a lua aminte să nu cadă, precum zice Apostolul (1 Corinteni 10:12).¹ Așadar, se cuvine a nu lăsa necercetate nici un cuvînt și înțelegere a *Scripturii*, ci din toate să căutăm vreo înțelegere duhovnicească și folositoare, fiindcă toate cuvintele *Scripturii* s-au grăit de către Sfîntul Duh și negreșit Mîntuitorul, Cel ce le-a grăit, va da celor care cer buna aflare a cererii. De la Care și noi luminîndu-ne, binevoiască a ne povățui totdeauna adevărul cuvîntului și a vieții celei după Dumnezeu! Și să nu ne amăgim nici de socotințele mincinoase, după cuvînt și după teorie, nici de amăgirea îndulcirii lumii, după faptă și după petrecere. Și cîți sîntem robi – o! – de am viețui cu noblețe, prin credință și prin fapta bună, precum s-a înnobilat pe sine-și și dumnezeiescul Onisim. Iar cîți sîntem stăpîni, văzînd că robii se fac sfinți și apostoli, precum s-a făcut și Onisim – o! – de ne-am sîrgui să fim chiar mult mai jos decît aceștia întru împărăția Stăpînului tuturor, a lui Hristos, Cel ce, pentru noi, S-a arătat ca un rob adevărat, fiind Dumnezeu al nostru. Căruia slava, și stăpînia și cinstea împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, acum, și în pururea și în veacurile veacurilor! Amin!

Aceasta către Filimon s-a scris din Roma și s-a trimis cu Onisim, robul lui Filimon.

¹ Iar Icumenie zice că acest Dima s-a plecat iarăși la elinism și s-a făcut preot al idollor. Și, dacă epistola cea de a doua către Timotei este mai înainte de aceasta, se vede că Dima s-a căit și de aceea e numit aici „împreună-lucrător” cu Pavel. Iar dacă aceea este după cea de față, se vede că, trîndăvindu-se în urmă, Dima a iubit veacul de acum, și s-a plecat la elinism și a pierit. Iar adevărul este că cea a doua către Timotei e în urma acesteia și deci Dima nu s-a pocăit, ci a murit. (*n. aut.*)

Cuprins

TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNȚII CĂTRE TESALONICENI

Pricina epistolei întii către Tesaloniceni, după Teodorit și Icumenie numai	6
Capitolul I	9
Capitolul II	18
Capitolul III	34
Capitolul IV	42
Capitolul V	59

TÎLCUIREA CELEI DE A DOUA EPISTOLE CĂTRE TESALONICENI

Pricina celei de a doua epistole către Tesaloniceni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	78
Capitolul I	81
Capitolul II	91
Capitolul III	103

TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNȚII CĂTRE TIMOTEI

Pricina epistolei întii către Timotei, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	118
Capitolul I	121
Capitolul II	142
Capitolul III	160
Capitolul IV	181
Capitolul V	195
Capitolul VI	215

TÎLCUIREA CELEI DE A DOUA EPISTOLE CĂTRE TIMOTEI

Pricina acestei trimiteri, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	236
Capitolul I	239
Capitolul II	252

CUPRINS

Capitolul III	273
Capitolul IV	287

TÎLCUIREA EPISTOLEI CĂTRE TIT

Pricina trimiterii acesteia către Tit, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	306
Capitolul I	309
Capitolul II	326
Capitolul III	336

TÎLCUIREA EPISTOLEI CĂTRE FILIMON

Pricina epistolei, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	344
Capitolul I	347

DIFUZARE:

S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, București
tel. 021-320.61.19, fax 021-319.10.84
e mail: editura@sophia.ro
www.sophia.ro

Vă așteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 24,
040152, București, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 0722.266.618
www.librariasophia.ro

*Sacrifică puțină vreme
pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul și spre folosul tău!*

Tiparul executat la **S.C. LUMINA TIPO s.r.l.**
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București
tel./fax 021.211.32.60; tel. 021.212.29.27
E-mail: office@luminatipo.com
www.luminatipo.com